STUDIO B&M

OCHRANA KRAJINY, PROJEKTOVÁNÍ

2013

Strategie ochrany krajinného rázu ORP Bystřice nad Pernštejnem

Rozbor území a návrh péče o krajinný ráz ve správním obvodu ORP Bystřice nad Pernštejnem

Roman Bukáček, Jiří Chroust, Martin Culek, Jiří Zvolánek, Pavlína Bukáčková

STUDIO B&M

30.10.2013

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

Rozbor území a návrh péče o krajinný ráz ve správním obvodu ORP Bystřice nad Pernštejnem

Identifikace pozitivních hodnot krajinného rázu ORP Bystřice nad Pernštejnem a jejich ochrana

Součástí materiálu jsou územně analytické podklady (ÚAP):

JEV A017 - „Oblast krajinného rázu a její charakteristika“

JEV A018 - „Místo krajinného rázu a jeho charakteristika“

a návrhy aplikace úmluvy o krajině

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

Akce:	Strategie ochrany krajinného rázu ORP Bystřice nad Pernštejnem

Popis akce: Zpracování Strategie ochrany krajinného rázu na správním území ORP Bystřice nad Pernštejnem

Součástí strategie jsou územně analytické podklady jev A017,A018 ve smyslu zákona č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu a prováděcí vyhlášky č. 500/2006 Sb., o územně analytických podkladech, územně plánovací dokumentaci a způsobu evidence územně plánovací činnosti. Zde je stanoveno jako součást Územně analytických podkladů zpracování dvou jevů krajinného rázu:

- JEV A017: Oblast krajinného rázu a její charakteristika
- JEV A018: Místo krajinného rázu a jeho charakteristika

a zákona č. 114/92 Sb. o ochraně přírody a krajiny, který ustanovením §12 stanovuje ochranu krajinného rázu.

Metodika:

Hodnocení je zpracováno v souladu s metodikou preventivního hodnocení Bukáček, R. Matějka, P. 1997: Metodika hodnocení krajinného rázu. Správa Chráněných krajinných oblastí ČR, Praha. [http://www.schkocr.cz] a metodiky případového hodnocení autorů Vorel I., Bukáček R., Matějka P., Culek M., Sklenička P. 2004: Metodika posouzení vlivu navrhované stavby, činnosti nebo změny využití území na krajinný ráz.

Zadavatel:	MěÚ Bystřice nad Pernštejnem
Zpracovatel:	Studio B&M, sdružení fyzických osob, Žďár nad Sázavou – Praha Řešitelský tým: Ing. Bc. Roman Bukáček, Mgr. Jiří Chroust, RNDr. Martin Culek, PhD., Mgr. Jiří Zvolánek, Mgr. Pavlína Bukáčková
Datum:	30.10.2013 – verze 2, upraveno na základě připomínek

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

Obsah

1 Úvod 13
2 Definice cíle 14
2.1 Koordinace územně analytických podkladů obcí ORP Bystřice nad Pernštejnem 15
2.2 Vazba hodnocení na deklaraci Úmluvy o krajině 15
3 Postup řešení, použité pojmy 17
3.1 Teoretická a metodická východiska zpracování ÚAP 17
3.1.1 Krajinný ráz – zákonné znění 17
3.1.2 Zákonný rámec materiálu 17
3.1.3 Teoretická východiska a principy 18
3.1.4 Metodický postup a definice pojmů jako cesta k objektivizaci 19
3.2 Specifikace základních znaků krajiny 20
3.3 Aplikace principů ochrany krajinného rázu 20
3.3.1 Používané pojmy 20
3.4 Specifikace základních znaků krajiny 22
3.5 Aplikace principů ochrany krajinného rázu 23
3.5.1 Estetická hodnota 23
3.5.2 Přírodní hodnota 23
3.5.3 Charakteristiky krajinného rázu 23
3.5.4 Měřítko krajiny 23
3.5.5 Vztahy v krajině 24
3.5.6 Kulturní dominanty 24
3.6 Sledované znaky a hodnoty na regionální úrovni ORP a jejich ochrana 24
3.7 Sledované indikátory zvýšené přírodní a estetické hodnoty 26
3.7.1 Indikátory zvýšené přírodní hodnoty 26
3.7.2 Indikátory zvýšené kulturní a historické hodnoty 26
3.7.3 Společné vlastnosti indikátorů 27
3.8 Způsob identifikace a územní rozsah sledovaných znaků 27
3.8.1 Diferenciace území 27
3.8.2 Identifikace znaků a hodnot krajinného rázu 27
3.8.3 Klasifikace znaků a hodnot krajinného rázu 28
3.8.4 Ochranné podmínky 30
4 Základní charakteristika řešeného území 31
4.1 Přírodní charakteristika území 34
4.2 Fytogeografické členění 35
4.2.1 Geologie 35
4.2.2 Geomorfologie 37
4.2.3 Klima 38
4.2.4 Hydrologie 39
4.2.5 Pedologie 39
4.2.6 Biota 40
4.2.7 Zvláště chráněná území 41
4.3 Historická charakteristika území 42
4.3.1 Zásadní etapy historického vývoje 48

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

4.3.2 Panství 62
..... 75
4.3.3 Soudní okresy 1907 76
4.3.4 Charakteristika lidové architektury 77
4.3.5 Znaky historické charakteristiky 78
4.4 Kulturní charakteristika území 78
5 Sledované znaky krajinné scény 81
5.1 Krajinné předěly 81
5.2 Vymezující horizonty 81
5.3 Kulturní dominanty 83
6 Oblasti krajinného rázu 86
3.1 Oblast krajinného rázu Novoměstsko – Bystřicko (CZ0610-OB008) 87
3.1.1 Vymezení oblasti a základní charakteristika oblasti 87
3.1.2 Charakteristika přírodního prostředí, přírodní rámec oblasti 87
3.1.3 Přírodní dominanty 91
3.1.4 Identifikované znaky přírodní povahy a jejich přítomnost (Přírodní charakteristika území) 91
3.1.5 Indikátory přítomnosti zvýšené přírodní hodnoty KR 91
3.1.6 Přítomnost území zvýšené přírodní hodnoty 92
3.1.7 Kulturní a historická charakteristika oblasti 92
3.1.8 Prostorové vztahy, měřítko krajiny a vztahy v krajině 99
3.1.9 Opatření k ochraně pozitivních hodnot krajinného rázu, ochranné podmínky OKR .. 100
3.1.10 Seznam vymezených specifických míst krajinného rázu 101
3.1.11 Přítomnost odlišujících se typických prostorů na úrovni míst krajinného rázu 101
3.2 Oblast krajinného rázu Křižanovsko – Bítešsko (CZ0610-OB009) 102
3.2.1 Vymezení oblasti a základní charakteristika oblasti 102
3.2.2 Charakteristika přírodního prostředí, přírodní rámec oblasti 102
3.2.3 Přírodní dominanty 106
3.2.4 Identifikované znaky přírodní povahy a jejich přítomnost (Přírodní charakteristika území) 106
3.2.5 Indikátory přítomnosti zvýšené přírodní hodnoty KR 107
3.2.6 Přítomnost území zvýšené přírodní hodnoty 107
3.2.7 Kulturní a historická charakteristika oblasti 108
3.2.8 Prostorové vztahy, měřítko krajiny a vztahy v krajině 115
3.2.9 Opatření k ochraně pozitivních hodnot krajinného rázu, ochranné podmínky OKR .. 117
3.2.10 Seznam vymezených specifických míst krajinného rázu 117
3.2.11 Přítomnost odlišujících se typických prostorů na úrovni míst krajinného rázu 118
3.3 Oblast krajinného rázu Svratecká hornatina (CZ0610-OB019) 119
3.3.1 Vymezení oblasti a základní charakteristika oblasti 119
3.3.2 Charakteristika přírodního prostředí, přírodní rámec oblasti 119
3.3.3 Přírodní dominanty 124
3.3.4 Identifikované znaky přírodní povahy a jejich přítomnost (Přírodní charakteristika území) 124
3.3.5 Indikátory přítomnosti zvýšené přírodní hodnoty KR 125

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

3.3.6 Přítomnost území zvýšené přírodní hodnoty 126
3.3.7 Kulturní a historická charakteristika oblasti 128
3.3.8 Prostorové vztahy, měřítko krajiny a vztahy v krajině 136
3.3.9 Opatření k ochraně pozitivních hodnot krajinného rázu, ochranné podmínky OKR .. 138
3.3.10 Seznam vymezených specifických míst krajinného rázu 139
3.3.11 Přítomnost odlišujících se typických prostorů na úrovni míst krajinného rázu 139
7 Místa krajinného rázu 140
7.1 Dolní Rožínka - Zvole 141
7.1.1 Významné znaky přírodní charakteristiky místa 144
7.1.2 Významné znaky historické charakteristiky místa 144
7.1.3 Významné znaky kulturní charakteristiky místa 145
7.1.4 Významné znaky pohledové a prostorové charakteristiky 145
7.1.5 Významné pozitivní kulturní dominanty místa 145
7.1.6 Znaky snižující krajinný ráz místa 145
7.1.7 Zajímavosti a významné prvky místa 146
7.1.8 Ochranné podmínky: 146
7.1.9 Úkoly pro územní plánování 146
7.1.10 Cílové charakteristiky krajiny z pohledu krajinného rázu 147
7.2 Moravecko - Radkov 148
7.2.1 Významné znaky přírodní charakteristiky místa 149
7.2.2 Významné znaky historické charakteristiky místa 149
7.2.3 Významné znaky kulturní charakteristiky místa 150
7.2.4 Významné znaky pohledové a prostorové charakteristiky 150
7.2.5 Významné pozitivní kulturní dominanty místa 150
7.2.6 Znaky snižující krajinný ráz místa 150
7.2.7 Zajímavosti a významné prvky místa 150
7.2.8 Ochranné podmínky: 150
7.2.9 Úkoly pro územní plánování 150
7.2.10 Cílové charakteristiky krajiny z pohledu krajinného rázu 151
7.3 Bobrovsko 152
7.3.1 Významné znaky přírodní charakteristiky místa 154
7.3.2 Významné znaky historické charakteristiky místa 154
7.3.3 Významné znaky kulturní charakteristiky místa 154
7.3.4 Významné znaky pohledové a prostorové charakteristiky 154
7.3.5 Významné pozitivní kulturní dominanty místa 154
7.3.6 Znaky snižující krajinný ráz místa 154
7.3.7 Zajímavosti a významné prvky místa 154
7.3.8 Ochranné podmínky: 155
7.3.9 Úkoly pro územní plánování 155
7.3.10 Cílové charakteristiky krajiny z pohledu krajinného rázu 155
7.4 Sulkovecko 156
7.4.1 Významné znaky přírodní charakteristiky místa 158
7.4.2 Významné znaky historické charakteristiky místa 158
7.4.3 Významné znaky kulturní charakteristiky místa 158

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

7.4.4 Významné znaky pohledové a prostorové charakteristiky ... 159
7.4.5 Významné pozitivní kulturní dominanty místa ... 159
7.4.6 Znaky snižující krajinný ráz místa ... 159
7.4.7 Zajímavosti a významné prvky místa ... 159
7.4.8 Ochranné podmínky: ... 159
7.4.9 Úkoly pro územní plánování ... 159
7.4.10 Cílové charakteristiky krajiny z pohledu krajinného rázu ... 160
7.5 Bystřicko ... 161
7.5.1 Významné znaky přírodní charakteristiky místa ... 167
7.5.2 Významné znaky historické charakteristiky místa ... 167
7.5.3 Významné znaky kulturní charakteristiky místa ... 168
7.5.4 Významné znaky pohledové a prostorové charakteristiky ... 168
7.5.5 Významné pozitivní kulturní dominanty místa ... 168
7.5.6 Znaky snižující krajinný ráz místa ... 168
7.5.7 Zajímavosti a významné prvky místa ... 169
7.5.8 Ochranné podmínky: ... 169
7.5.9 Úkoly pro územní plánování ... 170
7.5.10 Cílové charakteristiky krajiny z pohledu krajinného rázu ... 170
7.6 6.0 Nedvědicko ... 171
7.6.1 Významné znaky přírodní charakteristiky místa ... 174
7.6.2 Významné znaky historické charakteristiky místa ... 174
7.6.3 Významné znaky kulturní charakteristiky místa ... 174
7.6.4 Významné znaky pohledové a prostorové charakteristiky ... 174
7.6.5 Významné pozitivní kulturní dominanty místa ... 175
7.6.6 Znaky snižující krajinný ráz místa ... 175
7.6.7 Zajímavosti a významné prvky místa ... 175
7.6.8 Ochranné podmínky: ... 175
7.6.9 Úkoly pro územní plánování ... 175
7.6.10 Cílové charakteristiky krajiny z pohledu krajinného rázu ... 176
7.7 Dalečínsko ... 177
7.7.1 Významné znaky přírodní charakteristiky místa ... 180
7.7.2 Významné znaky historické charakteristiky místa ... 180
7.7.3 Významné znaky kulturní charakteristiky místa ... 180
7.7.4 Významné znaky pohledové a prostorové charakteristiky ... 181
7.7.5 Významné pozitivní kulturní dominanty místa ... 181
7.7.6 Znaky snižující krajinný ráz místa ... 181
7.7.7 Zajímavosti a významné prvky místa ... 181
7.7.8 Ochranné podmínky ... 181
7.7.9 Úkoly pro územní plánování ... 182
7.7.10 Cílové charakteristiky krajiny z pohledu krajinného rázu ... 182
7.8 Novoměstsko ... 184
7.8.1 Významné znaky přírodní charakteristiky místa ... 186
7.8.2 Významné znaky historické charakteristiky místa ... 186
7.8.3 Významné znaky kulturní charakteristiky místa ... 186

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

7.8.4 Významné znaky pohledové a prostorové charakteristiky ... 186
7.8.5 Významné pozitivní kulturní dominanty místa ... 187
7.8.6 Znaky snižující krajinný ráz místa ... 187
7.8.7 Zajímavosti a významné prvky místa ... 187
7.8.8 Ochranné podmínky: ... 187
7.8.9 Úkoly pro územní plánování ... 187
7.8.10 Cílové charakteristiky krajiny z pohledu krajinného rázu ... 188
7.9 Lesoňovice - Lískovec ... 189
7.9.1 Významné znaky přírodní charakteristiky místa ... 192
7.9.2 Významné znaky historické charakteristiky místa ... 193
7.9.3 Významné znaky kulturní charakteristiky místa ... 193
7.9.4 Významné znaky pohledové a prostorové charakteristiky ... 193
7.9.5 Významné pozitivní kulturní dominanty místa ... 194
7.9.6 Znaky snižující krajinný ráz místa ... 194
7.9.7 Zajímavosti a významné prvky místa ... 194
7.9.8 Ochranné podmínky ... 194
7.9.9 Úkoly pro územní plánování ... 195
7.9.10 Cílové charakteristiky krajiny z pohledu krajinného rázu ... 195
7.10 Vírská nádrž ... 197
7.10.1 Významné znaky přírodní charakteristiky místa ... 200
7.10.2 Významné znaky historické charakteristiky místa ... 200
7.10.3 Významné znaky kulturní charakteristiky místa ... 200
7.10.4 *Významné znaky pohledové a prostorové charakteristiky* ... 201
7.10.5 Významné pozitivní kulturní dominanty místa ... 201
7.10.6 Znaky snižující krajinný ráz místa ... 201
7.10.7 Zajímavosti a významné prvky místa ... 201
7.10.8 Ochranné podmínky: ... 201
7.10.9 Úkoly pro územní plánování ... 202
7.10.10 Cílové charakteristiky krajiny z pohledu krajinného rázu ... 202
7.11 Pohledecký les ... 203
7.11.1 Významné znaky přírodní charakteristiky místa ... 204
7.11.2 Významné znaky historické charakteristiky místa ... 204
7.11.3 Významné znaky kulturní charakteristiky místa ... 204
7.11.4 Významné znaky pohledové a prostorové charakteristiky ... 205
7.11.5 Významné pozitivní kulturní dominanty místa ... 205
7.11.6 Znaky snižující krajinný ráz místa ... 205
7.11.7 Zajímavosti a významné prvky místa ... 205
7.11.8 Ochranné podmínky: ... 205
7.11.9 Úkoly pro územní plánování ... 205
7.11.10 Cílové charakteristiky krajiny z pohledu krajinného rázu ... 205
7.12 Janovicko ... 206
7.12.1 Významné znaky přírodní charakteristiky místa ... 209
7.12.2 Významné znaky historické charakteristiky místa ... 209
7.12.3 Významné znaky kulturní charakteristiky místa ... 209

7.12.4 Významné znaky pohledové a prostorové charakteristiky ... 209
7.12.5 Významné pozitivní kulturní dominanty místa ... 209
7.12.6 Znaky snižující krajinný ráz místa ... 210
7.12.7 Zajímavosti a významné prvky místa ... 210
7.12.8 Ochranné podmínky ... 210
7.12.9 Úkoly pro územní plánování ... 210
7.12.10 Cílové charakteristiky krajiny z pohledu krajinného rázu ... 210
7.13 Chlébské ... 212
7.13.1 Významné znaky přírodní charakteristiky místa ... 215
7.13.2 Významné znaky historické charakteristiky místa ... 215
7.13.3 Významné znaky kulturní charakteristiky místa ... 215
7.13.4 Významné znaky pohledové a prostorové charakteristiky ... 215
7.13.5 Významné pozitivní kulturní dominanty místa ... 216
7.13.6 Znaky snižující krajinný ráz místa ... 216
7.13.7 Zajímavosti a významné prvky místa ... 216
7.13.8 Ochranné podmínky ... 216
7.13.9 Úkoly pro územní plánování ... 217
7.13.10 Cílové charakteristiky krajiny z pohledu krajinného rázu ... 217
7.14 Štěpánovsko-Vírsko ... 218
7.14.1 Významné znaky přírodní charakteristiky místa ... 224
7.14.2 Významné znaky historické charakteristiky místa ... 224
7.14.3 Významné znaky kulturní charakteristiky místa ... 224
7.14.4 Významné znaky pohledové a prostorové charakteristiky ... 225
7.14.5 Významné pozitivní kulturní dominanty místa ... 225
7.14.6 Znaky snižující krajinný ráz místa ... 225
7.14.7 Zajímavosti a významné prvky místa ... 225
7.14.8 Ochranné podmínky: ... 225
7.14.9 Úkoly pro územní plánování ... 226
7.14.10 Cílové charakteristiky krajiny z pohledu krajinného rázu ... 226
7.15 Údolí Nedvědičky ... 227
7.15.1 Významné znaky přírodní charakteristiky místa ... 231
7.15.2 Významné znaky historické charakteristiky místa ... 231
7.15.3 Významné znaky kulturní charakteristiky místa ... 231
7.15.4 Významné znaky pohledové a prostorové charakteristiky ... 231
7.15.5 Významné pozitivní kulturní dominanty místa ... 232
7.15.6 Znaky snižující krajinný ráz místa ... 232
7.15.7 Zajímavosti a významné prvky místa ... 232
7.15.8 Ochranné podmínky ... 232
7.15.9 Úkoly pro územní plánování ... 232
7.15.10 Cílové charakteristiky krajiny z pohledu krajinného rázu ... 233
7.16 Rovečné ... 234
7.16.1 Významné znaky přírodní charakteristiky místa ... 237
7.16.2 Významné znaky historické charakteristiky místa ... 237
7.16.3 Významné znaky kulturní charakteristiky místa ... 237

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

7.16.4 Významné znaky pohledové a prostorové charakteristiky ... 238
7.16.5 Významné pozitivní kulturní dominanty místa ... 238
7.16.6 Znaky snižující krajinný ráz místa ... 238
7.16.7 Zajímavosti a významné prvky místa ... 238
7.16.8 Ochranné podmínky ... 238
7.16.9 Úkoly pro územní plánování ... 238
7.16.10 Cílové charakteristiky krajiny z pohledu krajinného rázu ... 239
7.17 Prosetínsko ... 240
7.17.1 Významné znaky přírodní charakteristiky místa ... 242
7.17.2 Významné znaky historické charakteristiky místa ... 242
7.17.3 Významné znaky kulturní charakteristiky místa ... 243
7.17.4 Významné znaky pohledové a prostorové charakteristiky ... 243
7.17.5 Významné pozitivní kulturní dominanty místa ... 243
7.17.6 Znaky snižující krajinný ráz místa ... 243
7.17.7 Zajímavosti a významné prvky místa ... 243
7.17.8 Ochranné podmínky: ... 243
7.17.9 Úkoly pro územní plánování ... 244
7.17.10 Cílové charakteristiky krajiny z pohledu krajinného rázu ... 244
7.18 Strážecko ... 245
7.18.1 Významné znaky přírodní charakteristiky místa ... 249
7.18.2 Významné znaky historické charakteristiky místa ... 249
7.18.3 Významné znaky kulturní charakteristiky místa ... 250
7.18.4 Významné znaky pohledové a prostorové charakteristiky ... 250
7.18.5 Významné pozitivní kulturní dominanty místa ... 250
7.18.6 Znaky snižující krajinný ráz místa ... 250
7.18.7 Zajímavosti a významné prvky místa ... 250
7.18.8 Ochranné podmínky ... 250
7.18.9 Úkoly pro územní plánování ... 251
7.18.10 Cílové charakteristiky krajiny z pohledu krajinného rázu ... 251
8 Sídla ... 253
8.1 Kategorizace sídel dle zachovanosti k historickému vývoji ... 253
8.2 Albrechtice u Rozsoch ... 257
8.3 Blažejovice u Rozsoch ... 259
8.4 Blažkov ... 260
8.5 Bohuňov ... 262
8.6 Bolešín ... 264
8.7 Bor u Nedvědice ... 266
8.8 Borovec ... 267
8.9 Brťoví ... 268
8.10 Bratrušín ... 270
8.11 Branišov nad Pernštejnem ... 271
8.12 Bukov na Moravě ... 272
8.13 Bystřice nad Pernštejnem ... 274
8.14 Býšovec ... 275

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

8.15 Čtyři Dvory ... 277
8.16 Dalečín ... 279
8.17 Divišov ... 281
8.18 Dolní Čepí ... 283
8.19 Dolní Rozsíčka ... 285
8.20 Dolní Rožínka ... 287
8.21 Domanín u Bystřice nad Pernštejnem ... 289
8.22 Domanínek ... 291
8.23 Dvořiště u Bystřice nad Pernštejnem ... 292
8.24 Habří ... 294
8.25 Hluboké u Dalečína ... 296
8.26 Horní Čepí ... 298
8.27 Horní Rozsíčka ... 299
8.28 Horní Rožínka ... 300
8.29 Hrdá Ves ... 301
8.30 Chlébské ... 303
8.31 Chlum ... 304
8.32 Jabloňov ... 306
8.33 Janovičky u Bohuňova ... 307
8.34 Jemnice u Moravce ... 309
8.35 Josefov u Rožné ... 311
8.36 Karasín ... 312
8.37 Kobylnice nad Svratkou ... 314
8.38 Korouhvice (sídlo zatopené údolní nádrží, fragment okraje sídla) ... 315
8.39 Koroužné ... 316
8.40 Kovářová ... 318
8.41 Kozlov u Lesoňovic ... 320
8.42 Kundratice u Rozsoch ... 322
8.43 Lesoňovice ... 323
8.44 Lhota u Lísku ... 325
8.45 Lískovec u Nedvědice ... 329
8.46 Malé Tresné ... 331
8.47 Meziboří (zahrnuje prostor Krčma, Borky, Nový dvůr) ... 333
8.48 Milasín ... 335
8.49 Mitrov (včetně areálu zámku) ... 336
8.50 Moravecké Janovice ... 338
8.51 Moravecké Pavlovice ... 340
8.52 Nyklovice ... 342
8.53 Olešínky ... 344
8.54 Olešnička ... 346
8.55 Písečné ... 347
8.56 Pivonice u Lesoňovic ... 349
8.57 Polom u Sulkovce ... 351
8.58 Prosetín u Bystřice nad Pernštejnem ... 353

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

8.59 Radkov u Moravce, zahrnuje Radkovičky ... 355
8.60 Rodkov ... 357
8.61 Rovečné ... 359
8.62 Rovné ... 361
8.63 Rozsochy ... 363
8.64 Rožná ... 365
8.65 Sejřek ... 366
8.66 Smrček ... 367
8.67 Skorotice ... 369
8.68 Strachujov ... 371
8.69 Strážek ... 373
8.70 Střítež u Bukova ... 375
8.71 Sulkovec ... 377
8.72 Štěpánov nad Svratkou (zahrnuje samotu Pod Horou) ... 379
8.73 Švařec (zahrnuje osady Záskalí, Újezd) ... 381
8.74 Ubušínek ... 383
8.75 Ujčov ... 385
8.76 Unčín ... 387
8.77 Velké Janovice ... 388
8.78 Velké Tresné ... 390
8.79 Veselí u Dalečína ... 392
8.80 Věstín ... 394
8.81 Věstínek ... 396
8.82 Věchnov ... 398
8.83 Věžná na Moravě ... 400
8.84 Vír ... 402
8.85 Vítochov ... 404
8.86 Vojetín u Rozsoch ... 406
8.87 Vojtěchov u Lísku ... 407
8.88 Vrtěžíř ... 409
8.89 Zlatkov ... 411
8.90 Zvole nad Pernštejnem ... 413
8.91 Ždánice u Bystřice nad Pernštejnem ... 415
9 Využití analytického podkladu v územním plánování, aktualizace podkladů ... 417

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

1 Úvod

Charakter krajiny je fenoménem, který se vyznačuje dvěma důležitými vlastnostmi. Je to proměnlivost a neopakovatelnost (Norbert-Schulz, 1994; Vorel, 1997; Löw a Míchal, 2003). Důvody proměnlivosti charakteru krajiny tkví v přítomnosti a nepřítomnosti určitých znaků, v jejich vizuálním projevu, výraznosti a jedinečnosti, v jejich kombinaci a vztazích mezi nimi (Bukáček a Matějka, 1997). Tyto znaky, jejich kombinace, konfigurace a vztahy, odlišují od sebe prostory v krajině, nebo mohou být různým prostorům společné. Znaky i vztahy mezi nimi lidé mohou vnímat různým způsobem, pohledově, sluchem, čichem, ale i pocitově.

Každý prostor krajiny působí na člověka jako celek, nikoliv po částech, nelze vydělit jednu část a tu preferovat na úkor druhé, neboť je tak narušen soulad a tím i určitý řád v krajině. Proto by krajina jako celek měla být vnímána. Krajinný ráz je výslednicí minulých dějů a probíhajících dějů v krajině, vztahů v krajině i měřítka v jakém se odehrávají. To vyžaduje holistický přístup v hodnocení krajinného rázu, který by postihoval základní charakteristiky krajiny, identifikoval přítomnost a vztahy znaků těchto charakteristik v krajině a na základě předem dohodnutého klíče stanovil hodnoty, které by měly být chráněny před zničením či jejich potlačením. Identifikace těchto hodnot by měla vycházet ze základního principu ochrany krajinného rázu, tj. ochrana pozitivních a výjimečných hodnot, které jsou spolunositelem estetické a přírodné hodnoty a celkového souladu v krajině.

Cílem předloženého materiálu je identifikace hodnot krajinného rázu a návrh jejich ochrány, který by měl projít připomínkovým řízením a měl by se stát určitým obecně přijímaným konsensem. Materiál si klade za cíl na základě rozboru území identifikovat znaky, které svou přítomností a vztahy vytváří přírodní, estetickou hodnotu v krajině, harmonické vztahy v krajině a harmonické měřítko krajiny. Dále znaky, které jsou nositeli zvýšených hodnot v krajině, jako jsou přírodní rezervace, památky a kulturní dominanty.

V moderní společnosti je ochrana krajinného rázu součástí právního systému a slouží především k ochraně přírodního a kulturního dědictví národa. Krajinný ráz je výslednicí hodnot daných celkovým charakterem krajiny se všemi specifiky historického vývoje a současného využávání a jako takový je nedílnou součástí národní svébytnosti. Pak jakýkoliv zásah do krajinného rázu je zákonitě věcí veřejnou. Legislativně je v České republice problematika ochrany krajinného rázu zakotvena v zákoně o ochraně přírody a krajiny č.114/92 Sb. Ustanovení §12 tohoto zákona definuje jednak hodnoty krajinného rázu (estetickou a přírodní), a jednak prostorovou dimenzi uplatnění ochrany těchto hodnot ve dvou rovinách: rozsahem menší místo a větší oblast.

Strategie ochrany krajinného rázu na území ORP Bystřice nad Pernštejnem je jedním z pilířů ochrany krajinného rázu v území. Dokument je určen k ochraně pozitivních hodnot krajinného rázu na úrovni správního obvodu obce a jedním z jeho výstupů je i územně analytický podklad pro zpracování územního plánu na úrovni obce.

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

2 Definice cíle

Předmětem studie „Strategie ochrany krajinného rázu ORP Bystřice nad Pernštejnem“ je vyhodnocení území ve správním obvodu ORP Bystřice nad Pernštejnem z hlediska krajinného rázu. Jde o krajinu okrajových částí Českomoravské vrchoviny, z části výrazně ukloněnou k jihu, rozdělenou na dvě části, členité území Svratecké hornatiny a zemědělskou krajinou s četnými údolími potoků a říček se zalesněnými vrchy s těžištěm v Bystřici nad Pernštejnem. Studie si klade za cíl vyhodnocení pozitivních hodnot krajinného rázu předmětného území jako důležitého informačního zdroje pro vytvoření územně analytických podkladů, ale zároveň pro zajištění ochrany zjištěných pozitivních hodnot krajinného rázu předmětného území formou stanovení ochranných podmínek a limitů ve smyslu ustanovení §12 zák. č. 114/1992 Sb. ve znění pozdějších předpisů.

Předmětem práce je mimo jiné též zpracování rozboru jevů ÚAP ORP Bystřice nad Pernštejnem – JEV A017 „Oblast krajinného rázu a její charakteristika“, JEV A018 „Místo krajinného rázu a jeho charakteristika“ ve smyslu zákona č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu a jeho prováděcí vyhlášky č. 500/2006 Sb., o územně analytických podkladech, územně plánovací dokumentaci a způsobu evidence územně plánovací činnosti. Kde jsou uvedené jevy požadovány jako součást Územně analytických podkladů (ÚAP). Při zpracování požadovaného materiálu je však nutné mít na zřeteli též znění zákona č. 114/92 Sb. o ochraně přírody a krajiny, který ustanovením §12 stanovuje ochranu krajinného rázu.

Územně analytické podklady obsahují zjištění a vyhodnocení stavu a vývoje území, jeho hodnot, omezení změn v území (limity využití území), záměrů na provedení změn v území, zjišťování a vyhodnocování udržitelného rozvoje území a určení problémů k řešení v územně plánovacích dokumentacích (rozbor udržitelného rozvoje území).

V roce 2008 v rámci pořizování podkladů pro ochranu krajinného rázu a ÚAP pro území kraje Vysočina byla zpracována Strategie ochrany krajinného rázu kraje Vysočina kolektivem Studia B&M, „Bukáček R. a kol. 2008: *Strategie ochrany krajinného rázu kraje Vysočina.* depon. Krajský úřad kraje Vysočina, Jihlava.“ dále jen Strategie KRR, ve které byly vymezeny na celém území kraje oblasti krajinného rázu a v některých částech území i specifická místa krajinného rázu. Cílem tohoto materiálu bylo v návaznosti na tento materiál vypracovat územně analytické podklady vypovídající o území v oblasti ochrany krajinného rázu ve jmenovaných hodnocení krajinného na úroveň podrobnosti pro území ORP ORP Bystřice nad Pernštejnem a vytvořit tak podrobnou strategii ochrany cenných hodnot krajinného rázu bystřického regionu.

Výsledný materiál si klade za cíl na základě terénního průzkumu a rozboru území aktualizaci vymezených oblastí a vymezení míst krajinného rázu a vypracování jejich charakteristiky na podrobnost měřítka správního obvodu ORP Bystřice nad Pernštejnem. Zadavatelem byla požadována charakteristika oblastí a míst ve smyslu zjištění a vyhodnocení stavu a vývoje území z pohledu krajinného rázu a jeho hodnot, a následného stanovení limitů využití území za účelem ochrany zjištěných hodnot. Tento způsob charakterizace je nejen v souladu s ideou pořizování ÚAP, ale i ochranou krajinného rázu deklarovanou ve výše zmíněném ustanovení §12 zákona č. 114/92 Sb.

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

2.1 Koordinace územně analytických podkladů obcí ORP Bystřice nad Pernštejnem

ÚAP se pořizují pro správní obvody úřadů územního plánování a pro území krajů. Dle vyhlášky se územně analytické podklady dělí na podklady pro rozbor udržitelného rozvoje území, které zahrnují zjištění a vyhodnocení stavu a vývoje území, jeho hodnot, limity využití území, zjištění a vyhodnocení záměrů na provedení změn v území a na rozbor udržitelného rozvoje území který zahrnuje zjištění a vyhodnocení udržitelného rozvoje území s uvedením jeho silných a slabých stránek, příležitostí a hrozeb v tématickém členění. Závěrem těchto tématických zjištění a vyhodnocení udržitelného rozvoje území je vyhodnocení vyváženosti vztahu územních podmínek pro příznivé životní prostředí, pro hospodářský rozvoj a pro soudržnost společenství obyvatel území a dále určení problémů k řešení v územně plánovacích dokumentacích.

Cílem předloženého materiálu je pomocí vyhodnocení krajinného rázu ve vymezeném území identifikovat jevy nezbytné pro jednotnou koordinaci územně analytických podkladů (ÚAP) jednotlivých obcí. Jedná se o identifikaci „oblastí krajinného rázu“ (OKR) a o definici jejich přírodní, kulturní a historické charakteristiky. Dále identifikaci „míst krajinného rázu“ (MKR), jež jsou nositeli soustředěných hodnot krajinného rázu v rámci menšího územního prostoru, který vytváří. Aby bylo možno definovat jednotlivé charakteristiky hodnoceného území a jednotlivých OKR a MKR a dojít tak ke znakům, které zásadně vytváří nebo spoluurčují ráz krajiny. Je třeba věnovat pozornost nejenom přírodním podmínkám, ale také kulturnímu a historickému vývoji daného prostoru, přítomnosti lokalit soustředěných přírodních, kulturních či historických hodnot krajinného rázu čí míst vyznačujících se harmonickými vztahy a měřítkem v krajině. Identifikované jevy by měly být využitelné v ÚAP jednotlivých obcí. Součástí rozboru jednotlivých OKR i MKR je i návrh ochranných opatření sloužících k zachování a ochraně identifikovaných hodnot využitelných v činnosti orgánů ochrany přírody na řešeném území.

2.2 Vazba hodnocení na deklaraci Úmluvy o krajině

Poznatky z hodnocení krajinného rázu území, vymezení oblastí a jejich částí a specifických míst krajinného rázu korespondují v určitém smyslu s požadavky Evropské úmluvy o krajině, zejména s Článkem 6 – Zvláštní opatření, bodem C, který je dále uveden:

C Vymezení a hodnocení

1 Za aktivní účasti zainteresovaných stran, v souladu s článkem 5 c, a za účelem zlepšení úrovně znalosti svých krajin se každá Strana zavazuje:

a *i) vymezit své vlastní typy krajiny na celém svém území;*
ii) analyzovat jejich charakteristiky, síly a tlaky, které je mění,
iii) zaznamenávat jejich změny;

b *vyhodnotit takto vymezené krajiny s ohledem na zvláštní hodnoty, které jsou jim připisovány zainteresovanými stranami a dotčeným obyvatelstvem.*

2 Tyto vymezující a hodnotící postupy budou provázeny výměnou zkušeností a metodologie, organizovanou mezi Stranami na evropské úrovni podle článku 8.

Vymezení oblastí a míst krajinného rázu (OKR, MKR) může sloužit jako jeden z impulsů pro vnímání regionální identity, pro postupné vytváření regionálního povědomí a vnímání regionu obyvateli jako

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

specifického, něčím zvláštního a neopakovatelného území. Poznání minulosti a uvědomění si specifických rysů a hodnot krajinného rázu může sloužit k tzv. „regionální identifikaci“ obyvatel.

Identifikace (ztotožnění se) obyvatel se svým regionem může přispět k rozvoji specificky orientované turistiky (přivedení zájemců o určité - marketingově zpracované – hodnoty a specifika území) či k podpoře určitých (regionálně specifických) odvětví zemědělství (např. plodin nebo hospodářských zvířat). K tomu bude nutná pochopitelná a kreativní komunikace s obyvatelstvem, osvěta a výchova, jak požaduje i Evropská úmluva o krajině.

Článek 5: Všeobecná opatření:

Každá Strana se zavazuje:

a) *právně uznat krajinu jako základní složku prostředí, v němž obyvatelé žijí, jako výraz rozmanitosti jejich společného kulturního a přírodního dědictví a základ jejich identity;*
b) *zavést a provádět krajinné politiky, zaměřené na ochranu, správu a plánování krajiny, prostřednictvím přijetí specifických opatření uvedených v článku 6;*
c) *zavést postupy pro účast veřejnosti, místních a regionálních orgánů a jiných stran, které jsou zainteresovány na definování a provádění krajinných politik zmiňovaných v písmenu b výše.*

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

3 Postup řešení, použité pojmy

3.1 Teoretická a metodická východiska zpracování ÚAP

Teoretická a metodická východiska zpracování materiálu se opírají o pojetí ochrany krajinného rázu v ČR ve smyslu §12 zák. č. 114/1992 Sb. a o zkušenosti s využitím metodických postupů pro případové posouzení vlivu navrhované stavby, činnosti nebo změny využití území na krajinný ráz (Vorel et al., 2004) a preventivního hodnocení estetické a přírodní hodnoty krajinného rázu, s ohledem na zachování významných krajinných prvků, zvláště chráněných území, měřítka krajiny, kulturních dominant a vztahů v krajině s důrazem na zachování pozitivních znaků a hodnot jednotlivých charakteristik krajinného rázu. Identifikace pozitivních znaků a hodnot, jejich konfigurace a uplatnění v krajinné scéně vytváří ráz krajiny místa či celé oblasti (Bukáček, Matějka, 1998 – 2007).

3.1.1 Krajinný ráz – zákonné znění

Ochrana krajinného rázu (dále jen „KR“) je zakotvena v §12 zákona č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny (dále jen „zákon“).

(1) Krajinný ráz, kterým je zejména přírodní, kulturní a historická charakteristika určitého místa či oblasti, je chráněn před činností snižující jeho estetickou a přírodní hodnotu. Zásahy do krajinného rázu, zejména umísťování a povolování staveb, mohou být prováděny pouze s ohledem na zachování významných krajinných prvků, zvláště chráněných území, estetických hodnot, kulturních dominant krajiny, harmonického měřítka a harmonických vztahů v krajině.

(2) K umisťování a povolování staveb, jakož i jiným činnostem, které by mohly snížit nebo změnit krajinný ráz, je nezbytný souhlas orgánu ochrany přírody. Podrobnosti ochrany krajinného rázu může stanovit ministerstvo životního prostředí obecně závazným právním předpisem.

(3) K ochraně krajinného rázu s významnými soustředěnými estetickými a přírodními hodnotami, který není zvláště chráněn podle části třetí tohoto zákona, může orgán ochrany přírody zřídit obecně závazným předpisem přírodní park a stanovit omezení takového využití území, které by znamenalo zničení, poškození nebo rušení stavu tohoto území.

(4) Krajinný ráz se neposuzuje v zastavěném území a v zastavitelných plochách, pro které je územním plánem nebo regulačním plánem stanoveno plošné a prostorové uspořádání a podmínky ochrany krajinného rázu dohodnuté s orgánem ochrany přírody 9a).

3.1.2 Zákonný rámec materiálu

Předložený materiál vychází z nařízení zákona 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon) a prováděcí vyhlášky č. 500/2006 Sb., o územně analytických podkladech, územně plánovací dokumentaci a způsobu evidence územně plánovací činnosti (dále jen vyhláška). Vyhláška uvádí jako součást Územně analytických podkladů (ÚAP) zpracování dvou jevů krajinného rázu:

JEV 17: Oblast krajinného rázu a její charakteristika

JEV 18: Místo krajinného rázu a jeho charakteristika

Uvedený cíl práce vychází z této skutečnosti, proto je předmětem vymezení a charakteristika oblastí a míst krajinného rázu na území ORP Tábor a ochrana pozitivních hodnot krajinného rázu vymezených územních jednotek.

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

3.1.3 Teoretická východiska a principy

Ze zákonného znění vyplývá, že každá krajina nebo její část má svůj ráz ve smyslu ustanovení §12 zákona, který je chráněn před znehodnocením jeho estetické a přírodní hodnoty. Každou krajinu je také možno popsat znaky určité charakteristiky, např. přírodní, kulturní či historické apod., které ji charakterizují. Znaky jsou schématickým popisem přítomnosti jevů, složek či prvků v krajině a jejich vzájemných vztahů.

Pojetí krajinného rázu je podle zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny je poměrně široké a metodicky i terminologicky málo vyjasněné. Avšak deklarací jeho ochrany zákonem je jasně vyjádřena společenská objednávka zahrnující potřebu chránit hodnoty v krajině vyplývající z přírodních podmínek, jejího historického vývoje, kultury jejích obyvatel i vzájemných vztahů v krajině. K tomu je nutný komplexní nástroj, který je schopen objektivním způsobem popsat hodnoty, které jsou mnohdy více pocitové, díky tomu je pak velmi složité a možná i těžko reálné takový nástroj vytvořit. Proto je nutné přijmout v mnoha ohledech nedokonalé znění uvedeného zákona k ochraně krajinného rázu s povděkem a snažit se o srozumitelný přístup při hledání typických znaků popisujících krajinu daného území i jejich kategorizaci podle nějaké stupnice hodnot a vlivu.

Pokud chceme nějaké hodnoty v krajině chránit, musíme v první řadě říci, které hodnoty to jsou a proč. Hodnoty lze vnímat buď jako prostou přítomnost znaku (*kostel, obraz sídla v krajině, bukový prales na návrší, členění krajiny typické pro dané území*), nebo prostřednictvím vzájemných vztahů v krajině, které je možno chápat pozitivně (*kostel je krásná stavba, obraz sídla je malebný a souzní s okolní krajinou, prales je přírodní část krajiny a zároveň její historie, členění je malebné či romantické*) nebo negativně (*zemědělský areál nevhodně zakrývá dominantu krásného kostela, v okraji lánové vsi se zemědělskými dvory stejných proporcí i měřítka je kobercová nestejnorodá zástavba katalogových domků, v pralese je vidět hospodářské zásahy, členění krajiny je narušeno rozoráním mezí a odstraněním úvozových cest i typických kamenic*). A zde se právě dostáváme chtě nechtě na úroveň subjektivního nahlížení, neboť musíme-li určit co je pozitivní a co nikoliv je těžké vynechat vlastní systém přesvědčení daným individuální výchovou, vzděláním a naladěním.

Proto je nutná určitá srozumitelná obhajoba „vyřčeného soudu“, která se opírá především o vysvětlení a zdůvodnění, proč je právě tento znak či vztah důležitý a vytváří hodnotu, kterou bychom měli chránit. Jde tedy o předem zvolenou formu objektivizace, kde je nutné sdělit např.:

- tyto cesty považují za pozitivní, neboť respektují reliéf krajiny a jsou vedeny po vrstevnicích, což vyvolává pocit dobrého vztahu s přírodními podmínkami v území, protože jsme je při jejich výstavbě respektovali a navíc takové vedení komunikací nenarušuje krajinné kontury, horizont, spádnice ani hřbetnice
- sídla jsou položena podél osy údolí, což dává pocit určité sounáležitosti s krajinou a jejím základním uspořádáním
- území vévodí dominanta architektonicky zdařilé stavby kostela s věží, což je typické a očekávané pro obraz krajiny českého venkova
- měřítko zemědělských dvorů a jejich rytmus vytváří čitelný charakter zástavby, čímž je jasně deklarována jejich funkce, která vyvolala i způsob uspořádání krajiny, ale protože dvory jsou zasazeny do krajiny tak, aby využily přírodních podmínek území ve svůj prospěch, cítíme určitý podvědomý soulad

Jsou to především přírodní procesy, které vedly utváření krajiny do současné podoby a z tohoto důvodu vnímáme přírodní podmínky jako základní hodnotu v krajině, které když se podřídíme a využijeme její charakter, vytváříme automaticky soulad a naopak vytváříme nesoulad. Přírodní podmínky jsou relativně neměnné a určují základní rámec pro využití krajiny daného území. Být s nimi v souladu je výhodné a nakonec i ekonomické.

Krajina v sobě nese hodnoty přírodní, kulturní, historické, estetické, významové i symbolické. Úkolem je tedy hodnoty správně vystihnout, pojmenovat a nakonec navrhnout jejich ochranu, aby byly zachovány. Avšak jejich zachování by mělo být právě tou společenskou objednávkou. Její deklarací může být právě územní plán, který představuje širokou multikriteriální syntézu všech možných podkladů, které se dané území vidí z mnoha úhlů pohledů. Materiál vystihující fakta o tom, co utváří krajinný ráz daného území, je dnes jedním z nezbytných podkladů potřebných k vypracování územního plánu.

V moderní společnosti je ochrana krajinného rázu součástí právního systému a slouží především k ochraně přírodního a kulturního dědictví národa. Krajinný ráz vytváří hodnotu danou charakterem krajiny s jeho specifiky a jako takový tvoří nedílnou součást národní svébytnosti. Pak jakýkoliv zásah do této hodnoty je zákonitě věcí veřejnou.

3.1.4 Metodický postup a definice pojmů jako cesta k objektivizaci

Aby bylo možné srozumitelným způsobem deklarovat hodnoty krajinného rázu daného území a tyto hodnoty chránit, je bezpodmínečně nutné vytvořit transparentní postup, který srozumitelnými kroky zajistí získání potřebných informací o daném území. Postup, který volíme při zpracování tohoto materiálu, se opírá o metodiku tzv. preventivního hodnocení krajinného rázu (Bukáček, Matějka 1998), která je založena na tzv. charakterové a prostorové diferenciaci krajiny území. Postup spočívá v rozdělení hodnoceného území na prostorově ohraničené a charakterově sjednotitelné části, ve kterých jsou popsány hodnoty krajinného rázu a znaky či vztahy, které tyto hodnoty z různého důvodu potlačují.

Metodiky vylišuje tzv. územní jednotky, v našem případě oblasti a místa krajinného rázu. Oblasti reprezentují určitý charakter utváření krajiny z hlediska geomorfologie a vegetačního krytu, z hlediska charakteru a forem osídlení a hospodářského využití. V rámci jednotlivých oblastí je možno najít prostorově ohraničené menší části krajiny s výrazným a specifickým krajinným rázem. Jsou to tzv. „místa krajinného rázu“, což jsou určité krajinné prostory, v krajině prostorově ohraničené a vnímatelné ze všech pozorovacích míst podobně. Místo samo o sobě může zahrnovat i více dílčích míst krajinného rázu. Ve specifické úloze hodnocení území ORP, tedy hodnocení na úrovni širšího regionu, budou vymezena tzv. „specifická místa krajinného rázu (MKR) – jako segmenty reprezentující rozsah uplatnění určitých hodnot v území. Každá vymezená územní jednotka je charakterizována, jsou u ní uvedeny typické charakteristické znaky a jejich hodnoty a pro tyto znaky jsou stanoveny ochranné podmínky směřující k ochraně krajinného rázu dané oblasti nebo daného místa.

Popsaný metodický postup je vyjádřen autory metodiky v následujících bodech:

- diferenciace hodnoceného území na oblasti krajinného rázu (OKR)
- vymezení míst krajinného rázu (MKR)
- identifikace a klasifikace znaků utvářejících vymezená území OKR a MKR

- stanovení ochranných opatření k zajištění ochrany pozitivních hodnot směřující k zachování krajinného rázu území OKR a jejich části a MKR .

3.2 Specifikace základních znaků krajiny

Ve vztahu k zákonu je nutné vymezení terminologicky uchopitelných objektů či jevů v krajině vytvářejících samostatně nebo společně: přírodní, kulturní a historickou charakteristiku krajinného rázu určitého místa či oblasti, jejichž narušením by mohlo dojít ke snížení přírodní či estetické hodnoty krajinného rázu, nežádoucí změně vztahů v krajině a narušení jejího harmonického měřítka. Dále aplikovat zákonem jmenované entity: kulturní dominanta, VKP, ZCHÚ, kulturní dominanta, měřítko krajiny, vztahy v krajině.

Jmenované objekty a jevy budeme dále nazývat znaky krajinného rázu (Vorel, Bukáček et al., 2004). Specifikace znaku krajinného rázu vychází z citovaných metodik. Vymezení znaků je prováděno na úrovni měřítka vycházejícího z rozsahu studie, tj. území celého kraje.

3.3 Aplikace principů ochrany krajinného rázu

Aplikace ochrany krajinného rázu v praxi musí vycházet z rámce daného zákonem, sjednoceného terminologického slovníku a případného převodního klíče ve vztahu k zákonnému ustanovení a v neposlední řadě oborové srozumitelnosti. Zákon pracuje s termíny, které je nutné převést do odborné praxe a srozumitelně popsat:

3.3.1 Používané pojmy

Hodnocení pracuje s pojmy uvedenými v §12 zákona a s pojmy souvisejícími, které jsou převzaty z Metodického postupu (Vorel, Bukáček a kol. 2004) a metodického postupu preventivního hodnocení (Bukáček, Matějka 1998).

3.1.1.1 Základní pojmy vycházející ze zákona č.114/92 Sb.

činnost snižující estetickou a přírodní hodnotu krajinného rázu oblasti či místa je taková činnost, která natolik naruší specifické znaky a hodnoty oblasti či místa, že změní význam a obsah jednotlivých charakteristik

estetická hodnota krajiny je projevem přírodních a kulturních hodnot, harmonického měřítka a vztahů v krajině a je výsledkem trvale udržitelného vývoje krajiny; předpokladem vzniku estetické hodnoty jsou subjektivní vlastnosti pozorovatele, objektivní okolnosti pozorování a objektivní vlastnosti krajiny (skladba a formy prostorů, konfigurace prvků, struktura složek)

harmonické měřítko krajiny vyjadřuje takové členění krajiny, které odpovídá harmonickému vztahu činností člověka a přírodního prostředí a způsobům trvale udržitelného využívání dané krajiny; z hlediska fyzických vlastností krajiny se jedná o soulad měřítka celku a měřítka jednotlivých prvků

harmonické vztahy v krajině vyjadřují soulad činností člověka a přírodního prostředí (absence rušivých jevů), trvalou udržitelnost užívání krajiny, chápaný jako harmonický soulad znaků jednotlivých charakteristik krajinného rázu

historická charakteristika krajinného rázu je specifickou součástí kulturní charakteristiky a spočívá v souvislostech kulturních a přírodních charakteristik oblasti či místa. Historická charakteristika je klíčová pro pochopení logiky vztahů mezi přírodními vlastnostmi krajiny, jejím využíváním a vzhledem a jejich trvalé (dlouhodobé) udržitelnosti. Patří sem i místa bitev.

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

charakteristika krajinného rázu je dána druhem a uspořádáním krajinných složek, prvků a jevů nebo jejich souborů, které se podílejí na vzniku rázu krajiny. Jedná se o charakteristiky přírodní, kulturní a historické. Vnímáme ji jako soubor typických znaků

krajina je část zemského povrchu s charakteristickým reliéfem, tvořená souborem funkčně propojených ekosystémů a civilizačními prvky (§3 zákona)

krajinný ráz je dán přírodní, kulturní a historickou charakteristikou určitého místa nebo oblasti (§12 zákona), resp. vnímatelnými znaky a hodnotami těchto charakteristik

kulturní charakteristika krajinného rázu je dána způsobem využívání přírodních zdrojů člověkem a stopami, které v krajině zanechal

kulturní dominanta krajiny je krajinný prvek či složka v krajině nebo dochované stopy kultivace krajiny, jejichž význam je nesporný z historického hlediska, architektury či jiného oboru lidské činnosti a které ve svém projevu převládajícím způsobem ovlivňují charakter daného místa či oblasti

místo krajinného rázu je menší část krajiny, která je pohledově spojitá z většiny pozorovacích stanovišť nebo území typické díky své výrazné charakterové odlišnosti; místo lze většinou jednoznačně vymezit

oblast krajinného rázu je „území“ s podobnou přírodní, kulturní a historickou charakteristikou odrážející se v souboru jejích typických znaků, který se výrazně liší od sousedícího území ve všech charakteristikách nebo v některé z nich a který zahrnuje více míst krajinného rázu; je vymezena hranicí, kterou mohou být přírodní nebo umělé prvky nebo jiné rozhraní měnících se charakteristik

přírodní hodnota je dána mírou přítomnosti ekosystémů chápaných jako ekosystémy přírodní a přírodě blízké, přirozenou morfologií krajiny, vnímatelných interakcí mezi ekosystémy a výraznými přírodními dominantami krajiny

přírodní charakteristika krajinného rázu zahrnuje vlastnosti krajiny určené jak trvalými přírodními podmínkami, kterými jsou především geologické, geomorfologické, klimatické a biogeografické poměry, tak aktuálním stavem ekosystémů

významný krajinný prvek dle ustanovení §3, odst. 1, písm. b) zákona

zvláště chráněné území dle ustanovení §3, odst. 1, písm. f) zákona

3.1.1.2 Další použité pojmy v následném hodnocení

dotčený krajinný prostor je část krajiny dotčená předpokládanými vlivy hodnoceného záměru (zpravidla vizuálními, ale též např. akustickými apod.); zahrnuje jedno nebo více míst krajinného rázu

budova je vyhrazen pro nadzemní stavbu prostorově soustředěnou a navenek převážně uzavřenou obvodovými stěnami a střešní konstrukcí (Vyhl.137/98Sb.)

dominanta je převládající, vládnoucí prvek v konfiguraci hmotných prvků krajinné scény

dominantní rys je převládající jev nebo vlastnost krajinné scény

estetická hodnota krajinného rázu je vyjádřením míry celkového pozitivního či opačného chápání výrazu dané krajiny

kompaktní zástavba je souvislá zástavba, ve které stavby na sebe bezprostředně navazují ve formě řad, uzavřených nebo otevřených bloků, která tvoří uliční fronty nebo má výrazně ucelenou hranici vůči okolní krajině

krajinná scéna - při pozorování z různých míst krajiny vnímáme tzv. krajinnou scénu - vnímáme ji staticky (např. jako pohled z významného bodu krajiny) nebo dynamicky (jako sled pohledů z různých míst trasy průchodu krajinou); krajinná scéna je nositelem estetických hodnot, tkvících v prostorovém uspořádání, v neopakovatelnosti a jedinečnosti panoramat, v harmonickém měřítku a v harmonických vztazích krajiny

prostorové vztahy krajinné scény jsou vztahy mezi jednotlivými hmotnými prvky krajinné scény, jejich vzájemné vzdálenosti, proporce šířkových a výškových dimenzí, význam důležitých bodů, linií a prostorů, vzájemné osové vazby, rysy symetrie, gradace, atd.

prvky historického členění krajiny jsou objekty v krajině, které vznikly nebo byly vytvořeny při obhospodařování krajiny v období středověku až po současnost kontinuálním vývojem a jejich charakter a struktura odpovídají pozemkovému vlastnictví v krajině. Jde především o: meze, remízky, kamenné snosy, úvozové cesty. Tyto prvky jsou dnes v krajině často zarostlé keři a vzrostlými stromy a jejich okraje jsou travino-bylinné. Díky tomu tvoří nejen významný krajinný prvek z hlediska pestrosti a pohledovosti krajiny, ale též význačný přírodě blízký segment, který na sebe váže celu řadu druhů

zásah do znaků krajinného rázu posouzení míry vlivu záměru na identifikované znaky krajinného rázu. Zásah může mít pozitivní dopad, nemusí mít žádný dopad. V případě negativního dopadu jeho míra může nabývat různé intenzity na škále od slabého zásahu, přes středně silný, silný až po zásah stírající přítomné znaky krajinného rázu.

znak běžný jev určité charakteristiky krajinného rázu, který není významný ani ojedinělý v rámci oblasti krajinného rázu, v rámci regionu nebo v rámci státu

znak doplňující jev určité charakteristiky krajinného rázu, který v určité oblasti nebo místě krajinného rázu doplňuje charakter krajiny

znak jedinečný jev určité charakteristiky krajinného rázu, který je ojedinělý v rámci oblasti krajinného rázu, v rámci regionu nebo v rámci státu

znak spoluurčující jev určité charakteristiky krajinného rázu, který v určité oblasti nebo místě krajinného rázu významně spoluurčuje charakter krajiny

znak významný jev určité charakteristiky krajinného rázu, který je význačný v rámci oblasti krajinného rázu, v rámci regionu nebo v rámci státu

znak zásadní jev určité charakteristiky krajinného rázu, který v určité oblasti nebo místě krajinného rázu rozhodujícím způsobem determinuje charakter krajiny

3.4 Specifikace základních znaků krajiny

Ve vztahu k zákonu je nutné vymezení terminologicky uchopitelných elementů krajinného rázu vytvářejících samostatně nebo společně: přírodní, kulturní a historickou charakteristiku krajinného rázu určitého místa či oblasti, jejichž narušením by mohlo dojít ke snížení přírodní či estetické hodnoty krajinného rázu, nežádoucí změně vztahů v krajině a narušení jejího harmonického měřítka.

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

Dále aplikovat zákonem jmenované entity: kulturní dominanta, VKP, ZCHÚ, kulturní dominanta, měřítko krajiny, vztahy v krajině.

Jmenované elementy a entity budeme dále nazývat znaky krajinného rázu (Vorel, Bukáček et al., 2004). Specifikace znaku krajinného rázu vychází z citovaných metodik. Vymezení znaků je prováděno na úrovni měřítka vycházejícího z rozsahu studie, tj. území celého kraje.

3.5 Aplikace principů ochrany krajinného rázu

Aplikace ochrany krajinného rázu v praxi vychází ze zákonného rámce, který se opírá o jednotnou terminologii a zavedené transparentní postupy rozboru území za účelem vyhodnocení těch hodnot a specifik krajinného rázu určitéhé krajiny, jejichž ochrana je zákonem deklarována. Zákon pracuje s termíny, které je nutné vysvětlit, neboť jejich použití se může zdát na první pohled nejasné:

3.5.1 Estetická hodnota

Zákon č. 114/92 Sb. o ochraně přírody a krajiny uvádí termín estetická hodnota krajinného rázu. Držíme-li se obsahu slova estetika, pak jde zákonitě o působení krásna na člověka prostřednictvím vnímání pocitů a dojmů z dané krajiny tvořené vrstvami lidských výtvorů v přírodním rámci v historickém kontextu. Jejím snížením dosáhneme potažmo snížení právě těchto pocitů a dojmů. V hodnocení krajinného rázu je estetická hodnota vyjádřena projevem znaků, jež samostatně nebo společně vytváří dojem libosti (pozitivní hodnota) či nelibosti (negativní hodnota).

3.5.2 Přírodní hodnota

Podobně jako estetická hodnota je přírodní hodnota krajinného rázu uváděna zákonem a vyjadřuje míru přítomnosti přírodních a přírodě blízkých segmentů v krajině. Za ty jsou považovány všechny složky a prvky krajiny, které svým vznikem jsou manifestací přírodních procesů, jsou v interakci a společně tvoří ekosystém. Přírodní segmenty krajiny, pro svůj přirozený projev a působení, jsou převážně hodnoceny pozitivně. Za nelibé a tedy negativní jsou považovány krátkodobé důsledky katastrof (povodně, sucha apod.).

3.5.3 Charakteristiky krajinného rázu

Krajinný ráz je tvořen třemi charakteristikami, jejichž přítomnost v krajině je vyjádřena znaky krajinného rázu určité povahy (stromy jsou znakem přírodní povahy, zástavba je znakem kulturní povahy apod.). Zákon pracuje se třemi typy charakteristik společně tvořících krajinný ráz:

přírodní charakteristika,
kulturní charakteristika,
historická charakteristika.

Ty jsou přítomny v krajině vždy společně, některá z nich však může být dominantní a výrazně převažovat nad ostatními a tvořit souborem přítomných uplatňujících se znaků krajinného rázu základní charakter krajiny (přírodní krajina; kulturní krajina; krajina, kde se silně uplatňuje historický kontext – historická krajina). Každá charakteristika je v krajině přítomna souborem specifických znaků krajinného rázu. Znaky jsou pak vnímány jako skladebné jevy či objekty krajiny, jež jsou přítomny v hmotné (fyzické) či nehmotné podobě (události, stavy).

3.5.4 Měřítko krajiny

Uspořádání a velikost složek krajiny a přítomnost drobných prvků spolu s reliéfem vytváří měřítko krajiny. Zatímco v horských oblastech je měřítko více podřízeno modelaci terénu a tedy výškové

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

členitosti a teprve následně velikosti ploch (zejména v menších prostorech), v rovinatější krajině pahorkatin a parovin měřítko utváří zejména velikost ploch a výška skladebných prvků. Za harmonické měřítko bude považováno takové, které vytváří dojem souladu harmonického využití krajiny a jejího přírodního rámce.

3.5.5 Vztahy v krajině

3.5.5.1 Funkční vztahy

Funkční vztahy deklarují především podmíněnost existence určitého elementu v krajině vytvářejícího typický znak. Takový vztah je např. v základním pohledu na krajinu dán vztahem sídla a jeho krajinného rámce, jehož stav a uspořádání vyplývá z využití krajiny a též vztah mezi jednotlivými sídly, jenž vždy generuje síť komunikací.

3.5.5.2 Prostorové vztahy

Prostorové vztahy jsou často abstraktní vyjádření skutečnosti, poukazují na uspořádání a skladebných prvků krajiny. Zahrnují pohledové osy, vymezující horizonty, krajinné předěly, vlivy rozsáhlých krajinných úprav, duchovní obsah krajinných elementů apod.

3.5.6 Kulturní dominanty

Zákon pracuje pouze s jediným typem dominanty a lze předpokládat, že se jedná o typické především výškové dominanty krajiny, jako jsou kostelní či jiné věže, ovlivňující prostor oblasti nebo jeho část.

3.6 Sledované znaky a hodnoty na regionální úrovni ORP a jejich ochrana

3.6.1.1 Krajinné předěly a vymezující horizonty

Krajinné předěly vymezují základní krajinné prostory (oddělují krajiny) – oblasti krajinného rázu a uplatňují se jako výrazně vymezující složka krajinné scény se všemi prvky, které jsou její součástí. Krajinné předěly vytváří jednoznačné horizonty krajiny. Z vyšších míst pak tvoří skladbu táhlých vrstvených horizontů bez výrazných dominant vytvářejících typický prostor. Krajinné předěly vytváří často dominantní celky a stavby umisťované do vrcholové části předělu se uplatňují v krajinách, které předěl odděluje jako dominanty.

Ochrana spočívá v ochraně prostoru, kdy stavba může převýšit výrazně horizont utvářený krajinným předělem a tím se uplatnit v několika oblastech zároveň jako výrazná dominanta.

3.6.1.2 Kulturní dominanty s rozsahem uplatnění v rámci oblasti a nad její rámec.

Kulturní dominanta krajiny je krajinný prvek či složka v krajině, jehož význam je nesporný z historického hlediska, architektury či jiného oboru lidské činnosti, který ve svém projevu ovlivňuje souhrn charakteristik daného místa či oblasti (Vorel, Bukáček et al. 2004).

Zákon přímo stanovil v §12 ochranu kulturních dominant a lze předpokládat ve spojení s problematikou ochrany krajinného rázu, že jsou tím myšleny dominanty pozitivně se uplatňující. Ochrana kulturních dominant vychází z metodiky preventivního hodnocení krajinného rázu (Bukáček, Matějka 1998).

3.6.1.3 Pohledové a skladebné osy krajiny

Krajinné osy jsou pomyslné vektory, které jsou nositelem uspořádání znaků ve směru tohoto vektoru. Krajinné osy určují směr uspořádání prvků a složek krajiny. Uplatňují se jako dominující prvek uplatňující se v nějakém směru (výrazná komunikace, řeka, údolí) nebo pomyslná osa vytvářená prvky krajinné scény (dominanty položené v jediném směru – např. obchodní stezky). Osa určuje

prostorové vztahy v krajině i vnímání jejího měřítka. Osu, která je nositelem spoluurčujícího nebo zásadního znaku krajinné scény, je nutné chránit.

3.6.1.4 Krajinářsky exponované prostory

Menší kompaktní prostory s vysokým podílem pozitivně vnímaných znaků jednotlivých charakteristik krajinného rázu reprezentující určité specifické krajinné scenérie regionu byly vymezeny jako území s vysokou přírodní a estetickou hodnotou – krajinářsky exponované prostory. Tyto prostory byly charakterizovány z pohledu přítomnosti pozitivních hodnot krajinného rázu a provedena identifikace znaků a hodnot jednotlivých charakteristik krajinného rázu ve smyslu §12 a citovaných metodik.

Tato území představují prostory, které se vyznačují výrazně převažující přítomností pozitivních hodnot krajinného rázu utvářených uplatněním znaků přírodní a kulturní povahy a jejich vzájemných souladem vytvářejícím harmonické měřítko krajiny a vztahy v krajině. Tyto prostory představují specifické esteticky nebo přírodně hodnotné scenérie kraje a jako takové jsou citlivé na umisťování výškových staveb technicistní povahy. Při umísťování těchto staveb je nutné se řídit ochrannými limity, aby nemohlo dojít ke kontaminaci krajinné scény cizorodými kulturními prvky.

3.6.1.5 Území s převahou zvýšených hodnot krajinného rázu

Chráněné krajinné oblasti, přírodní parky představující krajinářsky exponovaná území, která je nutné z pohledu jejich územních vztahů ochránit před případy, kdy může dojít k potenciálnímu zásahu krajinné scény uvnitř těchto území zejména z pohledu:

- Ochrany exteriéru území - představuje typické průhledy na krajinnou scenérii krajiny území, zejména uplatnění na vymezujícím horizontu.
- Ochrany krajinné scény uvnitř území - zasažení vymezujících horizontů, typické scény nebo obrazu uvnitř krajiny území, v důsledku čehož jsou potlačeny znaky nesoucí pozitivní hodnoty krajinného rázu.

3.6.1.6 Prostory venkovských sídel s převahou dochovaných cenných pozitivních prvků

Vymezené prostory některých sídel představují zastavěné území s esteticky a kulturně hodnotnou zástavbou, četnými dochovanými prvky lidové architektury nebo architektonicky kvalitními objekty v dochované urbanistické struktuře sídla. Často jde o prostory s vysoce cennou zástavbou v dochovaném historickém kontextu od vzniku sídla po současnost bez vlivu negativních projevů některých epoch minulého století. Sídla se vyznačují často dochovanými drobnými prvky krajinné scény, jako jsou např. volné veřejné prostory, vysoký podíl zeleně odpovídající období výsadby vzrostlé zeleně (tzv. Tereziánský patent), kamenné ploty, síť komunikací je vedena v historické stopě, často s dominantou venkovského kostela (převážně s barokní věží) aj. Tyto prostory je nutné uchránit před silným uplatněním vertikálních výškových staveb technicistní povahy a jejich umisťování by mělo být prováděno s ohledem na zachování typických průhledů do krajinného rámce sídla a obrazů v rámci sídla a zejména na zachování obrazu sídla v krajině.

3.6.1.7 Ochrana typických siluet měst a obcí (obrazu sídla)

Některá sídla se vyznačují typickou siluetou (a obrazem sídla) v krajině s převahou pozitivních prvků, jejíž uplatnění je neodmyslitelnou součástí krajinné scény. Terénním průzkumem byly „odhaleny“ typické siluety některých sídel uplatňující se pozitivně v okolní krajině (krajinném rámci sídla). Tyto siluety představují obrazy sídel, které jsou mnohdy příčinou vzniku loga sídla nebo typického obrazu na propagačních materiálech. Siluety některých sídel patřily vždy k neodmyslitelným artefaktům

krajiny. Často mají trojúhelníkový tvar, kdy zástavba graduje ke kostelní věži, radnici nebo zámku na návrší.

Prostory, kde se uplatňuje silueta sídla s převahou pozitivních prvků s typickými znaky, budou vyznačeny a popsány a navrženy ochranné podmínky.

3.6.1.8 Přírodní dominanty a vyvýšeniny

Přírodní dominanty ovlivňují často velká území díky svému převažujícímu uplatnění oproti ostatním prvkům krajinné scény, často uzavírají pohledový prostor nebo jsou výraznými orientačními body. Přírodní hodnota je dána především modelací terénu, geologickou skladbou, případně zalesněním. Vrcholová část vyniká výrazným zakončením bez kulturních prvků, často je však kulturními prvky doplněna.

Ochrana spočívá v ochraně prostoru, kde se dominanta uplatňuje před narušením typických pohledů na dominantu, v ochraně prostoru vrcholové části před narušením nevhodným kulturním prvkem.

3.6.1.9 Ochrana památkových zón a rezervací

Vymezené památkové zóny vypovídají o existenci zvýšené estetické hodnoty dané znaky historické a kulturní charakteristiky krajinného rázu s vysokou cenností. Jsou potvrzením existence významného souboru znaků historické povahy. Velká část památkových zón je chráněna ochrannými pásmy, kde jsou často stanoveny limity výstavby. Ochrana těchto zón byla analýzou rozšířena o 6 km pásmo, vyplývající z potenciální vzdálenosti okruhu silné a zřetelné viditelnosti vertikální stavby o celkové výšce okolo 80m, kde by měl být kladen důraz na vyhodnocení možného ovlivnění památkové zóny:

- uvnitř prostoru zóny a jejího ochranného pásma,
- v obrazu zóny v krajinném rámci.

3.7 Sledované indikátory zvýšené přírodní a estetické hodnoty

3.7.1 Indikátory zvýšené přírodní hodnoty

Indikátory zvýšené přírodní hodnoty deklarují oproti ostatním částem území vyšší přírodní a estetickou hodnotu krajinného rázu:

- Přítomnost národního parku (NP) vč. ochranného pásma
- Přítomnost chráněné krajinné oblasti (CHKO)
- Přítomnost národní přírodní rezervace (NPR) vč. ochranného pásma
- Přítomnost národní přírodní památky (NPP) vč. ochranného pásma
- Přítomnost přírodní rezervace (PR) vč. ochranného pásma
- Přítomnost přírodní památky (PP) vč. ochranného pásma
- Přítomnost evropsky významné lokality (EVL) sítě Natura 2000
- Přítomnost ptačí oblasti (PO) sítě Natura 2000
- Přítomnost přírodního parku (dle §12 zák. 114/1992 Sb.)
- Přítomnost skladebných prvků vyšších ÚSES (regionálních, nadregionálních)
- Přítomnost významných krajinných prvků (VKP)

3.7.2 Indikátory zvýšené kulturní a historické hodnoty

Indikátory zvýšené kulturní a historické hodnoty deklarují oproti ostatním částem krajiny vyšší estetickou hodnotu krajinného rázu:

- Přítomnost národní kulturní památky (NKP) vč. pam. ochranného pásma (POP)
- Přítomnost archeologické památkové rezervace (vč. navrhované a POP)
- Přítomnost městské památkové rezervace (MPR)(vč. navrhované a POP)
- Přítomnost vesnické památkové rezervace (VPR)(vč. navrhované a POP)
- Přítomnost městské památkové zóny (MPZ)(vč. navrhované a POP)
- Přítomnost vesnické památkové zóny (VPZ)(vč. navrhované a POP)
- Přítomnost krajinné památkové zóny (KPZ)(vč. navrhované)
- Přítomnost kulturní nemovité památky (vč. navrhované a POP)
- Přítomnost regionu lidové architektury
- Přítomnost archeologických lokalit

3.7.3 Společné vlastnosti indikátorů

Přítomnost indikátorů bude vyjádřena zastoupením ANO/NE.

3.8 Způsob identifikace a územní rozsah sledovaných znaků

3.8.1 Diferenciace území

Území regionu bude rozděleno na tzv. oblasti krajinného rázu, představující úroveň velkého prostoru vyznačujícího se podobnými znaky v základních rysech. Oblast představuje rozsáhlé území s podobnou přírodní, kulturní a historickou charakteristikou, tedy s podobným souborem typických základních znaků. Liší se od jiné oblasti ve všech charakteristikách či v některé z nich. Může být členěna na krajinné celky a vždy zahrnuje více míst krajinného rázu. Oblast je vymezena poměrně evidentní hranicí, kterou může být rozhraní měnící se konfigurace prvků a složek krajiny, tedy znaků jednotlivých charakteristik krajinného rázu. Interiér oblasti je převážně utvářen širšími dálkovými pohledy, obsahuje zpravidla více odlišitelných částí (krajinných celků), znaky krajiny jsou vnímány především z větší vzdálenosti v sérii prolínajících se krajinných scén. Velikost oblasti se může pohybovat v několika desítkách, více však ve stovkách km2 (Bukáček, Bukáčková 2008).

Oblast bude popsána následujícím způsobem:

- Vymezení a základní charakteristika oblasti
- Přítomnost znaků přírodní charakteristiky
- Přítomnost znaků kulturní a historické charakteristiky
- Prostorové a funkční vztahy v krajině oblasti
- Exteriér oblasti
- Citlivost a narušení pozitivních hodnot
- Výčet krajinných celků – odlišných rozsahem velkých částí oblastí vytvářejících charakteristický krajinný prostor
- Výčet specifických míst krajinného rázu
- Identifikace znaků a hodnot krajinného rázu
- Ochranné podmínky

3.8.2 Identifikace znaků a hodnot krajinného rázu

Identifikace znaků a hodnot bude provedeno z pohledu tří charakteristik a dle citované metodiky preventivního hodnocení krajinného rázu. Pro každou z charakteristik krajinného rázu (přírodní, kulturní, historická) v dotčeném prostoru (DoKP) je třeba specifikovat markantní znaky, které se

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

nejsilněji uplatňují v krajinném rázu – je to buď prostá přítomnost prvků a jevů nebo jejich prostorové a estetické uplatnění:

- identifikovat důležité rysy a znaky hodnocené krajiny, které ji definují,
- identifikovat důležité znaky uplatňujících se sídel nebo jediného sídla,
- identifikovat důležité rysy prostorových vztahů a měřítka krajiny.

Znaky přírodní charakteristiky mohou tkvět v přítomnosti, charakteru, struktuře a vizuálním projevu následujících prvků a jevů: reliéf, lesy, porostní pláště okrajů lesů, rozptýlená dřevinná zeleň, louky, mokřady, vodní toky, vodní nádrže a jezera - břehové porosty, vodní plochy. Přítomnost přírodních hodnot v dotčeném krajinném prostoru je též zpravidla indikována přítomností přírodních cenností, chráněných zákonem (rezervace, památky).

Znaky kulturní a historické charakteristiky mohou tkvět v přítomnosti, charakteru, struktuře a vizuálním projevu následujících prvků a jevů: místa kulturně-historického a duchovního významu, stavby a stavební soubory dokládající historický vývoj a využití krajiny, struktura osídlení a urbanistická struktura sídel, obraz sídla, kulturně - historický význam zástavby, zapojení sídla do přírodního rámce.

Přítomnost pozitivních hodnot v dotčeném krajinném prostoru je též indikována přítomností architektonických a památkových hodnot.

Estetické hodnoty krajiny jsou spoluvytvářeny prostorovými vztahy a uspořádáním krajinné scény (prostorová skladba a charakter prostorů, konfigurace a charakter prvků, rozlišitelnost) harmonií vztahů a měřítka.

Znaky prostorových vztahů a uspořádání krajinné scény mohou tkvět v přítomnosti, charakteru, struktuře a vizuálním projevu následujících prvků a jevů: mozaika krajinných složek, plošná struktura krajiny, liniová struktura krajiny, bodová struktura krajiny, barevnost v krajinné scéně, kontrast hranic krajinných složek, geometrizace krajinných složek, horizonty a prostorové vymezení krajinné scény.

Přítomnost pozitivních hodnot v dotčeném krajinném prostoru je též indikována přítomností některých specifických hodnot prostorového uspořádání krajiny (mozaika krajiny – rytmické střídání ploch, horizont, specifická struktura krajiny).

Znaky harmonických vztahů v krajině a harmonického měřítka jsou vyjádřeny zejména souladem lidských činností v krajině, tedy souladem znaků a jevů přírodní charakteristiky na jedné straně a kulturní a historické charakteristiky na straně druhé. Dále tkví v souladu měřítka celku a měřítka jednotlivých prvků, ve formách prostorů a v zastoupení přírodních a přírodě blízkých složek a prvků krajiny.

3.8.3 Klasifikace znaků a hodnot krajinného rázu

Jak popisuje citovaná metodika, jsou každému znaku dány vlastnosti, které definují jejich míru uplatnění v krajinné scéně či hodnoceném souboru obrazů – význam (zásadní, spoluurčující, doplňující), projev (pozitivní, neutrální, negativní) a cennost (jedinečný, význačný, běžný).

Významem rozumíme určitý podíl znaku nebo hodnoty v celkovém výrazu krajiny. Význam stanovujeme ve třech stupních podle následující stupnice:

I. Zásadní (XXX) – dává vymezení oblasti nebo místa, odlišuje jej od okolních, utváří celý prostor oblasti či místa. Odstraníme-li takový znak, může dojít ke změně vymezení celého

místa nebo oblasti nebo setření základního charakteru celého prostoru (znaků se zásadním významem může být více než jeden). Potlačením znaku může dojít ke změně celkového charakteru krajinného rázu.

II. Spoluurčující (XX) - dává základní obsah (tvář) vymezené oblasti či místu, spoluvytváří charakter celého prostoru, ale nevymezuje jej. Odstraníme-li takový znak, může dojít ke změně celkového charakteru oblasti či místa nebo setření či potlačení výrazu v části či celém území. Potlačením znaku může dojít ke změně výrazu některé části krajiny nebo změně vnímání souboru spoluvytvářejících typických znaků.

III. Doplňující (X) – je nezanedbatelný, působí však jako doplňující prvek, který nelze opominout (soubor doplňujících prvků se v určitém pohledu – měřítka či úhlu pohledu – může stát znakem spoluurčujícím. Doplňující znaky vytváří jemné nuance celé krajinné scény; detail, který může být velmi důležitý. Odstraněním takového znaku nebo celého souboru znaků nedojde ke změně základního charakteru krajinného rázu oblasti či místa, ale dojde k potlačení nebo narušení některé z důležitých součástí krajinné scény. Potlačením znaku dochází ke změnám v detailním pohledu.

Klasifikace pozitivních a negativních projevů1 znaků, které byly identifikovány v dotčeném krajinném prostoru (DoKP). Každý identifikovaný znak, krom toho, že má určitý podíl na celkovém charakteru krajinného rázu, se vyznačuje projevem. Projev může být pozitivní, tzn. že daná charakteristika působí v celkové krajinné scéně kladně, nebo negativní, příp. neutrální. Určení projevu je velmi důležité pro následné vyhodnocení znaků jednotlivých charakteristik. Negativní projev je stanovován těm znakům, které svou přítomností působí rušivě, jsou z nějakého důvodu nepřijatelné, cizorodé, narušují dílčím způsobem harmonické vztahy a měřítko, stírají pozitivní vnímání částí krajiny apod. Pozitivní znaky jsou především ty, které jsou obecně vnímány jako pozitivní, harmonizující a společností akceptovatelné.

Klasifikace cennosti znaků, které byly identifikovány v dotčeném krajinném prostoru (DoKP). Identifikované znaky nemají z hlediska jejich přítomnosti stejnou cennost. Některé z nich můžeme proto označit jako jedinečné – znaky, které jsou neopakovatelné a vytváří typický ráz oblasti či místa, jiné jako význačné – regionálně cenné nebo běžné. Pozn.: Je zřejmé, že zásahy do jedinečných hodnot nebo jejich degradace budou považovány za konfliktnější než zásahy do znaků a hodnot, které takovou cennost nemají.

Vlastnosti jednotlivých znaků jsou pak vyjádřeny dle následujícího klíče:

	Význam			Projev			Cennost		
Znak	Zásadní	Spoluurčující	Doplňující	pozitivní	neutrální	negativní	jedinečný	význačný	běžný

Např.: Les je složkou krajiny utvářenou přírodními elementy, je však výrazně ovlivněn hospodářskou činností člověka, která mu vtiskává charakter a jeho velikost a uspořádání vychází z historie využití plochy, na které se nachází. Jeho projev jako znaku přírodní charakteristiky je pozitivní, vliv kulturní snižující přírodní hodnotu znaku je však neutrální nebo negativní.

Znaky se uplatňují v rámci oblasti krajinného rázu (sídlo, komunikační síť, soubor znaků), nad rámec oblasti krajinného rázu (dominanta, typ osídlení, typ krajiny).

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

3.8.4 Ochranné podmínky

Ochrana pozitivních hodnot by byla zcela neúplná bez návrhu ochranných podmínek těchto hodnot. Ochranné podmínky jsou vždy uváděny jako výčet činností, u kterých hrozí snížení hodnot krajinného rázu, a tedy nejsou doporučeny. Výčet je konkrétní ke konkrétním znakům určité charakteristiky krajinného rázu nebo obecný vedoucí k zabezpečení principu ochrany krajinného rázu. Obecné podmínky jsou pak konkretizovány na detailní úrovni zpracování.

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

4 Základní charakteristika řešeného území

Území leží v Hornosvratecké vrchovině, kde Žďárské vrchy navazují na Nedvědickou vrchovinu, která je snad nejčlenitější částí celé Vysočiny, což je dáno vysokým převýšením, které místy přesahuje i 300 metrů. K nejatraktivnějším místům pak patří údolí řeky Svratky. Vrchy kolem této řeky vytvářejí hřebeny, kde lze nalézt nejvyšší místa správního území. V severní části se nachází nejvyšší bod, což je Horní les (774 m), nejníže položený bod je v jižní části v místě, kde řeka Svratka protíná hranice správního obvodu. Tato řeka odvodňuje celé území a jejími nejvýznamnějšími přítoky jsou Bystřice, Fryšávka, Loučka a Nedvědička. Kolem vodních toků se zachovala celá řada hradních zřícenin např. Dalečín, Pyšolec, Zubštejn, Skály, Aueršperk, Hradisko, Mitrov, Víckov, Košíkov, Rysov či Bukov. Jednou z nejkrásnějších staveb a kulturních dominant Bystřicka je kamenný kostelík nad obcí Vítochov, který pochází zřejmě ze 13. století. Architektonickou perlou oblasti je kostel sv. Václava ve Zvoli. Kostel s půdorysem řeckého kříže vystavěl na počátku 18. století stavitel Jan Blažej Santini-Aichel. Na řece Svratce byly v padesátých letech minulého století, poblíž obce Vír, vybudovány dvě přehradní nádrže. Velký význam má zejména Vír I., který svojí hrází vysokou 76,5 m vytváří v krajině výraznou dominantu a slouží jako zásobník pitné vody pro Brno. Pro rekreační účely jsou vyhledávané i rybníky, zejména Skalský a Domanínský. Podstatná část přírodního parku Svratecká hornatina, který byl vyhlášen v roce 1996, se nachází právě na správním území Bystřice nad Pernštejnem. Kromě toho se zde vyskytuje ještě celá řada přírodních rezervací a přírodních památek.

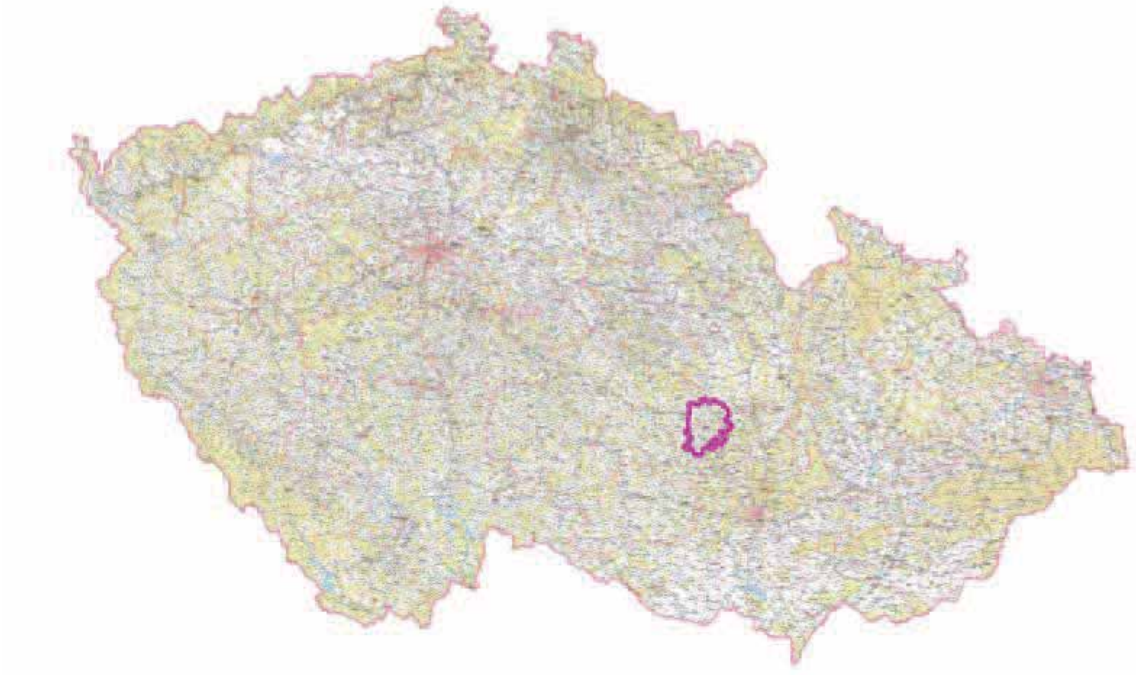

Mapka 1: Vymezení řešeného území v ČR

ORP Bystřice nad Pernštejnem se rozkládá ve východní části Kraje Vysočina. Na východě sousedí s Jihomoravským krajem, na severozápadě je krátká hranice s Pardubickým krajem, na západě sousedí

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

s obcemi správního obvodu Nového Města na Moravě a na jihu s obcemi správního obvodu Velké Meziříčí. Správní území zahrnuje celkem 39 obcí, což odpovídá průměru v rámci kraje. Na celkovém počtu obyvatel kraje se podílí téměř 4 procenty a na území kraje něco přes 5 procent. V jediném městě Bystřice nad Pernštejnem žije kolem 40 procent obyvatel správního obvodu. Asi jednu třetinu území pokrývají lesy, více než polovinu tvoří zemědělská půda.

Správní prostor ORP BYSTŘICE NAD PERNŠTEJNEM je vymezen územím katastrů Albrechtice u Rozsoch, Blažejovice u Rozsoch, Blažkov, Bohuňov, Bolešín, Bor u Nedvědice, Borovec, Branišov nad Pernštejnem, Bratrušín, Brťoví, Bukov na Moravě, Bystřice nad Pernštejnem, Býšovec, Čtyři Dvory, Dalečín, Divišov, Dolní Čepí, Dolní Rozsíčka, Dolní Rožínka, Domanín u Bystřice nad Pernštejnem, Domanínek, Dvořiště u Bystřice nad Pernštejnem, Habří, Hluboké u Dalečína, Horní Čepí, Horní Rozsíčka, Horní Rožínka, Hrdá Ves, Chlébské, Chlum, Jabloňov, Janovičky u Bohuňova, Jemnice u Moravce, Josefov u Rožné, Karasín, Kobylnice nad Svratkou, Korouhvice, Koroužné, Kovářová, Kozlov u Lesoňovic, Kundratice u Rozsoch, Lesoňovice, Lhota u Lísku, Lísek, Lískovec u Nedvědice, Malé Tresné, Meziboří, Milasín, Mitrov, Moravecké Janovice, Moravecké Pavlovice, Nyklovice, Olešínky, Olešnička, Písečné, Pivonice u Lesoňovic, Polom u Sulkovce, Prosetín u Bystřice nad Pernštejnem, Radkov u Moravce, Rodkov, Rovečné, Rovné, Rozsochy, Rožná, Sejřek, Skorotice, Smrček, Strachujov, Strážek, Střítež u Bukova, Sulkovec, Štěpánov nad Svratkou, Švařec, Ubušínek, Ujčov, Unčín, Věchnov, Velké Janovice, Velké Tresné, Veselí u Dalečína, Věstín, Věstínek, Věžná na Moravě, Vír, Vítochov, Vojetín u Rozsoch, Vojtěchov u Lísku, Vrtěžíř, Zlatkov, Zvole nad Pernštejnem, Ždánice u Bystřice nad Pernštejnem.

Výpis statistických údajů

Tabulka 1: Výpis ze sledovaných statistických ukazatelů správního obvodu ORP Bystřice (Zdroj ČSÚ)

UKAZATEL	SO ORP Bystřice nad Pernštejnem											
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Počet obcí	39	39	39	39	39	39	39	39	39	39	39	39
Počet částí obcí	91	91	91	91	91	91	91	91	91	91	91	91
Počet základních sídelních jednotek	106	106	106	106	106	106	106	106	106	106	106	107
Počet katastrálních území	91	91	91	91	91	91	91	91	91	91	91	91
Počet obcí se statutem města	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Počet obcí se statutem městyse	x	x	x	x	x	1	1	1	1	1	1	1
POZEMKY												
Výměra v ha (k 31. 12.)	34 796	34 796	34 796	34 797	34 797	34 796	34 796	34 796	34 796	34 794	34 794	34 793
zemědělská půda	19 855	19 812	19 788	19 764	19 752	19 739	19 720	19 710	19 700	19 682	19 665	19 632
lesní pozemky	11 556	11 596	11 619	11 639	11 651	11 664	11 680	11 687	11 694	11 698	11 716	11 744
zastavěné plochy	358	359	360	361	362	362	363	364	364	432	463	468
Hustota zalidnění (osoby/km^2)	60,5	60,4	60,2	60,0	59,8	59,5	59,3	59,3	58,9	58,6	58,5	58,0
OBYVATELSTVO												
Počet obyvatel (k 31. 12.)	21 054	21 004	20 934	20 889	20 816	20 704	20 629	20 622	20 489	20 391	20 359	20 172

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

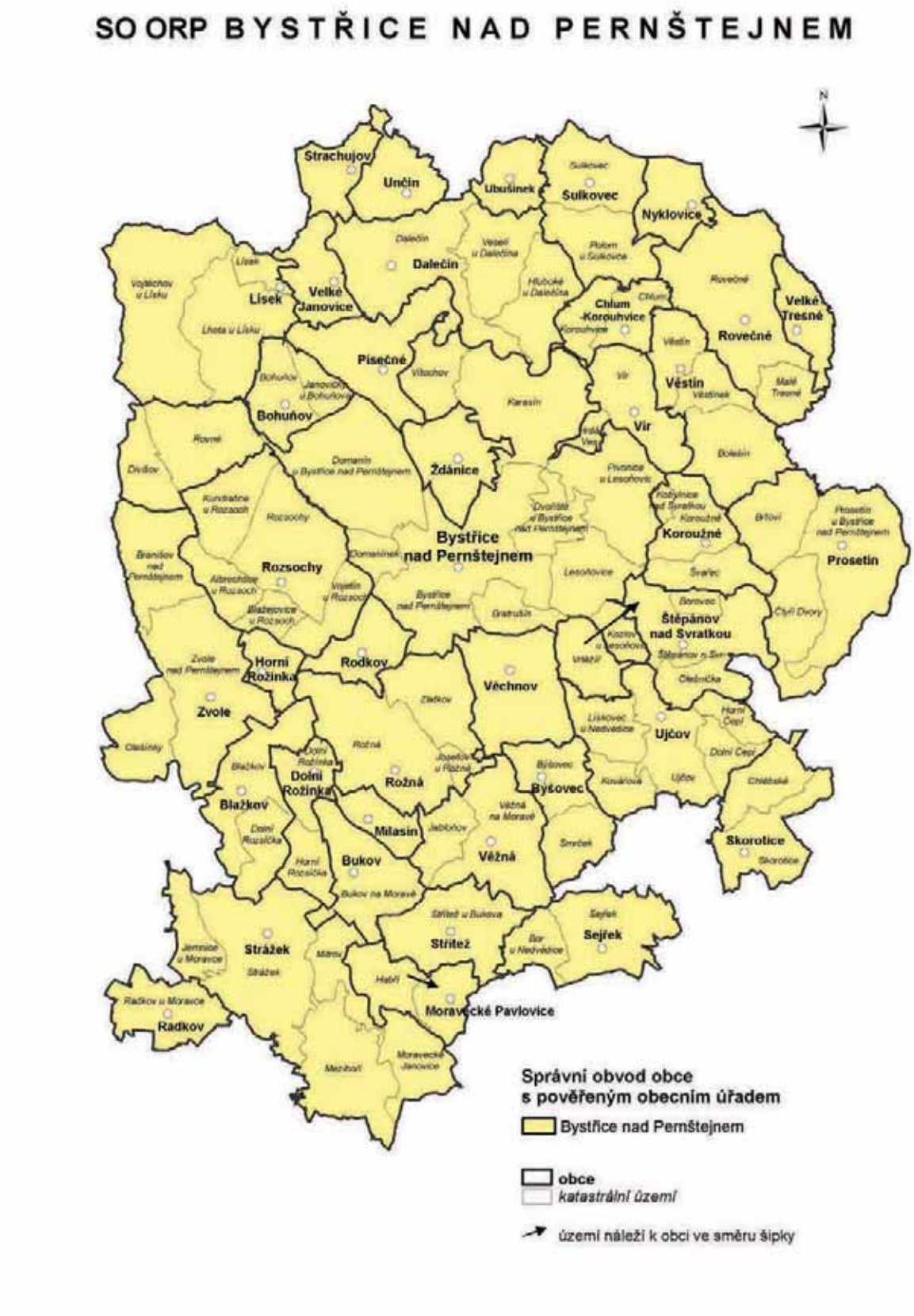

Mapka 2: Administrativní mapa správního obvodu ORP Bystřice nad Perštejnem (Zdroj: ČSÚ)

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

Mapka 3: Vymezení správního území ORP Bystřice

4.1 Přírodní charakteristika území

Přírodní složky krajiny jsou zásadní k utváření krajinného rázu v každém území. Společně vytváří tzv. přírodní prostředí území, který je patrný ve všech epochách jeho vývoje v čase, vytváří základní faktory území, které tento vývoj významně ovlivňují, a též se významně spolupodílí na celkovém charakteru krajiny, ať už vizuálně, pocitově nebo vztahy. Přírodní hodnota je utvářena především přítomností dochovaných funkčních přirozených ekosystémů, existencí přírodních prvků v krajině a přírodními podmínkami. Může být chápána jako důležitá hodnota v území z mnoha úhlů pohledu, ať již jako specifické působení přírodních podmínek vytvářejících určitý ojedinělý charakter území, nebo soubor ojedinělých a vzácných přírodních segmentů (drobné či větší části krajiny s dochovanými nebo přírodě blízkými přírodními ekosystémy) a prvků (přírodních útvarů, samostatných dřevin, nebo výskyt určitého druhu, apod.), nebo jiná specifika. Přírodní prostředí je obecně chápáno prostřednictvím geologického podloží, půdy, hydrologie území, klimatických podmínek, prostorového uspořádání zemních tvarů a bioty. Proto bývá charakterizováno často dle obecně přijímaných výsledků výzkumu souvisejících přírodních oborů, jako např. geologické členění území, geomorfologické členění, klimatické členění, fytogeografické členění apod.

Území ORP Bystřice nad Pernštejnem lze z pohledu přírodních podmínek charakterizovat jako pestré území nacházející se na východní straně Českomoravské vrchoviny. Zásadním fenoménem je zde hluboce zaříznuté údolí řeky Svratky, které tvoří přírodní páteř celé východní části území a v jehož okolí Svratka spolu se svými přítoky vymodelovala pestrou, místy až hornatou, z velké části zalesněnou krajinu. Západní část území naopak tvoří pahorkatinný reliéf přecházející do vrchovin na okraji údolí. Těžiště této části, ale i celého území ORP, je městečko Bystřice nad Pernštejnem s typickou dominantou centrálního kostela. Osou severní části tohoto území je říčka Bystřice a jižní části paralelní údolí Nedvědičky a Bobrůvky.

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

4.2 Fytogeografické členění

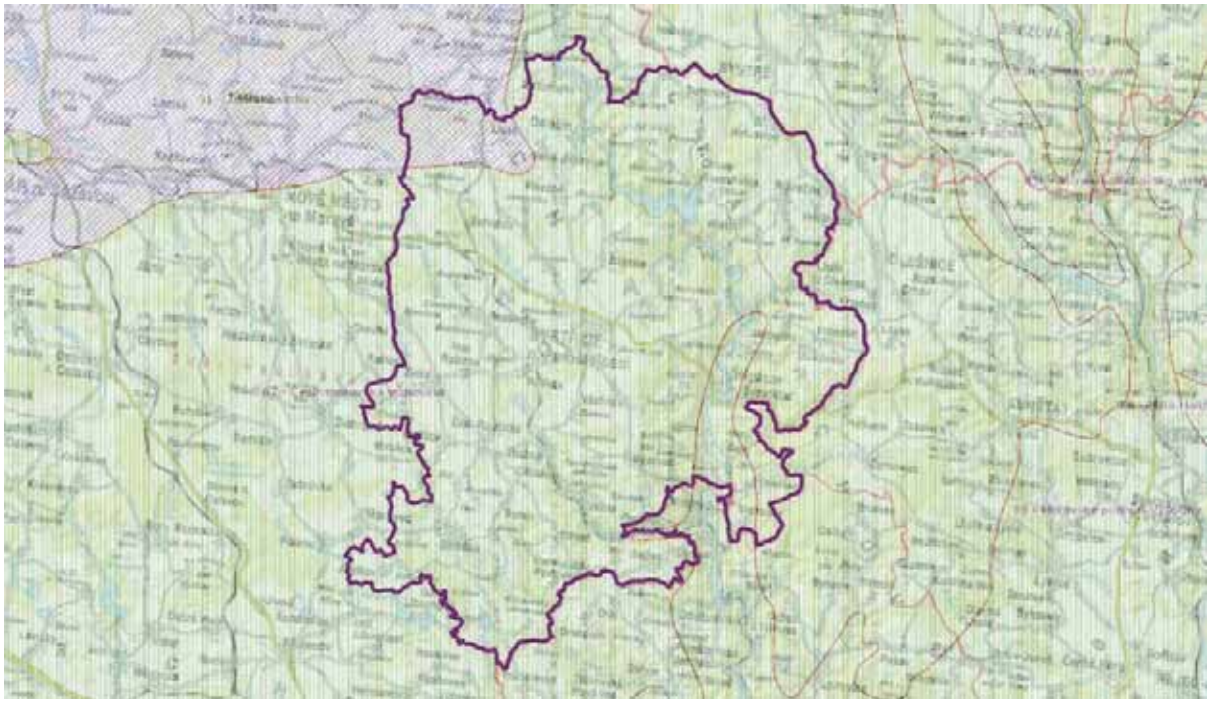

Mapka 4: Mapa fytogeografického členění (zdroj: CENIA, geoportal.cenia.cz)

Fytogeografické členění - legenda:

České Oreofytikum

České Termofytikum

Českomoravské Mezofytikum

Karpatské Mezofytikum

Karpatské Oreofytikum

Panonské Termofytikum

Převážná část území spadá do fytogeografického okrsku českomoravského mezofytika 67 - Českomoravská vrchovina, severovýchodní okraj zasahuje do okrsku českého oreofytika č. 91 - Ždárské vrchy a podél Svratky ke Koroužnému zasahuje okrsek českomoravského mezofytika č. 68 - Moravské podhůří Vysočiny.

4.2.1 Geologie

Podstatnou část území tvoří převážně proterozoické horniny assyntsky zvrásněné, s různě silným variským přepracováním (břidlice,fylity,svory až pararuly). Výskyt nerostných surovin, jejich těžba důsledky důlní činnosti se podílí na utváření prostředí a vývoji území ORP. Jinak na pestrost nerostných surovin poměrně chudé, je území významné výskytem rud uranu, které tvoří dominantní složku podílu nerostných surovin.

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

Mapka 5: Geologická mapa území (zdroj: ČGS http://www.geology.cz/)

- zlom zjištěný
- zlom předpokládaný
- diority a gabra, assyntské a variské
- granitoidy assyntské (žuly, granodiority)
- granodiority až diority (tonalitová řada)
- jednotvárná série moldanubika (svorové ruly, pararuly až migmatity)
- kvartér (hlíny, spraše, písky, štěrky)
- mezozoické horniny (pískovce, jílovce)
- mezozoické horniny alpinsky zvrásněné (pískovce, břidlice)
- ortoruly, granulity a velmi pokročilé migmatity v moldanubiku a proterozoiku
- paleozoické horniny zvrásněné a metamorfované (fylity, svory)
- paleozoické horniny zvrásněné, nemetamorfované (břidlice, droby, křemence, vápence)
- permokarbonské horniny (pískovce, slepence, jílovce)
- pestrá série moldanubika (svorové ruly, pararuly až migmatity s vložkami vápenců, erlanů, kvarcitů, grafitů a amfibolitů)

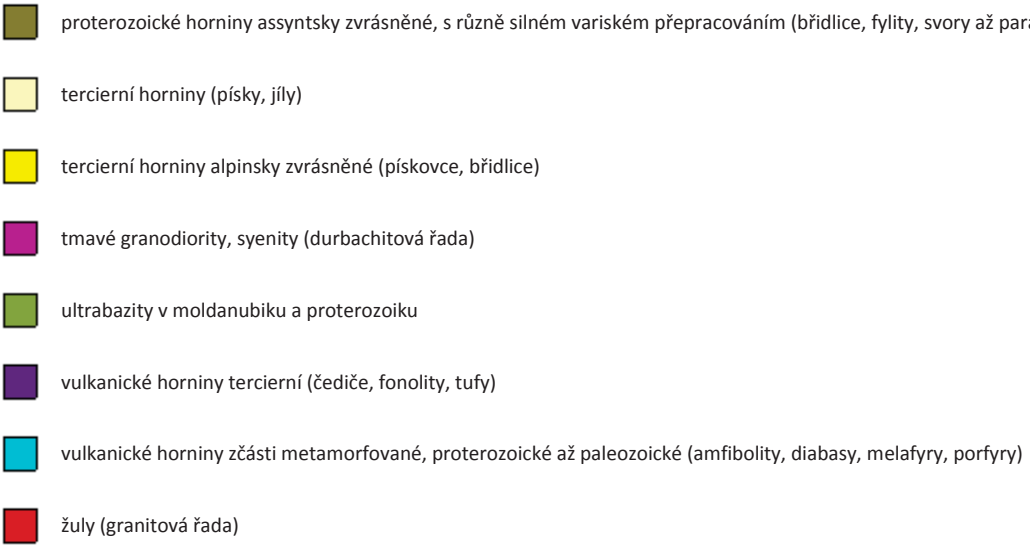

4.2.2 Geomorfologie

Území ORP Bystřice nad Pernštejnem náleží z hlediska geomorfologického členění České republiky k Česko-moravské soustavě provincie Česká vysočina a je součástí geomorfologického celku Českomoravská vrchovina. Prostor ORP se pak rozkládá přes dva významné geomorfologické celky Českomoravské vrchoviny, Křižanovskou a Hornosvrateckou vrchovinu. Hranice mezi celky probíhá v ose údolí Bobrůvky a od Rožné údolí Nedvědičky Nedvědičky směrem k Bystřici nad Pernštejnem a dále k Novému Městu na Moravě.

Hornosvratecká vrchovina je členitá vrchovina až hornatina tvořená krystalickými horninami s ostrůvky permokarbonských a křídových usazenin. Dosahuje střední výšky 580,2 metrů a tvoří rozsáhlé území s vyklenutým povrchem, prořezané hlubokým údolím řeky Svratky a jejích přítoků. Na území ORP se Hornosvratecká vrchovina rozděluje na dvě části. Severozápadní část je tvořena výběžkem Žďárských vrchů. Ostatní části zaujímá rozsáhlá Nedvědická vrchovina. Nedvědická vrchovina představuje mohutnou klenbu s povrchem ve střední výšce 526,4 m n. m. Na Svratce u Víru je nejhlubší údolní zářez na Českomoravské vrchovině (v něm je nyní Vírská údolní nádrž). Nejvyšším bodem správního území je Horní les (776 m n. m.) nacházející se na severu oblasti asi 2 km od obce Rovečné. Nejnižší bod tvoří řeka Svratka v místě, kde opouští hranici správního obvodu.

K vrchovině náleží okrsky: Pohledeckoskalská vrchovina, Vírská vrchovina, Sýkořská hornatina, Pernštejnská vrchovina, Sulkovecká vrchovina.

Křižanovská vrchovina zaujímá největší část Vysočiny. Vytváří oblouk, který začíná na jihu, táhne se přes střed a končí na východě kraje. Je utvářena plochou vrchovinou z krystalických břidlic moldanubika, s typickými zalesněnými hřbety. Charakteristický je mírně zvlněný reliéf a rozsáhlé plošiny s hluboce zařízntými údolími některých řek, například Oslavy a Jihlavy. Nejvyšším vrcholem je Harusův kopec (mapa) s výškou 741 m n. m.

K vrchovině náleží okrsky: Novoměstská pahorkatina, Bobrovská pahorkatina, Libochovská sníženina.

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

Mapka 6: Mapa geomorfologického členění (zdroj: CENIA, geoportal.cenia.cz)

4.2.3 Klima

Území ORP Bystřice nad Pernštejnem patří dle členění Quitt (1975) do čtyř klimatických oblastí, především k mírně teplým oblastem (MT). Jen severovýchodní část území zasahuje chladná oblast CH7, která navazuje na chladnější Žďárské vrchy a zabírá místa s nejvyšší nadmořskou výškou na východ od Vírské přehrady kolem obce Rovečné. Střední a východní část území reprezentují mírně teplé oblasti MT3 a MT5. Klima v území se stává teplejším v podstatě po proudu řeky Svratky. Jihovýchodní část pak MT9 a jihozápad MT5. Vlhčí a teplejší (MT9) je charakteristická pro členitý reliéf na jihovýchodě řešeného území. Relativně sušší a chladnější je území na jihozápadě (MT5). Největší část regionu je tvořena klimatickou oblastí MT5. V této oblasti, vyplňující jihozápad regionu, leží samotné město Bystřice nad Pernštejnem, které zároveň společně s obcí Rozsochy tvoří její severní hranici. Východní hranici omezuje hřeben na pravém břehu řeky Svratky. Území kolem Vírské přehrady a východní břeh řeky Svratky se nachází v mírně teplé oblasti MT3. Do údolí řeky Svratky až k Víru zasahuje vlhčí klimatická oblast MT9. Nejteplejší klimatická oblast regionu MT9 je podle Quitta charakterizována 40 až 50 letními dny, 30 až 40 ledovými dny a 60 až 80 dny se sněhovou pokrývkou za rok. Průměrná teplota v lednu je -3 až -4 ºC a průměrná teplota v červenci je 17 až 18 ºC. Druhá nejteplejší oblast MT7 má 30 až 40 letních dnů, 40 až 50 ledových dnů a 60 až 80 dnů se sněhovou pokrývkou za rok. Průměrná lednová teplota je -2 až -3 ºC a průměrná červencová teplota je 16 až 17 ºC. MT5 má stejný počet letních a ledových dní a stejnou červencovou teplotu jako MT7. Liší se počtem dnů se sněhovou pokrývkou (60 až 100) a nižší lednovou teplotou (-4 až -5 ºC). Druhá nejchladnější oblast MT3 má 20 až 30 letních dní, 40 až 50 ledových dnů. Průměrná teplota v lednu je -3 až -4 ºC a v červenci 16 až 17 ºC. Počet dnů se sněhovou pokrývkou je 60 až 100. Chladná oblast CH 7 se vyznačuje 10 až 30 letními a 50 až 60 ledovými dny. Průměrná lednová teplota je -3 až -4 ºC a průměrná červencová teplota je 15 až 16 ºC a počet dnů se sněhovou pokrývkou se pohybuje mezi 100 až 120

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

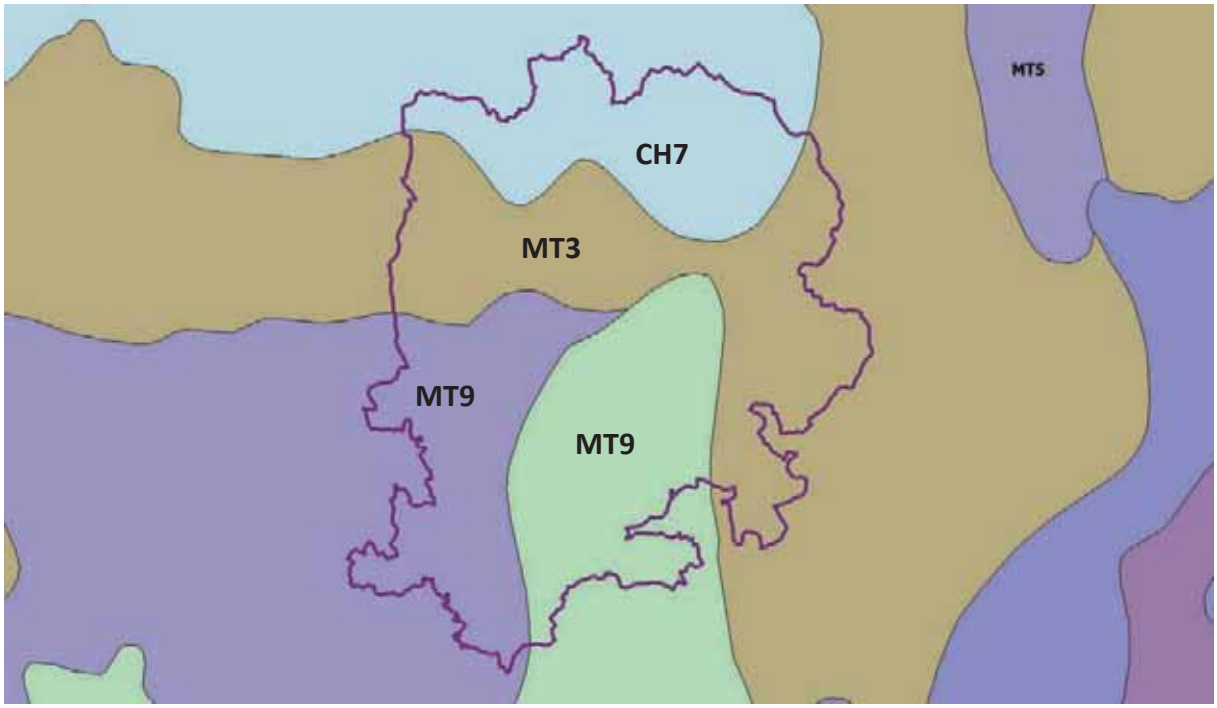

Mapka 7: Mapa základního klimatického členění (zdroj: CENIA, geoportal.cenia.cz)

4.2.4 Hydrologie

Bystřicko patří do povodí Dunaje, úmoří Černého moře. Region je odvodňován řekou Svratkou, která protéká celým územím od severu k jihu. Mezi nejvýznamnější pravostranné přítoky patří Bystřice a jižněji Nedvědička. K levostranným přítokům náleží Hodonínka a řada menších potoků. Řeka Svratka pramení na západních svazích Velkého Javoru ve výšce 760 m n. m v centru Žďárských vrchů a ústí zleva do Dyje ve střední nádrži Nové Mlýny ve 170 m n. m. Plocha povodí je 7118,7 km2. Průměrný průtok u ústí je 27,24 m3 s-1. V ORP Bystřice nad Pernštejnem se na řece Svratce nacházejí dvě hydrologické stanice Dalečín a Vír pod vyrovnávací nádrží. V letech 1947-1958 byla na řece Svratce vybudována přehradní nádrž Vír I. Betónová hráz měří 76,5 m a je druhá nejvyšší v České republice. Přehradní nádrž slouží jako zdroj pitné vody pro oblast Bystřice nad Pernštejnem, Nového Města na Moravě, Žďáru nad Sázavou a pro Brněnský oblastní vodovod. Dále se využívá k zajištění trvalého minimálního průtoku, ke snížení povodňových průtoků a ke špičkové výrobě elektřiny. V roce 1954 byla uvedena do provozu vyrovnávací nádrž Vír II., která se využívá k vyrovnání nepravidelných odtoků ze špičkového provozu elektrárny Vir I. V řešeném území není mnoho rybníků, největší z nich Domanínský rybník na Bystřici se využívá se k rekreaci. Mezi větší vodní plochy obvodu ORP patří také dvě usazovací nádrže chemické úpravny uranových rud mezi obcemi Rodkov, Rožná a Zlatkov.

4.2.5 Pedologie

V řešeném území se na vývoji půd podílí kyselé horniny moldanubika. Pedologické podmínky území jsou monotónní, převažují hnědé půdy kyselé, na vlhčích polohách oglejené, popřípadě glejové. V území jsou zastoupeny bonitované půdní ekologické jednotky 5 - 9. vegetačního stupně.

Převažující hlavní půdní jednotky lze shrnou do následující tabulky:

Tabulka 2: Hlavní půdní jednotky v území ORP Bystřice nad Pernštejnem

HPJ 29.	Kambizemě modální eubazické až mezobazické včetně slabě oglejených variet, na rulách, svorech, fylitech, popřípadě žulách, středně těžké až středně těžké lehčí, bez skeletu až

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

	středně skeletovité, s převažujícími dobrými vláhovými poměry
HPJ 34.	Kambizemě dystrické, kambizemě modální mezobazické i kryptopodzoly modální na žulách, rulách, svorech a fylitech, středně těžké lehčí až středně skeletovité, vláhově zásobené, vždy však v mírně chladném klimatickém regionu
HPJ 37.	Kambizemě litické, kambizemě modální, kambizemě rankerové a rankery modální na pevných substrátech bez rozlišení, v podorničí od 30 cm silně skeletovité nebo s pevnou horninou, slabě až středně skeletovité, v ornici středně těžké lehčí až lehké, převážně výsušné, závislé na srážkách
HPJ 40.	Půdy se sklonitostí vyšší než 12 stupňů, kambizemě, rendziny, pararendziny, rankery, regozemě, černozemě, hnědozemě a další, zrnitostně středně těžké lehčí až lehké, s různou skeletovitostí, vláhově závislé na klimatu a expozici
HPJ 50.	Kambizemě oglejené a pseudogleje modální na žulách, rulách a jiných pevných horninách (které nejsou v HPJ 48,49), středně těžké lehčí až středně těžké, slabě až středně skeletovité, se sklonem k dočasnému zamokření

Tabulka 3: Hlavní půdní jednotky v území ORP Bystřice nad Pernštejnem podél vodních toků, v údolích a sníženinách

HPJ 58	Fluvizemě glejové na nivních uloženinách, popřípadě s podložím teras, středně těžké nebo středně těžké lehčí, pouze slabě skeletovité, hladina vody níže 1 m, vláhové poměry po odvodnění příznivé
HPJ 64.	Gleje modální, stagnogleje modální a gleje fluvické na svahových hlínách, nivních uloženinách, jílovitých a slínitých materiálech, zkulturněné, s upraveným vodním režimem, středně těžké až velmi těžké, bez skeletu nebo slabě skeletovité
HPJ 67.	Gleje modální na různých substrátech často vrstevnatě uložených, v polohách širokých depresí a rovinných celků, středně těžké až těžké, při vodních tocích závislé na výšce hladiny toku, zaplavované, těžko odvodnitelné
HPJ 68.	Gleje modální i modální zrašelinělé, gleje histické, černice glejové zrašelinělé na nivních uloženinách v okolí menších vodních toků, půdy úzkých depresí včetně svahů, obtížně vymezitelné, středně těžké až velmi těžké, nepříznivý vodní režim
HPJ 75.	Kambizemě oglejené, kambizemě glejové, pseudogleje i gleje, půdy dolních částí svahů, zamokření výraznější než u HPJ 74, obtížně vymezitelné přechody, na deluviích hornin a svahovinách, až středně skeletovité

4.2.6 Biota

Bystřicko se nachází v Hercynské podprovincii a spadá do tří bioregionů: Žďárský, Velkomeziříčský a Sýkořský. Žďárský bioregion zaujímá severozápadní výběžek Žďárských vrchů, Sýkořský pak východní část s údolími Svratky Nedvědičky a Bobrůvky, Velkomeziříčský centrální a zbývající západní část území. Žďárský bioregion leží v oreofytiku, přičemž v něm převládá submontánní, místy až montánní vegetační stupeň. Pro Sýkořský bioregion je typické střídání bioty 4. a 5. vegetačního stupně Českomoravské vrchoviny a teplejších údolí s panonským vlivem, náležejících až do 2. bukodubového vegetačního stupně. Potenciální vegetací tvoří květnaté bučiny, v údolí dubohabrové háje a acidofilní doubravy. V převažujících kulturních smrčinách jsou dosud hojné menší celky bučin a suťových lesů. Velkomeziříčský bioregion leží na severozápadě jižní Moravy, přičemž jižním cípem zasahuje do Rakouska. Zabírá moravskou stranu Českomoravské vrchoviny, tj. téměř celou Křižanovskou vrchovinu. V bioregionu převažuje ochuzená hercynská biota 4. bukového stupně s přechody do 5.

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

stupně. Převažuje v něm orná půda, lesy tvoří většinou kulturní smrčiny, méně bory. Fragmenty bučin jsou nepatrné.

Mapka 8: Bioregionální členění v ORP Bystřice nad Pernštejnem (Culek, 2004)

4.2.7 Zvláště chráněná území

Na území ORP Bystřice bylo vyhlášeno celkem 12 zvláště chráněných území, z toho 8 v kategorii přírodní památka, 3 v kategorii přírodní rezervace a 1 v kategorii národní přírodní památka.

Tabulka 4: Seznam maloplošných zvláště chráněných území na území ORP Bystřice nad Pernštejnem

Kategorie	Název ZCHÚ	Charakteristika
PP	Javorův kopec	Zachovalý fragment prameništních luk s typickou květenou a populací zvláště chráněného prstnatce májového.
PP	Křižník	Travinobylinná společenstva s xerotermní vegetací a s výskytem zvláště chráněných a významných druhů organismů, především orchidejí.
PP	Louky u Polomu	Fragmenty pramenišť, místy rašelinných luk s výskytem zvláště chráněného druhu prstnatce májového.
PP	Nad koupalištěm	Zachovalá travinobylinná společenstva s xerotermní vegetací a výskytem dvou druhů zvláště chráněných vstavačů: vstavač obecný, vstavač osmahlý.
PP	Nyklovický potok	Meandrující potok s břehovými porosty, bohatá lokalita bledule jarní.
PR	Ochoza	Zachovalý přírodě blízký až přirozený fragment smíšeného listnatého lesního porostu na skalnatém hřebeni s typickými bylinným podrostem.
PP	Ostražka	Komplex druhově bohatých společenstev suchých trávníků s výskytem zvláště chráněných druhů.
NPP	Švařec	Společenstva suchých trávníků s jalovci a vstavačovitými, mezofilních ovsíkových luk a mezofilních bylinných lemů; vzácné a ohrožené druhy rostlin, zejména populace kriticky a silně ohrožených druhů švihlíku krutiklasu a vstavače kukačky, včetně jejich biotopů; vzácné a ohrožené druhy živočichů, zejména populace druhu modrásek černoskvrnný, včetně jeho biotopu.
PP	U Hamrů	Ochrana druhově bohatých travobylinných společenstev s xerotermní vegetací a výskytem zvláště chráněného druhu vemeníku dvoulistého a hořce křížatého.

PR	Údolí Chlébského potoka	Mozaika přírodě blízkých lučních a lesních společenstev tvořených především údolními jasanovo-olšovými luhy s významným výskytem zvláště chráněných druhů, především bledule jarní; typy přírodních stanovišť a druhy, pro které byla jiným právním předpisem vyhlášena evropsky významná lokalita Údolí Chlébského potoka a které se nacházejí na území přírodní rezervace.
PR	Vírská skalka	Skalní srázy se společenstvy přirozených lesních porostů asociace Luzulo-fagetum, se společenstvy pohyblivých sutí a se skalní vegetací s kostřavou sivou.
PP	Vlčí kámen	Zbytek starého bukového porostu.

4.3 Historická charakteristika území

Středověká vnitřní kolonizace dorazila do oblasti dnešního Bystřicka pozdě, ještě ve 12. století bylo osídleno jen velmi řídce. Intenzivní kolonizace území se rozběhla ve 13. století a zásadní podíl na ní měli páni z Medlova, pozdější Pernštejnové, kteří sem přesunuli své působiště z jihu Moravy a vytvořili zde základ rodového majetku. Významný moravský šlechtic Štěpán z Medlova získal se souhlasem českého krále Přemysla Otakara I. a jeho bratra markraběte moravského Vladislava Jindřicha v roce 1208 výměnou s olomouckým biskupem Robertem osady Doubravník a Drahník. V Doubravníku záhy založil ženský augustiniánský klášter (zakládací listina se nedochovala, první spolehlivá zpráva potvrzující existenci kláštera pochází z roku 1220), který se stal církevním centrem nově osídlovaného kraje. Kolonizace postupovala především podél řeky Svratky, která tvoří přirozenou osu regionu. V první polovině 13. století byla založena budoucí centra kraje Štěpánov, Jimramov (první zmínka o obou 1285) a Bystřice (první zmínka 1298, původ kostela je však jednoznačně starší). Se založením Jimramova bývá spojován územní spor z roku 1269 mezi litomyšlským klášterem, který řídil osídlování území z české strany, a Pernštejny, kteří vedli kolonizaci od jihu. Král Přemysl Otakar II. stanovil na sporném území hranici, jejíž součástí byl i potok „Strahwiov“ (dnes Trhonický potok), který pak tvořil zemskou hranici mezi Čechami a Moravou až do roku 1948. Na základě středověkého názvu potoka bývá do 13. století kladen vznik osady Strachujov. Prvním sídlem pánů z Medlova byl pravděpodobně hrad Kámen, zvaný později Zubštejn, zbudovaný jako strategická ochrana obchodní cesty vedoucí podél řeky Svratky. Ještě v průběhu 13. století vznikly v jeho sousedství další hrady (Pyšolec, Aueršperk, Dalečín). Hlavním rodovým sídlem se však nakonec stal hrad Pernštejn, jehož existence je doložena v roce 1285. Z téhož roku pochází zpráva o Černvíru, Olší a Rozsochách, kde stály kostely. V téže době existovala též na Pernštejnech nezávislá enkláva v okolí Dolního Čepí s románským kostelem a dvorcem. Ve druhé polovině 13. století stával na kopci Hradisko v severovýchodní části Rožné tvrz či hrádek, o kterém se uvažuje jako o možném nejstarším sídle pánů z Medlova, pozdějších Pernštejnů v tomto kraji. Z téže doby pochází i zdejší kostel sv. Havla. Podobný charakter i dobu vzniku měla i tvrz (hrádek) na ostrožně nad Bobrůvkou nedaleko Blažkova (první písemná zmínka z roku 1348) a hrádek Kozlov, který byl dle archeologických průzkumů obýván od konce 13. století. Bývá spojován se strážní funkcí při cestě podél Svratky nebo v souvislosti se středověkou těžbou kovů v okolí Štěpánova. Mezi nejstarší stavby v regionu patří poutní kostel na Vítochově v severní části regionu (první zmínky o něm pocházejí z poloviny 13. století). Jde o kamennou, raně gotickou stavbu s románskými prvky, která se bez zásadních změn (současná věž pochází z 2. poloviny 15. století) dochovala dodnes. Pravděpodobně až do 13. století sahá původ kaple Nejsvětější Trojice ve Švařci; první dochovaná písemná zmínka pochází z roku 1348. Její vznik bývá spojován s horníky, okolí bylo už ve středověku významným střediskem dolování. Středověkou těžbu v okolí Štěpánova potvrzuje i objev hornické osady datované do 3. čtvrtiny 13.

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

století v lokalitě Havírna (asi 2 km severovýchodně od Štěpánova). Na ploše 16 ha jsou tu nejen zbytky důlních děl, ale i stopy po zahloubených obydlích a zbytky dvou tavících pecí. Středověká těžba probíhala pravděpodobně i v okolí Dalečína; naznačuje to zasvěcení zdejšího kostela sv. Jakubu Většímu, patronu horníků). Ve 13. století stál pravděpodobně i kostelík sv. Mikuláše ve Lhotě - Lísku. Starý původ může mít také Věchnov a Ujčov, které bývají spojovány s legendárními prapředky pernštejnského rodu. V jižní části oblasti vzniklo ve 13. a 14. století několik hradů jiného než pernštejnského založení: Bukov (zvaný též Lísek), Mitrov, Víckov, Košíkov. Jednalo se o sféru vlivu pánů z Lomnice. Ze zdejších sídel existoval ve 13. století pravděpodobně Strážek (první zmínka 1338, některé zdroje a pověsti kladou jeho původ do 12. století či dokonce do doby Velké Moravy) a Pavlovice (Moravecké). Území v západní části regionu v okolí Zvole patřilo místnímu rodu a koncem 15. století se stalo majetkem žďárského kláštera (založen roku 1252). Zakladatel kláštera Boček z Obřan z rodu pánů z Kunštátu navázal na předchozí kolonizační činnost svého tchána Přibyslava z Křižanova, který byl hlavním kolonizátorem sporadicky osídleného území, sahající od Velké Bíteše až k Novému Městu na Moravě. Zhruba ve stejné době jako žďárský klášter založil Boček z Obřan také Nové Město na Moravě (první písemná zmínka 1267 jako Bočkonov).

Ve 14. století pokračovala v regionu kolonizace; pochází z něj první písemné zmínky o valné většině sídel v oblasti. Často to bylo ve spojení s doubravnickým klášterem nebo členy rozrůstajícího se rodu pánů z Medlova/Pernštejna. Právě s tímto rozkošatěním byl pravděpodobně spojen dočasný úpadek; členové rodu se neobjevují ve významnějších funkcích, rodové území se rozdrolilo do menších statků, které byly postupně rozprodávány. V polovině 14. století byla prodána dokonce i centrální část oblasti, náležející k hradům Zubštejn a Pyšolec a zahrnující i městečko Bystřici. Toto území získal moravský markrabě Jan Jindřich (Lucemburský) a stalo se na jedno století zemským majetkem, který byl propůjčován nebo zastavován různým majitelům. V této době byly obnoveny oba hrady (Zubštejn a Pyšolec), které Pernštejnové v době prodeje už nepoužívali. Ve 2. polovině 14. století už byly zřejmě pusté také hrad Aueršperk (1406 je uváděn jako pustý) a hrádky Rožná a Kozlov. V roce 1358 Pernštejnové naopak koupili dalečínské panství. Obecně lze konstatovat, že ve 14. století byla oblast vlastnicky dosti roztříštěná. Řada sídel byla rozdělena na podíly, které patřily různým majitelům. Vedle Pernštejnů, dalších velkých rodů (z Kunštátu, z Lomnice, z Křižanova, z Boskovic) a doubravnického kláštera zde měla vlastnictví drobná místní šlechta, jejíž příslušníci sídlili ve tvrzích či dvorcích. Tvrze byly budovány zejména v jihozápadní části oblasti; ve 14. století byla tvrz např. v Moravci, Dolní Rožínce, Blažkově, (Moraveckých) Pavlovicích, pravděpodobně už i ve Zvoli.

Pernštejnové byli straníky markraběte Jošta a to jim pomohlo k vzestupu - Vilém (I.) z Pernštejna, který zastával na přelomu 14. a 15. století významné funkce ve správě Moravy, začal postupně shromažďovat bývalý majetek rodu. Stejně jako mnoho pánů té doby měl i Vilém vojenskou skupinu, kterou využíval i k lupičství a přepadům. Tato družina se pokusila získat násilím hrad Pyšolec, ale plán nebyl úspěšný a zákulisí tohoto tažení bylo vyzrazeno. Obvinění z „lapkovství“ ovšem postavením Viléma z Pernštejna neotřáslo. Je pravděpodobné, že v té době měli Pernštejnové zisky také z těžby a zpracování rud v okolí Štěpánova. Významnějším uzemním ziskem bylo mitrovské zboží, které Pernštejnové získali v roce 1415 a které přes spory s pány z Ronova (ještě 1481) už nepustili. Za husitských válek se Pernštejnové přiklonili ke kališníkům a Pernštejn se stal jedním z nejvýznamnějších husitských hradů na Moravě. V té době proběhla jeho přestavba a zpevnění obranného systému a sídlila zde silná družina. Díky tomu se husitské války oblasti nijak výrazně nedotkly. Ovlivnily však blízké okolí. V roce 1422 byl vypálen žďárský klášter, jehož statky uchvátila okolní šlechta. Většina z nich však byla klášteru vrácena po jeho obnovení za vlády Jiřího z Poděbrad.

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

V roce 1425 napadly husitské oddíly víckovské zboží Haška z Valdštejna, který se přiklonil na Zikmundovu stranu. Nedlouho poté toto panství obsadil prohusitsky orientovaný Jan z Pernštejna, ale poměrně záhy je prodal (1436). V roce 1428 vypálili husité klášter v Tišnově i v Doubravníku (jeptišky nalezly spásu za hradbami Pernštejna). Zatímco tišnovský klášter se z této pohromy dokázal vzpamatovat, doubravnický zanikl (za zánik se obvykle považuje rok 1437) a jeho majetek převzali Pernštejnové coby zakladatelé. V roce 1432 obdržel Jan z Pernštejna panství Pyšolec, Bystřice a Zubštejn od moravského markraběte Albrechta Habsburského, který se snažil získat Pernštejny na svoji stranu, neboť se mu nedařilo ovládnout celou Moravu. Na tento majetek si však dělal nárok i moravský zemský hejtman Jan z Lomnice (jako zastavené markraběcí zboží) a obnovil starý spor o vyplacení těchto panství. Albrecht Habsburský jeho nároky uznal a Jan z Pernštejna majetek vydal. Do vlastnictví Pernštejnů se toto zboží dostalo až v roce 1446, kdy došlo ke svatbě Jan z Pernštejna s Bohunkou z Lomnice a majetkovému vyrovnání mezi oběma rody. Definitivně udělil Pernštejnům toto zboží jako dědičnou rodovou držbu Jiří z Poděbrad v roce 1464. Jan z Pernštejna rozšířil rodový majetek ještě o panství Křižanov (po zemřelém Zikmundovi z Křižanova) a Jimramov (koupě od Žofky z Kunštátu a ze Skal). V průběhu česko-uherských válek, kdy krajem několikrát prošla vojska, byl rozbořen hrad Pyšolec a už nebyl obnoven.

Konec 15. a celé 16. století byly v regionu obdobím konsolidace panství a rozvoje. V regionu byl jejich představitelem především rod Pernštejnů, který postupně získal zpět svůj dřívější majetek v oblasti a ještě jej rozšiřoval. Významný podíl na tom měl zejména Vilém (II.) z Pernštejna, který patřil k nejmocnějším šlechticům v zemi. Měl blízko ke králi Ladislavu Pohrobkovi i k Jiřímu z Poděbrad. Po jeho smrti byl přetažen na katolickou stranu přívrženců krále Matyáše. Později se vrátil k jagellonské straně a svým vlivem přispěl k přijetí Vladislava Jagellonského na uherský trůn. Byl považován za průkopníka šlechtického podnikání, zejména rybníkářství, dolování a obchodování, a za bankéře krále a jiných šlechticů. Podařilo se mu vytvořit v oblasti a jejím okolí kompaktní územní celek, k němuž patřily také sousední panství (Nové Město, Křižanov, Moravec, Jimramov, Louka, Kunštát). S jeho správou a hospodařením souvisela změna - hrady s výjimkou rodového sídla (Zubštejn, Pyšolec, Bukov, Mitrov, Dalečín, Louka) ztratily na významu, nebyly využívány a postupně pustly. Jako pusté jsou uváděny nejpozději při prodeji pernštejnských panství v závěru 16. století. Zajímavý byl osud hradu v Dalečíně, který se počátkem 16. století stal sídlem loupeživých rytířů, proto dobyt a pobořen zemským vojskem (1519). Jediný hrad, kterému věnovali soustavnou péči, byl rodový Pernštejn. Prodělal goticko-renesanční přestavbu, poslední významnější stavební zásah do jeho vzhledu. Také většina tvrzí pozbyla ve velkých panstvích svou správní funkci a byla opuštěna nebo přeměněna na hospodářské dvory. O tehdejší prosperitě pernštejnského rodu svědčí velkolepý chrám, který nechali v pozdně gotickém a renesančním slohu zbudovat v místě zaniklého kláštera v Doubravníku (1532-1557); sloužil jako rodová hrobka. Ke stavbě bylo použito mramoru, který se těžil v okolí Nedvědice, kde se v souvislosti s těžbou zdárně rozvíjelo kamenictví. Mramor se těžil také v okolí Ujčova, na Hradisku u Kozlova či v okolí Smrčku. Už v 15. století došlo k rozkvětu Štěpánova a to v souvislosti s těžbou kovů. V provozu byly stříbrné nedaleké doly v Cumberku u Švařce a u Horního Čepí. Stříbro postupně nahradila železná ruda, která se zde zpracovávala ve výhních a hamrech. Střediskem železářství byly obce Borovec a Olešnička, které později splynuly se Štěpánovem, a Vír, ve všech stál už v 16. století hamr. Štěpánov byl povýšen na městečko (poprvé takto označen 1551), v němž sídlil horní cech a horní soud. Pernštejnové podnítili také rozvoj dalších městeček; velké podpoře se těšila Nedvědice (městečkem se stala na konci 15. století); vzrostl význam Bystřice, která obdržela celou řadu privilegií, rozvíjela se zde řemesla, zejména soukenictví (cech byl ustaven roku 1555). Díky tomu

bohatla a mohla půjčovat i svému majiteli - Vratislav z Pernštejna jako splátku dluhu vymohl povýšení Bystřice na město (1580). Jedinou částí oblasti, kterou pernštejnský rod nevlastnil byla Zvole s okolím, kterou získal v závěru 15. století žďárský klášter. Ten vyvíjel podobné podnikatelské aktivity jako Pernštejnové. Nejviditelnějším projevem bylo zakládání rybníků; běžné bylo v této době pronajímání klášterních statků a dvorů.

Vilém (II.) z Pernštejna byl známý svou náboženskou tolerancí. Díky ní v oblasti převažovala utrakvistická konfese a v oblasti působila i Jednota bratrská (Bystřice). Vilémův syn Jan (IV.) byl jednou z vůdčích osobností české stavovské opozice a stál v čele české novoutrakvistické šlechty, hlásící se k reformaci luterského typu. V jeho době drželi nekatolíci většinu původně katolických far v oblasti. Pozdější generace rodu se však přiklonily ke katolické straně a v oblasti zvolna vzrůstal tlak na návrat ke katolické víře. V té době začalo postavení pernštejnského rodu upadat, kvůli nákladnému způsobu života se zadlužili a byli nuceni postupně rozprodávat svá panství. Nejprve došlo na panství zasahující do oblasti jen okrajově - Kunštát (1523 +1529), Louka, Křižanov, Moravec, ale v roce 1588 bylo prodáno novoměstské, jimramovské a bystřické panství. Jako poslední bylo v roce 1596 prodáno jádro pernštejnské panství s rodovým hradem, Nedvědicí, Doubravníkem a Štěpánovem. Majitelé jednotlivých panství se pak dost často měnili, k zásadním vlastnickým změnám zde došlo při majetkových konfiskacích po bitvě na Bílé hoře, protože řada nových vlastníků se aktivně účastnila stavovského povstání nebo byla nekatolického vyznání.

Rozvoj oblasti ostře přerušila třicetiletá válka. Již v roce 1620 došlo poblíž Horní Rozsíčky ke střetu polských hord s vojáky bystřického a kunštátského panství. Významnější průchody a pobyty vojsk, s nimiž bylo spojeno vyjídání, plenění i zabíjení, zaznamenala oblast v prvních letech války (1620 - 1624) a zejména po švédském vpádu na Moravu v letech 1643 a 1645. Do dějin války vešla úspěšná obrana hradu Pernštejna při švédském obléhání v roce 1645. Čtrnáctidenního boje se účastnilo téměř 6000 vojáků, aktivně byla zapojena i dělostřelba. Hrad odolal, ale široké okolí bylo postiženo švédským pleněním. Velmi krutě dopadlo zejména městečko Nedvědice pod hradem či Sulkovec, který byl vypálen. Švédové tehdy vyplenili a vyloupili také Bystřici (významně utrpěly kupř. oba kostely). Ještě v roce 1679 bylo zmiňováno 34 pustých vyhořelých domů. Nelehkou válečnou dobu připomíná rybníček Na Bojisku u Písečného. Švédy byl obléhán opevněný kostelík ve Vítochově, podle legendy ho nakonec zapálili a upálili v něm místního faráře. Na konci války byl region zpustošený a vylidněný a jeho obnova probíhala jen velmi zvolna. Ještě desítky let po válce zůstávaly ve většině sídel neobydlené domy. K pomalé obnově přispívalo i to, že noví majitelé se často snažili ze svého majetku vytěžit co nejvíc bez ohledu na zájmy obyvatel. Ti byli většinou nekatolického vyznání a tak k jejich útlaku přispívala i rekatolizace.

Poválečná obnova se opírala především o železářskou výrobu, která nebyla přerušena ani v průběhu války. Už v první polovině 17. století vzniklo na středním toku Svratky několik železářských hamrů a hutí, objevily se také první vysoké pece (Štěpánov, Nedvědice, Vír). Zdejší železo bylo kvalitní a v 17. století dodávaly místní podniky nejvíce zbraní a železa pro potřeby armády ze všech moravských železáren. Zatímco v Nedvědici železářská výroba zanikla ještě před koncem 17. století, ve Štěpánově a Víru pokračovala, protože v okolí stále probíhala těžba železné rudy. V okolí Koroužného se těžila také měděná, olověná a stříbrná ruda (těžba ukončena 1773). O změnách v zemědělství v 18. století svědčí rušení panských dvorů; Josefov (u Rožné) vznikl z části pozemků Janovického dvora, zrušeného před rokem 1757. V okolí Nedvědice pokračovala těžba mramoru a rozvoj kamenictví. S obnovou byla spojena výstavba v barokním stylu, hojně vznikaly především církevní stavby. S rozkvětem žďárského

kláštera za opata Wejmluvy, který se pečlivě staral o zvelebení klášterního majetku, souvisela i výstavba církevního komplexu kostel - hřbitov - fara ve Zvoli podle plánů architekta Santiniho (1713 – 1717). Dále lze zmínit např. barokní přestavbu katolických kostelů v Rovečném (1721), v Dalečíně (1744), v Rozsochách (1763-1765) či kostela sv. Vavřince v Bystřici (1750–1753), nebo výstavbu kostela sv. Markéty v Prosetíně (1738), sv. Havla v Sulkovci (1735-1736) či kaple sv. Anny v Bystřici. Stavební zajímavostí je zastřešený dřevěný trámový most přes řeku Svratku, který byl v roce 1718 vybudován v Černvíru. Jde o nejstarší zachovaný objekt svého druhu na Moravě a je chráněn jako technická památka.

Spíše okrajově se oblasti dotkly války o rakouské dědictví na začátku vlády Marie Terezie. V roce 1742 se v sousedství oblasti objevila bavorská, francouzská a pruská (později také saská) vojska, obsadila zde některá města a docházelo k plenění. V roce 1742 pobili rakouští husaři saský oddíl vracející se od Brna. Stalo se to u vsi Ústup, která byla zanedlouho za trest hlavním saským vojskem téměř zničena.

Změny přinesly tereziánské a josefínské reformy druhé poloviny 18. století. Toleranční patent umožnil svobodu náboženského vyznání, řada lidí v kraji se přihlásilo k evangelickému náboženství. Nový evangelický kostel-modlitebna, postavený podle předpisů v tolerančním patentu, vznikl ve Veselí, které se stalo jedním z evangelických center. Dalším bylo Rovečné, kde si evangelíci už v roce 1784 vystavěli modlitebnu. Současný pseudorenesanční evangelický kostel, která je významnou dominantou vsi i širokého okolí, byl vybudován v letech 1897–1898. Rovečné má od té doby katolický i evangelický kostel a je centrem pro zástupce obou vyznání. Obdobná je situace v Prosetíně, kde byl tzv. toleranční dům, který sloužil jako evangelická modlitebna (nejstarší na Vysočině) postaven v letech 1781-1782. K jeho důkladné přestavbě došlo v roce 1847 a v roce 1898 k němu byla přistavěna věž. Od té doby stojí i v Prosetíně dva kostely. Evangelickým centrem je také Blažkov, kde byl v roce 1859 zřízen evangelický hřbitov a v roce 1926 otevřen kostel (modlitebna) evangelické církve.

V 19. století se oblasti dotkly 2 válečné události. Před bitvou u Slavkova protáhlo krajem ruské vojsko postupující proti Francouzům, rakouské vojsko ustupující od Jihlavy, pak oblast zaplavili Francouzi, které museli místní živit (listopad 1805 - leden 1806). Také v průběhu prusko - rakouské války (1866), zejména po bitvě u Hradce Králové krajem projížděly vojenské oddíly obou stran. Vojáci s sebou přivlekli choleru, na kterou zemřelo i dost zdejších obyvatel.

Zrušení nevolnictví a hospodářské reformy podpořily rozvoj podnikání a vedly ke zlepšení situace na venkově. Změnil se způsob lesního hospodářství. Reformy se však zpočátku prosazovaly ztěžka, což vyvolávalo odpor. V roce 1782 došlo ve Zvoli a okolí ke vzpouře sedláků proti vrchnosti. Opakující se nepokoje uklidnilo až přivolané vojsko v roce 1784. Téhož roku byl zrušen žďárský klášter, zvolská část jeho majetku byla připojena k radešínskému panství. Později došlo k nepokojům také na Novoměstsku - chudinská vzpoura (1791) a protikatolicky zaměřená tzv. helvetská rebelie, která musela být uklidněna vojskem (1796 -1797).

V 19. století došlo v regionu k oživení hospodářského, kulturního a spolkového života. Hlavním průmyslovým centrem zůstával Štěpánov. V roce 1814 zde byl zhotoven první provozuschopný parní stroj v celé habsburské monarchii. Poháněl valchu brněnského soukeníka Wünsche. Zdejší železárny byly postupně rozšiřovány a v činnosti pokračovaly i po ukončení těžby v okolí (1875). Na začátku 20. století zde přibyla smaltovna a galvanovna, před 1. světovou válkou v železárnách pracovalo více než 200 zaměstnanců. Bystřice se stala jednou ze tří nejdůležitějších oblastí výroby sukna na Moravě; ovšem byla založena na ruční výrobě - v roce 1834 tu působilo 230 soukenických mistrů. S bystřickým

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

soukenictvím souvisela barvírna, která stávala u Domanínku. Velký požár Bystřice z roku 1841, kdy shořelo 116 domů, 60 plných stodol, radnice a kostel, a následný rozvoj tovární výroby, která vytlačila ruční výrobu sukna, přivodil hluboký úpadek města a postupný úbytek obyvatel. Také v Nedvědici se rozvíjelo tkalcovství a soukenictví. Na činnost valchy u Klečan navázala tovární textilní výroba, v roce 1884 byla v Nedvědici otevřena továrna na vlněné a bavlněné zboží (v roce 1890 zde bylo zaměstnáno 60 domácích a 150 přespolních tkalců). V roce 1854 bylo u Velkého Tresného objeveno poměrně velké grafitové ložisko o mocnosti až 14 m. Od té doby zde byl s menšími přestávkami grafit těžen a zpracováván až do roku 1967. Značný rozmach v těžbě nastal zejména v 80. letech 19. století a za první republiky.

V 19. století probíhala v regionu také zajímavá výstavba. V Dalečíně byl postaven dřevěný krytý most přes řeku Svratku (1846). Podobné byly ve druhé polovině 19. století v kraji hojné, ale do současnosti se zachoval pouze o století starší most v Černvíru a dřevěná lávka s šindelovou střechou ve Švařci z roku 1873, které jsou chráněny jako technické památky. Zhruba ve stejné době byl dalečínský zámeček, který dnes slouží obci, přestavěn v alpském stylu. Posledními šlechtickými majiteli pernštejnského panství se stali Mitrovští z Nemyšle, kteří jej koupili začátkem 19. století. S tímto rodem je spojená i klasicistní přestavba zámku v Dolní Rožínce (1781–1799), v jehož sousedství byl zřízen anglický park s zajímavými stavbičkami, ke kterým se od parku hvězdicovitě rozbíhaly cesty se stromořadím. Za Mitrovských byla postavena také pseudogotickou rodovou hrobku v sousedství kostela v Doubravníku (1867), zámek v Domanínku, který sloužil jako správní centrum bystřického panství, a barokně přestaven Skalský dvůr. Kaplička sv. Cyrila a Metoděje v Albrechticích byla postavena v roce 1863, 1000 let po příchodu sv. Cyrila a Metoděje na Velkou Moravu. Jedná se o stavbu v klacisistním neobarokním slohu, který kopíruje stavební prvky farního barokního kostela sv. Bartoloměje v Rozsochách. Nevyhovující starý kostelík ve Lhotě - Lísku byl nahrazen nově postaveným empírovým kostelem stejného zasvěcení (sv. Mikuláš), postaveným v letech 1846 - 1852. V Moravci byl v roce 1879 založen tzv. Louisin dům, který sloužil jako starobinec. Naproti němu bylo v roce 1907 postaveno sanatorium. Oba objekty slouží dnes jako Charitní domov. V Moravci byla také zřízena jedna z nejstarších pošt na Moravě (1894). Regionem prochází od začátku 20. století železnice; dvoukolejná trať z Tišnova do Žďáru nad Sázavou, která svým sklonem (až 23%), viadukty, náspy, výkopy a dlouhými tunely má parametry horských železnic, byla uvedena do provozu v roce 1905. Hlavní stanice jsou v Rožné a Bystřici. Už na přelomu 18. a 19. století se v oblasti začala prosazovat turistiky. Jedním z lákadel byl hrad Pernštejn, který byl postupně přizpůsobován rostoucímu počtu návštěvníků. Ty přitahovalo také malebné údolí řeky Svratky; turistickým centrem se stal Vír.

Po 2. světové válce, během níž se v regionu pohybovaly partyzánské skupiny a která regionu nepřinesla žádné zásadní škody, byl na základě Benešových dekretů konfiskován majetek rodiny Mitrovských z Nemyšle. Hrad Pernštejn přešel do majetku státu a stal se významným turistickým cílem. V letech 1947-58 byla zbudována přehrada Vír na Svratce, sloužící jako zdroj pitné vody. Přehradní nádrž zcela zatopila Chudobín a podstatnou část Korouhvice. Poválečný vývoj nezměnil nic na převážně venkovském charakteru regionu, jehož průmyslovými centry zůstaly Štěpánov s železárnami, které se po roce 1989 vrátily do soukromých rukou, Bystřice a Nedvědice. Významnou změnu oblasti přineslo nalezení velkých ložisek uranové rudy v okolí Dolní Rožínky (průzkum byl zahájen 1954), na který záhy navázala těžba. V roce 1968 byl v sousedství dolů zahájen provoz úpravny rud DIAMO. Pro zaměstnance dolů a úpravny rud bylo v Dolní Rožínce postaveno nové sídliště. Uranový průmysl vyvolal také rozvoj nedaleké Bystřice (v letech 1949-1960 okresní město),

kde výrazně vzrostl počet obyvatel, vyrostla dvě velká sídliště a poliklinika. S Bystřicí je spojeno také zemědělské školství, jehož tradice sahá na začátek 20. století. V souvislosti s ním stojí za připomínku památkově chráněná budova Vyšší odborné školy a Střední zemědělské školy, která pochází z roku 1962.

Vzhled krajiny sice ovlivnila intenzifikace zemědělské výroby ve druhé polovině 20. století, po níž zůstaly na okraji většiny zemědělské budovy či rozsáhlejší areály, ale zdejší krajina si zachovala civilizací poměrně málo dotčený vzhled, což se odrazilo ve vyhlášení přírodního parku Svratecká hornatina (1988), který zahrnuje nemalou část oblasti. Její severozápadní část v okolí Vojtěchova zasahuje do CHKO Žďárské vrchy (1970). Kromě toho se v oblasti nachází také několik maloplošných chráněných území, z nichž patrně nejznámější je přírodní rezervace Údolí Chlébského potoka, kde je chráněna početná populace bledule jarní v údolí přirozeně meandrujícího potoka. Velká část území si zachovávala venkovský ráz a v některých sídlech se zachovala řada památkově chráněných objektů lidové architektury: Ubušínek byl v roce 1995 prohlášen za vesnickou památkovou zónu, chráněné objekty jsou dále např. v Polomi, Chlébském, Sulkovci, Nyklovicích, Prosetíně či ve Víru. Prostor se stal centrem turistiky a rekreace, tato role v posledních letech sílí. Silná je zde i tradice zimních sportů, v oblasti bylo vybudováno několik sjezdovek, např v okolí Nedvědice a Kovářové, u Karasína či v Dalečíně.

4.3.1 Zásadní etapy historického vývoje

- 1047 první (nejisté) písemné zmínky o obci Vír
- 1073 nejstarší písemné zprávy o Olešnici ve falsu z roku 1163, původními majiteli panství byli páni z Lomnice, kteří vystavěli v nedalekém okolí hrad Louka
- 1086 sporná zmínka o Dalečíně (pod jménem Daletice)
- 1158 v některých pramenech je uváděn hrad Strážek (nejisté)
- počátek 13. století - založena Bystřice
- počátek 13. století - pravděpodobná existence kostela v Dolním Čepí (nalezené románské prvky), z té doby pravděpodobně pochází i Ujčov a osady v okolí
- mezi 1208-1220 založen klášter v Doubravníku (Štěpán I. z Medlova): nejstarší zmínka z 1208 (může být falzum) zmiňuje směnu vsi Doubravník, Drahník a popluží v Dřevnicích za vsi Tuřany a Petrovice, zmínka o kostele v Doubravníku
- 1214 první zmínka o hradu Kámen / Zubštejn - strategická ochrana obchodní cesty vedoucí podél řeky Svratky z Brna na Poličku (později náležel Pernštejnům)
- 1220 Vladislav Jindřich udělil na žádost Štěpána I. z Medlova abatyši a klášteru Doubravník patronátní právo kostela v Bystřici nad Pernštejnem (potvrzení existence kláštera), v souvislosti s Bystřickou farou zmíněn les „U Ždánic“ (pravděpodobná existence obce)
- 1231 nejstarší písemná zpráva o klášteru v Doubravníku
- 1235 v listině markraběte Přemysla se uvádí vesnice, patřící ke klášteru Doubravník, ležící v jeho blízkém sousedství - Maňová, Klokočí a Rakovec a záhy zaniklá ves Bořihněv nedaleko Ujčova (zůstal po ní jen panský dvůr Bořínov) a ptvrzuje patronátní právo kláštera ke kostelům ležícím v Doubravnickém újezdu (pravděpodobně byl ze zeměpanské držby vyčleněn ve prospěch olomouckého biskupství už ve 12. století, určitě po 1131, kdy zemřel biskup Zdík, v jehož soupisu není újezd uváděn)
- 1235 první listinně doložená zpráva o těžbě stříbra v souvislosti s Doubravníkem

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

- polovina 13.století pravděpodobný vznik hrádku v Rožné, možné nejstarší sídlo Pernštejnů v této oblasti
- 1238-56 zmiňován Štěpán z Kamene - existence hradu Kámen
- 1269 stanovil král Přemysl Otakar II. hranici, jež řeší stížnost opata Štěpána z Litomyšle na Jimrama z Kamene a Pernštejna; hranicí je potok „Strahwiov“, což naznačuje možnou existenci vsi tohoto jména (Strachujov), předpokládá se, že Jimram z Kamene svévolně obsadil část území litomyšlského kláštera a založil zde Jimramov
- 1285 doložen hrad Pernštejn (v listině olomouckého biskupa Dětřicha pro kostel v Olší, náležející doubravnickému klášteru vystupuje Stephanus de Perenstein), Černvír (podle něj se psal šlechtic Milko), Olší, jehož kostelní podací obdržel v tomto roce doubravnický klášter, a farní vsi (s kostelem) Štěpánov, Rozsochy (zmíněna plebánie) a Bohdalov, jejichž faráři jsou v listině Demetera z Bukova, jíž postupuje doubravnickému klášteru sv. Kříže patronátní právo kostela v Olší
- 1285 první zmínka o hradu Lísek - Bukov(á), kdy byl jeho majitelem Demeter z Bukové
- 1285 zmíněn Milek z Černvíru jako svědek na listině kláštera v Doubravníku
- 1285 na listině olomouckého biskupa zmíněn farář Heřman ze Štěpánova (první zmínka o vsi)
- 13. století vystavěn hrad Pyšolec jako středisko samostatného panství
- 1287 nejistá písemná zmínka o obci Žďánice, dcera Štěpána z Pernštejna Zdeslava doživotně darovala veškeré požitky ze vsi Ždánic bystřickému faráři
- 1293-1320 zmiňován Jimram z Aueršperka - existence hradu Aueršperk
- 1293-8 zmiňován Štěpán z Pernštejna - existence hradu Pernštejn
- 1297 první známá listina vydaná na Pernštejně (Jimram)
- 1297 první písemná zmínka Bukov (kostel starší)
- 1297 první zmínka Vítochov, patřil Jimramovi z Kamene
- 1298 první zmínka o Bystřici
- 13. století původ kostela sv. Mikuláše v Lísku, v roce 1851 byl původní kostel zbořen a nahrazen novým
- 2. polovina 13. století na kopci Hradisko u Rožné stávala tvrz, datace kostela sv. Havla v Rožné
- 2. polovina 13. století Pernštejny založen hrad Aueršperk, původně zvaný snad Bystřice
- 3. čtvrtina 13. století existovala v lokalitě Havírna (asi 2 km SV od Štěpánova) hornická osada
- od 13. století se v okolí Štěpánova těžilo hlavně stříbro, měď a železná ruda
- 80. léta 13. století - potomci Demetera z Bukové (vladykové z Víckova) vynudovali hrad Mitrov
- konec 13. století - polovina 14. století - hrad Kozlov (Hradisko) aktivně užívaný
- přelom 13. a 14. století předpokládaný zánik hrádku v Rožné
- 14. století první zmínka o osadě Chlum (vlastnictví kláštera v Doubravníku)
- 14. století Bystřice hospodářským, správním a obchodním centrem pernštejnského panství
- 14. století Olešnice, nazývaná už městečkem, hospodářským centrem louckého panství pánů z Lomnice
- 14. století obec Sulkovec náležela k hradu Skály
- 1307 první písemná zmínka o obci Zvole, další z roku 1349
- 1309 první písemná zmínka o obci Skorotice (Jan ze Skorotic svědkem na listině tišnovského kláštera), patřila ke klášteru Doubravník, později do pernštejnského panství

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

- 1309 na listině tišnovského kláštera se připomíná Vítek z Černvíru
- 1309 první zmínka o vsi Klečany, patřící místním vladykům, později zde zůstal dvůr, který se stal součástí Nedvědice
- 1325 první zmínka Aueršperku - Jimram z Pernštejna také s přídomkem z Aueršperku a jeho dcera G[J]eruše, která na hradě sídlila v letech 1325 – 1335
- 1325 obec Věchnov (první zmínka, zčásti kolonizována Němci, proto byla v roce 1335 označena německým názvem Hadmars) věnována Jeruší z Aueršperka klášteru doubravnickému
- před 1335 (2. zápis v brněnských zemských deskách) Jimram z Kamene - Zubštejna (zemřel 1335) spolu se svými syny prodal hrad Zubštejn a majetek několika okolních městeček a vesnic Ješkovi a Benešovi z Boskovic, jednalo se o majetek ve Štěpánově, mlýn v Olešničce, zboží v městečku Bystřici, v Domaníně, Švařci, Rovečném, Pičulíně, Polomi, Zubří, Pohledci, Čtyřech Studních (míněny dnešní Studnice), Rokytně, Medlově, Milasíně, Lesoňovicích a v Blažkově. Hrad Kámen (Zubštejn) byl už tehdy rozbořený.
- 1335 první písemná zmínka o Rovečném, Nyklovicích pod názvem Mikulášovice (Mikulovice) a Zlatkově, Jeruše – dcera Jimrama z Aušperka je věnovala doubravnickému klášteru, později připadly pánům z Pernštejna (1371)
- 1335 doložena držba doubravnického kláštera ve Ždánicích
- 1338 první zmínka o obci Strážek
- 1340 Jimramov majetkem Artleba ze Stařechovic, který se oženil s Jitkou z rodu pernštejnského. Jitka dostala věnem podíly na Jimramově a vsi Pavlovice (Jimramovské), Unčín a Lhotu.
- 1344 první zpráva o hradu Kámen (později Zubří kámen - Zubrštejn - Zubštejn), založený pány z Pernštejna (původně z Medlova), a to jako sídlo samostatné rodové větve
- 1346 poprvé připomínáno Koroužné a Švařec (a Kaple Nejsvětější Trojice) u zubštejnského zboží, tímto soupisem se stala vlastnictvím pánů z Pernštejna
- 1346 připomínaný poprvé Vrtěžíř
- 1347 připomínána tvrz v Moravci patřící vladykům z Kralic
- 1348 založeny brněnské zemské desky, do kterých byly zapisovány majetkové převody svobodných statků
- druhý zápis: Jimram z Kamene prodal pánům Ješkovi a Benešovi z Boskovic majetek náležející k hradu Kámen (Zubštejn), k hradu tehdy náležel majetek v městečku Bystřici a ve čtrnácti vesnicích, mezi nimiž jsou uváděny později zaniklý Pičulín, Zubří (Zubrzim), Pohledec, Studnice a Rokytno, samotný prodej byl však pravděpodobně uskutečněn před tímto zápisem v 1. polovině 30. let 14. století
- 1348 první zmínka Štěpánov a Olešnička, jako součást zubštejnského panství
- 1348 první zmínka tvrz Blažkov, kdy patřila k Zubštejnu
- 1348 první zmínka Domanín, patřil k Zubštejnu
- 1348 poprvé zmiňována Polom, patřila k zubštějnskému zboží
- 1348 první zmínka Bohuňov, který dlouhodobě patřil k bystřickému panství
- 1348 první písemná zmínka o Švařci
- 1348 Lesoňovice se poprvé připomínají u zboží zubštejnského, společně s ostatními vesnicemi v okolí měly své správní středisko postupně na Zubštejně, Pyšolci a na Pernštejně.
- 1348 Bystřice povýšena na městečko a přešla do majetku moravských markrabat

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

- 1348 Ješek z Boskovic směnil majetek s markrabím Janem, opět je zde Štěpánov s Olešničkou uváděn
- 1348 první písemná zmínka o Milasíně, kdy je v původním názvu Mileczaw jmenován u zboží zubštejnského, hrad Zubštejn se připomíná jako pustý
- 1348–1464 doložena existence obce (Lhota) Pičulín, ves mohla ležet na místě dnešního Skalského Dvora, dle jiného názoru historiků v blízkosti Domanínského rybníka a nejpravděpodobněji na jižním okraji dnešního Lísku
- 1349 první zmínka Bolešín, společně s Brťoví a Lhotkou prodán Arkhlebovi z Klečan
- 1349 první zmínka Vojetín(ek) - Jitka z Vojetína postoupila synovi mlýn a 4 lány ve Vojetíně
- 1349 první písemný záznam Věstín (původ zřejmě o století starší) jako zboží Kláry, vdovy po Štěpánovi z Pernštejna, dále zmíněny také Chlum, Korouhvice a Veselí, vesnice se brzy vrátily Pernštejnům
- 1349 Dalečín se poprvé uvádí jako středisko samostatného panství, kdy jej postoupila Klára, vdova po Štěpánovi z Pernštejna, druhá manželka Znaty z Tasova, zároveň s Písečným, Dětochovem (Vítochovem) a Věstínem svému manželovi, v té době tu již existoval hrad
- 1349 nejstarší písemná zmínka Dolní Rožínka - samostatný šlechtický statek, po němž se psal v Hroznata z Březí a Dolní Rožínky
- 1349 zmíněna Zvole
- 1349 první písemné zmínky o Rožné (název obce souvisí s rozžínáním strážních ohňů na staré cestě z Brna přes Pernštejn do Bystřice, Dalečína, Jimramova, Poličky a dále do Čech)
- 1349 prodal Filip mladší z Pernštejna Jimramovi z Pernštejna podíl v Pavlovicích spolu s podíly v okolních vsích (první písemná zmínka Moravecké Pavlovice)
- 1350 Filip mladší z Pernštejna prodal Ješkovi z Kounic hrad Pyšolec, tehdy v sutinách, po brzké Ješkově smrti se Pyšolec spolu se vsí vrátil k Pernštejnu
- 1350 zápis v zemských deskách brněnských: Filip mladší z Pernštejna potvrdil Jimramovi z Pernštejna držbu částí několika vesnic pernštejnského panství, uváděna zákupní rychta v Sejřku (první písemná zmínka), ke které patřily ještě osady Jámy (zaniklá ves v místech pozdějšího dvora Mansberk), Bor, Pernštejnské Jestřabí, Husle, Klokočí a od 17. století i Střítež, dále byla zmíněna třetina vsi Nedvědice (první zmínka), Býšovec a také značně vzdálené Pavlovice (Jimramovské) a Daňkovice
- polovina 13. století Pernštejnové prodali Zubštejn, Pyšolec i další zboží
- 1351 zmíněni páni z Pavlovic, kteří vlastní část vsi (Moravské) Pavlovice
- 1351 první zmínka o vsi Tresné (Malé i Velké) při Tresném potoku v majetku Pernštejnů
- 1351 první zmínka o Rovném
- 1351 zmíněna Markéta z Chlévského (Horní)
- 1353 doložena vladycká držba v Horní Rožínce, k témuž roku Jurman uvádí: ves Horní Rozsíčka je uváděna jako vladycká država (není vyloučena záměna)
- 1353 dle Jurmana koupil Polom od Jimrama z Kamene Jan z Boskovic
- po 1353 smrti Vznaty z Tasova spory o dalečínské panství mezi vdovou (Klára z Tasova), která se spojila se švagrem Ješkem, a Pernštejny vedly k prodeji (hrad i ves Dalečín, Vítochov a Písečné se vším příslušenstvím) Jimramovi z Pernštejna
- 1356 první písemná zmínka o Stříteži, majitelé Filip a Markéta ze Střítěže
- před 1358 získali páni z Boskovic od Pernštejnů Pyšolec a začlenili do tohoto panství Bystřici
- 1358 Domanín součástí pyšoleckého panství

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

- 1358 Kámen - Zubštejn (pustý) přešel do rukou markraběte Jana Jindřicha, v té době patřily do okruhu jeho panství i četné vesnice až na Novoměstsku, např. Zubří, Pohledec, Rokytno a Medlov, hrad byl jako zeměpanský majetek obnoven
- 1358 pyšolecké zboží (bystřické panství se sídlem na hradě Pyšolci) získal výměnou markrabě Jan Jindřich, 1360 se vrátilo Ješkovi z Boskovic, jako součást panství uvedeny vesnice Pičulín, Zubří, Pohledec (Piczerim, Zubrzim, Poleczthe)
- 1358 panství Dalečín získali páni z Pernštejna (i Věstín?), tehdy zmíněn hrad v Dalečíně
- 1358 patřil Vítochov pánům z Pernštejna
- 1358 nejstarší zpráva o obci Pivonice, patřila nejprve nedalekému hradu Zubštejnu, později Pyšolci
- 1358 existovala v Dolní Rozsíčce vladycká država
- 1358 zmiňován Bohuslav z Bukové, druhá zmínka o Lísku-Bukové, po jeho smrti bylo panství rozděleno
- 1358 poprvé zmíněn hrad Mitrov
- 1358 nejstarší zpráva o obci Borovec v majetku abatyše Kláry z doubravnického kláštera
- 1359 zbořený hrad Pyšolec s územím až po říčku Bystřičku vyměnil Filip z Pernštejna za zboží v Dunajovicích s markrabětem Janem, ten nechal hrad jako zeměpanské zboží obnovit
- 1360 první zmínka o hradě Louka, byl středem významného panství, které ovládalo Olešnicko, patřilo pánům z Lomnice
- 1360 první zmínka Lhota (Lísek)
- 1360 první zmínky o obci Ujčov, společně s Čepím uváděna jako svobodná, na Pernštejnu nezávislá enkláva
- 1360 první zmínka Strachujov, Jimram z Pernštejna odváděl 2 groše ročně ze Strachujova doubravnickému klášteru a o pět let později mu ves daroval, po zániku kláštera opět pernštejnský majetek
- 1360 patřil Branišov (orvní zmínka) se Zvolí Hynkovi z Ronova a Osové
- 1361 první zmínka o vsi Jabloňov
- 1361 Archleb ze Stařechovic a Kunštátu zřizuje v Jimramově nadaci - první zmínka o Jimramově
- 1363 zmíněna rychta v Domaníně, náležející doubravnickému klášteru
- 1363 nejstarší zpráva o obci Míchov, abatyše Klára Markéta z doubravnického kláštera dala klášternímu manu neznámého jména výsadu na rychtu v Míchově s lesem Lísek
- 1363 nejstarší zpráva o Vojtěchově, je zmiňována rychta náležející doubravnickému klášteru
- 1364 nejstarší dochované zprávy o Janovicích, v obci byl panský dvůr, mlýn, čtyři domy a několik obyvatel
- 1364 oženil se Vojtěch z Pernštejna s Kunkou z Klečan (otec Artleb z Klečan), Vojtěchvyjímá Pernštejn a obec Vír z majetku, který spojil se svou manželkou - první spolehlivé písemné zmínky o obci Vír
- 1364/1365 Artleb z Klečan (později zaniklé sídlo) koupil osadu Černvír, výslovně se jmenuje jako příslušenství jen hradiště, to znamená že sídlo již bylo pusté, který si ponechal pouze patronátní právo zdejšího kostela a černvírský hrad
- 1365 svoji část mitrovského zboží (včetně Víckova) postoupil Bohuslav z Mitrova markraběti Janovi, 1375 postoupil markraběti svůj díl také Vaněk z Potštejna

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

- 1365 zmínka o podílech Pernštejnů v jimramovském panství - Archleb ze Stařechovic a Kunštátu přikoupil od Jimrama z Pernštejna další část Jimramova, Archleb také pravděpodobně vybudoval hrad Skály
- 1365 zapsal v Litavě lán své manželce Filip ze Zhoře (první zmínka o Litavě)
- 1366 zboží v Horní Rožínce - Hertvík ze Zvole
- 1367 jedna z prvních první zmínek o Veselí (Adam z Veselí), drobná šlechta zde působila až do poloviny 15. století
- 1368 zmíněn Vrchoslav ze Střítеže, který získal (část) Pavlovic a vsi Sedliště a Žebratice, které tvořily základ pavlovického panství
- 1368 první písemná zmínka o obci Radkov u Moravce
- 1370 existence moraveckého panství
- 1371 Brťoví zmíněno v souvislosti s Arklebem z Klečna a jeho manželkou Klárou
- 1371 Jimram z Pernštejna daroval osadu Lískovec klášteru v Doubravníku (první zmínka o Lískovci)
- 1371 Zlatkov zpět v majetku Pernštejnů
- 1373 je zmíněno zboží v Domanínku, které patřilo většinou k bystřickému panství
- 1375 Strážek městečkem
- 1375 Vaněk z Potštejna postoupil svou část hradů Mitrova a Víckova, vsi Víckovec (zanikla), Janovičky, půl Meziboří, ves Mitrov, díl Drahonína a městečko Strážek markraběti Janovi
- 1376 Adam z Pavlovic postoupil Jimramu z Pernštejna lánový poplužní dvůr v Pavlovicích a třetinu vsi Sedliště
- 1376 nejstarší zmínka o Věžné (Albert z Věžné, který se později psal po Vojetíně)
- 1377 získal lénem Jan z Křižanova zubštejnské panství. K hradu Zubštejnu (dříve se uváděl pod názvem Kámen) tehdy patřily pouze Štěpánov, Pivonice, Vrtěžíř, Lesoňovice a část Koroužného.
- 1377 připsal markrabě Jan Jindřich pyšolecké panství zástavnímu pánovi Janovi z Lomnice,
- zatímco páni z Pernštejna zůstávali v pozadí
- 1377 připomíná se Ctibor z Litavy
- 1378 darovaly sestry Klára a Anežka z Pernštejna své zboží ve Věstínku (první zmínka) doubravnickému klášteru, kde obě působily
- 1378 sporná zpráva o zástavě pernštejna
- před 1379 Archleb z Kunštátu postavil hrad Skály (Štarkov), náležející k Jimramovu
- 1379 první zmínka Unčín, náležel Arklebovi z Kunštátu a ze Skal a jeho synu Heraltovi
- 1384 dal markrabě Jošt komorníkovi brněnského zemského práva Erhartovi z Kunštátu za jeho služby na čas jeho života (tedy zastavil) hrad Pyšolec, městečko Bystřici a vsi Albrechtice, Bratrušín, Vír, Švařec, Rožnou, Jabloňov, Pičulín, Bohuňov, Rovečné, Chudobín, Polom, Studnice, Rokytno, Heraltice (Herálec), Lhotu, Pohledec, Zubří, Tresné, Koroužné a Olešničku; od té doby Albrechtice zůstaly u zboží Bystřického
- 1385 první písemná zmínka Horní Rožínka, kdy náležela pánům z Ostrova, později náležela pánům z Vojetína a z Ronova (od 1392), od poloviny 15. století náležela pánům ze Zvole
- 2. polovina 14. století drobní zemani na Blažkově
- 1390 první písemná zpráva o vsi Janovičky
- 1390 zmínka o Prosetíně, pánům z Pernštejna náležela část obce, zbývající díl patřil do vlastnictví místního rodu

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

- 1390 Věstín a Věstínek označeny termínem „Weyssyn Maiori et Minori“, vsi patřily pánům z Pernštejna
- 1390 patřilo Veselí (část?) Vilémovi z Pernštejna
- 1390 Vilém z Pernštejna zapsal na vsi Strachujově a Ubušínku (první zmínka) věno své manželce Anežce
- 1390 v Dalečíně nedaleko hradu zemanská tvrz
- 1392 při majetkových převodech jmenován Pešek z Vojtěchova
- 1392 ves Dolní Rozsíčka náležela pánům z Pernštejna, zmíněn prodej dvora
- 1392 v Jimramově zmíněn hrádek a městečko s tvrzí, svobodným dvorem s rybníkem a mlýnem
- 1392 je Pičulín poprvé zmíněn v souvislosti se Lhotou, Heralt z Kunštátu prodal Vaňkovi ze Zvole Lhotu řečenou Pičulín
- 1394 první doložená zmínka o Kozlově, markrabě Jošt dal pole v Kozlově u Bystřice Blažejovi
- 1398 první dochovaná písemná zpráva o Zlatkově (Vilém z Pernštejna)
- 1398 koupil Heralt ze Skal ves Ubušín
- počátkem 15. století měla Bystřice dva zástavní pány, Kunštáty a Pernštejny, druzí jmenovaní se stali v husitské době skutečnými pány Bystřice a přičinili se o její velký rozmach
- 15. století Koroužné patřilo přímo k Pernštejnu, Míchov patřil k Pernštejnu
- 15. století páni z Pernštejna získali panství Louka s Olešnicí, Vilém z Pernštejna (1397-9 moravský zemský hejtman, 1408-9 nejvyšší komorník brněnského soudu, 1417-20 nejvyšší komorník olomouckého soudu, 1421 znovu moravský zemský hejtman) postupně sjednotil pernštejnské panství
- 1401 Nedvědice uvedena jako farní ves
- 1401 první zpráva o prosetínské katolické farnosti
- 1403 uděluje Bystřici Vilém z Pernštejna právo odúmrť a svobody volného prodávání majetku movitého i nemovitého
- 1406 první zmínka Pernštejnské Janovice
- 1406 Aueršperk uváděn jako pustý
- 1406 koupil moravecké panství Staněk z Chvalšova a přikoupil k němu ves Radkov
- 1406 Vilém z Pernštejna zapisuje na obci Vír a okolních vesnicích věno své manželce Anně ze Šternberka, ale z obdarování výslovně vyjímá tok řeky ve Víru a okolní lesy
- 1407 markrabě Jošt dal mitrovské zboží Hlaváč(k)ovi z Ronova
- 1408–1412 vojenská družina Viléma z Pernštejna se patrně pokusila získat násilím Pyšolec, ale plán nebyl úspěšný a následovalo obvinění z „lapkovství“, které ovšem postavením Viléma nijak neotřáslo
- 1409 Jindřich z Pavlovic se pokouší znovusjednotit pavlovické panství, kupuje část panství od Pernštejnů a od Vrchoslava z Meziboří
- 1409 postoupila Markéta z Černvíru svůj vdovský podíl na černvírském zboží Vilému z Pernštejna, který se postupně zmocnil celého černvírského statku
- 1409 ves Žďánice v majetku Pernštejnů
- 1415 Pivonice snad liduprázdné v držení Jana z Lomnice
- 1415 Hlaváček z Mitrova postoupil mitrovské zboží Vilému z Pernštejna, později o něj vedli spory Pernštejnové s pány z Ronova
- 1415-19 vysoká aktivita lapkovské družiny s centrem na Pernštejně

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

- 1416 uváděn Přibyslav ze Ždánic, jenž si koupil dvůr v Domanínku
- 1418 dal Vilém z Pernštejna panně Anně, dceři Šemíka z Čechtína, věnem na Ždánicích na lidech poplatných Janovi, Petrovi a Václavovi kopu grošů ročního platu
- před 1419 od markrabat dostal nebo koupil víckovské zboží Hašek Ostrožský z Valdštejna, který byl původně přívržencem husitů, jeho přechod na stranu Zikmundovu pocítilo víckovské zboží (1425)
- 1420 zmíněna Anna, manželka Onše z Olešničky, a Barbora, manželka Brikcího ze Zvole
- 1424 klášter v Doubravníku vypleněn husity, jeptišky se uchýlily na Pernštejn a později nejspíše do Brna
- 1424 neúspěšné obléhání Pernštejna vojskem Albrechta Habsburského
- 1427 listina po smrti Viléma z Pernštejna - klášter v Doubravníku v kritické ekonomické situaci, de facto přestal fungovat, klášterního zboží se ujali zakladatelé kláštera páni z Pernštejna, Rozsochy zařazeny ke zboží bystřickému
- 1432 obdržel prohusitsky orientovaný Jan z Pernštejna panství Pyšolec, Bystřice a Zubštejn od markraběte Albrechta Habsburského, který se snažil získat Pernštejna na svoji stranu, neboť se mu nedařilo ovládnout celou Moravu, na tento majetek si dělal nárok i moravský zemský hejtman Jan z Lomnice (šlo o zastavená markaběcí panství) a obnovil starý spor o vyplacení 3000 hřiven stříbra za výše zmíněná panství z roku 1377, Albrecht Habsburský jeho nároky uznal, Jan z Pernštejna majetek vydal a spojencem markraběte se rozhodně nestal
- před 1434 Pernštejnové získali panství Mitrov s hradem, dvorem, městečkem a 4 vesnicemi od Hynka Hlaváče z Mitrova, zpočátku zástava, později převod alodu (1448)
- 1434-6 Pernštejnové vedou spory s drobnými zemany z okolí ohledně neoprávněného držení - vsi Lipňany, Ubušín, Hluboké, Dobronice
- 1436 Jan z Pernštejna získal Pivonice
- 1436 první písemná zmínka o Rodkově, stížnost doubravnické abatyše Elišky na pernštejnského purkrabího Vaňka, který Rodkov neoprávněně držel. Protože klášter vzápětí zanikl, přešla ves k bystřickému zboží pánů z Pernštejna.
- 1436 spor o Rozsochy abatyše kláštera Doubravník versus Zikmund z Klečan, rozhodnutý ve prospěch kláštera, ovšem nijak neprosazovaný
- 1436 postoupil Jan z Pernštejna Víckov s příslušnými vesnicemi (musel je získat nedlouho předtím) Janu Vojnovi mladšímu z Litavy, po vymření Vojnů z Litavy (1464) připadlo víckovské zboží jako odúmrť králi Matyáši Korvínovi
- 1437 Jan z Pernštejna zapsal své manželce Barboře plat manželce barboře v Kovářové (první zmínka)
- 1437 markrabě Albrecht Habsburský rozhodl spor o Zubštejn ve prospěch Jana z Lomnice (1424-5 jej jmenoval moravským zemským hejtmanem)
- 1437 po husitských válkách, stejně jako celý zbylý doubravnický klášterní statek připadl zpět Pernštejnům, včetně Lískovce, při té příležitosti ponejprv zmíněna Kovářová
- 1437 prodal rakouský vévoda Albrecht svůj díl pyšoleckého zboží Janu z Lomnice
- 1445/6 Jan z Pernštejna získal Zubštejn, Pyšolec a Bystřici (starý rodový majetek) jako věno své druhé manželky Bohunky z Lomnice a začlenil jej do pernštejnského panství, hrad Zubštejn přestal plnit svoji funkci a postupně zpustnul
- 1446 zmíněn Janek Černý z Býšovce (drobná šlechta zde působila většinu 15. stol., spolupracovala s Pernštejny)

- 1447 zmíněn Zikmund z Chlévského (pravděpodobně první potvrzení existence Dolního Chlévského)
- 1448 prodal Jan Tovačovský z Cimburka skalské zboží (1415-1447 vleklé spory mezi větvemi rodu z Lomnice) pernštejnskému purkrabímu Vaňkovi, ten se přidal k loupežným tlupám, a proto byl jeho hrad Skály v r. 1456 pobořen
- 1448 Jan z Pernštejna získal panství Mitrov (do té doby jej držel jako zástavu)
- 1448+1463 Jan z Pernštejna získal panství Křižanov po zemřelém Zikmundovi z K.
- 2. pol. 15. stol. Koroužné přiřazeno přímo k Pernštejnu.
- 1452 vesnice Střítež (část) připojena k pernštejnskému panství a zůstala v něm až do jeho zániku
- 1453 legalizováno již starší ovládnutí křižanovského panství Pernštejny (Jan z Pernštejna)
- 1459 Unčín se dostává do majetku Pernštejnů
- 1462 Jan z Pernštejna získal od Jana z Cimburka a Žofky z Kunštátu panství Jimramov; Sulkovec pak náleží Pernštejnům až do konce 16. st.
- 1464 Jiří z Poděbrad udělil Pernštejnům do dědičného držení Pyšolec, Zubštejn a Bystřici
- 1466 – 1481 zmíněn Jan z Bukové (Lísku)
- hrad Pyšolec rozbořen za česko-uherských válek v druhé polovině 15. století
- 1472 Pernštejnové (Vilém) opustili jagellonskou stranu a podřídili se Matyáši Korvínovi, aby docílili propuštění Vilémova bratra Zikmunda ze zajetí (od roku 1470) - Zdeněk ze Šternberka ho věznil v Polné
- 1473 Pernštejnové prodali dvůr ve Vojetíně Matěji Morkovcovi z Brunova
- 1474 první zmínka Dvořiště, původně dvůr, jenž patřil k hradu Aueršperku, osada patřila k bystřickému statku
- 1476 držel moravecké panství Gedeon z Olešnice
- 1481 Pavlovice a Střítež (zbývající část) koupil Vratislav z Pernštejna, ale v následujícím desetiletí vedl spory s rodem z Pavlovic
- před 1485 Štěpánov přidělen k pernštejnskému panství, bystřické panství získali Pernštejnové
- 1482 první zmínky o obci Čtyři Dvory, patřila vladykovi Janu Černému z Prosetína
- 1482 poslední zmínka o zemanech z Dalečína (tvrz) - Čipík a Kateřina z Dalečína
- 1482 od Viléma z Pernštejna získaly právo odúmrti městečko Nedvědice, městečko Doubravník s okolními vesnicemi, ves Štěpánov se svým okolím (Olešnička, Vrtěžíř, Kozlov, Švařec, Koroužné a Lesoňovice) a další městečka a vesnice rozrůstajícího se panství (Prosetín)
- 1483 existovala rychta v Kozlově (zmíněn tamní rychtář), patřily k ní nejen blízké Lesoňovice, ale i Pivonice, Hrdá Ves a do roku 1579 i Dvořiště, zvláštní část pernštejnského panství tvořil Štěpánov a vesničky Olešnička, Vrtěžíř, Kozlov, Lesoňovice, Koroužné a Švařec. V roce 1544 patřil ke štěpánovské rychtě Borovec, dále Čtyři dvory, Vrtěžíř, Lesoňovice, Koroužné, Švařec a Kobylnice (Nivsko)
- 1483 Doubravník a nedvědice poprvé zmíněny jako městečko
- 1484 král Vladislav povolil Vilémovi z Pernštejna na jeho majetku (obnovit či započít) důlní činnost
- 1484 zmíněn Divišov
- Bor jmenován mezi 9 obcemi, které byly osvobozeny od konání hlásky na hradě Pernštejně.
- 1486 koupili zboží (do té doby nezávislé) ve Veselí Vilém a Vratislav z Pernštejna
- 1486 vladyka Jan z Prosetína, vlastnil mj. Čtyři Dvory

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

- 1488 doložena tvrz ve Zvoli
- 1490 Mrakšové z Noskova prodali hrad Víckov Vilému z Pernštejna; tehdy už byl pustý
- 1490 první záznam o Kundraticích, Mašek z Kundratic koupil dvůr ve Vojetíně, zanedlouho však Kundratice získali Pernštejnové
- 1491 vesnici zakoupili Vilém a Vratislav z Pernštejna a připojili ji ke svému bystřickému zboží
- 1492 existuje kostel sv. Václava v Dolním Čepí (objeveny i prvky románského slohu)
- 1492/3 závětí (kněz Petr 1492) a koupí (Čeněk ze Zvole 1493) získal cisterciátský klášter ve Žďáře celou obec Zvole
- 1494 - 9 Olešnice (dvůr), Olešnička (dvůr) a Čepí (2 osedlí) zakoupeny Pernštejny od Ondřeje a Vaňka z Olešničky
- 1494 je v městské knize bystřické jmenován kolář Jan z Karasejna, první zmínka o Karasíně
- 1496 Pernštejni získali dvůr a ves Janovice, Čepí (Dolní), 5 osedlých ve Skoroticích
- 1496 Pernštejni koupili panství Louka (hrad, městečko, dvůr, 4 vsi) od Jiřího z Tvorkova
- 1496 zemřel Vratislav z Pernštejna, pernštejnská část rodového majetku přešla na jeho bratra Viléma, který dosud držel zubštejnskou část
- 1496 dosáhl plnoletosti Jan z Lipé, jehož poručníkem a správcem majetku byl Vilém z Pernštejna, došlo k vzájemné výměně některých částí majetku, Pernštejnové mj. získali Nové Město
- 1497 mizí zprávy o rodě z Býšovce
- 1497 ves Pavlovice zakoupena Pernštejny od Čeňka ze Zvole
- 1498 Pernštejnové zabrali i Horní Čepí a Chlévské, kde bylo několik vladyckých dílů
- koncem 15. stol. byli vlastníky Janovic páni z Pernštejna (prodej 1588)
- 1500 majetek Pernštejnů dělen, díly: novoměstsko-jimramovský, bystřický, křižanovský, ??
- 1500 podle ústního podání se do Karasína přestěhovalo obyvatelstvo ze zaniklé údolní obce Lhotka
- před 1500 Bukov (Lísek) se stává součástí pernštejnského (mitrovského?) panství, noví majitelé se o hrad nestarali a ten tak chátral, roku 1504 je zmiňován jako pustý
- 1500 osvobodil Vilém z Pernštejna od povinnosti čepováni panského vína a bezplatného vožení ryb panských: městečka Doubravník a Nedvědice a řadu vesnic pernštejnského panství: Albrechtice, Bohuňov, Boleš́n, Brťoví, Bystřice, Divišov, Kundratice, Karasín (poprvé? zmíněn jako součást pernštejnského panství), Lesoňovice, Rovné, Rozsochy, Strachujov, Ubušínek, Věžná, Zlatkov
- 1500 Vojtěchov uváděn u bystřické části pernštejnského panství
- 1500 křižanovský díl pernštejnského majetku: městečka Bohdalov, Křižanov a Strážek, 12 vsí: Horní Bory, Jívoví, Kundratice, Horní a Dolní Libochová, Sklené, Sviny, Bukov, Moravecké Janovice, Meziboří, Pikárec a Střítež. Šlo tak o zdánlivě neurovnané území, jehož některé obce byly značně vzdáleny
- 1502 poslední zmínka o rodu z Pavlovic (Jan Káče), pavlovické panství se stalo součástí pernštejnského panství a následně pravděpodobně zpustla i pavlovická tvrz, která existovala v 14.–15. století
- 1503 prodali majitelé dílů (Jiřík z Rožínky, Václav z Tetčic) Dolní Rožínku (tvrz, dvůr a ves)Vilému z Pernštejna, ta zůstala v majetku pánů z Pernštejna do 1589
- počátek 16. století za pánů z Pernštejna se pravděpodobně těžilo v okolí Horního Čepí (díla v "Czepper Gebirge")

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

- 16. století Vilém z Pernštejna (1435–1521) založil na říčce Bystřici Domanínský rybník a jeho vodou byly poháněny mlýny a valcha v blízkosti Bystřice nad Pernštejnem
- 16. století Míchov se stal součástí bystřického panství
- 16. století v Brťoví doložena rychta, k níž patřily obce Bolešín, Věstínek a Hanebnice
- 1515 osvobodil Vilém z Pernštejna od bezplatného vožení ryb panských: Bohuňov, Bolešín, Brťoví, Bystřice, Divišov, Kundratice, Lesoňovice, Rovné, Strachujov, Ubušínek, Zlatkov
- 1519 hrad Dalečín vyvrácen vojskem vedeným moravským zemským hejtmanem Artlebem Vranovským z Boskovic, protože se stal sídlem loupežníků, kteří ohrožovali celé okolí, od té doby je uváděn jako pustý
- 1531 Jan z Pernštejna koupil panství Moravec (statek, tvrz, 4 vsi, 1 pustá ves, mlýn) za 2250 kop grošů od syna Beneše z Vahančic
- 1537 bylo Jimramovu uděleno císařem Ferdinandem I. privilegium pořádat trhy, čímž obec povýšil na městys
- 1543 poslední jeptišky z Doubravníka se přestěhovaly do kláštera v Předklášteří u Tišnova
- 1544 zápis o štěpánovské rychtě v gruntovní knize pernštejnského panství, k té tehdy patřil Borovec, Švařec, Koroužné, Čtyři Dvory, Lesoňovice, Vrtěžíř a Nivsko (dnes Kobylnice), v té době byl tedy Štěpánov pouze vesnicí
- 1547 a 1596 Zubštejn uváděn jako pustý
- 1551 Štěpánov poprvé zmíněn jako městečko, Klečany stále existují jako samostatná ves
- 1557 Bolešín a Brťoví připadly společně s Loukou a Olešnicí Hanuši Fridrichovi z Hardeka
- 2 pol. 16. stol. Chlum a Korouhvice, Veselí přešly ke zboží kunštátskému
- 1560 Strážek byl oddělen od mitrovského zboží a připojen natrvalo ke zboží moraveckému
- 1560 koupí získali samostatně loucké panství od Pernštejnů vlastníci panství kunštátského
- 1560(2) od Pernštejnů koupil moravecké panství Zdeněk Lhotský z Ptení, který roku 1568 obnovit za vlády Pernštejnů zpustlou moraveckou tvrz v renesančním slohu
- po 1560 Pernštejnové prodali panství Křižanov (2 pusté hrady, 3 pusté tvrze, 2 městečka, dvůr, 12 vsí, 2 pusté vsi) Zdeňku Lhotskému ze Ptení, ke křižanovskému statku tehdy náležel pustý hrad Křižanov s městečkem, vesnice Sviny, Jívoví, Pikárec, Kundratice, Sklené, díl Radenic, Dolní a Horní Libochová, pustý hrad Strážek se stejnojmenným městečkem, ves Radkov s pustou tvrzí, Jemnička s pustou tvrzí, ves Jakubovice, stávající v místech nynějšího dvora stejného jména, Horní Bory, Bojanov a Medlánky u Brna. Dále je zmíněna pustá ves Starý Rousměrov, jejíž ztotožnění a lokalizace jsou dnes neznámé a nakonec vesnice Moravec s pustou tvrzí.
- 1561-84 někdy v této době povýšen Štěpánov na městečko
- 1564 Vratislav z Pernštejna dal Novému Městu na dluh 10 000 zlatých do zástavy veškeré platy, které mu ročně přicházely z městečka a z okolních vesnic
- 1565 prodej mitrovského panství vlastnímu poddanskému městu - Nové Město (pustý zámek, dvůr, 14 vsí, 16 svobodných dvořáků)
- 1572 doložen hamr v Borovci (zpráva o prodeji)
- 1576 nejstarší doklad nedvědického hrdelního soudu, pod nějž spadaly asi vesnice nedvědické rychty (vedle městečka Nedvědice vsi Chlébské, Skorotice a Smrček), rychty štěpánovské (městečko Štěpánov a vsi Borovec, Čtyři Dvory, Kobylnice, Koroužné, Švařec a Vrtěříž), s největší pravděpodobností též vesnice ujčovské rychty (Ujčov, Dolní a Horní Čepí, Kovářová, Lískovec a Olešnička) a též rychty kozlovské (Kozlov, Hrdá Ves, Lesoňovice a

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

Pivonice), ostatní vesnice pernštejnského panství náležely přímo k hrdelnímu soudu v Doubravníku

- 2. polovina 16. století Bolešín a Brťoví společně s Loukou a Olešnicí prodal Vratislav z Pernštejna Hanuši Fridrichovi, hraběti z Hardeka a na Letovicích, hrad Louka ztratil své dosavadní poslání a 1591 se už připomíná jako pustý
- 1579 Vratislav z Pernštejna daroval osadu Dvořiště bystřickému špitálu
- 1580 Bystřice povýšena na město a získala nová privilegia (císař Rudolf II.) na přímluvu Vratislava z Pernštejna
- 1580 listina Vratislava z Pernštejna, kterou potvrdil městečku Nové Město várečné právo a stanovil okruh vesnic, povinných odebírat pivo pouze z novoměstského pivovaru
- 1581 moravecké panství koupil od Vratislava z Pernštejna Zdeněk ze Ptení
- 1588 Pernštejnové zastavili bystřické panství, není zmiňována ves Janovičky (v té době neosídlená?), město Bystřice pak často střídalo majitele a jeho rozvoj ustal, Karasín nadále patřil k panství bystřickému (zmíněna ves Žďánice)
- 1588 Pernštejnové prodali panství Jimramov (2 pusté hrady, městečko, 11 vsí, mj. Strachujov) a dalečínské panství (včetně Unčína, Chudobína a Ubušína) Pavlu Katarynovi z Kataru, který přestavěl dalečínskou tvrz na renesanční zámek s arkádami, daroval obci Jimramov pozemek na stavbu radnice a začal se stavbou zámku (jižní a východní křídlo) v letech 1588-96 (v roce 1593 sem z Dalečína přesídlil)
- 1588 Pernštejnové prodali panství Nové Město (zámek, město, 18 vsí, 1 pustá ves) Vilému Dubskému z Třebomyslic za 18 000 zl.
- 1588 Pernštejnové zastavili panství Mitrov (na 6 let Matyáš Žalkovský ze Žalkovic), který po Matyášově smrti kvůli nesplacení dluhu získal Václav Žalkovský ze Žalkovic
- konec osmdesátých let 16. století od Křižanova se odštěpila moravecká část, která připadla Václavu Lhotskému ze Ptení, zatímco Křižanov nadále zůstal Prokopu Lhotskému, oddělením Moravce je obnovena i dosud zpustlá tvrz a její pozůstatky zakomponovány do rozsáhlého renesančního zámku
- 1589 Pernštejnové zastavili Dolní Rožínku (součást mitrovského panství?)
- 1589 Milasín součástí panství mitrovského
- 1589 velkou část městečka Jimramov zničil požár
- 1589 doložena zákupní rychta ve Zlatkově
- 1590 Bolešín, Nyklovice, Malé i Velké Tresné připojeny ke Kunštátskému panství, v téže době také Věstín, městečko Olešnice, Vír a Prosetín
- 1590 pan Pavel Katharyn z Katharu postavil Dalečínský zámek a část svého (pustý hrad, tvrz, dvůr a mlýn pod hradem ležícím v Dalečíně, vsi Velký Ubušín, Unčín, Chudobín) připsal své manželce Krizeldě Čejkovně z Olbramovic
- 1594 stavba kostela sv. Martina ve Věžné
- 1595 panství Moravec prodáno Janu staršímu Muňkovi z Ivančic za 21000 zlatých: tvrz v Moravci se vsí, s dvorem, s pivovarem, s chmelnicemi a zahradami, k němuž byly přičleněno městečko Strážek s kostelem a dále vesnice Jemnice, Horní a Dolní Libochová, Bojanov, Pikárec (který se v zápisu uvádí ve zkomolené podobě jako „Prkarec“), Radkov s pustou tvrzí a poplužním dvorem a nakonec pustá ves Kosovy
- 1596 zmínka o chlumské rychtě

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

- 1596 prodal Jan z Pernštejna za 44. 000 zl. pernštejnské a mitrovské panství - hrad, Nedvědici, Doubravník, Štěpánov a ostatní majetek moravskému zemskému purkrabímu Pavlu Katarynovi z Kataru (zmíněn též Zlatkov, který od té doby patřil k pernštejnskému panství, a Rožná jako součást mitrovského panství)
- před 1597 prodal Jan z Pernštejna asi za 44. 000 tolarů bystřické panství (město + 22 vsí) Václavu Heřmanskému ze Sloupna
- v 16. století poblíž Víru založena Hrdá Ves
- počátek 17. století v Ujčově doložena rychta, patřící mezi největší a nejbohatší na celém panství
- 1603 prodali bratři Petr a Jan Katharýnové z Karharu dalčínské a jimramovské panství Vilémovi Dubskému z Třebomyslic, který je předal v užívání Janu Dubskému z Třebomyslic.
- 1609-12 vznikla renesanční tvrz v Rodkově
- 1610 prodali synové Pavla Kataryna Blažkov s Rožínkou a Dolními Rozsíčkami
- 1612 zbylé usedlosti v Klečanech vykoupeny a připojeny k již existujícímu panskému dvoru (zánik samostatné vsi)
- 1618 byl hrad s většinou přilehlého panství odkoupen Jindřichem Mitrovským z Nemyšle
- 1620 průjezd polských kozáků jedoucích z bitvy na Bílé Hoře - zabití řady obyvatel, poblíž Horní Rozsíčky došlo 21.12. ke střetu polských hord s vojáky bystřického a kunštátského panství, přičemž zde padlo mnoho zúčastněných (cca 70 osob)
- 1621 Vilém z Ivančic se účastnil českého povstání v roku 1618, po bitvě Bělohorské byl z vlasti vypuzen a majetek včetně moraveckého panství byl zkonfiskován, 6 let dosazený správce
- 1621 Mitrovské panství zabaveno Jindřichovi z Nezamyšle, protože se zapojil do povstání českých stavů, 1624 panství koupil Šimon Kratzer ze Schönsberka, následovaly rychlé změny majitelů
- 1621 zemskému písaři Janu Čejkovi z Olbramovic, který se však velkou měrou účastnil na stavovském povstání proti Ferdinandovi II. byl po bitvě na Bílé hoře zabaven majetek, včetně bystřického panství, správu panství roku 1621 převzali nejdříve císařští komisaři Václav z Zástřizl na Boskovicích a Jan Matyášovský z Matyášovic a roku 1623 byl statek bystřický prodán hraběti Jiřímu z Náchoda
- 1621 konfiskace jimramovského a dalečínského panství Viléma Dubského
- 1621 po Bílé hoře se Unčín dostal k panství kunštátskému
- 1621 získal dalečínské panství královský komoří Štěpán Schmith z Freihoffu a kvůli dluhům jej záhy prodal
- 1623 Mitrov konfiskován Jindřichu Mitrovskému z Nemyšle
- 1624 moravecké panství prodáno Janu Jakubovi Magnisovi za 38000 zlatých, ten přikoupil hrad i panství Mitrov, Rožnou, Meziboří, Bukov, Jabloňov a ostatní drobnější osady
- 1624 s Jimramovem se Strachujov dostal k panství kunštátskému
- 1631 prodala Anna Marie Šliková dalečínské panství Jiřímu hraběti z Náchoda, který vlastnil kunštátské panství. Od této doby spadala obec Strachujov pod správu panství v Kunštátě
- 1633 Dalečín připojen hraběnkou Šlikovu ze Salmu ke kunštátskému panství
- 1638 připomínán hamr v Olešničce
- 1637 Střítež připojena k rychtě Sejřek
- 1642 Švédové přepadli tišnovský klášter

- 1642 majitel pernštejnského panství Kryštof Pavel z Lichtenštejna-Kastelkornu koupil hamr v Borovci a dal asi podnět ke vzniku dalších hamrů a huti (Nedvědice, Olešnička)
- 1643 vpád Švédů na Moravu, 15. června vyplenili město Velké Meziříčí a poté i Křižanov, dalšího dne je doložena jejich přítomnost v Bystřici nad Pernštejnem
- 1645 průchod švédského vojska - neúspěšné obléhání Pernštejna (7.-21.5.), těžce na něj doplatilo městečko Nedvědice, Švédy zastřelen majitel novoměstského panství Šimon Kratzer, 16. října Švédové obec zcela vypálili Sulkovec
- 1656 Milasín součástí statku roženeckého
- 1657 nový majitel panství Maxmilián z Lichenštejna - Kastelkornu snaží obnovit dávno zapadlé stříbrné doly ve Štěpánově
- okolo 1660 Míchov na krátkou dobu přičleněn k Jimramovu
- 1661 získává Mitrovské panství Maxmilián z Lichtensteinu a to se stává součástí pernštejnského panství (Bukov, Rožná s Milasínem)
- 1663-1767 papírna v Doubravníku
- 1666 - 1698 14 osad (z bystřického panství) bylo kvůli zadlužení převedeny k panství kunštátskému a vzápětí ke klášteru sv. Josefa v Brně: Bratrušín, Divišov, Míchov, Rovné, Vojtěchov, Žďánice
- 1671 se v Rodkově připomíná tvrz a panský pivovar
- 1674 v Domaníně připomínán svobodný dvůr
- 1686 domanínský zámeček byl vystavěn renesančně na místě bývalé tvrze. Posledními
- 1688 doložen panský dvůr Janovičky
- 17. století Horní Rožínka připadla žďárskému klášteru a byla nazývána byla Roženkou Opatskou, kdežto dnešní Dolní Rožínka slula Zámeckou, v klášterním majetku až do roku 1784
- 17. století Pavlovice připadly k moraveckému panství, což vedlo ke změně názvu na Moravecké Pavlovice
- od 17. století rychta ve Věchnově
- začátkem 18. století majitelem bystřického panství, včetně Bohuňova, se stali Mitrovští z Nemyšle, kteří si na Bystřicku udrželi prestižní postavení i v období první republiky
- 1731 Dolní Rožínka připadla rodu Mitrovských
- 9. května 1742 došlo k bitvě mezi rakouskými rejtary a saskými vojsky mezi Olešnicí a Ústupem (války o rakouské dědictví), přes 100 padlých a 200 zajatých Sasů
- před 1757 Josefov vznikl z části pozemků vzdálenějšího panského dvora Janovického
- 1764 obnova těžby u Horního Čepí - byly vyhloubeny dvě šachty
- 1765 vystavěna jednopatrová fara v Rožné, přifařeny byly obce Jabloňov, Milasín, Bukov, Josefov, Rodkov, Střítež, Věžná, Zlatkov, Pernštejnské Janovice
- 1769 opuštěno nadějné stříbrné ložisko u Horní Čepí, kde se stříbro těžilo už v minulosti
- 1781 po vydání tolerančního patentu se stal Jimramov kulturním centrem evangelíků
- 1782 ve Zvoli a okolí se vzbouřili sedláci proti vrchnosti, která jim ukládala neúnosné povinnosti a hlavně proti placení desátku na faru
- 1784 zrušen klášter ve Žďáru nad Sázavou, majetek připadl tzv. náboženskému fondu, "zvolské zboží" (Zvole i Branišov) bylo přiděleno radešínskému panství
- 1786 byla postavena v Jimramově toleranční motlitebna, přistavěním věže v 19. stol vznikl dnešní kostel
- 1792 pracoval v Olešničce hamr na železo

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

- 1803 založena osada Mansberk u Sejřku v místě zvaném do té doby Nový Dvůr
- 1825 požár v Moravci (náležel od 1820 Mitrovským), vyhořel zámek a přilehlý kostel, zámek byl v té době dvouposchoďový a po požáru byl upraven na jednopatrový, bez původní věže s hodinami
- 1834 v Olešničce železné hamry a slévárny
- 1847–1849 se u Domanína těžilo menší množství železné rudy pro štěpánovské železárny
- 1848 panský dvůr Janovičky rozparcelován a rozprodán
- 1895 velký požár Karasína
- 1905 zavedena železnice v Bystřici
- 1905-7 stavba silnice z Borovce do Víru a dále do Bystřice
- 1954-6 geologický průzkum v okolí Dolní Rožínky, nalezena ložisko uranu v oblasti Dolí Rožínka - Rozsochy - Bukov (ROŽNÁ) a další v oblasti Olší - Drahonín - Bor (OLŠÍ)
- 1957 otevřen důl Rožná I (Karel Havlíček Borovský)
- 1959 otevřen důl Rožná II (Jasan)
- 1962 otevřen důl Rožná III (nejhlubší šachta na Moravě - 1201 m)
- 1959-89 důl OLŠÍ
- 1966-70 v provozu důl Slavkovice-Petrovice
- 1958-66 a po 1964 byla postavena 2 velká sídliště v Bystřici v souvislosti s těžbou uranu v okolí
- 1968 zahájen provoz úpravny rud DIAMO nedaleko rožíneckých dolů, v Dolní Rožínce vzniklo sídliště pro zaměstnance

4.3.2 Panství

3.1.1.3 Blažkov

Tvrz poprvé zmíněna r. 1348 jako součást zboží Zubštejna. V 2. pol. 14. st. se po místě píše několik zemanů, po té zřejmě tvrz zanikla.

3.1.1.4 Bystřice

Bystřice nad Pernštejnem (Domanín, Domanínek, Dvořiště, Lesoňovice, Pivonice), Albrechtice, Blažejovice, Blažkov, Bohuňov, Bratrušín, Divišov, Dolní Rozsíčka, Velké Janovice, Janovičky, Karasín, Kundratice, Lhota, Lísek, Míchov, Písečné, Rovné, Rozsochy, Roženecké Paseky, Věchnov, Vítochov, Vojetín, Vojtěchov, Ždánice

3.1.1.5 Dalečín

Dalečín, Písečné, Dětochov (dnes Vítochov)

První spolehlivá písemná zmínka o obci pochází z roku 1349. Tehdy byl Dalečín postoupen spolu s Písečným a Dětochovem (dnes Vítochov) Znatovi z Tasova (území získal od své manželky Kláry). Dalečín v tu dobu tvořil středisko samostatného panství, které v roce 1358 získal Jimram z Pernštejna. Další události z historie obce jsou nám známy díky záznamům v Moravských zemských deskách. V roce 1588 Jan z Pernštejna prodal obec Pavlu Katharynovi z Katharu. O dva roky později jej získala jeho manželka Krizelda Čejkovna z Olbramovic. Roku 1603 jej spolu s okolními obcemi Petr a Jan Katharynové prodali Vilému Dubskému z Třebomyslic. Po Bílé hoře mu byl majetek zkonfiskován a novým majitelem se stal Štěpán Schmidt z Freihofenu. Mezi lety 1624 – 1633 bylo dalečínské panství

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

připojeno hraběnkou Šlikovou ze Salmu ke kunštátskému panství. K němu patřil až do zrušení patrimoniální správy.

3.1.1.6 Dolní Rožínka

Ves Dolní Rožínka bývala samostatným šlechtickým statkem, po němž se psal v r. 1349 Hroznata z Březí a Dolní Rožínky. V roce 1403 se podle vsi jmenoval Mikšík Rožínka z Rožínky, který ji v r. 1412 postoupil Václavu z Březí, jehož synem byl Václav Holý z Rožínky. Držitelé vsi a drobného panství si tu vystavěli někdy v polovině 14. století tvrz, jež patřila v r. 1457 i se vsí Adamu a Dorotě z Rožínky a z Tetčic.

R. 1503 náležela jedna polovina zboží Jiříku z Rožínky, druhá Václavu z Tetčic. V tomto roce prodali oba majitelé své podíly Vilému z Pernštejna (ten ves přičlenil k bystřickému panství?). Někdy koncem 16. nebo na začátku 17. století přebudovali Pernštejnové dosavadní tvrz v dvoupodlažní, čtvercový renesanční zámek s nárožními věžemi, který si svou tehdejší strukturu zachoval dodnes; byl sice v 1. 1781 – 1799 rozšířen o druhé poschodí a o objekty v nádvoří, ale jeho podstata zůstala nedotčena. Poslední úpravy se prováděly po požáru v r. 1808, ale i tehdy zůstal původní ráz zámku zachován. V 19. století v něm sídlili Mitrovští z Nemyšle. Kolem zámku je anglický park z 19. století.

Arnošt Matyáš Mitrovský z Mitrovic a Nemyšle (1676-1748), povýšený r. 1716 do stavu svobodných pánů, který roku 1731 zakoupil panství Dolní Rožínka – Bystřice.

3.1.1.7 Jimramov

(Jimramov, Borovnice, Daňkovice, Javorek, Jimramovské Paseky, Jimramovské Pavlovice, Krásné, Milovy, Nový Jimramov, Pavlovice, Spělkov, Široké Pole)

1462: K panství patřil Jimramov s kostelem a farou, zbořený (podruhé) hrad Skály (zbořený byl jako husitský hrad vojsky katolickými), vesnice Javorek, Ubušín, Sulkovec, Unčín, Pavlovice, a Lhota. Kromě toho patřily pánům z Pernštejna osady: Německé, Borovnice, Křižánky, Daňkovice, Krásné, Spělkov, Věcov, Odranec, Strachujov, Dalečín, Písečné, Vítochov, Ubušínek, Nedvězíčko, Hluboké, Nyklovice, a Rovečné. Dále celé Bystřicko a Pernštejnsko mimo statky v jiných částech Moravy. Jen obce Janovice a Veselí byly samostatné pod panstvím svých zemanů.

1588: k panství (Jimramov + Dalečín) patřil Jimramov, Javorek, pustý hrad Skály, Daňkovice, Spělkov, Krásné, Borovnice, Pavlovice, Ubušín, Sulkovec, Unčín, Lhota, Strachujov, Dalečín s pustým hradem a Chudobín.

3.1.1.8 Kunštát

Kunštát, Bolešín, Brťoví, Crhov, Dalečín, Hluboké, Chlum, Chudobín, Jasinov, Klevetov, Kněževes, Korouhvice, Křtěnov, Lhota, Louka, Makov, Malé Tresné, Meziříčko, Nedvězíčko, Nyklovice, Nýrov, Olešnice, Petrov, Polom, Prosetín, Radiměř, Rovečné, Rozseč, Rudka, Sasina, Sebranice, Strachujov, Sulíkov, Sulkovec, Sychotín, Tasovice, Ubušín, Ubušínek, Újezd, Unčín, Ústup, Velké Tresné, Veselí, Věstín, Věstínek, Vír, Voděrady, Zbraslavec

3.1.1.9 Louka

Bolešín, Brťoví, Vír

3.1.1.10 Mitrov

Blažkov, Bukov, Dolní Rozsíčka, Dolní Rožínka, Habří, Horní Rozsíčka, Jabloňov, Janovice)Moravecké), Meziboří, Milasín, Mitrov, Rožná, Strážek (do 1560), Zlatkov

zakladatelé páni z rozrodu Tasovců, původní centrum - Bukov (Demeter z Bukové konec 13. stol.), později Víckov

80. léta 13. století - potomci Demetera z Bukové (vladykové z Víckova) vybudovali hrad Mitrov

1358 zmiňován Bohuslav z Bukové, druhá zmínka o Lísku-Bukové, po jeho smrti bylo panství rozděleno, při té příležitosti poprvé zmíněn hrad Mitrov

1365 svoji část mitrovského zboží (včetně Víckova) postoupil Bohuslav z Mitrova markraběti Janovi

1375 Vaněk z Potštejna postoupil svou část mitrovského zboží - hradů Mitrova a Víckova, vsi Víckovec (zanikla), Janovičky, půl Meziboří, ves Mitrov, díl Drahonína a městečko Strážek markraběti Janovi

1415 Hlaváček z Mitrova postoupil mitrovské zboží Vilému z Pernštejna, později o něj vedli spory Pernštejnové s pány z Ronova, kteří před 1434 získali panství Mitrov s hradem, dvorem, městečkem a 4 vesnicemi od Hynka Hlaváče z Mitrova jako zástavu

1448 Jan z Pernštejna získal panství Mitrov jako alod (do té doby jej držel jako zástavu)

1560 Strážek byl oddělen od mitrovského zboží a připojen natrvalo ke zboží moraveckému

1565 prodej mitrovského panství vlastnímu poddanskému městu - Nové Město (pustý zámek, dvůr, 14 vsí, 16 svobodných dvořáků)

1588 Pernštejnové zastavili panství Mitrov (na 6 let Matyáš Žalkovský ze Žalkovic), který po Matyášově smrti kvůli nesplacení dluhu získal Václav Žalkovský ze Žalkovic

1589 Pernštejnové zastavili Dolní Rožínku (součást mitrovského panství?)

1589 Milasín součástí panství mitrovského

1596 prodal Jan z Pernštejna za 44. 000 zl. pernštejnské a mitrovské panství - hrad, Nedvědici, Doubravník, Štěpánov a ostatní majetek moravskému zemskému purkrabímu Pavlu Katarynovi z Kataru (zmíněn též Zlatkov, který od té doby patřil k pernštejnskému panství, a Rožná jako součást mitrovského panství)

1610/1618 prodala sestra Petra Čížovského (zavražděn 1608) Kateřina mitrovské panství Jindřichovi Mitrovskému z Nemyšle

1621 Mitrovské panství zabaveno Jindřichovi z Nezamyšle, protože se zapojil do povstání českých stavů, 1624 panství koupil Šimon Kratzer ze Schönsberka, následovaly rychlé změny majitelů

1624 moravecké panství prodáno Janu Jakubovi Magnisovi za 38000 zlatých, ten přikoupil hrad i panství Mitrov, Rožnou, Meziboří, Bukov, Jabloňov a ostatní drobnější osady

Další majitel (moraveckého panství) Jan Baptista Bergamesco byl mimo jiné dlužníkem Elišky ze Šárova, první manželky Jindřicha Mitrovského z Nezamyšle. Včas svůj dluh nesplatil, takže došlo k oceňování vesnic panství, mezi nimiž byl i Bukov. Eliška přenechala svou pohledávku Jindřichu Slavíkovci a ten v roce 1660 oceněné vesnice získává.

1661 Jindřich Slavíkovec prodává získané vesnice mitrovského panství (Bukov, Rožná s Milasínem) Maxmiliánovi z Lichtensteinu a ty se stávají součástí pernštejnského panství

1674 - 1713 statek Mitrov na čas oddělený od moraveckého panství náležel Kláře Marii z Moravce a poté Cecilii Renatě, provdané Kobylkové ze Schönwiesen

3.1.1.11 Moravec

Moravec, 1406: Radkov, 1630 (přikoupeno mitrovské panství): Bukov, Jabloňov, Meziboří, Mitrov, Milasín, Rožná, 1661: vesnice bývalého mitrovského panství (Bukov, Rožná s Milasínem) se stávají součástí pernštejnského panství

Osudy Moravce splývají od nejdávnějších dob s osudy Moraveckého panství. Archivní materiál o Moraveckém panství vede až k roku 1370, kdy byl majitelem panství Vít z Kraslic. Jeho syn Blud prodal panství roku 1406 Staňkovi z Chvalšova, který přikoupil k panství ves Radkov. Po Staňkovi z Chvalšova dědily panství jeho děti a v roce 1476 držel panství Gedeon z Olešnice. Jeho syn Jiří prodal je roku 1515 Beneši z Vahančic, jeho syn odstoupil panství roku 1531 Janovi z Pernštejna za 2250 kop grošů. Dědic Vojtěchův Vratislav prodal je roku 1560 Zdeňku Lhotskému ze Ptení. Roku 1595 byl Moravec prodán Janu staršímu Muňkovi z Ivančic za 21000 zlatých. Jeho syn Vilém se účastnil českého povstání v roku 1618, po bitvě Bělohorské byl z vlasti vypuzen a majetek byl zkonfiskován.

Na Moravecké panství byl dosazen správce, který je spravoval po 6 let. Roku 1624 bylo panství prodáno Janu Jakubovi Magnisovi za 38000 zlatých. Tento přikoupil hrad i panství Mitrov, Rožnou, Meziboří, Bukov, Jabloňov a ostatní drobnější osady. V roce 1630 koupil celý majetek lombardský kupec Jan Baptista Bergamesco za 77000 zlatých a v roce 1756 koupil zadlužené panství František Josef z Toussaintu za 310000 zlatých. Jeho syn žil, hospodařil marnotratně a zemřel ve Vídni. Byl prvním, který byl podle nařízení císaře Josefa II. pochován v hrubém plátěném pytli „kvůli úspoře dřeva“.

Nový majitel Karel Seldern držel panství jen 7 let a prodal je Josefu Alexandrovi Hraběti Maldeghen za 300000 zlatých. Jeho nástupce je prodal Antonínu Bedřichu Hraběti Mitrovskému. Za jeho vlastnictví dne 17. dubna 1825 v 11 hodin dopoledne vznikl požár a zámek vyhořel. Se zámkem vyhořel i přilehlý kostel. Zámek byl v té době dvouposchoďový a po požáru byl upraven na jednopatrový, bez původní věže s hodinami. V této podobě se zachoval zámek dosud.

Roku 1834 koupil panství Hrabě Bedřich Fünfkirchen a prodal je roku 1842 princezně Luise Vasové, jejíž dcera Karla se stala chotí korunního prince saského. Po smrti své matky, která na panství žila, prodala Karla panství roku 1858 Gabrielu Gudenusovi za 485000 zlatých. Jeho dcera Karla zdědila panství a provdala se za barona Nádherného z Adršpachu, okres Broumov v Čechách. Jejich dcera Marici se provdala za Haukwitze z Náměště n. Oslavou, její bratr zdědil panství v Adršpachu a třetí sourozenec Jiří Nádherný se stal majitelem Moraveckého panství, kde zůstal až do roku 1946. Celková výměra panství činila 1884 ha, z toho 645 ha orné půdy, 139 ha rybníků a 1100 ha lesů. V roce 1945 propadá panství ve prospěch státu, pole byla rozparcelována, rybníky a lesy byly zestátněny .

3.1.1.12 Pavlovice

Pavlovice, Sedliště, Střítež, Žebratice

Pavlovice byly založeny před polovinou 13. století na území kolonizovaném Demeterem z Bukova. Následně přešly do majetku Pernštejnů. Část vsi Pavlovice je uváděna při prodeji, kdy v roce 1349

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

prodal Filip mladší z Pernštejna Jimramovi z Pernštejna podíl v Pavlovicích spolu s podíly v okolních vsích. Od roku 1351 část vlastní páni z Pavlovic, o jejichž působení máme mnoho zpráv díky četným transakcím. Vlčna z Nové Vsi svůj majetek včetně Pavlovic postoupil v roce 1368 Vrchoslavovi ze Stříteže. Spolu s Pavlovicemi postoupil i vsi Sedliště a Žebratice, které tvořily základ pavlovického panství. V roce 1376 postoupil Adam z Pavlovic Jimramu z Pernštejna lánový poplužní dvůr v Pavlovicích a třetinu vsi Sedliště. Pavlovičtí v té době vlastnili majetek i jinde. Například v roce 1398 získává Adam z Pavlovic majetek v Blažejovicích. A naopak jsou zmínky i o vlastnictví jiných rodů. V roce 1409 kupuje část panství od Pernštejnů Jindřich z Pavlovic a k němu připojuje další lánovou usedlost, koupenou od Vrchoslava z Meziboří. Jindřichovy snahy o sjednocení Pavlovického panství nebyly asi vždy legální, nevíme ani, jaký podíl měl rod z Meziboří. Na základě soudních pří můžeme soudit, že jak Jindřich, tak jeho potomci převedli majetek Vrchoslava z Meziboří na sebe. V roce 1461 Kateřina z Meziboří pohání Martina z Pavlovic, že jí drží v Pavlovicích její dvůr. Martin v roce 1461 umírá a jeho majetek přechází na jeho syna Jana. Toho pohání kvůli neoprávněnému držení majetku Kateřinina sestra Maruše z Meziboří. Tím Pavlovické panství získává Kateřina a její manžel Matěj, která společně ze sestrou prodávají Pavlovice a ves Střítež v roce 1481 Vratislavu z Pernštejna. Syn Jana z Pavlovic, Jan zvaný Káče, toto vyrovnání majetku ignoruje a má kvůli hospodaření na Pavlovickém panství několik sporů s Pernštejny. V roce 1489 jej pohání Václav z Pernštejna za vymýcení lesa v Pavlovicích, v roce 1490 Vratislav z Pernštejna za neoprávněné držení dvoru v Pavlovicích a mýtí mu les v Žebratici. V roce 1492 ho pohání Vratislav z Pernštejna opět. V roce 1494 pohání Jan Káče Jana Zikmunda Osovského z Doubravice, že mu dluží peníze za víno. V roce 1502 Jan Kusý z Mukoděl Mikuláše Tulešického z Pece, že za něj slíbil Janu Káčemu z Pavlovic 50 zl. a on mu je nechce splatit. Toto je poslední zmínka o vladycích z Pavlovic, není však jisté, jestli Jan Káče ještě žil, nebo jde už o vyrovnání dluhu po jeho smrti. Pavlovické panství se stalo součástí pernštejnského panství a tímto pravděpodobně zpustla i tvrz. Písemná zmínka o existenci tvrze není žádná, podle nálezů se předpokládá, že existovala v průběhu 14.–15. století. V třicátých letech 16. století jsou v Pavlovicích zmiňovány tři usedlosti, z nichž jedna je svobodným dvorem, jestli se tím myslí grunt, kde byla tvrz, je úkol dalšího zkoumání. V 17. století byl název vsi změněn skrz příslušnost k moraveckému panství na Moravecké Pavlovice.

3.1.1.13 Pernštejn

Území nedvědické rychty (vedle městečka Nedvědice vsi Chlébské, Skorotice a Smrček), rychty štěpánovské (městečko Štěpánov a vsi Borovec, Čtyři Dvory, Kobylnice, Koroužné, Švařec a Vrtěříž), s největší pravděpodobností též vesnice ujčovské rychty (Ujčov, Dolní a Horní Čepí, Kovářová, Lískovec a Olešnička) a asi též rychty kozlovské (Kozlov, Hrdá Ves, Lesoňovice a Pivonice). Ostatní vesnice pernštejnského panství náležely přímo k hrdelnímu soudu v Doubravníku

3.1.1.14 Pyšolec

O tom, že náležela k pyšoleckému zboží, je zmínka u těchto sídel:

Albrechtice u Rozsoch, Blažejovice u Rozsoch, Bohuňov, Bratrušín, Domanín u Bystřice nad Pernštejnem, Jabloňov, Koroužné, Lhota u Lísku, Malé Tresné, Olešnička, Pivonice u Lesoňovic, Polom u Sulkovce, Rovečné, Rožná, Štěpánov nad Svratkou, Velké Tresné, Vír

3.1.1.15 Rožná

Sídla Jabloňov, Milasín, Rožná

3.1.1.16 Štěpánov

Roku 1348 patřil Štěpánov zubštejnskému panství, v roce 1360 k hradu Pyšolci a během 15. století přešel k Pernštejnu. V roce 1483 tvořil zvláštní část panství právě Štěpánov a vesničky Olešnička, Vrtěžíř, Kozlov, Lesoňovice, Koroužné a Švařec. V roce 1544 patřil ke štěpánovské rychtě Borovec, dále Čtyři dvory, Vrtěžíř, Lesoňovice, Koroužné, Švařec a Kobylnice (Nivsko).

3.1.1.17 Zubštejn

O tom, že náležela k zubštejnskému zboží, je zmínka u těchto sídel: Blažkov, Bystřice nad Pernštejnem, Domanín u Bystřice nad Pernštejnem, Kobylnice nad Svratkou, Koroužné, Lesoňovice, Milasín, Olešnička, Pivonice u Lesoňovic, Polom u Sulkovce, Rovečné, Rožná, Štěpánov nad Svratkou, Švařec, Vítochov, Vrtěžíř

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

Bystřicko kolem roku 1300 *- přibližné vymezení kolonizačního působení velkých šlechtických rodů a nezávislých enkláv ve vlastnictví drobné šlechty ve 13. století*

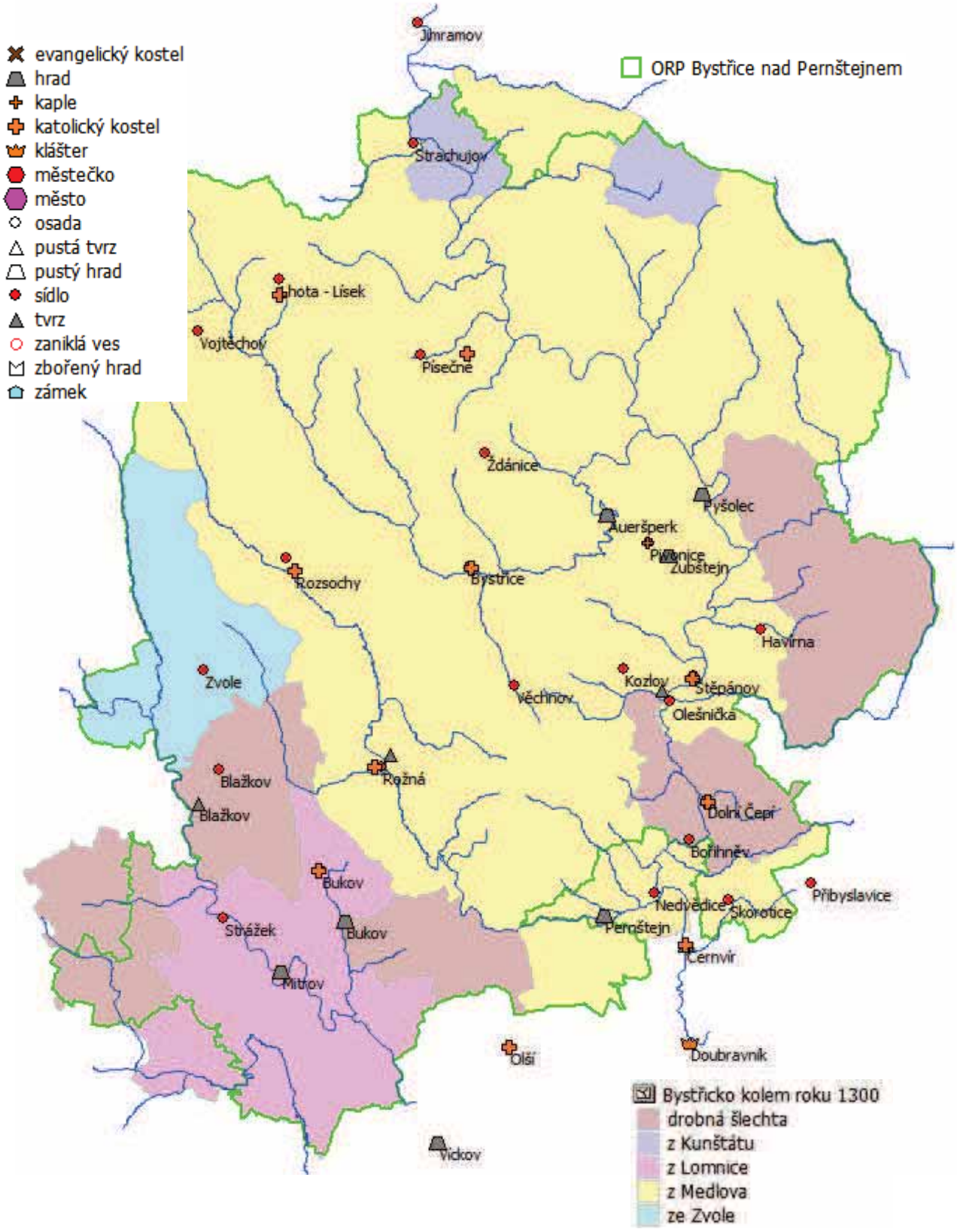

Majetek kláštera v Doubravníku *- přibližné vymezení území, které náleželo klášteru Doubravník za dobu jeho existence. (u každého sídla, které patřilo ke klášternímu majetku, je uveden rok, kdy bylo v souvislosti s klášterem poprvé zmíněno).*

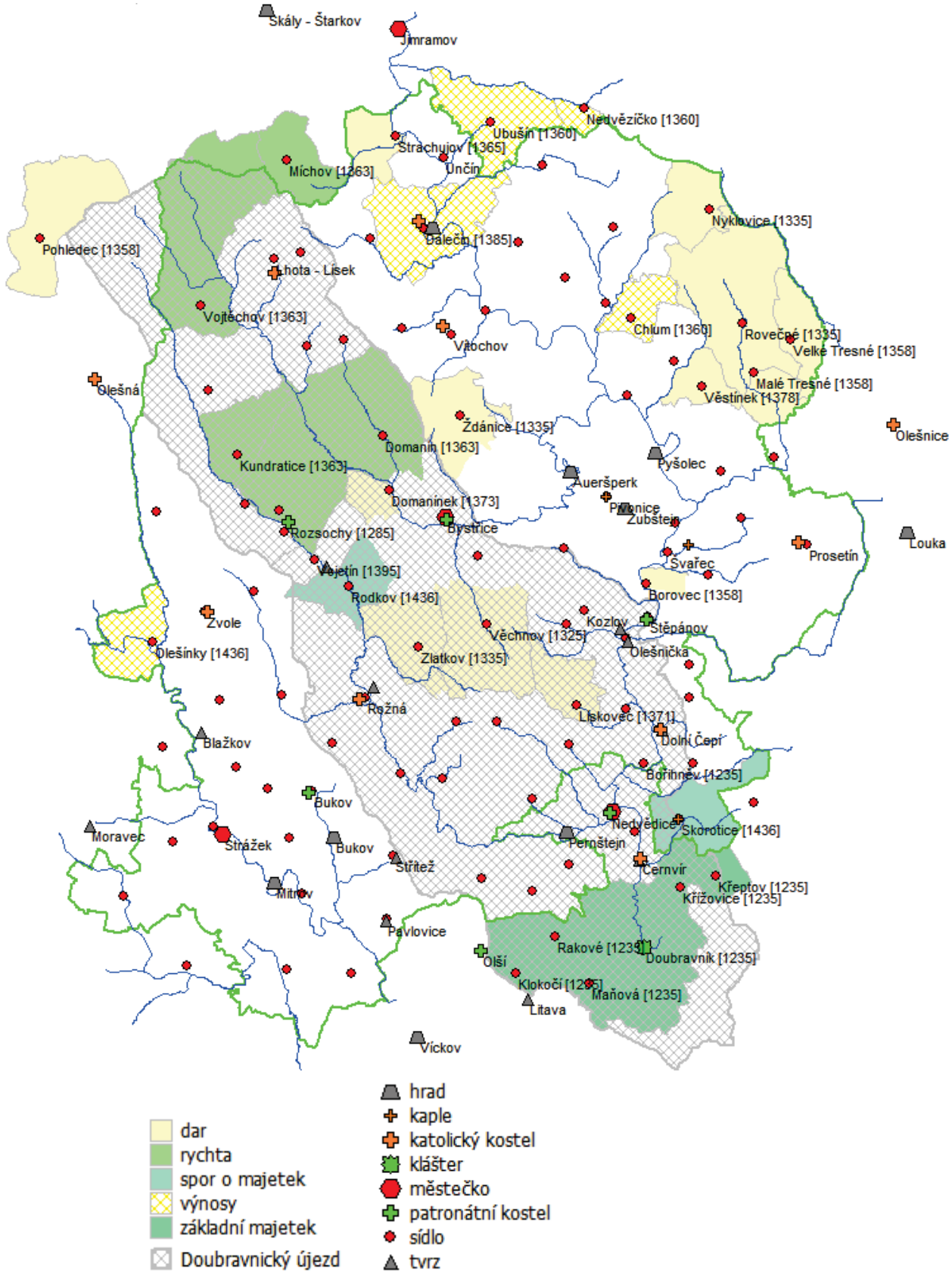

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

Bystřicko kolem roku 1400 *- přibližné vymezení hranic panství na Bystřicku – roztříštěné majetkové vztahy před vypuknutím husitských bouří*

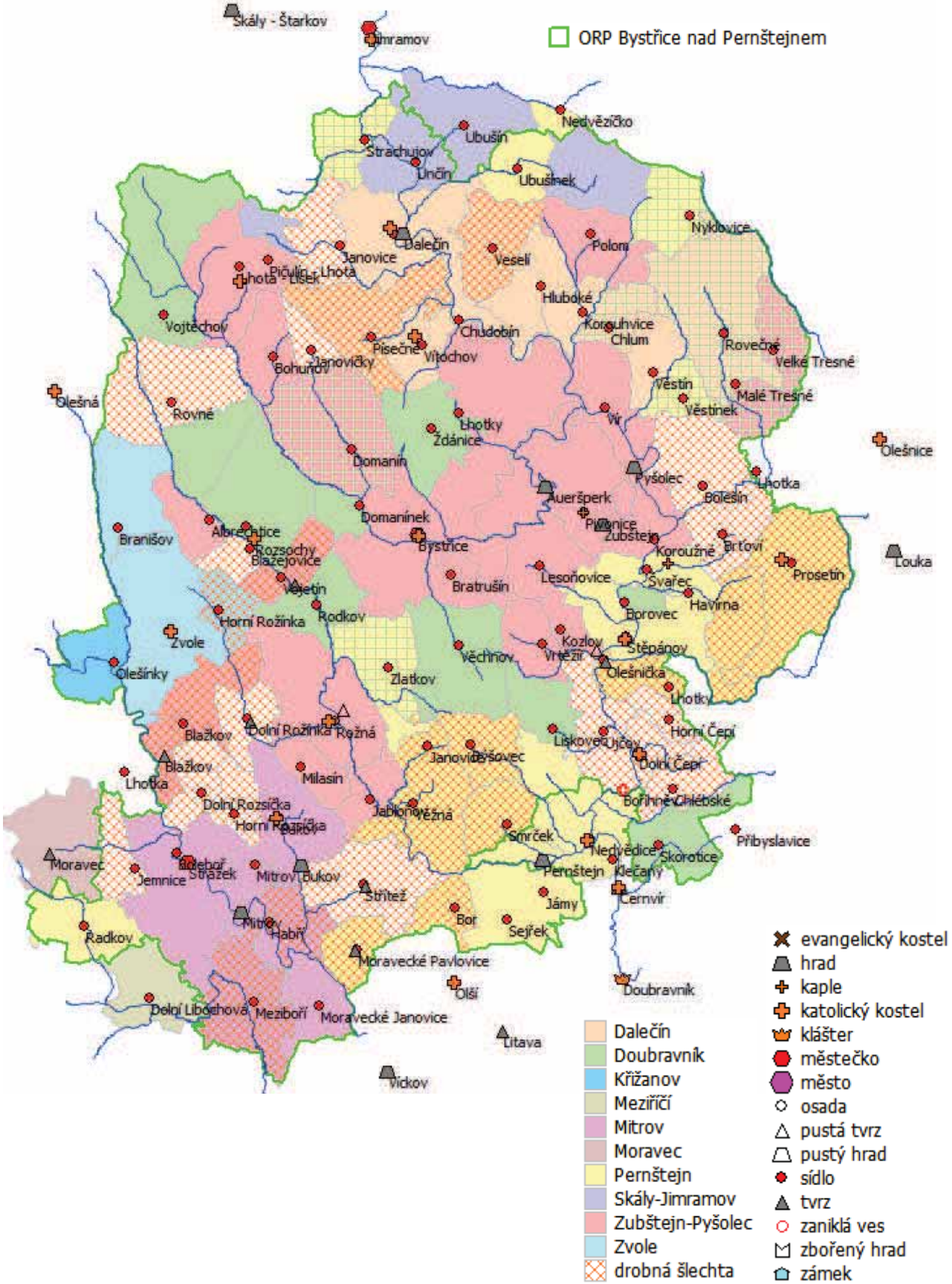

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

Bystřicko kolem roku 1500 *- přibližné vymezení hranic panství na Bystřicku na začátku 16. století – postupná konsolidace rozsáhlejších majetkových celků (panství)*

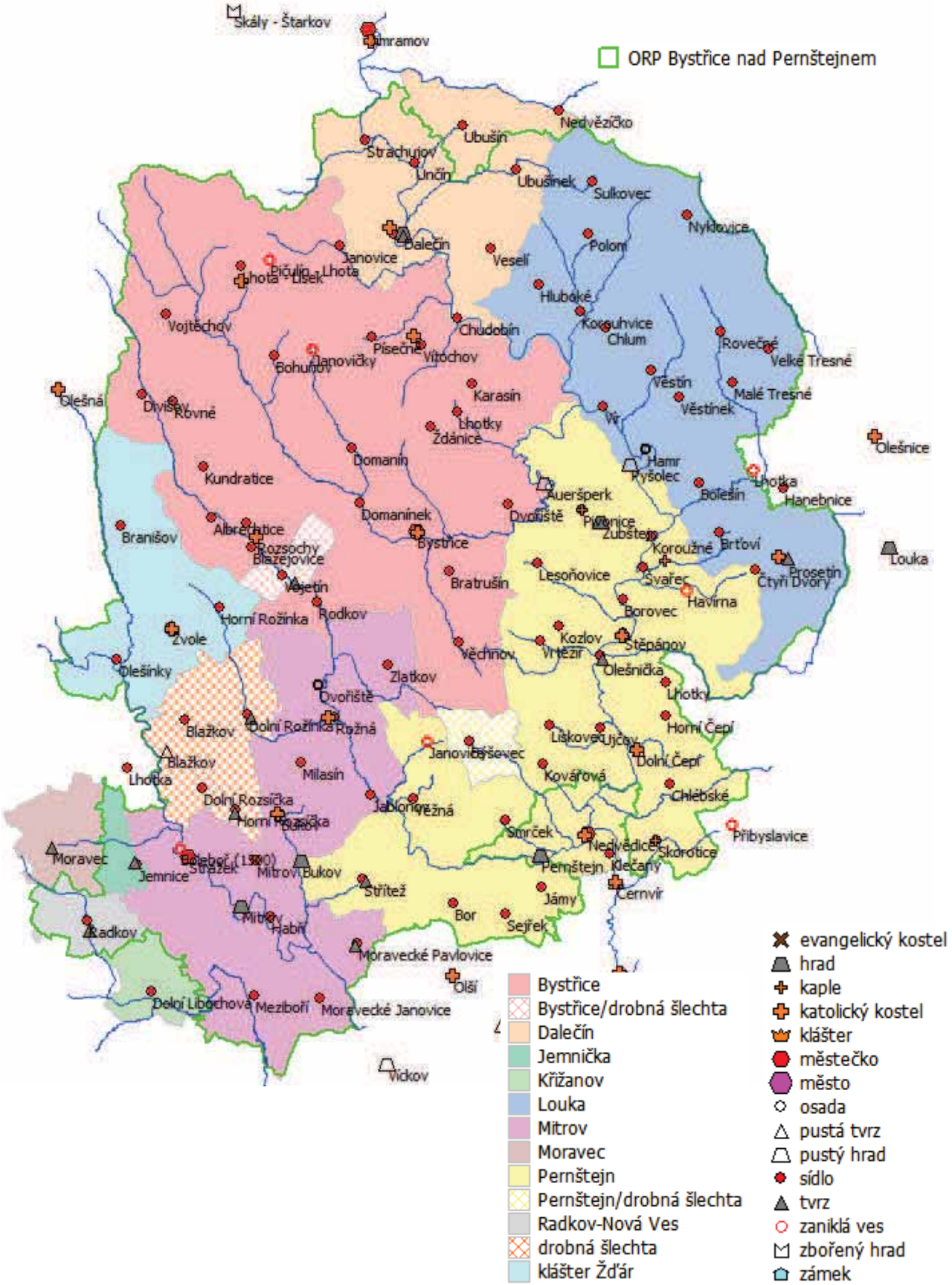

Bystřicko kolem roku 1560 *- přibližné vymezení hranic panství na Bystřicku v době největšího rozsahu pernštejnského majetkového vlastnictví*

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

Bystřicko kolem roku 1620 *- přibližné vymezení hranic panství na Bystřicku na začátku třicetileté války před zahájením majetkových konfiskací*

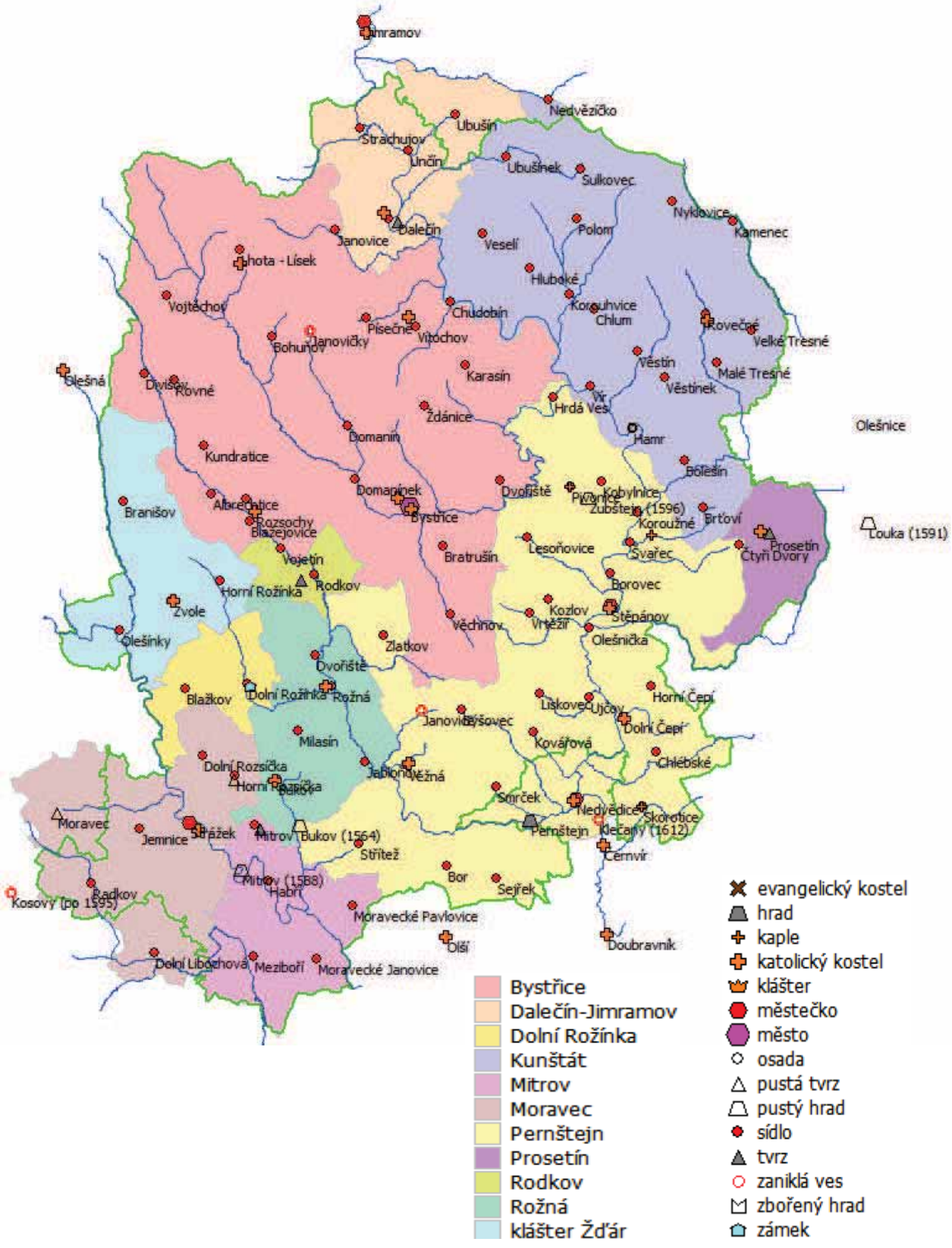

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

Bystřicko kolem roku 1750 *- Přibližné vymezení hranic panství na Bystřicku v polovině 18. Století*

Obr. 8 Bystřicko v roce 1848 *- přibližné vymezení hranic panství na Bystřicku v době zrušení patrimoniální správy (1848)*

4.3.3 Soudní okresy 1907

3.1.1.18 Bystřice nad Pernštejnem (okresní hejtmanství Nové Město)

Albrechtice (Albrechtitz), Blažkov (Blaschkow), Bohuňov (Bohuniow), Branšov (Branschow), Bratrušín (Bratruschin), Bukov (Bukow), Býšovec (Byschowetz), Bystřice nad Pernštejnem (Bystřitz ob Pernstein), Dalečín (Daletschin), Divišov (Diwischow), Dolní Čepy (Unterčepy), Dolní Libochová (Unterlibochau), Dolní Rožínka (Unterrožinka), Domanín (Großdomanin), Domanínek (Kleindomanin), Habří (Habři), Hluboké (Hluboky), Horní Rožínka (Oberrožinka), Hrdá Ves (Hrdawes), Jabloňov (Jablonow), Jemnice (Jemnitz), Josefov (Josefsdorf), Janovičky (Kleinjanowitz), Karasín (Karasein), Kobylnice (Kobilnitz), Koroužná (Koroužna), Kovářov (Kowařow), Kundratice (Kundratitz), Lesoňovice (Lesenowitz), Lhota (Lhota), Lískovec (Liskowetz), Meziboří (Meziboř), Milasín (Milasein), Moravec (Morawetz), Moravecké Janovice (Morawetz-Janowitz), Moravecké Pavlovice (Morawetz-Pawlowitz), Olešinky (Oleschinky), Pernštejn (Pernstein), Pikarec (Pikaretz), Písečné (Pisečny), Pivonice (Piwonitz), Polom (Polom), Radkov (Radkow), Rosička (Rosička), Rozsochy (Rossoch), Rovné (Rowny), Rožná (Rožna), Smrček (Smrček), Strachujov (Strachojow), Strážek (Straschkau), Štěpánov (Stiepanau), Střítež (Střitež), Švařec (Schwaretz), Ubušín (Großbuschin), Ubušínek (Kleinubuschin), Ujčov (Ujčow), Unčín (Untschin), Věchnov (Wiechnow), Velké Janovice (Großjanowitz), Veselí (Wessely), Věžná (Wiežna), Vitochov (Witochow), Vojtěchov (Woitechow), Vrtěžíř (Wrtěriž), Vír (Wühr), Ždánice (Zdanitz), Zlatkov (Zlatkow), Zvole (Zwola).

3.1.1.19 Nové Město na Moravě (okresní hejtmanství Nové Město)

Bobrůvka (Bobruwka), Bohdalec (Bohdaletz), Borovnice (Borownitz), Daňkovice (Dainkowitz), Dlouhé (Dlouhy), Dolní Bobrová (Unterbobrau), Fryšava (Frischau), Herálec (Heraletz), Horní Bobrová (Oberbobrau), Javůrek (Jaworek), Jimramov (Ingrowitz, Neuingrowitz), Jimramovské Pavlovice (Pawlowitz Ingrowitz), Jiříkovice (Jiřikowitz), Kadov (Kadau), Koníkov (Konikau), Krásná (Krasna), Krátká (Kratka), Křídla (Křidla), Kuklík (Kuklik), Líšná (Lischna), Maršovice (Marschowitz), Moravské Křižánky (Mährisch Křižanky), Mährisch Swratka, Míchov (Michow), Mirošov (Miroschow), Německé (Niemetzky), Nová Ves (Neudorf), Nové Město (Neustadtl), Novosady (Neustift), Odranec (Odranetz), Olešná (Oleschna), Petrovice (Petrowitz), Podolí (Podoly), Pohledec (Pohledetz), Radešín (Radeschin), Radešínská Svratka (Swratka Radeschin), Radňovice (Radniowitz), Řečice (Řetschitz), Rokytno (Rokitno), Spielkau, Studnice (Studnitz), Tři studny (Dreibrunn), Věcov (Wietzau), Vlachovice (Wlachowitz), Vříšť (Wřischt), Zubří (Zubři).

3.1.1.20 Kunštát (okresní hejtmanství Boskovice)

Bedřichov, Bohuňov (Bogenau), Bolešín (Boleschin), Bradlné (Bradleny, Bradlen), Brťoví (Brťowy), Býkovice (Bejkowitz), Crhov (Cerhow), Černovice (Czernowitz), Dlouhá Lhota (Langlhota), Dolní Poříčí, Drnovice (Drnowitz), Hluboké u Kunštátu (Hluboky), Hodonín (Hodonin), Horní Poříčí (Oberpořitsch), Jasinov (Jassinow), Kněževes (Knězowes), Kněževísko, Křetín, Křtěnov, Kunčina ves (Kunčinow), Kunice (Kunitz), Kunštát (Kunstadt), Lačnov, Lazinov (Lasinow), Lhota, Lhota u Lysic (Lhota bei Lissitz), Lhota u Olešnice (Lhota bei Oels), Louka, Lysice (Lissitz), Makov (Makow), Meziříčko (Meseritschko), Niklowitz, Nýrov (Nejrow), Olešnice, Ořechov (Wořechow), Petrov (Petrow), Prosetín (Prosetin), Prostřední Poříčí (Mittelpořitsch), Rozseč nad Kunštátem (Rosetsch), Roßrein, Rovečín (Rowetschin), Rozsička (Rossitschka), Rudka (), Sasina, Sebranice (Sebranitz), Skřib, Stvolová, Sulíkov, Sychotín (Sichotin), Štěchov (Sčechow), Tasovice (Tasowitz), Toubor, Újezd

(Aujezd), Ústup, Veselka (Wessela), Vierhöfen, Vlkov, Voděrady (Wodierad), Vranová, Vřesice, Zábludov, Zbraslavec (Braslawetz), Žerůtky (Žerutek).

3.1.1.21 Tišnov (okresní hejtmanství Tišnov)

Bělé (Beltsch), Blahoňov (Blahoniow), Bor, Borač (Boratsch), Branškov (Branschkow), Brumov (Brumow), Brusný (Brusny), Březina, Bukovice (Bukowitz), Čebín (Tschebin), Černvír (Tschenwir), Deblín (Deblin), Dolní Loučky (Unterloučka), Doubravník (Doubrawnik), Drahonín (Drahonin), Drásov (Drasow), Hájek (Hajek), Herotice (Herotitz), Hluboké (Hluboky), Horní Loučky (Oberloučka), Hradčany (Hradschan), Hunín (Hunin), Hvozdec (Hwozdetz), Chlívské (Chliwsky), Chudčice (Chudtschitz), Jamné (Jamny), Jestřebí (Gurein - Jestřaby), Jestřebí u Pernštejna (Pernstein - Jestrzaby), Jilmoví (Ilmowy), Kaly (Kaly), Klokočí (Klokočy), Kozárov (Kozarow), Křižovice (Krzizowitz), Kuřim (Gurein), Lažánky (Lažanko), Lipůvka (Lipuwka), Litava (Littawa), Lomnice (Lomnitz), Lomnička (Kleinlomnitz), Lubný (Lubny), Malhostovice (Malostowitz), Maršov (Marschow), Moravské Knínice (Mährischkinitz], Nedvědice (Nedwieditz), Nořízov (Nořizow), Nová Ves u Kuřimi (Gurein - Neudorf), Nová Ves u Tišnova (Tischnowitz - Neudorf), Ochoz (Wochos), Olší (Olschy), Osyky (Ossik), Ousoší (Aussoch), Pejškov (Pejschkow), Podolí (Podoly), Předklášteří (Vorkloster), Rašov (Raschau), Rohozdec (Rohozdetz), Rojetín (Rojetin), Říkonín (Řikonin), Sejřek, Sentice (Sentitz), Sinalov (Sinalow), Skalička, Skorotice (Skorotitz), Skreje (Skrej), Strhař, Střemchoví (Střemchowy), Svatoslav (Swatoslau), Svinošice (Swinoschitz), Šerkovice (Scherkowitz), Štěpánovice (Stiepanowitz), Tišnov (Tischnowitz), Újezd (Aujezd), Veverská Bitýška (Eichhorn Bitischka), Víckov (Witzkow), Vohančice (Wohantschitz), Vratislávka (Wratislawka), Všechovice (Wschechowitz), Žďárek (Zdiaretz), Železný (Železny)

4.3.4 Charakteristika lidové architektury

Převládá typ domu Českomoravské vrchoviny. Různé místní, urbanistické, slohové (zvláště u zděné architektury), ale i technické, konstrukční a materiálové odlišnosti jsou dány místními podmínkami a vzájemným propojením nebo naopak nedostupností různých regionů. Například okapová ulicová orientace obcí nebo jejich částí. Bohužel tyto odlišnosti nejsou komplexně zmapovány a proto je možno použít pro tyto oblasti pouze obecnou typologii. Z oblasti obecného typu se vyčleňuje severovýchodní výběžek Novoměstska, ovlivněný domem Horácka. V přibližné linii mezi Sázavou, Žďárem nad Sázavou, Novým Městem na Moravě a Bystřicí nad Pernštejnem probíhá relativně ostrá hranice působení místní dobové formy horáckého domu. Jeho jádrové území leží severně od Žďáru nad Sázavou a Nového Města na Moravě v CHKO Žďárské vrchy. Jasná hranice mezi oblastí horáckého domu (Žďárské vrchy, část Svratecké hornatiny) a navazujících oblastí (Novoměstsko – Bystřicko, Žďársko – Bohdalovsko, a dalšími směrem na jih a jihozápad) je jasně čitelná díky rozdílnému podílu roubených staveb. Z pochopitelných důvodů se více dřevěných objektů zachovalo v méně úrodných a hůře dostupných prostorech Žďárských vrchů a Svratecké hornatiny, kde místní podmínky nedovolovaly takový rozvoj nových zemědělských technologií jako v níže položených oblastech. S tím souvisí i rozvoj stavebnictví, které je zde ve své většině tvořeno mladší a progresivnější zděnou lidovou architekturou. Vliv působení horáckého domu pokračuje od Bystřice nad Pernštejnem jihovýchodně, v širším území okolí řeky Svratky, kde slábne a setkává se s moravskými typy lidové architektury. Severní hranice jeho rozšíření odpovídá přibližně severní hranici kraje, kde se opět v jasně zřetelném vymezení střetává s typem východočeského domu, který se zde objevuje ve specifické místní dobové formě domu poličského typu. Na jihozápadě území může místy zasáhnout

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

typ dyjsko-oslavského domu. Lidový dům je téměř výhradně zděný se slohovými ohlasy ve výzdobě štítu.

4.3.5 Znaky historické charakteristiky

Historická charakteristika je přítomna v krajině řešeného území v podobě artefaktů upozorňujících svou přítomností (v hmotné i nehmotné podobě) na dějinné události a mezníky vývoje krajiny daného území. Přítomnost historické hodnoty území spočívá v

- ✓ přítomnosti dochovaných obrazů sídel s typickými dominantami
- ✓ přítomnost dochovaného původního prostorového uspořádání sídel
- ✓ přítomnost dochovaných historických jader měst s četnými historickými objekty měšťanských domů, veřejných budov, veřejnými prostory, parky
- ✓ přítomnosti cestní sítě vedené v původní historické stopě s doprovodnou zelení a travnatými příkopy
- ✓ přítomnosti dochovaných objektů sakrální architektury, typické dominanty kostelních věží umocňující obraz sídla
- ✓ přítomnosti dochovaných bývalých panských sídel zámků, hradů, tvrzí, zříceniny hradů, klášterů
- ✓ přítomnosti dochovaných objektů lidové architektury
- ✓ přítomnosti znaků původního historického členění krajiny (meze oddělující pozemky, remízky, úvozy a polní cesty)
- ✓ přítomnosti historických objektů samostatných usedlostí, mlýnů, hamrů a objektů sakrální architektury ve volné krajině
- ✓ přítomnosti prvků upozorňující na existenci obchodních cest a stopy historického vývoje krajiny v podobě archeologických lokalit
- ✓ přítomnosti komponovaných krajinných prostorů (zahrad, krajinných úprav), poutních míst
- ✓ přítomnosti artefaktů dávného osídlení či přítomnosti člověka v území
- ✓ přítomnosti míst spojených s významnými událostmi v území, památníky
- ✓ přítomnost technických úprav a nádrží spojenými s rozvojem rybníkářství.

4.4 Kulturní charakteristika území

Území ORP Bystřice nad Pernštejnem lze rozdělit do dvou zcela odlišných částí Bystřicko a Svratecká hornatina. Těžištěm území a zároveň správním, průmyslovým, kulturním a obchodním centrem je město Bystřice nad Pernštejnem. Jeho historické centrum je doposud malebným fragmentem upomínajícím na bohatou historii města.

Krajina Bystřicka patří k územím, jejichž interiér se může na první pohled zdát poměrně monotónní především pro skladbu základních složek krajiny vytvářející její texturu, strukturu i charakter. Krajinu tvoří především hrubá mozaika do bloků členěných převážně zorněných zarovnaných povrchů s vyvýšeninami oblých kopců, krátkých hřbítků a nevýrazných návrší někdy zalesněných smrkovými lesíky a údolí, která se postupně zařezávají a často je provází pásy porostů obsazujících strmější stráně nad údolím. Lesy jsou z pohledu širšího měřítka převážně malé rozlohy, v území chybí lesní komplexy typické pro Žďárské vrchy nebo Svrateckou hornatinu. Jejich porosty tvoří především smrková monokultura, výjimkou jsou údolní partie a některá podmáčená místa s olší či jinými dřevinami. Některá údolí a sníženiny jsou doplněny drobnými rybníky. Původní struktura krajiny byla nahrazena novým velkoplošným uspořádáním scelených ploch, svou strukturou odpovídajících

intenzifikaci zemědělské velkovýroby s umocněním dobře patrného odvodnění krajiny, vyznačujícího se technickou úpravou toků a četnými odvodňovacími kanály a drobnými stavbami odvodnění (propustky a přejezdy, výusti, šachtice, jímky). Krajina je chudá na květnaté louky, převažuje orná střídající se s pastvinami, kulturními travními porosty a smrkovými lesy. Přesto však lze v krajině nalézt četné drobné prostory vyznačující se pestrou krajinnou scénou, vytvářející malebné obrazy (některé údolní partie, prostory s rybníky). Jde především o prostory navazující na sídla. Místy se dochovaly prvky historického uspořádání krajiny, jako jsou meze, remízky, úvozové cesty i kamenné snosy. Převážně však jde o jen o fragmenty.

Významnými prostory v území jsou údolí Bobrůvky a Bystřice doprovázená zelení, loukami a lokalitami mlýnů. Prostoru utváří především kulturní louky, místy partie podmáčených luk a především pobřežní vzrostlá vegetace. Okolí Dolní Rožínky je typické poměrně kontrastními znaky upozorňující na těžbu uranu (kaliště, haldy), těžbu vápence (zatopený lom) a zajímavý komponovaný prostor okolo zámku, jenž byl z části degradován na turistickou atrakci a na sídlo navazující malebná údolí Nedvědičky a Rožínky. V okolí Zlatkova a Josefova se rozkládá jediný kompaktní prostor vyznačující se dochovanými prvky původního historického členění krajiny (meze, kamenice, remízky, lesíky, úvozové cesty). Ve Zvoli je významný soubor staveb s dominantou kostela projektovaný J. B. Santinim. Obast pokračuje na území Novoměstska a na území CHKO Žďárské vrchy, kde je utvářena malebnými scenériemi okolo Nového města na Moravě, přecházejícími do oblasti centrální vysočiny utvářené Žďárskými vrchy.

Sídlení struktura je ustálená, s centrální orientací k Bystřici nad Perštejnem, ale též k Dolní Rožínce a Zvoli. Převládají zde lesní lánové vsi s návsí, a v údolních partiích typické lánové vsi se zahumenicemi. Většina sídel si navzdory značné změně v krajině zachovala humna se sady a loukami v okrajích. Velká část vsí však byla znatelně poničena necitlivou výstavbou především v 70. letech min. stol., která se vyznačuje domy městského charakteru a městský charakter mají i prostory v jejich okolí. Nová zástavba není propojena s krajinou ani se sídlem a je tedy spíše bez kontextu k prostoru sídla i místu. Vzhledem k tomu, že tradiční sídelní struktura pochází především z období vrcholně středověké a pozdní kolonizace území a vyvíjela se kontinuálně až do současnosti, tvoří s ní nové urbanizované uliční, kobercové a řetězcové formace bez čitelných jednotících prvků a funkcí s objekty spíše městského typu značný kontrast. U většiny venkovských sídel převažuje návesní forma v různém uspořádání s často dostavěnou návsí u některých sídel doplněnou kaplí. Velká část sídel je doplněna nevhodně situovanými objekty zemědělských areálů, které jsou znatelně odlišných proporcí a měřítka a obraz sídla s nimi spíše trpí. Současná epocha mnoha sídlům přinesla developersky pojatý rozvoj kobercové zástavby s „katalogovými“ domky bez jakéhokoliv náznaku vztahu se samotným sídlem a jeho funkcí v krajině. Urbanizace těchto zástaveb je orientována především směrem k zisku za prodaný pozemek než k ucelené koncepci, což je dobře patrné. Okraje Bystřice nad Pernštejnem jsou narušeny neuspořádanými halovými objekty průmyslové zóny bez obrazu v krajině, zástavbami řadových domů a bytovek bez uceleného obrazu sídla do krajiny. Typická dominanta sídla kostela se dvěma věžemi a zástavba centra s měšťanskými domy je tak zbytečně zakryta nekvalitní zástavbou bez vazby na toto centrum. Krajina je narušena především důsledky intenzifikace zemědělské velkovýroby, díky nimž došlo k setření původní pestré mozaiky krajiny, u Dolní Rožínky lze spatřit haldy a odkaliště z těžby uranových rud u Dolní Rožínky (patří k největším na Vysočině). Stupňovité svahy odkaliště přesahují výšku 60 m a jeho celková plocha je asi 0,5 km2. Další narušení krajiny tvoří drobné antropogenní tvary drobnými náspy a zářezy silnic a železnice. V některých partiích se uplatňují stožáry GSM, krajinou prochází napříč nadzemní elektrické vedení 110 kV k. Bystřickem

prochází několik hlavních komunikačních tahů. Především napříč územím vedený tah Žďár nad Sázavou – Boskovice. Do Bystřice ústí řada místních komunikačních směrů zejména z Nového Města, Štěpánova, Víru, Dolní Rožínky, Nedvědice. Síť místních komunikací je poměrně hustá díky četnosti drobných venkovských sídel. Řada z nich je soustřeďována do historických správních center, jako je Dolní Rožínka, Strážek, Nedvědice, Štěpánov nad Svratkou.

Struktura krajiny Svratecké hornatiny je výrazně podřízena členitému hornatému reliéfu a základní údolní ose řeky Svratky, což vytváří tři různě uspořádané typy prostorů. V nejvyšších místech a v okrajích území, kde se reliéf rovná do vrchoviny je krajina více odlesněná a utváří ji pestrá mozaika polí, luk a pastvin a drobných lesů v rámování větších lesních komplexů (Prosetínsko, . Místy se tyto náhorní polohy, jsou-li ploššího reliéfu, vyznačují scelenými bloky orné a pastvin, které potlačují původní strukturu krajiny. Jde především o prostory v okolí Rovečného, Prosetína, Brťoví. I zde však jsou četné meze a drobné lesíky. Naproti tomu je dno hlavního svrateckého údolí vyplněno v rozšířených částech zemědělskou krajinou v plošších částech narušenou scelenými bloky, reprezentovanou nepravidelnou záhumenicovou plužinou s dochovanými mezemi a sady. Loučka tvoří sevřenější údolí, které je v širších částech obsazeno drobnými sídly a samostatnými mlýny. Údolní dno Libochovky je velmi úzké a jsou zde jen drobné zástavby. Mezi těmito prostory jsou v různých výše položených místech enklávy drobných obcí vyznačující se dochovanou krajinnou strukturou, která však ke své škodě v mnoha místech neúměrně zarůstá. Enklávy tvoří velmi pestrá mozaika mnohdy květnatých luk a pastvin s drobnými poli (dnes již ojediněle). Převládají zde trvale zatravněné plochy.

Po celé délce údolí je řeka Svratka lemována pásem břehové zeleně, který tvoří typický znak i jejích přítoků. V S části území je řeka přerušena přehradou Vírské nádrže tvořící velmi dlouhou lagunu táhnoucí se téměř až k Dalečínu.

Sídlení struktura je ustálená, výrazně podřízená hornatému reliéfu. Dno hlavního údolí obsazují drobná rázovitá městečka a několi vsí – Jimramov, Dalečín, Vír, Štěpánov n. S., Nedvědice. Údolní prostor tvoří mozaika krajiny polí, luk a pastvin podél vodního toku. Drobné vsi ve vyšších polohách jsou téměř intaktně dochované jak v prostorovém uspořádání lesních lánových a hromadných vsí, tak i v architektonické kvalitě objektů lidové architektury. Dominanty kostelních věží jsou jen ve větších obcích, jako je Štěpánov, Dalečín, Veselí, Rovečné, Prosetín. Podél Loučky a Svratky (v horních částech) jsou četné zříceniny. Významnou kulturní dominantou tvoří gotický hrad Pernštejn (dnes je území v Jihomoravském kraji).

Krajina je místy narušena scelenými půdními bloky, některá sídla trpí nevhodně umístěnými novostavbami z konce minulého století a přestavbami tradičních usedlostí a objektů lidové architektury, S část území je narušena stavbou správní budovy dálkového vodovodu z Vírské nádrže u Švařce, údolí Svratky přetíná měřítkem odlišná silnice Žďár – Bystřice n. P.- Boskovice, některé prostory jsou naušeny rekreační výstavbou, místy jsou umístěny na okraje sídel agroindustriální areály nerespektující tradiční měřítko sídla, v okolí Lískovce územím prochází necitlivě vedené nadzemní el. vedení VVN.

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

5 Sledované znaky krajinné scény

5.1 Krajinné předěly

Území ORP Bystřice nad Pernštejnem předěluje severojižním směrem znatelný krajinný předěl, oddělující reliéf hornatin v okolí řeky Svratky a Sýkořské hornatiny od vrchovinného a pahorkatinného prostporu Novoměstka a Bystřicka. Významný předěl je též patrný v severním okraji území, kdeČeskomoravská vrchovina klesá do Svitavské brázdy. Předěly se uplatňují především změnou charakteru a uspořádáním základních krajinných struktur. Prostory těchto předělů jsou pohledově i charakterově citlivé na změny v krajině, neboť díky své exponovanosti mohou ovlivnit řadu navazujících prostorů. Zejména jde o výškové stavby nebo záměry zahrnujících velké plochy.

Tabulka 5: Seznam krajinných předěů s charakteristikou

	Předěl	Popis
11	Pohledecký les	Pohledecký hřbet představuje zalesněný jihovýchodní výběžek hřbetů Žďárských vrchů s dominantou vrchu s Pohledeckou skálou. V jejím prostoru jsou však instalovány technologie vojenského vysílače uplatňující se pohledově v dalekém okolí.
16	Sulkovec	Předěl zahrnuje vrchy vyšších nadmořských výšek v okolí Sulkovce s dominantou Horního lesa. Prostor v okolí Sulkovce tvoří pohledově exponovanou bariéru, která tvoří pozvolně se svažující čelo Českomoravské vrchoviny vstupující do Svitavské brázdy. Území je pohledově značně exponované a nevhodné stavby v jeho prostoru se uplatní nejen na území Bystřicka, ale mohou být dobře patrné až z dalekých Jeseníků či Orlických hor.
17	Svratecká hornatina - Bajerův kopec	Významný vnitřní předěl okraje Údolí Svratky sestávající ze zalesněných hřbetů s dominantou Bajerova kopce nad Vírem. Prostor je citlivý především na výškové stavby, které se mohou pohledově nevhodně uplatnit v malebném území Svratecké hornatiny.
18	Svratecká hornatina - Sokolí hora	Významný vnitřní předěl okraje Údolí Svratky sestávající ze zalesněných hřbetů s dominantou Sokolí hory nad Štěpánovem. Prostor je citlivý především na výškové stavby, které se mohou pohledově nevhodně uplatnit v malebném území Svratecké hornatiny.

5.2 Vymezující horizonty

Vymezující horizonty pohledově uzavírají dílčí prostory, resp. vizuálně vnímatelné prostory. Jsou ukončením a ohraničením uplatnění jednotlivých skladebných prvků krajinné scény, mohou se vrtstvit nebo jsou jednoznačné. Chápání vymezujících horizontů může být problematické především při pohybu pozorovatele krajinou, kdy se tyto horizonty často mění. Vymezující horizonty utváří především modelace reliéfu a rozsáhlé silně se uplatňující krajinné složky, jako jsou například lesní porosty nebo zástavba velké městské aglomerace. Umístěním výškové dominanty na horizont dochází zpravidla k ovlivnění prostorů, které jsou jím vymezeny. Vymezené horizonty jsou citlivé na umísťování staveb či změny využití krajiny.

Tabulka 6: Seznam vymezujících horizontů

	Předěl	Popis
1	Babylón	Významný, místy zalesněný, horizont oddělující okraje

		údolí řeky Svratky od vrchovin Bystřicka s těžištěm u vrchu Babylón
2	Baršovice	Dílčí horizont s dominantou kopce Baršovice omezující údolí Bobrůvky a navazujícího prostoru Moravecka.
3	Bystřice	Nenápadný horizont, jen místy zalesněný oddělující krajinný rámec Bystřice nad Pernštejnem v údolí Bystřice od vedlejšího údolí Nedvědičky v prostoru Rozsoch.
4	Čepička	Zalesněné hřbety prořezané řekou Svratkou vymezujjící zaříznutý prostor údolí a oddělující okraje Sýkořské hornatiny.
5	Dejmalka	Horizont vymezuje prostory údolí Nedvědičky a též náhorní sousední prostor Střítěže.
6	Dlouhá skála	Drobný horizont vymezuje prostory nad Smrčkem a odděluje krajinu okraje údolí řeky Svratky od vrchovin Bystřicka.
7	Doubravník	Horizont vymezuje prudkými zalesněnými svahy a hřbety údolí Svratky v okolí Doubravníka.
8	Kopec	Dílčí horizont oddělující prostory Radešínské Svratky a Křídel.
9	Lopaty	Horizont vymezuje údolí Bukovského potoka a odděluje prostory údolí a náhorní prostory v okolí Střítěže
10	Na Jedli	Členitý vnitřní horizont omezující území v okraji údolí Svratky v okolí kopce Na Jedli.
12	Rožínka	Dílčí horizont vymezující oddělující prostory nad Dolní Rožínkou od Bystřicka a vymezující dílčí prostor údolí Nedvědičky.
13	Sejřek	Horizont vymezuje okraj údolí Nedvědičky a odděluje vrchovinný prostor Sejřku od údolí.
14	Strážnice	Zalesněný horizont oddělující Moravecko od krajiny v okolí Strážku.
15	Suché louky	Horizont vymezuje prostor údolí Nedvědičky v okolí Věžné a Rožné a odděluje krajinný prostor údolí a členité vrchy Suchých Luk a Janovic.
19	Šibeniční vrch	Drobný dílčí horizont omezující pohledově prostor města Bystřice nad pernštejnem.
20	Šibínek	Dílčí horizon oddělující údolí Bobrůvky a krajinný prostor Bobrové s dominantou Kalvárie.
21	Věchnov	Zalesněné okraje údolí řeky Svratky utvářející horizont oddělující okraje údolí od vrchovin Bystřicka v okolí Věchnova.
22	Vojtěchovský kopec	Horizont oddělující prostory Rovného a Divišova od

		odlesněných částí na pokraji Pohledeckého lesa.
23	Zvolák	Dílčí zalesněný horizont oddělující od sebe drobné prostory Křídel a Rovného.
24	Ždánice	Dílčí horizont návrší místy zalesněných v okraji údolí Bystřice.

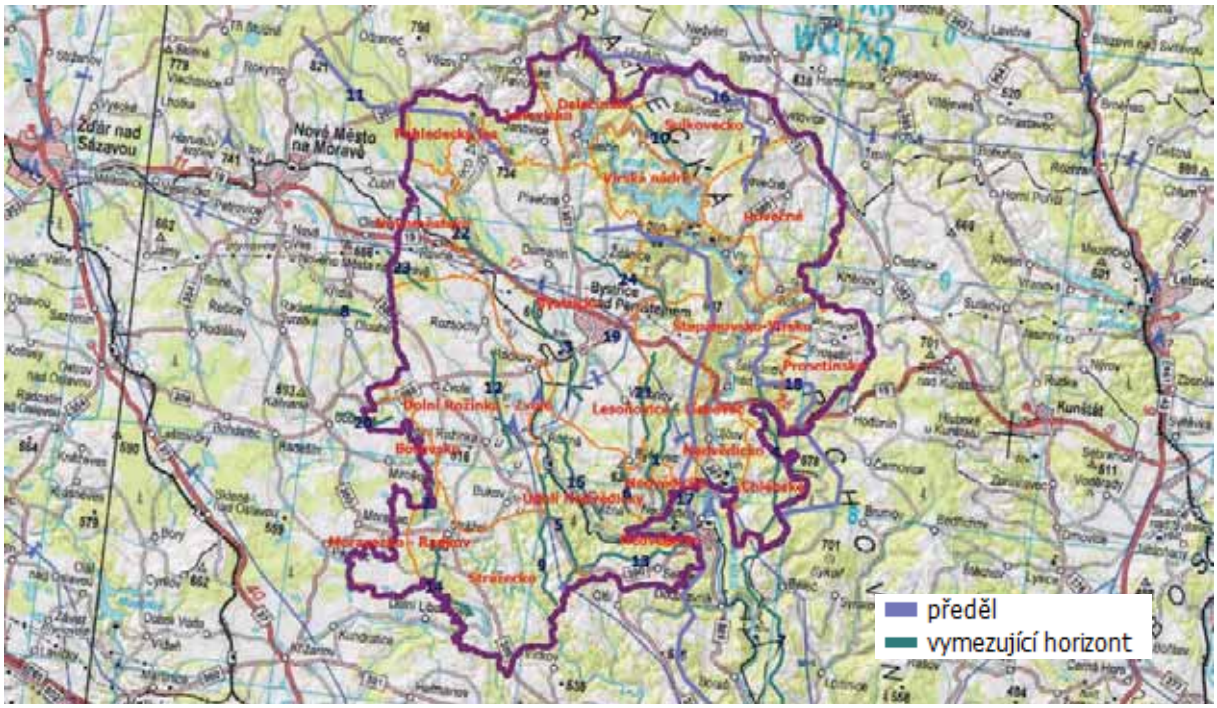

Mapka 9: Krajinné předěly a vymezující horizonty

5.3 Kulturní dominanty

Za kulturní dominantu pro účely studie budou považovány výškové dominanty, tj. ty, které se uplatňují v krajinné scéně díky svému umístění na vyvýšeném místě a celkové výšce a stavby či jejich soubory vyznačující se výraznou převahou kulturní a historické hodnoty. Výšková dominanta ovlivňuje vždy prostor, ve kterém se uplatní:

- jako orientační bod
- nesoucí kulturní hodnotu
- způsobující gradaci krajinné scény, obrazu sídla apod.

Území ORP Bystřice nad Pernštejnem je poměrně bohaté na pozůstatky panských sídel, z nichž se část dochovala dodnes a dominanty kostelů s věžemi v některých sídlech. Nejvýznamnější dominantou krajiny je bezesporu vítochovský kostel sv. Michaela pro jeho starobylost a malebné pohledové uplatnění. Ve velké části území se též uplatňuje čtverhranná vysoká rozhledna nad Karasínem.

Tabulka 7: Kulturní dominanty kostelů v ORP Bystřice nad Pernštejnem

Název	Sídlo	Typ	Farnost
evangelický kostel	Blažkov	evangelický	

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

kostel sv. Jakuba Většího	Bukov	katolický filiální	Rožná
kostel Nejsvětější Trojice	Bystřice nad Pernštejnem	katolický filiální	Bystřice nad Pernštejnem
kostel sv. Vavřince	Bystřice nad Pernštejnem	katolický farní	Bystřice nad Pernštejnem
kostel sv. Jana Křtitele	Černovice	katolický farní	Černovice
kostel Nanebevzetí Panny Marie	Černvír	katolický filiální	Doubravník
kostel sv. Jakuba Většího	Dalečín	katolický farní	Dalečín
kostel sv. Václava	Dolní Čepí	katolický filiální	Nedvědice
kostel Povýšení sv. Kříže	Doubravník	katolický farní	Doubravník
evangelický kostel	Jimramov	evangelický	
kostel Narození Panny Marie	Jimramov	katolický farní	Jimramov
kostel sv. Mikuláše	Lísek	katolický farní	Lísek
kostel Nalezení sv. Kříže	Moravec	katolický farní	Moravec
kostel sv. Kunhuty	Nedvědice	katolický farní	Nedvědice
kostel sv. Máří Magdaleny	Olešná na Moravě	katolický farní	Olešná na Moravě
kostel sv. Vavřince	Olešnice na Moravě	katolický farní	Olešnice na Moravě
kostel sv. Jiří	Olší	katolický farní	Olší
kostel sv. Markéty	Prosetín	katolický farní	Prosetín
evangelický kostel	Prosetín	evangelický	
kostel sv. Martina	Rovečné	katolický farní	Rovečné
evangelický kostel	Rovečné	evangelický	
kostel sv. Bartoloměje	Rozsochy	katolický farní	Rozsochy
kostel sv. Havla	Rožná	katolický farní	Rožná
kostel sv. Šimona a Judy	Strážek	katolický farní	Strážek
kostel sv. Havla	Sulkovec	katolický farní	Sulkovec
kostel sv. Petra a Pavla	Štěpánov nad Svratkou	katolický farní	Štěpánov nad Svratkou
evangelický kostel	Veselí	evangelický	
kostel sv. Martina	Věžná na Moravě	katolický filiální	Rožná
kostel sv. Michaela	Vítochov	katolický filiální	Bystřice nad Pernštejnem
kostel sv. Václava	Zvole	katolický farní	Zvole

Tabulka 8: Panská sídla uplatňující se v krajině ORP Bystřice nad Pernštejnem

Panské sídlo	Typ	Existence	První zmínka	Zánik
Aueršperk	hrad	2.pol.13.st.	1325	1406 pustý
Blažkov - Babinec	tvrz	konec 13.st.	1348	14./15.st.
Čepí	tvrz	zač. 13.st.		?
Černvír	tvrz	12./13.st.	1309	před pol.14.st.
Dalečín	hrad	1.pol.14.st.	1349	1519 zbořen
Dalečín	tvrz-zámek	2.pol.14.st.	1390/1437	-
Dolní Rožínka	tvrz-zámek	1.pol.14.st.	1459 (1349)	-

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

Horní Rozsíčka	tvrz	2.pol.15.st.	1496,1510 tvrz;1842 stavení	30.léta 20.st.
Jemnice	tvrz	2.pol.15.st.	1514	1560 pustá
Jimramov	tvrz	1.pol.14.st.	1350	1.pol.15.st.
Kozlov	hrad	2.pol.13.st.	-	2.pol.14.st.
Lamberk	zámek	okolo 1700	1733 přestavba	-
Lísek - Bukov	hrad	2.pol.13.st.	1285	1564 pustý
Litava	tvrz	1.pol.14.st.	1377?	konec 15.st.?
Louka	hrad	1.pol.14.st.	1360	1591 pustý
Mitrov	hrad	2.pol.13.st.	1358	1588 pustý
Mitrov	zámek	2.pol.16.st.	1603 tvrz;1779?	-
Moravec	tvrz-zámek	1.pol.14.st.	1347,1560 pustá tvrz,1624 zámek,1825 přestavba po	-
Olešnička	tvrz	2.pol.14.st.?	1360-1503 rod z Olešničky	1.pol.16.st.?
Pavlovice	tvrz	2.pol.14.st.?	1351-1502 rod z Pavlovic	1.pol.16.st.
Pernštejn	hrad	2.pol.13.st.	1285	-
Prosetín	tvrz	1.pol.15.st.?	1610 tvrz,1406-1486 rod z Prosetína	1631/5 pustá
Pyšolec	hrad	2.pol.13.st.	1350 už opuštěný,1455 obnovený	2.pol.15.st.
Radkov	tvrz	2.pol.15.st.	1528	1560 pustá
Rodkov	tvrz	1.pol.17.st.	1609-12 výstavba,1671	dnes dvůr?
Rožná	hrad	pol.13.st.	-	13./14.st.
Skály - Štarkov	hrad	1.pol.14.st.	1384	1456 zbořen
Střítež	tvrz	1.pol.14.st.?	1356-16.st. rod ze Stříteže	16.st.
Víckov	hrad	2.pol.13.st.	1346	1490 pustý
Vojetín	tvrz	17.st.(14.st.?)	1349-1505 přídomek z Vojetína	dnes dvůr?
Zubštejn	hrad	1.pol.13.st.	1214,1348 už opuštěný,po 1348 obnoven,1547 opuštěn	1596 pustý
Zvole	tvrz	1.pol.15.st.	1488 tvrz, 1365-1493 rod ze Zvole	1.pol.16.st.

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

6 Oblasti krajinného rázu

V citované Strategii ochrany krajinného rázu kraje Vysočina byly vymezeny oblasti krajinného rázu pro celé území kraje. Na území ORP Bystřice nad Pernštejnem byly v tomto materiálu vymezeny celkem tři oblasti, které zasahují do území:

- CZ0610-OB008 Novoměstsko - Bystřicko - oblast v severovýchodní části kraje Vysočina reprezentující centrální typickou část Horácka vyznačující se především zemědělskou krajinou se zalesněnými návršími se středem ve výrazné sníženině v okolí Nového Města n. Mor. Oblast utváří především západní část území ORP a je omezena srázy a vrchy na okraji údolí Svratky a jejích vedlejších přítoků Nedvědičky a Bobrůvky.
- CZ0610-OB009 Křižanovsko - Bítešsko - Oblast zahrnující sníženiny často vyplněné rybníky v okolí Křižanova a Velké Bíteše utvářená především Křižanovskou pahorkatinou. Oblast zasahuje do území ORP jen okrajově v jeho jihozápadní části nad Strážkem.
- CZ0610-OB019 Svratecká hornatina – pestrý a ojedinělý prostor utvářený hornatým reliéfem v osové orientaci podél hluboce zaříznutého toku řeky Svratky s mnoha dílčími prostory, přírodními lesy a pestrou mozaikou zemědělské krajiny. Oblast tvoří většinu území ORP a zahrnuje krajinu údolí Svratky, Nedvědičky a Bobrůvky. Tato rozsáhlá oblast přesahuje hranice ORP i kraje a pokračuje až k Tišnovu.

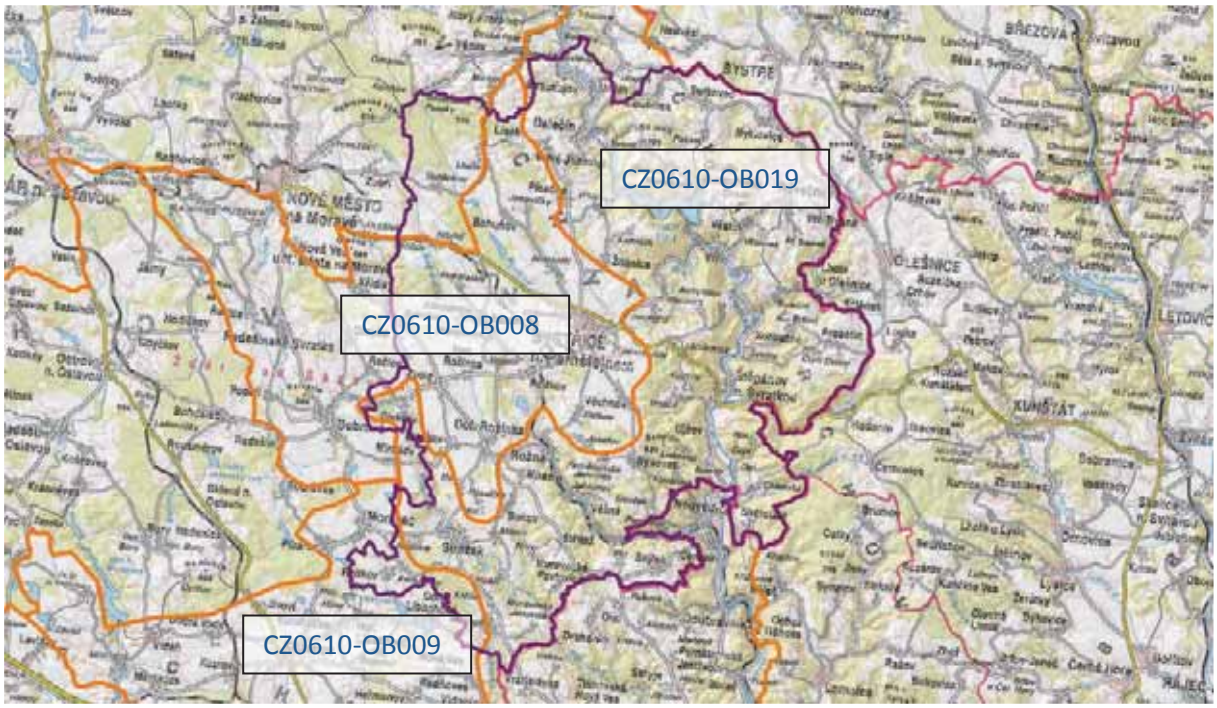

Mapka 10: Vymezení oblastí krajinného rázu kraje Vysočina na území ORP Bystřice nad Pernštejnem (území CHKO spadá pod správu dané oblasti a není v předkládané studii řešeno)

3.1 Oblast krajinného rázu Novoměstsko – Bystřicko (CZ0610-OB008)

3.1.1 Vymezení oblasti a základní charakteristika oblasti

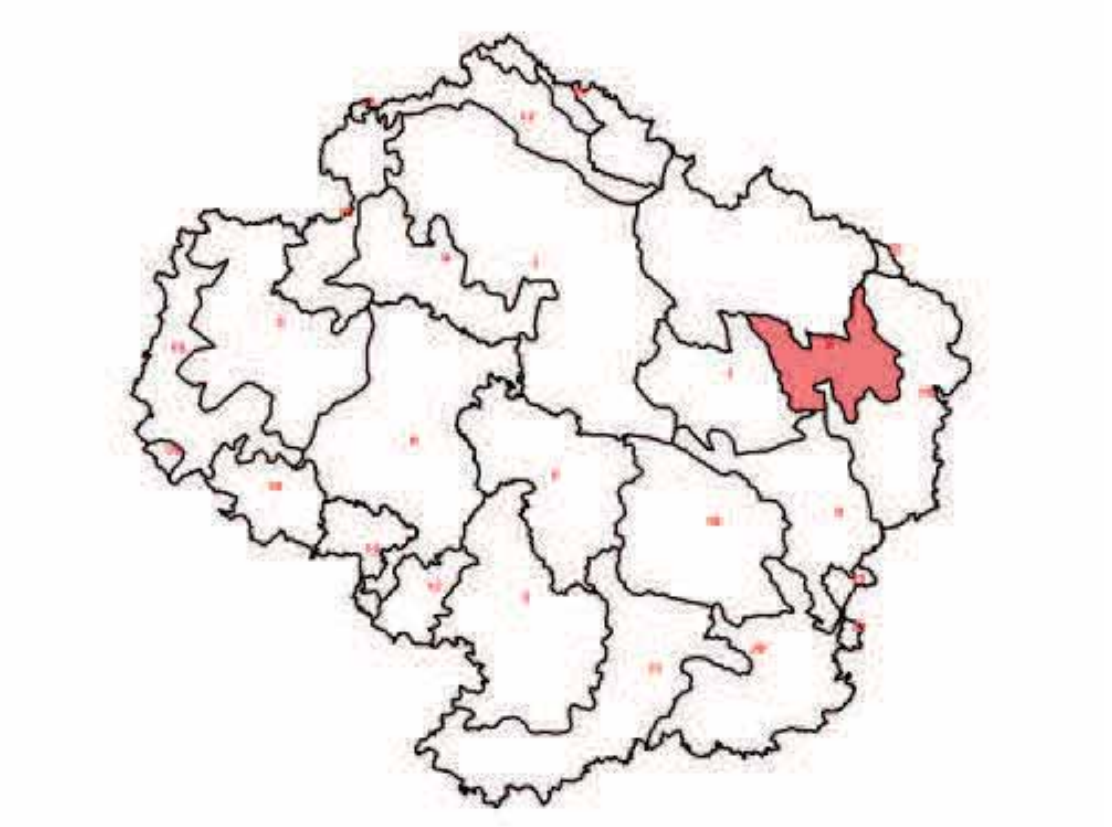

Oblast v severovýchodní části kraje Vysočina reprezentující centrální typickou část Horácka, vyznačující se především zemědělskou krajinou se zalesněnými návršími se středem ve výrazné sníženině v okolí Nového Města na Moravě.

3.1.2 Charakteristika přírodního prostředí, přírodní rámec oblasti

3.1.2.1 Geologická stavba a geomorfologie území

Horninná stavba území je pestrá, ale z hlediska krajinného rázu se mnohé horniny od sebe příliš neliší. Je převážně tvořena kyselými přeměněnými horninami - hlavně pararulami přecházejícími místy v migmatity. Směrem k východu přibývá svorů, na severu se vyskytují i žuloruly. V těchto horninách jsou několik set metrů široké pruhy bazických amfibolitů, vzácněji do 100 m široké pásy krystalických vápenců a erlánů. Místy vystupují drobná tělesa a pruhy bazických hadců. Všechny uvedené horniny se nacházejí ve výrazných, poměrně úzkých pruzích SSZ – JJV směru. Uvedený směr pak respektují i ploché hřbety a mělká údolí. Uvedené horniny mají víceméně patrnou foliaci, která je převážně ukloněna k ZJZ se sklonem nejčastěji 30-80º. Do těchto komplexů pronikly při mladoprvohorním (varijském) vrásnění drobné pně a žíly neutrálních hlubinných vyvřelin – křemenných syenitů (durbachitů) i dioritů. Mladší horniny jsou zastoupeny pouze čtvrtohorními svahovinami a nivními sedimenty.

Monotónní komplexy pararul přecházející až do migmatitů, svorů a žulorul tvoří přibližně 80 % plochy oblasti. Jde o poměrně kompaktní horniny, zvláště některé typy rul a žuloruly jsou masívnější. Žádné z nich však nejsou extrémně odolné nebo naopak rozpadavé, takže se v krajině projevují odlišně jen

málo. Jako mírně odolnější se jeví žuloruly a ortoruly v severní části území - častěji tvoří hřbítky a kopce, jako např. plochý hřbet Pičulínu (687 m) u Skalského dvora nebo Kříb (704 m) u Písečného. Podobně se projevuje varijský (mladoprvohorní) žilný granit u Bobrové – je odolnější a vznikl na něm nápadný vrch Kalvárie (594 m) u Bobrové. Všechny uvedené horniny se rozpadají na hranaté polyedrické balvany s mezerní hmotou tvořenou drobnými kameny. Svory se vyznačují tence deskovitým rozpadem. V komplexech migmatitizovaných rul až migmatitů se u Dolní Rožínky nacházejí relativně bohatá ložiska uranových rud. Ty se však na povrchu projevují jenom odvaly z těžby.

Amfibolity jsou přeměněné bazické horniny šedozelené barvy. Vlivem přeměny ale živiny do půdy uvolňují zpomaleně, takže se od kyselejších a chudších hornin liší málo. Projevují se však jako geomorfologicky méně odolné, a tak zpravidla se na nich nevyskytují výraznější kopce a hřbety, spíše jen plochá návrší a sníženiny.

Krystalické vápence a erlány jsou významnějšími bazickými horninami v oblasti. Nacházejí se v zaznamenatelných výskytech u Dolní Rožínky a Písečného. Tvoří zde ploché svahy a nemohou se tak příliš projevovat ve zvláštní biotě. Zajímavé jsou výskyty bazických, ale zároveň toxických hadců. Tvoří těleso o rozměrech asi 0,7 x 0,6 km u Bratrušína u Bystřice n./Pernštejnem a drobnější pruhy jižně odtud. Vlivem svého chemismu omezují možnost výskytu některých rostlin, ze stromů jej snáší dobře jen borovice. Na hadcích lze tedy očekávat její přirozený výskyt, i když čisté hadcové bory zde zřejmě nebyly, neboť největší těleso hadce je překryto vrstvou zvětralin.

Křemenné syenity a diority tvoří tělesa o rozloze několika km2 u Bobrové a především jz. a jv. od Nového Města na Moravě. Zde tvoří dokonce návrší Kalvárie (675 m). Uvedené horniny se na rozdíl od hornin přeměněných rozpadají podle navzájem kolmých systémů puklin, takže vznikají kvádrovité balvany, a podobně vypadající skalky. Ovětráváním hran získávají balvany zaoblený, žokovitý vzhled. Zvětraliny jsou drobně kamenité až hrubě písčité. V dané oblasti krajinného rázu se však kvůli malé rozloze syenity i diority příliš neprojevují.

Na úpatích svahů jsou běžné až několik metrů mocné hlinito-kamenité svahoviny. Zahlazují reliéf a zvláště dolní partie svahů, místy se do nich ovšem snadno zařízly vodní toky, úvozy a strže. V nich pak vystupuje převážně kamenitý materiál.

Nivní sedimenty tvoří pouze úzké pruhy na dnech potočních údolí. Jsou živné a bohatě dotované vodou, takže umožňují rozvoj bujné nitrofilní vegetace. Rašeliny zde nejsou evidovány.

Georeliéf je poměrně monotónní a má charakter tektonicky zdviženého zarovnaného plochého povrchu, mírně ukloněného k JJV. Na něm nad plošiny a plochá návrší místy vystupují středně výrazné, spíše ploché kopce. Na severu se nad Novoměstsko zvedají vyšší zaoblené kopce a hřbety Žďárských vrchů. Směrem k východu a jihu jsou plošiny Novoměstska ohraničeny systémem výrazných údolí přítoků Svratky, ta již patří do další oblasti krajinného rázu. Západní hranice oblasti je nevýrazná na plochém hřbetu, daná víceméně rozsahem povodí Svratky. Nejvyšší bod oblasti – vrch Pletenice (734 m n. m.) leží v severovýchodním výběžku oblasti a jeho výška je pro oblast netypická. Typická výška vrchů v severní části oblasti je cca 650 - 690 m n. m., v jižní polovině pak kolem 550 m. Nejnižší body oblasti leží na dnech mělkých údolí při jejím jižním okraji a dosahují výšky asi 470 m. Převýšení v rámci Novoměstska tedy dosahuje cca 265 m, což odpovídá průměru v rámci oblastí kraje Vysočina. Dle výškové členitosti má centrální část charakter členité pahorkatiny (s převýšením 75 – 150 m na vzdálenost 4 km). Typické pahorky se však vyskytují ojediněle, spíše se jedná o dlouhé táhlé

svahy plochých návrší, v dolní části přecházející do naznačených vznikajících mělkých údolíček v osách úvalovitých plochých sníženin. K nápadnějším vrchům zvedajícím se nad plochá návrší náleží vrch Olešná (666 m n. m.) u obce Olešná, Kopec (655 m n. m.) u Radešínské Svratky, Chlumek (650 m n. m.) nad obcí Řečice, v jižní části pak zmíněná Kalvárie (594 m n. m.) u Bobrové. Jejich převýšení nad okolí je zpravidla 40 – 70 m, u Kalvárie nad údolím Loučky až 100 m. Východní okraj náhorní plošiny se postupně sklání k údolí Svratky a převýšení zde tak roste přes 150 m, jeho většina však již leží v sousední oblasti. Reliéf zde má charakter ploché vrchoviny.

Výraznější údolí se v rámci této oblasti nevyskytují. V místech, kde se začínají zařezávat, začíná již oblast krajiného rázu Svratecko. Údolí v rámci oblasti jsou tedy plochá, úvalovitá, hluboká do 50 m. Pozoruhodný je jejich víceméně přímý a paralelní směr SSZ – JJV, tento směr mají tedy i ploché hřbety a návrší mezi nimi.

Skal je v oblasti Novoměstska málo a nejsou výrazné. Nacházejí se hlavně po obvodu vrcholů výraznějších kopců, výjimečně na strmějším svahu údolí. Běžnější jsou však pouhé kamenité vršky prakticky bez skal. Skalní útvary a rozptýlené kameny se na krajinném rázu podílejí jen málo a v detailu.

Antropogenních tvarů je relativně málo, ovšem haldy a odkaliště z těžby uranových rud u Dolní Rožínky patří k největším na Vysočině. Stupňovité svahy odkaliště přesahují výšku 60 m a jeho celková plocha je asi 0,5 km2. Další antropogenní tvary tvoří především drobné náspy a zářezy silnic a železnice. Povrchových lomů je málo a zpravidla jsou opuštěné a zarostlé. Ke středně velkým patří kamenolom na levém břehu Bobrůvky (Loučky) jižně od Nového Města. Výčet antropogenních tvarů doplňují hráze ojedinělých rybníků a nečetné agrární meze.

3.1.2.2 Klimatické podmínky

Klima Novoměstska je mírně teplé a vlivem polohy ve srážkovém stínu vyšší Vysočiny mírně suché (vzhledem k nadmořské výšce). Průměrné roční srážky ve vyšší severní části dosahovaly 700 - 680 mm (za období let 1901-1950), a průměrné roční teploty se pohybovaly kolem 6 – 6,5 ºC. Na jižním a východním okraji oblasti srážky klesaly k 630 mm a teploty se blížily 7,0 ºC. Dle Quittovy klasifikace severní část oblasti leží v mírně teplé klimatické oblasti MT3, jižní a východní okraje v slabě teplejší MT5. Důsledkem srážkového stínu v oblasti je ovšem i menší oblačnost a mírně delší sluneční svit než dále na západě.

Pro náhorní plošinu a zvláště její ploché sníženiny je typické tzv. plošinové klima, vyznačující se silnějšími přízemními teplotními inversemi, přízemními mlhami a častými přízemními mrazíky. O něco výraznější teplotní inverse jsou při dnech drobných údolí. Vzhledem k celkově vyvýšené poloze oblasti však teplotní inverse nejsou silné. Naopak drobné vystupující vršky jsou typické větší větrností, tvorbou námrazy v zimě, někdy doprovázené vrcholovými zlomy smrků a lámáním větví buku. Expoziční klima (různě orientovaných svahů) se vlivem převážně malého sklonu svahů projevuje nepatrně.

3.1.2.3 Hydrologické podmínky

Oblast Novoměstska není typickou pramennou oblastí, neboť vodnější potoky, které zde protékají, pramení výše ve Žďárských vrších, ale větší vodní toky zde také chybějí. Vodní prvky jsou zastoupeny malými a velkými potoky, prameny a spíše vzácnými malými a středně velkými rybníky. Specifické je odkaliště u D. Rožínky.

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

Oblastí na západě a jihu protéká velký potok až říčka Bobrůvka, níže po toku zvaná Loučka. Středem oblasti protéká směrem k Dolní Rožínce Nedvědička a při východní hranici k Bystřici nad Pernštejnem Bystřička. Pozoruhodné je i cca 12 km dlouhé přímé údolí Olešné, tvořící velmi úzké povodí. Většinou tyto toky mají pomístně upravená koryta, zvláště v obcích. V lesních úsecích nebo loukách mezi lesy jsou koryta zpravidla neupravená a tvoří drobné volné zákruty a místy až meandry. Zvláště u obcí jsou však místy jezy a náhony na bývalé mlýny a pily. Nedvědička pod Dolní Rožínkou je radioaktivně znečištěna, což vede k negativnějšímu vnímání tohoto toku.

Rybníků je zde překvapivě málo, přírodní prostředí je zde pro ně vhodné. Největším rybníkem je protáhlý Domanínský rybník na Bystřici, dlouhý cca 1,1 km s celkovou plochou asi 17 ha. Známější je menší Skalský rybník u Skalského dvora nad Domanínským rybníkem. Oba dva rybníky slouží též k rekreaci u vody. Soustava čtyř menších rybníků je přímo v Novém Městě, kaskáda tří rybníků v polní krajině je jihovýchodně od města. Tyto rybníky mají plochu zpravidla pod 4 ha a okrouhlý tvar. Několik menších protáhlých rybníků je v údolíčkách v okolí Bobrové. Jinak se v území vyskytuje asi do 20 malých rybníků s plochou kolem 1 ha, některé z nich tvoří i tříčlenné kaskády. Nacházejí se častěji v polní krajině.

Největší vodní plochou je odkaliště úpravny uranových rud u Dolní Rožínky s plochou téměř 50 ha. Tato vodní plocha nepůsobí příznivě a je veřejnosti nepřístupná.

Silné nebo výrazné prameny zde chybějí, spíše byla typická prameniště na dně sníženin se soustavou drobných vývěrů. Tato prameniště jsou v nelesní krajině zpravidla odvodněna meliorací a vznikající toky zatrubněny. V lesích se prameniště většinou zachovala, často se na nich nacházely lesní louky, dnes zarůstající. Některá prameniště však slouží k jímání vody pro vodovodní sítě, jsou tedy na povrchu bezvodá. Upravené prameny jsou vzácné a málo nápadné, např. pramen v lesích jz. od Radešína.

3.1.2.4 Vegetace

Potenciální vegetace dle geobiocenologické klasifikace leží na pomezí 4. (bukového) a 5. (jedlovo-bukového) vegetačního stupně. Náznaky 5. vegetačního stupně (první horský stupeň) se nacházejí při severním okraji oblasti, ve vazbě na Žďárské vrchy. Dle geobotanického členění se zde předpokládají acidofilní bučiny, nejspíše bikové, na prameništích olšiny a v nivách potoční jasanové olšiny. V lesích v severní části se přirozeně v jedlových bučinách v příměsi vyskytoval smrk a na prameništích v olšinách též.

Současná krajina je převážně odlesněná, lesů se zachovalo asi 25% a tvoří jen středně velké celky. Místy, zvláště v relativně členitějším reliéfu se vyskytují malé obdélníkové lesy. Lesy se obecně nacházejí spíše na hřbítcích a výraznějších pahorcích, ale nacházejí se i v pruzích na svazích údolíček větších potoků, či v podmáčených sníženinách. Nejvyšší vrch oblasti (Pletenice 734 m) je však odlesněn a s výhledem.

V lesích zcela převažují smrkové kultury, v nižších polohách s příměsí borovice a modřínu. Přirozené lesy se zachovaly vzácně a jedná se především o fragmenty prameništních olšin nebo regenerované potoční nivní lesy s převahou olší. Duby se v oblasti vyskytují málo, a to i při okrajích lesů, zde spíše dominují břízy. Louky se nacházejí především v podmáčených depresích. Většinou se jedná o louky uměle založené v posledních 15 letech, často na místech meliorovaných pozemků bývalých polí, a tedy bez větší botanické hodnoty. Biologicky hodnotných luk se zachovalo minimálně, zpravidla zarostly náletem dřevin. Na hadcích u Bratrušína vznikl malý suchý trávník částečně stepního

charakteru. Rozptýlené dřevinné zeleně je v krajině podprůměrné množství, zpravidla tvoří doprovod odvodňovacích příkopů.

3.1.3 Přírodní dominanty

Přírodní dominantou regionálního významu je rozsáhlá náhorní plošina, pro tuto oblast typická. Výrazných vrcholů je zde naopak málo. K dominantám nadmístního významu patří vrcholky zmíněné v kapitole geomorfologie a větší celky lesů. Při pohledu ve směru údolí se jako dominanty nadmístního významu projevují i přímá údolí, zvláště údolí Olešné a Nedvědičky. Z vodních prvků mají význam nadmístních dominant jen rybníky Domanínský a Skalský, další soustavy rybníků zmíněné v kapitole hydrologie mají místní význam. Dominantou nadmístního významu je i odkaliště u Dolní Rožínky, vlivem skryté polohy v bočním údolí se projevuje ale jen z některých pohledů. Důležité je povědomí místních obyvatel i mnohých návštěvníků o něm, takže se podílí na výrazném „geniu loci" ovšem spíše negativního a zároveň tajemného rázu. K dominantám spíše místního typu náležejí další vršky v oblasti a středně velké lesy. Celkově je přírodních dominant podprůměrné množství a s výjimkou celé plošiny oblasti a odkaliště u Dolní Rožínky nejsou výjimečné.

3.1.4 Identifikované znaky přírodní povahy a jejich přítomnost (Přírodní charakteristika území)

Znaky přírodní charakteristiky území		klasifikace znaků		
		dle významu	dle projevu	dle cennosti
1.	Mírně ukloněný, mírně zvlněný zdvižený zarovnaný povrch	XXX	0	XX
2.	Kontrast k členitému údolí Svratky a členitějšímu reliéfu Žďár. vrchů	XX	+	X
3.	Dlouhá poměrně přímá údolí SSZ - JJV směru	XX	0	XX
4.	Pahorky vystupující nad plochý povrch	X	+	X
5.	Výskyty hadců	X	+	XX
6.	Výskyt uranové rudy	XX	0	XX
7.	Krajina odlesněná ze 3/4	XXX	-	X
8.	Rozsáhlá pole v polní krajině s nedostatkem dřevinné zeleně	XX	-	X
9.	Převážně středně velké celky lesů	XX	+	X
10.	Obnovené louky v depresích a nivách	XX	+	X
11.	Odvodněná prameniště v polní krajině	XX	-	X
12.	Ojedinělé rybníky či jejich malé soustavy	X	+	X
13.	Vodní toky s převážně přírodě blízkým korytem	X	+	XX
14.	Vodní plocha odkaliště u Dol. Rožínky	X	-	XX

3.1.5 Indikátory přítomnosti zvýšené přírodní hodnoty KR

Přítomnost indikátoru je vyjádřena v následující tabulce:

P	Indikátory přítomnosti zvýšené přírodní hodnoty	přítomnost indikátoru v řešeném území	
		ANO	NE
P.1	Přítomnost národního parku (NP) vč. ochranného pásma		X

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

P.2	Přítomnost chráněné krajinné oblasti (CHKO)	**X**	
P.3	Přítomnost národní přírodní rezervace (NPR) vč. ochranného pásma		**X**
P.4	Přítomnost národní přírodní památky (NPP) vč. ochranného pásma		**X**
P.5	Přítomnost přírodní rezervace (PR) vč. ochranného pásma		**X**
P.6	Přítomnost přírodní památky (PP) vč. ochranného pásma		**X**
P.7	Přítomnost evropsky významné lokality (EVL) sítě Natura 2000		**X**
P.8	Přítomnost ptačí oblasti (PO) sítě Natura 2000		**X**
P.9	Přítomnost přírodního parku (dle §12 zák. 114/1992 Sb.)	**X**	
P.10	Přítomnost skladebných prvků vyšších ÚSES (regionálních, nadregionálních)	**X**	
P.11	Přítomnost významných krajinných prvků (VKP)		**X**

3.1.6 Přítomnost území zvýšené přírodní hodnoty

Velkoplošná zvláště chráněná území

- CHKO Žďárské vrchy

Maloplošná zvláště chráněná území

- Jsou vyhlášena na území CHKO Žďárské vrchy

Přírodní parky

- PrP Svratecká hornatina - viz oblast Svratecká hornatina

Územní systém ekologické stability

Nadregionální biocentra

- Nejsou vymezena

Regionální biocentra

- Petrovice, Kalvárie, Bařovec

Nadregionální biokoridory

- Nejsou vymezeny

3.1.7 Kulturní a historická charakteristika oblasti

3.1.7.1 Historický vývoj území v širších souvislostech

Středověká vnitřní kolonizace dorazila do regionu pozdě, ještě ve 12. století byl osídlen jen velmi řídce. Zprávy, potvrzující existenci větších sídel v regionu, pocházejí až z 13. století. Jedním z nejstarších sídel je Bobrová, kterou pravděpodobně založil jeden z prvních kolonizátorů zdejší oblasti Přibyslav z Křižanova. Nejpozději od 14. století byly rozlišovány dvě části osady Dolní a Horní Bobrová, které se dlouho vyvíjely samostatně a mívaly různé majitele. Přibyslavův zeť Boček z Obřan založil roku 1252 žďárský cisterciácký klášter a zhruba ve stejné době také Nové Město na Moravě, které bylo poprvé písemně zmíněno roku 1267 jako Bočkonov (v roce 1293 už bylo nazýváno Nova Civitas – Nové Město). Do kolonizace regionu zasáhli také pánové z Medlova, pozdější Pernštejnové, jejichž prvním sídlem v oblasti byl hrad Kámen, zvaný později Zubštejn. Do jejich sféry vlivu spadala

Bystřice (nad Pernštejnem), která vznikla v první třetině 13. století (první doložená zmínka z roku 1298, původ kostela je však jednoznačně starší). Zakladatelskou činnost vyvíjeli zejména v okolí Nového Města (Maršovice, Studnice, Rokytno, Zubří, Olešná). Angažovali se zde také pánové z Lichtenburka, kteří jinak působili spíše na české straně. V souvislosti s nimi jsou zmiňovány kupříkladu osady Radňovice, Jiříkovice a Slavkovice, které se brzy staly majetkem žďárského kláštera.

V průběhu 14. století pokračovala v regionu kolonizace, rozvíjela se stávající sídla a docházelo ke konsolidaci majetkových vztahů. Mezi majiteli se objevují vedle žďárského kláštera třeba páni z Lipé, páni z Boskovic (ovládali značnou část oblasti od roku 1348) či moravská markrabata. Ve významnější centra se vedle Nového Města (městečko 1293) vyvinula Bystřice (statut městečka v roce 1348), Horní (povýšena na městečko před rokem 1368) a Dolní Bobrová (jako městečko uvedena v roce 1462). Významný byl také Radešín, kde stála koncem 14. století tvrz. Zdejší statek byl dlouhou dobu spjat se žďárským klášterem. Nejstarší písemná zmínka o Dolní Rožínce pochází z roku 1349.

Husitské boje region přímo nezasáhly, majetkových vztahů se však dotklo vyplenění žďárského kláštera husity, při němž byla rozprášena mnišská komunita. Klášter však byl za Jiřího z Poděbrad obnoven a vrátila se mu i většina jeho statků. V první polovině 15. století sjednotila jedna z větví Pernštejnů ve svých rukou celý prakticky celý region. To pro něj znamenalo rozkvět, protože Pernštejnové podporovali rozvoj městeček i různých druhů podnikání (rybníkářství, železářství). Bystřice od nich obdržela celou řadu privilegií, rozvíjela se zde řemesla, zejména soukenictví (cech byl ustaven roku 1555). Díky tomu bohatla a mohla půjčovat i svému majiteli Vratislavovi z Pernštejna. Ten jim jako splátku dluhu vymohl povýšení na město (1580). Podobný rozvoj zaznamenalo také Nové Město, kterému Pernštejnové udělili právo várečné a postavili zde radnici a pravděpodobně i nevelký renesanční zámeček, který byl pozdějším majitelem (po roce 1588) upraven jako jeho trvalé sídlo. V Dolní Rožínce byl na místě tvrze vybudován renesanční zámek. Z druhé poloviny 15. století pocházejí písemné zprávy o železném hamru v Novém Městě. Žďárský klášter v roce 1513 založil velký rybník nedaleko Hlinného, který byl na začátku 20. století vypuštěn a přeměněn v pole (Dvořákovy louky). V 16. století se v regionu objevila reformovaná náboženství; v Bystřici stávala od čtyřicátých let modlitebna českých bratří a v roce 1615 byl zde postaven pozdně gotický kostel pro místní evangelíky. Už v závěru 16. století začala moc Pernštejnů uvadat a byli nuceni prodávat svůj majetek. Úpadek poznamenal i pernštejnská městečka, nejvíc zřejmě Bystřici, kterou v roce 1585 postihl velký požár. Velká část území se na přelomu 16. a 17. století dostala do vlastnictví kardinála z Dietrichštejna, především majetek dočasně zrušeného žďárského kláštera (klášter jej vykoupil zpět v roce 1638 po kardinálově smrti). Kardinál zajistil povýšení Nového Města na město v roce 1635.

Území bylo značně postiženo za třicetileté války. Nové Město bylo značně poškozeno při několika švédských nájezdech, utrpěla prakticky všechna větší sídla. Zcela zpustošena byla Bystřice, kterou navíc v roce 1666 postihl velký požár, při němž shořelo celé náměstí včetně kostela a fary. Ještě v roce 1679 bylo zmiňováno 34 pustých vyhořelých domů. S poválečnou dobou bylo spojeno časté střídání majitelů a majetkové změny. Samostatným panstvím se v druhé polovině 17. století dočasně stala Olešná, kde byl v té době na místě bývalé rychty (tvrze) postaven zámek a zřízen pivovar. Rozkvět zažil na začátku 18. století žďárský klášter za opata Václava Vejmluvy, který se pečlivě staral o zvelebení klášterního majetku. S jeho jménem a jménem architekta Santiniho je spojena kupříkladu výstavba církevního komplexu kostel – hřbitov - fara ve Zvoli (1713 – 1717) nebo přístavba barokního křídla radešínské tvrze (okolo 1720). Nové Město utrpělo při velkém požáru v roce 1723, kdy vyhořel

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

kostel (v roce 1725 byla nově zaklenuta loď) i zámek, který značně zpustnul. K jeho opravě spojené s barokní přestavbou a rozšířením došlo v roce 1745.

Podstatné změny přinesly reformy za vlády Marie Terezie a Josefa II. Jednou z nich bylo zrušení žďárského kláštera za vlády císaře Josefa II. v roce 1784. Jeho majetek převzal náboženský fond a rozdělil na 5 částí, které postupně rozprodával. Po vydání tolerančního patentu v roce 1781 byla v Novém Městě vystavěna v roce evangelická modlitebna (1784) a v jejím sousedství zhruba o 100 let později evangelický kostel. Na konci 18. století na Novoměstsku propukly chudinská rebelie (1791) a protikatolicky zaměřená tzv. helvetská rebelie, k jejímuž uklidnění bylo pozváno vojsko (1796 -1797). Pro region však 18. století znamenalo pozvolný rozvoj a vzpamatovávání se z válečných škod. Bystřice se stala jednou ze tří nejdůležitějších oblastí výroby sukna na Moravě; ovšem byla založena na ruční výrobě - v roce 1834 tu působilo 230 soukenických mistrů. Rozvíjela se i další odvětví. Už od 17. století se u Studnic těžila železná ruda, která se zpracovávala ve vysokých pecích na novoměstském panství. Kvalitní železná ruda se těžila také v lomu Železinka u Věchnova ve východní části regionu. Tu využívaly nedaleké štěpánovské železárny. Později se zde těžil také kvalitní štěrk. Od 17. století se v okolí Nového Města těžil také vápenec, z nějž se ve studnických vápenkách vyrábělo na pálené vápno (vápenky byly v provozu až do třicátých let 20. století) a který byl používán jako přísada při výrobě železa ve vysokých pecích. Kraj však zůstával převážně zemědělský, což dosvědčuje například čtyřpatrový obilní špejchar, postavený koncem 18. století na Rokytně, který fungoval jako kontribuční sýpka pro celé panství. Dolní Rožínka rozkvetla za vlády rodu Mitrovských, kterým připadla v roce 1731. V letech 1781 – 1799 klasicistně přestavěli zdejší zámek a založili u něj anglický park. Dále nechali postavit několik staveb, ke kterým se od parku hvězdicovitě rozbíhaly cesty se stromořadím. Za vlády Marie Terezie se v Novém Městě usadil Nadační ústav šlechtičen "Mariánská škola". Jedna z představených tohoto ústavu (hraběnka Valburga ze Sinzendorfu) nechala postavit v roce 1826 nedaleko Nového Města hospodářský dvůr s ovčírnou, nazývaný podle ní Cinzndorf. Přístupové cesty ke dvoru zdobí chráněné aleje stromů. Bystřici postihl v roce 1841 v pořadí už třetí velký požár, kdy shořelo 116 domů, 60 plných stodol, radnice a kostel. Přivodil úpadek města a postupný úbytek obyvatel. Obrat k lepšímu a hospodářský rozvoj přišel až po zavedení železnice v roce 1905. V půli 19. století naopak vzrostl význam Nového Města, kde bylo v roce 1850 vytvořeno okresní hejtmanství.

Teprve 20. století se hospodaření v regionu, založené především na zemědělství a řemeslech, obohatilo také o průmyslová odvětví. V Novém Městě se rozvinul dřevařský průmysl. Ze zdejších průmyslových podniků jsou dnes nejdůležitější Medin (výroba chirurgických nástrojů) a Sporten, který navázal na zdejší tradici výroby lyží, pocházející už z konce 19. století. Významné bylo pro region nalezení velkých ložisek uranové rudy v okolí Dolní Rožínky (průzkum byl zahájen 1954), na který záhy navázala těžba. Ta nastartovala rozvoj obce a vtiskla jí současnou podobu. Uranový průmysl vyvolal také rozvoj nedaleké Bystřice (1949-1960 okresní město), kde výrazně vzrostl počet obyvatel, vyrostla dvě velká sídliště a poliklinika. V 70. letech dostalo novou tvář náměstí. S Bystřicí je spojeno také zemědělské školství, jehož tradice sahá na začátek 20. století. V souvislosti s ním stojí za připomínku památkově chráněná budova Vyšší odborné školy a Střední zemědělské školy, která pochází z roku 1962. Jako zajímavost lze připomenout, že teprve v roce 1950 došlo ke sloučení Dolní a Horní Bobrové, čímž vzniklo městečko Bobrová. Na vzhledu regionu se výrazně podepsaly změny související s intenzifikací zemědělské výroby. Stále významnější roli zde v posledních letech hraje turistika a zimní sporty, i když jejich tradice je poměrně dlouhá. V Novém Městě na Moravě byl už v roce 1896 založený odbor Klubu českých turistů a v roce 1910 se zde konaly první závody v běhu na lyžích, na

něž později navázaly tradiční závody Zlatá lyže. V okolí města jsou výborné lyžařské terény, lyžařský vlek a 2 lyžařské skokanské můstky.

3.1.7.2 Identifikace dochovaných znaků historické povahy (Historická charakteristika území)

Znaky historické charakteristiky území		klasifikace znaků		
		dle významu	dle projevu	dle cennosti
1.	Dochované obrazy sídel s typickými dominantami	X	+	X
2.	Dochované původní prostorové uspořádání sídel	XX	+	X
3.	Dochovaná historická jádra měst s četnými historickými objekty měšťanských domů, veřejných budov, veřejnými prostory, parky	X	+	XX
4.	Cestní síť vedená v původní historické stopě s doprovodnou zelení a travnatými příkopy, železniční tratě respektující reliéf	XX	+	X
5.	Dochované objekty sakrální architektury, typické dominanty kostelních věží umocňující obraz sídla	XX	+	X
6.	Přítomnost dochovaných bývalých panských sídel zámků, hradů, tvrzí, zříceniny hradů, klášterů	X	+	X
7.	Dochované objekty lidové architektury	X	+	X
8.	Dochované znaky původního historického členění krajiny (meze oddělující pozemky, remízky, úvozy a polní cesty)	X	+	X
9.	Dochované historické objety samostatných usedlostí, mlýnů, hamrů a objektů sakrální architektury ve volné krajině	X	+	X
Legenda:		**XXX** zásadní **XX** spoluurčující **X** doplňující	+ pozitivní - negativní 0 neutrální	**XXX** jedinečný **XX** význačný **X** běžný

3.1.7.3 Typologie lidové architektury

Převládá typ domu Českomoravské vrchoviny. Různé místní, urbanistické, slohové (zvláště u zděné architektury), ale i technické, konstrukční a materiálové odlišnosti jsou dány místními podmínkami a vzájemným propojením nebo naopak nedostupností různých regionů. Například okapová ulicová orientace obcí nebo jejich částí na Bohdalovsku (Bohdalov, Nové Veselí) a Novoměstsku (Bobrová). Bohužel tyto odlišnosti nejsou komplexně zmapovány a proto je možno použít pro tyto oblasti pouze obecnou typologii.

Z oblati obecného typu se vyčleňuje severovýchodní výběžek Novoměstska, ovlivněný domem Horácka.

V přibližné linii mezi Sázavou, Žďárem nad Sázavou, Novým Městem na Moravě a Bystřicí nad Pernštejnem probíhá relativně ostrá hranice působení místní dobové formy horáckého domu. Jeho jádrové území leží severně od Žďáru nad Sázavou a Nového Města na Moravě v CHKO Žďárské vrchy. Vliv působení horáckého domu pokračuje od Bystřice nad Pernštejnem jihovýchodně, v širším území okolí řeky Svratky, kde slábne a setkává se s moravskými typy lidové architektury. Severní hranice jeho rozšíření odpovídá přibližně severní hranici kraje, kde se opět v jasně zřetelném vymezení střetává s typem východočeského domu, který se zde objevuje ve specifické místní dobové formě domu poličského typu.

Jasná hranice mezi oblastí horáckého domu (Žďárské vrchy, část Svratecké hornatiny) a navazujících oblastí (Novoměstsko – Bystřicko, Žďársko – Bohdalovsko, a dalšími směrem na jih a jihozápad) je jasně čitelná díky rozdílnému podílu roubených staveb. Z pochopitelných důvodů se více dřevěných objektů zachovalo v méně úrodných a hůře dostupných prostorech Žďárských vrchů a Svratecké hornatiny, kde místní podmínky nedovolovaly takový rozvoj nových zemědělských technologií jako v níže položených oblastech. S tím souvisí i rozvoj stavebnictví, které je zde ve své většině tvořeno mladší a progresivnější zděnou lidovou architekturou.

3.1.7.4 Komponované prostory a panská sídla, významné kulturní lokality a objekty v krajině

Kulturně a historicky významné lokality kulturní krajiny	
Městské památkové rezervace (MPR)	Městské památkové zóny (MPZ)
0	MPZ Nové Město na Moravě
Vesnické památkové rezervace (VPR)	Vesnické památkové zóny (VPZ)
0	0
Lokality s cennou architekturou	Lokality s cennou lidovou architekturou a dochovanou urbanistickou strukturou
Nové Město na Moravě, Bobrová, Bystřice nad Pernštejnem, zámek v Dolní Rožínce	0
Krajinné památkové zóny (KPZ), komponované krajinné prostory	Významné stavby v krajině
0	Kalvárie u Bobrové
Národní kulturní památky	Archeologické lokality
0	0

3.1.7.5 Současný stav krajiny

Krajina Novoměstska patří k územím, jejichž interiér se může na první pohled zdát poměrně monotónní především pro skladbu základních složek krajiny vytvářející její strukturu a charakter. Krajinu tvoří především hrubá mozaika do bloků členěných zorněných zarovnaných povrchů s vyvýšeninami oblých kopců, krátkých hřbítků a návrších někdy zalesněných a údolí s místy zalesněnými prostory svažitějších partií. Lesy jsou z pohledu regionálního měřítka převážně drobné až malé a jejich porosty tvoří především smrková monokultura, výjimkou jsou údolní partie a některá podmáčená místa s olší či jinými dřevinami. Některá údolí a sníženiny jsou doplněny drobnými rybníky.

Fig. 1 Historické centrum Zvole tvoří komplex budov navržený architektem J. B. Santinim s dominantou kostela sv. Václava.

Původní struktura krajiny byla nahrazena novým velkoplošným uspořádáním scelených ploch, svou strukturou odpovídajících intenzifikaci zemědělské velkovýroby s umocněním dobře patrného odvodnění krajiny, vyznačujícího se technickou úpravou toků a četnými odvodňovacími kanály a drobnými stavbami odvodnění (propustky a přejezdy, výusti, šachtice, jímky). Krajina je chudá na květnaté louky, převažuje orná

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

střídající se s pastvinami, kulturními travními porosty a smrkovými lesy. Přesto však lze v krajině nalézt četné drobné prostory vyznačující se pestrou krajinnou scénou, vytvářející malebné obrazy (některé údolní partie, prostory s rybníky). Jde především o prostory navazující na sídla.

Významný prostor oblasti tvoří údolí drobné říčky Bobrůvky s četnými mlýny (Jelínkův, Tálský, Šabartův) lemovaný břehovou zelení s drobnými lesy. Prostor utváří především kulturní louky, místy partie podmáčených luk a především pobřežní vzrostlá vegetace. Malebný prostor tvoří městečko Bobrová s dominantou kostela sv. Petra a Pavla s románským jádrem a SV kopec Kalvárie (původně Strážný vrch), kde byl v 80. letech 19. století nalezen poklad stříbrných mincí z poloviny 17. století., se žulovým křížem ve vrcholové části kopce, na který vede cesta z Bobrové lemována 14 empírovými kapličkami s reliéfními deskami pašijových výjevů. Okolí Dolní Rožínky je typické poměrně kontrastními znaky upozorňující na těžbu uranu (kaliště, haldy), těžbu vápence (zatopený lom) a zajímavý komponovaný prostor okolo zámku, jenž byl degradován na turistickou atrakci a na sídlo navazující malebná údolí Nedvědičky a Rožínky. V okolí Zlatkova a Josefova se rozkládá jediný prostor vyznačující dochovanými prvky původního historického členění krajiny (meze, kamenice, remízky, lesíky, úvozové cesty). Ve Zvoli je významný soubor staveb s dominantou kostela projektovaný J. B. Santinim.

Obast pokračuje na území CHKO Žďárské vrchy, kde je utvářena malebnými scenériemi okolo Nového města na Moravě, přecházejícími do oblasti centrální vysočiny utvářené Žďárskými vrchy.

Sídlení struktura je ustálená, s centrální orientací k městům Novému Městu na Moravě a Bystřici nad Perštejnem, ale též k Borové v J části oblasti. Převládají silniční návesovky a ve vyšších polohách lesní lánové vsi s dochovanými partiemi humen se sady a ojediněle loukami navazujícími na sídlo. Část vsí byla poničena necitlivou výstavbou především v 70. letech min. stol. Sídelní struktura pochází především z období vrcholně středověké a pozdní kolonizace území. U většiny venkovských sídel převažuje návesní forma v různém uspořádání s často dostavěnou návsí. Mnoho obcí je narušeno nevhodně situovanými objekty zemědělských areálů, ale též nevhodně kontrastně situovanou novou zástavbou ze 70. let min. stol. a též místy zástavbou katalogových domů ze současnosti. Okraje Nového Města na Morabě jsou narušeny halovými objekty. Typickou nepříliš vzhlednou dominantou Novoměstska je vysílač na Harusově kopci.

Uspořádání ploch odpovídá především typické struktuře záhumenicové plužiny navazující na lánové obce. Ta je však značně potlačena scelením do velkých bloků. Fragmenty dochovaného členění plužiny lze nalézt v méně zemědělsky atraktivních místech Arnoleckých hor (Dědkov). Převážná část venkovských sídel si navzdory narušení výstavbou ze 70. a 80. let min. stol. zachovává svůj typický obraz zeměděslých vsí. Vysokou kulturní hodnotu nesou především prostory záměrně komponované krajiny v okolí Radešína a žďárského kláštera. Bohdalov vytváří typický obraz sídla s rybníkem. V okolí dálnice D1 a na okrajích Velké Bíteše jsou poměrně živelně a bez vazby na krajinný prostor budovány halové objekty.

Krajina je narušena především důsledky intenzifikace zemědělské velkovýroby, díky nimž došlo k setření původní pestré mozaiky krajiny, u Dolní Rožínky lze spatřit haldy a odkaliště z těžby uranových rud u Dolní Rožínky (patří k největším na Vysočině). Stupňovité svahy odkaliště přesahují výšku 60 m a jeho celková plocha je asi 0,5 km2. Další narušení krajiny tvoří drobné antropogenní tvary drobnými náspy a zářezy silnic a železnice. Jižně od Nového města je stále činný kamenolom u

Petrovic. V některých partiích se uplatňují stožáry GSM, krajinou prochází napříč nadzemní elektrické vedení 110 kV směrem ke Žďáru nad Sázavou.

3.1.7.6 Kulturní dominanty (pozitivní projev)

Kostel sv. Kunhuty v Novém Městě n. Mor.	Katolický kostel sv. Kunhuty na Vratislavově náměstí ze 14. století uplatňující se v krajinném rámci v okolí Nového Města n. Mor.
Kostel sv. Petra a Pavla v Bobrové	V mnoha průhledech se výrazně se uplatňující dominanta kostela sv. Petra a Pavla na Horní Bobrové se specifickou barokní věží.
Kostel sv. Václava ve Zvoli	Komplex budov vystavěný dle návrhu architekta J. B. Santiniho v letech 1713 až 1717 s dominantou kostela sv. Václava, hřbitovem a farou. Dominanta kostela je patrná především v navazujícím krajinném rámci a též se uplatňuje v několika drobných průhledech, které uzavírá.
TV vysílač na Harusově kopci	Harusův kopec představuje nejvyšší vrchol Křižanovské vrchoviny a je začleněn do území CHKO Žďárské vrchy. Do roku 1942 tu stávala turistická chata, dnes tu je umístěn tubus TV vysílače.

3.1.7.7 Identifikované znaky kulturní povahy a jejich přítomnost v současné krajině území oblasti (Kulturní charakteristika území)

Znaky kulturní charakteristiky území		klasifikace znaků		
		dle významu	dle projevu	dle cennosti
1.	Rozsáhlé půdní bloky převážně zorněné vyznačující se geometrizovanými okraji nesoucí důsledky intenzifikace zemědělské výroby – meliorace, technické úpravy vodních toků	XXX	-	X
2.	Hospodářský charakter lesních porostů vyznačující se četnými průseky, pravidelnými okraji a převahou lignikultur	XXX	-	X
3.	Sídla venkovského typu převážně v původním prostorovém uspořádání zachovávající svůj typický charakter s dochovanými objekty lidové architektury	XX	+	X
4.	Necitlivě prostorově a architektonicky řešené dostavby sídel s novostavbami z daného období, technické úpravy toků a návesních rybníků (betonové požární nádrže)	XX	-	X
5.	Průmyslové zóny, agroindustriální areály na okraji Nového Města a ve volné krajině vyznačující se kontrastním měřítkem, objemem hmot a proporcemi	X	-	X
6.	Stromořadí doprovázející komunikace	XX	+	X
7.	Liniové objekty dálkového vedení (VVN, VN) s příhradovými stožáry, stožáry GSM a necitlivě ztvárněné a umístěné vysílače	X	-	X
8.	Ovocné sady, ovocné dřeviny doprovázející komunikace	X	+	X
9.	Přítomnost drobné sakrální arch. (kříže, sochy, boží muka, kaple) a pomníků	X	+	X
Legenda:		**XXX** zásadní **XX** spoluurčující **X** doplňující	+ pozitivní - negativní 0 neutrální	**XXX** jedinečný **XX** význačný **X** běžný

3.1.7.8 Indikátory zvýšené kulturní hodnoty krajiny zvyšující estetickou hodnotu krajinného rázu

K	Indikátory přítomnosti hodnot kulturní a historické chraktertistiky	přítomnost indikátoru v řešeném území	
		ANO	NE
K.1	Přítomnost národní kulturní památky (NKP) vč. pam. ochranného pásma (POP)	X	

K.2	Přítomnost archeologické památkové rezervace (vč. navrhované a POP)		**X**
K.3	Přítomnost městské památkové rezervace (MPR)(vč. navrhované a POP)		**X**
K.4	Přítomnost vesnické památkové rezervace (VPR)(vč. navrhované a POP)		**X**
K.5	Přítomnost městské památkové zóny (MPZ)(vč. navrhované a POP)	**X**	
K.6	Přítomnost vesnické památkové zóny (VPZ)(vč. navrhované a POP)		**X**
K.7	Přítomnost krajinné památkové zóny (KPZ)(vč. navrhované)		**X**
K.8	Přítomnost kulturní nemovité památky (vč. navrhované a POP)	**X**	
K.9	Přítomnost regionu lidové architektury	**X**	
K.10	Přítomnost archeologických lokalit	**X**	

3.1.8 Prostorové vztahy, měřítko krajiny a vztahy v krajině

Celý prostor je ukloněný JJV směrem a nabízí tak řadu průhledů do okolní krajiny Vysočiny. Z nichž k nejefektnějším nesporně patří pohledy k Dolním Loučkám a dalších míst ve Svratecké hornatině. Vnitřní prostory oblasti vymezují jednoduše řazené horizonty místy zalesněné, které se mnohdy střídají s odlesněnými. Prostor oblasti dotváří specificky téměř paralelně řazená plochá údolí přítoků Svratky, jejichž osa se viditelně uplatňuje jen místy řazením prvků vytvářejících údolní prostory. Celkový charakter krajinné scény lze definovat jako otevřený, utvářený téměř shodnými obrazy střídajících se velkých ploch orné s menšími lesy. Specifický obraz poskytují sníženiny a údolní partie s dochovanými úseky meandrujících toků (Nedvědička, Bobrůvka, Rožínka). Krajina je vymezena navazujícími prostory. Severní hranici území tvoří zvedající se hřbety Žďárských vrchů, východní hranici území tvoří výrazná údolí přítoků Svratky, západní hranici oblasti pak rozsáhlá sníženina táhnoucí se ke Žďáru nad Sázavou (Žďársko – Bohdalovsko). Středem oblasti je Nové město na Moravě, které je v území tradičním správním centrem.

Typickými dominantami území jsou kostelní věže v Bobrové, ve Zvoli, v Novém Městě na Moravě a Bystřici nad Pernštejnem (uplatňuje se méně), známá je též dominanta TV vysílače na Harusově kopci. Z vyvýšených míst je možné spatřit velkou část interiéru oblasti, zejména však z rozhledových míst v okolí Maršovic, z Harusova kopce, Vlachovic, Rokytna, Hlinného.

Základní vztah krajiny z pohledu využití je především zemědělství, obytnou funkci zajišťuje stabilizovaná struktura sídel, která jsou místy značně narušena novostavbami ze 70. let min. stol. Průmysl je soustředěn především do Nového Města na Moravě (Chirana, Sporten aj.)

Identifikace znaků prostorové povahy, měřítka a vztahů v krajině

Znaky prostorové povahy		**klasifikace znaků**		
		dle významu	dle projevu	dle cennosti
1.	Jednotná orientace údolí a uklonění celého území v JJV směru	**XXX**	**+**	**XX**
2.2	Nízké vymezující horizonty vrstvené v několika plánech často bez lesů s rozličnými průhledy do okolní krajiny	**XX**	**+**	**X**
3.	Dominanty kostelních věží a jiných významných kulturních dominant	**X**	**+**	**X**
4.	Dominanty technicistní povahy narušující typickcý charakter krajinné scény	**X**	**-**	**X**
5.3	Otevřené průhledy do okolních krajin	**XX**	**0/+**	**X**

6.5	Nepřirozený kontrast drobného měřítka údolních prostorů a otevřené zemědělské krajiny velkých ploch	XX	-	X
7.	Velké měřítko tvořené potlačením původního měřítka členité krajiny	XXX	-	X
8.	Narušené vztahy sídel a jejich krajinného rámce	X	-	X
Legenda:		**XXX** zásadní **XX** spoluurčující **X** doplňující	+ pozitivní - negativní 0 neutrální	**XXX** jedinečný **XX** význačný **X** běžný

3.1.8.1 Významné narušení krajinného rázu

- × Velké zorněné plochy místy vytvářící rozsáhlé bloky orné potlačující původní strukturu krajiny
- × Agroindustriální areály na okrajích sídel vymykající se svým uspořádáním a měřítkem budov obvyklé architektuře a prostorvému uspořádání sídel
- × Odkalovací nádrže u Dolní Rožínky a znaky těžby uranu v krajině
- × Významně narušená struktura sídel nevhodnými dostavbami a novostavbami
- × Stožáry mobilních operátorů

3.1.8.2 Citlivost území

Z pohledu výstavby

- × Díky své poloze je území velmi citlivé vůči nevhodnému umístění výškových staveb technicistní povahy, zejména umístěné do vyvýšených míst se mohou uplatňovat v krajině CHKO Žďárské vrchy nebo vzdálených prostorech Svratecké hornatiny a Křižanovska, nevíc se mohou od určité výšky uplatňovat mnoho desítek kilometrů v rámci Vysočiny
- × Výstaba velkých silničních tahů se může díky exponovanosti území uplatňovat v rozsáhlých prostorech
- × Nekoncepční a živelná výstavba v sídlech s dochovanou původní strukturou prostorového uspořádání
- × Výstavba kulturních dominant jenž mohou být v kontrastu se stávajícími pozitivními dominantami
- × Necitlivé formy odlesnění vymezujících horizontů

Z pohledu změny využití území

- × Další odvodnění krajiny může způsobit krajinářsky nevhodnou reakci v území
- × Průmyslové využití venkovské krajiny může způsobit změnu charakteru mnoha míst
- × Necitlivé zalesňování fragmentů přírodních a přírodě blízkých luk
- × Odstranění nebo zanedbání kulturních prostorů ve volné krajině

3.1.9 Opatření k ochraně pozitivních hodnot krajinného rázu, ochranné podmínky OKR

- Zamezit výstavbě průmyslových center a hal, rodinné výstavbě ve volné krajině
- Zamezit výstavbě výškových staveb a větrných elektráren v prostorech, ze kterých se budou vizuálně uplatňovat v území CHKO Žďárské vrchy a ve vyvýšených prostorech, odkud se budou uplatňovat jako dominanta mnoha dalších oblastí, nebo budou v kontrastu se stávajícími dominantami kostelních věží

- Zajistit ochranu horizontů před výstavbou objektů přesahujících výšku lesa a výstavbou budov uplatňujících se ve vymezeném horizontu
- Zajistit ochranu širšího krajinného rámce kulturního prostoru v okolí Bobrové
- Zamezit nevhodně výstavbě necitlivě vedeným komunikacím potlačujícím přírodní charakter typických prostorů s rybníky a mokřady
- Zamezit zcelování polí a zajistit v rámci prostoru v okolí Bobrové a Zlatkova
- Zamezit technickým úpravám vodních toků a budování přehrad potlačujících typický charakter údolí
- Zamezit vzniku nevhodně urbanizovaných prostorů na okrajích sídel venkovského charakteru a nevhodným dostavbm uvnitř sídel bez vazny na základní dochovanou urbanistickou strukturu sídla

3.1.10 Seznam vymezených specifických míst krajinného rázu

V oblasti jsou vymezena následující specifická místa krajinného rázu:

- Zlatkov – prostor vyznačující se dochovanými prvky původní historické struktury krajiny v okolí Zlatkova a Josefova.
- Dolní a Horní Rozsíčka - prostor vyznačující se dochovanými prvky původní historické struktury krajiny v okolí Dolní a Horní Rozsíčky.
- Krajina v okolí Bobrové - prostor navazující na sídlo vyznačující se významnou dominantou kostelní věže zahrnující se zříceninu hradu Valy, kalvárii a údolí Bobrůvky s dochovanými budovami mlýnů.

Vymezební míst a stanovení jejich ochrany je nutné zabezpečit na úrovni ÚP

3.1.11 Přítomnost odlišujících se typických prostorů na úrovni míst krajinného rázu

Jako místa krajinného rázu lze vymezovat jednotlivé části údolí říčky Bobrůvka, drobné prostory s dochovanými prvky historického členění krajiny či drobné prostory s rybníky.

3.2 Oblast krajinného rázu Křižanovsko – Bítešsko (CZ0610-OB009)

3.2.1 Vymezení oblasti a základní charakteristika oblasti

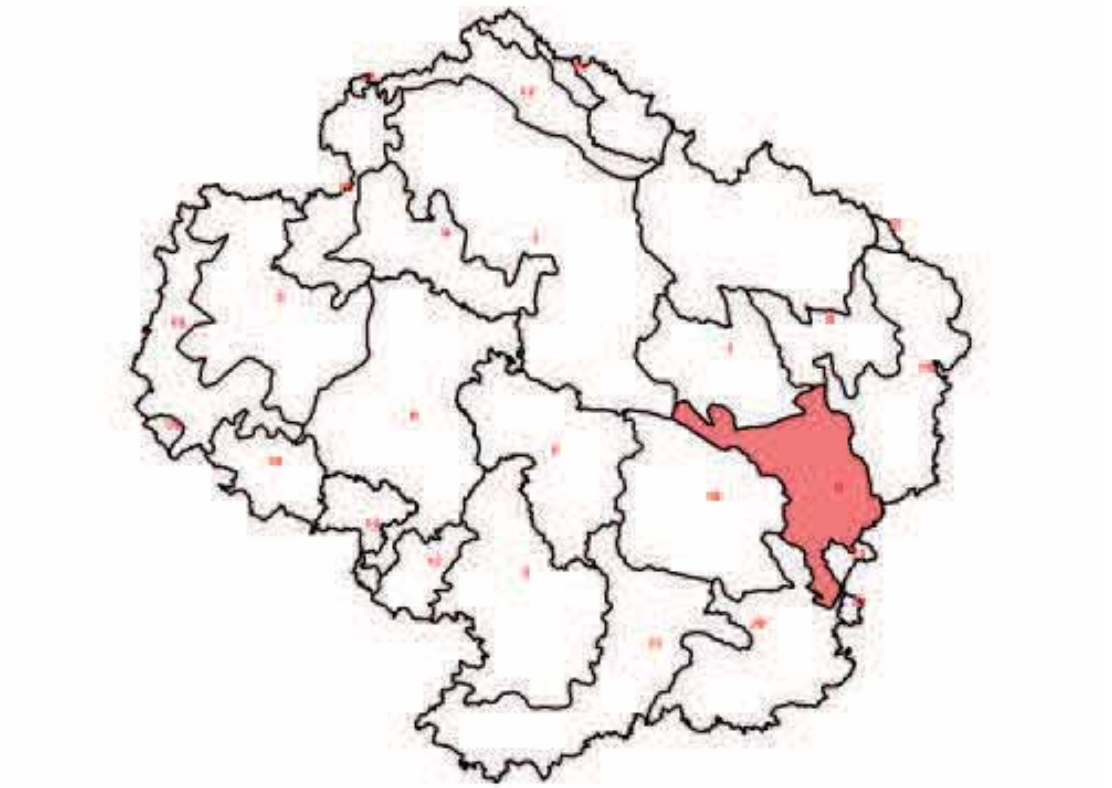

Oblast zahrnující sníženiny často vyplněné rybníky v okolí Křižanova a Velké Bíteše, utvářená především Křižanovskou pahorkatinou se specifickými vyvýšeninami vyznačující se sídly v dochovaném historickém prostorovém uspořádání.

3.2.2 Charakteristika přírodního prostředí, přírodní rámec oblasti

3.2.2.1 Geologická stavba a geomorfologie území

Horninná stavba území je pestrá, ale z hlediska krajinného rázu se mnohé horniny od sebe příliš neliší. Je převážně tvořena kyselými přeměněnými horninami – migmatity, přecházejícími k severozápadu v pararuly. Při jihovýchodním okraji oblasti mezi Katovem, Jinošovem a Čikovem se táhne asi 0,5 km široký pás jemnozrnných mladoprvohorních aplitů při okraji mohutného tělesa kompaktních bítešských ortorul. Severně od Křižanova jsou v základní hmotě kyselých metamorfitů několik set m široké pásy amfibolitů (bazických přeměněných hornin) a drobné proužky amfibolitů jsou i v jižním cípu oblasti. Vzácněji se v těchto lokalitách u Jasenice a Měřína vyskytují i do 50 m široké pásy krystalických vápenců a erlánů. Všechny uvedené horniny se nacházejí ve výrazných pruzích, v Měřínské kotlině SZ – JV, ve střední části směru SV – JZ, ve východní a jižní převažuje směr směr J – S. Uvedené směry pak částečně podmiňují některé hřbítky a úseky údolí. Při utváření reliéfu však zřetelně hrály větší roli neotektonické vertikální pohyby ker. Uvedené horniny mají patrnou foliaci, její směr je víceméně totožný se směrem pruhů hornin, sklon foliace se ale mění od místa k místu. Ojediněle se v jižní polovině území objevují drobné i středně velké výchozy hadců. Do výše uvedených hornin v oblasti jižně od Ořechova pronikly při mladoprvohorním (varijském) vrásnění

drobné pně a žíly kyselých i neutrálních hlubinných vyvřelin – granitů i křemenných syenitů (durbachitů). Při západním okraji do oblasti v Měřínské kotlině zasahuje třebíčský syenitový masív. Mladší horniny jsou zastoupeny pouze čtvrtohorními svahovinami a nivními sedimenty.

Monotónní komplexy migmatitů přecházejících do pararul tvoří přibližně 80 % plochy oblasti. Jde o poměrně kompaktní horniny, zvláště některé typy rul jsou masívnější. Žádné z nich však nejsou extrémně odolné nebo naopak rozpadavé, takže se v reliéfu odlišují jen málo. Jako mírně odolnější se jeví ortoruly v jižní části území - častěji tvoří hřbítky a kompaktní návrší, např. jihozápadně od Velké Bíteše. Všechny uvedené horniny se rozpadají na převážně ploché hranaté polyedrické balvany s mezerní hmotou tvořenou drobnými kameny. V komplexech migmatitů jižně od Heřmanova je světově známé mineralogické naleziště tzv. heřmanovských koulí (minerál antofylit s vložkami flogopitu). Ty se na povrchu projevují především jámami po ilegální těžbě, ale dotvářejí genia loci pro informované. Naleziště polodrahokamů jsou i na Ambrožném a kopci Bačatka u Vel. Meziříčí.

Amfibolity jsou přeměněné bazické horniny šedozelené barvy. Vlivem přeměny ale živiny do půdy uvolňují zpomaleně, takže se od kyselejších a chudších hornin liší málo. Projevují se však jako geomorfologicky méně odolné, a tak zpravidla se na nich nevyskytují výraznější kopce a hřbety, spíše jen plochá návrší a sníženiny. U obce Jasenice jsou v pestré sérii hornin naleziště stříbra, galenitu, sfaleritu, barytu, kalcitu i tuhy.

Krystalické vápence a erlány se nacházejí jen v úzkých pruzích. Vlivem malé odolnosti tvoří jen ploché svahy a nemohou se tak příliš projevovat ve zvláštní biotě. Zajímavé jsou výchozy bazických, ale zároveň toxických hadců (u Březníka, Borovníka, Bezděkova) a menší jsou i jinde, včetně Měřínské kotliny. Tvoří pruhy s délkou cca 1,5 km a šířkou několika set m. Vlivem svého chemismu omezují možnost výskytu některých rostlin, ze stromů jej snáší dobře jen borovice. Na hadcích lze tedy očekávat její přirozený výskyt i výskyt hadcových borů (viz též název obce Borovník).

Žuly a syenity tvoří tělesa o rozloze několika desítek ha až cca 2 - 4 km2, a to v jižní části území jižně od Ořechova. Žuly jsou mírně odolnější, u Ořechova se podílejí na stavbě výrazných pahorků. Křemenné syenity (tzv. durbachity) třebíčského masívu jsou chemicky neutrální a méně odolné než žuly a tvoří spíše ploché svahy. Uvedené horniny se na rozdíl od hornin přeměněných rozpadají podle navzájem kolmých systémů puklin, takže vznikají kvádrovité balvany, a podobně vypadající skalky. Ovětráváním hran získávají balvany zaoblený, žokovitý vzhled. Zvětraliny jsou drobně kamenité až hrubě písčité. V dané oblasti krajinného rázu se však syenity i diority takto projevují jen málo.

Na úpatích svahů jsou běžné až několik metrů mocné hlinito-kamenité svahoviny. Zahlazují reliéf a zvláště dolní partie svahů, místy se do nich ovšem snadno zařízly vodní toky, úvozy a strže. V nich pak vystupuje převážně kamenitý materiál. Lokálně v depresích na závětrných svazích jsou promíšeny se sprašovými hlínami, usazenými v glaciálech.

Nivní sedimenty tvoří pouze úzké pruhy na dnech údolí. Jsou živné a bohatě dotované vodou, takže umožňují rozvoj bujné nitrofilní vegetace. Rašeliny v oblasti nejsou evidovány.

Georeliéf je poměrně monotónní a má charakter tektonicky zdviženého zarovnaného plochého povrchu, uprostřed s nápadnějšími vrchovinami v okolí Ořechova. Severozápadně od těchto vrchovin se plošiny sklání k údolí Oslavy u Mostiště, severovýchodně od nich k východu k údolí Loučky a Libochůvky (které již leží mimo oblast). Jižně od Ořechova se plošiny na východě sklánění k jihovýchodu k údolím Haldy a Bitýšky, na jihu se sklánějí k jihozápadu k údolím levostranných přítoků Oslavy. V okolí Ořechova vystupují nad plošiny a plochá návrší zmíněné poměrně výrazné pahorky a

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

kopce, tvořící na západě vrchovinu Ambrožného (640 m n. m.), na severovýchodně vrchovinu Svaté hory (679 m n. m.). Jinak se na plošinách vyskytují jen plochá návrší a chybějí zde v jiných oblastech časté izolované pahorky. V plochém povrchu se vyvinuly ploché pramenné sníženiny využité pro soustavy rybníků.

Směrem k severu oblast neznatelně přechází v oblast Žďárska, k východu spadá do soustav údolí Svratecka (Svratecké hornatiny), na jihovýchodě přechází v rozsáhlé ortorulové plošiny Bítešska, na jihozápadě klesá do soustav údolí Ivančicka a v balvanitou krajinu Velkomeziříčska. Nejvyšším bodem oblasti je vrch Svatá hora u Křižanova (679 m n. m.), nejnižším dna údolíček směřujících k údolí Oslavy (410 – 400 m n. m.). Převýšení v rámci Křižanovska tedy dosahuje cca 270 m, což odpovídá průměru v rámci oblastí kraje Vysočina. Dle výškové členitosti má centrální část charakter členité pahorkatiny (s převýšením 75 – 150 m na vzdálenost 4 km). Severní a východní svahy Svaté hory mají převýšení 150 – 180 m, a reliéf zde tedy má charakter ploché vrchoviny, od vrcholu Ambrožného k jihozápadu převýšení dokonce dosahuje 215 m, a reliéf tak má dokonce charakter členité vrchoviny. Výška pahorků v okolí Ambrožného a Svaté hory nad okolními plošinami je zpravidla 40 – 80 m. Největší výška svahů Ambrožného i Svaté hory dosahuje 130 m.

Výraznější údolí se v rámci této oblasti až na výjimky nevyskytují, teprve při okrajích se začínají zařezávat. Údolí v rámci oblasti jsou tedy plochá, většinou úvalovitá, směrem po toku přecházející ve tvar široce rozevřeného „V“. Hluboká jsou do 50 m a vždy s 50 - 100 m širokou nivou na dně. Odlišné je asi 3,5 km dlouhé údolí Oslavy prorážející oblast pod Mostišťskou nádrží. Údolí je hluboké 40 – 80 m, zaříznuté, s relativně strmými svahy, skalkami a asi 8 m širokým korytem říčky Oslavy. Další výjimkou je poněkud atypický malý výběžek údolí Bitýšky pod Křovím, který by zřejmě již měl patřit do sousední oblasti krajinného rázu, ležící převážně v Jihomoravském kraji. Zde hloubka údolí narostla až na 80 m, údolí je již sevřené a se skalkami. Skal je v oblasti Křižanovska málo a nejsou výrazné. Nacházejí se hlavně na vrcholech výraznějších kopců, především na Svaté hoře a sousedním špičatém vrchu Na skalách (654 m n. m.). Nápadnější vrcholy jsou zpravidla alespoň kamenité. Skalky s velikostí do několika metrů se ojediněle nacházejí v údolích při okraji oblasti. Skalní útvary a rozptýlené kameny se na krajinném rázu podílejí jen v detailu.

Antropogenních tvarů je průměrné množství. K nejvýznamnějším náležejí skalnaté zářezy a vysoké náspy rychlíkové trati Brno – Havlíčkův Brod, železnice Křižanov – Vel. Meziříčí a dálnice Brno – Praha. Dále zde byly postaveny hráze četných rybníků a vznikly středně velké aktivní lomy (v ortorulách u Křoví a v žulách u Ronova). Výčet antropogenních tvarů doplňují pozůstatky po těžbě stříbra u Jasenice, četné drobné opuštěné lomy, hliník cihelny u Vel. Bíteše a sz. od Měřína a spíše ojedinělé vyšší agrární meze.

3.2.2.2 Klimatické podmínky

Klima Křižanovska je mírně teplé a mírně vlhké, vzhledem k nadmořské výšce podprůměrně vlhké, což je dáno polohou v mírném srážkovém stínu vyšší Vysočiny. Průměrné roční teploty dle údajů z období let 1901-1950 mírně rostly od severu k jihu - Moravec asi 6,5 ºC, Křižanov 6,7 ºC, Velká Bíteš 7,2 ºC a u jižního okraje oblasti zajisté dosahovaly 7,5 ºC. Srážky stejným směrem slabě klesaly. Na severu byly přes 650 mm (Křižanov 666 mm), Velká Bíteš 645 mm, ale Náměšť n./Osl. (již za hranicí oblasti) měla jen 594 mm. Dle Quittovy klasifikace naprostá část oblasti leží v mírně teplé klimatické oblasti MT5, jižní a východní okraje oblasti v mírně teplejší MT9. Pro náhorní plošinu a zvláště její ploché sníženiny je typické tzv. plošinové klima, vyznačující se silnějšími přízemními teplotními

inversemi, přízemními mlhami a častými přízemními mrazíky. O něco výraznější teplotní inverse jsou při dnech údolí. Naopak vystupující vrchy, především Svatá hora a Ambrožný jsou typické větší větrností, tvorbou námrazy v zimě, někdy doprovázené vrcholovými zlomy smrků a lámáním větví listnáčů. Expoziční klima (různě orientovaných svahů) se vlivem většinou plochých svahů projevuje málo. Ve vrchovinách Svaté hory a Ambrožného je vliv orientace svahů částečně eliminován větší větrností. V údolí Oslavy, Bitýšky na východním okraji oblasti a v údolí potoka Jasinky u Jasenice se expoziční klima projevuje středně výrazně, vliv je komplikován výskytem údolních inversí.

3.2.2.3 Hydrologické podmínky

Oblast Křižanovska je převážně pramennou oblastí, jedině říčka Oslava přitéká z vyšších poloh na severu. Větší vodní toky zde tedy s výjimkou Oslavy chybějí. Vodní prvky jsou zastoupeny malými a velkými potoky, říčkami, prameny a četnými rybníky.

Oblast leží v povodí Svratky, a tedy v povodí Dunaje. V severní části oblasti pramení říčka Libochovka, v západním výběžku sbírá vody říčka Balinka, v jihovýchodní části říčka Bitýška. V naší oblasti mají ještě ráz hlubších proudících potoků. Jen Oslava a Bitýška pod Křovím mají ráz podhorské kamenité říčky široké 6 - 8 m. Větší potoky mají zpravidla upravená koryta, zvláště v obcích a polní krajině, místy i na okrajích lesů. V lesních úsecích nebo loukách mezi lesy mají menší potoky koryta zpravidla neupravená a tvoří drobné volné zákruty (střední Balinka, střední Libochovka). Zvláště u obcí jsou však místy jezy a náhony na bývalé mlýny a pily.

Rybníků je v oblasti naprůměrné množství, ale jejich rozložení je nerovnoměrné. Jsou soustředěny do malých rybničních pánví, a to v okolí Křižanova a Moravce, typická soustava rybníků je u Ořechova, kaskáda rybníků je na Bílém potoce u Vlkova, máločetné kaskády drobných rybníků jsou místy v Měřínské kotlině. Rybníky na rozvodích bývají široké s okrouhlým tvarem (u Ronova), při okraji oblasti v začínajících údolích jsou úzké a protáhlé (Vlkovský rybník na Bitýšce dlouhý 1,1 km, Mezibořský rybník na Libochovce dlouhý 1,4 km, Pazdírek u Stránecké Zhoře). Mimo rybniční pánvičky se nacházejí jen ojedinělé malé rybníky s plochou do 2 ha. Největší rybníky dosahují plochy 20 ha (Velký Navrátil a Dolní Libochovský). Jen několik málo rybníků slouží rekreaci u vody. Většina větších rybníků leží v polní krajině nebo na okraji vesnic, významnější lesní rybníky jsou jenom mezi Křižanovem a Ořechovem. Zvláště ve výústních tratích rybníků bývá bohatá litorální vegetace, na okrajích obcí však likvidovaná zavážením hlínou a odpady (viz Vlkovský rybník).

Pramenišť je v oblasti poměrně hodně, typická jsou prameniště ve sníženách na úpatích větších pahorků a kopců. Jedná se o soustavou drobných vývěrů, v suchém období téměř vysychajících. Tato prameniště jsou v nelesní krajině zpravidla odvodněna meliorací a vznikající toky zatrubněny. V lesích se prameniště většinou zachovala. Některá prameniště slouží k jímání vody pro vodovodní sítě, jsou tedy na povrchu bezvodá. Upravené prameny jsou celkem četné, zvláště v otevřených lesnatých údolích a poblíž chatových osad.

3.2.2.4 Vegetace

Potenciální vegetace dle geobiocenologické klasifikace náleží do 4. (bukového) vegetačního stupně. Náznaky 3. (dubovo-bukového) vegetačního stupně se nacházejí při jižním okraji oblasti ve vazbě na teplejší polohy údolí sousedních oblastí krajinného rázu. Relativně teplomilnou biotu tak hostí příkré stráně jižního kvadrantu v údolí Jasinky u Jasenice nebo v okolí Níhova. Dle geobotanického členění se zde předpokládají acidofilní bučiny, nejspíše bikové, na prameništích byly rozsáhlé olšiny a v nivách

potoční jasanové olšiny. V údolí Oslavy a při jihozápadním okraji oblasti geobotanická mapa předpokládá výskyt acidofilních (nejspíše bikových a jedlových) doubrav, ale jedná se o chybu.

Současná krajina je převážně odlesněná, lesů se zachovalo asi 20% a tvoří středně velké i ojedinělé velké celky. Větší lesy se obecně nacházejí na výraznějších kopcích, kde přecházejí do podmáčených sníženin (Ořechovsko), menší jsou v pruzích na svazích údolí (viz Oslava, Jasinka, Bitýška). Malé lesíky jsou celkem časté v mírně členitějším reliéfu na východě oblasti.

V lesích zcela převažují smrkové kultury, v nižších polohách s příměsí borovice a modřínu, na nejteplejších svazích jsou kulturní bory. Přirozené lesy se zachovaly málo. Fragmenty přírodě blízkých borů s dubem jsou na skalkách v údolí Oslavy. K víceméně přirozeným lesům je třeba počítat i nepatrné výskyty hadcových borů. Při výústních tratích rybníků a malých nádrží jsou podmáčené olšiny. Vzácněji se nacházejí fragmenty prameništních olšin nebo regenerované potoční nivní lesy s převahou olší. Duby se v oblasti vyskytují málo, nejčastěji při okrajích lesů. Louky se nacházejí především v podmáčených depresích. Většinou se jedná o louky uměle založené v posledních 15 letech, často na místech meliorovaných pozemků bývalých polí, a tedy bez větší botanické hodnoty. Biologicky hodnotné louky se zachovaly víceméně jen v mokrých nivách (Libochovka) nebo na velmi mokrých místech nad rybníky (Ořechov). Suché trávníky částečně teplomilného rázu tvoří fragmenty při jižním okraji oblasti na horních hranách a jižních svazích údolí (okolí Níhova, Jasenice). Mnohé však zarostly náletem dřevin. Rozptýlené dřevinné zeleně je v krajině průměrné množství, zpravidla tvoří doprovod odvodňovacích příkopů, vodních toků, rybníků a silnic.

3.2.3 Přírodní dominanty

Přírodní dominantou regionálního významu je rozsáhlý zarovnaný povrch na rozvodí v širším okolí Velké Bíteše. Negativně položenou dominantou je převážně holé ploché dno Měřínské kotliny. Nespornou dominantou regionálního významu je nejvyšší vrch oblasti - Svatá hora (679 m) u Křižanova. Ze západu se jako regionální dominanta jeví i vrch Ambrožný (640 m). Dominantami nadmístního významu jsou údolí Oslavy u Mostiště, údolí Bitýšky pod Křovím, zmíněné soustavy větších rybníků u Moravce, Křižanova, Ořechova a Osové. Nadmístní dominantou je i Ambrožný při pohledu od severu a východu nebo zalesněné vrchy jihozápadně od Ronova. Lokálními dominantami z pohledů ve směru údolí jsou údolí Bitýšky, horní Libochovky, přímé údolí Jasinky, větší lesy na návrších a středně velké rybníky. Celkově je přírodních dominant průměrné množství, ale výjimečnější jsou pouze soustavy velkých rybníků a Svatá hora. Skály a balvany jsou nečetnými dominantami v krajinném detailu.

3.2.4 Identifikované znaky přírodní povahy a jejich přítomnost (Přírodní charakteristika území)

Znaky přírodní charakteristiky území		klasifikace znaků		
		dle významu	dle projevu	dle cennosti
1.	Mírně ukloněný, mírně zvlněný zdvižený zarovnaný povrch	XXX	0	XX
2.	Hřbety jižně od Křižanova – celky Svaté hory a Ambrožného	XXX	+	XX
3.	Údolí Bitýšky se zákruty	X	+	X
4.	Skalnaté údolí Oslavy u obce Mostiště	X	+	XX
5.	Hadcová tělesa	X	+	X
6.	Mineralogické lokality na jihozápadě území	X	+	XX

7.	Mineralogická lokalita u Heřmanova	**XX**	**+**	**XX**
8.	Krajina odlesněná ze 4/5	**XXX**	**-**	**X**
9.	Rozsáhlá pole v polní krajině s nedostatkem dřevinné zeleně	**XX**	**-**	**X**
10.	Velké a středně velké celky lesů	**XX**	**+**	**X**
11.	Naprostá dominance monotónních smrkových kultur v lesích	**XXX**	**-**	**X**
12.	Fragmenty přírodě blízkých lesů - olšiny	**X**	**+**	**X**
13.	Obnovené louky v depresích a nivách	**XX**	**+**	**X**
14.	Mokřadní louky	**XX**	**+**	**XX**
15.	V členitějším reliéfu soustavy mezí s porosty dřevin	**X**	**+**	**X**
16.	Odvodněná prameniště v polní krajině	**XX**	**-**	**X**
17.	Soustavy velkých rybníků	**XXX**	**+**	**XX**
18.	Větší potoky s převážně upravenými koryty	**X**	**0**	**X**
19.	Fragmenty suchomilných trávníků při jižním okraji oblasti	**X**	**+**	**X**

3.2.5 Indikátory přítomnosti zvýšené přírodní hodnoty KR

Přítomnost indikátoru je vyjádřena v následující tabulce:

P	**Indikátory přítomnosti zvýšené přírodní hodnoty**	přítomnost indikátoru v řešeném území	
		ANO	**NE**
P.1	Přítomnost národního parku (NP) vč. ochranného pásma		**X**
P.2	Přítomnost chráněné krajinné oblasti (CHKO)		**X**
P.3	Přítomnost národní přírodní rezervace (NPR) vč. ochranného pásma		**X**
P.4	Přítomnost národní přírodní památky (NPP) vč. ochranného pásma		**X**
P.5	Přítomnost přírodní rezervace (PR) vč. ochranného pásma	**X**	
P.6	Přítomnost přírodní památky (PP) vč. ochranného pásma	**X**	
P.7	Přítomnost evropsky významné lokality (EVL) sítě Natura 2000	**X**	
P.8	Přítomnost ptačí oblasti (PO) sítě Natura 2000		**X**
P.9	Přítomnost přírodního parku (dle §12 zák. 114/1992 Sb.)		**X**
P.10	Přítomnost skladebných prvků vyšších ÚSES (regionálních, nadregionálních)	**X**	
P.11	Přítomnost významných krajinných prvků (VKP)	**X**	

3.2.6 Přítomnost území zvýšené přírodní hodnoty

Velkoplošná zvláště chráněná území

- Nejsou vyhlášena

Maloplošná zvláště chráněná území

- PP Dobrá Voda, PP Heřmanov, PP Obora, PR Údolí Oslavy a Chvojnice

Přírodní parky

- Nejsou vyhlášeny

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

Územní systém ekologické stability

Nadregionální biocentra

- Nejsou vymezena

Regionální biocentra

- Mostiště, Lán, Holinka, Březejcký les, Červená

Nadregionální biokoridory

- tento prvek ÚSES jen krajově zasahuje v severozápadní části oblasti

3.2.7 Kulturní a historická charakteristika oblasti

3.2.7.1 Historický vývoj území v širších souvislostech

Významným střediskem pro středověkou kolonizaci regionu, která probíhala ve 12. a 13. století, byl bezesporu Křižanov. Založil jej pravděpodobně Přibyslav z Křižanova, který se stal hlavním kolonizátorem sporadicky osídleného území, sahající od Velké Bíteše až k Novému Městu na Moravě. V roce 1239 zde již existovalo sídlo s farním kostelem, v půli 13. století zde stál hrad a v roce 1293 je Křižanov zmiňován už jako městečko. Přibyslav z Křižanova založil v regionu celou řadu osad, připisováno je mu například založení Dobré Vody, Ořechova, Kundratic, Libochové a Kozlova. Po jeho smrti zdědily rozsáhlou državu jeho tři dcery, provdané za významné šlechtice své doby. Jednou z nich byla Zdislava (provdala se za Havla z Lemberka), která byla v roce 1995 prohlášena za svatou. V regionu působili zbylí 2 Přibyslavovi zeťové Smil z Lichtenburka a Boček z Obřan, který roku 1252 založil žďárský cisterciácký klášter. Klášteru věnoval ze svého majetku celou řadu vesnic v různých částech regionu. Do vlastnictví kláštera se později dostala také polovina Křižanova, zatímco ta druhá náležela světským pánům. Proto se zde vyvinula dvě centra (Horní a Dolní Křižanov) s vlastními tržišti, která byla sloučena až později (1486). Do regionu zasahoval také vliv (Velkého) Meziříčí; tamní hrad vznikl kolem roku 1236 jako jeden z nejstarších šlechtických hradů na Moravě. Jedním z nejstarších na Moravě byl také rod zdejších majitelů, pánů z Lomnice, který velkou část regionu (včetně Křižanova) ovládal koncem 14. století. Na začátku 13. století (zmínka 1234) jim patřila také Náměšť (nad Oslavou), s níž byly spojeny osudy jižní části regionu. Hrad s románským kostelem byl koncem 13. století postaven v Mostišti (páni z Mostiště); hrad byl pobořen za husitských válek. Z významnějších sídel byly ve 13. století založeny také Velká Bíteš (první zmínka 1240, kdy zde už stál kostel a fara) a Osová Bítýška (první zmínka 1264). Ve 14. století pokračovala kolonizace dosud neosídlených částí regionu a konsolidace panství a sídel.

Regionu se významně dotklo období husitských válek. První boje tu začaly dokonce už na přelomu 14. a 15. století v souvislosti se spory mezi moravskými markrabími Joštem a Prokopem z lucemburského rodu (1385-1405). Poté, co Prokopovy oddíly vydrancovaly Bíteš a obsadily náměšťský hrad, majetek hlavní Joštova spojence Lacka z Kravař, podpořily odvetné akce významnou měrou obyvatelé Bíteše a Meziříčí. Za odměnu je Lacek z Kravař povýšil na města a udělil jim městská práva. Během markraběcích válek byl pobořen hrad v Osové, který na přelomu 13. a 14. století založili páni z Ronova. Z dob husitských válek bylo významnou událostí vypálení žďárského kláštera (1422), po němž klášter zanikl a jeho statky uchvátila okolní šlechta. Většina z nich však byla klášteru vrácena po jeho obnovení za vlády Jiřího z Poděbrad. Husitské války postihly patrně také tvrz Rohy u Heřmanova (tvrziště Hrádek), která byla i s nevelkou osadou zničena. Bíteš, kde převažovalo německé katolické

obyvatelstvo, byla za husitských válek obsazena přívrženci táboritů. Většina regionu se však přiklonila k husitům. Meziříčí bylo dokonce významnou husitskou základnou, například při výpravě na Moravu proti Albrechtu Rakouskému v roce 1424 nebo při tažení proti Břeclavi (1427). Klid zbraní zde nebyl ani za vlády Jiřího z Poděbrad. Královské vojsko dobylo v roce 1464 meziříčský hrad, který v té době patřil královu odpůrci Bohušovi z Lomnice. V roce 1468 město obsadily a vydrancovaly uherské oddíly krále Matyáše. Za česko-uherských válek byl pobořen také křižanovský hrad a postiženo bylo i město. Během válek v 15. století došlo v regionu k zániku několika vsí.

Teprve na konci 15. století přišlo zklidnění a s ním spojený rozvoj regionu, trvající více než 100 let. Podstatný podíl na něm měli Pernštejnové, kterým podařilo pozvolna shromáždit ve svém vlastnictví velkou část regionu. V dokumentech z té doby je zaznamenáno několik jejich majetkových sporů s klášterem a jinými panskými rody. Za Viléma z Pernštejna, významného politika a hospodáře, došlo k významným změnám ve způsobu hospodaření. Nejviditelnějším projevem bylo zakládání rybníků, které značně změnily vzhled ploché krajiny Křižanovska. Mnohé z nich přetrvaly dodnes. Podnikatelské aktivity vyvíjel také žďárský klášter; běžné bylo v této době pronajímání hojných klášterních statků a dvorů v kraji. Rozvoj zaznamenala také sídla ve vlastnictví pánů z Lomnice. Meziříčský hrad byl přestavěn na renesanční zámek, Meziříčí bylo roku 1548 povýšeno na královské město, v němž vyrostly honosné měšťanské domy, ale také tiskárna a luteránské gymnázium. V Bíteši bylo v druhé půli 15. století dobudováno opevnění, přestaven a opevněn byl zdejší kostel, který plnil úlohu chybějícího hradu či tvrze. Již před polovinou 16. století došlo k pozvolnému úpadku Pernštejnů a začal postupný rozprodej majetků a statků, nejprve těch izolovaných a ekonomicky méně významných. Nakonec se však rozpadlo celé kompaktní panství a na konci 16. století byli nuceni prodat i rodové sídlo. Křižanov od Pernštejnů koupil v roce 1562 Zdeněk Lhotský z Ptení a udělal z něj centrum rodového panství. Jako sídlo byl na místě hradních rozvalin vybudován rozlehlý renesanční zámek. Ve stejné době vznikla v Křižanově nová budova radnice, stejně jako zámek dosud v převážné míře dochovaná. Za pánů z Ptení bylo také rozšířeno dvorové hospodářství; byl založen například dvůr na místě zrušené vsi Jakubovice a dvůr v Dolní Libochové. Roku 1552 prodali Perštejnové také Osovou. Nový majitel Jan Polcar z Parařova přestavěl zpustlou tvrz na renesanční zámek. Kolem zámku vytvořil koncem 16. století soustavu rybníků, které jsou charakteristickou dominantou krajiny dodnes.

Ve druhé polovině 16. století se na náměšťském panství usadil rod pánů ze Žerotína, kteří byli velkými podporovateli českých bratří. Díky nim byla v roce 1578 po zákroku Rudolfa II. proti ivančické akademii přenesena bratrská tiskárna z Ivančic (založená biskupem Janem Blahoslavem roku 1562) do tvrze v Kralicích (první zmínka o osadě 1310) nedaleko Náměšti. Zde tiskárna fungovala 42 let a bylo to její nejplodnější období. Za vrchol kralického tisku je pokládána šestidílná Bible česká, později nazvaná kralická.

Rozvoj regionu ukončilo vypuknutí třicetileté války. Již v roce 1620 došlo poblíž Horní Rozsíčky ke střetu polských hord s vojáky bystřického a kunštátského panství. Poláci v té době vydrancovali řadu vsí v okolí Meziříčí. Na přelomu let 1620 a 1621 byla císařskými oddíly vypleněna tvrz v Kralicích. Bratrskou tiskárnu se podařilo přesunout na žerotínský náměšťský zámek, kde ovšem zůstala jen do vydání Obnoveného zřízení zemského (1628). Tehdy odešel Karel starší z Žerotína do exilu a postaral se i o další přesun tiskárny (polské Lešno) a také knihovny a archívu jednoty bratrské (Vratislav). Neklidné bylo celé válečné období, ale největší škody s sebou přinesl vpád Švédů na Moravu v roce 1643. Švédové vyplenili Meziříčí, Bíteš i Křižanov. Jako ilustraci o stavu regionu na konci války lze

použít zprávy o Meziříčí: v průběhu války bylo několikrát vypáleno, zažilo mor (zemřelo přes 1000 lidí) a 266 domů lehlo popelem, mnoho přeživších domů zůstalo pustých. Meziříčí i Bíteš ztratily většinu svých privilegií a poklesly na provinční úroveň. Na venkově nebyla situace o mnoho lepší, například v Pikárci byla v roce 1657 obsazena pouze polovina usedlostí, ostatní byly pusté. Do osudů regionu zasáhly také majetkové konfiskace a změny majitelů, které započaly už po bitvě na Bílé Hoře. Mnozí noví majitelé se snažili ze svého majetku vytěžit co nejvíc bez ohledu na zájmy obyvatel (takto utrpěla ještě v průběhu války Bíteš). Nicméně se region začal ve druhé polovině 17. století velmi pomalu vzpamatovávat z válečných škod. Probíhala výstavba, rozvíjet se začaly některé obory, například tkalcovství. Nedaleko Pikárce se začala těžit hrnčířská hlína (les Hlíny), na území křižanovského panství byla zahájena těžba a zpracování železa (huť s vysokou pecí u Kundratic). Těžební činnost zde však již na počátku 18. století slábla a postupně zanikla.

Pozitivně se v regionu projevil rozkvět žďárského kláštera za opata Vejmluvy v první polovině 18. století. Klášter zde měl rozsáhlé majetky, o které se pečlivě staral. Od roku 1727 náležel klášteru také Křižanov; přestavba zdejší kaple sv. Barbory je připisována architektu Santinimu, který pracoval pro žďárského opata. Naopak negativní vliv měly války o rakouské dědictví na začátku vlády Marie Terezie. V roce 1742 přitáhla do oblasti bavorská, francouzská a pruská (později také saská) vojska, obsadila zde některá města, mimo jiné i Meziříčí, a docházelo k plenění. Výdaje měla města i s průchody císařských vojsk. Výrazné změny přinesly tereziánské a josefínské reformy. Jedna z nich vedla ke zrušení žďárského kláštera (1784), jehož majetek byl rozdělen a rozprodán. Vybudování císařských silnic koncem 18. století přineslo rozvoj Bíteši a především Velkému Meziříčí, které se stalo sídlem Jihlavského kraje. Reformy podpořily rozvoj podnikání, objevily se první manufaktury, byly budovány vodní mlýny, pily, zařízení na zpracování zemědělských produktů, změnil se způsob lesního hospodářství.

Oblasti se dotkly také napoleonské války, procházely tudy vojenské sbory ruské i francouzské armády. V listopadu 1805 se v meziříčském zámku ubytoval maršál Bernadotte se svou družinou a ve městě byli po bitvě u Slavkova ubytováni francouzští vojáci, zvláště ranění a nemocní. Také v průběhu prusko - rakouské války (1866) krajem projížděly vojenské oddíly obou stran. Vojáci zavlekli do kraje choleru, na kterou zemřelo i mnoho zdejších obyvatel. Cholerová epidemie v regionu řádila už i dříve, například v roce 1832 v okolí Křižanova. Ten byl v roce 1865 prodán podnikatelské rodině Teuberů, která se postarala o výraznou změnu jeho vzhledu. Hrad, obnovený v barokní podobě po požáru v roce 1710, byl přestavěn na zámek v romantizujícím novorenesančním slohu, předhradí se proměnilo v anglický park se dvěma rybníky. Výstavba byla zaznamenána i jinde; v Moravci byl v roce 1879 založen tehdejší majitelkou tzv. Louisin dům, který sloužil jako starobinec. Naproti němu bylo v roce 1907 postaveno sanatorium. Oba objekty slouží dnes jako Charitní domov. V Moravci byla také zřízena jedna z nejstarších pošt na Moravě (1894).

Po zrušení roboty roku 1848 poklesl význam zemědělské výroby, část polí zůstávala neobdělaná, rušeny byly některé dvory. Někdy po roce 1879 zanikl například Tiský dvůr nedaleko Pikárce, byly zrušeny také tři velké rybníky v jeho blízkosti a celý areál byl postupně zalesněn. Teprve na přelomu 19. a 20. století byly oba rybníky Tisy v poněkud menším rozsahu obnoveny. Naopak zvolna vzrůstal význam různých průmyslových odvětví. V souvislosti s pěstováním brambor se objevily lihovary, od roku 1860 fungoval například v Osové. První továrny se objevily ve Velkém Meziříčí. V Pikárci byl v osmdesátých letech 19. století otevřen kamenolom, v Křižanově fungovala pila, lihovar a cihelna. Průmyslový rozvoj regionu byl však poměrně pomalý, k čemuž přispěl fakt, že se mu vyhýbaly nově

budované železnice. První návrh trati vedoucí přes Křižanov sice existoval už v roce 1836, ale s výstavba byla zahájena až v roce 1939. Stavbu přerušila válka a tak byl provoz na trati zahájen až v roce 1953.

Regionu se dotkly události spojené s 2. světovou válkou. Většina židovské populace (poměrně velká komunita žila už od 16. století například v Meziříčí) zemřela v nacistických koncentračních táborech. Poválečný odsun Němců se dotkl také rodiny Teuberů, která se téměř 100 let podílela na rozvoji Křižanova. Část obyvatel regionu přesídlila do vyprázdněných sudetských vsí. Poválečného vývoje regionu se dotklo združstevňování a pozdější intenzifikace zemědělské výroby a velkoplošné odvodňování, výstavba přehrady Mostiště (1957-1961) a výstavba dálnice D1 v sedmdesátých letech. Dálnice podpořila především rozvoj Velkého Meziříčí, v jehož sousedství byl vybudován monumentální dálniční most.

3.2.7.2 Identifikace dochovaných znaků historické povahy (Historická charakteristika území)

Znaky historické charakteristiky území		klasifikace znaků		
		dle významu	dle projevu	dle cennosti
1.	Dochované obrazy sídel s typickými dominantami	X	+	X
2.	Dochované původní prostorové uspořádání sídel	XX	+	XX
3.	Dochovaná historická jádra měst s četnými historickými objekty měšťanských domů, veřejných budov, veřejnými prostory, parky	X	+	XX
4.	Cestní síť vedená v původní historické stopě místy doprovázaneá ovosnými stromy a vzrostlou zelení, s travnatými příkopy	XX	+	X
5.	Dochované objekty sakrální architektury, typické dominanty kostelních věží umocňující obraz sídla	XX	+	X
6.	Přítomnost dochovaných bývalých panských sídel zámků, hradů, tvrzí, zříceniny hradů, klášterů	XX	+	XX
7.	Dochované objekty lidové architektury	X	+	X
8.	Dochované znaky původního historického členění krajiny (meze oddělující pozemky, remízky, úvozy a polní cesty) utvářející četné drobné prostory	XX	+	XX
9.	Dochované historické objety samostatných usedlostí, mlýnů, hamrů a objektů sakrální architektury ve volné krajině	X	+	X
Legenda:		**XXX** zásadní **XX** spoluurčující **X** doplňující	+ pozitivní - negativní 0 neutrální	**XXX** jedinečný **XX** význačný **X** běžný

3.2.7.3 Typologie lidové architektury

Převládá typ domu Českomoravské vrchoviny. V této oblasti se však dominantně projevuje lokální forma dyjsko-oslavského domu. Lidový dům je téměř výhradně zděný se slohovými ohlasy ve výzdobě štítu. Na jihu se mohou objevit prvky pocházející z lokální formy dyjsko svrateckého domu, pronikajícího sem z Moravskobudějovicka a Moravskokrumlovska.

3.2.7.4 Komponované prostory a panská sídla, významné kulturní lokality a objekty v krajině

Kulturně a historicky významné lokality kulturní krajiny	
Městské památkové rezervace (MPR)	Městské památkové zóny (MPZ)
0	MPZ Velká Bíteš
Vesnické památkové rezervace (VPR)	Vesnické památkové zóny (VPZ)
0	0
Lokality s cennou architekturou	Lokality s cennou lidovou architekturou a dochovanou urbanistickou strukturou
Velká Bíteš, Křižanov, Moravec	Pucov, Kúsky, Jívoví, Pikárec, Nová Ves, Radňoves, Rojetín, Březí, Březské, Ondrušky, Kadolec
Krajinné památkové zóny (KPZ), komponované krajinné prostory	Významné stavby v krajině
Park v okolí křižanovského zámku, zámecký park v Osové, zámecký park s komponovanou krajinou v okolí Moravce	Zámek s parkem v Moravci, zámek s rybníky v Křižanově, rybniční soustava u Ořechova, středověká tvrz v Ronově, komponovaný prostor s vodní tvrzí v Osové
Národní kulturní památky	Archeologické lokality
0	0

3.2.7.5 Současný stav krajiny

Krajinu Křižanovska tvoří mozaika několika typů krajinných struktur, střídajících se velkých scelených převážně zorněných bloků, zaujímajících zarovnané nebo mírně svažité polohy s malebnými prostory lesů a četných rybníků a drobnými prostory vyznačujícími se znaky původního historického členění krajiny.

Fig. 2 Typický obraz krajiny Křižanovska

Lesní porosty zaujímají vyvýšené polohy nebo sledují údolní partie, místy tvoří pásy oddělující katastrální hranice obcí. Převažují zde především smrkové monokultury. Lesní okraje vyjma údolních poloh jsou často velmi pravidelné a sousedí-li s ornou, pak bez přechodového prostoru tvoří „ostré hranice“. K nejvýznamnějším prostorům patří zalesněné hřbítky S od Ořechova v prostoru Svaté hory a Malého Kamenného vrchu, tvořící výrazný vymezující horizont. Podobně se uplatňují v interiéru oblasti prostory v okolí Bítešské horky a Hory JV od Březejce.

Zorněné půdní bloky vytváří netypické střední až velké měřítko krajiny, umocněné místy bezlesými vymezujícími horizonty a zarovnanými partiemi, vyznačují se pravidelnými okraji geometrizujícími krajinnu scénu a potlačují uplatnění malebných prostorů v krajině, vůči kterým se uplatňují místy kontrastně. Bloky orné dotváří typické znaky upozorňující na plošné zásahy intenzifikace zemědělské výroby z období socialismu – zemědělské areály s halovými objekty odlišného měřítka vůči tradičním stavebním objektům v krajině, výrazně se uplatňující meliorační zásahy (odvodnění, technické úpravy vodních toků), různé atypické zemědělské stavby ve volné krajině (hydrogloby vodáren, sila aj.).

Křižanovsko – Bítešsko se vyznačuje drobnými prostory s překvapivě dochovanými prvky původního historického členění krajiny (mezemi, kamenicemi, remízky) především v okolí Heřmanova, Lhotek a Dolních Radslavic a drobně v údolních polohách.

Fig. 3 Typická dominanta Velké Bíteše

Krajina se vyznačuje drobnými údolími a sníženinami četných vodních toků, které zde často pramení. Velká část těchto sníženin je vyplněna soustavami rybníků typických pro celou krajinu v okolí Křižanova, Moravce a Ořechova. Údolí jsou J od Svaté Hory a Vymyslíku téměř paralelně uspořádána a nejvýznamnějším tokem této části oblasti je Bílý potok, jenž u Velké Bíteše tvoří zaříznuté údolí doprovázené lesy a loukami ve svém uspořádání sledujícími základní údolní osu. Tato orientace podmínila i uspořádání sídel v této části území. Na rozdíl od toho je S část oblasti utvářena nepřehlednou zvlněnou krajinou členitých údoních sníženin směřujících k Oslavě, jenž prochází SZ částí oblasti do Třebíčska – Velkomeziříčska.

V oblasti lze nalézt četné památky a pozůstatky využití a obývání území. K nejvýznamnějším lze řadit prostor komponované krajiny v okolí moraveckého zámku, komponovaný prostor parku a prostory s rybníky v okolí zámku v Křižanově, významný dochovaný stavební soubor zachovávající půdorys původní středověké tvrze v Ronově, komponovaný prostor s vodní tvrzí v Osové. Četná jsou též boží muka drobných kamenných křížů, místy jsou ve volné krajině k vidění drobné zděné kapličky. Dominanty kostelních věží jsou z různého období a ovlivňují především krajinné rámce sídel. K netypičtějším dominantám patří nesporně kostelní věž ve Velké Bíteši.

Specifické prostory tvoří rybniční soustava mezi Křižanovem a Ořechovem, velké rybníky v okolí Moravce, údolí Oslavy v okolí Mostiště se zříceninou hradu na Krásné hoře nad vsí (patrné již jen zbytky) a dominantu starobylého kostelíka sv. Marka a zbytky mezí a kamenic nad vsí, krajina vyznačující se dochovanými prvky historického uspořádání, kamenicemi a mezemi s remízky a drobnými lesy v okolí obcí Lhotky, Dolní Radslavice, Kúsky, specificky uspořádaný krajinný prostor s dochovanými kamenicemi a mezemi kompaktní záhumenicové plužiny s nalezišty heřmanovských koulí, údolní prostor Bílého potoka S od Velké Bíteše (pokračuje v prostoru přírodního parku stejnojmenného názvu v Jihomoravském kraji).

Sídelní struktura je statická, ve výrazné střediskové orientaci ke Křižanovu. Převažují zde sídla venkovského typu umístěná především do rozšířených částí údolí a na okraje sníženin. Sídelní struktura pochází především z období vrcholně středověké kolonizace území. Nelze stanovit převažující strukturu uspořádání vsí, neboť území se vyznačuje rozličními formacemi od typicky návesních sinicových forem po smíšená uspořádání. Místy jsou zachované lesní návesní vsi v radiálním uspořádání. Lze však říci, že u většiny venkovských sídel převažuje návesní forma uspořádáná podél komunikace. Většina obcí je narušena nevhodně situovanými objekty zemědělských areálů. Některé z nich jsou navíc značně pozměněny kontrastně situovanou novou zástavbou ze 70. let min. stol., ale též ze současného období (katalogové domky). Výrazně nevhodně se též uplatňují halové objekty sledující dálnici D1 u Velké Bíteše.

Uspořádání ploch odpovídá především typické struktuře záhumenicové plužiny navazující na lánové obce. Ta je však značně potlačena scelením do velkých bloků. Fragmenty dochovaného členění plužiny lze nalézt v méně zemědělsky atraktivních místech Arnoleckých hor (Dědkov). Převážná část

venkovských sídel si navzdory narušení výstavbou ze 70. a 80. let min. stol. zachovává svůj typický obraz zemědělských vsí. Vysokou kulturní hodnotu nesou především prostory záměrně komponované krajiny v okolí Radešína a žďárského kláštera. Bohdalov vytváří typický obraz sídla s rybníkem. V okolí dálnice D1 a na okrajích Velké Bíteše jsou poměrně živelně a bez vazby na krajinný prostor budovány halové objekty.

Území se vyznačuje místy značnými kontrasty dochovanými historicky cennými prvky se současnou kulturní vrstvou představovanou zemědělskou krajinou, místy se vyznačující typickými znaky intenzifikace zemědělství společné pro většinu území kraje, trasou železničního koridoru Brno – Praha (spodní trať č. 251) a též díky dálnici přítomným nevhodně umístěným halovým objektům na okrajích sídel, kamenolom u Ořechova významně mění krajinnou scénu místa.

3.2.7.6 Kulturní dominanty (pozitivní projev)

V území se žádné kulturní dominanty oblasti pohledově neuplatňují.

3.2.7.7 Identifikované znaky kulturní povahy a jejich přítomnost v současné krajině území oblasti (Kulturní charakteristika území)

Znaky kulturní charakteristiky území		klasifikace znaků		
		dle významu	dle projevu	dle cennosti
1.	Rozsáhlé půdní bloky převážně zorněné, vyznačující se geometrizovanými okraji, nesoucí důsledky intenzifikace zemědělské výroby – meliorace, technické úpravy vodních toků	XXX	-	X
2.	Hospodářský charakter lesních porostů vyznačující se četnými průseky, pravidelnými okraji a převahou lignikultur	XX	-	X
3.	Sídla venkovského typu převážně v původním prostorovém uspořádání zachovávající svůj typický charakter s dochovanými objekty lidové architektury	XX	+	XX
4.	Necitlivě prostorově a architektonicky řešené dostavby sídel s novostavbami z daného období, technické úpravy toků a návesních rybníků (betonové požární nádrže)	X	-	X
5.	Průmyslové zóny, agroindustriální areály na okraji měst a ve volné krajině vyznačující se kontrastním měřítkem, objemem hmot a proporcemi	XX	-	X
6.	Stromořadí doprovázející komunikace	X	+	X
7.	Liniové objekty dálkového vedení (VVN, VN) s příhradovými stožáry, stožáry GSM a necitlivě ztvárněné a umístěné vysílače	XX	-	X
8.	Soustavy rybníků s místy vyvinutými břehovými posrosty	XXX	+	XX
9.	Ovocné sady, ovocné dřeviny doprovázející komunikace, ovocná stromořadí	X	+	X
10.	Přítomnost drobné sakrální arch. (kříže, sochy, boží muka, kaple) a pomníků	X	+	X
11.	Nadměrně frekventované komunikace a dálkové komunikace I. třídy a dálnice, železniční koridory (D1 v jižní části území)	X	-	X
12.	Významné prostory záměrně komponované krajiny	X	+	XX
Legenda:		XXX zásadní XX spoluurčující X doplňující	+ pozitivní - negativní 0 neutrální	XXX jedinečný XX význačný X běžný

3.2.7.8 Indikátory zvýšené kulturní hodnoty krajiny zvyšující estetickou hodnotu krajinného rázu

K	Indikátory přítomnosti hodnot kulturní a historické chraktertistiky	přítomnost indikátoru v řešeném území	
		ANO	NE
K.1	Přítomnost národní kulturní památky (NKP) vč. pam. ochranného pásma (POP)		X
K.2	Přítomnost archeologické památkové rezervace (vč. navrhované a POP)		X
K.3	Přítomnost městské památkové rezervace (MPR)(vč. navrhované a POP)		X
K.4	Přítomnost vesnické památkové rezervace (VPR)(vč. navrhované a POP)		X
K.5	Přítomnost městské památkové zóny (MPZ)(vč. navrhované a POP)	X	
K.6	Přítomnost vesnické památkové zóny (VPZ)(vč. navrhované a POP)		X
K.7	Přítomnost krajinné památkové zóny (KPZ)(vč. navrhované)		X
K.8	Přítomnost kulturní nemovité památky (vč. navrhované a POP)	X	
K.9	Přítomnost regionu lidové architektury	X	
K.10	Přítomnost archeologických lokalit	X	

3.2.8 Prostorové vztahy, měřítko krajiny a vztahy v krajině

Krajina oblasti je podřízena reliéfu vyznačujícího se četnými sníženinami, které jsou osazeny soustavami rybníků. Sídla jsou převážně umístěna na dnech mělkých údolí a v jejich závěrech. V kontrastu vůči malebným prostorům s rybníky je značné zornění plochých částí krajiny, které je místy zesíleno otevřeností krajinné scény. Rybníky tvoří často velké soustavy. Místy jsou doprovázeny mokřady a bohatě vyvinutými břehovými porosty. Krajina si doposud zachovává charakter rybniční krajiny v plošším reliéfu podobně jako Žďársko- Bohdalovsko. Místy jsou patrné dochované struktury historického členění krajiny a též historicky cenné prostory komponované krajiny, navazující na panská sídla. Mnoho vsi si zachovalo svůj původní charakter a je stále v dochované původní struktuře prostorového uspořádání, narušený však místy nevhodnými přestavbami, dostavbami a téměř v každém sídle na okraji umístěným zemědělským areálem. Některá sídla jsou však značně narušena nevhodnou novou zástavbou napojenou na původní strukturu bez kontextu. K nejvýznamnějším prostorům patří zalesněné hřbítky S od Ořechova v prostoru Svaté hory a Malého Kamenného vrchu tvořící výrazný vymezující horizont uvnitř oblasti.

Jižní část prostoru silně ovlivňuje linie dálnice D1 vytvářející silně se uplatňující hlukovou a mentální bariéru.

Krajinná scéna je ve většině území otevřená, poskytuje však jen pohledy do okolních oblastí. Prostor vymezují zalesněné horizonty Arnoleckých hor, ale některá místa též vnitřní vyvýšené zalesněné prostory Radenického lesa (vymezující horizont nad Křižanovem), v J části kulturní předěl daný linií dálnice, SV a V stranu omezují hrany údolí Svratecké hornatiny. Jen JV výběžek táhnoucí se ke Kralici n. O. je netypický a spíše přechodový.

Měřítko krajiny je lze vnímat ze dvou úhlů pohledu. Prvním je pohled prostřednictvím celého prostoru, kdy měřítko lze chápat jako velké, utvářené především zorněnými plochami velkých bloků a lesy – hrubá mozaika krajiny. Druhý detailnější pohled odkrývá měřítko drobné v prostorech v okolí Heřmanova, Lhotek, Cyrilova a v prostorech s rybníky.

Krajina neoplývá vyhlídkami a v krajině je jen několik zajímavých vyhlídkových bodů, zejména z okrajových prostorů Radenického lesa, v okolí Holého vrchu nad Cyrilovem, Na Kopaninách nad Kozlovem, odkud je velmi působivý pohled na Křižanov a Křižanovský zámek.

Fig. 4 Malebná silueta sídla. Křižanov s vypínajícími se zalesněnými horizonty svatohorského hřbetu a Křiblíku.

3.2.8.1 Identifikace znaků prostorové povahy, měřítka a vztahů v krajině

Znaky prostorové povahy		klasifikace znaků		
		dle významu	dle projevu	dle cennosti
1.	Sníženiny s rybníky a soustavami rybníků	XXX	+	XX
2.	Nízké horizonty často vrstvené v několika plánech bez výrazných narušení kontrastními prvky	XX	+	X
3.	Otevřené průhledy do krajiny z vyvýšených míst	XX	0/+	X
4.	Přítomnost významných pozitivních kulturních dominant	XX	+	XX
5.	Kulturní osa dálnice D1 vymezující část prostoru	XX	-	X
6.	Kontrast měřítka prostoru zemědělské krajiny s měřítkem míst s rybníky a prostory s dochovanými prvky historického členění krajiny	XX	-	X
7.	Narušené vztahy sídel a jejich krajinného rámce	X	-	X
Legenda:		XXX zásadní XX spoluurčující X doplňující	+ pozitivní - negativní 0 neutrální	XXX jedinečný XX význačný X běžný

3.2.8.2 Významné narušení krajinného rázu

- × Velké zorněné plochy, místy vytvářející rozsáhlé bloky orné, potlačující původní strukturu krajiny
- × Agroindustriální areály na okrajích mnoha sídel, vymykající se svým uspořádáním a měřítkem budov obvyklé architektuře a narušující prostové uspořádání sídel
- × Místy narušená struktura sídel nevhodnými dostavbami a novostavbami
- × Stožáry mobilních operátorů
- × Linie nadzemního el. vedení 220 a 400 kV

3.2.8.3 Citlivost území

Z pohledu výstavby

- × Výstavba velkých halových objektů ve volné krajině a na okrajích sídel

- × Nevhodně řešené dostavby sídel vyznačujících se dochovanou urbanistickou strukturou
- × Výstavba vertikál technicistní povah a větrných elektráren do vyvýšených prostorů a krajinářsky cenných prostorů zejména v okolí Holého vrchu, Svaté hory, Malého Kamenného vrchu, Křiblíku, Spáleného kopce, Bítešské horky a též do míst vizuálně ovlivňujících obrazy dochovaných sídel (Křižanov, Moravec, Velká Bíteš, Heřmanov aj.)
- × Kontrastní výstavba vůči dochovaným prostorům komponované krajiny
- × Nevhodná výstavba v prostředí rybničních soustav narušující přírodní charakter území

Z pohledu změny využití území

- × Odvodnění krajiny a rušení rybníků
- × Odlesnění vrcholových partií vytvářejících vymezující horizonty

3.2.9 Opatření k ochraně pozitivních hodnot krajinného rázu, ochranné podmínky OKR

V oblasti krajinného rázu je třeba dbát na minimalizaci zásahů a zachování významu znaků krajinného rázu, které jsou zásadní nebo spoluurčující pro ráz krajiny a které jsou dle cennosti v rámci státu či regionu jedinečné nebo význačné. Jedná se o následující zásady ochrany krajinného rázu, z nichž některé jsou obecně použitelné pro ochranu přírody a krajiny a některé pro územně plánovací činnost:

- Zamezit výstavbě průmyslových center a hal, rodinné výstavbě ve volné krajině
- Zamezit nevhodně situované výstavbě zdůrazňující existenci dálnice (čerpací stanice, reklamní bilboardy apod.)
- Zamezit výstavbě výškových staveb a větrných elektráren v prostorech, ze kterých se budou vizuálně uplatňovat v území přírodních parků Svratecká hornatina, Třebíčsko či Údolí Balinky a též ve vyvýšených prostorech, odkud se budou uplatňovat jako dominanta mnoha dalších oblastí, nebo budou v kontrastu se stávajícími dominantami kostelních věží či kulturně cenných prostorů
- Zajistit ochranu vymezujících horizontů před výstavbou objektů přesahujících výšku lesa a výstavbou budov uplatňujících se ve vymezeném horizontu
- Zajistit ochranu širšího krajinného rámce prostoru v okolí Heřmanova, Moravce, Křižanova, Osové
- Zamezit nevhodné výstavbě necitlivě vedených komunikací, potlačujících přírodní charakter typických prostorů s rybníky a mokřady
- Zamezit dalšímu scelování polí, zejména v prostorech s dochovanými prvky historického členění krajiny
- Zamezit technickým úpravám vodních toků potlačujících typický charakter drobných údolí
- Zamezit vzniku nevhodně urbanizovaných prostorů na okrajích sídel venkovského typu a nevhodným dostavbám uvnitř sídel bez vazby na základní dochovanou urbanistickou strukturu sídla

3.2.10 Seznam vymezených specifických míst krajinného rázu

V oblasti jsou vymezena následující specifická místa krajinného rázu:

- Krajinný rámec Heřmanova – krajina s dochovanými prvky původního historického členění krajiny v okolí Heřmanova

- Netínsko - krajina s dochovanými prvky původního historického členění krajiny s významnou dominantou netínského kostela a hrobkou Lobkoviců
- Cyrilovsko - krajina s dochovanými prvky původního historického členění krajiny v okolí Cyrilova
- Lhotky - krajina s dochovanými prvky původního historického členění krajiny v okolí Lhotek a Dolních Radslavic
- Křižanovský park s rybníky – prostor zámeckého parku s navazujícími rybníky
- Zámecký park v Moravci - prostor parku navazujícího na moravský zámek s komponovanými prvky s rybníky a osou k zemědělskému dvoru v navazující krajině

Ochranu míst je nutné zabezpečit na úrovni ÚP.

3.2.11 Přítomnost odlišujících se typických prostorů na úrovni míst krajinného rázu

Jako místa krajinného rázu lze vymezovat především kulturní prostory vyznačující se dochovanými prvky komponované krajiny, prostory s četnými dochovanými prvky historického upořádání krajiny, krajinářsky cenné partie sníženin s rybníky.

3.3 Oblast krajinného rázu Svratecká hornatina (CZ0610-OB019)

3.3.1 Vymezení oblasti a základní charakteristika oblasti

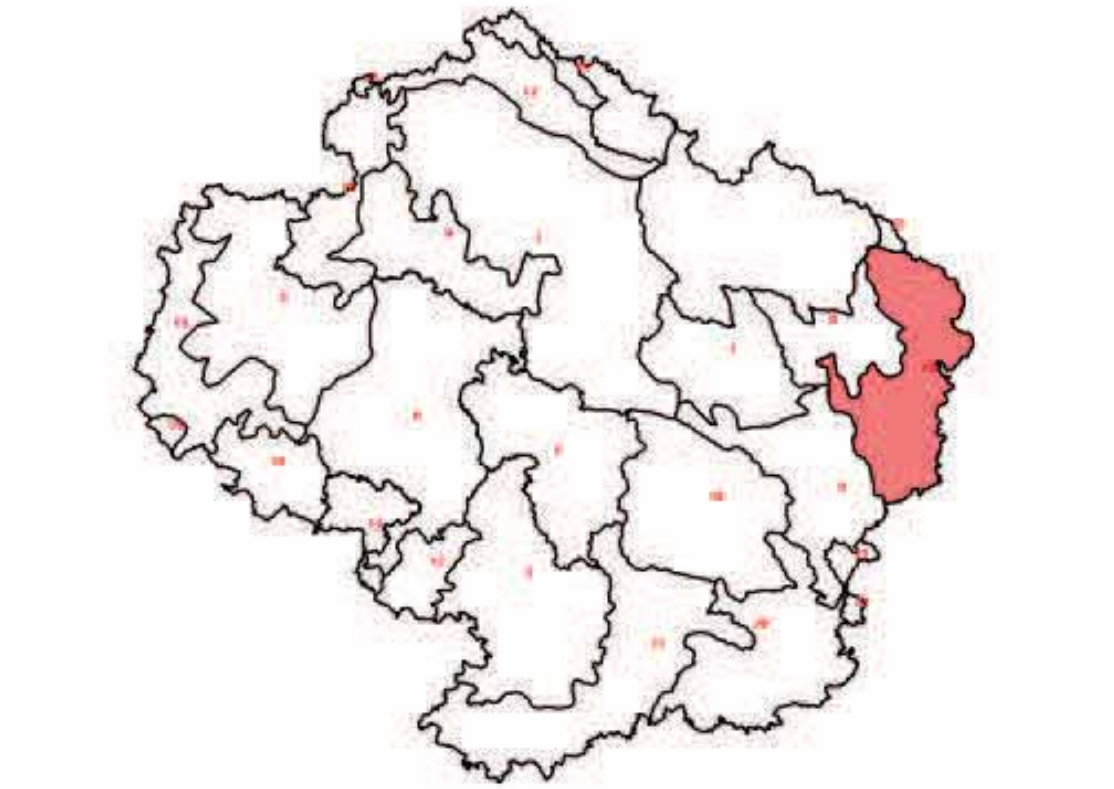

Pestrý a ojedinělý prostor utvářený hornatým reliéfem v osové orientaci podél hluboce zaříznutého toku řeky Svratky s mnoha dílčími prostory, přírodními lesy a pestrou mozaikou zemědělské krajiny.

Obrázek 1 Typická krajina Svratecké hpornatiny jevící se z okolních pprostorů

3.3.2 Charakteristika přírodního prostředí, přírodní rámec oblasti

3.3.2.1 Geologická stavba a geomorfologie území

Skladba hornin této oblasti je v rámci kraje Vysočina nejvíce pestrá. S výjimkou žul, druhohorních opuk a písků a typických rašelin zahrnuje horniny celého kraje. I v této oblasti převažují kyselé přeměněné horniny - pararuly přecházející v podobné migmatity. Podél Svratky se táhnou i pruhy

svorů s granáty a velmi úzké pruhy fylitů. Východně od Svratky, v jižní části i západně od ní, se rozprostírá mohutné těleso pevných bítešských ortorul. Oblast severozápadně od Rovečného je tvořena ještě pevnějšími granulity. V pararulách v údolí Svratky a západně od něj se táhnou do 200 m široké pruhy bazických hornin – amfibolitů a krystalických vápenců (mramorů), vzácně i erlánů a větší útržky a tělesa hadců. Pruhy mramorů v údolí Svratky jsou často doprovázeny extrémně kyselými kvarcity (křemenci). Všechny dosud uvedené horniny se nacházejí v kilometry i desítky kilometrů dlouhých pruzích, na jihu směru S – J, v severní části (od Víru k S) se stáčejí do směru SZ – JV. Přeměněné hroniny mají více či méně patrnou foliaci, její směr je totožný s uvedenými směry pruhů hornin. Severně od Víru jsou ukloněny většinou k severovýchodu se sklonem 50 - 60º, jižně od Víru jsou ukloněny k západu, nejčastěji se sklonem 20 - 50º. Ve směrech pruhů hornin a kolmo na ně probíhají četné zlomy, po kterých docházelo k velkým horizontálním i vertikálním pohybům. Ze všech oblastí kraje je tato nejvíce postižena tektonikou, a to i velmi mladou. Směry údolí i hřbetů tak často respektují směry pruhů hornin i zlomů. Západně od dolní Loučky se během mladoprvohorního vrásnění do přeměněných hornin protlačily drobné pně křemenných syenitů (durbachitů) – výběžků třebíčského masívu. Na jihu oblasti teče Svratka v úzkém prolomu a v prolomech paralelních s jejím údolím jsou vkleslé kry mladotřetihorních vápnitých mořských jílů a písků. Při dně údolí Svratky se nacházejí zbytky štěrkopískových teras v několika úrovních. Zde a v prolomech paralelních se Svratkou se nacházejí poměrně mohutné závěje sprašových hlín a dokonce pravých vápnitých spraší. Typické jsou mohutné akumulace svahovin ve středních a dolních třetinách svahů, často mohutně balvanité. Dna údolí vyplňují nivní sedimenty. Rašeliny tvoří pouze malé lokality za hranicí kraje.

Pestré komplexy kyselých přeměněných hornin tvoří přibližně 80 % plochy oblasti. Pararuly i migmatity mají víceméně patrnou foliaci. Jde o poměrně kompaktní horniny, ne však příliš odolné, takže výskyt přirozených skal na nich není extrémně četný. Nejzřetelnější foliaci mají svory a fylity, což se projevuje i na charakteru skal a balvanů – jsou velmi ploché. Nejmasívnější a nejpevnější jsou ortoruly a granulity, které tvoří nejvyšší a nejčastější skály v území i nejvyšší vrchy oblasti. Při zvětrávání se rozpadají na hranaté polyedrické balvany s mezerní hmotou vytvořenou drobnými kameny.

Krystalické vápence jsou významnými bazickými horninami v oblasti. Nacházejí se v údolí Svratky mezi Loučkami a Vírem, drobné útržky se táhnou až k Borovnici. Zabírají i exponované svahy a hřbítky, takže se projevují kalcifilní biotou. Krasové jevy zde však známy nejsou.

Největší tělesa hadců jsou v údolí střední Haldy, střední Libochovky, dolní Loučky a dolní Nedvědičky. Vyznačují se extrémním chemismem s nadbytkem horčíku a pro většinu rostlin jsou toxické. Jelikož hadce zde jsou exponovány na srázech údolí, projevují se i specifickou hadcovou biotou (sleziník hadcový) a hadcovými bory. Mladotřetihorní mořské jíly a písky se v krajině projevují málo, neboť jsou zpravidla kryty sprašemi, sprašovými hlínami a svahovinami. Spolu s nimi však tvoří nejúrodnější půdy v oblasti a jsou kompletně odlesněny, většinou zorněny. Mohutné proudy svahovin se vyskytují hlavně východně od Svratky. Pro svou častou balvanitost jsou většinou zalesněny, ojediněle sloužily jako pastviny. Nivní sedimenty tvoří pruhy na dnech údolí. Jsou živné a bohatě dotované vodou, takže umožňují rozvoj bujné nitrofilní vegetace. Nejsouvislejší a až 300 m široké těleso nivních sedimentů je na dně údolí řeky Svratky. Jako jediná rovná relevantní plocha v oblasti je niva Svratky téměř souvisle zorněna. U jejích poboček šířka niv jen ojediněle přesahuje 60 m a jsou většinou zatravněny.

Oblast je velmi bohatá na naleziště různých rud i dalších surovin (uran, železo, baryt, živec, grafit, mramor, stavební kámen), které se zde povrchově i hlubinně těžily.

Georeliéf se vymyká poměrům kraje Vysočina. Celá oblast má charakter rozsáhlé, vertikálně i horizontálně velmi členité údolní krajiny. Prakticky se zde nenacházejí pro kraj typické zdvižené zarovnané povrchy. Reliéf je tvořen soustavou hlubokých údolí a jejich strmých poboček, které rozrušily původní reliéf do strmých, vysokých skalnatých vrchů až hor. Výrazností vrcholů a převýšením svahů připomíná členité partie Beskyd (a odpovídá jim i převahou travních porostů). Je přitom nápadné, že nejvyšší vrchy v širším okolí se vyskytují poblíž údolí Svratky, takže celkové převýšení kopců ještě roste.

Nejvyšším bodem oblasti je vysoký hřbet Horního lesa (774 m n. m.) nad Vírem. Jen o málo nižší jsou vrchy severozápadně od Jimramova, které tvoří přechod ke Ždárským vrchům (Prosička 739 m n. m., Strom 771 m n. m.). Nejnižším bodem bylo místo, kde říčka Loučka nad Tišnovem opouštěla oblast i kraj (256 m n. m.). Po úpravě hranic kraje je nejnižší místo v údolí Svratky severně od Nedvědice – cca 325 m n. m. Původní převýšení v rámci oblasti tedy bylo 518 m, nyní v rámci kraje je cca 450 m. V obou případech je toto převýšení s velkým odstupem nejvyšší z oblastí v kraji. Převážná část oblasti má převýšení na vzdálenost 4 km přes 300 m, a tedy charakter ploché hornatiny. Nejvyšší převýšení v kraji (na vzdálenost 4 km) je mezi vrcholem Horního lesa a korytem Svratky u Víru - 390 m. V Jihomoravském kraji pak mezi vrcholem Sýkoře (705 m n. m.) a údolím Svratky u Prudké převýšení dosahuje dokonce 405 m. Pouze oblast západně od údolí Svratky a jižně od Švařce má převýšení na 4 km v rozsahu 200 – 300 m, a tudíž charakter členité vrchoviny. Zde se také objevují erodované zbytky zarovnaných povrchů, tvořící plošší kopce s výraznými vršky. Nejplošší je reliéf v místech, kde se pravostranné přítoky Svratky teprve zařezávají do plošin – u Šiklova mlýna na Loučce nebo pod Mezibořím na Libochůvce. Zde převýšení dosahuje jen cca 150 m, a reliéf tak má charakter ploché vrchoviny. Návrší nad údolími (náleží již do oblasti Křižanovska) zde tvoří často zbytky zarovnaných povrchů a jsou částečně odlesněna. V této části tedy chybějí pro Svratecko typické výrazné lesnaté kopce – ty začínají až dále po toku.

Jednoznačnou osou území je hluboké, široké a členité údolí Svratky, celkově zachovávající směr SSZ – JJV. Střídají se zde poměrně přímé a otevřenější úseky údolí (asi podmíněné tektonicky) s úseky, kde se řeka prolamuje přes vyšší reliéf v sevřeném skalnatém údolí s četnými zákruty až meandry. Relativně rovné a otevřené úseky má údolí Svratky u Borovnice, v okolí Jimramova, pak od Koroužného až po Doubravník (již mimo kraj) a od Borače po Tišnov. Zařízlé meandrující úseky jsou mezi Dalečínem a Koroužným a mezi Doubravníkem a Boračem (již mimo kraj). V Borovnici má dno údolí výšku cca 510 m, u Štěpánovic (dnes již mimo kraj) cca 260 m. V délce oblasti 34 km tedy klesá o 250 m, přičemž většinu převýšení překonává v oněch zařízlých meandrujících údolích, kde má podstatně větší spád. Všechny přítoky se směrem ke Svratce zařezávají, jejich údolí se prohlubují a spád toků roste, takže typické jsou na nich peřeje a v případě malých potoků i několikametrové vodopády.

Oblast je nejbohatší na skály v celém kraji. Skály se zde nacházejí prakticky všude, tvoří tory na vrcholech, skalní sruby na svazích i údolní skály v místech, kde je sráz údolí podkopáván vodním tokem – ty jsou pak nejvyšší. Skalní stěny vysoké až 80 m jsou v údolí Svratky pod Dalečínem, velmi působivé jsou u hráze nádrže Vír a pod ní, stejně vysoké jsou Sokolí skály nad Prudkou (dnes mimo kraj). Přes 30 m vysoké skály jsou v údolí dolní Hodonínky, dolní a střední Loučky, dolní Libochovky. Všechny uvedené skály vystupují nad les a jsou krajinnými dominantami. Skály na vrcholech mají výšku zpravidla do 10 m a z lesa nevystupují (viz Zubštejn). Výjimkou je vrch Prosička, kde pod vrcholem jsou skály vysoké cca 17 m a vystupují nad koruny stromů. I tím se ovšem Prosička blíží

vrcholům Ždárských vrchů. V okolí skal, hlavně pod nimi, jsou četné akumulace balvanů a na dlouhých svazích se vyvinuly celé balvanové proudy (Zubštejn, Čepičkův vrch, Prosička ...). Je to kraj (oblast) plný kamení.

Antropogenní tvary jsou středně hojné, jsou zastoupeny především vysokými kamennými náspy a zářezy rychlíkové železnice Tišnov – Křižanov – Žďár n./Sázavou, v údolí Loučky a Haldy jsou 4 tunely a vysoké viadukty. Menší jsou zásahy do reliéfu na trati Tišnov - Nové Město na Moravě, vedoucí údolím Svratky a Nedvědičky, u Prudké (již mimo kraj) procházející i tunelem. Nápadné jsou i stavby silnic, především silnice Prostějov – Štěpánov n./Svratkou – Bystřice n./Pernštejnem. Nepominutelné jsou přehradní hráze na Svratce – 71 m vysoká betonová impozantní hráz nádrže Vír I., nízká nenápadná vyrovnávací nádrže Vír II. Drobné i středně velké lomy byly hojné, dnes jsou až na výjimky opuštěné a převážně zarostlé, takže z krajiny „zmizely“. U Dolního Čepí v závěji sprašových hlín je historický hliník cihelny. U Drahonína, Bukova i jinde v západní části oblasti jsou haldy po hlubinné těžbě uranu. Hojné jsou pozůstatky po dávné těžbě železné rudy. Četné jsou soustavy agrárních mezí, často kamenité, avšak nevysoké.

3.3.2.2 Klimatické podmínky

Klima je mírně teplé, mírně vlhké, vzhledem k nadmořské výšce území podprůměrně vlhké, což je dáno polohou ve srážkovém stínu Ždárských vrchů. Klima se výrazně mění od vyššího severu k nižšímu jihu -teploty směrem k jihu v průměru rostou a srážky klesají. Za období 1901 – 1950 byly v severní části průměrné roční teploty pod 6 ºC a srážky přes 700 mm – Polička 5,8 ºC a 705 mm, Bystřice n. /Pernštejnem na úpatí vyšších poloh 6,5 ºC, 651 mm, Nedvědice 7,4 ºC, 630 mm, Tišnov 8,0 ºC, 579 mm. Dle Quittovy klasifikace území sz. od Víru leží v mírně chladné oblasti CH7, vyšší polohy jižně od Víru v relativně chladnější mírně teplé oblasti MT3, údolí Svratky však v relativně teplejší MT9 a jižní okraj oblasti v nejteplejší mírně teplé oblasti MT11. Zřetelně se projevuje nadměrná větrnost vrcholů a vrcholové klima (nižší stromy, zlomy kmenů a větví). Výrazné jsou teplotní inverze při dnech údolí, projevující se nízkými teplotami v noci a v zimě, četnějším výskytem mlh, rosy a delším trváním sněhové pokrývky, zvláště v užších zalesněných údolích. Velmi výrazně se projevuje expoziční klima různě orientovaných svahů údolí. Nejteplejší jsou jihozápadně orientované svahy v jejich horní polovině, nejchladnější severovýchodní svahy v jejich dolní polovině. Tyto rozdíly jsou patrné v délce trvání sněhové pokrývky, vegetaci i pocitu při pobytu na daných svazích. Zvláště v údolí Svratky se tak projevuje tzv. říční (fakticky ovšem údolní) fenomén s velmi pestrou mozaikou rozličných místních klimat a mikroklimat. Výše proti toku Svratky i jejích přítoků již tyto rozdíly nejsou tak patrné.

3.3.2.3 Hydrologické podmínky

Vodní prvky jsou velmi důležitou součástí krajinného rázu Svratecka, ostatně reliéf této oblasti byl jimi vytvořen. Celé území leží v povodí Svratky, tedy i Dyje, Moravy a Dunaje. Vyskytují se zde říčky a malá řeka, různě velké potoky, prameny a ojedinělé nádržky. Nejnápadnější jsou 2 vodní nádrže na Svratce.

Řeky a říčky tvoří hlavní atraktivitu oblasti, její pomyslné i reálné osy. Jejich koryta s výjimkou sídel a jejich okolí nejsou nápadněji upraveny. Jezů je zde málo a netvoří souvislé kaskády. Relativně více jich je v jihomoravské části. Koryta toků nejsou příliš zahloubena do nivy, jsou širší a otevřená, s hojnými úseky mírných peřejí. Největší peřeje na Svratce byly bohužel zatopeny Vírskou přehradou a u Prudké (nyní mimo kraj Vysočinu) téměř zanikly odvedením vody náhonem papírny. Krásné peřejnaté úseky

jsou na dolní Libochůvce, na Loučce u Trenckovy rokle, na Hodonínce nad Štěpánovem, na Nevědičce nad Nedvědicí. Drobné přítoky do těchto hlavních toků mají tvoří dokonce malé vodopády, např. 3 vodopády vysoké 2,5 – 4 m v Trenckově rokli. Méně vodné a méně známé jsou i jinde, převážně však v jihomoravské části oblasti. Na Svratce v okolí Borovnice jsou v široké nivě vyvinuty i volné zákruty. Dvojznačnými prvky jsou vodní nádrže. Vodní nádrž Vír I. patří k nejhlubším v ČR, je nesporně nápadným prvkem krajiny a díky své poměrně čisté vodě může působit v krajině atraktivně. Zátopa má šířku 100 – 500 m a jen dvě zátoky. Problémem je, že se jedná o nádrž na pitnou vodu se zákazem přístupu, takže rekreačně ji využít nelze a kompozičně v krajině jen omezeně. Pohledem na vodní hladinu se tak s výjimkou hráze a ojedinělých vyhlídkových míst na okolních kopcích těšit nelze. Nádrž naopak zaplavila a zničila pohledově a krajinářsky nejcennější část údolí Svratky, hluboké, skalnaté, bez sídel, s peřejemi, velmi oblíbené rybáři i vodáky. Nádrž Vír II. je malá a údolí nápadněji nezatopila. Problémem je, že voda z ní odtéká tunelem na elektrárnu u Koroužného, a tak poslední silně peřejnatý úsek Svratky je většinou bez vody. Z nádrže se také odebírá značné množství vody a průměrný průtok Svratky pod Vírem tak znatelně poklesl. K Brnu je voda vedena štolami údolím Svratky do megalomansky působící úpravny vody ve Švařci a dále štolami k Borači.

Rybníků je v oblasti velmi málo a jsou výhradně malé. Vyskytují se téměř výhradně v loukách a polích na dnech širších údolí řek, z nichž jsou náhonem napájeny. Oblast není typická pramenná a výrazné prameny zde téměř chybějí. Drobné potoky pramení v erozních rýhách, v nichž postupně a neznatelně přibývá vody. Mnohé prameny v suchých obdobích vysychají a voda v údolí pramení až v jeho nižší části. Upravených pramenů je střední množství (Lesní studánka pod Prosičkou u Jimramova), relativně častější jsou drobné studánky u chatových osad.

3.3.2.4 Vegetace

Z hlediska geobiocenologické klasifikace leží převážná část oblasti ve 4. vegetačním stupni – bukovém. Údolní srázy teplého kvadrantu (typičtěji až v jihomoravské části) hostí společenstva 3. vegetačního stupně – dubovo-bukového. Na nejteplejších stráních pod Doubravníkem se vyskytují náznaky 2. v.s. – bukovo-dubového. Nejvyšší polohy oblasti na severu a hřbet Horního lesa náležejí již do 5. vegetačního stupně – jedlovo-bukového, kde byla do 10% přirozená příměs smrku. Z hlediska geobotanického jsou na převážné části oblasti předpokládány květnaté bučiny, lokálně v horních částech svahů přecházející v acidofilní bikové bučiny. V údolí Svratky od Víru k jihu geobotanická mapa již předpokládá převahu černýšových dubohabřin, ve skutečnosti zde převažovaly ještě bučiny a dubohabřiny začínaly až v jihomoravské části u Nedvědice. O něco kyselejší půdy byly v údolích Loučky, Libochůvky a Haldy, kde rekonstrukce předpokládá místní výskyt acidofilních doubrav (asi bikových a hlavně jedlových). To je sporné, rozhodně zde na hadcích byly hadcové bory nebo alespoň přirozená příměs borovice. Reliktní bory na skalách byly maloplošné, ale hojné v údolích zmíněných říček, ojedinělé byly v údolí Svratky. Zvláště v údolích pravostranných přítoků Svratky byla a dosud je místy hojná jedle bělokorá. Běžné byly a dosud jsou javorovo-jasanové suťové lesy. Nivy toků hostily lužní jasanovo – olšové lesy.

Současná krajina je odlesněná asi z 50 %. V zemědělské krajině jsou hojně zastoupeny louky i pastviny a místy dokonce převažují. Pole se nacházejí buď v širší nivě Svratky, nebo v prolomech podél ní nebo na mírnějších horních částech svahů. Tvoří jen drobné celky a víceméně horizontální pásy na svazích. Lesy se vyskytují ve středně velkých i velkých celcích především na svazích údolí, ale dalece přesahují na kopce nad údolími. Pouze v západní plošší části se nad údolími objevují na strmějších svazích louky

a dále od údolí pole. Lesy zde pokrývají téměř jen svahy údolí. Zpravidla zalesněné jsou i vystupující pahorky, dodávající krajině specifický malebný ráz.

V současné vegetaci převažují kulturní smrčiny, směrem k jihu na jižních svazích přecházející v kulturní bory. Zpravidla se ale v lesích udržela alespoň příměs listnatých dřevin – severněji buků a javorů klenů, jižněji dubů a habrů a javoru mléče. Smíšené lesy jsou poměrně časté a časté jsou i listnaté přírodě blízké lesy, zvláště na nejstrmějších svazích údolí Svratky a jejích levostranných přítoků. Celkem hojné jsou segmenty přírodě blízkých lesů v nivách - olšiny s jasanem a javory, nejčastěji však mají ráz jen širších břehových porostů. Lokálně sem z teplejších území pronikl trnovník akát a místy vytvořil okraje lesů.

Travní porosty jsou i na poměry kraje Vysočina hojné. Byly zde běžné relativně sušší pastviny, louky byly hlavně v nivách a stinných depresích. Pastviny i louky byly rozděleny systémy kamenic. Ty ovšem dnes zarostly lesem a náletem zarostly i četné menší pastviny a louky. Nověji jsou takové segmenty dokonce zalesňovány smrkem, a mizí tak jedna z hlavních atraktivit oblasti. Mnohé sušší i vlhčí travní porosty mají dodnes značnou floristickou i krajinářskou hodnotu. Extenzivní trávníky na mnoha místech doplňují jedinci či skupiny jalovců. Často jsou součástí maloplošných chráněných území.

3.3.3 Přírodní dominanty

Přírodní dominantou regionálního významu je celý systém údolí Svratky, zvláště při pohledu ve směru údolí. Přírodními dominantami regionálního až nadregionálního významu jsou nejvyšší vrchy v oblasti – Horní les (774 m) v kraji Vysočina a Sýkoř (705 m) v kraji Jihomoravském. Viditelnost těchto vrchů za dobrého počasí přesahuje 100 km. Dominantou regionálního významu je při pohledech od západu vrch Přední skála (712 m n. m.) u Karasína nad Vírem. Spíše mentální dominantou regionálního významu pro informované je nádrž Vír I, jako pohledová dominanta má význam nadmístní. Dominantami nadmístního významu jsou dále mnohé výraznější vrcholy, především Zubštejn (688 m n. m.) nad Pivonicemi (při pohledu od západu a jihu), Prosička (739 m), na západě Kraví hora (611 m) nad údolím Loučky u Olší, ve střední části pak Čepičkův vrch (654 m) nad Štěpánovem. Dominantami nadmístního významu jsou též údolí Loučky a střední a dolní Libochůvky, střední a dolní Nedvědičky, dolní Hodonínky. Ze skal do této kategorie patří zdaleka viditelné skály pod vrcholem Prosičky. Lokálními dominantami jsou především další ostré vrchy, údolí Haldy apod. Dominantami lokálními jsou i vysoké skály vystupující nad les v údolích, řeka Svratky a říčky Loučka, Libochovka, Nedvědička, Bystřička a Hodonínka. Lesy jsou v této oblasti dominantami zpravidla jen ve spojení s nápadným reliéfem, který svou výrazností ostatní kandidáty na dominanty přehlušuje. Dominantami lokálního významu (na podzim až nadmístního) jsou zbytky přirozených lesů barvících se na podzim do rezavooranžova či žluta. Skály skryté v lese, balvanové proudy, rokle a peřeje jsou dominantami v detailu.

3.3.4 Identifikované znaky přírodní povahy a jejich přítomnost (Přírodní charakteristika území)

Znaky přírodní charakteristiky území		klasifikace znaků		
		dle významu	dle projevu	dle cennosti
1.	Mohutné údolí Svratky a hlavních poboček	**XXX**	**+**	**XXX**
2.	Poměrně výrazné vrchy vystupující nad horní hranu údolí	**XXX**	**+**	**XX**
3.	Přímé úseky údolí Svratky	**XX**	**0**	**XX**

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

4.	Průlomové úseky údolí Svratky	**XX**	**+**	**XX**
5.	Zaříznuté zákruty až meandry na Loučce, Libochovice, Bystřičce a Haldě	**XX**	**+**	**XX**
6.	Hojné skály vysoké kolem 10 m na vrcholech a svazích	**XX**	**+**	**XX**
7.	Skály vysoké 30 – 80 m při dnech údolí vystupující nad les	**XXX**	**+**	**XX**
8.	Četné nápadné balvanové proudy	**XX**	**+**	**XX**
9.	Strmé rokle spadající do hlavních údolí	**XX**	**+**	**XX**
10.	Výskyty mramorů (se specifickou vegetací)	**XX**	**+**	**XX**
11.	Výskyty hadců (se specifickou vegetací)	**XX**	**+**	**XX**
12.	Pestrost a pozoruhodnost ostatních hornin a minerálů (např. granátické svory, výskyt minerálů barytu, turmalínu, bývalá naleziště železa, uranu, zlata atd.)	**XX**	**+**	**XX**
13.	Zalesněnost cca 50 %, lesy tvořící velké komplexy nebo pásy na svazích údolí	**XXX**	**+**	**X**
14.	Převaha jehličnatých kultur (především smrku) v lesích	**XX**	**-**	**X**
15.	Vysoké zastoupení přírodě blízkých lesů	**XX**	**+**	**XX**
16.	Časté smíšené lesy jehličnanů a listnáčů	**X**	**+**	**XX**
17.	Větší počet botanicky hodnotných luk a bývalých pastvin	**XX**	**+**	**XX**
18.	Pole převážně malá a s dostatkem (lokálně až nadbytkem) dřevinné zeleně v okolí	**XX**	**+**	**XXX**
19.	Údolí Svratky zatopené nádrží Vír I. (ztráta významného jevu)	**XX**	**-**	**XXX**
20.	Vodní hladina nádrže Vír I.	**XX**	**+**	**XX**
21.	Snížení průtoků na Svratce odběrem vody	**X**	**-**	**XX**
22.	Koryta toků s převážně přirozeným průběhem	**XX**	**+**	**XX**
23.	Peřeje u Prudké	**XX**	**+**	**XX**
24.	Peřeje a drobné vodopády na menších tocích	**XX**	**+**	**XX**
25.	Bezvodé údolí Svratky pod nádrží Vír II.	**X**	**-**	**XX**
26.	Drobné přítoky charakteru malých bystřin v bočních údolích	**X**	**+**	**X**

3.3.5 Indikátory přítomnosti zvýšené přírodní hodnoty KR

Přítomnost indikátoru je vyjádřena v následující tabulce:

P	**Indikátory přítomnosti zvýšené přírodní hodnoty**	přítomnost indikátoru v řešeném území	
		ANO	**NE**
P.1	Přítomnost národního parku (NP) vč. ochranného pásma		**X**
P.2	Přítomnost chráněné krajinné oblasti (CHKO)		**X**
P.3	Přítomnost národní přírodní rezervace (NPR) vč. ochranného pásma		**X**
P.4	Přítomnost národní přírodní památky (NPP) vč. ochranného pásma	**X**	
P.5	Přítomnost přírodní rezervace (PR) vč. ochranného pásma	**X**	
P.6	Přítomnost přírodní památky (PP) vč. ochranného pásma	**X**	
P.7	Přítomnost evropsky významné lokality (EVL) sítě Natura 2000	**X**	
P.8	Přítomnost ptačí oblasti (PO) sítě Natura 2000		**X**
P.9	Přítomnost přírodního parku (dle §12 zák. 114/1992 Sb.)	**X**	

P.10	Přítomnost skladebných prvků vyšších ÚSES (regionálních, nadregionálních)	**X**	
P.11	Přítomnost významných krajinných prvků (VKP)		**X**

3.3.6 Přítomnost území zvýšené přírodní hodnoty

Velkoplošná zvláště chráněná území

- Nejsou vyhlášena

Maloplošná zvláště chráněná území

- NPP Švařec, PP Louky u Polomu, PP Nyklovický potok, PP Ostražka, PP Javorův kopec, PR Vírská skalka, PP Kocoury, PP U Hamrů, PR Čepičkův vrch a údolí Hodonínky, PR Ochoza, PP Nad koupalištěm, PP Křižník, PR Hrádky, PR Údolí Chlébského potoka, PP Svratka, PR Nad horou, PR Sokolí skála, PP Veselský chlum, PP Pláně

Přírodní parky

- PrP Svratecká hornatina - Vyhlášen Okresním národním výborem ve Žďáře nad Sázavou v roce 1988 a ONV Blansko v roce 1990 jako oblast klidu. Nařízením Okresního úřadu ve Žďáře nad Sázavou a OkÚ v Blansku byl roku 1995 vyhlášen přírodním parkem. Roku 1995 byla nařízením OkÚ Brno-venkov k parku přičleněna menši část území tohoto okresu.

  Park se rozkládá po obou stranách hlubokého údolí Svratky mezi Předklášteřím u Tišnova a Borovnicí severně od Jimramova, kde přímo navazuje na CHKO Žďárské vrchy. Celková rozloha činí 365 km2, z toho 251 km2 v okrese Žďár nad Sázavou.

  Území parku je součástí Hornosvratecké vrchoviny, jižním cípem zasahuje do Tišnovské kotliny. Jeho reliéf patří k nejčlenitějším částem Českomoravské vrchoviny. Leží v rozmezí nadmořských výšek 255 m (niva Svratky mezi Štěpánovicemi a Předklášteřím) až 774,3 m (Horní les severovýchodně od vodní nádrže Vír I). Dalšími významnými vrcholy v okrese Žďár nad Sázavou jsou například Panský vrch (736 m n. m.), Na jedli (726,8 m n. m.), Zadní skála (712 m. n. m.) a Čepičkův vrch (654,4 m n. m.). Ráz členité vrchoviny až hornatiny určují hluboce zaříznutá údolí Svratky a jejích přítoků, zejména Trhonického potoka, Nyklovického potoka, Hodonínky, Bystřice a Nedvědičky. Relativní výšková členitost je často vyšší než 300 m.

  Svratecká hornatina je součástí Českého masivu a je tvořena strážeckým moldanubikem, svrateckým, poličským a letovickým krystalinikem. Převažují metamorfované horniny pararuly, dvojslídné ruly, ortoruly a migmatity. Vzácně, ale z hlediska podmínek vegetace velmi významně, jsou zastoupeny i amfibolity, krystalické vápence (nedvědické mramory) a hadce. Svratecká hornatina je mohutnou klenbou, prořízntutou údolími Svratky a jejich přítoků. Místy (např. u Borače) jsou opuštěná údolí vyplněna miocenními sedimenty. Na údolních svazích i na hřbetech se často setkáme s pozoruhodnými tvary reliéfu, formovanými v periglaciálním klimatu s mrazovými sruby, nivačními depresemi, kryoplanačními terasami, balvanovými moři a proudy. K pozoruhodnostem reliéfu patří poměrně četné říční ostrovy Svratky v různých fázích vývoje a osídlování vegetací.

  Převládajícím půdním typem ve žďárské části parku jsou kambizemě typické kyselé, časté jsou kambizemě rankrové až rankery. V plošším reliéfu se vyvinuly pseudogleje, podél toků fluvizemě. Na krystalických vápencích nalezneme také malé plochy rendzin.

  Členitý reliéf s rozmanitým podložím, půdami a klimatem podmiňuje existenci společenstev 2. bukodubového až 5. jedlobukového vegetačního stupně. Potenciální přírodní vegetací jsou v nejnižších částech dubohabrové háje (Melampyro nemorosi-Carpinetum), ostrůvkovitě

acidofilní doubravy (Genisto germanicae-Quercion). Převládají květnaté bučiny, zejména asociace Dentario enneaphylli-Fagetum a Festuco altissimae-Fagetum, v severní části parku bikové bučiny (Luzulo-Fagion). Značný podíl tvoří suťové lesy ze svazu Tilio-Acerion, přičemž právě ve Svratecké hornatině se v rámci celé Českomoravské vrchoviny relativně nejčastěji vyskytují společenstva asociace Lunario-Aceretum s dominancí měsíčnice vytrvalé (Lunaria rediviva). Vodní toky provázejí společenstva submontánních potočních luhů, patřící zejména do asociace Stellario-Alnetum glutionosae, s velmi pestrou druhovou skladbou. Rostou tu mj. pérovník pštrosí (Matteuccia struthiopteris) kolem Svratky od Bořinova po Borač a bledule jarní (Leucojum vernum), zvláště hojně kolem Chlébského potoka.

V údolí řeky Svratky a některých jejích přítoků (Hodonínky a Nedvědičky) je dobře patrný údolní říční fenomén. Chladným a stinným údolním dnem sestupují některé druhy vyšších poloh do relativně nízkých nadmořských výšek, např. žluťucha orlíčkolistá (Thalictrum aquilegifolium), čarovník alpský (Circaea alpina), hadí kořen větší (Bistorta major), zimolez černý (Lonicera nigra). Naopak po slunných skalnatých svazích vnikají do nitra Českomoravské vrchoviny některé méně náročné teplomilné druhy — například dub žlutavý (Quercus dalechampii), tolita lékařská (Vincetoxicum hirundinaria) a strdivka sedmihradská (Melica transsilvanica) až do okolí údolní nádrže Vír I. Lokálně se zde projevuje i vápencový fenomén, na vložkách krystalických vápenců rostou některé termofyty v relativně vysokých nadmořských výškách, např. lesostepní sasanka lesní (Anemone sylvestris) u Prosetína ve výšce přes 600 m n. m., což je téměř výškový rekord České republiky. Na ostrůvkovité výchozy hadců (v údolí Svratky u Ujcova, na více místech v údolí Nedvědičky) je vázán sleziník hadcový (Asplenium cuneifolium). K botanickým jedinečnostem Svratecké hornatiny patří hranice areálů některých druhů např. bramboříku nachového (Cyclamen purpurascens) v okolí Štěpánovic a Borače, stejně jako izolovaná lokalita alpsko-karpatského migrantu řeřišnice trojlisté (Cardamine trifolia) v sýkořských lesích nad údolím Chlébského potoka či kriticky ohroženého švihlíku krutiklasu (Spiranthes spiralis) na ladech u Švarce.

Další zvláště chráněné a ohrožené druhy rostlin najdeme ve zbytcích přírodě blízkých luk a pastvin. V těch vlhkých, patřících do různých asociací svazu Calthion, dosud místy roste prstnatec májový (Dactylorhiza majalis), tolije bahenní (Parnassiapa palustris), starček potoční (Tephroseris crispa), všivec ladní (Pedicularis sylvatica) aj. Poměrně četné jsou dosud zbytky krátkostébelných trávníků ze svazu Violion caninae, v nichž místy rostou jalovec obecný (Juniperus communis), kociánek dvoudomý (Antennaria dioica), vstavač obecný (Orchis morio), vřes obecný (Calluna vulgaris) aj., donedávna (např. u Prosetína) i horeček mnohotvárný český (Gentianella praecox subsp. bohemica).

Obdobně jako flóra je pestrá také fauna Svratecké hornatiny, zejména ptactvo. Skalnatá údolí Svratky, Hodonínky a dalších toků poskytují optimální možnosti ke hnízdění výrovi velkému (Bubo bubo) a krkavci velkému (Corvux corax). V rozlehlých lesních komplexech hnízdí vícero párů čápů černých (Ciconia nigra), potravně vázaných zejména na zdejší toky se pstruhy a lipany. Zbytky starých listnatých, zvláště bukových porostů s doupnými stromy obývají datel černý (Dryocopus martius), strakapoud prostřední (Dendropos medius), holub doupňák (Columba oenas), lejsek malý (Fidecula parva) aj., v posledních letech se sem šíří i sýc rousný (Aegolius funereus). Typickým ptákem smrkových porostů vyšších poloh je ořešník kropenatý (Nucifraga caryocatactes), kterého lze na podzim a v zimě pozorovat i v zahradách zdejších měst a vesnic. Téměř u všech toků přírodního parku na mnoha místech hnízdí skorec vodní (Cinclus cinclus), běžný je konipas horský (Motacilla cinerea), vzácný ledňáček říční (Alcedo atthis), hnízdící např. na Nedvědičce. Do nitra vrchoviny postupně proniká bramborníček černohlavý (Saxicola torquata), hnízdící ve více párech např. u Rožné. Mezi obojživelníky patří k nejvzácnějším mlok skvrnitý (Salamandra salamandra), jehož populace v posledních desetiletích zřetelně zeslábly, zatímco čolek horský (Triturus alpestris) je stále poměrně četný. Ke vzácných plazům řadíme užovku hladkou (Coronella austriaca) a zmiji obecnou

(Vipera berus), k ohroženým drobným savcům rejsce černého (Neomys anomalus). V opuštěných štolách zimují netopýři.

Svratecká hornatina byla a je obdobně jako Žďárské vrchy krajinou silné inspirace. Nalezli ji zde mj. malíři Josef Jambor, Emanuel a Michal Ranný, básník Jan Skácel a spisovatel Josef Uher, který zvlášť poutavě vylíčil krajinu a život v údolí Svratky u Borače na přelomu 19. a 20. století.

Svratecká hornatina patří k nejpozoruhodnějším územím rozlehlé Českomoravské vrchoviny. Dokládá to i skutečnost, že v tomto přírodním parku bylo zatím (k 1. 1. 2000) vyhlášeno 38 maloplošných chráněných území, z toho 15 v okrese Žďár nad Sázavou.

Územní systém ekologické stability

Nadregionální biocentra

- Údolí Hodonínky

Regionální biocentra

- Benátky, Holotín, Laškovec, Dubovice, Bařovec, Pernštejn, Sokolí skála, Žďárna, Havlov, Jahodná, Vrbka, Loučky

Nadregionální biokoridory

- tento prvek ÚSES prochází v severní části oblasti jejím středem v jižní části pak po východním okraji

3.3.7 Kulturní a historická charakteristika oblasti

3.3.7.1 Historický vývoj území v širších souvislostech

Intenzivní kolonizace regionu se rozběhla ve 13. století, kdy sem přišli pánové z Medlova, pozdější Pernštejnové. Štěpán z Medlova získal v roce 1208 výměnou s olomouckým biskupem osady Doubravník a Drahník. V Doubravníku záhy založil ženský augustiniánský klášter, který se stal církevním centrem nově osídlovaného kraje. Kolonizace postupovala především podél řeky Svratky, která tvoří přirozenou osu kraje. V první polovině 13. století byla založena budoucí centra kraje Štěpánov, Jimramov (první zmínka 1285) a Bystřice (první zmínka 1298, původ kostela je však jednoznačně starší). Prvním sídlem pánů z Medlova byl hrad Kámen, zvaný později Zubštejn. Ještě v průběhu 13. století vznikly v jeho sousedství další hrady (Pyšolec, Aueršperk, Dalečín, Skály). Hlavním rodovým sídlem se však nakonec stal hrad Pernštejn, jehož existence je doložena v roce 1285. Z téhož roku pochází zpráva o Černvíru, Olší a Rozsochách. V jižní části regionu vyrostlo ve 13. a 14. století několik hradů jiného než pernštejnského založení: Mitrov a Bukov(á) nedaleko Strážku, Víckov, Košíkov, Rysov. Odděleně od pernštejnského panství se vyvíjelo také území kolem Louček, jehož střediskem se stal hrad Loučka, pocházející z druhé poloviny 13. století. Do jižní části regionu zasahoval také vliv ženského cisterciáckého kláštera v Tišnově, který založila v roce 1233 královna Konstancie. Jako zajímavost lze zmínit poutní kostel na Vítochově v severní části regionu (první zmínky v polovině 13. století); kamenná, raně gotická stavba s románskými prvky se bez zásadních změn (současná věž pochází z 2. poloviny 15. století) dochovala dodnes.

Ve 14. století pokračovala v regionu kolonizace a probíhal rozvoj stávajících sídel. Z té doby pocházejí nejstarší zprávy o Dalečíně (1349, hrad a kostel), Víru (1364), Koroužném (1377), Rožné (1349), Střítěži (vladycký rod ze Střítěže zmíněn 1356) či Nedvědici. Rod pánů z Medlova se značně rozrostl a

rozvětvil, což vedlo k jeho dočasnému úpadku. Jím ovládané území se rozdrolilo do menších statků, které byly postupně rozprodávány. Velkou část regionu získal ve druhé polovině 14. století moravský markrabě Jan Jindřich (Lucemburský), který kupříkladu obnovil v té době už opuštěný hrad Zubštejn. Ve regionu se angažovali také pánové z Kunštátu a pánové z Lomnice. Na přelomu 14. a 15. století zastával Vilém z Pernštejna významné postavení ve správě Moravy, což bylo předznamenáním nového vzestupu rodu. Vilém si pomáhal i ne úplně čistými způsoby; stejně jako mnoho pánů té doby měl loupežnou skupinu, která přepadávala okolní městečka a šlechtická sídla. Zřejmě už ve 14. století byla zahájena těžba rud v okolí Štěpánova.

Za husitských válek se Pernštejnové přiklonili ke kališníkům a Pernštejn se stal jedním z nejvýznamnějších husitských hradů na Moravě. V té době proběhla jeho přestavba a zpevnění obranného systému. Z roku 1427 pochází zpráva o tom, že Jan z Pernštejna přepadl a přivlastnil si hrad Košíkov. V roce 1428 vypálili husité klášter v Tišnově (jeptišky nalezly spásu za hradbami Pernštejna) i v Doubravníku. Zatímco tišnovský klášter se z této pohromy dokázal vzpamatovat, doubravnický zanikl. Dobyt a částečně pobořen byl za husitských válek také hrad Loučka. Hrad Skály se stal sídlem loupeživé tlupy, která zde působila i po skončení husitských válek a dlouho odolávala pokusům o rozprášení. Teprve na základě zemského sněmu moravských pánů (1440), byl hrad vykoupen a posléze dobyt a zbořen zemskou hotovostí. Krajem prošla vojska také v době česko-uherských válek za vlády Jiřího z Poděbrad. Během nich byly zničeny hrady Loučka (1497 se uvádí jako pustý) a Pyšolec.

Konec 15. a celé 16. století byly v regionu obdobím rozvoje. V regionu byl jeho představitelem především rod Pernštejnů, kterým po skončení husitských válek podařilo postupně získat zpět dřívější majetek. Významný podíl na tom měl Vilém (II.) z Pernštejna, který patřil k nejmocnějším šlechticům v zemi. Měl blízko ke králi Ladislavu Pohrobkovi i k Jiřímu z Poděbrad. Po jeho smrti byl přetažen na katolickou stranu přívrženců krále Matyáše. Po celou dobu úspěšně shromažďoval majetek a na svých panstvích zdárně hospodařil; byl kupříkladu vyhlášeným zakladatelem rybníků. Do pernštejnského vlastnictví se dostala také řada hradů (Zubštejn, Pyšolec, Bukov, Mitrov), o něž však nejevili velký zájem, takže neudržované stavby postupně pustly. Zajímavý byl osud hradu v Dalečíně, který se počátkem 16. století stal sídlem loupeživých rytířů, proto dobyt a pobořen zemským vojskem (1519). V blízkosti zbytků hradního paláce byl postaven lovecký zámeček (1588). Jediný hrad, kterému věnovali soustavnou péči, byl rodový Pernštejn, který prodělal goticko-renesanční přestavbu, poslední významnější stavební zásah do jeho vzhledu. O prosperitě pernštejnského rodu svědčí velkolepý chrám, který nechali v pozdně gotickém a renesančním slohu zbudovat v místě zaniklého kláštera v Doubravníku (1532-1557); sloužil jako rodová hrobka. Ke stavbě bylo použito mramoru, který se těžil v okolí Nedvědice, kde se v souvislosti s těžbou zdárně rozvíjelo kamenictví. V 15. století došlo k rozkvětu Štěpánova; v provozu byly stříbrné doly v Cumberku u Švařce a u Horního Čepí, Štěpánov byl povýšen na městečko, v němž sídlil horní cech a horní soud. Stříbro postupně nahradila železná ruda, která se zde zpracovávala ve výhních a hamrech. Střediskem železářství byly obce Borovec a Olešnička, které později splynuly se Štěpánovem, a Vír, ve všech stál už v 16. století hamr. Pernštejnové podnítili také rozvoj dalších městeček; velké podpoře se těšila Nedvědice (městečkem se stala na konci 15. století), ve druhé polovině 16. století vzrostl význam Bystřice, která byla povýšena na město (1580). Koncem 16. století začalo postavení pernštejnského rodu upadat a jejich rozsáhlé panství bylo postupně rozprodáno. Část získali pánové z Kunštátu (Vír, Rovečné, Nyklovice, Prosetín, Sulkovec), jádro panství (hrad Pernštejn, Nedvědice, Doubravník, Štěpánov) bylo prodáno pánům z Katharu v roce 1596.

Pernštejnové vymřeli po meči (1631) v průběhu třicetileté války, která zcela zastavila předchozí rozvoj regionu. Konfiskace po bitvě na Bílé Hoře se dotkly dalečínského panství, které v té době patřilo luteránu Vilému Dubskému z Třebomyslic, který se aktivně účastnil stavovského povstání. Do dějin války vešla úspěšná obrana hradu Pernštejna při švédském obléhání v roce 1645. Čtrnáctidenního boje se účastnilo téměř 6000 vojáků, aktivně byla zapojena i dělostřelba. Hrad odolal, ale široké okolí bylo postiženo švédským pleněním. Velmi krutě dopadlo zejména městečko Nedvědice pod hradem či Sulkovec, který byl vypálen. Na konci války byl region zpustošený a vylidněný a jeho obnova probíhala jen velmi zvolna. Ještě v roce 1675, tedy téměř 30 let po válce, byly v Nedvědice místo předválečných 11 gruntů pouze 3, v Rožné bylo jen 16 osídlených domů a celá řada pustých, ve Střítěži bylo obýváno pouhých 15 domů.

Poválečná obnova se opírala především o železářskou výrobu, která nebyla přerušena ani v průběhu války. Už v první polovině 17. století vzniklo na středním toku Svratky několik železářských hamrů a hutí, objevily se také první vysoké pece (Štěpánov, Nedvědice, Vír). Zdejší železo bylo kvalitní a v 17. století dodávaly místní podniky nejvíce zbraní a železa pro potřeby armády ze všech moravských železáren. Zatímco v Nedvědici železářská výroba zanikla ještě před koncem 17. století, ve Štěpánově a Víru pokračovala, protože v okolí stále probíhala těžba železné rudy. V okolí Koroužného se těžila také měděná, olověná a stříbrná ruda (těžba ukončena 1773). O změnách v zemědělství v 18. století svědčí rušení panských dvorů; Josefov (u Rožné) vznikl z části pozemků Janovického dvora, zrušeného před rokem 1757. V okolí Nedvědice pokračovala těžba mramoru a rozvoj kamenictví. S obnovou byla spojena výstavba v barokním stylu, hojně vznikaly především církevní stavby. Jako příklad lze uvést přestavbu kostela v Dalečíně (1744) nebo výstavbu kostela sv. Havla v Sulkovci (1735-1736), který dodnes tvoří hlavní dominantu obce. Stavební zajímavostí je zastřešený dřevěný trámový most přes řeku Svratku, který byl v roce 1718 vybudován v Černvíru. Jde o nejstarší zachovaný objekt svého druhu na Moravě a je chráněn jako technická památka.

Změny přinesly tereziánské a josefínské reformy druhé poloviny 18. století. Toleranční patent umožnil svobodu náboženského vyznání, řada lidí v kraji se přihlásilo k evangelickému náboženství; hned v roce 1782 byl vystavěn evangelický kostel v Rovečném. Zrušení nevolnictví a hospodářské reformy podpořily rozvoj podnikání a vedly ke zlepšení situace na venkově. Změnil se způsob lesního hospodářství.

V 19. století došlo v regionu k oživení hospodářského, kulturního a spolkového života. Hlavním průmyslovým centrem zůstával Štěpánov. V roce 1814 zde byl zhotoven první provozuschopný parní stroj v celé habsburské monarchii. Poháněl valchu brněnského soukeníka Wünsche. Zdejší železárny byly postupně rozšiřovány a v činnosti pokračovaly i po ukončení těžby v okolí (1875). Na začátku 20. století zde přibyla smaltovna a galvanovna, před 1. světovou válkou v železárnách pracovalo více než 200 zaměstnanců. V Nedvědici došlo k rozvoji tkalcovství a soukenictví. Na činnost valchy u Klečan navázala tovární textilní výroba. Už v roce 1806 byla v městečku založena továrna na hedvábné látky, v roce 1884 byla otevřena továrna na vlněné a bavlněné zboží (v roce 1890 zde bylo zaměstnáno 60 domácích a 150 přespolních tkalců). V 19. století probíhala v regionu také zajímavá výstavba. V Dalečíně byl postaven dřevěný krytý most přes řeku Svratku (1846). Podobné byly ve druhé polovině 19. století v kraji hojné, ale do současnosti se zachoval pouze o století starší most v Černvíru. Zhruba ve stejné době byl dalečínský zámeček, který dnes slouží obci, přestavěn v alpském stylu. Posledními šlechtickými majiteli pernštejnského panství se stali Mitrovští z Nemyšle, kteří jej koupili začátkem 19. století. S tímto rodem je spojená výstavba kostela v Rozsochách (1763-1765), klasicistní přestavba

zámku v Dolní Rožínce (1781–1799), v jehož sousedství byl zřízen anglický park s alejemi a zajímavými stavbičkami. Vystavěli také pseudogotickou rodovou hrobku v sousedství kostela v Doubravníku (1867). Jako zajímavé stavby jiného druhé lze uvést dva staré mlýny ve Skryjích na řece Loučce: Buchalův (1820) a Mašíčkův mlýn (1843, postaven ve stylu zlidovělého baroka s ozdobami). Regionem prochází od začátku 20. století železnice; dvoukolejná trať z Tišnova do Žďáru nad Sázavou, která svými viadukty, náspy, výkopy a dlouhými tunely má parametry horských železnic, byla uvedena do provozu v roce 1905. Na přelomu 18. a 19. století se změnil život Pernštejna, začalo se zde objevovat stále víc návštěvníků a hrad byl této skutečnosti přizpůsobován. Od roku 1825 zde byly vedeny návštěvní knihy. Rostoucí cestovní ruch ovlivnil v podstatě celý region.

Po 2. světové válce, během níž se v regionu pohybovaly partyzánské skupiny a která regionu nepřinesla žádné zásadní škody, byl na základě Benešových dekretů konfiskován majetek rodiny Mitrovských z Nemyšle. Hrad Pernštejn přešel do majetku státu a stal se významným turistickým cílem. V letech 1947-58 byla zbudována přehrada Vír na Svratce, sloužící jako zdroj pitné vody. Přehradní nádrž zatopila Chudobín u Dalečína a část Korouhvice. Jižní část regionu protnula železnice spojující Tišnov s Havlíčkovým Brodem přes Křižanov. První návrh této trati sice existoval už v roce 1836, ale výstavba byla zahájena až v roce 1939 a dokončena až po válečném přerušení v roce 1953. U Dolních Louček byl postaven monumentální železniční viadukt nad řekou Libochůvkou, jehož oblouk o rozpětí 120 m je největším železobetonovým obloukem v České republice. Poválečný vývoj nezměnil nic na převážně venkovském charakteru regionu, jehož průmyslovými centry zůstaly Štěpánov s železárnami, které se po roce 1989 vrátily do soukromých rukou, a Nedvědice. Vzhled krajiny sice ovlivnila intenzifikace zemědělské výroby ve druhé polovině 20. století, ale zdejší krajina si zachovala civilizací poměrně málo dotčený vzhled, což se odrazilo ve vyhlášení přírodního parku Svratecká hornatina (1988), který zahrnuje podstatnou část regionu. Soubor historických staveb Doubravníku, zahrnující kostel a hrobku Mitrovských byl roku 1995 prohlášen za městskou památkovou zónu. To jen dosvědčuje skutečnost, že se oblast stala centrem turistiky a rekreace a že tato role v posledních letech sílí.

3.3.7.2 Identifikace dochovaných znaků historické povahy (Historická charakteristika území)

Znaky historické charakteristiky území		klasifikace znaků		
		dle významu	dle projevu	dle cennosti
1.	Dochované obrazy sídel s typickými dominantami	XX	+	XX
2.	Dochované původní prostorové uspořádání sídel	XX	+	X
3.	Dochovaná historická jádra měst s četnými historickými objekty měšťanských domů, veřejných budov, veřejnými prostory, parky	XX	+	XX
4.	Cestní síť vedená v původní historické stopě s doprovodnou zelení a travnatými příkopy, železniční tratě respektující reliéf	XX	+	X
5.	Dochované objekty sakrální architektury, typické dominanty kostelních věží umocňující obraz sídla	XX	+	X
6.	Přítomnost dochovaných bývalých panských sídel zámků, hradů, tvrzí, zříceniny hradů, klášterů	X	+	X
7.	Dochované objekty lidové architektury	XX	+	X
8.	Dochované znaky původního historického členění krajiny (meze oddělující pozemky, remízky, úvozy a polní cesty)	XX	+	XX

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

9.	Dochované historické objety samostatných usedlostí, mlýnů, hamrů a objektů sakrální architektury ve volné krajině	X	+	X
Legenda:		**XXX** zásadní **XX** spoluurčující **X** doplňující	+ pozitivní - negativní 0 neutrální	**XXX** jedinečný **XX** význačný **X** běžný

3.3.7.3 Typologie lidové architektury

Převládá typ domu Českomoravské vrchoviny. Severní část je pod vlivem působení horáckého domu, který pokračuje od Bystřice nad Pernštejnem jihovýchodně, v širším území okolí řeky Svratky, kde směrem k Tišnovu slábne a setkává se s moravskými typy lidové architektury. Severní hranice jeho rozšíření odpovídá přibližně severní hranici kraje, kde se opět v jasně zřetelném vymezení střetává s typem východočeského domu, který se zde objevuje ve specifické, místní dobové formě domu poličského typu. V severovýchodním okraji oblasti se může okrajově a lokálně uplatnit vliv a prvky jiné místní dobové formy východočeského typu třebo-svitavského domu.

3.3.7.4 Komponované prostory a panská sídla, významné kulturní lokality a objekty v krajině

Kulturně a historicky významné lokality kulturní krajiny	
Městské památkové rezervace (MPR)	Městské památkové zóny (MPZ)
0	MPZ Jimramov
Vesnické památkové rezervace (VPR)	Vesnické památkové zóny (VPZ)
0	Ubušínek
Lokality s cennou architekturou	Lokality s cennou lidovou architekturou a dochovanou urbanistickou strukturou
Vítochov, Jimramov, Dalečín, Koroužné	Raková, Kaly/Zahrádky, Jilmoví, Horní Čepí, Meziboří, Moravské Janovice, Újezd, Ubušínek, Kozlov, Vrtěříž, Kovářová
Krajinné památkové zóny (KPZ), komponované krajinné prostory	Významné stavby v krajině
Pernštejnské zahrady (v JM kraji)	Vítochov
Národní kulturní památky	Archeologické lokality
0	0

3.3.7.5 Současný stav krajiny

Struktura krajiny je výrazně podřízena členitému hornatému reliéfu s hlavní přírodní osou řeky Svratky. Ten dává území tři různě uspořádané typy prostorů. V nejvyšších místech a v okrajích území, kde se reliéf rovná do vrchoviny je krajina více odlesněná a utváří ji pestrá mozaika polí, luk a pastvin a drobných lesů v rámování větších lesních komplexů. Místy se tyto náhorní polohy, jsou-li ploššího reliéfu, vyznačují scelenými bloky orné a pastvin, které potlačují původní strukturu krajiny. Jde především o prostory v okolí Rovečného, Prosetína, Brťoví. I zde však jsou četné meze a drobné lesíky. Naproti tomu je dno hlavního svrateckého údolí vyplněno v rozšířených částech zemědělskou krajinou v plošších částech narušenou scelenými bloky, reprezentovanou nepravidelnou záhumenicovou plužinou s dochovanými mezemi a sady. Loučka tvoří sevřenější údolí, které je

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

v širších částech obsazeno drobnými sídly a samostatnými mlýny. Údolní dno Libochovky je velmi úzké a jsou zde jen drobné zástavby. Mezi těmito prostory jsou v různých výše položených místech enklávy drobných obcí vyznačující se dochovanou krajinnou strukturou, která však ke své škodě v mnoha místech neúměrně zarůstá. Enklávy tvoří velmi pestrá mozaika mnohdy květnatých luk a pastvin s drobnými poli (dnes již ojediněle). Převládají zde trvale zatravněné plochy.

Po celé délce údolí je řeka Svratka lemována pásem břehové zeleně, který tvoří typický znak i jejích přítoků. V S části území je řeka přerušena přehradou Vírské nádrže tvořící velmi dlouhou lagunu táhnoucí se téměř až k Dalečínu.

Sídlení struktura je ustálená, výrazně podřízená hornatému reliéfu. Dno hlavního údolí obsazují drobná rázovitá městečka a několi vsí – Jimramov, Dalečín, Vír, Štěpánov n. S., Nedvědice. Údolní prostor tvoří mozaika krajiny polí, luk a pastvin podél vodního toku. Drobné vsi ve vyšších polohách jsou téměř intaktně dochované jak v prostorovém uspořádání lesních lánových a hromadných vsí, tak i v architektonické kvalitě objektů lidové architektury. Dominanty kostelních věží jsou jen ve větších obcích, jako je Štěpánov, Dalečín, Veselí, Rovečné, Prosetín. Podél Loučky a Svratky (v horních částech) jsou četné zříceniny. Významnou kulturní dominantou tvoří gotický hrad Pernštejn (dnes je území v Jihomoravském kraji).

Krajina je místy narušena scelenými půdními bloky, některá sídla trpí nevhodně umístěnými novostavbami z konce minulého století a přestavbami tradičních usedlostí a objektů lidové architektury, S část území je narušena stavbou správní budovy dálkového vodovodu z Vírské nádrže u Švařce, údolí Svratky přetíná měřítkem odlišná silnice Žďár – Bystřice n. P.- Boskovice, některé prostory jsou naušeny rekreační výstavbou, místy jsou umístěny na okraje sídel agroindustriální areály nerespektující tradiční měřítko sídla, v okolí Lískovce územím prochází necitlivě vedené nadzemní el. vedení VVN.

3.3.7.6 Kulturní dominanty (pozitivní projev)

Doubravník – (JM Kraj) obraz sídla v krajině s typickými dominantami: - kostel Povýšení sv. Kříže - kaple sv. Anny - kaple sv. Máří Magdalény	Historické jádro Doubravníka je státem chráněnou památkovou zónou, tvoří ho vedle farního kostela zbytky opevnění, fara a některé obytné domy. Kostel Povýšení sv. Kříže byl postaven na místě zaniklého kláštera augustiniánek v letech 1535-1557 v pozdně gotickém a renesančním slohu pány z Pernštejna jako jejich rodová hrobka. Hlavní materiál stavby je mramor z nedalekých Nedvědic. Věž na západní straně byla do současné podoby upravena až roku 1792, do té doby bylo zvonicové patro věže dřevěné. Na severní straně kostela byla v roce 1867 přistavěna pseudogotická hrobka Mitrovských, ve které se nachází 19 sarkofágů odlitých ve štěpánovské huti. Dále kaplička sv. Anny a na kopci Bozinka nad obcí bíle omítnutá oválná kaple sv. Máří Magdaleny.
Pernštejnské Jestřabí – (JM kraj) - kapličky	Malou podhorskou obec tvoří čtyři osady a to Pernštejnské Jestřabí, Maňová, Jilmoví a Husle. První písemná zmínka o obci je z roku 1364. V osadě Pernštejnské Jestřabí, Jilmoví a Maňová jsou pěkné kapličky.
Kaly/ Zahrádky - kaple sv. Maří Magdaleny	Obec se skládá ze dvou místních částí, Kalů a Zahrady. První písemná zpráva o obci pochází z roku 1386. Uprostřed obce (místní části Kaly)stojí kaple sv. Maří Magdaleny z roku 1883 (státem chráněná kulturní památka), přibližně na místě staré zvoničky z roku 1834. V místní části Zahrádky je kaple sv. Maří Magdaleny.

Dolní Čepí - kostel	dominanta románského kostela
Dolní Loučky – (na západních hranicích Jihomoravského kraje) obraz sídla v krajině s typickými dominantami: - kostel sv. Martina - železniční viadukt	Obec má pěknou polohu na soutoku Libochovky a Loučky, centrum obce s kostelem sv. Martina, který byl založený krátce po vzniku hradu. První zmínka pochází z roku 1236, není však známo, kdy a kým byl postaven. Zvon pochází z roku 1491, kostel byl přestavován, dnešní podoba vychází z přestaveb provedených v 17. a 18. století. Nejvýraznější dominantou obce Dolních Louček je železniční viadukt nad údolím Libochůvky zvaný Most míru. Je dlouhý 300m a vysoký 30 m.
Ubušínek - vesnická památková zóna	Malá ves na Jimramovsku byla založená za pozdní horské kolonizace jako lánová vesnice. Jednotlivé stavení vynikají rozmanitostí použitého stavebného materiálu, najdeme tady stavby dřevěné, kamenné, z pálených i nepálených cihel. Velikostně se tady setkáváme s většími usedlostmi troj nebo čtyřbokého uzavřeného typu i s menšími chalupami s malým dvorkem. V roce 1995 byla obec prohlášena vesnickou památkovou zónou jako doklad lidového stavitelství 19. století. *Způsob prohlášení: 249/1995 Sb., Vyhláška Ministerstva kultury ze dne 22. září 1995 o prohlášení území historických jader vybraných obcí a jejich částí za památkové zóny.*
Tišnov - obraz sídla v krajině s typickými dominantami: - Kostel sv. Václava - Klášter Porta coeli - Klášterní kostel Nanebevzetí Panny Marie a klášterní areál	Kostel sv. Václava je hlavní dominantou města. Původní gotický kostel postupně ztratil četnými přestavbami a opravami po požárech města svůj starobylý ráz. Stavebně nejstarší části jeho dnešní podoby jsou z 15. století. Kostelní věž (bývalá hláska) vysoká 51 m stála původně samostatně a byla přestavěna v pozdně gotickém slohu roku 1543. V 1. patře věže se dochovala původní žebrová gotická klenba. Nejrozsáhlejší přestavba kostela byla provedena roku 1838 - 1839. Byl rozšířen chrámový prostor prodloužením lodi o 10 metrů a připojen k věži. Byla přistavěna Mariánská kaple, oratoře, vestavěna nová kruchta. Klášter Porta coeli patří mezi nejkrásnější památky raně středověké architektury v České republice. Do dnešních dnů se dochoval rozsáhlý komplex klášterních budov s raně gotickým jádrem a s mnoha gotickými, renesančními a zejména barokními přístavbami. Klášterní kostel Nanebevzetí Panny Marie je prostá mohutná románsko - gotická stavba z let 1233 - 1239. Bezvěžová trojlodní bazilika s příčnou lodí (transeptem) a trojdílným závěrem vytváří svým půdorysem tvar latinského kříže. Bazilika je zaklenuta křížovou žebrovou klenbou, presbytář má křížovou klenbu šestidílnou. Unikátní uměleckou prací v celém středoevropském prostředí je bohatě zdobený gotický portál v západním průčelí - Porta coeli. Klášterní areál, obehnaný z větší části dochovanou obvodovou zdí, doplňuje novogotická kaple z roku 1901 a barokní budova bývalého Probošství z 18. stol., ve kterém je dnes Podhorácké muzeum. Barokní jsou také budovy hospodářského příslušenství kláštera, z níž vyniká mohutná budova sýpky.
Mitrov-zámeček	Na okraji vesnice se nalézá zámek založený v roce 1779 za Toussainta, byl v letech 1890-1891 novogoticky přestavěn a rozšířen rodem Gudensů podle návrhů A. Prokopa. Budova má tři křídla s věžemi v nárožích a nad hlavním vchodem. Kolem zámku byl zřízen anglický park. Od roku 1894 byl zámek v držení rodina Skeneových. Dnes je majetkem státu a slouží jako domov důchodců.
Černvír - obraz sídla v krajině typickými dominantami: - chrám Nanebevzetí P.Marie - krytý trámový most	Při průjezdu obcí Černvír není možné přehlédnout její dvě dominanty. s Dvouapsidový chrám Nanebevzetí P.Marie na nevysoké, ale výrazné ostrožně; chrám stojí na místě pozdně románské svatyně, jejíž zdivo je v něm částečně obsaženo, na kterou navazovalo na jižní straně ostrožny opevněné sídlo. Z něj dnes zbyla pouze vyvýšenina, na které stojí soukromý dům se zahradou. Při výkopech se nalezla keramika datující život na něm ve druhé polovině 13.století a zánik před polovinou 14.století. Sídlo mělo oválný půdorys, s osami 25 a 40 m. Dnes se z opevnění nedochovaly žádné prokazatelné náznaky. Je tu však

	kamenný sklep, jehož stáří a souvislost se sídlem není prokázaná. Volně se dnes dá dostat pouze po cestě k chrámu a k hřbitovu, který ho obtáčí. Druhou dominantou obce je krytý trámový most přes řeku Svratku, který pochází z roku 1718. Je 32 m dlouhý a jeho šířka je 2.6 m. Je nejstarším objektem svého druhu na Moravě a je technickou památkou.
Nedvědice - Kostel sv. Kunhuty	Kostel sv. Kunhuty je dominantou městečka. Byl vybudován v roce 1727 na místě původního dřevěného kostelíka.
Strážek - kostel sv. Šimona a Judy	Dominantou obce je kostel sv. Šimona a Judy. K turistickým vycházkám zde slouží vrch Strážnice 550 m n.m., zámek Mitrov, zřícenina hradu Mitrov a malebné údolí řeky Bobrůvky.
Chlum - kostel	Zakladatelem chlumského kostela byl asi kolem roku 1300 třebíčský opat. Kostel dostal svoji konečnou podobu přístavbou západní části s hlavním vchodem v roce 1912. V témže roce byly kostel a fara pobity zinkovým plechem.
Vítochov + ochranné pásmo kostela sv. Michala	Nad obcí se vypíná nejcennější památka- původně románský kostel sv. Michala s opevněním, ve kterém se nachází kamenná křtitelnice z pol. 13. stol. a kamenný oltář. Fresky byly odhaleny v roce 1949 a restaurovány v roce 1967. Představují Vjezd do Jeruzaléma, Poslední večeři Páně, Ježíšovo umučení a zmrtvýchstání a další výjevy z Kristových pašijí. Jsou zde i malby Panny Marie, patrona archanděla Michaela a postavy mučedníků.
Gotický hrad Pernštejn	Na západní hranici JM kraje. Jeden z nejlépe dochovaných gotických hradů u nás, renesančně rozšířený, nevýrazně upravený barokně, klasicistně a romanticky.

3.3.7.7 Identifikované znaky kulturní povahy a jejich přítomnost v současné krajině území oblasti (Kulturní charakteristika území)

Znaky kulturní charakteristiky území		klasifikace znaků		
		dle významu	dle projevu	dle cennosti
1.	Rozsáhlé půdní bloky, převážně zorněné, vyznačující se geometrizovanými okraji, nesoucí důsledky intenzifikace zemědělské výroby – meliorace, technické úpravy vodních toků	XXX	-	X
2.	Hospodářský charakter lesních porostů vyznačující se četnými průseky, pravidelnými okraji a převahou lignikultur	X	-	X
3.	Sídla venkovského typu převážně v původním prostorovém uspořádání zachovávající svůj typický charakter s dochovanými objekty lidové architektury	XX	+	XXX
4.	Necitlivě prostorově a architektonicky řešené dostavby sídel s novostavbami z daného období, technické úpravy toků a návesních rybníků (betonové požární nádrže)	X	-	X
5.	Agroindustriální areály na okraji sídel vyznačující se kontrastním měřítkem, objemem hmot a proporcemi	X	-	X
6.	Stromořadí doprovázející komunikace	XX	+	X
7.	Liniové objekty dálkového vedení (VVN, VN) s příhradovými stožáry, stožáry GSM a necitlivě ztvárněné a umístěné vysílače	X	-	X
8.	Chaty a rekreační střediska	X	-	X
9.	Ovocné sady v okrajích sídel a ve volné krajině	XX	+	X

10.	Vírská údolní nádrž	**XX**	**+/-**	**X**
11.	Nadměrně frekventované komunikace a dálkové komunikace I. třídy a dálnice, železniční koridory	**X**	**-**	**X**
Legenda:		**XXX** zásadní **XX** spoluurčující **X** doplňující	+ pozitivní - negativní 0 neutrální	**XXX** jedinečný **XX** význačný **X** běžný

3.3.7.8 Indikátory zvýšené kulturní hodnoty krajiny zvyšující estetickou hodnotu krajinného rázu

K	**Indikátory přítomnosti hodnot kulturní a historické chraktertistiky**	přítomnost indikátoru v řešeném území	
		ANO	**NE**
K.1	Přítomnost národní kulturní památky (NKP) vč. pam. ochranného pásma (POP)		**X**
K.2	Přítomnost archeologické památkové rezervace (vč. navrhované a POP)		**X**
K.3	Přítomnost městské památkové rezervace (MPR)(vč. navrhované a POP)		**X**
K.4	Přítomnost vesnické památkové rezervace (VPR)(vč. navrhované a POP)		**X**
K.5	Přítomnost městské památkové zóny (MPZ)(vč. navrhované a POP)	**X**	
K.6	Přítomnost vesnické památkové zóny (VPZ)(vč. navrhované a POP)	**X**	
K.7	Přítomnost krajinné památkové zóny (KPZ)(vč. navrhované)		**X**
K.8	Přítomnost kulturní nemovité památky (vč. navrhované a POP)	**X**	
K.9	Přítomnost regionu lidové architektury	**X**	
K.10	Přítomnost archeologických lokalit	**X**	

3.3.8 Prostorové vztahy, měřítko krajiny a vztahy v krajině

Řeka Svratka spolu s přítoky jakoby vytvořila kolem sebe působivou krajinu připomínající horstvo, vyznačující se zvýšenou přírodní hodnotou. Svratka je základní a významnou přírodní osou celého prostoru. Území tvoří mnoho drobných prostorů odlesněných enkláv skládající se v celek.

Velká část území je zalesněna. Lesy pokrývají především svažité polohy, ve vyvýšených polohách přecházejících do vrchovinné krajiny však řídnou a tvoří spolu se zemědělskými plochami velmi specificku mozaiku. Dna údolí jsou odlesněna a zemědělsky využívána, rozšířené části na soutoku s přítoky jsou osazeny sídly.

Uspořádání prostorů lze chápat ve třech úrovních: dna údolí výrazně vymezená zalesněnými svahy vytvářející různě široké prostory s mozaikou zemědělské krajiny, prostory s odlesněnými enklávami v členitém reliéfu nad údolími ve vyšších polohách a polootevřené prostory v okrajích oblasti na styku s okolními vrchovinnými prostory.

Krajinná scéna je převážně uzavřená do jednoznačně vymezených údolních prostorů, vyšší polohy poskytují velmi efektní malebné průhledy do hornaté krajiny. V krajině jsou četná rozhledová místa dovolující nejen prohlédnout krajinu Svratecké hornatiny a okolí, ale i vzdálené pohraniční hory S a SV směrem.

Přístupné rozhledny:

	Rozhledna Karasín 707 m.n.m ROZHLED: kruhový rozhled na Svrateckou hornatinu a Bystřicko	POLOHA: Rozhledna nad Karasínem s restaurací je řešena jako jednopodlažní zděný objekt s čtvercovou věží. Dosahuje výšky třiceti metrů. PŘÍSTUP: Sezónně.
	Rozhledna Kopaniny 675 m.n.m ROZHLED: kruhový rozhled do krajiny Svratecké hornatiny, na Českomoravskou vrchovinu, Orlické hory, Jeseníky	POLOHA: Odlesněný prostor nad Olešnicí pod vrcholem kopce Kopaniny, Zelenkův kopec PŘÍSTUP: Sezónně přístupná.
	Horní les u Rovečného 774 m.n.m ROZHLED: kruhový rozhled do krajiny Svratecké hornatiny, na Českomoravskou vrchovinu, Orlické hory, Jeseníky	POLOHA: Stojí 9 m pod vrcholem stejnomenného vrchu u Rovečné v Hornosvratecké vrchovině. PŘÍSTUP: Sezónně přístupná.
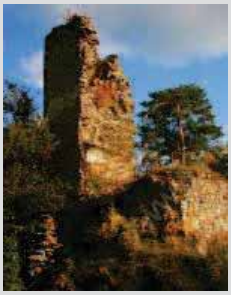	Zřícenina hradu Zubštejn 687 m.n.m ROZHLED: rozhled na vzdálené Jeseníky a Svrateckou hornatinu	POLOHA: Zříceniny rozlehlého hradu Zubštejna, zvaného původně Kámen, se nacházejí na skalnatém hřebenu po pravém břehu řeky Svratky. PŘÍSTUP: Sezónně přístupná.

3.3.8.1 Identifikace znaků prostorové povahy, měřítka a vztahů v krajině

Znaky prostorové povahy		klasifikace znaků		
		dle významu	dle projevu	dle cennosti
1.	Výrazná přírodní osa krajiny řeky Svratky, přírodní osy jejích přítoků	**XXX**	**+**	**XX**
2.	Výrazné zalesněné vymezující přírodní horizonty	**XXX**	**+**	**X**
3.	Specifické otevřené průhledy zakončené hornatými partiemi	**XX**	**+**	**X**
4.	Četná vyhlídková referenční místa umožňující pohledy na vzdálené Jeseníky a Orlické hory	**XX**	**+**	**X**
5.	Přítomnost významných pozitivních kulturních dominant	**X**	**+**	**X**
6.	Přírodní charakter území	**XXX**	**+**	**X**
7.	Drobné měřítko odlesněných prostorů	**XXX**	**+**	**X**

8.	Vysoká kulturní hodnota daná harmonickým utvářením krajiny a mírou dochovanosti sídel a jejich krajinného rámce	XXX	-	X
Legenda:		**XXX** zásadní **XX** spoluurčující **X** doplňující	+ pozitivní - negativní 0 neutrální	**XXX** jedinečný **XX** význačný **X** běžný

3.3.8.2 Významné narušení krajinného rázu

- × Místy scelené polní hony do půdních bloků
- × Necitlivé přestavby tradičních usedlostí
- × Některá sídla trpí nevhodně umístěnými novostavbami z konce minulého století a přestavbami tradičních usedlostí a objektů lidové architektury
- × S část území je narušena stavbou správní budovy dálkového vodovodu z Vírské nádrže u Švařce
- × Údolí Svratky přetíná měřítkem odlišná silnice Žďár – Bystřice n. P.- Boskovice
- × Rekreační výstavba

3.3.8.3 Citlivost území

Z pohledu výstavby

- × Nepřiměřené dominanty technicistní povahy
- × Větrné elektrárny
- × Necitlivé dostavby sídel s dochovanou urbanistickou strukturou a přestavby tradičních usedlostí
- × Živelné a nekoncepční rozšiřování zastavěných území sídel
- × Záměrné výstavby nerespektující tradiční prostorové uspořádání sídla

Z pohledu změny využití území

- × Odlesnění svahů a horizontů
- × Scelování ploch a odstranění mezí
- × Regulace vodních toků

3.3.9 Opatření k ochraně pozitivních hodnot krajinného rázu, ochranné podmínky OKR

V oblasti krajinného rázu je třeba dbát na minimalizaci zásahů a zachování významu znaků krajinného rázu, které jsou zásadní nebo spoluurčující pro ráz krajiny a které jsou dle cennosti v rámci státu či regionu jedinečné nebo význačné. Jedná se o následující zásady ochrany krajinného rázu, z nichž některé jsou obecně použitelné pro ochranu přírody a krajiny a některé pro územně plánovací činnost:

- Zamezit výstavbě průmyslových zón a halových objektů
- Zamezit dostavbám sídel s dochovanou urbanistickou strukturou a výstavbě nerespektující tradiční prostorové uspořádání sídla
- Zamezit necitlivým přestavbám tradičních zemědělských usedlostí a chalup a živelnému nekoncepčnímu rozšiřování zastavěných území sídel
- Zamezit výstavbě nerespektující tradiční měřítka a proporce v daném místě.
- Zamezit výstavbě rekreačních objektů a chat

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

- Zamezit výstavbě výškových staveb a větrných elektráren v celém prostoru a v navazujícím okolí, odkud se mohou vizuálně uplatnit v prostorech oblasti
- Zamezení výstavbě vertikál technicistní povahy do vymezujících horizontů a krajinných předělů nebo míst, kde budou v kontrastu se stávajícími kulturními dominantami
- Zajistit ochranu širšího krajinného rámce Jimramova
- Zamezit výstavbě potlačující přírodní charakter území
- Zamezit scelování polí
- Zamezit technickým úpravám vodních toků a budování přehrad potlačujících typický charakter údolí

3.3.10 Seznam vymezených specifických míst krajinného rázu

V oblasti jsou vymezena následující specifická místa krajinného rázu:

- Kozlov - Vrtěříž – prostor typické mozaiky krajiny s dochovanými prvky historického uspořádání krajiny
- Jimramovsko – krajinný rámec v okolí Jimramova
- Vírsko – hornatý prostor obklopující Vírskou nádrž
- Horní Čepí – malebný prostor krajinného rámce drobné vsi s plužinou dělených úseků
- Lískovec – Kovářová - prostor typické mozaiky krajiny s dochovanými prvky historického uspořádání krajiny

Ochranu a vymezení míst je nutné zabezpečit na úrovni ÚP.

3.3.11 Přítomnost odlišujících se typických prostorů na úrovni míst krajinného rázu

Jako místa krajinného rázu lze vymezovat jednotlivé části údolí řek, odlesněné prostory se sídly.

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

7 Místa krajinného rázu

V území bylo vymezeno celkem 20 míst krajinného rázu, která reflektují na přírodní i kulturně historickou charakteristiku území a vztahy v území. Každé místo bylo podrobeno rozboru území, byla pro něj zpracována potřebná charakteristika a byly tak rozborem identifikovány Místa byla charakterizována tak, aby bylo možné specifikovat pozitivní znaky krajinného rázu a navrhnout jejich jednotnou ochranu.

1.0	Dolní Rožínka - Zvole	9.0	Lesoňovice - Lískovec
2.0	Moravecko - Radkov	10.0	Vírská nádrž
3.0	Borovsko	11.0	Pohledecký les
4.0	Sulkovecko	12.0	Janovicko
5.0	Bystřicko	13.0	Chlébské
6.0	Nedvědicko	14.0	Štěpánovsko-Vírsko
6.1	Nedvědicko - Údolí Žlebského potoka	15.0	Údolí Nedvědičky
6.2	Nedvědicko – Pernštejn	16.0	Rovečné
7.0	Dalečínsko	17.0	Prosetínsko
8.0	Novoměstsko	18.0	Strážecko

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

7.1 Dolní Rožínka - Zvole

Téměř severojižním směrem orientovaný prostor protáhlého tvaru zahrnující venkovskou krajinu na okraji Novoměstské pahorkatiny, jejíž těžiště tkví v Dolní Rožínce. Prostor je známy pro těžbu uranové rudy.

Geologicky poměrně monotónní prostor utvářený především ortorulami (biotitickými migmatity) je součástí Novoměstské pahorkatiny. Území je známé pro těžbu uranové rudy u Dolní Rožínky. Georeliéf je poměrně monotónní a má charakter tektonicky zdviženého zarovnaného plochého povrchu, mírně ukloněného k JJV. Na něm nad plošiny a plochá táhlá návrší místy vystupují středně výrazné, spíše ploché kopce, které jsou často zalesněny nevelkými lesy. V dolních částech území svahy přechází do naznačených vznikajících mělkých údolíček v osách úvalovitých plochých sníženin. K nápadnějším vrchům zvedajícím se nad plochá návrší náleží vrch Bartošovice u Strážku (544 m n. m.) Východní okraj této náhorní plošiny se postupně sklání k údolí Nedvědičky, kde roste postupně převýšení. Údolí jsou zde plochá, úvalovitá, hluboká do 50 m. Pozoruhodný je jejich víceméně přímý a paralelní směr SSZ – JJV, tento směr mají tedy i ploché hřbety a návrší mezi nimi. Skalní útvary v celém prostoru v podstatě chybí, nacházejí se jen ve strmějších partiích údolí Bobrůvky. Běžnější jsou však pouhé kamenité vršky prakticky bez skal. Skalní útvary a rozptýlené kameny se na charakteru krajiny podílejí jen málo a jen pomístně. Charakteristické jsou zde široce otevřené prostory ohraničené nevýraznými hřbety. Osu celého území tvoří říčka Bobrůvka vytvářející malebné zařízněté údolí doprovázené lesními porosty s borovicí a smrkem, břehovými porosty tvořené převážně vrbou a olší. Její dnes převážně technicky upravované drobné přítoky vytváří široce otevřená údolí, jejichž prostory jsou převážně zorněny. V některých místech je zachována potoční niva s kulturními a místy podmáčenými loukami (Nedvědička u Rozsoch a Olešná u Branišova a Zvole). Přírodní charakteristika území je v celém prostoru spíše potlačena a zachována jen v drobných prostorech na okrajích lesa, v údolních partiích Bobrůvky, Nedvědičky a jejich drobných přítoků, zejména Olešné. Lesní porosty

reprezentují souvislé smrkové lesy se smrkem severně nad Branišovem, pás lesů nad Dolní Rožínkou a u Rodkova a pohledově pak z navazujících prostorů Svratecké hornatiny v údolí Nedvědičky, z okolí Moravce a údolí Bobrové. V zemědělské odlesněné krajině je v okolí Blažkova a Dolní Rožínky a také východně od Zvole několik tzv. selských lesíků na návrších či v méně přístupných polohách. Jejich typickým znakem jsou geometricky pravidelné okraje a převážně monokulturní skladba. Území je odvodňováno říčkami Bobrůvka a Nedvědička a jejich drobnými přítoky, které jsou však převážně regulovány, nebo zatrubněny. Důležitým přírodním prvkem krajiny je však mimolesní zeleň, která tvoří řadu stromořadí podél komunikací, doprovází drobné fragmenty dochovaných mezí a též sídla, zejména tradiční hospodářské usedlosti.

První zmínka o většině sídel v prostoru pochází ze 14. století, nicméně už ve 13. století zde existovaly osídlené enklávy. Šlo především o Bukov s kostelem a nedalekým stejnojmenným hradem, který je spojený s kolonizační činností Demetera z Bukové, člena rodu z Lomnice. Už ve 13. století je také doložen kostel v Rozsochách, které byly součástí majetku kláštera v Doubravníku, zřejmě existoval i kostel v Rožné. Velmi pravděpodobně už ve 13. století stála tvrz v Blažkově, ve 14. století jsou poprvé zmíněny tvrze v Dolní Rožínce a ve Vojetíně, v 15. století tvrz v Horní Rozsíčce a ve Zvoli. Ze 14. století pochází také zmínka o rychtě v Blažkově, staré rychty, které náležely doubravnickému klášteru, byly také v Kundraticích a Rozsochách. Ve Zlatkově byla zákupní rychta zmíněna v roce 1589. Její budova (čp. 1) dodnes stojí, její štíty jsou však přestavěny. Přestože oblast náležela do sféry vlivu pernštejnského rodu, bylo zdejší území ve 14. století vlastnicky rozdrobené, často v držení drobné šlechty. Podíly v jednotlivých vsích mělo obvykle více majitelů a docházelo k jejich častým prodejům a směnám. Z místní drobné šlechty byl pravděpodobně nejvýraznější rod sídlící ve Zvoli; Jan ze Zvole byl jedním z moravských pánů, kteří přivěsili pečeť na protestní list proti upálení Jana Husa v Kostnici. Část oblasti náležela ve 14. století k majetku moravských markrabat. Teprve ve druhé polovině 15. století došlo ke sjednocení území do větších celků. Převážnou část oblasti postupně ovládli páni z Pernštejna: severovýchod oblasti se stal součástí jejich bystřického panství, jih pak částí panství mitrovského. Zvoli s okolím získal žďárský klášter. Sloučení do větších správních celků vedlo k zániku tvrzí, které přestaly plnit svou funkci. Dál byly využívány většinou jako hospodářské objekty. Za Viléma z Pernštejna (+1521) došlo k hospodářskému rozkvětu území, řada sídel získala výsady, byly zakládány rybníky. Na říčce Olešná stávala už v 15. století řada mlýnů, ve Zvoli připomíná mlynáře už urbář z roku 1483. Do dnešní doby se dochovaly např. mlýn Burešův, Branišovský, Ráčkův, Strchův a Míčův. Mlýny stávaly také na Nedvědičce, např. v Kundraticích, Albrechticích, Rozsochách, Vojetíně (zmínka už 1349), Rodkově a v Dolní Rožínce u Dvořišť. Už koncem 16. století byli Pernštejnové nuceni svá panství zastavovat a rozprodávat. Rozvoj území pokračoval i za nových majitelů, zmínit lze např. výstavbu renesanční tvrze v Rodkově či přestavbu tvrze v Dolní Rožínce na renesanční zámek. V obou případech šlo o centra osamostatněných menších panství/statků - rodkovského (Rodkov, 4 svobodné dvory ve Vojetíně, jeden v Blažejovicích a jeden v Domaníně) a rožíneckého (Rožínka, Blažkov a obojí Rozsíčka). Zvrat ve vývoji způsobila třicetiletá válka. V oblasti ji otevřel střet polských hord, vracejících se z bitvy na Bílé Hoře, s vojáky bystřického a kunštátského panství, který se odehrál na sklonku roku 1620 nedaleko Horních Rozsíček a vyžádal si okolo 70 mrtvých. V roce 1622 kraj zatížil průchod císařského vojska. Pobělohorské konfiskace majetku, které se dotkly bystřického i mitrovského panství, zásadně změnily vlastnické vztahy v oblasti. I v dalším průběhu třicetileté války, zejména po švédském vpádu na Moravu v roce 1643, došlo k devastaci území a velkému úbytku obyvatel, z nějž se kraj jen zvolna vzpamatovával. K významnějšímu oživení došlo až v 18. století. V části území náležející žďárskému klášteru šlo zejména o období, kdy klášter řídil opat Wejmluva

(+1738). Z jeho iniciativy byl ve Zvoli postaven podle plánů architekta Santiniho kostel sv. Václava. Bývalý pernštejnský majetek v oblasti získal v první polovině 18. století rod Mitrovských z Nemyšle, který území značně zvelebil. Dotklo se to zejména Dolní Rožínky, kterou Mitrovští zvolili za své letní sídlo. Zámek klasicistně přestavěli, v jeho sousedství zřídili anglický park a nechali vybudovat několik staveb, ke kterým se od parku hvězdicovitě rozbíhaly cesty se stromořadím. Zámek dnes slouží jako škola, bývalé sýpky byly přebudovány na strašidelný zámek Draxmoor. V 60. letech 18. století došlo k obnově katolické farnosti v Rozsochách, s níž souvisela i pozdně barokní přestavba tamního kostela sv. Bartoloměje. V roce 1782 došlo ve Zvoli a okolí ke vzpouře sedláků proti vrchnosti, která jim ukládala neúnosné povinnosti, a hlavně proti placení desátku na faru. Opakující se nepokoje uklidnilo až přivolané vojsko v roce 1784. Téhož roku byl zrušen žďárský klášter, zvolská část jeho majetku byla připojena k radešínskému panství. Po vydání tolerančního patentu se mnozí zdejší obyvatelé přihlásili k evangelické víře. Jedním z jejích center se stal Blažkov, kde byl v roce 1859 zřízen evangelický hřbitov a a v roce 1866 soukromá jednotřídní škola. Další evangelický hřbitov byl v téže době založen v Kundraticích. V roce 1926 byl v Blažkově slavnostně otevřen kostel Českobratrské církve evangelické, který tvoří dominantu obce. Z církevních staveb lze zmínit také kapličku sv. Cyrila a Metoděje v Albrechticích, která byla postavena v roce 1863 v klasicistním neobarokním slohu, kopírujícím stavební prvky farního kostela v Rozsochách, a která byla v roce 2000 zapsána do seznamu kulturních památek. Kaplička sv. Václava v Kundraticích byla postavena v letech 1863 - 1879. Na rozvoj oblasti mělo pozitivní vliv zbudování železnice spojující Tišnov se Žďárem v roce 1905. Výrazné změny se v oblasti odehrály v 50. letech 20. století, kdy byla geologickým průzkumem nalezena významná ložiska uranových rud v oblasti Dolní Rožínka - Rozsochy - Bukov a následně zde byla zahájena těžba. V roce 1968 byl v sousedství dolů zahájen provoz úpravny rud DIAMO. Pro zaměstnance dolů a úpravny rud bylo v Dolní Rožínce postaveno nové sídliště. S kolektivizací zemědělství ve 2. polovině 20. století došlo k významným změnám v krajině - slučování pozemků do velkých celků, budování rozsáhlých družstevních areálů na okrajích vesnic. Územím prochází relativně ostrá hranice působení místní dobové formy horáckého domu. Jeho jádrové území však leží severně od Žďáru nad Sázavou a Nového Města na Moravě v CHKO Žďárské vrchy. Setkává se zde horácký dům a s domem Českomoravské vrchoviny (je však nutné tento fakt ověřit a zmapovat).

Vymezené místo má charakter intenzivně obdělávané zemědělské krajiny, která se vyznačuje převahou polí a kulturních pastvin nad lesy. Souvislé nevelké lesní celky zaujímají vyvýšené polohy nad Branišovem (severně) a nad Dolní Rožínkou (východně). Lesní porosty též doprovází vnitřní prostor údolí Bobrůvky. Lesy jsou zde spíše hospodářské s převahou smrku a vyznačují se pravidelnými ostře ohraničenými okraji porostní stěny bez přechodu do krajiny. Původní záhumenicová a traťová plužina byla téměř potlačena scelenými bloky orné půdy, jejichž hranice tvoří především komunikace. Převaha polí udává charakter krajiny. Dobře patrné jsou stopy zúrodňování krajiny provedeném ve druhé polovině minulého století. Navzdory tomu se místy zachovaly prvky historického uspořádání krajiny u Zvole (členění pozemků severně po vrstevnici v pásech), meze u Rodkova, Horní Rozsíčky, Milasína. Obraz zemědělské krajiny je na mnoha místech znehodnocován nevzhlednými budovami zemědělských areálů (Rozsochy, Kundratice, Zvole, Blažkov) a drobnými průmyslovými areály v okrajích sídel (Dolní Rožínka, uranové doly). Krajina je díky sceleným blokům spíše monotónní a vyznačuje se středním měřítkem, vyjma prostorů doprovázejících Nedvědičku a Borbůvku, kde jsou louky a úzký lem pobřežní zeleně daný především olšemi, vrbami a topoly. Významným oživením jsou však prostory sídel s dochovanými usedlostmi a dvory, které doprovází

věkovité stromy a místy dochovaná humna (Zvole, Horní Rožínka, Milasín, Bukov, Horní a Dolní Rozsíčka).

V území jsou venkovská sídla, největšími jsou Dolní Rožínka a Zvole. Převládá uspořádání lesních lánových vsí a výjimečně hromadných vsí. Tradiční prostorové uspořádání sídel je v historických jádrech poměrně dobře zachováno (Zvole, Rozsochy, Albrechtice, Kundratice, Horní Rožínka, Horní i Dolní Rozsíčka, Milasín), jednotlivé stavební objekty a prostory kolem nich jsou však často zanedbané. Sídla jsou situována v závěrech drobných údolí a převážná většina je v centrální části doplněna návsí. Charakteristickým znakem sídel jsou krátká humna s ovocnými stromy, na něž často nasedala záhumenice či trať. V současné době je řada sídel doplněna novou zástavbou rodinných domků. Tato zástavba tvoří buď čitelné ucelené uliční formace na okrajích sídel (Rozsochy, Blažkov, Zvole) nebo je umisťována do proluk v sídlech a na okraj humen (Dolní Rožínka, Horní Rožínka, Bukov), kde znehodnocuje tradiční obraz sídla. Východně nad Dolní Rožínkou se nachází poměrně rozsáhlý areál urnových dolů DIAMO a.s. Prostor je vytvářen budovami a dominují mu stupňovité svahy odkaliště přesahující výšku 60 m. V prostoru jsou též opuštěné doly (Rozsochy), činné uranové doly u Bukova, Rodkova a Dolní Rožínky, podrobné lomy jsou zde drobné, opuštěné a zarostlé. V prostoru jsou jen ojediněle rybníčky. Převažují zde komunikace III. třídy v zářezech nebo na drobných zatravněných náspech.

Území vymezuje především horizont utvářený na východní straně okraji Svratecké hornatiny, členitější krajinou Bystřicka a táhlými nevýraznými zalesněnými hřbety za Moravcem na západě. Severní část vymezuje výběžek Žďárských vrchů. Horizont krajiny je nízký a díky poloze místa a jeho severojižní orientaci se otevírá stejným směrem řada výhledů do okolních prostorů. Vyhlídky v území není mnoho, avšak převážná většina dovoluje přehlédnout prostor celé oblasti Novoměstaka - Bystřicka a nahlédnout do sousedních prostorů Svratecké hornatiny i Moravecka

Krajina v okolí Blažkova

7.1.1 Významné znaky přírodní charakteristiky místa

údolní prostory říček Olešná, Bobrová a Nedvědička, Bukovského potoka doprovázené loukami a břehovými porosty vytvářející zelenou stuhu v krajině, přírodní charakter těchto údolí, lesní porosty v okrajích území uzavírající horizont, selské lesíky, kulturní louky a pastviny v krajině, drobné trávníky v okrajích sídel a podél komunikací, četná stromořadí

7.1.2 Významné znaky historické charakteristiky místa

dochované prvky historického členění krajiny (Dolní a Horní Rozsíčky (sady, humna, úvozové cesty, meze se zelení, Milasín - Bukovská - meze, sady, členění pozemků severně od Milasína, severozápadně od Dolní Rožínky, v prostoru údolí Nedvědičky mezi Rodkovem a Vojetínem), patrná dochovaná osnova základního uspořádání krajiny vycházející s historického uspořádání tradiční plužiny, objekty těžby uranových rud měnící krajinu v okolí Dolní Rožínky, drobné komunikace vedené v historické stopě, dochované objekty tradičních usedlostí a zemědělských dvorů typických pro Horní Horácko, dochované sakrální stavby kostelů a kaplí v sídlech a zejména architektonicky cenný kostel sv. Václava ve Zvoli, ale také v Rozsochách, areál zámku v Dolní Rožínce a navazující

krajinářkská kompozice lesoparku Templ a dalších objektů v krajině, četná boží muka litinové konstrukce v krajině u cest

7.1.3 Významné znaky kulturní charakteristiky místa

scelené bloky orné půdy udávající charakter zemědělské krajiny, typické znaky intenzifikace zemědělské výroby ze druhé poloviny minulého století (odvodnění krajiny, technické úpravy drobných vodních toků, zemědělské výrobní areály s halovými objekty v krajině), drobné rybníčky v krajině, významná regionální dominanta kostela sv. Václava ve Zvoli (arch. Santini), kostely v Bukově a Rozsochách vytvářející typické dominanty sídla, areál zámku v Dolní Rožínce, typické objekty těžby uranových rud v krajině (budovy, těžní věže, haldy hlušiny, rekultivované plochy v krajině), struktura venkovských sídel s orientací na původní panská sídla, komunikace III. třídy respektující přírodní podmínky, drobné lomy (zatopený vápencový lom u Dolní Rožínky, lom po těžbě uranu nad Rozsochami, v okolí Dolní Rožínky), nadzemní elektrické vedení 110 kV nad Kundraticemi, četná nadzemní vedení u uranových dolů, stožáry mobilních operátorů nad Dolní Rožínkou, Milasínem, fotovoltaická elektrárna v areálu uranových dolů, zbor panské budovy nad Dolní Rožínkou, samoty zemědělských usedlotí s typickými objekty a s charakteristickým okolím v jižní části místa

7.1.4 Významné znaky pohledové a prostorové charakteristiky

orientace objektů krajiny podél základní osy území ze severu k jihu a s touto orientací souběžná údolí, otevřený nižší horizont, průhledy do okolních prostorů navazující krajiny, přírodní charakter údolí Olešné, Bobrové, Nedvědičky a Bukovského potoka, místně se uplatňuje malebná kulturní dominanta regionálního významu kostela sv. Václava ve Zvoli

7.1.5 Významné pozitivní kulturní dominanty místa

kostel sv. Václava ve Zvoli (arch. Santini), budova zámku v Dolní Rožínce, historické uranové doly

7.1.6 Znaky snižující krajinný ráz místa

projevy těžby a zpracování uranové rudy vyznačující se rozličnými objekty (doly s typickými doprovodnými věžemi a stavbami, výsypky haldy hlušiny, rozsáhlé rekultivované plochy měnící tradiční tvář krajiny antropogenními tvary a výrazem

Vedení 110 kV procházející krajinou u Rovného

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

7.1.7 Zajímavosti a významné prvky místa

v letech 1782 - 1784 selské bouře, barokní kostel sv. Václava z let 1713-1722 podle projektu Jana Blažeje Santiniho, stavba na půdorysu řeckého kříže s konvexně ukončenými rameny a se dvěma hranolovými věžemi, nad kupolí lodi lucerna se střechou ve tvaru svatováclavské knížecí koruny, u kostela je původní hřbitov s osmibokou ohradní zdí a šestiúhelníkovou márnicí se třemi arkádami, rovněž stavba J.B. Santiniho. areál zámku v Dolní Rožínce s parkem a krajinářskými úpravami okolí, zřícenina budovy Dolní Rožínka v lese nad Dolní Rožínkou, starý tis v Dolní Rozsíčce, památná lípa ve Zvoli

7.1.8 Ochranné podmínky:

- Zachovat lesní porosty na návrších, nenarušovat jejich charakter technicistními prvky
- Zachovávat přírodní charakter drobných údolí Nedvědičky a Bobrůvky a udržovat říčky v přirozeném korytě, zabránit jejich znečištění
- Respektovat stromořadí v krajině, udržovat a zachovávat je
- Zachovat a respektovat prostory s dochovanými prvkky historického členění krajiny (Dolní a Horní Rozsíčky, Milasín - Bukovská, v okolí Milasína, Dolní Rožínky, v prostoru údolí Nedvědičky mezi Rodkovem a Vojetínem
- Nezastavovat volnou krajinu halovými objekty či novou zástavbou, vyjma specifických objektů určených k obhospodařování krajiny
- Zachovat obraz venkovských sídel (Zvole, historická část Rozsoch, Kundratice, Blažkov, Dolní Rozsíčka, Horní Rozsíčka, Albrechtice, Vojetín, Rodkov, Milasín), respektovat a zachovat jejich dochované prostorové uspořádání, respektovat členění hmot tradičních objektů a respektovat typické dominanty
- Respektovat dochovaná historická jádra Zvole, Rozsoch, Kundratic, Blažkova, Dolní Rozsíčky, Horní Rozsíčky, Vojtěchova, Rodkova, Milasína a zabránit jejich zastavování nevhodnou zástavbou bez kontextu k uspořádání sídla a charakteru stavebních objektů
- Zachovat a respektovat prostory samot a jejich bezprostřední okolí (Bukovská u Milesína, u Dolní Rozsíčky)
- Zachovat a respektovat nerušené pohledové osy na dominantu kostela sv. Václava ve Zvoli
- Zachovávat nerušené pohledy na kostely v Rozsochách (zejména z navazujícího údolí), pohled na kostel uvnitř Bukova v ose hlavní komunikace

7.1.9 Úkoly pro územní plánování

- Zamezit nevhodnému uspořádání krajiny bez respektování přírodních podmínek území a charakteru kulturní krajiny
- Zamezit nevhodnému zastavění pohledově exponovaných os na kostel sv. Václava ve Zvoli
- Nevymezovat plochy určené k zastavění ve volné krajině
- Zabránit zastavování přírodních prostorů říček a potoků, zabránit výstavbě rekreačních chat a zařízení
- Respektovat měřítko, uspořádání a základní členění hmot tradičních objektů sídla, zachovávat prostorově i funkčně harmonický vztah sídla a jeho krajinného rámce a při jeho rozvoji nezasahovat do tradiční ucelené historické struktury, ale vhodně navázat citlivě uspořádanou novou zástavbou, jenž bude respektovat i navazující krajinný rámec a uplatnění sídla v něm a nebude zasahovat do typického obrazu sídla v krajině (Zvole, historická část

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

Rozsoch, Kundratice, Blažkov, Dolní Rozsíčka, Horní Rozsíčka, Albrechtice, Vojetín, Rodkov, Milasín)

- Respektovat a zachovávat nižší podlažnost zástavby všech sídel vyjma Dolní Rožínky
- Zachovávat a obnovovat zeleň doprovázející sídla a plochy veřejné zeleně
- Zachovávat charakter tradičních návsí zejména u Kundratic, Blažkova, Zvole a Dolní Rozsíčky

7.1.10 Cílové charakteristiky krajiny z pohledu krajinného rázu

- Revitalizované vodní toky s břehovými porosty a drobnými rybníčky
- Četná stromořadí u silnic a úvozových cest, zeleň v krajině doprovázející hranice pozemků, meze a remízky, udržované dosadby zeleně v krajině
- Malebná venkovská sídla v čitelném prostorovém uspořádání s cennými historickými jádry doprovázená zelení humen a zahrad
- Malebné přírodní scenérie drobných údolí Olešné, Bobrůvky, Nedvědičky a Bukovského potoka
- Zvelebený prostor a navazující pohledová místa na kostel ve Zvoli jako ikony místa
- Harmonizované obytné prostory v Dolní Rožínce
- Do krajiny citlivě začleněné rekultivované plochy s hlušinou po těžbě uranových rud mezi Dolní Rožínkou a Rodkovem
- Dostatečná prostupnost krajiny obnovenými některými úvozy se zelení

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

7.2 Moravecko - Radkov

Jihovýchodní cíp Moravecka zahrnující krajinný rámec vsi Radkov se soustavou rybníků.

Území náleží k Bobrovské pahorkatině utvářené rulou s pruhy amfibolitů a jen místy se zde vyskytují neogenní sedimenty, přírodní osou je potok Bobrůvka, která vytváří zaříznutá údolí.

Přírodní charakteristiku území tvoří zejména lesní porosty vytvářející zalesněné horizonty zakrývající vrcholové partie okolních kopců. Místo se nachází v prostoru nad údolím Libochovky a je odvodňováno Radkovským potokem a jeho drobnými přítoky, na nichž byla vybudována řada nevelkých rybníků. Potok je levostranným přítokem nedaleké Libochovky, jež zde začíná tvořit zaříznuté údolí. Rybníky jsou významným akcentujícím prvkem krajiny, zejména ty, které doprovází louky a břehové porosty se vzrostlou zelení. Přírodní dominantu místa tvoří nepříliš vysoké návrší se zalesněnými vrcholy Kuchyňský vrch a Čihadlo.

Centrem prostoru je Radkov, který je jediným sídlem ležícím v prostoru místa, v blízkém sousedství se nachází ještě Jemnice a Moravec. První zmínka o Radkově pochází ze 14. století (1368), kdy byl ve vlastnictví drobné šlechty, významný podíl zde měli také páni z Křižanova. V roce 1406 byla Radkov připojen k panství Moravec. Téměř po celé 15. století se jeho majitelé měnili a byl předmětem vlastnických sporů. Nějakou dobu zřejmě tvořil samostatné malé panství s Novou Vsí. Teprve poté, co jej v 16. století získali Pernštejnové (1528), se definitivně stal součástí moraveckého panství, které Pernštejnové koupili v roce 1531. S ním je spjatá i další historie celé oblasti. Pernštejnové začlenili moravecké zboží včetně Radkova do správního celku s centrem v Křižanově. Ze soupisu pernštejnského majetku z roku 1560 vyplývá, že v Radkově stávala tvrz, v té době už pustá. Tvrz vznikla pravděpodobně v 15. století, používána byla určitě ještě roku 1528. Zůstal z ní hospodářský dvůr a stopy po opevnění na břehu rybníka Tvrza. V okolí Radkova se nachází řada rybníků. U některých (Kuchyň, Křinářka, Velký Navrátil) je doloženo, že byly založeny v 15. století Janem z Pernštejna. Po roce 1560 prodali Pernštejnové křižanovské panství Zdeňku Lhotskému ze Ptení. Ještě v průběhu 16. století z něj byla vyjmuta moravecká část. V Moravci byla v souvislosti s tím obnovena tvrz a vzniklo opět samostatné moravecké panství. To v roce 1595 koupil evangelík Jan starší Munka z Ivančic, jehož přičiněním byl roku 1616 ve Strážku vystavěn na místě starého katolického v

renesančním slohu zcela nový evangelický. Při prodeji byla zmíněna 1596 pustá ves Kosovy ležící mezi Radkovem a Pikárcem, kterou dnes připomíná jméno trati. Po bitvě na Bílé hoře bylo panství zkonfiskováno. Oblast byla těžce zasažena třicetiletou válkou, nejvýrazněji v letech brzy po bitvě na Bílé Hoře (1620 průjezd Poláků, 1622 průchod císařského vojska) a zejména po švédském vpádu na Moravu v roce 1643. Došlo k devastaci území a velkému úbytku obyvatel. Moravecké panství pak poměrně často měnilo majitele. Severovýchodně od Radkova leží kolonie Radkovičky (německý název r. 1791 a 1808 byl Margarethdorf), založená pravděpodobně v 18. století. V roce 1825 vyhořel zámek v Moravci i přilehlý kostel. Zámek byl v té době dvouposchoďový a po požáru byl upraven do dnešní jednopatrové podoby, bez původní věže s hodinami. Jedním z majitelů panství byla také saská královna Karola, která na počátku osmdesátých let 19. století založila v Moravci řádový dům kongregace milosrdných sester sv. Karla Boromejského, spojený s kaplí a chorobincem, na památku její matky nazvaný „Louisin dům“. Financovala také opravy moraveckého kostela. V roce 1945 propadlo panství ve prospěch státu, pole byla rozparcelována, rybníky a lesy byly zestátněny. I na Radkově je ho okolí se podepsala kolektivizace zemědělství ve 2. polovině 20. století - slučování pozemků do velkých celků, budování rozsáhlých družstevních areálů na okrajích vesnic. V roce 1990 byla v místě staré nevyhovující zvoničky/kapličky z roku 1725 v Radkově postavena kaple sv. Anny a sv. Floriána. Jde pravděpodobně o první sakrální stavbu vzniklou na území ČR po 17.listopadu 1989. Základní kámen požehnal na Velehradě papež Jan Pavel II.

Současnou krajinu tvoří především zemědělské plochy s převahou orné půdy, které jsou doplněny rybníky s loukami a břehovými porosty a v jejichž okolí jsou místy pásy vzrostlé zeleně. Drobné potoky jsou převážně technicky upraveny nebo ty drobnější zatrubněny v rámci zúrodňování půdy ve druhé polovině minulého století. Původní lesní lánová ves s návsí s rybníkem byla doplněna rodinnými domy městského typu. V okrajích vsi v prostorech původních humen jsou četné sady. Významným krajinným prvkem kromě rybníků je též alej při silnici k Horní Libochové.

Prostor samotný je pohledově vymezen zalesněnými horizonty Černého lesa, Šibeníku, Čihadla a Kuchyňského vrchu, Lám, ze severu však přechází prostřednictvím otevřených zemědělsky využívaných ploch Moravecka. To pohledově uzavírá několik zalesněných horizontů kosovy hory, Tučkova vrchu, Baršovic. Měřítko v území ovlivňují především velké monotónní prostory orné půdy, kterou člení kromě sídla řada drobných rybníků na Radkovském potoce.

7.2.1 Významné znaky přírodní charakteristiky místa

lesní porosty převážně smrkové zakrývající vyvýšené polohy a návrší, drobné údolí Radkovského potoka doprovázeného místy loukami, podmáčené a kulturní louky a břehové porosty s olší a vrbou doprovázející některé rybníky (zejm. Tvrza, Žabinec, Křenářka), kulturní louky navazující na sídlo, stromořadí doprovázející komunikaci do Moravce z Radkoviček, četné sady v okraji sídla

7.2.2 Významné znaky historické charakteristiky místa

sporadicky dochované prvky historického členění krajiny u Radkoviček, dochovaná humna se sady, úvozové cesty, osnova cestní sítě vedená v historické stopě, patrná dochovaná osnova základního uspořádání krajiny vycházející s historického uspořádání tradiční plužiny, dochované objekty tradičních usedlostí a zemědělských dvorů, dochovaná náves s kaplí a návesním rybníkem, zasahující prvky komponovaných úprav krajiny spojených se zámkem v Moravci (osa vycházející k bažantnici bažantnice, soustava rybníků), zbytky upozorňující na existenci tvrze, panský dvůr (zanedbaný)

7.2.3 Významné znaky kulturní charakteristiky místa

scelené bloky orné půdy udávající charakter zemědělské krajiny, typické znaky intenzifikace zemědělské výroby z druhé poloviny minulého století (odvodnění krajiny, technické úpravy drobných vodních toků, rybníky v krajině, komunikace III. třídy respektující přírodní podmínky, sídlo venkovského charakteru

7.2.4 Významné znaky pohledové a prostorové charakteristiky

nerušené zalesněné horizonty vymezující území, průhledy do okolních prostorů navazující krajiny v okolí Moravce a v údolí Libochovky, přírodní charakter drobných prostorů s rybníky doplněnými břehovými porosty a loukami

7.2.5 Významné pozitivní kulturní dominanty místa

-

7.2.6 Znaky snižující krajinný ráz místa

scelené bloky orné půdy měnící měřítko krajiny, uplatňující se znaky odvodňování krajiny

7.2.7 Zajímavosti a významné prvky místa

historická soustava radkovských rybníků, zbytky upozorňující na existenci tvrze na břehu rybníka Tvrza, existence panského dvora

7.2.8 Ochranné podmínky:

- Zachovat vymezující lesní porosty na návrších i hřbetech
- Zachovávat přírodní charakter míst v okolí rybníků
- Respektovat stromořadí v krajině, zejména stromořadí na Horní Libochovou
- Nezastavovat volnou krajinu halovými objekty či novou zástavbou
- Zachovat dochovaný obraz historické části sídla z jihozápadu vyznačující se dvory s červenými střechami a humny s ovocnými stromy, respektovat a zachovat jejich dochované prostorové uspořádání, respektovat členění hmot tradičních objektů
- Zachovat a respektovat prostorové uspořádání i charakter prostoru osady Radkovičky se zahradami a se sady
- Zachovat a respektovat nerušené horizonty

7.2.9 Úkoly pro územní plánování

- Zamezit nevhodnému uspořádání krajiny bez respektování přírodních podmínek území a charakteru kulturní krajiny
- Nevymezovat plochy určené k zastavění ve volné krajině
- Zabránit zastavování přírodních prostorů v okolí rybníků
- Respektovat měřítko, uspořádání a základní členění hmot tradičních objektů sídla, zachovávat prostorově i funkčně harmonický vztah sídla a jeho krajinného rámce a při jeho rozvoji nezasahovat do tradiční ucelené historické struktury, ale vhodně navázat citlivě uspořádanou novou zástavbou, jenž bude respektovat i navazující krajinný rámec a uplatnění sídla v něm a nebude zasahovat do typického obrazu sídla v krajině z jihozápadního a západního směru
- Respektovat a zachovávat nižší podlažnost zástavby
- Zachovávat a obnovovat zeleň doprovázející sídla

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

- Zachovat charakter tradiční návsi

7.2.10 Cílové charakteristiky krajiny z pohledu krajinného rázu

- Revitalizované vodní toky s břehovými porosty a s rybníky
- Četná stromořadí u silnic a dochovaných úvozových cest, zeleň v krajině doprovázející hranice pozemků, meze a remízky, udržované dosadby zeleně v krajině
- Malebné venkovské sídlo s dochovanými objekty zemědělských dvorů
- Malebné přírodní scenérie údolí Radkovského potoka
- Zachovaný venkovský prostor Radkoviček s typickými objekty dvorů se zahradami a sady
- Dostatečná prostupnost krajiny obnovenými některými úvozy se zelení

7.3 Bobrovsko

Západní část prostoru Bobrovska na horním toku Loučky (Bobrůvky) zahrnující krajinný rámec sídla Olešínky a navazující údolí říčky Loučky (Bobrůvky).

Území je tvořeno Bobrovskou pahorkatinou utvářenou rulou s pruhy amfibolitů, místy se zde vyskytují neogenní sedimenty, přírodní osou je meandrující říčka Bobrůvka, která v této části místa vytváří zaříznuté údolí. Bobrůvka je na nižším toku nazývána Loučkou. Přírodní charakteristiku území tvoří zejména lesní porosty ve svazích a okrajích údolí a lesní porosty osazené na vyvýšeninách v okolí Bobrové vytvářející zalesněné horizonty (Šibínek, Čapatky a vzdálenější Kalvárie, Baršovice a lesy mezi Moravcem a Bobrovou. Loučku i její přítok Olešnou doprovází louky a úzký lem pobřežní zeleně daný především olšemi, vrbami a topoly. Na dně údolní nivy Loučky v okolí Olešínek jsou převážně kulturní a jen místy podmáčené louky. Krajina je zde prosta rybníků či nádrží. Prostory v okolí Olešínek tvoří sečením udržované kulturní louky, místy podmáčené.

Jediným sídlem ležícím v tomto prostoru jsou Olešínky, v blízkém sousedství se nachází Blažkov a Mirošov. První zmínka o Olešínkách pochází ze 14. století (1368), kdy byla ves ve vlastnictví drobné šlechty. Už začátkem 15. století zde měl podíl žďárský klášter, který postupně získal její podstatnou část. O tom, že ves nebyla jednotná, svědčí i fakt, že ještě v roce 1616 se uvádí dvě osady: Horní a Dolní Olešinka. V Olešínkách byl panský dvůr, poprvé zmíněný již v roce 1483 a existující ještě v roce 1750. Budovy dvora na pravém břehu řeky se dochovaly dodnes. Velmi pravděpodobně už ve 13. století stála tvrz na ostrožně nad Bobrůvkou nedaleko Blažkova, jejíž existenci potvrdil archeologický průzkum. První zmínka o ní pochází z roku 1348 v souvislosti se Zubštejnem, ve 2. polovině 14. století se po Blažkově psali drobní zemani. Zánik tvrze se předpokládá na přelomu 14. a 15. století. V místě někdejšího jádra objektu byl později lom, který řadu pozůstatků tvrze smazal. Významným fenoménem prostoru je říčka Loučka - Bobrůvka, na níž už od 15. století stávaly mlýny. Jedním z nejstarších je Šiklův (dříve Moučkův) mlýn, který stojí dodnes. Mlýn i pila zde byly v provozu do roku 1945, už na začátku 20. století zde fungovalo ubytování pro rostoucí počet turistů, pořádaly se zde sokolské, skautské a později pionýrské tábory. V posledních letech zde vzniklo jako turistická atrakce westernové městečko. Níže po proudu leží ještě Belatkův, Nový a Zábršův mlýn. Posledně jmenovaný

náležel ke vsi Lhotka, která existovala ve 14. století v sousedství Mirošova při cestě do Strážku. Stávala v ní malá tvrz, která v roce 1373 patřila spolu se vsí vladykům ze Lhotky. Ves zanikla ve 2. polovině 15. století (pravděpodobně už před rokem 1466, roku 1510 je poprvé uváděna jako pustá). Jižně od Olešničky byly už od 16. století rybníky, které se však dodnes nedochovaly. Řada rybníků se nacházela také v okolí Mirošova. Mnohé z nich zde zůstaly zachovány dodnes.

Stejně jako široké okolí byl tento prostor těžce postižen třicetiletou válkou. Na sklonku roku 1620 došlo u nedalekých Horních Rozsíček ke střetu polských hord, vracejících se z bitvy na Bílé Hoře, s vojáky bystřického a kunštátského panství, který si vyžádal okolo 70 mrtvých. V roce 1622 kraj zatížil průchod císařského vojska a další ranou byl švédský vpád na Moravu v roce 1643 a návrat od Brna v roce 1645. K významnějšímu oživení prostoru došlo až v 18. století, zejména v období, kdy žďárský klášter řídil opat Wejmluva (+1738). Z jeho iniciativy byl ve Zvoli postaven podle plánů architekta Santiniho kostel sv. Václava. Do zvolské farnosti spadal větší díl vsi Olešínky ležící na levém břehu Bobrůvky, menší část na pravém břehu náležela až do roku 1830 k farnosti Horní Bobrová. V roce 1782 došlo ve Zvoli a okolí ke vzpouře sedláků proti vrchnosti, kterou vyřešilo až přivolané vojsko. O 2 roky později byl zrušen žďárský klášter, zvolská část jeho majetku, včetně Olešínek, byla připojena k radešínskému panství. Také tohoto prostoru se dotkla kolektivizace zemědělství ve 2. polovině 20. století - slučování pozemků do velkých celků, budování rozsáhlých družstevních areálů na okrajích vesnic. Zemědělské budovy lze najít u většiny dodnes i u Olešínek. V sousedství (nedaleko Mirošova) se nachází činný lom, kde se těží amfibol-biotitové nebo biotitové ruly a amfibolity. Lom provozuje firma Colas Jihlava.

Vymezené místo představuje jen malou část širšího krajinného prostoru, který má spíše charakter intenzivně obdělávané zemědělské krajiny s převahou polí a kulturních pastvin. Centrem tohoto místa v širším kontextu krajiny je Bobrová. Souvislé nevelké lesní porosty zaujímají vyvýšené polohy nad Radešínem, Bohdalcem, Hodíškovem, Radešínskou Svratkou. Lesy jsou v území spíše hospodářské s převahou smrku a vyznačují se pravidelnými ostře ohraničenými okraji porostní stěny bez přechodu do krajiny. Prostor na území ORP Bystřice zahrnuje krajinný rámec vsi Olešínky, která se nachází v malebném území soutoku Loučky s Olešnou. Dnešní Olešínky mají charakter návesní vsi s několika samotami v okolí, budovami panského dvora, mlýna a zemědělského halového objektu na pravém břehu říčky a jednak osady několika domů severně poblíž sídla. Ves samotná je soustředěna podél obdélníkové návsi s kapličkou, jíž prochází komunikace. Náves obklopují štíty orientované zemědělské dvory, které jsou z velké části buď zanedbány nebo necitlivě přestavovány.

V krajině v okolí Olešínek je stále patrná osnova původní plužiny nepravých tratí a pozdějších záhumenic, potlačených scelenými bloky orné půdy v rovinatých částech nad údolím. Převaha polí v okolní krajině Borovska udává charakter především zemědělské krajiny s převahou orné. V zorněných prostorech jsou dobře patrné jsou stopy zúrodňování krajiny provedeném ve druhé polovině minulého století. U Olešínek jsou dobře patrné prvky historického uspořádání krajiny (dochované meze navazující na údolí). Obraz Olešínek je z východní části a v údolí částečně znehodnocen nevzhlednými budovami zemědělského areálu. V prostoru Olešínek a údolí Loučky převládá malé měřítko a jemu odpovídá i řada drobných prvků v krajině. Významnými jsou dochované objekty panského dvora a jejich okolí se zahradou a sady a usedlosti a dvory s věkovitými stromy především v západní části Olešínek, kde jsou patrná i humna. Prostorem prochází jen drobné místní komunikace spojující sídlo s okolními.

Pohledově je území rozděleno na údolní prostor, který se jeví jako uzavřený a prostor náhorních povrchů s ornou půdou a lesy, který se otevírá okolím místům a je dobře patrný od Zvole, Račic a Bobrové. Vymezující horizont se mění v závislosti na umístění pozorovatele a převládají prvoplánové horizonty s drobnými lesy na pozadí vzdálenějších zalesněných horizontů jihozápadním a jižním směrem. Soutok Olešné a Loučky v okolí Olešínek je vyplněn loukami a četnými lemy břehových porostů doprovázejících oba vodní toky, což posiluje přírodní charakter území, podobně jako v prostoru navazujícího údolí s lesy a úzkým lemem břehových porostů a drobných luk. Olešínky tvoří malebný kout s doposud meandrujícími vodními toky typický pro Vysočinu.

7.3.1 Významné znaky přírodní charakteristiky místa

údolní prostory říček Olešná, Bobrová a Nedvědička, Bukovského potoka doprovázené loukami a břehovými porosty vytvářející zelenou stuhu v krajině, přírodní charakter těchto údolí, lesní porosty v okrajích území uzavírající horizont, selské lesíky, kulturní louky a pastviny v krajině, drobné trávníky v okrajích sídel a podél komunikací, četná stromořadí

7.3.2 Významné znaky historické charakteristiky místa

dochované prvky historického členění krajiny v údolí, patrná dochovaná osnova základního uspořádání krajiny vycházející s historického uspořádání tradiční úsekové plužiny, drobné komunikace vedené v historické stopě, dochované objekty tradičních usedlostí a zemědělských dvorů v původním prostorovém uspořádání, dochovaný prostor mlýna, návesní kaple

7.3.3 Významné znaky kulturní charakteristiky místa

scelené bloky orné půdy udávající charakter zemědělské krajiny s typickými znaky intenzifikace zemědělské výroby ze druhé poloviny minulého století (odvodnění krajiny, technické úpravy drobných vodních toků, zemědělské areály s halovými objekty v krajině odlišného měřítka), tradiční venkovské sídlo, samostatné budovy panského dvora a mlýna v údolí, most přes řeku,

7.3.4 Významné znaky pohledové a prostorové charakteristiky

osa údolí řeky Bobrůvky (Loučky), otevřený nižší horizont, průhledy do okolních prostorů navazující krajiny se vzdálenými horizonty s navýraznými zalesněnými partiemi bez viditelného narušení, přírodní charakter údolí Loučky, přírodní charakter údolí s loukami a vzrostlou zelení, nenarušený harmonický prostor údolí s převládajícími znaky harmonického měřítka v krajině (převažující soulad měřítek objektů, soulad jednotlivých ploch v krajině bez výrazných kontrastů) a znaky harmonických vztahů v krajině (využití krajiny, kontakt sídla s krajinou, síť drobných komunikací)

7.3.5 Významné pozitivní kulturní dominanty místa

-

7.3.6 Znaky snižující krajinný ráz místa

halové objekty zemědělského družstva, zanedbanost usedlostí a některých budov, necitlivé přestavby tradičních usedlostí, bloky orné půdy navazující krajiny Bobrovska

7.3.7 Zajímavosti a významné prvky místa

prostor bývalého panského dvora, mlýn

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

7.3.8 Ochranné podmínky:

- Zachovávat přírodní charakter údolí Bobrůvky a přitékající Olešíné, udržovat říčky v přirozeném korytě, zabránit jejich znečištění, zachovat zeleň
- Zachovat a respektovat prostory s dochovanými prvkky historického členění krajiny v údolí
- Nezastavovat volnou krajinu halovými objekty či novou zástavbou, vyjma specifických objektů určených k obhospodařování krajiny
- Zachovat obraz sídla ze západní jihozápadní a jižní strany, respektovat a zachovat dochované prostorové uspořádání tradičních usedlostí sídla, respektovat členění hmot tradičních objektů a respektovat typické dominanty
- Zachovat a respektovat prostory samot a nezakládat nové samoty
- Zachovávat nerušené prostory v údolí

7.3.9 Úkoly pro územní plánování

- Zamezit nevhodnému uspořádání krajiny bez respektování přírodních podmínek území a charakteru kulturní krajiny, respektovat osnovu tradiční plužiny sídla jako doklad historického využití krajiny
- Zamezit zastavění prostorů v údolí a nevymezovat plochy určené k zastavění ve volné krajině
- Zamezit technickým úpravám vodních toků
- Respektovat měřítko, uspořádání a základní členění hmot tradičních objektů sídla, zachovávat prostorově i funkčně harmonický vztah sídla a jeho krajinného rámce a při jeho rozvoji nezasahovat do tradiční ucelené historické struktury, ale vhodně navázat citlivě uspořádanou novou zástavbou, jenž bude respektovat i navazující krajinný rámec a uplatnění sídla v něm a nebude zasahovat do typického obrazu sídla v krajině, zachovat tradiční charakter návsi
- Respektovat a zachovávat nižší podlažnost zástavby sídla
- Zachovávat a obnovovat zeleň doprovázející sídlo

7.3.10 Cílové charakteristiky krajiny z pohledu krajinného rázu

- Přírodní prostor soutoku Bobrůvky a Olešné a navazujících údolí
- Udržovaná vzrostlá zeleň v sídle a jeho okrajích se sady
- Malebný obraz Olešínek v krajině se zahradami a humny
- Zvelebený prostor panského dvora
- Architektonicky zajímavý most přes říčku, dřevěné lávky
- Drobné cesty pro pěší v údolí

7.4 Sulkovecko

Vrcholový prostor severní části Sulkovecké vrchoviny v okolí Sulkovce zahrnující místo ukloněné jižním a jihozápadním směrem k údolí řeky Svratky s několika drobnými venkovskými sídly a četnými prvky historického uspořádání krajiny.

Krajinu utváří reliéf velmi členité Sulkovecké vrchoviny jejíž povrch je rozřezán drobnými přítoky řeky Svratky, která nedaleko tvoří hluboce zařízнuté údolí. Vrchovina je složená hlavně z rul, svorů a migmatitů, zejména věstínského komplexu a svrateckého krystalinika. Na hřbetech se místy vyskytují kryogenní tvary. Nejvyšším vrcholem je nejvyšší bod je Horní les 774 m, kam je situována rozhledna s prvky vysílače mobilního operátora. Území je středně zalesněno především smrkovými monokulturami, místy s příměsí buku a jedle. Lesní porosty obsazují svažité prostory v údolích, ale především vrcholové partie Ambrožovy Bořinky, Javorového kopce, Horního lesa, Roubšovky, Veselí a Strachova kopce. Uvnitř odlesněné krajiny jsou čené drobné tzv. "selské lesíky". Prostor je odvodňován drobnými potoky Hrabovec, Polomský, Nyklovický, které zde vytvořily řadu zařízнutých údolí jež se svažují ke Svratce k jihu. Jednotlivé potoky si převážně zachovaly svůj přírodní charakter především diky doprovodu vzrostlou zelení. Typickým znakem přírodní charaktersitiky je především mimolesní vzrostlá zeleň doprovázející liniové objekty v krajině (meze, kamenice, úvozové cesty, potoky).

První zmínka o sídlech v tomto prostoru pochází vesměs ze 14. století, pouze v případě Sulkovce je spolehlivý záznam až z 15. století. Dotčené území se nacházelo na rozhraní sféry vlivu pánů z Pernštejna a pánů z Kunštátu, bylo však ve 14. století vlastnicky dosti roztříštěná. Majetky zde měl kromě obou rodů také doubravnický klášter (Nyklovice - Mikulášovice, Chlum), místní šlechta (Veselí), část náležela k markraběcímu zboží (Polom), Sulkovec patřil k panství Skály pánů z Kunštátu. Jako zajímavost lze uvést, že zdejší osady sloužily často jako věnné zboží pro ženy pernštejnských pánů (Hluboké, Chlum, Korouhvice, Nyklovice, Ubušínek). Teprve v průběhu 15. století se celý prostor postupně soustředil v rukou pánů z Pernštejna, kteří převzali zboží doubravnického kláštera po jeho zániku v husitských dobách (1437) a postupně získali zubštejnské panství (1446), jimramovské panství se Sulkovcem (1462), Veselí (1486) a zboží náležející k hradu Louka (1496), do nějž bylo následně celé toto sjednocené území začleněno. Pernštejnové se snažili o zvelebení území a poskytli svým osadám řadu výsad (1500 je osvobodil Vilém z Pernštejna od povinnosti šenkovat panské víno a 1515 od bezplatného vožení panských ryb). Ve druhé polovině 16. století bylo loucké zboží prodáno Hanuši Fridrichu hraběti z Hardeka. Za dalších majitelů bylo ještě v průběhu 16. století připojeno ke kunštátskému panství (1590). Pravděpodobně někdy v této době vznikla rychta v Chlumu, první zmínka o ní pochází z roku 1596. Z pozdější doby pochází rychta v Ubušínku (roubené stavení čp. 5), kde až do 1848 působili rychtáři, jmenovaní kunštátskou vrchností.

Rozvoj území přerušila třicetiletá válka, která velice těžce zasáhla celý region. V roce 1643 nedaleko tohoto prostoru táhlo císařské vojsko proti Švédům na Moravu a v širokém okolí zničilo všecko obilí a louky, pobralo dobytek a vypálilo mnoho stavení. Roku 1645 tudy prošlo švédské vojsko vracející se od Brna. Švédové tehdy vypálili Sulkovec a dle pověstí zcela zničili osadu Kamenec, ležící východně od Nyklovic. Na rozdíl od Kamence byl Sulkovec obnoven. Roku 1690 již znovu stálo 15 dřevěných domů, jenže všechny shořely brzy poté při požáru. Ves byla znovu vybudována a do roku 1720 bylo vystavěno 20 domů, které již nebyly tak těsně u sebe jako dříve. V Nyklovicích býval panský dvůr (uváděn je 1750), který byl později zrušen a rozdělen. V Sulkovci se vyučovalo už v 17. století, první dřevěná škola byla postavena v roce 1720. V roce 1742 při vpádu Sasů na Moravu v těsném sousedství prostoru pobili rakouští husaři saský oddíl vracející se od Brna. Stalo se to u vsi Ústup, která byla zanedlouho za trest hlavním saským vojskem téměř zničena.

Když byl vyhlášen toleranční patent (1781), přihlásila se většina zdejšího obyvatelstva (Chlum, Korouhvice, Polom, Ubušínek, Veselí a Hluboké) k evangelickému vyznání. Přispěl k tomu nepochybně významný evangelický kazatel Tomáš Juren, který v letech 1774-1784 pobýval v Ubušínku a stal se prvním zdejším církevním správcem. Evangelickým shromážděním sloužila nejprve barokní kaple v Hlubokém, pocházející z 18. století, záhy ji však nahradil nový evangelický kostel-modlitebna ve Veselí, postavený podle předpisů v tolerančním patentu – stavba musela být umístěná na kraji vesnice, nesměla připomínat kostel, nesměla mít věž, vchod nesměl být situován k hlavní cestě. Ač byl kostel později upravován a rozšířen (zejména v roce 1877), zachoval se klasickou dispozici tolerančních kostelů a je dnes chráněn jako kulturní památka. Katolický zůstal v celém prostoru pouze Sulkovec, kde byl z původní kaple (vzniklé po roce 1645) vystavěn barokní kostel sv. Havla (v letech 1735-1736), k němuž v roce 1766 přibyl fara ve stylu lidového baroka. Samostatná katolická farnost, k níž připadly všechny vesnice z tohoto prostoru, zde funguje od roku 1785. Evangelíci spadají pod duchovní správu jednak v Rovečném (Nyklovice, Chlum), jednak ve Veselí (Polom, Hluboké, Veselí, Sulkovec), kde vznikla v 19. století i evangelická škola.

Území si zachovávalo dlouho venkovský ráz a původní dřevěná obydlí byla nahrazována zděnými staveními často až během 19. století. V sídlech se zachovala řada památkově chráněných objektů lidové architektury: Ubušínek byl v roce 1995 prohlášen za vesnickou památkovou zónu, chráněné objekty jsou v Polomi (např. čp. 24 a 14 se seníkem, domky čp. 11, 25 či statek čp. 8), Sulkovci (kostel a socha sv. Jana Nepomuckého, dům čp. 34), Hlubokém (např. dům čp. 22 z roku 1777) či v Nyklovicích (např. roubený domek čp. 4, dům čp. 9). V Nyklovicích stojí také 2 kaple - kaplička sv. Jana Nepomuckého z roku 1864 a funkcionalistická kaple Povýšení sv. Kříže z roku 1934. Za 2. světové války v okolí působilo několik partyzánských skupin, připomíná je památník na vrchu Na Jedli nedaleko Veselí.

Charakter zdejšího území nedokázaly zcela smazat ani změny v zemědělství v 50. letech 20. století, s nimž bylo spojeno slučování pozemků do velkých celků, budování rozsáhlých družstevních areálů na okrajích vesnic (větší zemědělské areály jsou např. u Nyklovic, Sulkovce, Ubušínku). Svědčí o tom mimo jiné i řada chráněných území (přírodní památky), která zde byla vyhlášena. Jde např. o *Louky u Polomu* - rašelinné louky s výskytem zvláště chráněného prstnatce májového, *Nyklovický potok* - meandrující tok s hojným výskytem bledule jarní na březích, *Ostražku* u Hlubokého - travnatá stráň s bývalou lyžařskou sjezdovkou s xerotermní vegetací a malebnými výhledy do údolí Svratky či *Javorův kopec* u Chlumu s prameništními loukami a typickou květenou. V Sulkovci i v Polomi hojně vyskytuje čolek obecný. Nedaleko Chlumu byla vybudována dřevěná rozhledna Horní les (1968-9), kterou v roce 2001 nahradil stožár Eurotelu s vyhlídkovou plošinou. Její předchůdkyně s názvem Rakušanka zde stála už za první republiky, rozhledna zde byla také v letech 1936-1954. Pro Sulkovecko jsou typické dochované prvky historického uspořádání krajiny s kamenicemi a mezemi se vzrostlou zelení, uzavřené mezi lesy. Díky členitému reliéfu na území Sulkovecka nedošlo k zásadní proměně krajiny scelením tradičních honů do rozsáhlých ploch orné, a proto se zde zachovaly typické kamenice, meze i remízky a úvozové cesty oddělující jednotlivé pozemky. Krajina si tak zachovala velké množství luk a pastvin, místy květnaté louky udržované sečením. Na zemědělské půdě tak zpravidla převládají nad poli polokulturní louky a pastviny s rozptýlenou dřevinnou vegetací (bříza, jeřáb ptačí, líska aj.). Pro sídla jsou typické menší uzavřené dvory a drobnější zemědělské četné usedlosti.

V blízkém sousedství prostoru byla v letech 1947 - 1958 vybudována Vírská přehradní nádrž, jejíž voda zaplavila vesnice Chudobín a Korouhvice. Obyvatelé Korouhvice se z velké části vystěhovali, pouze pět vlastníků si postavilo nové domky nad přehradou, které vytvořily základ současné Korouhvice.

Místo je situování nad hluboce zaříznuté údolí Svratky díky čemuž umožňuje atraktivní výhledy do prostoru tohoto údolí lemovaného zalesněnými vrchy s četnými dominantami svým vzhledem připomínajícími horskou krajinu. Nejvýznamnější jsou pohledy do krajiny především v ose směrem k Víru. Území je vymezeno z jedné strany lesními komplexy Horního lesa a ze strany druhé komplexy v okolí vrchu Roubšovka. Zemědělská krajina v odlesněných částech má charakter mozaiky polí, pastvin, luk a lesíků s drobnými sídly jež společně tvoří harmonickou kulturní krajinu malého měřítka s dochovanými harmonickými vztahy sídla a jeho krajinného rámce, a též využití krajiny a uspořádání jednotlivých ploch s přírodními podmínkami území. Krajina je pro své krajinářské hodnoty součástí přírodního parku Svratecká hornatina.

7.4.1 Významné znaky přírodní charakteristiky místa

členitý reliéf vrcholové části Sulkovecké vrchoviny ukloněný k údolí Svratky, svahy se strukturními hřbety a suky, a jen místy se skalními tvary, drobné vodoteče v přírodním korytě doprovázené místy bohatými břehovými porosty, lesní porosty ve svazích a vrcholových partiích kopců a vrchů, vzrostlá zeleň mezí a remízků, četná stromořadí doprovázející komunikace, zeleň doprovázející tradiční objekty zemědělských usedlostí a obrazy venkovských sídel, louky a pastviny ve stráních, břehové porosty doprovázející drobné vodní toky (zejm. Sulkovecký potok s přítoky, kulturní louky udržované sečením, ovocné sady se starými vysokokmeny v okrajích sídel a místy ve volné krajině, travnaté pásy a louky v okrajích sídel a podél komunikací

7.4.2 Významné znaky historické charakteristiky místa

četné dochované prvky historického uspořádání krajiny středověké plužiny (meze, remízky, kamenice, lesíky, úvozové cesty), venkovská sídla zasazená v závěrech krátkých údolí, dochované uzavřené dvory a zemědělské usedlosti v původním prostorovém uspořádání (zejména téměř intaktně dochovaná ves Polom), barokní kostel sv. Havla z roku 1736 v Sulkovci, dochované dvory v Ubušínku, komunikace vedené v historické stopě

7.4.3 Významné znaky kulturní charakteristiky místa

kulturní louky, pole, hospodářské lesy s pasekami a pravidelnou sítí cest a okraji, venkovská sídla s typickými zemědělskými usedlostmi v tradiční struktuře i uspořádání, komunikace respektující přírodní podmínky a měřítko krajiny místa mající místní rámec, scelené bloky orné v severní rovinatější části území, zemědělské

výrobní areály s halovými objekty bez začlenění do krajiny v okraji Sulkovce, Nyklovic, Ubušínku a halový objekt na okraji Polomu, zástavba bez kontextu k sídlu v Ubušínku a Sulkovci narušující interiér sídla i jeho obraz v krajině, četná boží muka při úvozových cestách a silničkách v okolí Sulkovce, pohledově se uplatňující rozhledna na Horním lese, turistický pól partyzánský památník Na Jedli

7.4.4 Významné znaky pohledové a prostorové charakteristiky

výrazný vymezující horizont vytvářející krajinný předěl procházející severní částí místa, průhledy do údolí řeky Svratky nerušené dílčí horizonty zalesněných svahů, místy pestrá mozaika polí, luk a pastvin, zalesněné horizonty, četné malebné kouty v území dané pestrou mozaikou krajiny se vzrostlou zelení v členitém reliéfu

7.4.5 Významné pozitivní kulturní dominanty místa

kostel sv. Havla v Sulkovci, rozhledna na Horním lese

7.4.6 Znaky snižující krajinný ráz místa

zemědělský areál v Sulkovci, scelené bloky orné v severní části území nerespektující tradiční uspořádání krajiny, narušené zalesněné horizonty vysílači a stožáry mobilních operátorů v prostorech Na Jedli a v Horním lese na rozhledně, novostavby bez kontextu v Sulkovci, Nyklovicích (zejména) a Ubušínku v prostorech humen a zahradách, necitlivé přestavby a dostavby tradičních usedlostí

7.4.7 Zajímavosti a významné prvky místa

Sulkovec - barokní kostel sv. Havla z roku 1736, dochované dvory v Ubušínku, dochované zemědělské usedlosti v tradičním uspořádání v Polomu, vyhlídky do údolí řeky Svratky, partyzánský památník Na Jedli

7.4.8 Ochranné podmínky:

- Zachovávat přírodní charakter drobných vodních toků doprovázených loukami a břehovými porosty
- Respektovat vzrostlou zeleň doprovázející liniové objekty v krajině
- Dbát na měřítko zástavby a její harmonický vztah ke krajinnému rámci
- Zamezit novostavbám v krajině
- Zamezit výstavbě měřítkem a vztahy se vymykajícím objektům na celém území
- Respektovat historický obraz sídel s typickými uzavřenými dvory a zěmdělskými usedlostmi s navazujícími humny se sady a zahradami
- Respektovat dominantu kostela v Sulkovci
- Respektovat pohledové osy v krajině s výhledy do údolí řeky Svratky a zachovat nerušené horizonty zalesněných vymezujících vrchů
- Respektovat prostory v okrajích sídel s loukami
- Zachovat úvozové cesty a obnovovat je
- Zachovat charakter přírodních scenérií v krajině, zejména té, která doprovází prvky historického členění krajiny

7.4.9 Úkoly pro územní plánování

- Zachovat charakter vsi Polom a zamezit výstavbě nerespektující sídlení prostor uspořádáním hmot, orientací, umístěním i architektonickým výrazem, zpracovat pro zachování sídla regulační plán
- Respektovat a zachovávat nižší podlažnost zástavby vycházející z charakteru tradičních objektů, respektovat při vymezování funkčních ploch pro výstavbu prostorové uspořádání sídla a převažující charakter zástavby
- Chránit před znehodnocením historické části sídel s uzavřenými dvory a zamezit zastavění proluk, které jsou důležitou součástí obrazu sídla v krajině
- Zachovávat a obnovovat doprovodnou zeleň v okraji sídla a zachovat jejich poměr vůči sídlu

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

- Zachovat stávající poměr nezastavěných a zastavěných ploch
- Nevymezovat plochy zástavby v nezastavěné krajině bez kontaktní návaznosti na sídlo

7.4.10 Cílové charakteristiky krajiny z pohledu krajinného rázu

- Historicky cenné prostory sídel s převahou tradičních objektů dvorů a usedlostí
- Obhospodařovaná krajina se zachovalými vztahy sídla a jeho krajinného rámce
- Četná stromořadí s ovocnými dřevinami, sady v krajině, remízky a meze se zelení
- Přírodní květnaté louky v krajině a podmáčené louky v okolí potoků a na prameništích
- Zvelebené a udržované prostory v sídlech
- Ukázka tradičního památkově chráněného sídla Polom, Ubušínek

7.5 Bystřicko

Severojižním směrem protáhlý Prostor v okolí města Bystřice nad Pernštejnem na rozhraní tří vrchovin zahrnující v okraji zaříznutého údolí řeky Svratky jehož osou je říčka Bystříce pramenící ve východním okraji Žďárských vrchů.

Severní část území tvoří Pohledeckoskalská vrchovina, která je tvořena protáhlými hřbety oddělujími většinou široká údolí. Převažují krystalické břidlice, ruly, svory a migmatity. Na hřbetech se často vyskytují kryogenní tvary. Jižní část území je naopak utvářena Pernštejnskou vrchovinou položenou podél hluboce zaříznutého údolí řeky Svratky, jejíž povrch je rozřezán z východní strany přítoky Svratky, a ze strany západní přítoky Bobrůvky (Loučky). Na rozvodí má vrchovina spíše charakter holoroviny, jejíž prostor je převážně odlesněn a rozorán. Vrchovina je složena ze svorů, rul a ambfibolitů svrateckého krystalinika. Osou celého území je uspořádání strukturních hřbetů téměř ve směru severozápad - jihovýchod. Územím prochází postupně zařezávající se údolí Bystřičky jenž prochází městem Bystřice n. P. jež v podstatě tuto osu sleduje. Východní okraj prostoru se prolíná s územím členité Sulkovecké vrchoviny jejíž povrch je již od jejího okraje rozřezán drobnými přítoky řeky Svratky, která nedaleko tvoří hluboce zaříznuté údolí. Vrchovina je složená hlavně z rul, svorů a migmatitů, zejména věstínského komplexu a svrateckého krystalinika. Na hřbetech se místy vyskytují kryogenní tvary. Lesy jsou v území zatlačeny do prudkých strání v okrajích údolí Svratky, do vrcholových partií kolem Holého vrchu, do svahů drobného údolí Bystřice a pod Zlatkovem u Bystřice a do rovinatějších prostorů severně od Býšovce. Převažují smrkové monokultury, místy s příměsí buku a jedle. Uvnitř odlesněné krajiny jsou místy drobné tzv. “selské lesíky (Písečné, Janovičky, Býšovec). Prostor je odvodňován především Bystřicí s drobnými přítoky, které jsou v přívážné většině technicky upraveny. Bystřička si však navzdory zásahům do krajiny zachovala svůj přírodní charakter meandrujícího toku s širokou údolní nivou na horním toku. Mimolesní zeleň se v krajině Bystřicka je

typickým doprovodem především venkovských sídel a linie říčky Bystřice dorpovázené vzrostlými břehovými porosty. Významným prvkem v krajině jsou stromořadí doprovázející silnice a dnes už jen místy úvozové cesty nebo jejich fragmenty, místy je tvoří aleje ovocných stromů. V okolí Zlatkova (zejména), Ždánic, Vítochova a Písečného se dochovaly významné fragmenty s prvky historického uspořádání krajiny sestávající především ze zarostlých mezí, remízků, úvozových cest a místy i kamenic. Drobné náznaky tohoto uspořádání lze spatřit díky vzrostlé zeleni prozrazující fragnmenty mezí jsou u Domanína, Věchnova, Domanínku, Bohuňova. Meze jsou často kromě keřů vzrostlých dřevin doprovázeny ovocnými stromy. Louky lze v území nalézt v údolní nivě Bystřice a v okolí venkovských sídel, ale dále pak pastevní areály u Vítochova a Ždánic. Převažují kulturní louky, podmáčené se vyskytují jen sporadicky u rybníka Domanín v údolní nivě Bytřice a u některých drobných rybníků.

Tento prostor tvořil jádro kolonizační činnosti pánů z Pernštejna, kteří založili většinu zdejších sídel. Podle některých listin, jejichž věrohodnost však bývá zpochybňována, existovala řada sídel z tohoto prostoru už v 1. třetině 13. století (1218 Bohuňov, 1220 Bystřice označená už jako městečko, Pivonice a Ždánice). Spolehlivá první zmínka o většině sídel však pochází vesměs ze 14. století. Starší je zcela jistě Bystřice, která byla v roce 1348 městečkem a už ve 13. století je doložena existence tamního kostela sv. Vavřince. Ve stejné době stály v tomto prostoru a jeho sousedství také další kostely: raně gotický kamenný kostelík sv. Michaela na Dětochově (dnešní Vítochov), kostel sv. Havla v Rožné, kostel sv. Bartoloměje a fara v Rozsochách a snad už i kostelík sv. Mikuláše ve Lhotě - Lísku. Starší původ může mít také Věchnov, jenž je na základě názvu někdy spojován s legendárním prapředkem pernštejnského rodu, uhlířem Věnavou. První písemná zmínka o něm pochází z roku 1325, byla ves získal darem doubravnický klášter. V první polovině 14. století byl jedním z hlavních center pernštejnského území vedle Bystřice hrad Kámen (Zubštejn), k němuž náležela velká část prostoru. V roce 1348 Jimram z Kamene však hrad a vše, co k němu náleželo, prodal pánům z Boskovic, následkem čehož toto území vypadlo na celé století z vlastnictví pánů z Pernštejna. Rozsáhlé území, jehož centry byl Zubštejn, Pyšolec a Bystřice, získal moravský markrabě Jan Jindřich a stalo se zemským majetkem. Jeho části byly udíleny nebo zastavovány různým vlastníkům, z nichž nejvýznamnější byli páni z Kunštátu a páni z Lomnice. Začátkem 15. století páni z Pernštejna začali vyvíjeti úsilí o znovuzískání starého rodového majetku. V roce 1403 určitě drželi Bystřici; tehdy Vilém z Pernštejna a syn jeho Štěpán postoupili bystřickým měšťanům právo odúmrti. Celé území však získali až díky sňatku Jana z Pernštejna s Bohunkou z Lomnice (1446), kdy došlo k majetkovému narovnání mezi oběma rody a ukončení sporu, který o tento majetek vedli. Definitivně potvrdil Pernštejnům toto zboží jako dědičnou rodovou držbu Jiří z Poděbrad v roce 1464. Významný majetkový podíl zde měl také doubravnický klášter, kterému patřil Domanín s rychtou, mlýnem a krčmou, Rozsochy, Věchnov, a majetek měl také v Domanínku, Zlatkově a Ždánicích. Po zániku kláštera (1437) převzali tento majetek Pernštejnové. V roce 1349 jsou poprvé zmíněny vsi Dalečín a Písečné, které Klára, vdova po Štěpánovi z Pernštejna, společně s Dětochovem (Vítochov) postoupila svému druhému manželovi Vznatovi z Tasova. To vedlo k majetkovým sporům s Pernštejny, které byly vyřešeny až v roce 1358, kdy Jimram z Pernštejna odkoupil dalečínské zboží do dědičné držby. V řadě sídel v prostoru měla podíl na vlastnictví drobná místní šlechta. Asi nejvýznamnější byl rod používající přídomek z Byšovce; objevuje se v celém průběhu 14.-16. století, měl majetek nejen v Býšovci, ale i v řadě sousedních sídel. Drobná šlechta je zmiňována ve 14. a 15. století také v Domaníně, Domanínku či v Písečném. Nejistá je historie Janoviček - o vsi jsou zprávy z přelomu 14. a 15. století, pak však z dokumentů na 200 let zcela mizí (chybí i v soupisu bystřického panství při

prodeji v roce 1588) a objevuje se znovu až v polovině 17. století. Předpokládá se, že v 15. století došlo k zániku vsi a že byla později obnovena. Snad z ní zůstal panský dvůr, který je zde doložen v 17. století a kolem kterého byla později znovu zbudována. Dvůr byl po roce 1848 rozparcelován a rozprodán. Zanikla také ves Lhota Pičulín, která ležela někde v oblasti mezi dnešním Skalským dvorem, Domanínským rybníkem a jižním okrajem dnešního Lísku a která je v pramenech připomínána v letech 1348-1483. Podle ústního podání stávala v údolí mezi Karasínem a Ždánicemi ves Lhotky, po jejímž zániku se část obyvatel odstěhovala na vrch, kde založili Karasín (jeho vznik se řadí na závěr 15. století). V té době se Pernštejnům podařilo území sjednotit ve svém vlastnictví a začali se více starat o jeho rozvoj. Poskytli svým osadám řadu výsad (1476 Jan z Pernštejna dal právo odúmrti Bratrušínu a Dvořišti, 1500 osvobodil Vilém z Pernštejna všechny osady od povinnosti šenkovat panské víno a 1515 od bezplatného vožení panských ryb). Zakládali rybníky; 2 největší rybníky v prostoru - Domanínský a Skalský byly založeny za Viléma z Pernštejna koncem 15. století; větší množství rybníků bylo v okolí Bohuňova, Bystřice, Věchnova, Vítochova a Žďánic. Na vodních tocích vznikaly mlýny; např. na říčce Bystřici byl pod Skalským rybníkem nedaleko Bohuňova Skalský mlýn s pilou (budova existuje dodnes), níže po proudu položený Domanínský rybník sloužil k pohonu mlýnů v Domanínku (jeden ze 2 zdejších mlýnů je doložen již 1548), a v Bystřici, kde byla vedle několika mlýnů také valcha. S názvem Zlatkova bývá tradičně spojována středověká těžba zlata. Není sice doložena v písemnostech, ale při poválečném budování vodovodu byly objeveny zbytky starých štol a v křemeni pocházejícím z okolí obce byly analýzou prokázány stopy zlata. Významným střediskem se stala Bystřice, kterou Pernštejnové podporovali a věnovali jí i četná privilegia. Vrcholem bylo povýšení na město v roce 1580, které u císaře Rudolfa II. vyžádal Vratislav z Pernštejna. Bystřice zároveň získala právo mít purkmistra, rychtáře a 12 konšelů a městskou samosprávu, právo pečetit červeným voskem a byl jí udělen znak. Vratislav z Pernštejna sám Bystřici věnoval četná další privilegia (mj. veškeré důchody z města samotného a okolních vesnic), protože od ní získal v roce 1564 půjčku 12000 zlatých na splácení dluhů. Ke zbohatnutí města přispěl rozvoj řemesel, zejména soukenictví (cech soukeníků zde byl ustaven roku 1555). Už v roce 1492 existoval v Bystřici městský špitál, kterému v roce 1579 daroval Vratislav z Pernštejna ves Dvořiště. Ke špitálu patřil i mlýn a další pozemky, které město postupně přikupovalo. První zmínka o radnici je z roku 1493. Do současné podoby byla budova radnice, kde dnes sídlí Městské muzeum, přestavěna v roce 1808. Na náměstí jsou kromě ní památkově chráněné domy čp. 1, čp. 52, čp. 62 a 64. Z bystřického opevnění, zmiňovaného roku 1486, zůstaly dodnes už pouze místní názvy: Fortna a Malá branka. Bystřice měla právo hrdelní a vlastního kata; už k roku 1483 existuje záznam o placení kata v Bystřici. Stavení pro mistra popravčího bylo postaveno roku 1687. Právo popravní však někdy poté zaniklo, protože v roce 1729 se bystřičtí domáhali jeho obnovení. Z roku 1547 pochází nejstarší zpráva o bystřické škole, podle některých zdrojů zde však škola existovala už v 15. století. Ve druhé polovině 16. století zde fungovala také bratrská škola, která však narážela na odpor měšťanů, u nichž v té době převažovalo vyznání pod obojí. Ve městě působili i nekatoličtí kněží, což bylo možné díky nábožensky tolerantnímu Vilémovi z Pernštejna. Jeho potomci se však přimkli ke katolické straně a vzrůstal tlak na prosazení katolické orientace v jejich panstvích. V závěru 16. století jsou v Bystřici zaznamenané spory, když zdejší měšťané odmítali přijmout dosazované katolické kněží. Dlouhou tradici zde mají rychty; klášterní rychta v Domaníně je doložena už roku 1363, z roku 1483 pochází zmínka o bohuňovské rychtě (později zde byl hostinec, dnešní stavení čp.3), zákupní rychta ve Zlatkově je zmiňována v roce 1589 (dnešní dům čp. 1), rychta byla také v Bratrušíně (čp. 11) a ve vsích v sousedství prostoru (Rozsochy, Kundratice, Vojtěchov, Lhota). Býšovec spadal pod dědičnou rychtu

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

ve Věžné, existující pravděpodobně už v 16. století. Zatímco na bystřickém panství se jednalo o rychty zákupní, na pernštejnském šlo o rychty dědičné.

V závěru 16. století byli zadlužení Pernštejnové nuceni rozprodávat svůj majetek. V roce 1588 prodali bystřické panství, k němuž náležela podstatná část tohoto prostoru. V roce 1596 došlo i na pernštejnské a mitrovské panství, která do prostoru zasahovala okrajově (k pernštejnskému panství náležel Býšovec, k mitrovskému Zlatkov). Zřejmě záhy po tomto prodeji byl Zlatkov začleněn do pernštejnského panství, u kterého zůstal až do roku 1848. Po prodeji bystřického panství došlo úpadku města, který předznamenal velký požár v roce 1585. Noví majitelé odmítali uznat a dodržovat některá z městských privilegií a bystřičtí měšťané s nimi vedli koncem 16. a v 17. století řadu sporů. Spory se dotkly i náboženské oblasti. Horlivý katolík Václav Ples ze Sloupna vypudil v závěru 16. století z Bystřice kněze pod obojí i bratrský sbor, jehož budovu věnoval františkánům. Poměry se nakrátko obrátily za evangelíka Jana Čejky, který panství koupil v roce 1609. Kostel sv. Vavřince už zůstal katolický, ale pro evangelíky byl vystavěn na novém hřbitově kostel sv. Trojice a při něm i fara (1615). Do města se vrátili členové Jednoty bratrské. Ovšem po bitvě na Bílé Hoře byli z města už definitivně vypovězeni, kostel sv. Trojice byl uzavřen a po třicetileté válce jej převzali katolíci. Už za nových majitelů, pravděpodobně někdy na přelomu 16. a 17. století, byl založen Skalský dvůr na břehu stejnojmenného rybníka. Začátkem 17. století (1609) vznikl samostatný územní celek s centrem v Rodkově, k němuž náležely 4 svobodné dvory ve Vojetíně, jeden v Blažejovicích a jeden v Domaníně. Samostatnost si udržel do roku 1679, kdy byl prodán a připojen k pernštejnskému panství.

Těžkou ránu kraji zasadila třicetiletá válka. Už v letech 1622-4 se zde pohybovalo císařské vojsko, které bylo vyživováno z místních zdrojů, ještě výrazněji však zasáhl průchod švédského vojska v roce 1645. Švédové tehdy vyplenili a vyloupili Bystřici (významně utrpěly kupř. oba kostely), ale nezabíjeli. Bojovalo se však jinde; dle pověstí byl rybníček Na Bojisku u Písečného po jedné takové bitce plný krve. Švédy byl obléhán opevněný kostelík ve Vítochově, podle legendy ho nakonec zapálili a upálili v něm místního faráře (při rekonstrukci podlahy byla v popelu pod oltářem opravdu nalezená ohořelá lidská kostra). Z válečných škod se region vzpamatovával jen velmi pomalu. Ještě v roce 1679 bylo v Bystřici 34 pustých domů - požářišť. Situaci komplikovala rekatolizace obyvatelstva, které bylo v Bystřici a okolí před třicetiletou válkou spíše nekatolicky orientované, i časté vlastnické změny po majetkových konfiskacích. Noví vlastníci mnohdy odmítali uznat staré výsady a práva a snažili se vyždímat ze svých panství co nejvíc. Za zmínku stojí, že v letech 1666-1689 bylo 14 vesnic bystřického panství začleněno do panství kunštátského. Jednalo se z velké části o vesnice z prostoru (Bohuňov, Bratrušín, Domanínek, Janovičky, Karasín, Písečné, Vítochov, Ždánice) nebo jejího blízkého okolí (Janovice, Lhota, Rovné, Vojtěchov). V roce 1666 postihl Bystřici velký požár, při němž shořelo 31 domů na náměstí, 16 chalup v ulicích, fara a špitál. K významnějšímu zlepšení situace došlo až v průběhu 18. století a bylo to spojeno zejména rodem Mitrovských z Nemyšle, který získal velkou část bývalého pernštejnského majetku. Mitrovští se starali o rozvoj svých panství a udrželi si na Bystřicku prestižní postavení až do období první republiky. S jejich působením je spojena např. výstavba zámku v Domanínku v polovině 18. století (snad v místě starší tvrze, jejíž existence však není spolehlivě doložená), který sloužil jako správní centrum bystřického panství, či barokní přestavba Skalského dvora. Ve stejné době došlo k založení Josefova na části pozemků zrušeného panského dvora. Obec byla pojmenována po tehdejším majiteli Pernštejna Josefu Stockhammerovi. Ve 2. polovině 18. století došlo k obnově řady katolických farností. Většina sídel v prostoru spadala do bystřické farnosti. K zásadní přestavbě tamní fary došlo v roce 1735; kostel sv. Vavřince získal v letech 1750–1753 barokní podobu se 2 věžemi místo dřívější jediné. Na Černém vršku u Bystřice byla navíc

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

postavena barokní kaple svaté Anny, která upomíná na dílo architekta Santiniho. V roce 1785 byla zřízena samostatná farnost ve Lhotě-Lísku, k níž připadly vedle Lhoty a Lísku Bohuňov, Janovičky a Vojtěchov. Zdejší starý kostelík byl nahrazen nově postaveným empírovým kostelem stejného zasvěcení (sv. Mikuláš), který byl postaven v letech 1846 - 1852. Zlatkov byl roku 1756 začleněn do obnovené farnosti Rožná. Býšovec spadal pod duchovní správu na Pernštejně (1755-1787), od roku 1787 patří pod nedvědickou farnost. Po vydání tolerančního patentu se část zdejších obyvatel přihlásila k evangelickému vyznání, nicméně většina zůstala katolická. Sídla z tohoto území mají evangelickou správu ve Veselí. Co se týká hospodářství, už od 2. poloviny 17. století je zde doloženo pěstování lnu, který byl i součástí poddanských plateb vrchnosti. Od konce 19. století se v lomu Železinka u Věchnova se těžila poměrně kvalitní a levná železná ruda-magnetovec pro štěpánovské železárny (do roku 1885). V 80. letech 20. století sloužil už nepoužívaný lom jako skládka pevného domovního odpadu. Menší množství železné rudy pro štěpánovské železárny se v letech 1847–1849 těžilo u Domanína, železná ruda se těžila také v lese zvaném V Šachtách u Bratrušína. Po reformách Marie Terezie a Josefa II. se Bystřice stala jednou ze tří nejdůležitějších oblastí výroby sukna na Moravě. Rozvoj byl však postaven pouze na ruční soukenické výrobě – bylo zde až 230 soukenických mistrů (1834). S bystřickým soukenictvím zřejmě souvisela barvírna, která stávala u Domanínku. Velký požár Bystřice z roku 1841, kdy shořelo 116 domů, 60 plných stodol, radnice a kostel, a následný rozvoj tovární výroby, která vytlačila ruční výrobu sukna, přivodil hluboký úpadek města a postupný úbytek obyvatel. V roce 1883 se protrhla hráz Domanínského rybníka a celá plocha přes 20 ha byla postupně zalesněna. Město Bystřice nad Pernštejnem se snažilo už od počátku 20. století o jeho obnovu, ale podařilo se to až v letech 1973 - 1976. Rekonstruovaný rybník má hladinu asi o 1,5 m níže než měl původní rybník. Roku 1895 při velkém požáru vyhořela mimo dvou domů celá obec Karasín, která byla záhy znovu postavena za vydatného přispění hraběte Mitrovského a sbírek. V roce 1905 byla zprovozněna železniční trať spojující Žďár a Tišnov (stoupání až 23%) se stanicemi v Bystřici a Rožné (zastávka je v Rozsochách), která přispěla k oživení území. Od roku 1902 je v Bystřici zemědělská škola; za pozornost stojí památkově chráněná budova dnes Vyšší odborné školy a Střední zemědělské školy z roku 1962. V letech 1916-1918 byl u Zlatkova učiněn neúspěšný pokus o těžbu azbestu, v sousedství se nacházely i další zajímavé nerosty - lepidolit, pegmatit, živec, opály. Po 2. světové válce byly zdejší obce zatíženy pobytem Rudé armády a rumunských vojsk a odchodem nemalého počtu rodin za účelem dosídlení Sudet na Svitavsko. S kolektivizací zemědělství došlo k významným změnám v krajině - slučování pozemků do velkých celků, budování rozsáhlých družstevních areálů na okrajích vesnic. Zemědělské budovy stojí dosud na okraji většiny zdejších sídel. V letech 1949 - 1960 byla Bystřice okresním městem, do působnosti tamního ONV spadalo původně 93 obcí. Život v prostoru ovlivnil nález ložisek uranu v jejím sousedství (region Dolní Rožínka - Rozsochy - Bukov) v 50. letech 20. století a následná těžba. V souvislosti s ní byla v letech 1958-66 a po roce 1964 v Bystřici postavena 2 velká sídliště a v průběhu několika desítek let město ztrojnásobilo počet obyvatel. V roce 1963 byla postavena poliklinika a v 70. letech dostalo novou tvář náměstí s řadou nových obchodů, úřadů a institucí. Z výraznějších průmyslových objektů lze zmínit průmyslový areál v sousedství železniční stanice v Bystřici či obalovnu štěrku u Věchnova (firma COLAS CZ). Zajímavým prvkem v krajině je Písečská zmole nedaleko Písečného, kde se od 60. let 20. století jezdí motokrosové závody. V 80. letech 20. století došlo k zásadní přestavbě Skalského dvora, který zdevastovalo poválečné hospodaření semenářského statku a JZD, na hotel. Staré budovy byly nahrazeny novými s výjimkou tzv. Šafářova domu, který byl znovu postaven podle původní dispozice včetně kleneb. Začátkem 21. století se hotel dočkal rekonstrukce a rozšíření zázemí (např. bazén,

konferenční a společenský sál). V okolí Skalského a Domanínského rybníka vyrostla ve 2. polovině 20. století řada chat a rekreačních objektů. V roce 2002 byla u Karasína postavena 30 m vysoká rozhledna, která je řešena jako jednopodlažní zděný objekt s čtvercovou věží. V jejím sousedství byla vybudována sjezdovka a golfové hřiště. V Bohuňově se zachovala lidová architektura (zemědělský dvůr čp. 14 s „klasovitě skládaným" štítem je chráněn jako kulturní památka) a zajímavé aleje (třešňová alej lemující silnici směrem od Bystřice a jasanovo-lipová alej podél silnice směrem na Lísek). V řadě vsí jsou kapličky kapličky, např. v Bohuňově (kapli sv. Cyrila a Metoděje vznikla v roce 1929 přestavbou starší zvoničky), Býšovci, Věchnově (kaple sv. Antonína postavená v místě starší kapličky a vysvěcená v roce 1956) či Zlatkově (kaple svaté Trojice). V sousedství prostoru se nachází CHKO Žďárské vrchy, spadá do ní severozápadní okraj prostoru.

Celý prostor dnes tvoří zemědělská krajina s velkou převahou scelených bloků orné půdy s venkovskými sídly a centrem ve městě Bystřice nad Pernštejnem. Na hranici s oblastí Svratecká hornatina se však nachází řada prostorů s dochovanými prvky historického členění krajiny (Vítochov, Karasín, Žďánice, Věchnov, Býšovec). Lesy s lignikulturou jsou především hospodářské s pravidelnými okraji. V krajině jsou dobře patrné stopy po odvodňování krajiny a technické úpravy vodních toků. Venkovská sídla s centrální orientací k městu Bystřice vzájemně propojena sítí drobných komunikací. Napříč územím prochází silnice I. třídy č. 19. Žďár nad Sázavou - Boskovice. Sídelní struktura sestává z venkovských sídel orientovaných na město Bystřice nad Pernštejnem, se kterým jsou spojeny drobnými komunikacemi. Zástavba většiny venkovských sídel trpí četnými přestavbami tradičních usedlostí a dostavbami domů městského typu do prostoru humen a zahrad a přirozených proluk v rozvolněné zástavbě. V celé řadě je dobře patrná změna stylu a uspořádání nové zástavby vyznačující městským charakterem ze 70. let minulého století, která je místy ve značném kontrastu vůči tradičním objektům zemědělských usedlostí a dvorům či dřevěnicím. Nová zástavba se liší především orientací, podlažností (vícegenerační domy), členěním hmot a umístěním na pozemku. Často v duchu této zástavby jsou upraveny i některé tradiční usedlosti. Typické jsou četné tzv. bryzolitové fasády. Město Bystřice nad Pernštejnem je soustředěno kolem historického jádra s centrálním náměstím jemuž ve spodní části vévodí dominanta kostela sv. Vavřince. Centrum je vcelku malé a je obklopeno novou zástavbou, kterou lze rozdělit na několik prostorů sídlišť zástaveb s rodinnými domy, průmyslovou zónu, smíšenou zástavbu veřejných objektů a ploch s obytnými domy. Okrajům města dominuje průmyslová zóna a bytová zástavba s panelovými domy. Obraz historického jádra se ve volné krajině se v podstatě neuplatňuje vyjma některých průhledů od Lužánek a z Bratrské podél osy říčky Bystřice. Nad městem se tyčí Šibeniční vrch, kde se ve středověku vykonávalo právo hrdelní. V území bylo v minulosti vybudováno několik rybníků Domanín, rybníky u Zlatkova, Skalský rybník a řada drobných rybníčků a retenčních nádrží. Na Bystřičce se dochovalo několik areálů s objekty bývalých mlýnů.

Místo je situováno na okraj mohutného údolí řeky Svratky, od kterého je odděleno zalesněnými svahy. Díky lesům je jen místy možné pozorovat malebné prostory v údolí vyznačující se dramatickým reliéfem. V území je patrná osa údolí Nedvědičky, která z části sleduje základní orientaci hřbetů v území. Zemědělská krajina v odlesněných částech má charakter hrubé mozaiky polí, a jen místy pastvin a luk (Zlatkov, Ždánice, Vítochov, Karasín, Ždánice). Velké bloky orné půdy na mnoha místech nerespektují původní harmonické měřítko dané drobnější mozaikou polí, luk a lesíků. Těžiště území se nachází ve městě Bystřice nad Pernštějnem. Jednotlivé prostory jsou pohledově vymezeny členitými převážně zalesněnými horizonty okolních návrší a kopců. V území není mnoho kulturních dominant, nad Vítochovem a nad údolím Svratky se nachází romantická dominanta gotického kostela

sv. Michala s chrámovým okrskem a v historickém centru Bystřice nad Pernštejnem barokní kostel sv. Vavřince. V území se z mnoha míst uplatňuje stavba rozhledny v Karasíně.

Krajina v okolí Bystřice nad Pernštejnem

Historické centrum Bystřice nad pernštejnem s dominantou kostela na pozadí Šibeničního vrchu

Historické centrum Rozsoch s dominantou barokního kostela

7.5.1 Významné znaky přírodní charakteristiky místa

vrchovinný reliéf nevýrazných hřbetů s širokými údolími v jednotné orientaci, postupně se zařezávající údolí Bystřice doprovázené loukami a břehovými porosty vzrostlých dřevin (především vrb, olší), drobné přítoky Bystřice a Nedvědičky místy doprovázené zelení, lesní porosty ve svazích údolí a na vrcholových partiích kopců a vrchů, vzrostlá zeleň fragmentů mezí a remízků, stromořadí doprovázející komunikace, zeleň doprovázející tradiční objekty zemědělských usedlostí a okraje sídel dotvařející obrazy venkovských sídel, louky a pastviny ve stráních, břehové porosty doprovázející doprovázející říčku Bystřici, kulturní louky udržované sečením, ovocné sady se starými vysokokmeny v okrajích sídel a ovocná stromořadí u cest a silnic, travnaté pásy a louky v okrajích sídel a podél komunikací, fragmenty podmáčených a květnatých luk v údolích a na prameništích

7.5.2 Významné znaky historické charakteristiky místa

dochované prvky historického uspořádání krajiny středověké plužiny (meze, remízky, kamenice, lesíky, úvozové cesty) zejména u Zlatkova, Ždánic, Vítochova, Býšovce a v drobných fragmentech (především úvozové cesty) v okolí Věchnova, Domanína, Písečného, venkovská sídla zasazená v do údolí a v jejich závěrech, dochované uzavřené dvory a zemědělské usedlosti v původním prostorovém uspořádání v řadě venkovských sídel, zachovalá humna se sady a zahradami u některých vsí (Písečné, Vítochov, Věchnov, Zlatkov, Býšovec), kostel sv. Vavřince v Bystřici nad Pernštejnem, gotický kostel sv. Michala u Vítochova, historicky daný prostor popravčího vrchu nad městem Bystřice n. P.,

dochované návesní prostory s kapličkami, drobné komunikace vedené v historické stopě spojující vsi z městem, místy boží muka u cest, objekty bývalých mlýnů na Bystřici, prostor Nového dvora, dochovaná panská sídla, dochované měšťanské domy v Bystřici, sjezdovka na Šibeničním vrchu

7.5.3 Významné znaky kulturní charakteristiky místa

hospodářské lesy s pasekami a pravidelnou sítí cest a okraji, kulturní louky v okrajích sídel v nivě Bystřice a místy v okrajích lesa, rozsáhlé scelené bloky orné půdy, patrné odvodňování krajiny, technická úprava vodních toků, venkovská sídla s centrální orientací na město s typickými zemědělskými usedlostmi v tradiční struktuře i uspořádání, komunikace respektující přírodní podmínky a měřítko krajiny místa mající místní rámec, drobná mozaika polí, lesů a luk v okrajích údolí Svratky, zemědělské výrobní areály s halovými objekty bez začlenění do krajiny v okraji sídel Písečné, Bohuňov, Janovičky, Domanín, Vítochov, Žďánice, poměrně rozsáhlá průmyslová zóna s halovými objekty na okraji města Bystřice n.P. a průmyslová zóna u Domanínku, nová zástavba měnící pro svůj městský ráz tradiční obraz sídla v krajině i jeho původní prostorové uspořádání (zejména Domanín, Ždánice, Domanínek, Bohuňov, Písečné, Věchnov), četná boží muka v krajině při úvozových cestách a silničkách v okolí Sulkovce, pohledově se uplatňující rozhledna na Horním lese, motokrosová dráha u Písečného, komunikace I. třídy procházející krajinou, fotovoltaické eletrárny u Bystřice n. P., Věchnova, nadzemní elektrické vedení VVN 110 kV procházející severně od města Bystřice n. P. napříč krajinou, rozvodna severně od města se sbíhajícími se trasami nadzemního elektrického vedení, stožáry mobilních operátorů patrné na horizontech , prostor letiště u města, jednokolejná železnice respektující reliéf krajiny procházející územím v podstatě jeho ose, pohledově se uplatňující stavba rozhledny v Karasíně

7.5.4 Významné znaky pohledové a prostorové charakteristiky

průhledy do údolí řeky Svratky nerušené dílčí horizonty zalesněných svahů, místy pestrá mozaika polí, luk a pastvin, zalesněné horizonty Žďárských vrchů, četné malebné kouty v členitém reliéfu drobných údolích, krajinářsky cenná dominanta Vítochovského kostela, a dominanta kostela v Bystřici nad Pernštejnem typický obraz historické části města, průhled z vyvýšených míst podél osy Domanínského potoka na Bystřici, pohledově se uplatňující průmyslové objekty v okrajích města Bystřice zejména v místě Nového Dvora, pohledově místy na horizontu patrný objekt elektrorozvodny se sbíhajícími trasami nadzemního elektrického vedení, místa vyhlídek do členité krajiny oblasti Svratecká hornatina (v okolí Žďánice, Velkých Janovic, Vítochova, Dvořiště, Věchnova, Býšovce), do krajiny Moravecka a Novoměstska s nízkými často řazenými zalesněnými horizonty (v okolí Zlatkova, nad Domanínem), mohutný zalesněný prostor Žďárských vrchů pohledově omezující celý prostor v severozápadní části území

7.5.5 Významné pozitivní kulturní dominanty místa

krajinářsky cenná dominanta kostela sv. Michala u Vítochova a její krajinný rámec, historické jádro Bystřice nad Pernštejnem s dominantou kostela sv. Vavřince a s krajinářsky cennou kompozicí průhledu z náměstí k Šibeničnímu vrchu, výrazně se uplatňující rozhledna v Karasíně (někdy díky kubusovému pojetí vnímána kontrastně)

7.5.6 Znaky snižující krajinný ráz místa

výrazně se uplatňující hospodářský charakter některých lesů, monokulturní louky v krajině, výrazně se uplatňující scelené bloky orné nerespektující tradiční uspořádání krajiny, technicky upravené vodní toky, zemědělské areály v okrajích venkovských sídel, novostavby přinášející do venkovských sídel

městský ráz umístěné bez kontextu (Domanín, Ždánice, Domanínek, Bohuňov, Písečné, Věchnov), četné necitlivé přestavby a dostavby tradičních venkovských usedlostí narušující tradiční ráz vsí, poměrně rozsáhlá průmyslová zóna s halovými objekty na okraji města Bystřice n.P. a průmyslová zóna u Domanínku, místy narušené otevřené horizonty vysílači a stožáry mobilních operátorů v okolí Bystřice, na Pletenici u Velkých Janovic, pohledově místy na horizontu patrný objekt elektrorozvodny se sbíhajícími trasami nadzemního elektrického vedení, poměrně frekventovaná silnice I. třídy procházející napříč územím, motokrosová dráha u Písečného bez začlenění do krajiny, fotovoltaické eletrárny u Bystřice n. P., Věchnova, nadzemní elektrické vedení VVN 110 kV procházející severně od města Bystřice n. P. napříč krajinou

7.5.7 Zajímavosti a významné prvky místa

Sulkovec - barokní kostel sv. Havla z roku 1736, dochované dvory v Ubušínku, dochované zemědělské usedlosti v tradičním uspořádání v Polomu, vyhlídky do údolí řeky Svratky, partyzánský památník Na Jedli

7.5.8 Ochranné podmínky:

- Zachovávat přírodní charakter údolní nivy Bystřice, zachovávat a obnovovat břehové porosty, zamezit výstavbě v celém prostoru údolní nivy
- Respektovat vzrostlou zeleň doprovázející liniové objekty v krajině (komunikace, fragmenty mezí, potoky)
- Zachovat tradiční charakter venkovských sídel, jejich harmonické začlenění do krajinného rámce
- Zamezit výstavbě v krajině v krajinářsky cenných nebo pohledově exponovaných místech
- Zamezit výstavbě typologicky, měřítkem a vztahy se vymykajícím objektům v nezastavěných prostorech krajiny
- Respektovat historický obraz venkovských sídel s typickými uzavřenými dvory a zěmdělskými usedlostmi s navazujícími humny se sady a zahradami tam kde je zachován
- Respektovat krajinářsky cennou dominantu kostela sv. Michala u Vítochova a zachovat charakter jejího krajinného prostoru
- Respektovat pohledové osy v krajině, zejména osu podél bystřice a Domanínského potoka, pohledové osy na dominantu vítochovského kostela
- Respektovat a zachovávat nerušené prostory humen v okrajích sídel s loukami a sady
- Respektovat vzrostlou zeleň v sídlech a jejich okrajích
- Zachovat fragmenty prvků historického členění krajiny (úvozové cesty, meze, remízky, kamenice)
- Zachovat charakter přírodních scenérií v krajině
- Zajistit ochranu pohledové osy podél Domanínského potoka a Bystřice před umísťováním výškových staveb
- Respektovat pohledovou osu náměstí - Šibeniční vrch bez narušení nevhodnou zástavbou nerespektující tuto krajinnou kompozici

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

7.5.9 Úkoly pro územní plánování

- Zamezit vymezování funkčních ploch k výstavbě v dosud nezastavěné krajině v okolí venkovských sídel
- Zachovat a respektovat dochované historické jádro venkovských sídel či jeho části a zamezit výstavbě, která členěním hmot, měřítkem, umístěním a podlažností může tyto části narušit a znehodnotit, zamezit vymezování funkčních pro výstavbu obytných budov ploch uvnitř sídel umožňujících nerespektování jejich původního uspořádání, v okrajích sídel v prostorech zahrad a humen, rozvoj směřovat transparentně v návaznosti na stávající sídelní formace
- Chránit před znehodnocením historické části sídel s uzavřenými dvory a zamezit zastavění proluk, které jsou důležitou součástí obrazu sídla v krajině
- Ve venkovském prostoru respektovat a zachovávat nižší podlažnost zástavby vycházející z charakteru tradičních objektů
- Zachovávat a obnovovat doprovodnou zeleň v okraji sídla a zachovat jejich poměr vůči sídlu
- Zachovat stávající poměr nezastavěných a zastavěných ploch ve venkovských sídlech
- Nevymezovat plochy zástavby v nezastavěné krajině bez kontaktní návaznosti na sídlo, kam je směřován transparentní rozvoj
- Zamezit vymezování funkčních ploch k výstavbě technicistních dominant nerespektujících uplatnění kulturních dominant v krajině
- Zamezit vymezování funkčních ploch pro výstavbu výškových staveb v ose podél Domanínského potoka a Bystřice před umísťováním výškových staveb
- Zamezit vymezování funkčních ploch pros výstavbu nebo funkčních ploch, které by mohly narušit pohledovou nerušenost stavby kostela nad Vítochovem nebo změnit či jinak narušit charakter okolní krajiny
- V okraji města Bystřice nad Pernštejnem zamezit stavebnímu či jinému rozvoji města v prostoru Šibeničního vrchu a podél a v okolí Bratrušínské ulice vycházející z města

7.5.10 Cílové charakteristiky krajiny z pohledu krajinného rázu

- Historicky cenné prostory sídel s převahou tradičních objektů dvorů a usedlostí
- Obhospodařovaná krajina se zachovalými vztahy sídla a jeho krajinného rámce
- Četná stromořadí s ovocnými dřevinami, sady v krajině, remízky a meze se zelení
- Přírodní květnaté louky v krajině a podmáčené louky v údolní nivě Bystřice a v okolí revitalizovaných potoků a na obnovených prameništích
- Zvelebené a udržované prostory v sídlech
- Krajinářský park v okolí vítochovského kostela
- Citlivě začleněné okraje města Bystřice nad Pernštejnem do krajiny, zejména průmyslové zóny u Nového Dvora

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

7.6 6.0 Nedvědicko

Území zahrnující krajinný rámec Nedvědice, který tvoří hluboce zařízlé údolí řeky Svratky a jejích přítoků. Prostor zahrnuje na území ORP Bystřice krajinu v okolí Ujčova a zalesněnou část údolí Žlebského potoka.

Území Nedvědicka utváří především Pernštejnská vrchovina rozčleněná četnými údolími a zejména hluboce zařízlým údolím řeky Svratky. V západní části navazuje členitý reliéf Sýkořské hornatiny. Pernštejnská vrchovina je položena podél hluboce zařízlého údolí řeky Svratky, tudíž je její povrch rozřezán z východní strany přítoky Svratky, a ze strany západní přítoky Bobrůvky (Loučky). Na rozvodí má vrchovina spíše charakter holoroviny, jejíž prostor je převážně odlesněn a rozorán. Vrchovina je složena ze svorů, rul a ambfibolitů svrateckého krystalinika. Údolní prostory jsou omezeny vysokými, převážně zalesněnými stráněmi (Žlebský potok). Dno údolí řeky Svratky tvoří místy poměrně široká niva, do níž a jejích okrajů jsou situována sídla ((Ujčov, Dolní Čepí), nad kterou se zdvihají stráně teras nad řekou, kam je situována řada menších sídel (Horní Čepí, Kasany). Údolí řeky zde tvoří několik rozdílných míst, dno údolní nivy a vnitřní krajina údolí s první terasou, dále terasy na údolím s řadou členitých prostorů, a vrchní části vrchoviny s vyklenutými povrchy. Do prostoru údolí ústí řada bočních údolí potoků Kovářovský, Žlebský, Chlébský se zalesněnými svahy. Výjimečnou přírodní dominantou je z velké části zalesněná Jalovcová hora s travnatými stráněmi nad Ujčovem. V prostoru se nachází řada drobných skalních útvarů. Lesy porývají především svažité polohy strání údolí, některé části údolí jsou zcela zalesněny smíšenými porosty. Lesy uvnitř území tvoří souvislé porosty, drobné lesíky v prostoru prakticky chybí. Stráně jsou převážně trvale zatravněny a jen rovinatější části a dno údolní novy jsou místy rozorány. Významným přírodním prvkem v krajině jsou četné sady a ovocná stromořadí podél hlavní komunikace, vzrostlá zeleň doprovází sídla, zejména Dolní Čepí. V údolní nivě převažují kulturní louky střídající se se zorněnými bloky, řeku doprovází pás břehových porostů vzrostlé zeleně. U Bořínova se nachází u řeky Svratky lokalita vzácné kapradiny pérovníku pštrosího. V území a v jeho bezprostřední blízkosti se nachází řada přírodních zajímavostí a chráněných území. Jako přírodní rezervace je chráněn smíšený lesní porost s bohatou květenou v okolí vrchu Ochoza severozápadně od Ujčova, kde se v minulosti těžil mramor. Jižně od Olešničky v lokalitě Nad koupalištěm rostou chráněné vstavače (přírodní památka), severně od Dolního Čepí je chráněná

lokalita Křižník s xerotermní vegetací a s výskytem zvláště chráněných druhů, především orchidejí (přírodní památka).

První zmínky o Ujčově a Čepí jsou z roku 1360, kdy zde byla svobodná na Pernštejnu nezávislá enkláva. Původ vsí však může být ještě starší. Starobylý původ Ujčova naznačuje pernštejnská erbovní pověst z roku 1539, která s Ujčovem spojuje předky rodu. O starším původu Čepí svědčí kostelík sv. Václava (Dolní Čepí), který je vystavěn v čistém románském slohu a na základě architektonického a stavebního rozboru bývá řazen do první půle 13. století. Šlo o typický vlastnický kostelík, jenž majetkově a stavebně souvisel se sídlem místní šlechty. Z původního zemanského dvorce se v sousedství kostela zachovaly jen nepatrné zbytky. Šlechtická držba je ve 14. a 15. století doložena nejen v Dolním i Horním Čepí a v Ujčově, kde se nacházelo několik svobodných dvorů. Jeden z nich, tzv. Zemanství, stojí izolovaně od vsi na protějším břehu Svratky. Mohlo by jít o tzv. Ujčůvek, uváděný ve středověkých pramenech jako samostatné sídlo ještě v závěru 15. století (1490 Anna z Ujčůvka). K Ujčovu náleží také bývalý panský dvůr Bořínov. Ten vznikl v místě někdejší stejnojmenné vesnice (též Bořihněv), která jejíž existence je doložena v soupisu majetku doubravnického kláštera v roce 1235. Ves zanikla zřejmě záhy, protože další zmínky o ní se už neobjevují. Snad ještě za existence doubravnického kláštera byl na jejím místě založen dvůr, spolehlivá zmínka o něm pochází až ze 16. století. Budovy dvora byly mnohokrát přestavovány, ve zmodernizované podobě se dochovaly dodnes. Teprve v průběhu 15. století začali rozdrobený majetek v prostoru postupně sjednocovat páni z Pernštejna. Část Ujčova získali v roce 1437, postupně ovládli celou ves. Enklávu kolem Dolního Čepí (Dolní Čepí s kostelem, Skorotice a Janovice) koupili roku 1496 a roku 1498 získali i Horní Čepí a Chlévské, kde bylo do té doby také několik vlastnických podílů. Obdobný vývoj zaznamenala i severní část prostoru, spojená s Olešničkou. Ta je poprvé zmíněna v roce 1348, kdy zde existovalo několik vlastnických podílů. Jeden z nich byl spojen s místním rodem, používajícím přídomek z Olešničky. Tento přídomek rod používal až do 17. století, dlouho poté, co už zde žádný majetek neměl. Část Olešničky se stala ve 14. století společně s pyšoleckým zbožím markraběcím majetkem a teprve těsně před polovinou 15. století se vrátila do vlastnictví pánů z Pernštejna. Zbylou část Olešničky se Pernštejnům podařilo získat až v závěru 15. století. Nedaleko Olešničky se nacházela osada Lhotka, která se v dokumentech vyskytuje mezi lety 1398 a 1498. Zanikla pravděpodobně počátkem 16. století. Zůstala po ní trať Lhotky, kde byla kolem roku 1860 postaveno stejnojmenné stavení. Na konci 15. století už Pernštejnové vlastnili celý prostor a začlenili jej do pernštejnské části svého panství, jehož centrem byl hrad Pernštejn a Nedvědice, která vznikla v jeho podhradí. Nedvědice pravděpodobně už od svého založení charakter městečka a fungovala jako řemeslné zázemí hradu, v dokumentech byla jako městečko poprvé označena v roce 1482. 16. století bylo v regionu obdobím rozvoje; Pernštejnové se snažili svá panství zvelebit a hospodářsky využít. Poskytli svým osadám řadu výsad (1482 Vilém a Vratislav z Pernštejna věnovali Nedvědici právo odúmrti, 1487 Vilém a Vratislav z Pernštejna osvobodili Nedvědici a šest okolních vesnic od hlásné služby na hradě Pernštejně, 1500 osvobodil Vilém z Pernštejna všechny osady od povinnosti šenkovat panské víno a 1515 od bezplatného vožení panských ryb). Jedním z fenoménů prostoru byla těžba kovů. Pozůstatky po dolování jsou zachovány v okolí Horního Čepí (asi kilometr severozápadně od obce v Pavelkově lese) a Olešničky. Nachází se zde zinkové, olověné a především stříbrné rudy. Podle způsobu těžby je pravděpodobné dolování stříbra už ve středověku (13.-14. století), určitě byly zdejší stříbrné doly v provozu v 15. století a těžilo se zde ještě v 1. polovině 16. století za pánů z Pernštejna. Těžební práce tu byly nakrátko obnoveny v roce 1764. Asi kilometr severozápadně od Ujčova se nachází lom, jehož kamene bylo využito ke stavbě kostela v Doubravníku (1535–1557), který nahradil klášter zaniklý během husitských válek. V roce 1936 zde byla krátce obnovena těžba mramoru na výrobu leštěných desek, náhrobků apod. Mramor se těžil také v okolí Nedvědice; podle urbáře z roku 1582 vynášela tamní mramorová skála vrchnosti ročně 40 zlatých. Z nedvědického mramoru byl přestavován hrad Pernštejn, doubravnický kostel a řada jiných staveb na Moravě. Nejproslulejším řemeslem v Nedvědici bylo kamenictví. Ještě počátkem 20. století byla v Nedvědici pobočka brněnské kamenické firmy Adolfa Loose a kamenictví Františka Uhlíře (založeno v roce 1878). Dalším významným odvětvím v Nedvědici bylo tkalcovství a soukenictví, jehož dokladem byla např. valcha u Klečan. Později na ně navázala tovární textilní výroba. Pravděpodobně už od 15. století stála v Ujčově rychta, která byla ještě na počátku 17. století jednou z největších a nejbohatších na

celém panství a zdejší rychtář zastával významné společenské postavení. Spravoval vsi Ujčov, Olešničku, Horní a Dolní Čepí, Lískovec a Kovářov(ou). Rychta spadala pod Nedvědici s hrdelním soudem, který dodnes připomíná vrch Šibeník. V bezprostřední blízkosti Nedvědice byly tři panské dvory – pod hradem, v Klečanech a v Bořínově. Klečanský dvůr vznikl v roce 1612 po vykoupení zbývajících usedlostí v místě zaniklé či opuštěné vsi Klečany (1309 první zmínka, 1551 naposled zmíněna jako osídlená ves). V Ujčově byl panský mlýn, existoval zřejmě už v 16. století, v 17. století byl po mnoho let pustý (obnoven byl v roce 1691). Na konci 18. století jej zakoupila rodina Čuhelova, která jej vlastnila až do 20. století.

Vynucený prodej pernštejnského panství s rodovým hradem v roce 1596 předznamenal těžké období třicetileté války, během níž došlo ke zpustošení sídel i krajiny a značnému úbytku obyvatel. Prostoru se dotkl zejména rok 1645, kdy Švédové neúspěšně obléhali nedaleký Pernštejn. Doplatila na to zejména Nedvědice přímo pod hradem, plenilo se i v širším okolí hradu. Nicméně už v průběhu války v prostoru prosperovalo železářství, podnícené dobrým odbytem železa pro potřeby armády a výskytem železných rud v okolí. Na středním toku Svratky vzniklo z podnětu tehdejšího majitele pernštejnského panství několik železářských hamrů, jeden z nich je připomínán v Olešničce (1638), další v Nedvědici. Železářská výroba se postupně rozvíjela, v Nedvědici byla postavena první vysoká pec na pernštejnském panství (1642). Nedvědická vysoká pec ani hamr zřejmě nepřečkaly 17. století. Výroba zde zanikla pravděpodobně v roce 1692, v následujícím století byla přenesena do Olešničky. Ke zdejším hamrům přibyla v 18. století vysoká pec a později slévárny kovů (první zmínka 1834). Na rozdíl od průmyslem dotčené Olešničky a Nedvědice, procházela většina sídel v prostoru poklidným vývojem. V polovině 17. století bylo v údolí Svratky několik nevelkých osad, které se příliš nelišily počtem budov a obyvatel. V průběhu 18. a 19. století rozsah obcí narůstal, rozrostl se zejména dostupnější Ujčov, jehož volně rozmístěné statky byly propojovány drobnější zástavbou. Zbylé vísky, umístěné výše v příkrých stráních, zůstávaly i nadále v určité izolaci a ponechávaly si svůj historický charakter a půvab. V roce 1803 k nim přibyla osada Kasán, dnes spojená s Ujčovem.

Co se týká církevní správy, spadá po obnově katolických farností ve 2. polovině 18. století severní část prostoru (Olešnička, Ujčov a Kasán) k farnosti Štěpánov a jižní část (Čepí a Bořínov) k farnosti Nedvědice. Farní kostel sv. Kunhuty v Nedvědici pochází ze 14. století, kolem roku 1520 byl postaven v místě původní stavby dřevěný kostel, v letech 1720-1727 proběhla výstavba chrámu v barokním slohu, který se zachoval dodnes. Po vydání tolerančního patentu se část obyvatel přihlásila k evangelickému vyznání, nicméně většina zůstala katolická.

V letech 1944 - 1945 v Ujčově a okolí aktivně působily partyzánské skupiny Jermak, Zarevo (Záře), Kozina. V roce 1975 byl mezi obcemi Dolní a Horní Čepí u odbočky na Chlébské vybudován památník odbojové činnosti těchto skupin a místních obyvatel. S kolektivizací zemědělství ve 2. polovině 20. století došlo k významným změnám v krajině - slučování pozemků do velkých celků, budování rozsáhlých družstevních areálů na okrajích vesnic. Zemědělské budovy lze najít u většiny vsí dodnes, např. u Olešničky, Dolního Čepí, u osad Kasán a Bořínov. V letech 1977-1980 byly u řeky Svratky nedaleko Ujčova vybudovány sádky na odchov pstruhů, které patří Rybářství Velké Meziříčí. V sousedství Bořínova se těží cihlářské hlíny a je zde i cihelna, která funguje od roku 1946 cihelna. Jako jediná cihelna na Moravě používá k dopravě cihlářské hlíny úzkorozchodnou průmyslovou železničku.

Krajinu celého prostoru dnes tvoří mozaika luk se sady, polí, pastvin, a lesů. Pole jsou scelená do nevelkých bloků a jsou pouze v rovinatějších částech krajiny. Ve stráních převládají pastviny a kulturní louky, místy se dochovaly květnaté přírodě blízké louky. Venkovská sídla v prostoru na území ORP reprezentuje kompaktní zástavba Ujčova, Dolního Čepí, osady Kasany, a několika samot (Bořínov), jsou položena k řece Svratce v údolní nivě a v prostoru první terasy (rozptýlená zástavba osady Kasany), prochází jimi komunikace, která tvoří osu rozvolněných uličních zástaveb a spojuje sídla s okolním a s nedalekou Nedvědicí a Bystřicí nad Pernštejnem. a částečně často narušena nevhodně situovanými novostavbami a mnoho tradičních usedlostí je poničeno nepříliš citlivými přestavbami, Ta zde vytváří přirozenou osu krajiny hluboko, které je uspořádání všech ploch a prvků podřízeno. Převládá tak podélná orientace ploch s poli, loukami, liniové objekty jsou vedeny v ose vytyčené řekou nebo v souladu s reliéfem krajiny. Územím prochází nadzemní elektrické vedení 110 kV k vrchu

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

Ostráž nad Ujčovem, které se pohledově uplatňuje především v okolí Kasan pod Jalovcovou horou, kde odchází z území lesním průsekem k Lískovci. Mezi Bořínovem a Dolním čepím se nachází těžební prostor cihlářské hlíny, který je dobře patrný z vyvýšených poloh, odkud je možné sledovat prostor údolí.

Úspořádání celého místa je dáno osou řeky Svratky, které je podřízena podélná orientace ploch a vedení komunikací. Údolí není narušeno, žádnou stavbou, která by nerespektovala jeho základní přírodní osu. Uspořádání krajiny respektující reliéf a osu údolí vytváří dobře čitelný harmonický vztah v krajině. Charakter zástavby sídel i venkovských objektů v rozvolněných okrajích, četné sady v okrajích sídla, zeleň uplatňující se v obrazu sídla v krajině, a šířka a vedení komunikace vůči prostoru údolní nivy vytváří harmonické měřítko krajiny. Kostel na návrší v Dolním Čepí je jedinou kulturní dominantou v místě. Území je omezeno stráněmi údolí, které jsou zalesněny a tvoří prvoplánový jednoduchý horizont, který není narušen, žádnou výškovou stavbou, vyjma průseku vedení 110 kV směřujícímu k Lískovci.

Díky členitému reliéfu a hojně dochovaným starým sadům s ovocnými dřevinami si řada míst zachovala svůj malebný ráz, který je podtržen řekou Svratkou. Krajina místa patří k nejmalebnějším územím na Vysočině.

7.6.1 Významné znaky přírodní charakteristiky místa

členitý reliéf Pernštejnské vrchoviny a okraje Sýkořské hormnatiny s prostory hluboce zařízlého údolí řeky Svratky a jejích přítoků, zalesněné svahy se smíšenými porosty, svahy se strukturními hřbety a suky, a jen místy se skalními tvary, řeka Svratka a její drobné přítoky v přírodním korytě doprovázené břehovými porosty, lesní porosty ve svazích nad údolím, prudkých stráních Jalovcové hory, vzrostlá zeleň doprovázející liniové objekty v krajině (komunikace, fragmenty mezí, hranice scelených bloků, zeleň doprovázející tradiční objekty zemědělských usedlostí a obrazy venkovských sídel, louky a pastviny ve stráních, kulturní louky udržované sečením v údolní nivě řeky Svratky, hojně dochované ovocné sady se starými vysokokmeny v okrajích sídel a místy ve volné krajině v okolí Ujčova, travnaté pásy a louky v okrajích sídel a podél komunikací, drobná prameniště v lesích

7.6.2 Významné znaky historické charakteristiky místa

pozůstatky historické těžby rud (zejména stříbra) v okolí (štoly, odvaly) - zaplavená štola sv. Antonín, pozůstatky těžby mramoru v okolí Ujčova, dochované sady v okolí Ujčova, Dolního Čepí a Kasan, dochované prvky historického uspořádání krajiny středověké plužiny (meze, remízky, kamenice, lesíky, úvozové cesty) u Kasan, venkovská sídla situovaná k řece Svratce a rozvolněná zástavba nad údolní nivou podél komunikací, dochované uzavřené dvory a zemědělské usedlosti v původním prostorovém uspořádání (zejména v Dolním Čepí), původně gotický kostel sv. Václava v Dolním Čepí, komunikace vedené v historické stopě, kaplička v Ujčově

7.6.3 Významné znaky kulturní charakteristiky místa

hospodářské lesy s pasekami a pravidelnou sítí cest a okraji, venkovská sídla s typickými zemědělskými usedlostmi v tradiční struktuře i uspořádání, komunikace respektující přírodní podmínky a měřítko krajiny místa mající místní rámec, scelené bloky orné v severní rovinatější části území údolní nivy, zemědělské a výrobní areály s halovými objekty bez začlenění do krajiny v Kasanech, u Ujčova a Bořínova, v okraji Dolního Čepí, těžba hlíny u Bořínova, zástavba bez kontextu v Ujčově narušující interiér sídla i jeho obraz v krajině, turisticky významná místa partyzánský památník, přírodní památky a rezervace, štoly, nadzemní elektrické vedení 110 kV procházející prostorem u Kasan,

7.6.4 Významné znaky pohledové a prostorové charakteristiky

blízké vymezující horizonty zalesněných okrajů údolí s vrchy, významný vrch Jalovcové hory vytvářející dominantní exponovaný pohledový prostor, výrazně se uplatňující přírodní osa údolí řeky Svratky, průhledy do údolí řeky Svratky nerušené dílčí horizonty zalesněných svahů, místy pestrá mozaika polí, luk a pastvin, zalesněné horizonty, četné malebné kouty v území dané pestrou mozaikou krajiny se vzrostlou zelení v členitém reliéfu

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

7.6.5 Významné pozitivní kulturní dominanty místa

původně gotický kostel sv. Václava v Dolním Čepí

7.6.6 Znaky snižující krajinný ráz místa

halové objekty zemědělských a výrobních areálů v okrajích sídel a ve volné nezastavěné krajině, scelené bloky orné v údolní nivě řeky Svratky, narušený zalesněný horizont nadzemním elektrickým vedením 110 kV, novostavby bez kontextu v Ujčově, četné necitlivé přestavby a dostavby tradičních usedlostí, otevřený prostor těžby hlíny bez začlenění do krajiny u Bořínova

7.6.7 Zajímavosti a významné prvky místa

původně gotický kostel sv. Václava v Dolním Čepí, dochované dvory v Dolním Čepí, přírodní památky, štoly po těžbě stříbra

7.6.8 Ochranné podmínky:

- Respektovat a zachovat přírodní charakter řeky Svratky a jejích břehů
- Respektovat a zachovat okraje lesních porostů a smíšený charakter lesních porostů
- Zajistit ochranu nerušeného prostoru Jalovcové hory, zamezit výstavbě v celém jejím území a výstavbě výškových staveb či rozhleden, respektovat její stávající harmonický charakter
- Zachovat charakter přírodních scenérií v krajině
- Zachovávat přírodní charakter drobných vodních toků doprovázených loukami a břehovými porosty
- Respektovat vzrostlou zeleň doprovázející liniové objekty v krajině, zejména stromořadí podél hlavní komunikace
- Dbát na měřítko zástavby a její harmonický vztah ke krajinnému rámci
- Zamezit výstavbě v doposud nezastavěné krajině
- Zamezit výstavbě měřítkem a vztahy se vymykajícím objektům na celém území
- Začlenit výrobní areály do krajiny
- Respektovat historický obraz tradičních usedlostí a typický obraz zástavby Dolního Čepí
- Respektovat dominantu kostela v Dolním Čepí a celý její krajinný prostor se sady
- Respektovat nerušené výhledy z Jalovcové hory do údolí řeky Svratky a zachovat nerušené horizonty zalesněných vymezujících vrchů
- Respektovat a zachovávat prostory v okrajích sídel s loukami a sady
- Zachovat úvozové cesty a obnovovat je

7.6.9 Úkoly pro územní plánování

- Zachovat charakter vsi Dolní Čepí a kompaktní zástavbu bez rozšiřování do krjainy a zamezit výstavbě, která uspořádáním hmot, orientací, umístěním i architektonickým výrazem nerespektuje charakter sídla
- Respektovat a zachovávat nižší podlažnost zástavby vycházející z charakteru tradičních objektů, respektovat při vymezování funkčních ploch pro výstavbu prostorové uspořádání sídla a převažující charakter zástavby
- Zachovávat a obnovovat doprovodnou zeleň v okraji sídla a zachovat jejich poměr vůči sídlu
- Zachovat stávající poměr nezastavěných a zastavěných ploch
- Nevymezovat plochy zástavby v nezastavěné krajině bez kontaktní návaznosti na sídlo
- Respektovat charakter rozvolněné zástavby v okrajích sídel a v krajině, charakter samot a zachovat jej, nezastavovat tzv. proluky a nezahušťovat tuto zástavbu

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

7.6.10 Cílové charakteristiky krajiny z pohledu krajinného rázu

- Historicky cenné objekty zemědělských usedlostí
- Obhospodařovaná krajina se zachovalými vztahy sídla a jeho krajinného rámce
- Četná stromořadí s ovocnými dřevinami, sady v krajině, remízky a meze se zelení
- Přírodní květnaté louky v krajině a podmáčené louky v okolí potoků a na prameništích
- Zvelebené a udržované prostory v sídlech
- Malebný prostor kostela v Dolním Čepí s výhledy do údolí a se sady v okolí
- Dochované a udržované historické sady v okolí sídel a ve stráních nad údolím
- Respektované přírodní a historické památky

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

7.7 Dalečínsko

Malebný prostor v údolí řeky Svratky mezi Strachujovem a Dalečínem na rozhraní Pohledeckoskalské a Sulkovecké vrchoviny.

Území Dalešínska je na rozhraní Sulkovecké a Pohledeckoskalské vrchoviny. Okraje Pohledeckoskalské vrchoviny, která je součástí Žďárských vrchů, jsou zde rozřezány údolím řeky Svratky. Typické pro území této vrchoviny jsou výběžky protáhlých hřbetů, které oddělují většinou široká údolí. Převažují zde krystalické břidlice, ruly, svory a migmatity. Na hřbetech se často vyskytují kryogenní tvary. Členitá Sulkovecká vrchovina je složená hlavně z rul, svorů a migmatitů, zejména věstínského komplexu a svrateckého krystalinika. její typický povrch je dosti členitý v důsledku rozřezání hlubokými údolími Svratky a jejích přítoků. Na hřbetech jsou místy kryogenní tvary. Prostor tvoří hluboký zářez řeky Svratky s místy až 200 m vysokými stráněmi, které jsou osazeny mozaikou lesů a převážně sečených a spásaných luk. Území je středně zalesněné především smrkovými monokulturami místy s příměsí buky a jedle. Vrcholové partie strání tvoří často souvislé lesní porosty uzavírající horizont patrný z údolí. Údolní niva řeky Svratky je v prostoru poměrně široká, řeka v ní meandruje. Jsou v ní položeny dva rybníky, ale také sídla. Řeka meandruje v přírodním korytě a je lemována úzkým pásem břehových porostů se vzrostlými stromy, především olše lepkavá, olše šedá, vrba jíva, jasan i javory. V jejím prostoru převládají kulturní sečením udržované louky střídající se s poli. V krajině je hojná rozptýlená zeleň doprovázející prvky historického členění krajiny (zejména meze a úvozové cesty doprovázené dřevinami jako jsou např.: habr, javor klen, buk, líska, svída krvavá, trnka obecná, růže šípková). Pro území jsou charakteristické výrazné teplotní inverze. Klima na svahu má výrazný gradient dle nadmořské výšky a vyskytují se zde padavé větry a stékání chladného vzduchu po svahu.

Dalečínsko se nachází na okraji území, které kolonizovali páni z Pernštejna. Svědčí o tom územní spor litomyšlského kláštera, který řídil osídlování území z české strany, a Pernštejnů (Jimram z Kamene) postupujících od jihu z roku 1269. Král Přemysl Otakar II. stanovil na sporném území hranici, jejíž součástí byl i potok „Strahwiov“. Tento potok se nyní jmenuje Trhonický a do roku 1948 tvořil zemskou hranici mezi Čechami

a Moravou. Na základě středověkého názvu potoka bývá vznik stejnojmenné osady (Strachujov) řazen už do 13. století. Rovněž Dalečín, jež vznikl pravděpodobně jako hornické sídliště (naznačuje to zasvěcení zdejšího kostela sv. Jakubu Většímu, patronu horníků) na horním toku řeky Svratky, pochází už zřejmě ze 13. století. Již na začátku 14. století se stal střediskem, k němuž patřily mnohé okolní vsi. V té době už zde zřejmě stál hrad, který byl v držení pánů erbu křídla (pozdější páni z Lomnice). První spolehlivé zmínky o sídlech v tomto prostoru však pocházejí až ze 14. století. Dalečín byl poprvé zmíněn roku 1349, kdy tvořil středisko samostatného panství (s Písečným a Vítochovem) v majetku Kláry, vdovy po Štěpánovi z Pernštejna, jejímž druhým manželem Vznata z Tasova. Spor o toto zboží mezi pány z Tasova a pány z Pernštejna byl ukončen roku 1358, kdy Pernštejnové panství odkoupili jako dědičné. V té době už stál v Dalečíně farní kostel (při prodeji byl poprvé označen jako farní) a hrad na levém břehu řeky. Za Pernštejnů byl hrad málo využívaný a postupně ztrácel na významu. Začátkem 16. století se dokonce stal sídlem loupežnické tlupy. Proto byl v roce 1519 vyvrácen moravským zemským vojskem; od té doby je uváděn jako pustý. Majestátní zřícenina se zachovala do dnešní doby. Nedaleko hradu stávala tvrz, vybudovaná pravděpodobně koncem 14. století místní šlechtou, používající přídomek z Dalečína, která zde měla majetkový podíl. Poslední zmínky o tomto rodu spadají do závěru 15. století, kdy získali celý Dalečín Pernštejnové. Patrně od založení jim náležel Strachujov, který v roce 1365 darovali doubravnickému klášteru. Klášter zde měl pouze podíl nebo se Strachujov poměrně záhy vrátil k rodovému majetku, protože už v roce 1390 se podíl ve vsi objevuje v seznamu věnného majetku, který zapsal Vilém z Pernštejna manželce své Anežce. Byl v něm také Dalečín, Písečné a Ubušínek. Unčín a Ubušín náležely k panství pánů z Kunštátu (Jimramov - Skály), které od nich páni z Pernštejna koupili v roce 1459. Na sklonku 15. století Pernštejnové ovládali celý prostor, který se stal součástí jimramovsko-dalečínského dílu jejich panství (Unčín byl připojen k dalečínskému zboží, Strachujov patřil k jimramovskému). V následujícím století se je snažili zvelebit a hospodářsky využít, o čemž svědčí kupříkladu udělené výsady (1500 osvobodil Vilém z Pernštejna všechny osady od povinnosti šenkovat panské víno a 1515 od bezplatného vožení panských ryb). O hospodářském rozvoji svědčí i fakt, že v 16. století byl v Dalečíně hospodářský dvůr, mlýn a pila, zmiňovány jsou také rybníky (např. Martinkovský rybník) a chmelnice v jeho okolí. Mlýn byl také ve Strachujově, mlýn s pilou v Unčíně. V roce 1588 zadlužení Pernštejnové dalečínské a jimramovské panství prodali. Nový majitel (moravský zemský purkrabí Pavel Kataryn z Kataru) sídlil zpočátku na tvrzi v Dalečíně, kterou přestavěl na renesanční zámeček s arkádami. Později přesídlil do Jimramova, kde nechal vystavět zámek (1588-96) a daroval městečku pozemek na stavbu radnice. Už v 16. století získali v Dalečíně převahu nekatolíci (pod obojí), kteří využívali i zdejší faru a kostel. Začátkem 17. století zde nový majitel (Dubský z Třebomyslic) zavedl lutherský církevní řád, který zde však platil jen krátce. Po bitvě na Bílé hoře bylo panství zkonfiskováno a luteránští kazatelé museli odejít. Dalečínskou část panství získal královský komoří Štěpán Schmidt z Freyhofenu. Byl to evangelík věrný císaři, na jehož zámku v Kunštátě roku 1625 pobýval dokonce i Jan Amos Komenský. Po vydání Nového zřízení zemského (1628) musel odejít do exilu a panství dostalo záhy nové majitele. Za nich byl celý prostor začleněna do kunštátské panství.

Celý region byla těžce zasažena třicetiletou válkou. Krajem procházeli vojáci obou bojujících stran, kteří loupili, vraždili, zapalovali domy. V každé vesnici zůstávaly opuštěné grunty a chalupy, pole ležící ladem. Již v roce 1621 vtrhli do Jimramova polští vojáci ve službách císaře Ferdinanda II. a při rabování ve Věcově zabili správce panství. Četné průchody vojsk jsou zaznamenány v roce 1640 a znovu v závěru války (1647-8). V roce 1645 tudy prošlo švédské vojsko, které přitáhlo od Meziříčí a Bystřice a pokračovalo přes Dalečín k Jimramovu. Místní název “Na bojisku” u Písečného připomíná menší bitvu z této doby, dle pověstí krvavou. Následky války trápily region v celém zbytku 17. století, výrazně se zhoršily podmínky poddaných. Robotní zátěž byla velmi těžká a často docházelo k nuceným přesunům obyvatel a osazování pustých usedlostí. Jako příklad lze uvést, že ještě v roce 1666 bylo ve Strachujově 6 pustých gruntů a obsazené byly pouze 4. Nad Dalečínem v místě původních hamrů se v závěru 17. století vyráběl ručně papír, dodnes se zachoval název “v Papírně”. Později zde byla pila, pak přádelna vlny, dnes je zde provoz firmy GAMA a.s., kde se vyrábí zdravotnické a veterinární prostředky z plastů. V roce 1744 byl původní jednolodní kostel v Dalečíně rozšířen a přestavěn v barokním stylu, v původním kněžišti se dochovaly nástěnné malby z konce 14. století. V roce 1784 zde byla obnovena fara a do dalečínské

farnosti spadají všechna sídla v prostoru, která používají i zdejší hřbitov u kostela. V 18. století působil v kraji učitel Juren, který organizoval tajné evangelíky. I díky němu se po vyhlášení tolerančního patentu mnoho zdejších obyvatel přihlásilo k evangelickému vyznání; celá osada Strachujov, Ubušín a Unčín téměř celé. Evangelíci mají duchovní správu ve Veselí a Jimramově, hřbitovy v Dalečíně a ve Strachujově. Malý strachujovský hřbitůvek (z roku 1859) je obklopen 9 vysokými lípami. V polovině 19. století přestavěli tehdejší majitelé (Honrichsové) dalečínský zámek ve stylu tyrolských chat, takže zcela zmizela jeho renesanční podoba. Poslední šlechtická majitelka Dalečína (Františka Coudenhove-Honrichs) vstoupila do rajhradského kláštera a dalečínský zámek byl pak za první republiky využíván jako zotavovna pro řádové sestry. Za války se stal výcvikovým střediskem Hitlerjugend. Po válce se vrátil klášteru, počátkem 50. let byl převeden do užívání státu. Nyní je v zámečku umístěna kancelář obecního úřadu, ordinace lékaře a obecní byty. V roce 1846 byl v Dalečíně zbudován krytý dřevěný most přes Svratku. V roce 1950 byl nahrazen mostem železným a v roce 1968 byl přes Svratku postaven nový most. Podobný osud měl i roubený, zastřešený dřevěný můstek v Unčíně, pocházející z roku 1840. V roce 1951 byl stržen a nahrazen ocelovou konstrukcí, později zde byl postaven most nový. Za připomínku stojí vila čp. 35 v Dalečíně, která byla postavena v letech 1936-1939 jako rodinné sídla majitele textilní továrny *Guja-vlna* Gustava Jaroška. Je jednou z nejcennějších ukázek funkcionalistické architektury na Vysočině a zároveň jednou z nejvýznamnějších realizací architekta Ludvíka Hilgerta. Vila byla po roce 1948 společně s továrnou znárodněna a dodnes je její součástí. Není trvale obývána a slouží k rekreačním účelům. V Unčíně dosud stojí budova bývalého mlýna (z roku 1920) a je zde v provozu pila. S kolektivizací zemědělství ve 2. polovině 20. století došlo k významným změnám v krajině - slučování pozemků do velkých celků, budování rozsáhlých družstevních areálů na okrajích vesnic. Zemědělské budovy lze najít u většiny sídel dodnes.

Ve svahu nad Dalečínem byla ve 2. polovině 20. století vybudována sjezdovka s převýšením 105 m, která patří k nejdelším na Vysočině.

Hluboké, zalesněné, romantické údolí Svratky tvoří malebnou krajinu, která přitahuje turisty. V Unčíně a jeho okolí jsou postavena rekreační střediska a turistické chaty.

V lesních porostech je místy patrný jejich hospodářský charakter (monokultury, pravidelná síť lesních cest, průseky, paseky). Krajina, která byla v nedávné minulosti místy značně zorněna se za posledních 20 let postupně mění, neboť zde byly obnoveny pastviny a také kulturní louky v údolní nivě řeky Svratky. Dnes tvoří území mozaika lesů, luk, polí v členitém reliéfu jež v údolním prostoru ctí orientaci podél základní údolní osy. Nevelká sídla jsou položena k řece Svratce většinou při soutoku s jejími přítoky (Loučka, Hrabovec, Ubušínský potok) a tvoří je rozvolněné zástavby zemědělských dvorů. Strachujov je situován při soutoku Svratky s potokem Loučka Dalečín je zasazen do velkého meandru řeky pod Dalečínský hrad a Unčín je zasazen při ústí Unčínského potoka a do strání nad řekou. Sídla jsou spojena komunikací především s Jimramovem a Bystřicí nad Pernštejnem. Z údolí vychází v osách přítoků řeky Svratky místní komunikace do Ubušína a Ubušínku. V okolí sídel se místy dochovaly tradiční prvky historického členění krajiny doprovázené dřevinnou vegetací (meze, úvozy) ukazující na tradiční záhumenice i starší dělené úseky.

Sjezdovka, stožár GSM nad Strachujovem

Území je položeno podél výrazně se uplatňující přírodní osy řeky Svratky, která zde vytvořila hluboký zářez s členitými svahy v okrajích dvou na sebe navazujících vrchovin. Z prostoru údolí se jeví horizont jako prvoplánový převážně zalesněnýs četnými kopci z nichž nejvyšší jsou Šípuv (700 m) a Pavlův (714), které jsou od sebe odděleny údolím Ubušínského potoka. Nad Strachujovem je hoorizont mírně narušený stožárem mobilního operátora. Mozaika krajiny spolu s reliéfem výtváří dojem středního měřítka, v němž se zástavba sídel jeví jako jeden z prvků krajiny údolí a nijak nedominuje. Harmonické měřítko krajiny tkví v souladu kulturních prvků s přírodním rámcem a ve vztahu rozměrů sídel a jejich krajinného rámce. Tento vztah u Strachujova narušuje zemědělsko výrobní areál s halovými objekty, a na okraji Dalečína halové objekty průmyslového podniku. Krajinnému rámci Dalečína z některých pohledů dominuje kostel sv. Jakuba Staršího.

Pohled do údolí Svratky a na Dalečín

7.7.1 Významné znaky přírodní charakteristiky místa

členitý reliéf hluboko zaříznutého údolí řeky Svratky na rozhraní dvou vrchovin, drobná údolí přítoků řeky Svratky s přírodě blízkými společenstvy lesy a loukami (zejména Loučka, Ubušínský potok, Hrabovec), s břehovými porosty, zalesněné svahy a vrcholy kopců se smrkovými porosty a vtroušeným bukem, členité svahy rozřezané drobnými potoky, drobné skalky na návrších nad údolím, řeka Svratka v přírodním korytě s břehovými porosty, dřevinnou vegetací a loukami, drobné přítoky v přírodním korytě doprovázené břehovými porosty, dřevinami a loukami, místy podmáčené louky na prameništích s typickými společenstvy ve svazích, vzrostlá zeleň doprovázející páteřní komunikaci vedenou údolím a honě se vyskytující prvky historického členění krajiny, vzrostlé mnohdy věkovité stromy doprovázející tradiční objekty zemědělských usedlostí a okraje venkovských sídel, louky a pastviny ve stráních místy se sady, kulturní louky udržované sečením v údolní nivě řeky Svratky, hojně dochované ovocné sady se starými vysokokmeny v okrajích Dalečína, travnaté pásy a louky v okrajích sídel a podél komunikací, drobná prameniště s olšinami v lesích

7.7.2 Významné znaky historické charakteristiky místa

hojně se vyskytující dochované prvky historického uspořádání krajiny středověké plužiny (meze, remízky, kamenice, lesíky, úvozové cesty) u sídel v údolí poukazující na původní uspořádání krajiny (dělené úeky a záhumenice), zřícenina hradu nad Dalečínem, drobná venkovská sídla situovaná k řece Svratce s typickými uzavřenými zemědělskými dvory a chalupami v původním prostorovém uspořádání, dochovaný objekt mlýna v Dalečíně, samoty se zemědělskými usedlostmi a dvory (Zbytov, Paníhái, aj.), barokně přestavěný gotický kostel sv. Jakuba Staršího v Dalečíně, zámeček přestavěny na alpskou chatu v Dalečíně, komunikace vedené v historické stopě, kaplička v Ujčově, vila Gustava Jaroška v Dalečíně od arch. Ludvíka Hilgerta

7.7.3 Významné znaky kulturní charakteristiky místa

hospodářské lesy s pasekami a pravidelnou sítí cest a okraji, venkovská sídla s typickými zemědělskými usedlostmi v tradiční struktuře i uspořádání, komunikace respektující přírodní podmínky a měřítko krajiny místa mající místní rámec, scelené bloky orné v prostoru údoolní nivy a v méně svažitějších částech území, zemědělské a výrobní areály s halovými objekty bez začlenění do krajiny ve Strachujově, u Dalečína, u na okraji Unčína, areál výrobního podniku GAMA GROUP, a.s. u řeky v okraji Dalečína, zástavba bez kontextu narušující interiér i obraz sídla v krajině v Unčíně (ulicovka vycházející do krajiny mimo sídlo v prostoru středověké plužiny, v okrajích Dalečína (řetězcové výstavby podél nových komunikací bez respektování tradičního uspořádání sídla, místy necitlivé přestavby tradičních objektů, městský charakter nové zástavby, sjezdovka nad Dalečínem s objektem vleku, místy chaty v okrajích lesa měnící charakter území v rekreační prostory, stožár mobilního operátora nad Strachujovem a Velkými Janovicemi patrný z Dalečína

7.7.4 Významné znaky pohledové a prostorové charakteristiky

blízké vymezující horizonty zalesněných okrajů údolí s četnými nevysokými vrchy, výrazně se uplatňující přírodní osa údolí řeky Svratky, podélné uspořádání krainy v údolí respektující základní přírodní osu krajiny, proporce sídel, jejich zástavby v harmonickém vztahu k jejich krajinnému rámci, dominantně se uplatňující zemědělský areál ve Strachujově a výrobní podnik Gama group a..s. v okraji Dalečína, četné nerušené průhledy do údolí řeky Svratky z vyvýšených míst nad údolím, nerušené dílčí horizonty zalesněných svahů, pestrá mozaika polí, luk a pastvin daná dochovanými prvky historického uspořádání krajiny a místy členitými okraji lesů, zalesněné horizonty, drobné malebné kouty podél vodotečí dané pestrou mozaikou krajiny se vzrostlou zelení v členitém reliéfu

7.7.5 Významné pozitivní kulturní dominanty místa

původně gotický, později barokně přestavěný kostel sv. Jakuba Staršího v Dalečíně

7.7.6 Znaky snižující krajinný ráz místa

halové objekty zemědělských a výrobních areálů v okrajích sídel, scelené bloky orné v údolní nivě řeky Svratky, objekty výrobního podniku Gama group a.s. v okraji Dalečína bez začlenění do krajiny, technicistní dominanta stožáru mobilního operátor nad Strachujovem, četné novostavby bez kontextu k tradiční zástavbě v Unčíně a Dalečíně, místy necitlivé přestavby a dostavby tradičních usedlostí, zanedbanost některých prostorů v sídlech a jejich okrajích

7.7.7 Zajímavosti a významné prvky místa

původně gotický kostel sv. Václava v Dolním Čepí, dochované dvory v Dolním Čepí, přírodní památky, štoly po těžbě stříbra

7.7.8 Ochranné podmínky

- Zachovat charakter přírodních scenérií v krajině
- Respektovat, zachovat a posilovat přírodní charakter řeky Svratky a jejích břehů
- Respektovat a zachovat členité okraje lesních porostů a prostory s vtroušenými bučinami
- Zajistit ochranu nerušeného prostoru strání nad údolím a jejich okrajů, respektovat jejich harmonický ráz, zamezit výstavbě ve volné krajině
- Zamezit vzniku dalších samot a nevhodným úpravám stávajících samot, které by změnily jejich tradiční charakter
- Zachovávat přírodní charakter drobných vodních toků doprovázených loukami a břehovými porosty
- Respektovat vzrostlou zeleň doprovázející liniové objekty v krajině, zejména stromořadí podél hlavní komunikace
- Dbát na měřítko zástavby a její harmonický vztah ke krajinnému rámci
- Zamezit výstavbě v doposud nezastavěné krajině
- Zamezit výstavbě měřítkem a vztahy se vymykajícím objektům v sídlech
- Začlenit výrobní areály do krajiny
- Respektovat historický obraz tradičních usedlostí a typický obraz zástavby Dolního Čepí
- Respektovat dominantu kostela v Dolním Čepí a celý její krajinný prostor se sady
- Respektovat nerušené výhledy z Jalovcové hory do údolí řeky Svratky a zachovat nerušené horizonty zalesněných vymezujících vrchů
- Respektovat a zachovávat prostory v okrajích sídel s loukami a sady
- Respektovat a zachovat dochované prvky historického uspořádání krajiny (úvozové cesty, meze, kamenice, remízky) dporovázené vzrostlou zelení s dřevinou vegetací

7.7.9 Úkoly pro územní plánování

- Zachovat a respektovat charakter historických jader a dochovaných okrajů s historickými objekty vsí Strachujov, Unčín, Dalelčín a zamezit nevhodnému zahušťování jejich stávajícího zastavěného prostoru stanovením vhodného regulativu, zamezit nevhodné zástavbě, která uspořádáním hmot, orientací, umístěním i architektonickým výrazem nerespektuje charakter sídla a charakter tradičních jeho objektů v prostorech s převahou dochovaných historických objektů zemědělských usedlostí, jejich součástí a venkovských chalup
- Při vymezování funkčních ploch pro výstavbu respektovat okraje sídla a zachovat dochovaná humna (zahrady) v okraji sídla (se sady), zamezit výstavbě, která svým uspořádáním může narušit jeho dochované původní uspořádání, rozvoj směřovat do samostatných identických částí na vhodném místě rozvíjejícím sídlo, vhodnými regulativy stanovit podmínky pro novou výstavbu v kontextu sídla
- Respektovat a zachovávat převažující podlažnost zástavby, její prostorové uspořádání, orientaci objektů, členění hmot, poměr zastavěného a nezastavěného území v sídle, uliční čáru a čáru zastavitelnosti apod. vycházející z charakteru tradičních objektů a jejich uspořádání
- Zachovat stávající poměr nezastavěných a zastavěných ploch v historické části sídla
- Respektovat, zachovávat a obnovovat doprovodnou zeleň v sídlech a v jejich okrajích,
- Respektovat a zachovávat venkovský charakter a velikost návsi a zachovat velikost veřejných prostorů v sídle
- Nevymezovat plochy zástavby v nezastavěné krajině bez kontaktní návaznosti na sídlo, v transparentně vymezeném prostoru, který je určen k rozvoji sídla
- Zamezit výstavbě rekreačních chat a novostaveb či areálů v celém území
- Respektovat charakter rozvolněné zástavby v okrajích sídel a v krajině, charakter samot a zachovat jej, nezastavovat tzv. proluky a nezahušťovat tuto zástavbu, vhodnými regulativy zamezit nevhodné výstavbě v zahradách u samot
- Začlenit zemědělské a výrobní areály s halovými objekty do krajiny pomocí vhodné výsadby
- Zamezit výstavbě technicistních výškových staveb v pohledově exponovaných místech
- V uspořádání krajiny respektovat venkovský charakter zemědělské krajiny, vycházet z původního prostorového uspořádání plužiny sídla, respektovat přírodní podmínky, zejména orientaci podél přírodní osy krajiny, reliéf a údolní nivu s řekou v přírodním korytě a její zaplavovaná území
- Vymezit a respektovat pohledové osy na dominantu kostela v Doubravníku
- Respektovat prostor zříceniny hradu v Dalečíně a zamezit výstavbě v jejím okolí
- Respektovat řeku a zamezit její regulaci, technické úpravy jejích břehů a odstranění břehových porostů, zamezit zastavování jejích břehů mimo sídla

7.7.10 Cílové charakteristiky krajiny z pohledu krajinného rázu

- Malebná venkovská sídla s typickým obrazem v krajině s usedlostmi a chalupami, sady a humny v okrajích
- Dochované typické historicky cenné objekty zemědělských usedlostí a uzavřených dvorů
- Obhospodařovaná krajina se zachovalými vztahy sídla a jeho krajinného rámce s typickými prvky historického uspořádání krajiny
- Sady v okrajích sídel, remízky a meze se zelení
- Řeka Svratka a její přítoky doprovázené přírodě blízkými společenstvy a břehovými porosty, přírodní květnaté louky v krajině a podmáčené louky v okolí potoků a na prameništích
- Zvelebené a udržované prostory v sídlech venkovského charakteru
- Malebný prostor kostela v Dalečíně s výhledy do údolí
- Nerušené výhledy do krajiny údolí omezené zalesněnými horizonty

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

- Lesy s vyšším podílem buku a jedle

7.8 Novoměstsko

Okraj poměrně velkého území jehož těžiště se nachází v Novém Městě na Moravě zahrnující velkou část utváří vrchy Pohledeckoskalské vrchoviny.

Území Novoměstska v řešeném prostoru utváří z velké části Novoměstská pahorkatina rozprostírající se v jižní části řešeného území v ORP Bystřice. Novoměstská pahorkatina je tvořena lenkokrátními biotickými migmatity monotónní skupiny strážeckého moldanubika s pruhy amfibolitů a erlanů. V řešeném prostoru náleží k Novoměstské pahorkatině území jižně od Rovného a Divišova s kopci kolem vrchu Korec. Severní část území patří k Pohledeckoskalské vrchovině, pro níž jsou typické severozápadně jihovýchodním směrem protáhlé hřbety, jenž jsou odděleny širokými údolími. Převažují krystalické břidlice, ruly, svory a migmatity. Hřbety jsou mnohdy zalesněny souvislými lesními komplexy, často se zde vyskytují kryogenní tvary v podobě skalisek a skalek či balvanitých moří. Na území ORP Bystřice pohledově zasahuje vrchovina zalesněným výběžkem Holého vrchu a přímo v území odlesněnou částí série vršků v okolí Vojtěchova kopce. Území odvodňuje říčka Nedvědička pramenící pod Pohledeckou skálou v CHKO Žďárské vrchy. Nedvědička zde vytvořila zaříznuté údolí, které se jižně postupně široce rozevírá a pokračuje v prostoru Dolnorožínecka a Zvoleska. Říčka je provázena vzrostlými břehovými porosty dřevinné vegetace s převahou vrb a olší a vytváří tak v krajině zelenou linii, její koryto je místy technicky upraveno. Údolní nivu dnes vyplňují kulturní louky, které nahradily původní podmáčená luční společenstva a nepravidelně zaplavované louky. Na Nedvědičce je vybudována drobná retenční nádrž na okraji Divišova, jejíž břehy jsou obklopeny vzrostlou zelení. Mimolezní vzrostlá zeleň doprovází především liniové objekty v krajině jako jsou úvozové cesty, hlavní komunikace fragmenty, mezí, ale je také neoddělitelnou součástí obrazu obou sídel v krajině.

První zmínka o sídlech v tomto prostoru pochází většinou ze 14. století, snad už ve 13. století stál kostelík sv. Mikuláše ve Lhotě - Lísku. Naopak Divišov a Kundratice jsou poprvé zmíněny až v 15. století. Jednalo se o kolonizační území Pernštejnů. Svědčí o tom Vojtěchov, jehož název nese jméno svého zakladatele z pernštejnského rodu. Nejstarší zpráva o něm pochází z roku 1363, kdy zde byla rychta náležející doubravnickému klášteru. Část Vojtěchova držela ve 14. století místní šlechta. Zprávy o místních rodech pocházejí také z Rovného (zmiňován ve 14. a 15. století), Branišova a Kundratic. V letech 1348-1483 je v pramenech připomínána Lhota Pičulín, která ležela někde v oblasti mezi Rovným, Vojtěchovem a Bohuňovem. Obvykle bývá umisťována někam mezi dnešní Skalský dvůr, Domanínský rybník a jižní okraj Lísku, její přesná poloha však není známa. Ves zanikla někdy v závěru 15. století a dnes ji připomíná jméno lesa a kopce. Vedle Pernštejnů zde měli významnější vlastnický podíl také páni z Kunštátu. Ve 2. polovině 15. století vlastnili

podstatnou část prostoru Pernštejnové, kteří zdejší sídla začlenili do bystřického dílu svého rozsáhlého panství. Závěr 15. a především 16. století bylo obdobím rozvoje. Společně s dalšími osadami bystřického panství byla sídla v prostoru Pernštejny osvobozena od povinnosti čepování panského vína (1500) a od povinnosti bezplatného vožení panských ryb (1515). Už za Pernštejnů zde stávalo několik mlýnů - např. svobodné mlýny v Divišově a v Rovném na Divišovském potoku či Branišovský mlýn (první zmínka už 1483). V Rovném býval panský dvůr, existoval určitě v roce 1659, kdy byl rozšířen o sousední pozemky. Později byl zrušen, pozemky rozprodány rovenským a divišovským osadníkům a budova přestavena na obydlí pro panského lesníka. V roce 1566 získalo správu velké části bystřického panství, do níž spadal i zdejší sídla, od Vratislava z Pernštejna městečko Bystřice za to, že mu Bystřičtí půjčili 12000 zlatých na splácení dluhů. Zadlužení však bylo příliš velké, a proto v roce 1588 Pernštejnové bystřické panství prodali. Záhy několikrát změnilo majitele, dotkly se ho i pobělohorské majetkové konfiskace.

Region významně utrpěl v průběhu třicetileté války. Už v letech 1622-4 se zde pohybovalo císařské vojsko, které musel kraj živit, ještě výraznější škody přinesly závěrečná léta války. Roku 1640 procházela tudy opět větší vojska, u Jimramova došlo ke střetu menší vojenské skupinky s místními, kteří zahnali rejtary až k Divišovu. Další ranou byl průchod švédského vojska v roce 1645. Pro ilustraci lze připomenout, že ještě v roce 1663 byl v Rovném jediný obsazený dům, vše ostatní bylo pusté, v Divišově byly obsazené 3 domy a 6 jich bylo pustých. Bylo to způsobeno i tím, že majitelé panství své poddané přemísťovali tam, kde více potřebovali jejich pracovní sílu. Kraj se z válečných škod vzpamatovával jen velmi pomalu, za nových majitelů se zvýšila robotní zátěž a často docházelo k nuceným přesunům obyvatel a osazování pustých usedlostí. V roce 1666 byl Divišov, Rovné, Vojtěchov a Lhota mezi 14 osadami, které byly kvůli zadlužení dočasně převedeny k panství kunštátskému a vzápětí ke klášteru sv. Josefa v Brně. Roku 1698 se však tyto vesnice vrátily pod bystřickou správu. K významnějšímu zlepšení situace došlo až v průběhu 18. století. Bylo to spojeno zejména rodem Mitrovských z Nemyšle, který získal velkou část bývalého pernštejnského majetku. Jeho členové se starali o rozvoj panství a udrželi si na Bystřicku prestižní postavení i v období první republiky. Teprve v roce 1763 byla obnovena farnost Rozsochy, k níž připadla všechna sídla v prostoru. Když byla v roce 1785 byla zřízena samostatná farnost Lhota-Lísek, byl do ní zařazen Vojtěchov, ostatní zdejší sídla (Rovné, Divišov, Kundratice) zůstala součástí rozsošské farnosti. Po vydání tolerančního patentu se část obyvatel přihlásila k evangelickému vyznání (jejich správním centrem byl Nové Město na Moravě, nicméně většina zůstala katolická. Roku 1859 byl založen nový evangelický hřbitov na Lukášově poli nad Kundraticemi. V roce 1868 zřídili evangelíci soukromou školu v Rovném, kde se vyučovalo až do roku 1881, kdy zde byla otevřena nová škola pro děti bez rozdílu vyznání. Malý a zchátralý kostelík sv. Mikuláše ve Lhotě nahradil současný kostel téhož zasvěcení, který byl vystavěn v letech 1846-1852.

U Vojtěchova se v letech 1811 - 1812 těžila železná ruda (magnetit) pro železárny novoměstského panství. Dílo nebylo příliš výnosné, a proto bylo záhy opuštěno.

V roce 1905 byla zprovozněna železniční trať spojující Žďár a Tišnov (stoupání až 23%) se stanicemi v Bystřici a Rožné (v Rovném je zastávka), která přispěla k oživení regionu.

S kolektivizací zemědělství došlo k významným změnám v krajině - slučování pozemků do velkých celků, budování rozsáhlých družstevních areálů na okrajích vesnic. Rozsáhlejší areály jsou dodnes u Divišova a Rovného.

Více než polovina prostoru (jeho severní část) je součástí CHKO Žďárské vrchy; většinou se jedná o III. zónu odstupňované ochrany, vyšší II. stupeň je např. podél toku říček Bystřice a Nedvědičky, menší plochy I. zóny se nacházejí v okolí Vojtěchova. Severozápadně od něj byl ve 2. polovině 20. století zbudován dětský tábor, který funguje dodnes.

Kulturní krajinu místa tvoří mozaika hospodářských lesů s převahou smrku, polí a kulturních luk, scelených do bloků, jejichž uspořádání však respektuje základní osnovu původní plužiny sídel, ta je vyznačena dochovanými úvozy, fragmenty mezí se zelení, změnou kultury a údolní nivou Nedvědičky. Sídla jsou situována k Nedvědičce na dno údolí k hlavní komunikaci, která jimi prochází. Severní částí řešeného území napříč prochází

jednokolejná železnice Žďár nad Sázavou - Tišnov, jižní naopak nadzemní elektrické vedení 110 kV s příhradovými stožáry, napříč územím prochází komunikace I. třídy č. 19, mimo zastavěná území sídel se nachází několik samot zemědělských usedlostí, v prostoru Za kopcem v okraji lesa je drobný rybník. Těžiště krajiny tkví ve srostlici venkovských sídel Rovné, Divišov, které představují dvě původně oddělené lesní návesní formace obklopené zemědělskou krajinou uspořádanou záhumenicemi a místy zachovalými dělenými úseky. Sídla se setkala rozšiřováním zástavby v minulém století podél hlavní komunikace, vznikla tak odlišující se uliční formace. Historické části obou sídel mají centrum v návsi, která je v Divišově dobře zachována, zatímco v rovném se její význam dnes díky neuspořádanosti ztrácí. Obou návsím dominuje kaple. Obě sídla si v historických částech zachovávají tradiční zástavbu, která však místy trpí necitlivými přestavbami zemědělských usedlostí i menších chalup. Podél hlavní komunikace mezi oběma sídly se vyvinula odlišná uliční zástavba a v okrajích sídel jsou situovány novostavby spíše bez kontextu, zejména nepříliš šťastné rozšíření jdoucí do krajiny polní tratí podél meze ve východním okraji vsi. V okrajích obou sídel je situován zemědělský areál s halovými objekty, který nepříznivě ovlivňuje obraz sídla v krajině. Důležitým prvkem obrazu sídla v krajině je vzrostlá zeleň, zejména věkovité stromy doprovázející historické usedlosti a chalupy a místy bohatě dochované sady v okraji sídla a v zahradách. Sídla Divišov a Rovné se nachází na hranici CHKO Žďárské vrchy.

7.8.1 Významné znaky přírodní charakteristiky místa

reliéf Pernštejnské vrchoviny a okraje Sýkořské hormnatiny s prostory hluboce zaříznutého údolí řeky Svratky a jejích přítoků, zalesněné svahy se smíšenými porosty, svahy se strukturními hřbety a suky, a jen místy se skalními tvary, řeka Svratka a její drobné přítoky v přírodním korytě doprovázené břehovými porosty, lesní porosty ve svazích nad údolím, prudkých stráních Jalovcové hory, vzrostlá zeleň doprovázející liniové objekty v krajině (komunikace, fragmenty mezí, hranice scelených bloků, zeleň doprovázející tradiční objekty zemědělských usedlostí a obrazy venkovských sídel, louky a pastviny ve stráních, kulturní louky udržované sečením v údolní nivě řeky Svratky, hojně dochované ovocné sady se starými vysokokmeny v okrajích sídel a místy ve volné krajině v okolí Ujčova, travnaté pásy a louky v okrajích sídel a podél komunikací, drobná prameniště v lesích

7.8.2 Významné znaky historické charakteristiky místa

pozůstatky historické těžby rud (zejména stříbra) v okolí (štoly, odvaly) - zaplavená štola sv. Antonín, pozůstatky těžby mramoru v okolí Ujčova, dochované sady v okolí Ujčova, Dolního Čepí a Kasan, dochované prvky historického uspořádání krajiny středověké plužiny (meze, remízky, kamenice, lesíky, úvozové cesty) u Kasan, venkovská sídla situovaná k řece Svratce a rozvolněná zástavba nad údolní nivou podél komunikací, dochované uzavřené dvory a zemědělské usedlosti v původním prostorovém uspořádání (zejména v Dolním Čepí), původně gotický kostel sv. Václava v Dolním Čepí, komunikace vedené v historické stopě, kaplička v Ujčově

7.8.3 Významné znaky kulturní charakteristiky místa

hospodářské lesy s převahou monokulturních porostů smrku, venkovská sídla s typickými zemědělskými usedlostmi v tradiční struktuře i uspořádání doplněná novou výstavbou, scelené bloky orné v místy dochované osnově původní plužiny, typické prvky poukazující na provedenou intenzifikaci zemědělské výroby v území (odvodnění krajiny, technické úpravy vodních toků, geometrizace krajiny, zemědělské stavby v krajině i v sídle, scelené bloky polních honů), silnice I. tř. procházející prostorem a centry sídel, místní komunikace respektující přírodní podmínky a měřítko krajiny místa mající místní rámec, jednokolejná železniční trať Žďár nad Sázavou - Tišnov, zemědělské a výrobní areály s halovými objekty bez začlenění do krajiny v okraji sídel, dvě trasy nadzemního elektrického vedení 110 kV procházející napříč prostorem, stožár mobilního operátora nad Divišovem

7.8.4 Významné znaky pohledové a prostorové charakteristiky

vymezující a nerušené horizonty zalesněných okrajů Korce a Holého vrchu, nerušené dílčí horizonty zorněných svahů v okolí Olešné, osa údolí říčky Nedvědička, výhledy do krajiny údolí Nedvědičky z vyvýšených prostorů,

malebné prostory v údolní nivě Nedvědičky se vzrostlou zelení, stále patrná osnova plužiny sídel udávající charakter mozaiky krajiny, dominantní uplatnění nadzemního elektrického vedení 110 kV (2 trasy procházející územím), kontrast zelených lesů a hnědé orné půdy

7.8.5 Významné pozitivní kulturní dominanty místa

-

7.8.6 Znaky snižující krajinný ráz místa

halové objekty zemědělských a výrobních areálů v okrajích sídel, scelené bloky orné místy nerespektující osnovu původní plužiny, narušený výhled a horizont dvěma trasami nadzemního elektrického vedení 110 kV procházejícího přes kopec Strážnice, zástavba bez kontextu narušující interiér sídla i jeho obraz v krajině, četné necitlivé přestavby a dostavby tradičních usedlostí, zanedbané prostory v okolí výrobně-zemědělských areálů, stožár mobilního operátora nad Divišovem nevhodně se uplatňující v obrazu krajinného rámce, kontrast orné půdy s lesy patrný zejména v podzimním a jarním aspektu krajiny, patrný dopad odvodnění krajiny a technických úprav vodních toků v krajině

7.8.7 Zajímavosti a významné prvky místa

-

7.8.8 Ochranné podmínky:

- Respektovat a zachovat přírodě blízký charakter údolní nivy říčky Nedvědička a jejích břehů
- Respektovat nerušené zalesněné horizonty
- Zachovat charakter přírodních scenérií v prostoru navazujících na Nedvědičku a harmonický ráz krajiny s mezemi v krajině na území CHKO
- Respektovat vzrostlou zeleň doprovázející liniové objekty v krajině, sady a zeleň v sídlech a jejich okrajích
- Dbát na měřítko zástavby a její harmonický vztah ke krajinnému rámci
- Zamezit výstavbě mimo zastavěná území sídel a zamezit výstavbě měřítkem a vztahy se vymykajícím objektům na celém území
- Začlenit výrobní zemědělské areály do krajiny
- Respektovat historický obraz tradičních usedlostí a jejich uspořádání v Divišově
- Respektovat nerušené výhledy z Jalovcové hory do údolí řeky Svratky a zachovat nerušené horizonty zalesněných vymezujících vrchů
- Respektovat a zachovávat prostory v okrajích sídel s loukami a sady
- respektovat charakter samot se zahradami a volnými pozemky, zamezit jejich dalšímu zastavování a nové výstavbě v jejich okolí
- Zachovat úvozové cesty a obnovovat je

7.8.9 Úkoly pro územní plánování

- Zachovat venkovský charakter vsí a kompaktní zástavbu bez dalšího rozšiřování do krajiny a zamezit výstavbě, která uspořádáním hmot, orientací, umístěním i architektonickým výrazem nerespektuje původní charakter sídla nebo charakter ucelené formace vhodně rozvíjející sídlo
- Doplnit stromořadí podél hlavní komunikace č. 19
- Vhodným způsobem začlenit výrobní zemědělské areály do krajiny
- Respektovat a zachovávat nižší podlažnost zástavby vycházející z charakteru tradičních objektů, respektovat při vymezování funkčních ploch pro výstavbu prostorové uspořádání sídla a převažující charakter zástavby

- Zachovávat a obnovovat doprovodnou zeleň v okraji sídla a zachovat jejich poměr vůči sídlu
- Zachovat stávající poměr nezastavěných a zastavěných ploch
- Nevymezovat plochy zástavby v nezastavěné krajině bez kontaktní návaznosti na sídlo
- Respektovat charakter rozvolněné zástavby v okrajích sídel a v krajině, charakter samot a zachovat jej, nezastavovat tzv. proluky a nezahušťovat tuto zástavbu
- Zamezit výstavbě výškových staveb v celém území na pohledově exponovaných místech

7.8.10 Cílové charakteristiky krajiny z pohledu krajinného rázu

- Opravené historicky cenné objekty zemědělských usedlostí
- Obhospodařovaná krajina se zachovalými vztahy sídla a jeho krajinného rámce, drobnější členění ploch
- Četná stromořadí s ovocnými dřevinami, sady v krajině, remízky a meze se zelení
- malebné údolí Nedvědičky s přírodě blízkými společenstvy, květnatými loukami, podmáčenými stanovišti
- Zvelebené a udržované prostory v sídlech
- Malebné prostory s dochovanými prvky historického členění krajiny doprovázenými vzrostlou zelení
- Dochované a udržované historické sady v okolí sídel
- Návesní kaple s věkovitými dřevinami

7.9 Lesoňovice - Lískovec

Členitý a krajinářsky pestrý prostor na okraji údolí řeky Svratky s mnoha výhledy do prostoru údolí v okolí Lesoňovic a Lískovce.

Území utváří vrchovinný reliéf především Pernštejnské vrchoviny, která je zde rozčleněná četnými údolími a zejména hluboce zářízntutým údolím řeky Svratky, na jehož okraji se celý prostor nachází. Povrch celého prostoru je rozřezán pravostrannými přítoky Svratky (Lesoňovickým potokem, Lázovským potokem, Vrtěžířským potokem, Lískoveckým potokem, Kovářovským potokem). Vrchovina je složena ze svorů, rul a ambfibolitů svrateckého krystalinika. Místy, ve svazích a vrcholových částech, se vyskytují drobné skalky či balvanitá moře. Severní část krajiny v okolí Pivonic a Dvořiště zasahuje okraj Sulkovecné vrchoviny a východně od Dvořiště Pohledeckoskalská vrchovina. Tímto prostorem protéká říčka Bystřice, která zde vytvořila hluboko zářízntuté údolí s malebnými prostory a zříceninou hradu Aušperk na protáhlém úzkém hřbetu nad řekou. Celý vymezený prostor se svažuje jihovýchodním a východním směrem k údolí Svratky. Území je z větší části pokryto lesy, s převahou monokulturních smrkových lesů s borovicí, a vtroušenými bučinami s jedlí, které vymezují prvoplánové horizonty, z vyvýšených míst se významně podílí na krajinné scenérii dávající dojem rozsáhlé lesnaté horské krajiny. Lesní komplexy se se zachovaly především v méně přístupných svazích, ve vrcholových částech a na okraji údolí řeky Svratky. Jejich okraje jsou díky listnatým dřevinám a zarůstajícím mezím často členité, jen místy nápadně geometricky pravidelné. Prostor vyniká pestrou mozaikou lesíků, polí, pastvin a luk s četnými mezemi s dřevinou vegetací. Zarůstání mezí je však někde nepříznivé, neboť v okrajích plužiny vytváří zapojené porosty čímž dochází k postupnému zarůstání okrajových částí plužin. V krajině jsou typické jsou staré

sady v okrajích sídel a ve volné krajině. Prostor je odvodňován několika potoky, které doprovází bohatý lem břehových porostů s převahou vzrostlých dřevin, především olší, vrb, místy podmáčené louky a navazující kulturní louky udržované sečením. V drobných deprsích se často nachází prameniště doprovázené typickými společenstvy. Rybníky se v místě nevyskytují vyjma drobných vyjma jediného zazeměného u Lískovce.

V tomto prostoru a jeho blízkém sousedství bylo zbudováno několik hradů. Písemné zmínky o nich pocházejí většinou z první poloviny 14. století, jejich vznik je však archeology datován do 13. století. Nejstarší z nich je Zubštejn, zvaný původně Kámen, který se připomíná už v první polovině 13. století. Sloužil zřejmě jako strategická ochrana obchodní cesty vedoucí podél řeky Svratky a později jako jedno z center pernštejnské kolonizace. Obdobnou funkci měl také Aueršperk a vzdálenější Pyšolec. Tyto 3 hrady jsou spojovány s pány z Pernštejna. O Kozlově je k dispozici minimum informací, podle archeologických průzkumů byl obýván od konce 13. století do první poloviny 14. století. Bývá spojován se strážní funkcí při cestě podél Svratky nebo v souvislosti se středověkou těžbou kovů v okolí Štěpánova. Podle jedné z hypotéz by mohlo jít o tvrz, kde sídlil vladycký rod z Olešničky; ten však měl s větší pravděpodobností sídlo v opevněném dvorci přímo v Olešničce (snad dnešní čp. 202). V roce 1348 byl pustý i Kámen, který však byl záhy obnoven (pod názvem Zubštejn) jako markraběcí majetek a funkci správního centra plnil až do poloviny 15. století. V té době jej znovu získali páni z Pernštejna, za nichž hrad pozbyl svou funkci, chátral a v 16. století už byl pustý. Dodnes z něho zůstaly jen zříceniny, které jsou svědectvím jeho někdejší mohutnosti. Podobný osud měl i Pyšolec; už ve 2. polovině 14, století byl Pernštejny málo užívaný a pustl, jako markraběcí majetek byl však obnoven a sloužil jako správní centrum. Zanikl pravděpodobně za válek mezi Jiřím z Poděbrad a Matyášem Korvínem, jako zbořený je uváděn poprvé roku 1464. Aueršperk, po němž se ve 14. století psali někteří členové pernštejnského rodu, byl jako pustý uváděn už v roce 1406. První zmínky o zdejších vsích pocházejí většinou ze 14. století, i když jejich původ může být starší. Ve 13. století však s jistotou stály pouze hrady a v okolí Bystřice a Štěpánov s kostely. Ačkoli území kolem hradů Zubštejn a Pyšolec kolonizoval rod pánů z Pernštejna, v polovině 14. století se stalo markraběcím majetkem a mezi jeho držiteli se pak objevují významné rody z okolí - páni z Křižanova, z Kunštátu a z Lomnice. Páni z Pernštejna jej získali zpět definitivně při majetkovém vyrovnání v souvislosti se svatbou Jana z Pernštejna s Bohunkou z Lomnice v roce 1446, která ukončila spor, vedený oběma rody o toto zboží. Jiří z Poděbrad potvrdil Pernštejnům panství náležející k Zubštejnu, Pyšolci a Bystřici jako dědičnou rodovou držbu (1464). Ze zdejších sídel se to týkalo Pivonic, Lesoňovic, Kozlova, Vrtěžíře, a zřejmě i Dvořiště, které se vyvinulo z dvora příslušejícího k hradu Aueršperku. Právě Dvořiště jako jediná osada z prostoru připadlo k bystřické části panství (všechny ostatní náležely k panství pernštejnskému) a od roku 1579 pak bylo majetkem bystřického špitálu. Lískovec po určitou dobu náležel klášteru v Doubravníku (1371 jej klášteru daroval Jimram z Pernštejna), nejpozději po husitských válkách, během nichž klášter zanikl, připadl opět Pernštejnům. Smrček a Býšovec byly už ve 14. století součástí majetku pánů z Pernštejna, ale majetkový podíl tu měla také drobná místní šlechta. O rodu z Býšovce jsou zprávy od konce 14. až do třetiny 16. století, rod ze Smrčku je zmiňován v 15. století. V majetku Pernštejnů byla i Kovářová; první zmínka pochází až z roku 1437, kdy byla součástí věna, které Jan z Pernštejna zapsal své manželce Barboře z Valdštejna. Okolí Zubštejna bylo už ve středověku významným střediskem dolování; stříbrné doly se zde připomínají už ve 13. století.

V roce 1483 tvořil zvláštní část panství Štěpánov a vesnice Olešnička, Vrtěžíř, Kozlov, Lesoňovice, Koroužné a Švařec. V témže roce je doložena rychta v Kozlově, k níž tehdy patřily nejen blízké Lesoňovice, ale i Pivonice, Hrdá Ves a Dvořiště (do roku 1579). Jde o dodnes dochovaný dům čp. 4, který byl prohlášený za kulturní památku. Další část území spadala pod rychty ve Štěpánově (Vrtěžíř, v roce 1544 i Lesoňovice), v Ujčově (Kovářová, Lískovec) a v Nedvědici (Smrček). Velmi stará je podle tradice kaple sv. Anny v Pivonicích. Podvržená listina ji řadí už dokonce k roku 1220, původ současné stavby je obvykle kladen až do 2. poloviny 15. století. Prošla několika stavebními úpravami, dnešní podobu má od roku 1771. Kaple s restaurovanými rokokovými freskami je dnes kulturní památkou.

V závěru 15. století se Pernštejnům podařilo území sjednotit a začali se starat o jeho rozvoj. Poskytli svým osadám řadu výsad (právo odúmrti získalo 1476 od Jana z Pernštejna Dvořiště, 1482 Štěpánov s okolím - Olešnička, Vrtěžíř, Kozlov, Švařec, Koroužné a Lesoňovice a 1483 Lískovec a Smrček od Viléma z Pernštejna,

1500 je osvobodil Vilém z Pernštejna od povinnosti šenkovat panské víno a 1515 od bezplatného vožení panských ryb), na vodních tocích vznikaly mlýny (starý mlýn byl např. ve Dvořišti). V Dvořišti byl i panský dvůr (existoval už před rokem 1500), který byl v roce 1787 rozprodán osadníkům. V budově bývalého dvora lze najít erb se zubří hlavou a barokní klenbu. Nedaleká Bystřice byla na žádost Vratislava z Pernštejna povýšena Rudolfem II. na město (1580).

V blízkém okolí Kozlova (na vrchu Hradisko) se těžil vápenec a mramor, jenž byl použit i při stavbě doubravnického kostela (1535–1557), který nahradil klášter zaniklý během husitských válek. V lomu byla objevena i žíla překrásně modrého kazivce. zdejší lom byl znovu otevřen ještě v letech 1926–1930. Mramor a další horniny (živec, hadec a magnezit) se těžil také v okolí Smrčku. Zdejší lom nesl název Hradní lom a dodával mramor na renesanční přestavbu Pernštejna. Mramor se v minulosti těžil také v okolí vrchu Ochoza mezi Vrtěříží a Ujčovem, v blízkosti dnešní přírodní rezervace Ochoza, která chrání smíšený lesní porost s bohatou květenou.

V roce 1588 byli zadlužení Pernštejnové nuceni prodat bystřické panství, k němuž náleželo Dvořiště a v roce 1596 i pernštejnské panství, k němuž náležely ostatní zdejší sídla. Následovaly poměrně časté změny majitelů, po bitvě na Bílé Hoře navíc došlo k majetkovým konfiskacím.

Region těžce postihla třicetiletá válka. Už v roce 1622-4 se v okolí Bystřice pohybovalo císařské vojsko, které musel kraj živit, ještě výrazněji však zasáhly průchody švédského vojska v letech 1643-5. Na konci války byl kraj vylidněný, zpustošený, ve vesnicích byla obydlena jen část budov. Revitalizace byla jen velmi pozvolná, brzdila ji rekatolizace, časté spory s novými vlastníky, kteří odmítali uznat staré výsady a práva a snažili se vyždímat ze svých panství co nejvíc. K významnějšímu zlepšení situace došlo až v průběhu 18. století.

Zřejmě v souvislosti s nedalekými železárnami ve Štěpánově probíhala v menším rozsahu těžba železné rudy v okolí Lesoňovic. Svědčí název trati Železnice (mezi Lesoňovicemi a Štěpánovem) a také štola Jeřábek nad potokem ke Štěpánovu. Významnější ložiska se nacházela vně prostoru, např. v lomu Železinka u Věchnova nebo v okolí Koroužného, kde se těžila měděná, olověná a stříbrná ruda až do roku 1773.

Po vydání tolerančního patentu se část obyvatel přihlásila k evangelickému vyznání, nicméně většina zůstala katolická. Zdejší sídla jsou rozdělena do 3 katolických farností: bystřické (Dvořiště, Pivonice, Lesoňovice), štěpánovské (Kozlov, Vrtěžíř, Lískovec) a nedvědické (Býšovec, Kovářová, Smrček).

S kolektivizací zemědělství ve 2. polovině 20. století došlo k významným změnám v krajině - slučování pozemků do velkých celků, budování rozsáhlých družstevních areálů na okrajích vesnic. Větší zemědělské areály jsou dodnes např. u Dvořiště, Lesoňovic a Lískovci, kravíny jsou v Kovářové a Smrčku. Z téže doby zřejmě pochází chatové osady v okolí Lískovce a Kovářové. Navzdory tomu se v krajině dochovalo velké množství prvků historického členění krajiny (meze, remízky, úvozové cesty, kamenice, kamenné snosy). V okolí Nedvědice má dlouhou tradici lyžování. Nejvíce byly využívány terény kolem Kovářové. Právě v okolí Kovářové a Býšovce vybudoval nedvědický lyžařský oddíl koncem 60. a v 70. letech 20. století 3 sjezdovky s vlekem. Za zmínku stojí i hotel Myslivna, ležící jižně od Kovářové nad Nedvědicí, kde přes 20 let fungovalo rehabilitační zařízení s vodoléčebnými procedurami.

Krajinu celého prostoru tvoří pestrá mozaika lesů, luk, polí a pastvin v okolí drobných venkovských sídel jež jsou zasazena do závěrů údolí drobných přítoků Svratky, které prameni v okolí daného sídla nebo na jeho území (např. Lesoňovice - Lesoňovický potok, Kozlov - Kozlovský potok, Lískovec - Lískovecký potok, Kovářová - kovářovský potok). Lesní komplexy v okrajích prostoru jsou převážně monokulturní smrkové, jen místy jsou vtroušeny olšiny na podmáčených místech, bučiny, javory na sutích apod. Drobné tzv. “selské” lesíky v odlesněných enklávách jsou spíše smrkové. Okraje lesních porostů jsou členité, místy, zejména západně u Vrtěžíře a Lískovce jsou okraje nápadně pravidelné. Prostorové uspořádání základních prvků krajiny je podřízeno výskytu sídel, kolem nichž se vytvořila v minulosti dodnes patrná záhumenicková (např. Lesoňovice) nebo úseková (např. Vrtěžíř) plužina, kterou tvoří mozaika pravidelných tratí s polními hony a luk a pastvin v okrajích lesů. Plužina je zde zakončena vždy hranicí lesa. Dodnes jsou zde jednotlivé pozemky na mnoha

místech odděleny mezemi a úvozovými cestami, které vydatně doprovází porosty vzrostlé zeleně s vysokokmeny. Bohužel především díky změně způsobu hodpodaření v socialistickém období došlo i zde k částečnému odvodnění a scelení pozemků do větších bloků, avšak v základní osnově původní plužiny. Místa hůře přístupná nebo hospodářsky méně využitelná postupně zarostla a dnes je na jejich místech zapojený porost listnatých dřevin. Tento trend je nejvíce patrný jižně od Lesoňovic, východně od Kozlova, na několika místech v okolí Vrtěžíře, Lískovce a Kovářové.

Venkovská sídla v prostoru reprezentuje rozvolněná venkovská zástavba drobných lesních lánových vsí Pivonic, Dvořiště, Lesoňovic, Kozlova, Vrtěžíře, Lískovce a Kovářové. Samoty v celém místě narozdíl od jeho okolí v podstatě nejsou. Možná proto, že krajina místa není z hlediska intenzifikovaného zemědělství tolik atraktivní a nebyl důvod zde zakládat velké statky, zachovala si všechna sídla svou tradiční malebnou tvář (zejména v historických částech), která je jen místy narušována necitlivými přestavbami tradičních stavení a místy nevhodnými dostavbami sídla v zahradách a okrajích hmotami i členěním odlišnými domy (zejména Lískovec a Kovářová). Sídla si zachovala typická humna se sady a loukami, díky nimž a mohutným stromům doprovázejícím tradiční usedlosti si zachovala svů typický nerušený obraz v krajině. Návesním prostorům dominuje vždy drobná kaplička.

Významnými artefatky v krajině jsou zříceniny hradů (Zubštejn, Aušperk, Pyšolec,Hradisko). Zejména pak Zubštejn tvoří významnou pohledovou i kulturní dominantu krajiny v severní části území a je významným výhledovým místem do blízkých míst i vzdálených krajinných prostorů. Pro zemědělskou krajinu jsou typické četné kamenné snosy a linie kamenic s typickou vegetací.

Obraz Lískovce narušuje nevhodně umístěný zemědělský areál. V krajině a v okrajích některých sídel se bohužel uplatňuje rekreační tlak z posledních období a v krajině i v sídlech jsou místy solitérní chaty a nad Lískovcem a Kovářovou chatové osady v okrajích lesa. Nad Lesoňovicemi v okraji dílčího hřebene pohledově dominuje nevhodně umístěný zemědělský areál. Krajinou přes vrch Ostráž u Lískovce a krajinou Vrtěžíře směrem k bystřici nad Pernštejnem prochází nadzemní elektrické vedení 110 kV, souběh tří nadzemních vedení prochází prostorem mezi Pivonicemi a Lesoňovicemi. Kozlovské horce nepříliš vhodně dominuje stožár retranslační stanice mobilního operátora, který je díky poloze pohledově dobře patrný z okolní krajiny, podobný stožár je umístěn na hranu údolí řeky Svratky na předvrcholu Jahodové a též nevhodně umístěný v historickém prostoru Hradiska u Kozlova). Sídla jsou spojena spádově buď s Bystřicí nad pernštejnem (severní část území Dvořiště, Lesoňovice, Pivonice, Kozlov) nebo s Nedvědicí (Vrtěžíř, Lískovec, Kovářová). Příjezdové komunikace sledují drobná údolí a jejich trasa je podřízena reliéfu krajiny i jejich drobné měřítko odpovídá jejich místnímu významu i měřítku krajinného rámce.

Celý prostor je položen podél osy navazujícího území údolí řeky Svratky, stejně tak jsou v něm uspořádána sídla. Orientace ploch krajinného rámce sídel je však soustředná k sídlu, které je těžištěm svého katastru. Mozaika krajiny podléhá určitému rytmu, kdy je vždy odlesněný prostor v jehož těžišti se nachází sídlo, okolo nejž se rozbíhá textura daná střídáním ploch a plošek. Sídla jsou uspořádána podél osy navazujícího údolí řeky Svratky, podél níž je i vymezeno celé místo. Krajina poskytuje díky své poloze řadu dílčích rozhledů do údolí Svratky (prostory v okolí Kozlovské horky, vyvýšeniny nad Lesoňovicemi, nad Lískovcem v okolí Babylónu, prostor hradu Aušperk), z prostoru Zubštejna se otevírají výhledy až na vzdálené Jeseníky, Sýkořskou hornatinu a Orlické hory. Horizont je v západním směru vymezený zalesněnými vrchy a převažuje prvoplánový s dílčími průhledy do krajiny Bystřicka (nad Býšovcem, okraje krajinného rámce Lesoňovic), východním směrem je horizont zalesněný, avšak v několika plánech díky mnohým výhledům do prostoru údolí řeky Svratky a krajiny navazující (výhledy z Kozlovské horky

7.9.1 Významné znaky přírodní charakteristiky místa

členitý reliéf Pernštejnské vrchoviny rozřezaný potoky na okraji údolí Řeky Svratky, svahy se strukturními hřbety a suky, místy skalní výchozy a jiné útvary, balvanitá moře a stráně, zalesněné hřbety, vrchy a svahy převážně

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

smrkovými porosty s vtroušenými bučinami, přírodě blízký až přirozený porost smíšeného listnatého lesního porostu na skalnatém hřebeni s typickými bylinným podrostem (PR Ochoza),

potoky v přírodním korytě v odlesněné krajině doprovázené loukami a břehovými porosty vzrostlé zeleně, vzrostlá zeleň doprovázející liniové objekty v krajině (komunikace, úvozové cesty, meze, hranice scelených bloků), zeleň doprovázející tradiční objekty zemědělských usedlostí významně se podílející na obrazu sídla v krajině, četné louky a pastviny udržované pastvou a sečením ve stráních a v okolích sídel, hojně dochované ovocné sady se starými vysokokmeny v okrajích sídel a místy v malých prostorech (nad Vrtěžíří, Lískovcem) ve volné krajině, travnaté pásy a louky v okrajích sídel a podél komunikací, drobná prameniště v lesích a podmáčené louky doprovázející prameniště v odlesněné krajině

7.9.2 Významné znaky historické charakteristiky místa

významně se uplatňující dochované prvky historického uspořádání krajiny středověké plužiny (meze, remízky, četné kamenice, kamenné snosy, lesíky, úvozové cesty), dochované staré sady s vysokokmenty v okolí Kozlova, nad Kovářovou, Lískovcem, Vrtěžíří, četné zříceniny hradů situovaných do vyvýšených míst nad údolí (Zubštejn, Aušperk, Pyšolec, Hradisko), drobná venkovská sídla zasazená do závěrů údolí potoků, místy až výjimečně dochované uzavřené dvory a zemědělské usedlosti v původním prostorovém uspořádání (zejména Lesoňovice, Vrtěžíř, Kovářová), drobné venkovské kaple na návsích sídel, komunikace vedené v historické stopě, místy boží muka při cestách v krajině, staré sady s vysokokmeny v okrajích sídel a místy i v krajině, pozůstatky dolování železa (trať Železnice u Lesoňovic, štola Jeřábek cca 30 m dlouhá chodba), pozůstatky těžby vápence a mramoru na vrchu Hradisko v blízkém okolí Kozlova, později též zde otevřeného lomu s výskytem modrého kazivce, pozůstatky těžby mramoru a dalších hornin (živec, hadec a magnezit) v blízkosti Smrčku (Hradní lom), pozůstatky těžby mramoru v okolí vrchu Ochoza mezi Vrtěříží a Ujčovem, v blízkosti dnešní přírodní rezervace Ochoza, která chrání smíšený lesní porost s bohatou květenou

7.9.3 Významné znaky kulturní charakteristiky místa

hospodářské lesy s pasekami a lesními cestami s převážně s členitými okraji, plochy kulturních luk střídajících se s poli a lesíky ohraničené mezemi, cestami a okraji lesů v členitém reliéfu, kulturní venkovská sídla situovaná do závěrů paralelně rozmístěných údolí s typickými zemědělskými usedlostmi v tradiční struktuře i uspořádání propojená drobnými kounikacemi, místní komunikace respektující přírodní podmínky a měřítko krajiny místa, místy scelené bloky orné s patrnými prvky intenzifikace zemědělské výroby z období socialismu (zejména v okolí Lískovcce - severně a Vrtěžíře - východně), zemědělské a výrobní areály s halovými objekty bez začlenění do krajiny nad Lesoňovicemi, na okraji Lískovce, zástavba s rodinnými domky v zahradách bez kontextu v Lískovci a Kovářové, nerespektující původní prostorové uspořádání sídla a jeho typický obraz, turisticky významná místa (zříceniny hradů, údolí Bystřice, Kovářovského potoka), přírodní rezervace Ochoza, nadzemní elektrické vedení 110 kV procházející prostorem u Lískovce a Vrtěžíře, souběh několika nadzemních elektrických vedení nad Lesoňovicemi, stožáry retranslačních stanic mobilních operátorů nevhodně se uplatňující v malebném obrazu krajiny z Jahodové, Kozlovské horky a stožár retranslační stanice nevhodně umístěný v historickém areálu Hradiska. v údolí Bystřice je umístěno tábořiště s chatkami

7.9.4 Významné znaky pohledové a prostorové charakteristiky

blízké vymezující horizonty zalesněných vrchů a hřbetů, i okrajů údolí Svratky, skladebně členité, převážně zalesněné horizonty s četnými nerušenými průhledy směrem do údolí řeky Svratky, rozhledová místa bez výrazných narušení nevhodnými kulturními prvky, členitá mozaika zemědělské krajiny ohraničené lesy, harmonický kulturní charakter krajiny daný souladem kulturních prvků s přírodními podmínkami v krajině, pohledově i kulturně významná dominanta Zubštejna, prostory se zříceninami hradů vytvářející významné póly v krajině, četné pohledově exponované prostory bez narušení, uplatňující se přírodní osa navazujícího údolí řeky Svratky, podél níž je místo položeno a v jehož ose jsou zasazena sídla, krajinářsky hodnotné nerušené průhledy do krajiny údolí řeky Svratky, místy pestrá mozaika polí, luk a pastvin, četné malebné kouty se

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

vzrostlou zelení a členitým reliéfem, barevný podzimní aspekt daný vysokým podílem listnatých dřevin v lesích a na mezích i v sídlech

7.9.5 Významné pozitivní kulturní dominanty místa

zříceniny hradů Zubštejn, Aušperk, Pyšolec, Hradisko

7.9.6 Znaky snižující krajinný ráz místa

místy výrazněji se uplatňující hospodářský charakter lesů, místy scelené bloky orné s patrnými prvky intenzifikace zemědělské výroby z období socialismu (zejména v okolí Lískovcce - severně a Vrtěžíře - východně), zemědělské a výrobní areály s halovými objekty bez začlenění do krajiny nad Lesoňovicemi, na okraji Lískovce, narušený zalesněný horizont nadzemním elektrickým vedením 110 kV pod Ostráží, souběh několika nadzemních elektrických vedení nad Lesoňovicemi, novostavby bez kontextu v Lískovci a Kovářové, četné necitlivé přestavby a dostavby tradičních usedlostí, nevhdoně situované stožáry retranslačních stanic mobilních operátorů nevhodně se uplatňující v malebném obrazu krajiny z Jahodové, Kozlovské horky a stožár retranslační stanice nevhodně umístěný v historickém areálu Hradiska, tábořiště v údolí Bystřice mírně narušující přírodní ráz místa

7.9.7 Zajímavosti a významné prvky místa

zříceniny hradů Zubštejn, Aušperk, Pyšolec, Hradisko, pozůstatky těžby železné rudy u Lesoňovic a težby vápence a mramoru v okolí Ochozy a Kozlovské horky

Údílí Lesoňovického potoka a malebný průhled do údolí Svratky ke Štěpánovu

7.9.8 Ochranné podmínky

- Respektovat a zachovat okraje lesních porostů a smíšený charakter lesních porostů
- Zajistit ochranu nerušeného prostoru krajinného rámce sídel s četnými dochovanými mezemi, kamenicemi, remízky a lesíky, respektovat mimolesní vzrostlou zeleň, zamezit výstavbě ve volné krajině mimo zastavěná území, respektovat harmonický charakter odlesněné krajiny
- Zachovat charakter přírodních scenérií v krajině, zachovávat přírodní charakter drobných vodních toků doprovázených loukami a břehovými porosty
- Respektovat vzrostlou zeleň doprovázející liniové objekty v krajině, zejména meze a kamenice, stromořadí podél komunikace Lesoňovice - Pivonice, respektovat sady a jejich charakter v okrajích sídel i v krajině
- Zamezit výstavbě rekreačních objektů a staveb na bydlení v doposud nezastavěné krajině, zamezit výstavbě měřítkem a vztahy se vymykajícím objektům na celém území

- Při výstavbě a rekonstrukcích dbát na měřítko, proporce, členění stavebních hmot a prostorové uspořádání tradiční zástavby a na její harmonický vztah ke krajinnému rámci, respektovat zasazení sídla do krajiny a jeho nerušený typický obraz v krajině, respektovat historický obraz tradičních usedlostí a typický obraz zástavby všech sídel
- Začlenit výrobní areály u Vrtěžíře a nad Lesoňovicemi do krajiny
- Respektovat zříceniny hradů a nerušené související krajinné prostory, respektovat nerušené výhledy na zříceninu hradu Zubštejn, zamezit výstavbě výškových staveb, narušujících obrazy krajinných scenérií
- Respektovat nerušené výhledy z výhledových míst do Svratecké hornatiny a zachovat jejich nerušený harmonický ráz
- Respektovat a zachovávat prostory v okrajích sídel s loukami a sady
- Zachovat úvozové cesty a obnovovat je včetně doprovázejících porostů vzrostlé zeleně

7.9.9 Úkoly pro územní plánování

- V uspořádání krajiny identifikovat přírodě blízké a přírodní části krajiny a zajistit jejich ochranu, zajistit ochranu významných míst v krajině s krajinnými póly (zříceniny hradů, artefakty související se středověkým dobýváním rud), ochranu starých sadů v okrajích sídel a v krajině
- Zachovat typický charakter vsí bez rozšiřování zástavby do krajiny a zamezit výstavbě, která uspořádáním hmot, orientací, umístěním i architektonickým výrazem nerespektuje charakter sídla
- Respektovat a zachovávat nižší podlažnost zástavby vycházející z charakteru tradičních objektů, respektovat při vymezování funkčních ploch pro výstavbu prostorové uspořádání sídla a převažující charakter zástavby
- Zachovávat a obnovovat doprovodnou zeleň v okraji sídla a zachovat jejich poměr vůči sídlu
- Zachovat a respektovat stávající poměr nezastavěných a zastavěných ploch
- Nevymezovat plochy zástavby v nezastavěné krajině bez kontaktní návaznosti na sídlo
- Respektovat charakter rozvolněné zástavby v okrajích sídel a v krajině, charakter samot a zachovat jej, nezastavovat tzv. proluky a nezahušťovat tuto zástavbu
- Respektovat návesní prostory s kaplí a ponechat je bez zastavění a zachovávat jejich venkovský charakter

7.9.10 Cílové charakteristiky krajiny z pohledu krajinného rázu

- Historicky cenné objekty zemědělských usedlostí v sídlech v původním uspořádání
- Obhospodařovaná krajina se zachovalými vztahy sídla a jeho krajinného rámce
- Četná stromořadí s ovocnými dřevinami, sady v krajině, remízky a meze se zelení
- Přírodní květnaté louky v krajině a podmáčené louky v okolí potoků a na prameništích
- Zvelebené a udržované prostory v sídlech
- Respektované prvky historického členění krajiny jako jsou meze, kamenice, remízky, úvozové cesty, členění pozemků
- Dochované a udržované historické sady v okolí sídel a v jejich okolí
- Respektované přírodní (Ochoza, potoky, přírodě blízké a přírodní lokality) a historické památky (významné usedlosti a objekty v zastavěných územích sídel, zříceniny hradů, prostory středověkého dobývání rud a mramoru) a jejich krajinný rámec

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

Údolí Svratky od Kozlova

7.10 Vírská nádrž

Hluboko zařízlý prostor údolí řeky Svratky s přilehlými svahy, na jehož dně je údolní nádrží Vír I a nad ní a se dvěma sídly v okraji údolí.

Letecký pohled na vírskou přehradu (zdroj: http://www.virvudolisvratky.cz/)

Celý prostor tvoří vrchovina prořezaná řekou Svratky na rozhraní okrsků Pohledeckoskalské vrchoviny náležející ke Žďárským vrchům a Sulkovecké vrchoviny, která tvoří severní část Nedvědické vrchoviny. Povrch je dosti členitý v důsledku rozřezání hlubokými údolími Svratky a jejích přítoků, na Svratce u Víru je nejhlubší zářez na Českomoravské vrchovině (v něm se dnes nachází Vírská údolní nádrž). Pohledeckoskalská vrchovina, která je tvořena protáhlými hřbety oddělujími většinou široká údolí. Převažují krystalické břidlice, ruly, svory a migmatity. Na hřbetech se často vyskytují kryogenní tvary. Její okraje jsou zde rozřezány hluboko zařízlým údolím řeky Svratky. Typické pro území této vrchoviny jsou výběžky protáhlých hřbetů, které oddělují většinou široká údolí. Převažují zde krystalické břidlice, ruly, svory a migmatity. Na hřbetech nad nádrží se často vyskytují drobné kryogenní tvary, balvanitá moře a skalní výchozy. Členitá Sulkovecká vrchovina je složená hlavně z rul, svorů a migmatitů, zejména věstínského komplexu a svrateckého krystalinika. její typický povrch je dosti členitý a modelací pestrý v důsledku rozřezání hlubokými údolími Svratky a jejích četných krátkých přítoků. Území

dominuje dobře patrný vrchol Ostražka 679,6 m. Na hřbetech jsou místy drobné kryogenní tvary a nad údolím Svratky jsou hojné skalní výchozy. Prostoru dominuje hluboký zářez řeky Svratky s místy až 200 m vysokými převážně zalesněnými stráněmi.

Údolní niva řeky Svratky je v prostoru poměrně široká, řeka zde dříve vytvořila několik mohutných meadrů, stráně jsou místy skalnaté a dno údolí je dnes zaplaveno údolní nádrží Vír I. Území je středně zalesněno, avšak údolí dobrovází převážně zalesněné svahy a vrcholy v okraji údolí. Nad Vírskou přehradou zasahuje od jihu přirozené rozšíření dubu, na skalních ostrožnách reliktní bory. Vrcholové partie strání tvoří často souvislé lesní porosty uzavírající dílčí horizonty. Severní okraje údolí jsou jsou utvářeny pestrou mozaikou lesů a odlesněných enkláv zemědělské krajině v okolí drobných vsí. Území utváří závěr krátkých údolí Hlubockého a Veselského potoka a dolní tok Korouhvického potoka. Potoky jsou v horní části lemovány břehovými porosty s loukami a se vzrostlou zelení. Na zemědělské půdě zpravidla převládají nad poli polokulturní louky a pastviny s rozptýlenou dřevinnou vegetací (bříza, jeřáb ptačí, líska aj.) osazující hojně se vyskytující meze, kamenice a remízky. hojná jsou též stromořadí a doprovod vzrostlou zelení silnic i místních cest a úvozů. Obraz sídel je dotvářen věkovitými stromy, které doprovází starobylé zemědělské usedlosti i chalupy a hojnými sady v zahradách a v okrajích sídla. Jen ojediněle jsou v krajině zachována drobná prameniště s typickými druhy rostlin nebo olšin v lesích. Pro území jsou charakteristické výrazné teplotní inverze. Klima na svahu má výrazný gradient dle nadmořské výšky a vyskytují se zde padavé větry a stékání chladného vzduchu po svahu.

První zmínky o sídlech v tomto prostoru pocházejí vesměs ze 14. století. Hluboké, Veselí a Korouhvice byly poprvé zmíněny roku 1349 v souvislosti s Dalečínem, kdy tvořil středisko samostatného panství v majetku Kláry, vdovy po Štěpánovi z Pernštejna, jejímž druhým manželem Vznata z Tasova. Spor o něj mezi pány z Tasova a z Pernštejna byl ukončen roku 1358, kdy Pernštejnové panství vykoupili jako dědičné. Vilém z Pernštejna pak zdejší sídla (Hluboké, Korouhvice) opakovaně použil jako věnný majetek pro své manželky (1390, 1406). Ve Veselí měla majetkový podíl také místní šlechta (z Veselí), celou ves získali Pernštejnové až v roce 1486. Tato část prostoru byla později připojena k panství Louka, které páni z Pernštejna zakoupili v roce 1496. Chudobín náležel k pyšoleckému zboží, které sice kolonizovali páni z Pernštejna, ale prodali je a v polovině 14. století patřilo k markrabskému majetku, který byl propůjčován či zastavován různým vlastníkům (páni z Kunštátu, páni z Lomnice). Teprve v polovině 15. století (1446) získali Pernštejnové rodový majetek zpět; Chudobín byl začleněn k dalečínskému zboží (součást jimramovského dílu pernštejnského panství). V závěru 15. a v 16. století došlo k hospodářskému rozkvětu území, řada sídel získala od Pernštejnů výsady, na Svratce stávala řada mlýnů (např. v Chudobíně už ve 14. století, v Korouhvici), zmiňovány jsou také chudobínské hamry, které byly využívány ke zpracování železné rudy z okolí. Koncem 16. století byli Pernštejnové nuceni kvůli dluhům svá panství zastavovat a rozprodávat. Dalečínské (Chudobín) a loucké (Hluboké, Veselí, Korouhvice) zboží noví majitelé začlenili do kunštátského panství, jehož součástí zůstalo až do zániku vrchnostenské správy v polovině 19. století.

Rozvoj území přerušila třicetiletá válka, která způsobila devastaci kraji a velký úbytek obyvatel. Zdejšího území se dotklo zejména období pobytu švédských vojsk na Moravě (1643-5); Švédové například vypálili nedaleký Sulkovec. Z válečných škod se kraj vzpamatovával jen velmi zvolna. Svůj podíl na pomalejším rozvoji měla zde i rekatolizace. Už ve druhé polovině 16. století se zde totiž prosazovala nekatolická vyznání, která díky tolerantnímu Vilémovi z Pernštejna nebyla potlačována, zatímco za posledních Pernštejnů a zejména za nových majitelů po Bílé Hoře se situace změnila. V 18. století vyrostla v Hlubokém barokní kaple, ovšem po vyhlášení tolerančního patentu se většina zdejšího obyvatelstva přihlásila k evangelickému vyznání. Přispěl k tomu nepochybně významný evangelický kazatel Tomáš Juren, který v letech 1774-1784 působil a stal se prvním zdejším církevním správcem. Evangelickým shromážděním sloužila nejprve kaple v Hlubokém, záhy ji však nahradil nový evangelický kostel-modlitebna ve Veselí, postavený podle předpisů v tolerančním patentu – na kraji vesnice stavba nesměla připomínat kostel, nesměla mít věž, vchod nesměl být situován k hlavní cestě. Ač byl kostel později upravován a rozšířen (zejména v roce 1877), je chráněn jako kulturní památka, protože si zachoval klasickou dispozici tolerančních kostelů. Kaple v Hlubokém byla v roce 1832 zbořena, zvon byl

přemístěn do kostelu ve Vítochově. Veselí se stalo centrem evangelické duchovní správy a v 19. století zde vznikla i evangelická škola a hřbitov.

V 18. a 19. století došlo k hospodářskému rozvoji. Týkal se především zemědělství pěstování a zpracování lnu, přádelny na vlnu byly v Chudobíně, Dalečíně a Víru. Na Svratce pracovalo několik mlýnů, pil a železných hamrů. Nedaleko Chudobína na levém břehu Svratky byla roku 1827 zřízena malá osada s příznačným názvem Chudobínské Hamry s 53 obyv. Už v 50. letech 19. století byl provoz ukončen a nahradila jej přádelna na vlnu. Kraj zůstával poměrně málo zasažený lidskou činností, zachovala se zde řada objektů lidové architektury; v Hlubokém např. stavení čp. 22 pocházející z roku 1777. Celý prostor a zejména hluboce zaříznuté divoké údolí řeky v okolí Chudobína se stala vyhledávaným místem turistů. Rostoucí zájem vedl k zřizování ubytovacích kapacit, využívaných k letní i zimní rekreaci. Za 2. světové války v okolí působilo několik partyzánských skupin, připomíná je památník na vrchu Na Jedli nedaleko Veselí. Výrazný zásah do kraje přišel nedlouho po válce. V roce 1947 byla totiž zahájena stavba Vírské přehradní nádrže. Nádrž s třetí nejvyšší hrází u nás (76,5 m) slouží jako významný zdroj pitné vody pro široké okolí i jako ochrana před povodněmi, které postihovaly sídla v okolí řeky. Vzniklé jezero o maximální rozloze 223,5 ha ve svých vodách skrylo vesnice Chudobín a Korouhvice. Při posledním sčítání před zatopením (1950) bylo v Chudobíně 22 domů, v nichž žilo 143 osob. Vysídlení obce Chudobín a osady Hamry v roce 1955, obec byla úředně zrušena v roce 1957, kdy došlo i k jejímu faktickému zatopení. Dvě chaty, které byly dostatečně vysoko nad zátopovou kótou přehrady, přečkaly do roku 1993, kdy byly zbourány v souvislosti se změnou využívání přehrady a s vymezením pásem hygienické ochrany. Korouhvice byla zbourána a celá zatopena v roce 1958. Obyvatelé se z velké části vystěhovali, pouze pět vlastníků si postavilo nové domky nad přehradou, které tvoří současnou Korouhvici. K nim později přibyla rekreační zařízení. Vírská přehrada slouží od roku 1958.

Připomínkou kolektivizace zemědělství ve 2. polovině 20. století jsou nepříliš vzhledné družstevní areály na okrajích vesnic (Hluboké, Veselí).

Z přírodní památky Ostražka (s xerotermní vegetací) *Ostražku* u Hlubokého v místě bývalé lyžařské sjezdovky, vyhlášené 1996, se naskýtají malebné výhledy daleko do údolí Svratky.

V území jsou tři sídelní útvary Hluboké, vysoké u Dalečína a Kouroužné. Koroužného je však zachován okraj, neboť sídlo původně na dně údolí řeky Svratky vzalo za své vybudováním a napuštěním údolní nádrže. Obě větší sídla Hluboké a Veselí jsou zasazena do závěrů údolí krátkých přítoků Svratky a tvoří těžiště svého členitého krajinného rámce. Plužina obou sídel má charakter záhumenic sahajících, které vybíhají ze sídla k lesu a jsou doposud odděleny většinou mezemi či kamenicemi, jejichž uspořádání respektuje charakter krajiny v závěru údolí. Vzhledem k tomu, že v území nebylo z větší části provedeno velkoplošné scelení polních honů do rozsáhlých bloků, jsou zde hojně zachovány prvky historického uspořádání krajiny, tedy meze, remízky, úvozové cesty, i kamenné snosy. Všechny tato prvky jsou dnes zarostlé vzrostlou zelení s břízou a jeřábem, prostory kamenic obsazuje v podrostu borůvka. V území převažují pastviny a sečené louky a drobná pole. Obě sídla si zachovala tradiční venkovský charakter tvořený převahou typických zemědělských usedlostí a dvorů uspořádaných ve formaci lesní lánové vsi (patrnější u Veselí, Hluboké spíše připomíná smíšenou formaci). Lze říci, že se dochovala až na několik dostaveb a přestaveb téměř v intaktní podobě. Pro jejich zastavěný prostor jsou charakteristické volné plochy s loukami a sady, které vyplňují prostory zahrad nebo otevřené volné a dříve pasené prostory. Zemědělské usedlosti často doprovází věkovité stromy. Malebný obraz obou sídel podtrhuje pestrý krajinný rámec. Malebný obraz krajiny narušuje zemědělský areál u Hlubokého a zanedbaný prostor v jeho okolí hnojiště nad Veselím, zemědělský areál v okraji Veselého a stále patrný dopad výstavby údolní nádrže Vír, v jehož důsledku zanikly obce Chudobín u Dalečína a Korouhvice, ze kterých zbylo zanedbatelné torzo upozorňující na nevratnou změnu v krajině. V území se místy na zanedbaných usedlostech projevuje odliv obyvatel z venkova a rekreační tlak v území.

Hluboko zaříznuté údolí řeky Svratky udává charakter celého krajinného rámce po obou stranách údolí. Dominantou území je bezesporu těleso údolní nádrže s přehradní hrází, jemuž dominuje osa krajiny daná vodním tokem řeky Svratky. Podél této osy jsou uspořádány prostory, které však tvoří samostatná menší

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

rázovitá místa. Původní přírodní charakter údolí je sice do určité míry narušen stavbou údolní nádže, avšak v místech kde není patrné těleso hráze vytváří nádrž dojem jezera v jehož hranici se odráží okolní lesy. Dobře čitelný harmonický vztah v krajině je dán především souladem uspořádání krajiny s přírodními podmínkami, orientací polních honů, ale také zasazením sídel do krajiny a jejich prostorovým uspořádáním a charakterem zástavby, který reflektuje na tradiční formy využití krajiny. Pro měřítko krajiny kromě rozsahu zástavby a jejich plužiny jsou důležité i drobné komunikace. Soulad proporcí kulturních prvků zde vytváří harmonické měřítko a lze bez nadsázky říci, že toto území tvoří harmonickou kulturní krajinu, kde převládá soulad kulturních prvků s přírodními podmínka mi i navzájem. Vyvýšená místy poskytují malebné rozhledy do prostorů údolí, které jsou omezeny zalesněnými kopci nad údolím. V území se mírně uplatňuje stožár translatační stanice mobilního operátora situovaný na vrchu Na Jedli, a především vysoká hráz vodní nádrže.

Harmonická kulturní krajina je součástí přírodního parku Svratecká hornatina. Vírská nádrž s přehradní hrází je v území nejvýraznější kulturní dominantou přesahující významem rozsah tohoto místa, na návrší v okraji Veselí se nachází toleranční evangelický kostelík dominující sídlu, ale svou cenností výjimečná.

Pohled k Víru přes Hluboké, na pozadí dominanta Bajerova kopce

7.10.1 Významné znaky přírodní charakteristiky místa

členitý vrchovinný reliéf s hlubokým zářezem údolí řeky Svratky a jejích přítoků, členité území okraje Sulkovecké vrchoviny nad údolím, zalesněné svahy se smrkovými porosty s příměsí buku, dubu, jedle, s reliktními bory na skalních výchozech, skalní útvary nad údolím a ve stráních, balvanité sutě, řeka Svratka a její drobné přítoky, lesní porosty s převahou smrku vrcholových partií nad údolím, porosty s dubem, reliktní bory na skaliskách, vzrostlá zeleň doprovázející liniové objekty v krajině (komunikace, fragmenty mezí, hranice scelených bloků, zeleň doprovázející tradiční objekty zemědělských usedlostí a obrazy venkovských sídel, louky a pastviny ve stráních, kulturní louky udržované sečením, hojně dochované ovocné sady se starými vysokokmeny v okrajích sídel a ve volné krajině v okolí Veselí a Hluboké, travnaté pásy a louky v okrajích sídel a podél komunikací, drobná prameniště v lesích

7.10.2 Významné znaky historické charakteristiky místa

dochované sady v krajině v okolí veselí a Hluboké, bohatě dochované prvky historického uspořádání krajiny středověké plužiny (meze, remízky, kamenice, lesíky, úvozové cesty), venkovská sídla situovaná v závěrech drobných údolí přítoků k řeky Svratky, pozůstatky po sídlech Chudobín a Korouhvice zaplavených údolní nádrží jako memento v členění krajiny a v okraji zbývající zástavby Korouhvice, dochované uzavřené dvory a zemědělské usedlosti v původním prostorovém uspořádání (Veselí, Hluboké), komunikace vedené v historické stopě, toleranční evangelický kostel ve Veselí

7.10.3 Významné znaky kulturní charakteristiky místa

hospodářské lesy s pasekami a pravidelnou sítí cest a okraji nad údolím, venkovská sídla s typickými zemědělskými usedlostmi v tradiční struktuře i uspořádání, komunikace respektující přírodní podmínky a měřítko krajiny místa mající místní rámec, jen místy scelené bloky orné (v okolí Veselí), zemědělské a výrobní areály s halovými objekty bez začlenění do krajiny v nad Hlubokým a v okraji Veselí, rodinné domy bez kontextu ve Veselí, přírodní památka Ostražka, údolní nádrž Vír I s vysokou betonovou hrází a oblužnými objekty

7.10.4 *Významné znaky pohledové a prostorové charakteristiky*

blízké vymezující horizonty zalesněných okrajů údolí s vrchy, významný vrch Ostražky vytvářející dominantní a pohledově exponovaný prostor, výrazně se uplatňující přírodní osa údolí řeky Svratky, průhledy do údolí řeky Svratky nerušené dílčí horizonty zalesněných svahů, místy pestrá mozaika polí, luk a pastvin, zalesněné horizonty, četné malebné kouty v území dané pestrou mozaikou krajiny se vzrostlou zelení v členitém reliéfu, dominanta údolní nádrže s vysokou hrází vytvářející výrazný pohledový a turistický pól v krajině

Prostor Vírské nádrže u bývalého Chudobína

7.10.5 Významné pozitivní kulturní dominanty místa

toleranční evangelický kostel ve Veselí, hráz údolní nádrže

7.10.6 Znaky snižující krajinný ráz místa

halové objekty zemědělských a výrobních areálů v okrajích Hlubokého a Veselí, přehradní hráz s technicistními prvky, novostavby bez kontextu, zaplavená sídla a memento na tento fakt v krajině, zanedbané stavební objekty a jejich okolí

7.10.7 Zajímavosti a významné prvky místa

toleranční evangelický kostel ve Veselí, hráz údolní nádrže Vír a samotná nádrž s naučnou stezkou, intaktně dochovaná venkovská sídla (Veselí, Hluboké) s navazující plužinou

7.10.8 Ochranné podmínky:

- Respektovat a zachovat přírodní charakter strání a břehů nad údolní nádrží, zachovat reliktní bory a stanoviště s dubem
- Respektovat a zachovat okraje lesních porostů a smíšený charakter lesních porostů
- Zajistit ochranu nerušeného prostoru Ostrážné
- Zamezit výstavbě ve volné krajině v celém území včetně výstavby výškových staveb či významně se pohledově uplatňujících rozhleden, respektovat harmonický ráz krajiny
- Zachovat charakter přírodních scenérií v krajině
- Zachovávat přírodní charakter drobných vodních toků doprovázených loukami a břehovými porosty
- Respektovat vzrostlou zeleň doprovázející liniové objekty v krajině
- Dbát na měřítko zástavby a její harmonický vztah ke krajinnému rámci
- Zamezit výstavbě měřítkem a vztahy se vymykajícím objektům na celém území
- Začlenit výrobní areál u Hlubokého do krajiny
- Respektovat a zachovat historický obraz tradičních usedlostí a typický obraz sídel v krajině
- Respektovat dominantu kostela ve veselí a respektovat jeho nerušený prostor i okolí
- Respektovat nerušené výhledy z okolí Hlubokého do údolí řeky Svratky a zachovat nerušené horizonty zalesněných vymezujících vrchů nad údolím

- Respektovat a zachovávat prostory v okrajích sídel s loukami a sady
- Zachovat úvozové cesty a obnovovat je, zachovat jejich doprovodnou zeleň

7.10.9 Úkoly pro územní plánování

- Zachovat charakter Veselí i Hlubokého s kompaktní zástavbu bez rozšiřování do krjainy a zamezit výstavbě, která uspořádáním hmot, orientací, umístěním i architektonickým výrazem nerespektuje charakter sídla, rozvoj dovolit pouze extenzivní s podmínkou zpracování regulačního plánu pro daná sídla
- Respektovat a zachovávat převažující podlažnost zástavby vycházející z charakteru tradičních objektů, respektovat při vymezování funkčních ploch pro výstavbu prostorové uspořádání sídla a převažující charakter zástavby, respektovat tradiční členění hmot vycházející z tradičních objektů v sídle, respektovat tradiční uspořádání objektů na pozemku
- Zachovávat a obnovovat doprovodnou zeleň v okraji sídla a zachovat jejich poměr vůči sídlu
- Zachovat charakteristický poměr nezastavěných a zastavěných ploch, nezastavovat proluky se sady a loukami v sídle, které se podílí na obrazu sídla nebo jsou pohledově exponované či poskytují výhled do krajiny
- Nevymezovat plochy zástavby v nezastavěné krajině bez kontaktní návaznosti na sídlo, nerozšiřovat bez účelu sídlo do krajiny a zamezit rekreační výstavbě
- Zamezit výstavbě výškových technicistních staveb v celém území
- Respektovat a zachovat trasování komunikací

7.10.10 Cílové charakteristiky krajiny z pohledu krajinného rázu

- Intaktně dochovaná venkovská sídla bez vážnějších narušení
- Obhospodařovaná krajina se zachovalými vztahy sídla a jeho krajinného rámce, respektující historické uspořádání
- Četná stromořadí s ovocnými dřevinami, sady v krajině, remízky, kamenice a meze se zelení
- Přírodní květnaté louky v krajině a podmáčené louky v okolí potoků a na prameništích
- Zvelebené a udržované volné prostory v sídlech s ovocnými stromy
- Zachovalé malebné průhledy do krajiny údolí řeky Svratky bez narušení
- Začleněný zemědělský areál nad Hlubokým nenarušující obraz sídla v krajině
- Malebný a respektovaný prostor kostela v ve Veselí s výhledy do údolí a se sady v okolí
- Dochované a udržované historické sady v okolí sídel a ve stráních nad údolím
- Respektované přírodní hodnoty celého údolí
- Citlivě udržované břehy údolní nádrže bez betonových a kamenných valů s přírodními samočistícími břehy s vegetací

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

7.11 Pohledecký les

Do území ORP Bystřice zasahující výběžek mohutného lesního komplexu, jenž je součástí Pohledeckoskalského okrsku celku Žďárských vrchů. Území je součástí CHKO Žďárské vrchy.

Celý prostor tohoto lesnatého území tvoří Pohledeckoskalská vrchovina náležející ke Žďárským vrchům, jejíž povrch je zde spíše jen mírně členitý, má charakter rozestoupeného údolí ohraničeného vysokými vrchy o nadmořské výšce nad 700 m. Prostor je ukloněn k jihovýchodu a jeho osu tvoří říčka Bystřice, která zde pramení. Celé místo je bohaté na prameniště a do Bystřice se zde již v krátkém úseků vléva hned několik potoků. Pohledeckoskalská vrchovina je tvořena protáhlými hřbety oddělujími většinou široká údolí. Převažují zde krystalické břidlice, ruly, svory a migmatity. Na hřbetech se často vyskytují kryogenní tvary, v území jsou jen drobné skalní útvary a balvanitá moře. Typické pro území této vrchoviny jsou výběžky protáhlých hřbetů, které oddělují většinou široká údolí. Převažují zde krystalické břidlice, ruly, svory a migmatity. balvanitá moře a skalní výchozy. Nejvýznamnějším vrcholem je Vlčí kámen 770 m. Území odvodňuje Bystřice se svými četnými krátkými přítoky. Prostor je celý zalesněn smrkovou monokulturou, která jen místy má vtroušeny olšiny na zachovaných prameništích, buky jsou zastoupeny jako drobná oka, jednotlivě a porost bukový je vyvinutý v okolí Vlčího kamene. V okraji lesa převažují kulturní louky udržované sečením.

Celý prostor pokrývá les (Český les) protékaný říčkou Bystřice na katastru Vojtěchov. Nejbližší sídla jsou Vojtěchov a Lhota-Lísek. Les se nacházel na okraji kolonizačního teritoria pernštejnského rodu. Nejstarší zpráva o Vojtěchově, k němuž většina lesa spadala, je z roku 1363, kdy zde byla rychta náležející doubravnickému klášteru. Kromě toho měl ve Vojtěchově majetkový podíl také místní rod. Také v sousední Lhotě (poprvé zmíněna 1360) se nacházela rychta (dnes stavení čp.1), která však náležela k pyšoleckému panství. S ním vypadla téměř na celé století z vlastnictví pánů z Pernštejna. Teprve v polovině 15. století, po zániku

doubravnického kláštera (1437) a zisku pyšoleckého zboží (1446) se prostor opět ocitl v jejich vlastnictví. Byl začleněn do bystřické části jejich panství a s ním sdílel další osudy. Pouze v letech 1666 - 1698 byly Vojtěchov a Lhota dočasně připojeny k panství kunštátskému.

V prostoru se nachází pouze jediná samota - hájovna na Pasekách, patřící k Vojtěchovu. Dle mapy II. vojenského mapování (z let 1836 - 1852) se v lese nacházel stavební objekt označený “Sv. Anna Hütte”, pravděpodobně lovecká chata. Není vyloučena souvislost se zastřelením posledního vlka na Českomoravské vrchovině v roce 1830. Památník, který ho dnes připomíná, se nachází zhruba v místech, kde stávala chata. V těsném sousedství pomníku se nachází přírodní památka Vlčí kámen, vyhlášená v roce 1990, která chrání zbytek starého bukového porostu. Celý les navíc leží v CHKO Žďárské vrchy (přírodní památka se nalézá v 1. zóně ochrany, její ochranné pásmo ve 2. zóně a zbytek lesa ve 3. zóně odstupňované ochrany).

V těsném sousedství lesa se nacházejí ještě 2 objekty. V roce 1910 nechal nedaleko u Lhoty vystavět hrabě Mitrovský budovu, která sloužila jako obydlí pro šest rodin panských dřevařů, která byla „Kolonie Marie“, zřejmě na počest manželky hraběte Mitrovského. Na vojtěchovské straně byl ve 2. polovině 20. století zbudován dětský tábor, který funguje dodnes.

Krajinu celého prostoru dnes tvoří lesní porost. Pro lesy je typický převažující hospodářský charakter vyznačující se často jednověkými porosty, porosty podřízenými způsobu hospodaření, lesními průseky, přibližovacími cestami a zařízeními. V okraji prostoru se nachází jediná samota - hájovna na Pasekách, která je obklopena loukami. Hájovna patří k Vojtěchovu.

Uspořádání celého místa je dáno osou řeky bystřice, ale pohledově v krajině není nikterak díky lesům patrné. Okraje lesů jsou spíše pravidelné a jen místy je patrný rozvolněný členitější přechod do krajiny.

Krajina Pohledeckého lesa z návrší nad Lhotou u Lísku

7.11.1 Významné znaky přírodní charakteristiky místa

reliéf závěru údolí Bystřice s vysokými svahy, lesní komplex smrkové monokultury, bučiny v okolí Vlčího Kamene, prameniště s Olšinami v lese, travinobylinná společenstva pasek a kulturních luk v okrajích lesa

7.11.2 Významné znaky historické charakteristiky místa

památník zastřelení posledního vlka na Českomoravské vrchovině, pozůstatky místa lovecké chaty Sv. Anny Hütte, dochované objekty dřevařské kolonie Marie, hájovna v okraji lesa

7.11.3 Významné znaky kulturní charakteristiky místa

hospodářský les s pasekami a pravidelnou sítí cest a okraji, památník, vyhlášené chráněné území na vrcholu Vlčího Kamene, obytné objekty kolonie Marie, trvalý letní tábor v okraji lesa

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

7.11.4 Významné znaky pohledové a prostorové charakteristiky

zalesněný horizont mohutného komplexu lesa vymezující prostory ve svém okolí vytvářející krajinný předěl, přírodní osa území údolí Bystřice, uklonění území k jihovýchodu s gradací k vrcholům nad 700 m

7.11.5 Významné pozitivní kulturní dominanty místa

-

7.11.6 Znaky snižující krajinný ráz místa

hospodářský charakter lesa s pravidelnými průseky a geometrizace lesních okrajů

7.11.7 Zajímavosti a významné prvky místa

památník zastřelení posledního vlka na Českomoravské vrchovině na Vlčím Kameni

7.11.8 Ochranné podmínky:

- Respektovat a zachovat přírodní charakter pramenišť, posilovat bučiny
- Respektovat a zachovat okraje lesních porostů
- Zajistit ochranu nerušeného prostoru Vlčího Kamene
- Zachovávat a respektovat nerušený prostor v okolí památníku
- Zamezit výstavbě v celém území a též výstavbě výškových staveb přesahujících výšku lesa
- Respektovat přírodní charakter vodních toků, zamezit technickým úpravám vodních toků
- Respektovat a zachovávat prostory v okrajích lesa a zachovat zde louky
- Zafixovat stávající stavební objekty a jejich okolí v okrajích lesa bez dalšího rozšiřování.

7.11.9 Úkoly pro územní plánování

- V uspořádání krajiny respektovat lesní porosty
- Nezastavovat volné prostory
- Zamezit výstavbě výškových vertikálních staveb přesahujících horizont lesa
- Nerozšiřovat stávající stavební prostory

7.11.10 Cílové charakteristiky krajiny z pohledu krajinného rázu

- Památník zastřelení posledního vlka na Českomoravské vrchovině na Vlčím Kameni s upraveným okolím jako turistický cíl
- Historické objekty hájovny a dřevařské kolonie Marie
- Přírodní prostory pramenišť, hojně se vyskytující bučiny
- Respektované přírodní vodní toky

7.12 Janovicko

Členitý vrchovinný prostor v okolí Velkých Janovic navazující na Věcovsko a Bystřicko nad údolími řeky Svratky a Bystřice.

Prostor se nachází na rozhraní širokého otevřeného údolí Bystřice a hluboce zařízntým údolím řeky Svratky a představuje členitý okraj Pohledeckoskalské vrchoviny náležející ke Žďárským vrchům, jejíž okraj je prořezán sousedním údolím řeky Svratky. Pro tuto vrchovinu jsou typické protáhlé hřbety oddělené širokými údolími. V okolí Velkých Janovic však je nereprezentativní okraj této vrchoviny více členitý a spíše se podobá sousední Sulkovecké. Geologické podloží se však nemění ani zde a převažují krystalické břidlice, ruly, svory a migmatity. Skalní útvary v území jsou zastoupeny drobnými výchozy skalek, blavany v lesích, typické kryogenní útvary zde chybí. Typické pro území jsou četné drobné vrchy o podobné nadmořské výšcde kolem 650 m. Nejvýznamnějším vrcholem je sice ne nejvyšší, ale díky modelaci výrazný Loučný kopec 676 m, jehož vrcholová část je zalesněna. Území odvodňuje řada drobných přítoků řeky Svratky, které zde vytvořily několik údolí, z nichž nejvýznamnější je údolí Věcovského potoka za hranicí území. Velké janovice samy jsou zasazeny do údolí Janovického potoka a v jeho plochém závěru je osada Lísek - Lhota. Území je zalesněno méně a lesní porosty se zachovaly jen v méně přístupných polohách ať už klimaticky v okolí Pletenice nebo na svazích nad údolím Svratky či Janovického potoka nebo potoka Loučka. Porosty převládají smrkové s vtroušenou borovicí a jen místy bukem. Mimolesní zeleň především doprovází břehy Janovického potoka a Loučky, podíl nichž vytváří pás zeleně, poměrně protáhlé linie mezí a úvozových cest v okolí Janovic, některé části silnic doprovází stromořadí ovocných dřevin. Věkovité stromy doplňují v obou sídlech obraz řady tradičních usedlostí a zeleň v okraji sídla dotváří jeho obraz v krajině. V jihozápadní části Janovic jsou dochované sady v okolí zemědělských dvorů. Svažité prostory tvoří louky udržované sečením a pasením. V okolí potoků se zachovaly louky, ty jsou však převážně kulturní udržované sečením, původní podmáčené louky jsou zde spíše výjimkou. Některé úvozové cesty lemuje bohatý lem zeleně se vzrostlými a místy již věkovitými stromy.

První zmínka o sídlech v tomto prostoru, který kolonizovali Pernštejnové, pochází vesměs ze 14. století, snad už ve 13. století stál kostelík sv. Mikuláše ve Lhotě - Lísku. Lhota patřila k hradu Pyšolci, který se s příslušným panstvím v polovině 14. století stal součástí majetku moravského markrabství. Jeho části byly udíleny nebo zastavovány různým vlastníkům, z nichž nejvýznamnější byli páni z Kunštátu a páni z Lomnice. Teprve v polovině 15. století se pánům z Pernštejna podařilo získat bývalý rodový majetek zpět. Janovice, kde byl ve 14. století pouze panský dvůr, mlýn a 4 domy, byly ve vlastnictví místní šlechty; rod s přídomkem z Janovic byl naposled zmíněn v roce 1460. Někdy po tomto roce získali ves páni z Pernštejna. V letech 1348-1483 je v pramenech připomínána Lhota Pičulín, která ležela někde v místech mezi dnešním Skalským dvorem, Domanínským rybníkem a jižním okrajem dnešního Lísku a tedy v blízkém sousedství prostoru. Ves byla rozdělena mezi více vlastníků, ve 2. polovině 15. století ji už celou drželi páni z Pernštejna. Ves zanikla někdy v závěru 15. století z neznámých důvodů. Její připomínka se zachovala v názvu lesa a kopce (Pičulín). Celý prostor byl od konce 15. století součástí bystřického panství. 16. století bylo obdobím rozvoje. Páni z Pernštejna poskytli osadám řadu výsad, zakládali rybníky, na vodních tocích vznikaly mlýny (Lhota). Pravděpodobně ze sklonku 16. století pochází hospodářský dvůr Na Skalách nedaleko Lhoty u Skalského rybníka, k němuž náležel mlýn s pilou. V roce 1588 byli zadlužení Pernštejnové nuceni bystřické panství prodat. V roce 1609 panství koupil Jan Čejka z Olbramovic, jemuž bylo jako aktivnímu účastníkovi povstání českých stavů zabaveno při pobělohorských majetkových konfiskacích. Těžce kraj zasáhla třicetiletá válka. Už v letech 1622-4 se zde pohybovalo císařské vojsko, které bylo vyživováno z místních zdrojů, ještě horší však závěr války, kdy na Moravě pobývalo švédské vojsko. V roce 1645 Švédové kupříkladu vyplenili nedalekou Bystřici. Z válečných útrap se celý region vzpamatovával jen velmi zvolna. Situaci komplikovala rekatolizace i spory s novými vlastníky, kteří často odmítali uznat staré výsady a práva a snažili se vyždímat ze svých panství co nejvíc. V letech 1666-1689 bylo 14 vesnic bystřického panství začleněno do panství kunštátského. Mezi nimi byly Lhota i Janovice. K významnějšímu zlepšení situace došlo až v průběhu 18. století a bylo to spojeno zejména rodem Mitrovských z Nemyšle, který získal velkou část bývalého pernštejnského majetku. Mitrovští se starali o rozvoj svých panství a udrželi si na Bystřicku prestižní postavení až do období první republiky. Teprve v 18. století bylo v prostoru založeno další sídlo; osada, která vznikla pravděpodobně v místě staršího panského dvora, dostala název Lísek podle nedalekého lesa (první písemná zmínka 1746). Ten v roce 1951 při sloučení s osadou Lísek do jedné obce přejala sousední Lhota. Po vydání tolerančního patentu se část zdejších obyvatel přihlásila k evangelickému vyznání, nicméně většina zůstala katolická. V roce 1785 byla zřízena ve Lhotě-Lísku samostatná farnost, k níž dále připadly Bohuňov, Janovičky a Vojtěchov, zatímco Janovice spadají pod farnost Dalečín. I jejich pozdější vývoj byl odlišný od zbytku sídel v prostoru. V roce 1889 rod Mitrovských ves Janovice prodal Josefu Lidmilovi ze Sádku, který ji postupně rozprodal, v roce 1910 koupili budovy dvora čtyři místní občané. Starý kostelík ve Lhotě, který prošel v roce 1690 stavebními úpravami a rozšířením byl v 1. půli 19. století už značně zchátralý, a proto byl nahrazen nově postaveným empírovým kostel stejného zasvěcení (sv. Mikuláš), který byl postaven v letech 1846 - 1852. V roce 1892 byla na návsi Janovic postavena kaplička Panny Marie Lurdské s věžičkou. Prostor si zachovával spíše zemědělský charakter, už od 2. poloviny 17. století je zde doloženo pěstování lnu, který byl i součástí poddanských plateb vrchnosti. V roce 1910 nechal nedaleko u Lhoty vystavět hrabě Mitrovský budovu, která sloužila jako obydlí pro šest rodin panských dřevařů, která byla „Kolonie Marie“, zřejmě na počest manželky hraběte Mitrovského.

S kolektivizací zemědělství došlo k významným změnám v krajině - slučování pozemků do velkých celků, budování rozsáhlých družstevních areálů na okrajích vesnic. Západní část katastru Lhota leží v CHKO Žďárské vrchy (vyhlášena 1970). V místě zchátralého Skalského dvora byl v 80. letech 20. století vystavěn hotel stejného jména.

Průhled k Vítochovu s dominantou kostela sv. Michala a ke Karasínu s dominantou rozhledny, na pozadí stožár mobilního operátora

Krajinu celého prostoru dnes tvoří mozaika luk, polí, pastvin, a lesů, ve které se uplatňuje významně reliéf, neboť řada polních honů je vedena po vrstevnici v dlouhých tratích doposud omezených mezemi a úvozy se vzrostlou zelení. Místy jsou pole však sceleny do bloků (zejm. v okolí Panského kopce). V celém území je však stále dobře čitelná osnova původní plužiny, jednak díky liniím úvozových cest a mezí doprovázených zelení, ale též díky uspořádání mozaiky scelených bloků.

V území se nachází pouze dvě sídla Velké Janovice a Lísek-Lhota. Velké Janovice jsou zasazeny do rozšířené části údolí Janovického potoka, rozkládají se po obou jeho stranách, levostranný břeh obsazuje řada uzavřených franských dvorů, zatímco strana opačná sestává ze smíšené zástavby chalup a zemědělských usedlostí v nejasném prostorovém uspořádání. Malebný prostor Janovic trpí nepříliš citlivě situovaným dostavbám do zahrad a humen bez provázání s historickou kvalitou sídla. Tyto novostavby díky jejich městskému pojetí působí spíše rušivě. Oproti tomu řada dochovaných usedlostí působí místy značně zanedbaně. Nevelkému prostoru návsi dominuje kaplička se zvoničkou. Okraje sídla tvoří místy zachovalá humna a zahrady, avšak často vchází do krajiny obytnými objekty bez uspořádání a začlenění. Jihovýchodně od janovic je umístěn dnes poměrně zanedbaný zemědělský areál. Oproti tomu je osada Lísek - Lhota je usazena do plochého závěru údolí Janovického potoka, který dříve vynikal četnými prameništi a podmáčenými loukami, ty však byly v minulosti značně odvodněny a přeměněny na kulturní louky, dochovaly se jen místy především v okolí pramenů potoka a drobných rybníčků. Místo samotné tvoří kulturní louky a několik zemědělských dvorů v rozptýleném uspořádání podél potoka, které má charakter potočnice. V centru sídla je přestavěný zemědělský statek s halovým objektem kravína a jeho okolí působí značně zanedbaně. Podobně tomu je i u posledního dvora. Několk usedlostí je využíváno spíše rekreačně. Enkláva v okraji lesa je však harmonickým malebným prostorem.

Úspořádání krajiny území je především dáno okrajem údolí řeky Svratky, jež zde vymodelovala členitou vrchovinnou krajinu s četnými průhledy do okolí ať už do údolí k Dalečínu, nebo směrem k Písečnému či do krajiny CHKO Žďárské vrchy k Věcovu. Krátké přítoky řeky Svratky umocňují vztah prostoru s nedalekým hluboce zařízntým údolím. Osa řeky Svratky ovlivňuje skladbu uspořádání krajiny i zasazení sídel podél okrajů

tohoto údolí. Díky četným průhledům do okolní krajiny ať už Bystřicka nebo údolí řeky Svratky nebo krajiny nedalekého CHKO je horizont poměrně komplikovaný a jen směrem k Pletenici a Vlčímu Kameni se jeví jako zalesněný jednoduchý a prvoplánový. Krajině dominuje nepravidelná mozaika luk a polí, která jsou místy stále v dlouhých tratích sledujících reliéf. V prostoru se několika míst pohledově uplatňuje malebná scenérie s vítochovským kostelem sv. Michala.

Pohled do údolí Janovického potoka a na Janovice

7.12.1 Významné znaky přírodní charakteristiky místa

členitý reliéf okrajů Pohledeckoskalské vrchoviny v okraji údolí řeky Svratky modelovaný jejími krátkými pravostrannými přítoky, zalesněné svahy s porosty smrku v okolí Pletenice a Lísku, zalesněné vrcholi v nad údolím řeky Svratky a okraje srázů k Dalečínu, drobné skalní tvary a balvany ve vrcholových partiích, krátké potoky vytvářející údolí doprovázené vzrostlými porosty a loukami, vzrostlá zeleň doprovázející liniové objekty v krajině (komunikace, fragmenty mezí, hranice scelených bloků, zeleň doprovázející tradiční objekty zemědělských usedlostí a obrazy venkovských sídel, louky a pastviny ve stráních, kulturní louky udržované sečením v mozaice mezi poli, v zahradách a v okrajích sídla místy dochované ovocné sady se starými vysokokmeny, travnaté pásy a louky v okrajích sídel a podél komunikací, drobná prameniště v okraji lesy u Lísku

7.12.2 Významné znaky historické charakteristiky místa

místy dochované prvky historického uspořádání krajiny středověké plužiny (meze, remízky, kamenice, lesíky, úvozové cesty) u Velkých Janovic, dochované uspořádání rozptýlené zástavby v Lísku, rozvolněná zástavba dvorů v okraji Janovic, dochované uzavřené dvory a zemědělské usedlosti v původním prostorovém uspořádání, kaplička Panny Marie Lurdské, komunikace vedené v historické stopě

7.12.3 Významné znaky kulturní charakteristiky místa

hospodářské lesy s pasekami a pravidelnou sítí cest a okraji, venkovská sídla s typickými zemědělskými usedlostmi v tradiční struktuře i uspořádání, komunikace respektující přírodní podmínky a měřítko krajiny místa mající místní rámec, scelené bloky orné v okolí Panského kopce, zemědělský areál v krajině u Janovic, dostavby historických částí sídla a novostavby v zahradách a okrajích sídla, soubor rekreačních objektů v krajině severně od Janovic

7.12.4 Významné znaky pohledové a prostorové charakteristiky

blízké vymezující zalesněné horizonty Pohledeckoskalského lesa, lesů v okolí Pletenice a lesů nad Dalečínem, významný vrch Loučného kopce, pohledově se propisující dominanta kostela sv. Michala nad Vítochovem, nerušené výhledy k Dalečínu a do údolí řeky Svratky, nerušené průhledy do CHKO Žďárské vrchy, místy zachovalá pestrá mozaika polí, luk a pastvin, malebný kout Lísku se zástavbou dvorů

7.12.5 Významné pozitivní kulturní dominanty místa

-

7.12.6 Znaky snižující krajinný ráz místa

halové objekty zemědělského areálu u Janovic ve volné nezastavěné krajině, scelené bloky orné v okolí Panského kopce, narušený horizont Loučného kopce a Pletenice stožárem retranslatační stanice mobilního operátora, novostavby bez kontextu v Janovicích, místy necitlivé přestavby a dostavby tradičních usedlostí, nevhodně umístěný soubor rekreačních objektů v krajině bez kontextu

7.12.7 Zajímavosti a významné prvky místa

-

7.12.8 Ochranné podmínky

- Respektovat a zachovat členité okraje lesních porostů, kde jsou
- Zamezit výstavbě v celém jejím území a výstavbě výškových staveb či rozhleden, respektovat harmonický charakter krajiny daný jejím uspořádáním a dochovanými prvky historického členění krajiny a zalesněnými partiemi svahů a hřbetů v okrajích prostoru
- Zachovat charakter přírodních scenérií v krajině
- Zachovávat přírodní charakter drobných vodních toků doprovázených loukami a břehovými porosty
- Respektovat vzrostlou zeleň doprovázející liniové objekty v krajině
- Dbát na měřítko zástavby a její harmonický vztah ke krajinnému rámci
- Zamezit výstavbě v doposud nezastavěné krajině
- Zamezit výstavbě měřítkem a vztahy se vymykajícím obvyklým objektům toho druhu
- Zamezit nové výstavbě v prostoru Lísku-Lhoty
- Respektovat historický obraz tradičních usedlostí v jihovýchodním okraji Janovic s typickými zahradami a sady
- Respektovat a zachovat nerušené výhledy na dominantu kostela sv. Michala nad Vítochovem, do údolí řeky Svratky, k Dalečínu
- Respektovat a zachovávat prostory v okrajích sídel s loukami a sady
- Zachovat úvozové cesty se vzrostlou zelení a obnovovat je

7.12.9 Úkoly pro územní plánování

- Zachovávat a obnovovat doprovodnou zeleň v okraji sídla a zachovat jejich poměr vůči sídlu
- Nevymezovat plochy zástavby v nezastavěné krajině bez kontaktní návaznosti na sídlo
- Respektovat charakter rozvolněné zástavby v okrajích sídel a v krajině, charakter samot a zachovat jej, nezastavovat tzv. proluky a nezahušťovat tuto zástavbu
- Zachovat tradiční charakter a obraz sídel, chránit historicky cenné dochované prostory se zemědělskými dvory a zamezit jejich znehodnocení
- Zamezit výstavbě, která uspořádáním hmot, orientací, umístěním i architektonickým výrazem nerespektuje charakter sídla
- Respektovat a zachovávat obvyklou podlažnost tradiční zástavby vycházející z charakteru jednotlivých typů objektů, respektovat při vymezování funkčních ploch pro výstavbu prostorové uspořádání sídla a převažující charakter zástavby
- Respektovat a zachovat stávající poměr nezastavěných a zastavěných ploch v sídlech
- Nevymezovat plochy pro výstavbu v celém katastru Lísku-Lhoty

7.12.10 Cílové charakteristiky krajiny z pohledu krajinného rázu

- Udržované autentické historicky cenné objekty zemědělských usedlostí
- Obhospodařovaná krajina se zachovalými vztahy sídla a jeho krajinného rámce

- Četná stromořadí s ovocnými dřevinami, sady v krajině, remízky a meze se zelení
- Přírodní květnaté louky v krajině a podmáčené louky v okolí potoků a na prameništích
- Zvelebené a udržované prostory v sídlech
- Četné vyhlídky v krajině na vítochovský kostel, do údolí Svratky
- Dochované a udržované historické sady v okraji sídel
- Udržované úvozové cesty a meze se zelení
- Sady v krajině

Krajina v Velkých Janovic ke Strachujovu

7.13 Chlébské

Malebný prostor údolí Chlébského potoka se stejnojmennou vsí zasazenou do tohoto údolí na rozhraní Pernštejnské vrchoviny a Sýkořské hornatiny.

Území se rozkládá na rozraní Pernštejnské vrchoviny a Sýkořské hornatiny. Pernštejnská vrchovina je zde rozčleněná hluboko zařízntutým údolím Chlébského potoka a jeho přítoků. V západní části celého území navazuje členitý reliéf Sýkořské hornatiny. Pernštejnská vrchovina je položena podél hluboce zařízntého údolí řeky Svratky, tudíž je její povrch rozřezán z východní strany přítoky Svratky, a ze strany západní přítoky Bobrůvky (Loučky). Na rozvodí má vrchovina spíše charakter holoroviny, jejíž prostor je převážně odlesněn a rozorán. Vrchovina je složena ze svorů, rul a ambfibolitů svrateckého krystalinika. Údolní prostory jsou omezeny vysokými, převážně zalesněnými stráněmi (údolí Chlébského potoka, údolí Svratky).

Navazující Sýkořská hornatina zde představuje západní okraj rozsáhlé horské klenby s plochým středem a okraji rozřezanými hlubokými údolími přítoků Svratky a Svitavy na ploše 214,29 km^2. Hornatina je složená hlavně z porfyroblastické muskovitické a sericiticko muskovititické ortoruly bítešské skupiny moravika svratecké klenby, v údolích jsou na okrajích miocenní usazeniny údolí (Chlébského potoka, Svratky). Na vrcholech jsou místy četné pleistocenní kryogenní tvary (izolované skály, skalní hradby, kryoplanační terasy, balvanové proudy, balvanová moře), nejvyšší bod je Sýkoř 701,7 m, významnější body Hradisko 642,5 m, Podskalí 635 m, Sokolí hora 625,3 m, Veselský chlum 578,3 m, Špilberk 653,9 m. V centrální části souvisle, při okrajích rozptýleně zalesněná smrkovými a smíšenými porosty s četnými bučinami. Území Chlébského je položeno v okraji této hornatiny, jejíž západní část celé území vymezuje. Celý prostor je ukloněný k jihu.

Prostor je odvodňován Chlébským potokem s drobnými přítoky a drobným potokem pramenícím v Horním Čepí, který je levostranným přítokem Svratky. Lesní porosty tvoří převážnou část území, jsou součástí horizontu

a vymezují odlesněné enklávy do nichž jsou zasazena drobná venkovská sídla. Převažují zde lesy smíšené a místy smrkové. Lesy zaujímají i uvnitř odlesněných enkláv svažité prostory či vrcholové partie kopců. Mimolesní vzrostlá zeleň tvoří výrazný spoluurčující prvek krajiny, doprovází hojně zachované meze a kamenice, četné remízky, potoky, i prostory sídel a jejich okraje (zejména Horní Čepí). Svažité prostory, kterých je v území převaha jsou trvale zatravněny kulturními loukami udržovanými sečením nebo pasením. V lesích se často vyskytují prostory se skalkami a skalisky, četná prameniště s olší. V údolí Chlébského potoka se vyskytuje bledule jarní, jejíž lokalita je poměrně rozsáhlá. Pro území je charakteristický jarní aspekt s řadou kvetoucích rostlin lesích i mimo les a podzimní aspekt se zbarveným listím listnatých dřevin.

Sídla v tomto prostoru vznikala už ve 13. století, i když první písemné zmínky o nich jsou vesměs o století mladší. V jižní části prostoru měl majetek doubravnický klášter. Do něj patřily také Skorotice, poprvé zmíněné roku 1309. Severovýchodně od Skorotic poblíž trati Hrádek existovala ve 14. století ves Přibyslavice, která podle archeologického průzkumu zanikla zřejmě na přelomu 14. a 15. století. Samostatná, na Pernštejnech nezávislá enkláva, jejímž centrem bylo Čepí, ležící se na obchodní cestě mezi Pernštejnem a Kunštátem, existovala také už ve 13. století. Kostel sv. Václava v Dolním Čepí je písemně doložen až v roce 1492, ale byl vystavěn v čistém románském slohu a na základě architektonického a stavebního rozboru bývá řazen do první půle 13. století. Šlo o typický vlastnický kostelík, jenž majetkově a stavebně souvisel se sídlem místní šlechty. Z původního zemanského dvorce se v sousedství kostela zachovaly jen nepatrné zbytky v zahradě jižně od kostela, kde objekt stával až do počátku 20. století. Šlechtická držba je ve 14. a 15. století doložena také v Horním Čepí a v Chlébském, které bylo podobně jako Čepí ještě v polovině 15. století rozlišováno na Horní a Dolní. Vsi byly většinou rozdělené mezi více majitelů. Místní šlechta je v Čepí a v Chlébském (Chlévské) doložena od poloviny 14. století, kdy byly vsi poprvé písemně zmíněny, až do závěru 15. století. Mezí Horním Čepím a Olešničkou se nacházela osada Lhotka, která se v dokumentech vyskytuje mezi lety 1398 a 1498. Zanikla pravděpodobně počátkem 16. století. Zůstala po ní trať Lhotky, kde byla kolem roku 1860 postaveno stejnojmenné stavení. V průběhu 15. století se celý prostor postupně dostal do vlastnictví pánů z Pernštejna; klášterní majetek jim připadl po jeho zániku v roce 1437, Dolní Čepí s částí Skorotic a Janovice s dvorem koupili v roce 1496, Horní Čepí a Chlébské v roce 1498. Získaný majetek začlenili do pernštejnské části svého panství. Ke správě využívali Pernštejnové rychty v Ujčově (vsi Ujčov, Dolní a Horní Čepí, Kovářová, Lískovec a Olešnička) a v Nedvědici (vedle městečka Nedvědice vsi Chlébské, Skorotice a Smrček). 16. století bylo v regionu obdobím rozvoje, kdy se Pernštejnové snažili svá panství zvelebit a hospodářsky využít. Jedním z fenoménů prostoru byla těžba kovů. Pozůstatky po dolování jsou zachovány v okolí Horního Čepí (asi kilometr severozápadně od obce v Pavelkově lese) a Olešničky. Nachází se zde zinkové, olověné a především stříbrné rudy. Podle způsobu těžby je pravděpodobné dolování stříbra už ve středověku (13.-14. století), určitě byly v provozu zdejší stříbrné doly v 15. století a těžilo se zde ještě v 1. polovině 16. století za pánů z Pernštejna. V roce 1596 byli Pernštejnové nucení prodat pernštejnské panství i s rodovým hradem. Novým majitelem se stal moravský zemský purkrabí Pavel Kataryn z Kataru. Nastartovaný rozvoj regionu přerušila třicetiletá válka, během níž došlo ke zpustošení sídel i krajiny a značnému úbytku obyvatel. Pro okolí Chlébského bylo zřejmě nejtěžší období okolo roku 1645, kdy Švédové neúspěšně obléhali hrad Pernštejn. Doplatilo na to městečko Nedvědice v podhradí, ale i vzdálenější okolí hradu. Z válečných útrap se celý region vzpamatovával jen velmi zvolna a k oživení došlo až ve 2. polovině 18. století. Svědčí o tom mj. pokus o obnovu těžby u Horního Čepí v letech 1769, kdy zde byly vyhloubeny dvě nové šachty. V průběhu 18. a 19. století zvolna narůstal rozsah obcí; vesnice, umístěné výše v příkrých stráních, zůstávaly i nadále v určité izolaci a ponechávaly si svůj historický charakter a půvab. Roubené chalupy, jejichž vznik lze datovat do první poloviny 19. století, se dochovaly v Chlébském a ve Skoroticích. Skorotická zděná kaple se šindelovou střechou, zasvěcená Panně Marii je chráněnou kulturní památkou. V letech 1944 - 1945 v Ujčově a okolí aktivně působily partyzánské skupiny. V roce 1975 byl mezi obcemi Dolní a Horní Čepí u odbočky na Chlébské vybudován památník odbojové činnosti těchto skupin a místních obyvatel. Okolí Chlébského se nevyhnula kolektivizace zemědělství ve 2. polovině 20. století - slučování pozemků do velkých celků, budování rozsáhlých družstevních areálů na okrajích vesnic. Ze stejné doby jako zemědělské budovy pocházejí zřejmě také chatové osady u Horního Čepí. Krajina díky svažitosti na mnoha místech

nedovolovala intenzivní obdělávání a došlo tak k jejímu postupnému opouštění a zarůstání mezí, které je dobře patrné v okolí Horního Čepí a Skorotic. O zachovalosti zdejší přírody svědčí několik chráněných území. Vyhlášenou lokalitou je Údolí Chlébského potoka, kde je chráněna početná populace bledule jarní v údolí přirozeně meandrujícího potoka. Nedaleko se nachází přírodní rezervace Hrádky (zachovalé přirozené společenstvo javorových bučin) a přírodní památka Kačiny (jeden z nejvýše položených přírodě blízkých porostů s převahou habru s druhově bohatým bylinným podrostem).

Krajinu místa Chlébské tvoří odlesněné enklávy se třemi drobnými sídly Horní Čepí, Chlébské s Skorotice. Větší sídlo Chlébské je položeno při Chlébském potoku a lze jej rozdělit na dvě částí, uliční zástavbu sledující potok v zářezu údolí a kompaktní zástavbu připomínající lesní lánovou ves nad údolím. Zde převažuje zástavba zemědělských dvorů, zatímco v údolí jsou rozmístěny podél silnice sledující údolní osu drobné domky či starobylé chalupy. Drobný návesní prostor je osazen kapličkou se zvonicí. Krajinný rámec Chlébského tvoří z jedné strany prudkými stráněmi vymezený prostor údolí Chlébského potoka z ostatních stran prostor lesy vymezené enklávy zahrnující pole a louky v okolí sídla. Zatímco ose údolí Chlébského potoka se dochovala řada prvků historického členění krajiny, především meze, jeho severní a západní část byla přeměněna díky snahám o intenzifikaci zemědělské výroby ve druhé polovině minulého století. Převládá zde orná půda scelená do pravidelných bloků, které však v prostorovém uspořádání respektují tradiční plužinu sídla. Horní Čepí je tvořeno zemědělskými usedlostmi, které v centrální části tvoří kompaktní zastavěný prostor s návsí a v okrajích rozvolněnou zástavbu dvorů vycházejících do krajiny. Ves je situována do závěru dorbného potoka mezi mohutné svažité kopce pod zalesněným vrchem Čepička. Sídlo je bohatě doprovázeno věkovitými dřevinami, mezi nimiž typické prosvítají červené střechy usedlostí v jejichž okolí jsou četné sady přecházející volně do krajiny. Krajinný rámec sídla kromě četných lesů, které vymezují celý prostor zaujímají především sečením a pastvou udržované louky. V okolí Horního Čepí se hojně dochovaly typické meze, kamenice i remízky díky nimž je dobře čitelná plužiny nepravých tratí a úseků. Vyvýšená místa nad vsí poskytují řadu výhledů do krajiny sousedního údolí řeky Svratky. Snad pro celkovou malebnost místa jsou v okolí Horního Čepí dvě velké chatové osady, které příliš s venkovskou krajinou nesouzní, ale jsou dnes skryty bohatou zelení. Přírodní charakter údolí Chlébského potoka v místech výskytu bledule jarní je potlačen řadou chat a zejména v karních měsících provozovaného občerstvení pro návštěvníky přírodního unikátu.

Navzdory tomu, že prostorem prochází údolí Chlébského potoka, je jeho uspořádání podřízeno významně se uplatňující údolní ose údolí řeky Svratky, do jehož okraje je celý prostor položen. Přírodní osa údolí Chlébského potoka ovlivňuje pouze území v okolí Chlébského. Osa řeky Svratky se zde uplatňuje v uspořádání vrchů nad jejím údolí, které tvoří souvislý hřbet, jenž je prořezán Chlébským potokem. V této linii jsou zasazena i sídla. Údolí Chlébského potoka rozděluje území na dvě části, Skorotickou a krajinu v okolí Horního Čepí a Chlébského. Prostor sám o sobě předtavuje “předsálí” monumentálního údolí řeky Svratky v okolí Nedvědice, které pokračuje v mohutném zářezu k Doubravníku a dále pak k Tišnovu. Komunikace jsou však vedeny v ose údolí přítoků Svratky, neboť jejích cílem je páteřní komunikační osa vedoucí údolím Svratky. Uspořádání krajiny v okolí jednotlivých sídel si zachovává tradiční venkovský charakter díky hojně dochovaným mezím, úvozovým cestám, kamenicím, drobným lesíkům a místy remízkům. Některá vyvýšená místa poskytují malebné průhledy do krajiny, zejména nad Chlébským průhledy k Nedvědici, rozhledy nad Horním Čepí do údolí řeky Svratky s dominantou Jalovcové hory s prostorů v okolí Kopicova vrchu. V enklávách dominují petře členíité okraje lesů, které vymezují jednotlivé prostory.

Pohled od Chlébského ke Skoroticím, meze s remízky nad Skoroticemi, dominanta zalesněné Bukového vrchu

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

7.13.1 Významné znaky přírodní charakteristiky místa

členitý reliéf na rozhraní Pernštejnské vrchoviny a Sýkořské hormnatiny, hluboce zaříznuté údolí Chlébského potoka vytvářející kolmou osu na výrazně se uplatňující údolí řeky Svratky, zalesněné svahy vrcvhů vymezujících prostor se smíšenými porosty, svahy se strukturními hřbety a suky a četnými skalními tvary, Chlébský potok a jeho drobné přítoky v přírodním korytě doprovázené břehovými porosty s masivním výskytem bledule jarní, smíšené lesní porosty ve svazích nad údolím, vzrostlá zeleň doprovázející liniové objekty v krajině (komunikace, fragmenty mezí, hranice scelených bloků), zeleň doprovázející tradiční objekty zemědělských usedlostí (zejména Skorotice, Horní Čepí) a obrazy venkovských sídel, louky a pastviny ve stráních, kulturní louky udržované sečením v okolí Chlébského, dochované ovocné sady se starými vysokokmeny v zahradách a okrajích sídel a místy ve volné krajině v okolí Skorotic, travnaté pásy a louky v okrajích sídel a podél komunikací, drobná prameniště v lesích

7.13.2 Významné znaky historické charakteristiky místa

pozůstatky historické těžby rud (zejména stříbra) v okolí (štoly, odvaly), dochované sady s vysokokmeny v okolí sídel a v sídlech, místy hojně dochované prvky historického uspořádání krajiny středověké plužiny (meze, remízky, kamenice, lesíky, úvozové cesty) u Skorotic, Horního Čepí, venkovská sídla situovaná v závěrech údolí a do údolí, dochované uzavřené dvory a zemědělské usedlosti v původním prostorovém uspořádání (zejména v Horním Čepí), komunikace vedené v historické stopě, kaplička v Chlébském, ve Skoroticích

7.13.3 Významné znaky kulturní charakteristiky místa

hospodářské i přírodě blízké smíšené lesy s pasekami a sítí cest a převážně členitými okraji, venkovská sídla s typickými zemědělskými usedlostmi v tradiční struktuře i uspořádání, komunikace respektující přírodní podmínky a měřítko krajiny místa mající místní rámec, scelené bloky orné v okolí Chlébského, zemědělské a výrobní areály s halovými objekty bez začlenění do krajiny v Chlébském a Skoroticích, místy zástavba bez kontextu v Chlébském a Skoroticích narušující interiér sídla i jeho obraz v krajině, chatové kolonie v krajině, turisticky významná místa partyzánský památník, přírodní památky a rezervace (lokalita bledule Jarní), štoly v lesích po těžbě rud

Malebný krajinný prostor nad Horním na okraji údolí řeky Svratky

7.13.4 Významné znaky pohledové a prostorové charakteristiky

blízké vymezující horizonty zalesněných okrajů údolí Svratky s vrchy uspořádanými podél osy údolí, uplatňující se přírodní osa údolí Svratky, pohledově se uplatňující vrch Jalovcové hory vytvářející vzdálenou dominantu v

krajině, pohledově exponovaný pohledový prostor v okolí Horního Čepí, přírodní osa údolí Chlébského potoka, průhledy do údolí řeky Svratky, nerušené dílčí horizonty zalesněných svahů, místy pestrá mozaika polí, luk a pastvin, zalesněné horizonty navazující hornatiny, četné malebné kouty v území dané pestrou mozaikou krajiny se vzrostlou zelení v členitém reliéfu, výhledy na Jalovcovou horu a k Nedvědici do údolí řeky Svratky

7.13.5 Významné pozitivní kulturní dominanty místa

-

7.13.6 Znaky snižující krajinný ráz místa

halové objekty zemědělských a výrobních areálů v okrajích sídel Chlébské a Skorotice, scelené bloky orné v okolí sídla Chlébské, novostavby bez kontextu ve Skoroticích, necitlivé přestavby a dostavby tradičních usedlostí, chatové kolonie v krajině a zejména v prostoru údolí

7.13.7 Zajímavosti a významné prvky místa

Na rozcestí nad Dolním Čepí je památník, připomínající partyzánskou činnost v letech1944-45 v tomto prostoru, Horní Čepí - nad obcí chráněná lípa, Skorotice - rustikální obecní zvonička, Údolí Chlébského potoka - přírodní rezervace, chránící hojný výskyt bledule jarní, četná chráněná území indikující zvýšenou přírodní hodnotu v území, jako např. PR a PP Údolí Chlébského potoka, PR Čepičkův vrch a údolí Hodonínky, PR Nad Horou, PR Hrádky, PP Habrová, údolí Chébského potoka

7.13.8 Ochranné podmínky

- Respektovat a zachovat charakter přírodních scenérií v krajině, přírodní charakter místa jako takového a zejména pak v prostoru údolí Chlébského potoka, respektovat jeho břehové porosty a zamezit zde technickým úpravám koryta, výstavbě nevhodných technicistních prvků, které nejsou v souladu s přírodními podmínkami či charakterem místa
- Respektovat a zachovat členité okraje lesních porostů a jejich smíšený charakter, zamezit velkoplošnému odlesňování krajiny
- Respektovat a zachovávat harmonický charakter krajiny daný hojně dochovanými prvky historického členění krajiny, souladem kulturních prvků s přírodními podmínkami
- Zachovávat přírodní charakter drobných vodních toků v lesích i volné krajině
- Respektovat vzrostlou zeleň doprovázející liniové objekty v krajině, zejména meze a kamenice, stromořadí podél komunikací včetně úvozových cest
- Dbát na měřítko zástavby a její harmonický vztah ke krajinnému rámci, zamezit rozšiřování sídel do volné krajiny, zafixovat stávající zastavěná území, zamezit výstavbě dalších objektů chat a rekreačních objektů v krajině i ve stávajících koloniích, zamezit výstavbě v doposud nezastavěné krajině
- V sídlech zamezit výstavbě měřítkem a vztahy se vymykajícím objektům, respektovat historický obraz tradičních usedlostí a typický obraz sídla v krajině
- Začlenit výrobní zemědělské areály s halovými objekty u Chlébského a Skorotic do krajiny
- Respektovat dochovaný historický obraz tradičních usedlostí a typický obraz sídla Horního Čepí
- Respektovat a zachovávat přechodové prostory v okrajích sídel s loukami a sady, dochovaná humna
- Zachovat úvozové cesty v celém území a obnovovat je
- Zajistit ochranu nerušených výhledů do krajiny zejména průhledy k Nedvědici a údolí řeky Svratky, zajistit ochranu nerušeného výhledu na dominantu Jalovcové hory, zamezit výstavbě výškových staveb či rozhleden uplatňujících se v širokém krajinném rámci a v průhledech z okolí,

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

7.13.9 Úkoly pro územní plánování

- V uspořádání krajiny respektovat historické uspořádání krajiny a zajistit ochranu prvků historického členění krajiny jako významných krajinných prvků, v okolí Chlébského zdůraznit dochovanou osou historického členění krajiny, respektovat a zachovat extenzivní formy využití krajiny
- Respektovat přírodní charakter údolí Chlébského potoka a řady prostorů ve volné krajině se zelení a zajistit ochranu pomocí ploch přírodní zeleně a prvků ÚSES a významných krajinných prvků
- Zachovat charakter vsi Horní Čepí s rozvolněnou zástavbou zemědělských usedlostí a návesním prostorem bez dalšího rozšiřování a zamezit výstavbě, která uspořádáním hmot, orientací, umístěním i architektonickým výrazem nerespektuje charakter sídla, zajistit ochranu stávajících usedlostí, pro případný rozvoj i ochranu sídla zde vypracovat regulační plán
- Respektovat a zachovávat typickou podlažnost zástavby vycházející z charakteru tradičních objektů, respektovat při vymezování funkčních ploch pro výstavbu prostorové uspořádání sídla a převažující charakter zástavby
- Respektovat a zachovávat a obnovovat doprovodnou zeleň v okraji sídla a zachovat její poměr vůči sídlu
- Respektovat a zachovat stávající poměr nezastavěných a zastavěných ploch v sídle, i jeho prostorové uspořádání
- Nevymezovat plochy zástavby v nezastavěné krajině bez kontaktní návaznosti na sídlo, avšak s respektováním jeho prostorového uspořádání a proporcí a členění hmot stavebních objektů
- Zafixovat stávající zastavěná území sídel
- Zabránit vzniku další rekreační zástavby v krajině a v okrajích sídel

7.13.10 Cílové charakteristiky krajiny z pohledu krajinného rázu

- Opravené a udržované historicky cenné objekty zemědělských usedlostí v sídlech vytvářející typický venkovský obraz sídla v krajině
- Obhospodařovaná krajina se zachovalými vztahy sídla a jeho krajinného rámce
- Četná stromořadí s ovocnými dřevinami, sady v krajině, remízky a meze se zelení
- Přírodní květnaté louky v krajině a podmáčené louky v okolí potoků a na prameništích
- Zvelebené a udržované prostory v sídlech
- Dochované meze, úvozové cesty, remízky i kamenice v krajině
- Dochované a udržované historické sady v okolí sídel a ve stráních nad údolím
- Respektované přírodní a historické památky v celém území
- Udržované prostory humen a přechodů sídla do krajiny
- Začleněné zemědělské areály v Chlébském a Skoroticích do krajiny
- Začleněné chatové kolonie bez pohledového uplatnění v krajině
- Členité a pestré okraje lesů a smíšené lesy ve stráních a vrcholových partiích
- Harmonická kulturní krajina s řadou přírodních a přírodě blízkých lokalit
- Bohaté lokality výskytu bledule jarní, ale i jiných rostlin i živočichů
- Zajištěná ochrana přírodně cenných míst

7.14 Štěpánovsko-Vírsko

Střední část hluboce zařízntého údolí Svratky s bočními údolími Bystřice, Hodonínka a Lesoňovického potoka s těžištěm ve Štěpánově nad Svratkou.

Prostor představuje malebné území hluboce zařízntého údolí řeky Svratky na rozhraní několika vrchovin Sulkovecká, Vírská, Pernštejnská a Sýkořské hornatiny, které náleží k rozsíhlé Nedvědické vrchovině. Sulkovecká vrchovina do území zasahuje v severní části členitými okraji rozřezanými údolí Svratky a Bystřice, strmými zalesněnými svahy Karasínského lesa a Bajerova kopce nad Vírem a zářezem Svratky v okolí Víru. Smrkové lesy jsou zde často doplněny listnáči, bukovými porosty, borovicí na skalnatých místech. Sulkovecká vrchovina je je složená hlavně z rul, svorů a migmatitů, zejména věstínského komplexu a svrateckého krystalinika. Její pvrch je zde dosti členitý v důsledku rozřezání hlubokými údolími Svratky a jejích přítoků. Na Svratce u Víru se nachází nejhlubší zářez na Českomoravské vrchovině (v něm je položena z části Vírská údolní nádrž). Na hřbetech jsou četné kryogenní tvary. Levobřežní strmé místy skalnaté stráně v okolí Bolešína, nad Koroužným a Švařcem s vrchy Záhoří a Radušky tvoří okraje Vírské vrchoviny. Tu představuje členitá vrchovina místy až hornatina tvořená krystalickými břidlicemi především svrateckého krystalinika, která tvoří úzký pruh členitého vrchovinného terénu na rozvodí mezi řekami Svratkou a Svitavou. Na Sulkoveckou vrchovinu pravobřežními stráněmi se skalisky od Švařce až ke Štěpánovu navazuje Pernštejnská vrchovina, která je položena podél

hluboce zaříznutého údolí řeky Svratky, tudíž je její povrch rozřezán z východní strany přítoky Svratky, a ze strany západní přítoky Bobrůvky (Loučky). Zatímco na rozvodí má vrchovina spíše charakter holoroviny, jejíž prostor je převážně odlesněn a rozorán, zde je její prostor dramatický utvářený prudkými stráněmi se skalními výchozy, z nichž neznámější je Vysoká skála u Štěpánova. Vrchovina je složena ze svorů, rul a ambfibolitů svrateckého krystalinika. Sokolí hora nad Štěpánovem tvoří výraznou dominantu území a zároveň okraj Sýkořské hornatiny, která představuje horskou klenbu s plochým středem a okraji rozřezanými hlubokými údolími přítoků Svratky a Svitavy a je složená hlavně z porfyroblastické muskovitické a sericiticko muskovititické ortoruly bítešské skupiny moravika svratecké klenby, v údolích jsou na okrajích miocenní usazeniny. Hluboké údolí Svratky lemuje hornatinu na západě, u obce Štěpánovice představuje údolí Svratky prolom vyplněný neogenními usazeninami. Na vrcholech jsou zde četné pleistocenní kryogenní tvary (izolované skály, skalní hradby, kryoplanační terasy, balvanové proudy, balvanová moře). Hora je zalesněna smrkovými porosty s příměsí bučin s jedlí a místy porosty s borovicí. Celý prostor je odvodňován řekou Svratkou a jejími krátkými přítoky, které přichází v hluboko zaříznutými údolími, místy se vytvořili drobné strže, u Víru je dokonce malý vodopád.

Území představuje prostor údolí řeky Svratky, které je zde sevřeno zalesněnými prudkými stráněmi se hřbety s četnými vrcholy a skalními výchozy či balvanitými srázy a na jeho dně je rozšířená niva, do níž a jsou položena sídla Vír, Koroužné, Švařec, Štěpánov nad Svratkou. Strmé svahy jsou v severní části zalesněné převážně smrkovými monokulturami, které jsou místy doplněny bukovými porosty s jedlí, v jižnějších částech v okolí Štěpánova jsou bukové porosty a smrkové porosty zaujímající velké prostory. To způsobuje malebný podzimní akcent v území. Až nad Vírskou přehradou zasahuje od jihu přirozené rozšíření dubu, na skalních ostrožnách jsou přirozené reliktní bory. Odlesněné prostory v údolí tvoří především polokulturní louky a pastviny s rozptýlenou dřevinnou vegetací (bříza, jeřáb ptačí, líska aj.) obsazující spíše sporadicky dochované kamenice, meze a remízky, lemující místní komunikace. Louky zde díky svažitým polohám zpravidla převládají nad poli. Údolní nivu vyplňují podél ní položené louky a řeka je doprovázena břehovými porosty vzrostlých dřevin. Původně sloužily svažité prostory jako pastviny s jalovcem, na kterých se vyvinula sekundární stanoviště se specifickými druhy rostlin a živočichů, ty však vzaly za své díky změnám hospodaření a dochovaly se jen výjimečně zejména nad Švařcem, kde je jejich specifický biotop chráněn národní přírodní památkou a nad Borovcem, kde jsou louky chráněny jako přírodní památka. V celém území a zejména v okolí Štěpánova je velké množství sadů v krajině a na okraji sídel. Štěpánov je obklopen četnými sady s mnoha stovkami ovocných dřevin.

Kolonizace prostoru byla zahájena ve 13. století. V prostoru a jeho blízkém sousedství bylo zbudováno několik hradů, jejichž vznik je archeology datován do 13. století, ačkoli písemné zmínky o nich pocházejí většinou z první poloviny 14. století. Nejstarší z nich je Zubštejn, zvaný původně Kámen, který se připomíná už v první polovině 13. století. Sloužil zřejmě jako strategická ochrana obchodní cesty vedoucí podél řeky Svratky a později jako jedno z center pernštejnské kolonizace. Obdobnou funkci měl také Aueršperk a vzdálenější Pyšolec. Tyto 3 hrady jsou spojovány s pány z Pernštejna. O Kozlově je k dispozici minimum informací, podle archeologických průzkumů byl obýván od konce 13. století do první poloviny 14. století. Bývá spojován se strážní funkcí při cestě podél Svratky nebo v souvislosti se středověkou těžbou kovů v okolí Štěpánova. Podle jedné z hypotéz by mohlo jít o tvrz, kde sídlil vladycký rod z Olešničky; s větší pravděpodobností však měl sídlo v opevněném dvorci přímo v Olešničce (snad dnešní čp. 202). V roce 1348 byl pustý i Kámen, který však byl záhy obnoven (pod názvem Zubštejn) jako zeměpanský majetek a funkci centra plnil až do poloviny 15. století. V té době jej opět získali páni z Pernštejna, za nichž hrad pozbyl svou funkci, chátral a v 16. století už byl pustý. Dodnes z něho zůstaly jen zříceniny, které jsou svědectvím jeho někdejší mohutnosti. Aueršperk, po němž se ve 14. století psali někteří členové pernštejnského rodu, byl jako pustý uváděn už v roce 1406. Také Pyšolec byl Pernštejny málo užívaný už ve 2. polovině 14, století, byl však obnoven v době, kdy náležel k zemskému majetku. Zanikl pravděpodobně za válek mezi Jiřím z Poděbrad a Matyášem Korvínem, jako zbořený je uváděn poprvé roku 1464. Ve 13. století s jistotou stál také Štěpánov s farním kostelem sv. Petra a Pavla (první zmínka 1285). Za zmínku nepochybně stojí také kaple Nejsvětější Trojice ve Švařci, jejíž původ může rovněž sahat až do 13.

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

století, první dochovaná písemná zmínka pochází z roku 1348. Její vznik bývá spojován s horníky, okolí bylo už ve středověku významným střediskem dolování (už ve 13. století se v okolí hradu Zubštejna připomínají stříbrné doly). Později se zde konávaly slavné poutě, při nichž se scházelo až 17 procesí. Kaple se zachovala dodnes jako vzácná ukázka lidového stavitelství. Ačkoli území kolem hradů Zubštejn a Pyšolec kolonizoval rod pánů z Pernštejna, v polovině 14. století se stalo markraběcím majetkem a mezi jeho držiteli se pak objevují významné rody z okolí - páni z Křižanova, z Kunštátu a z Lomnice. Do tohoto území spadala prakticky všechna sídla v prostoru (Vír, Pivonice, Koroužné, Švařec, Kozlov, Lesoňovice, Štěpánov, Olešnička, kde byl už ve 14. století mlýn). Jedinou výjimku tvořil Borovec (první zmínka 1358), který byl v majetku klášter v Doubravníku a po zániku kláštera v 15. století se vrátil pánům z Pernštejna. Kromě toho měla v některých sídlech podíly místní šlechta. Typickým příkladem je Olešnička, kde měl majetek místní rod, používající přídomek z Olešničky. Členové rodu jej používali až do 17. století, ještě dlouho poté, co už v Olešničce žádný majetek neměli. Rozdělení vsi na více částí/podílů potvrzuje i fakt, že dlouho byla rozlišována Velká a Malá Olešnička, které oddělovala řeka. Nedaleko Olešničky se nacházela osada Lhotka, která se v dokumentech vyskytuje mezi lety 1398 a 1498. Zanikla pravděpodobně počátkem 16. století. Zůstala po ní trať Lhotky, kde byla kolem roku 1860 postaveno stejnojmenné stavení. Za markraběte Jošta získal na Moravě významné postavení Vilém z Pernštejna (1397–1398 moravský zemský hejtman), který začal postupně shromažďovat bývalý majetek rodu. Jeho vojenská družina se někdy v letech 1408–1412 pokusila získat násilím Pyšolec, ale plán nebyl úspěšný a zákulisí tohoto tažení bylo vyzrazeno. Obvinění z „lapkovství“ ovšem postavením Viléma z Pernštejna neotřáslo. Začátkem 15. století už určitě vlastnil osadu Vír, kde roku 1406 zapsal věnný majetek své manželce Anně ze Šternberka. Zajímavé je, že z obdarování výslovně vyňal tok řeky ve Víru a okolní lesy. Podle jedné z hypotéz takto Vilém pojišťoval svému rodu držbu vodního pohonu i dřeva, které byly potřebné pro těžbu a zpracování železné rudy. Je pravděpodobné, že už na přelomu 14. a 15. století Pernštejnové na svém území těžili a zpracovávali železnou rudu. Celé území patřící k Pyšolci, Zubštejnu a Bystřici získali páni z Pernštejna zpět až po majetkovém vyrovnání při svatbě Jana z Pernštejna s Bohunkou z Lomnice v roce 1446. Jiří z Poděbrad jim toto zboží potvrdil jako dědičnou rodovou držbu (1464). Koncem 15. století vykoupili Pernštejnové také zbytek Olešničky, který do té doby držela místní šlechta. Když se Pernštejnům podařilo území sjednotit, začali se starat o jeho rozvoj. Poskytli svým osadám řadu výsad (1482 Vilém z Pernštejna dal právo odúmrti Štěpánovu s okolím - Olešnička, Vrtěžíř, Kozlov, Švařec, Koroužné a Lesoňovice, 1500 osvobodil všechna sídla od povinnosti šenkovat panské víno a 1515 od bezplatného vožení panských ryb), na vodních tocích vznikaly mlýny (Vír, Koroužné, Švařec, Štěpánov). Z pernštejnského období pocházejí zřejmě i dnes už vesměs zaniklé rybníky u Olešničky (existovaly ještě v polovině 18. století). V závěru 15. století získali Pernštejnové také panství Louka s Olešnicí a někdy později do něj začlenili Vír s osadou Hamry. Zbytek sídel byl součástí pernštejnského panství, hranici zde tvořila řeka Svratka. Důsledkem tohoto oddělení bylo osamostatnění části Víru na pernštejnské straně řeky pod názvem Hrdá Ves na Bystřičkách. Urbář pernštejnského panství z roku 1582 již neuvádí Vír, ale naopak obsahuje tuto novou osadu. Hrdá Ves nepředstavovala běžnou vesnici se základem tradičních selských gruntů, nýbrž menších hospodářství zvaných podsedky. Centrem dění se stal brzy hamr na říčce Bystřičce. Ke správě pernštejnského panství byly vyžívány rychty. Už v roce 1483 existovala rychta ve Štěpánově (Štěpánov, Borovec, Čtyři Dvory, Kobylnice, Koroužné, Švařec a Vrtěříž), v Kozlově (Kozlov, Lesoňovice, Pivonice, Hrdá Ves a do roku 1579 Dvořiště) a v Ujčově (Ujčov, Olešnička, Horní a Dolní Čepí, Lískovec a Kovářová). Kozlovská rychta se nacházela dnešním domě čp. 4, který je kulturní památkou. Totéž platí pro kapli sv. Anny v Pivonicích, která je podle tradice velmi stará. Podvržená listina ji řadí už dokonce k roku 1220, původ současné stavby je obvykle kladen až do 2. poloviny 15. století. Dnešní podobu s rokokovými freskami má od roku 1771. Oblast kolem Štěpánova (Štěpánov, Olešnička, Vrtěžíř, Kozlov, Lesoňovice, Koroužné a Švařec) tvořila v závěru 15. století zvláštní část pernštejnského panství. Velmi pravděpodobně to souviselo s těžbou a zpracováním rudy v tomto regionu. Ta zde měla tradici sahající až do středověku. Potvrzuje ji mj. unikátní objev hornické osady datované do 3. čtvrtiny 13. století v lokalitě Havírna (asi 2 km severovýchodně od Štěpánova). Na ploše 16 ha jsou tu nejen zbytky důlních děl, ale i stopy po zahloubených obydlích a zbytky dvou tavících pecí. Už ve středověku se těžilo v okolí Štěpánova na několika místech - u Borovce, Švařce (Cumberk, staré štoly doložené již 1352) a u Olešničky stříbro, u Borovce a Olešničky měď, u Víru železná ruda. Rozsáhlé tavírny stávaly u Borovce, Víru a ve

Štěpánově. Hamry jsou písemně doloženy v 16. století (Vír, Švařec, Borovec, Olešnička). Centrem těžby a zpracování rud bylo městečko Štěpánov, kde byl hornický a hutnický cech a sídlo panského horního práva. Z vesnice na městečko se Štěpánov změnil někdy v polovině 16. století, jako městečko byl poprvé označen v listině z roku 1551. Zřejmě nejmladší osadou v prostoru je Kobylnice, která se poprvé zmiňuje až ve 2. polovině 17. století. Často bývá ztotožňována se vsí Nivsko, která byla zmiňována v letech 1544 - 1626. Je možné, že ves Nivsko někdy v polovině 17. století zanikla a v jejím sousedství později vznikla Kobylnice (existuje zde místní název Nivy), je možné, že došlo pouze ke změně jména.

Ve 2. polovině 16. století byli zadlužení Pernštejnové nuceni rozprodávat svůj majetek. Loucké panství, včetně osady Vír, od nich koupil Hanuš Fridrich hrabě z Hardeku a na Letovicích. Ještě v 16. století se stalo součástí panství kunštátského. Na pernštejnské panství, k němuž náležela podstatná většina zdejších sídel, došlo v roce 1596. Následovaly poměrně časté změny majitelů, po bitvě na Bílé Hoře navíc došlo k majetkovým konfiskacím. Celý region byl postižen za třicetileté války. Už v roce 1622-4 se na Bystřicku pohybovalo císařské vojsko, které musel kraj živit, ještě výrazněji však zasáhly průchody švédského vojska v letech 1643-5. Na konci války byl kraj vylidněný, zpustošený, ve vesnicích byla obydlena jen část budov. Revitalizace byla jen velmi pozvolná, brzdila ji rekatolizace, časté spory s novými vlastníky, kteří často odmítali uznat staré výsady a práva a snažili se vyždímat ze svých panství co nejvíc. Oživení zde však probíhalo rychleji než v okolí, protože zde prakticky nebylo přerušeno železářství, podporované i za války dobrým odbytem železa pro potřeby armády. Už během války vzniklo na středním toku Svratky z podnětu tehdejšího majitele pernštejnského panství (Kryštof Pavel z Lichtenštejna-Kastelkornu) několik železářských hamrů a hutí. Připomínán je např. hamr v Olešničce (1638) či v Borovci (1572, 1642). Právě tyto 2 osady společně se Štěpánovem tvořily středisko železářství. K hamrům v Olešničce přibyla na začátku 18. století vysoká pec, další byla vystavěna roku 1760, později zde vznikly slévárny kovů (zmínka 1834). Štěpánovské železo patřilo k nejlepším na Moravě a v 17. století dodávaly místní manufaktury nejvíce zbraní z celé Moravy. Zpracovávaná ruda se nejdříve těžila v blízkém okolí huti (dolování železné rudy u Štěpánova je doloženo v roce 1588, tehdejší zpráva ovšem uvádí, že se zde těží od "pradávných dob"; těžba zde byla definitivně ukončena v roce 1875) a později byla dovážena ze vzdálenějších míst (Věchnov, Lažánky, Křetín, Vřesice, Křenov, Rožná, Rudka, Pernštejn aj.). Vysoké pece měly velkou spotřeba dřeva. To bylo těženo v místních lesích a po vyčerpání dováženo z okolních panství. V 90. letech 18. století nastal pokles výroby, k oživení došlo začátkem 19. století, kdy se noví majitelé postarali o modernizaci a zvýšení prestiže štěpánovských železáren. Například v roce 1814 zde byl vyroben první provozuschopný parní stroj v habsburské monarchii. Drahá výroba vlastního železa vedla však nakonec k tomu, že v roce 1876 byl provoz vysoké pece definitivně zastaven. Zanikly i hamry, které k železárnám patřily, a železárna nadále používala dováženou litinu a ocel. V roce 1948 byla železárna zestátněna a po roce 1989 byla v restituci vrácena jednomu z majitelů. Dnes zde působí soukromá firma s tradičním slévárenským provozem, vlastní modelárnou a obrobnou. Do značné míry nezávislou enklávu tvořil Vír, kde probíhala těžba železné rudy a její zpracování v místní huti a hamrech v průběhu 16. a 17. století. Doloženy jsou Horní a Dolní hamr. Dolní hamr s mlýnem a jedním selským statkem se objevuje již v pernštejnském urbáři z konce 15. století jako osada Hamr u Víru. Po ukončení železářské výroby zde bývala mechanická tkalcovna. Budovy hamrů se nedochovaly, pouze pod dolní vyrovnávací hrází (Vír II) jsou patrné základy a náhon na mlýnské kolo. V prostoru se ještě v 18. století těžily také neželezné rudy. Bylo obnoveno dolování měděné rudy u Štěpánova, těžilo se na Cumberku u Švařce. V okolí Koroužného se těžila měděná, olověná a stříbrná ruda až do roku 1773. Jako pozůstatky starého dolování lze najít řadu odvalů a zasutou šachtu na Zemanově poli (za Korouženskou skálou) a Korouženskou štolu (dlouhou 104 m) v zátočině silnice na Horníčkově stráni. Z provozů lze zmínit pilu v Koroužném, která vznikla nejpozději v 17. století při zdejším Horním mlýně a je v provozu dodnes.

Po vydání tolerančního patentu (1782) si většina obyvatel podržela katolickou víru. Jižní část prostoru spadala k farnosti Štěpánov (Štěpánov, Borovec, Olešnička, Kobylnice, Koroužné, Kozlov, Švařec), severní část k farnosti Bystřice (Hrdá Ves, Pivonice, Dvořiště, Lesoňovice). Vír s historickou vazbou na kunštátské panství patřil k farnosti Rovečné.

Technickou památkou je chráněná dřevěná lávka s šindelovou střechou přes řeku Svratku ve Švařci, která pochází z roku 1873. Je 22 m dlouhá a 2 m široká a vedou k ní schody, protože je postavena vysoko nad hladinou řeky kvůli častému rozvodnění řeky.

Farní kostel sv. Petra a Pavla ve Štěpánově v roce 1917 vyhořel a místo něj vzniklo v letech 1923-1924 zajímavé dílo, jež figuruje v odborné literatuře mezi našimi předními kubistickými stavbami. Evropským unikátem je věžička nad presbytářem. V místě, kde dříve stával borovecký hamr (U Hamru) v roce 1936 stávala první sauna v republice. V průběhu druhé světové války probíhala v prostoru rozsáhlá partyzánská činnost. Údolí řeky Svratky, zejména malebné okolí Víru, bylo již v 19. století oblíbeným výletním místem. Postupně zde vznikalo zázemí pro turisty. ´Tento trend výrazně změnila výstavba Vírské přehradní nádrže v letech 1947-1958. Nádrž s třetí nejvyšší hrází u nás (76,5 m) slouží jako významný zdroj pitné vody pro široké okolí i jako ochrana před povodněmi, které sídla v údolí Svratky postihovaly. V souvislosti s přehradou byla v letech 1988-2000 postavena u Švařce nepříliš citlivě umístěná úpravna vody.

S kolektivizací zemědělství ve 2. polovině 20. století došlo ke změnám v krajině - slučování pozemků do velkých celků, budování rozsáhlých družstevních areálů na okrajích vesnic. Zbytky zemědělských areálů lze dosud najít u mnohých vsí (např. Koroužné, Olešnička).

Údolí Svratky v prostoru je z hlediska přírody zachovalé, málo poškozené, což potvrzují chráněná území, která se zde nalézají. V roce 1985 byla vyhlášena národní přírodní památka Švařec (mozaika suchomilných luk a pastvin na příkrých jižních svazích severovýchodně nad obcí Švařec), v roce 1996 přírodní rezervace Vírská skalka (lesní porosty na skalách a skalnatých srázech nad levým břehem Svratky nad obcí Vír) a přírodní památka U Hamrů (příkrá travnatá stráň na okraji lesa nad osadou Borovec).

Jako zajímavost lze připomenout tzv. Navrátilův mlýnek. Bylo to zařízení umístěné na Rovečínském potoce u Víru, poháněné vodním proudem, jehož součástí bylo zhruba sedmdesát vyřezávaných pohyblivých figurek. Vznikal ve 2. polovině 20. století a jeho vytvoření trvalo řadu let. Po smrti zhotovitele byl mlýnek darován jeho dědici do Horáckého muzea v Novém Městě na Moravě. Obec Vír v roce 2007 nechala vyrobit funkční repliku mlýnku.

V červenci 2002 se sousedstvím Štěpánova přehnal přívalový déšť, který zapříčinil ničivou místní povodeň na přítocích Svratky (Hodonínka). V Crhově a v Olešnici přívalová vlna zničila přes 50 domů, vážně zasažen byl i samotný Štěpánov; velké škody utrpěla např. zdejší železárna. Tato událost byla bohužel jen “předvojem” povodně, která o měsíc později postihla většinu území České republiky.

Krajinu celého prostoru tvoří nepravidelné podélně položená mozaika luk se sady, polí, pastvin, a lesů. Pole jsou na méně svažitých místech především v údolní nivě nebo na navazující terase nad řekou a jsou zde scelená do podélných bloků sledujících údolní osu. Ve stráních převládají pastviny a polokulturní louky, místy se dochovaly květnaté přírodě blízké louky. Sídla jsou položena k řece v místech soutoku s přítokem Svratky, neboť je zde vždy více místa k zasazení sídla; Vír leží na soutoku Bystřice a Svratky, Koroužné na soutoku Tresenského potoka a Svratky, Švařec je zasazen do soutoku Brťovského potoka a Svratky a Štěpánov k soutoku Hodoníny se Svratkou. Sídla reprezentují vsi položené podél osy údolí k řece a jen výjimečně obsazují přilehlé stráně, jako např. nová zástavba ve Štěpánově, nebo zástavba Víru ve stráni nad řekou Na Kopci. Sídla mohou díky charakteru zástavby připomínat místy městys. Převládá uliční formace, která vznikla postupným zahušťováním a rozvojem zástavby podél komunikací vedených údolím. Místy se zástavba rozvíjí do bočních údolí (Vír podél Bystřice a Rovečenského potoka, Švařec podél Záskalského potoka, Štěpánov podél Hodonínky). Původní charakter vsí však byl odlišný. Převážně šlo o lesní lánové vsi nebo smíšenou formaci s rozvolněnou zástavbou zemědělských dvorů a při řece byly především mlýny. Štěpánov připomíná lánovou ves s dochovanými zemědělskými usedlostmi. Na řece Svratce zde bylo vystavěno v minulosti několik mlýnů a hamrů (několik mlýnů a hamrů v okolí Víru, v Koroužném, Švařci, ve Štěpánově), o čemž svědčí nejen náhony, ale dochované objekty, které jsou však často poničeny nebo přestavěny na tovární provozy (zejména Vír). Sídla doplňuje řada samot a osad položených buď k řece (Veveří, Hamry, Pod Horou, Borovec). Na sídla navazující plužina měla

charakter především nepravých tratí a drbných úseků, u Štěpánova byly dříve patrné záhumenice, které jsou dnes z velké části zarostlé. Sídla v údolí spojuje hlavní komunikace sledující řeku Svratku. Ta je v sídlech přemostěna rozličnými mosty i lávkami. Pro celé údolí Svratky až po Doubravník jsou typické ojedinělé zastřešené lávky, z nichž jedna se nachází právě v tomto prostoru ve Švařci. Do malebného venkovského prostředí se v současné době propisuje dopad zřízení vodní nádrže Vír I, která slouží jako zásobárna pitné vody pro Novoměstsko, Bystřicko a část Žďárska, a dále také Brno. V údolí Svratky u Víru dominuje betonová přehradní hráz o výšce 76,5 m. K přehradě také náleží hydroelektrárna se dvěma turbínami a stanice pro úpravu na pitnou vodu. Součástí vodního díla Vír I je vyrovnávací nádrž Vír II, vybudovaná na začátku říčního meandru pod obcí Vír. Po stavbě přehradní hráze zůstal tzv. ubytovací tábor sestávající z osmi stavebních objektů vůči sídlo poměrně odlišného měřítka. Tyto objekty byly později integrovány obcí. U švařce se nachází rozsáhlý komplex úpravny pitné vody, který svým pojetím zcela zničil rázovitost Švařeckého prostoru s loukami a pastvinami nad sídlem a výrazně narušil malebný obraz prostoru údolí. Okrajem Koroužného prochází údolím napříč nadzemní elektrické vedení 110 kV v blízkosti úpravny pitné vody. Významným fenoménem území jsou pozůstatky po těžbě rud v celém území, kdy zde zbyla řada zařízení, štol, odvalů hlušiny v lesích. Nad osadou Borovec je v lesích zbudována poměrně rozsáhlá obora. Ve víru i ve Štěpánově je zbudována řada výrobních provozů, které jsou i dnes využívány (železárny ve Štěpánově, výroba bytového textilu a kovovýroba apod.). Ve Víru se nachází u tzv. Vírské promenády na břehu Svratky moderní stavba kaple sv. Sedmipočetníci, která mírně dominuje sídlu, Štěpánovu kostel s věží kostel sv. Petra a Pavla. V Koroužném je kaplička sv. Antonína Paduánského, která je součástí malebného prostoru s venkovskými chalupami ve stráni nad řekou, nad Švařcem se nachází dnes velmi vzácná stavba polodřevěná kaple Nejsvětější Trojice zbudované zbožnými horníky. Řeka Svratka je místy technicky upravena (zejména v okolí Víru), a jsou na ní zbudovány stále funkční mlýnské náhony. Charakter Štěpánova dnes významně mění novostavby uspořádané ve stráních nad sídelm a též četné chatové kolonie u Hodonínky a Svratky.

Uspořádání celého místa je dáno osou řeky Svratky, které je podřízena podélná orientace ploch a vedení komunikací. Převládající přírodní charakter údolí je místy necitlivě potlačen stavbami údolní nádrže Vír I a II a úpravny pitné vody, nadzemním vedením elektrického proudu 110 kV, které v území pohledově místy potlačují harmonické měřítko krajiny. Uspořádání krajiny vytvářející rámec sídel respektuje reliéf i údolní osu což samo o sobě vytváří dobře čitelný harmonický vztah v krajině. Charakter zástavby sídel i venkovských objektů v rozvolněných okrajích, četné sady v okrajích sídla, zeleň uplatňující se v obrazu sídla v krajině, a šířka a vedení komunikace vůči prostoru údolní nivy vytváří harmonické měřítko krajiny. Území je bohaté na kulturní dominanty, vyjma kostela ve Štěpánově, starobylou kapli nad Švařcem, krytý most ve Svařci, je zde řada dochovaných štol, ale i přehradní hráz, která ačkoliv jde o technické dílo, je dnes přijímána jako významná kulturní dominanta území. Harmonická kulturní krajina prostoru je součástí přírodního parku Svratecká hornatina.

Krajina v okolí Štěpánova nad Svratkou (Foto: http://www.ziveobce.cz)

Rekonstruovaná dřevěnice v historické části Víru

Tůň pod skálou na řece Svratce u Švařce nazývaná Hastrmanka

7.14.1 Významné znaky přírodní charakteristiky místa

členitý reliéf na styku několika vrchovin mající místy charakter hornatiny, v ose orientovaný a prudkými stráněmi omezený prostor hluboce zaříznutého údolí řeky Svratky a jejích přítoků, prudké stráně a vrcholové partie nad údolím zalesněné smrkovými a smíšenými porosty buky a smrku s jedlí, svahy se strukturními hřbety a suky, a skalními útvary, řeka Svratka a její drobné přítoky v přírodním kamenitém korytě doprovázené břehovými porosty s tůněmi a místy i skalkami na břehu, dochované lokality pastvin s typickými druhy rostlin a s jalovcem, zakrslé dubové porosty ve stráních, vzrostlá zeleň doprovázející liniové objekty v krajině (komunikace, fragmenty mezí, hranice scelených bloků, zeleň doprovázející tradiční objekty zemědělských usedlostí a obrazy venkovských sídel, louky a pastviny ve stráních, kulturní louky udržované sečením v údolní nivě řeky Svratky, hojně dochované ovocné sady se starými vysokokmeny v okrajích sídel a ve volné krajině v okolí Koroužného, Hamrů, Štěpánova, travnaté pásy a louky v okrajích sídel a podél komunikací, drobný vodopád u Víru, naleziště rud

7.14.2 Významné znaky historické charakteristiky místa

dochované prvky historického uspořádání krajiny středověké plužiny (meze, remízky, kamenice, lesíky, úvozové cesty) u Štěpánova, Švařce, pozůstatky historické těžby rud (zejména stříbra) v okolí (štoly, odvaly), dochované sady v okolí Štěpánova, Koroužného, Švařce, Borovce), venkovská sídla situovaná k řece Svratce a rozvolněná zástavba nad údolní nivou podél komunikací, dochované uzavřené dvory a zemědělské usedlosti v původním prostorovém uspořádání (zejména ve Štěpánově a e Švařci), kostel ve Štěpánově, komunikace vedené v historické stopě, polodřevěná kaple Nejsv. Trojice nad Švařcem, kaple v Koroužném a ve Víru, přehradní ráz údolní nádrže Vír I, krytý most ve Švařci

7.14.3 Významné znaky kulturní charakteristiky místa

hospodářské lesy s pasekami a pravidelnou sítí cest a okraji, venkovská sídla s typickými zemědělskými usedlostmi v tradičním uspořádání, komunikace respektující přírodní podmínky a měřítko krajiny místa mající místní rámec, místy scelené bloky v údolní nivě, zemědělské a výrobní areály v okraji Koroužného, zástavby bez kontextu ve Stěpánově, Víru, Koroužném narušující tradiční interiér sídla i jeho obraz v krajině, turisticky přírodní památky a rezervace, štoly, nadzemní elektrické vedení 110 kV procházející prostorem u Kroužného, údolní nádrž Vír I s vysokou betonovou hrází, tovární objekty s výrobními provozy ve Víru a Štěpánově, známá místa událostí či pověstí

7.14.4 Významné znaky pohledové a prostorové charakteristiky

blízké vymezující horizonty zalesněných okrajů údolí s vrchy, významné vrchy Bajerův kopec, Dubovice, Sokolí hora, výrazně se uplatňující přírodní osa údolí řeky Svratky, průhledy do údolí řeky Svratky nerušené dílčí horizonty zalesněných svahů, místy pestrá mozaika polí, luk a pastvin se sady, nerušené zalesněné horizonty, četné malebné kouty v území dané pestrou mozaikou krajiny se vzrostlou zelení v členitém reliéfu, dominanta kostelů ve Štěpánově uplatňující se v jeho krajinném rámci

7.14.5 Významné pozitivní kulturní dominanty místa

kostel ve Štěpánově s věží, moderní kostel ve Víru, starobylá polodřevěná kaple nad Švařcem, krytý most ve Svařci, řada dochovaných štol, přehradní hráz údolní nádrže Vír I

7.14.6 Znaky snižující krajinný ráz místa

halové objekty zemědělských a výrobních areálů v sídlech a jejich okrajích, především úpravny pitné vody, místy scelené bloky orné v údolní nivě řeky Svratky, narušený zalesněný horizont nadzemním elektrickým vedením 110 kV, novostavby bez kontextu ve Štěpánově a v Koroužném i Víru, četné necitlivé přestavby a dostavby tradičních usedlostí

7.14.7 Zajímavosti a významné prvky místa

PP U Hamrů, s druhově bohatými travobylinnými společenstevy s xerotermní vegetací a výskytem zvláště chráněného druhu vemeníku dvoulistého a hořce křížatého, NPP Švařec společenstva suchých trávníků s jalovci a vstavačovitými, mezofilních ovsíkových luk a mezofilních bylinných lemů; vzácné a ohrožené druhy rostlin, zejména populace kriticky a silně ohrožených druhů švihlíku krutiklasu a vstavače kukačky, včetně jejich biotopů; vzácné a ohrožené druhy živočichů, zejména populace druhu modrásek černoskvrnný, včetně jeho biotopu, kostel ve Štěpánově s věží, moderní kostel ve Víru, starobylá polodřevěná kaple nad Švařcem, krytý most ve Svařci, řada dochovaných štol, přehradní hráz údolní nádrže Vír I

7.14.8 Ochranné podmínky:

- Respektovat a zachovat přírodní charakter řeky Svratky a jejích břehů mezi Vírem a Štěpánovem
- Respektovat a zachovat okraje lesních porostů a smíšený charakter lesních porostů, zamezit jejich velkoplošné těžbě
- Zajistit ochranu nerušeného prostoru významných zalesněných vrchů v území, zejména pak masivu Bajerova kopce, Dubovice, Jahodné, Sokolí hory, a zamezit výstavbě výškových staveb či nevhodně koncipovaných rozhleden přesahujících vymezující horizont, respektovat stávající harmonický charakter zalesněných návrší nad údolím, které tvoří kulisu míst v údolí
- Zachovat charakter přírodních scenérií v krajině, zejména v místech zachovalých pastvin s jalovcem, v okrajích lesa, či u řeky s typickými břehovými porosty, skalisky a tůněmi
- Zachovávat přírodní charakter drobných vodních toků doprovázených loukami a břehovými porosty
- Respektovat vzrostlou zeleň doprovázející liniové objekty v krajině, zejména stromořadí podél hlavní komunikace
- Zachovávat louky a pastviny, místy se sady v území, zamezit jejich zalesňování nebo velkoplošnému zornění
- Dbát na převažující měřítko zástavby a jeho harmonický vztah ke krajinnému rámci, respektovat soulad s přírodními podmínkami v území, který vytváří harmonický vztah v krajině
- Zamezit výstavbě v doposud nezastavěné krajině a v prolukách v rozvolněné zástavbě mimo sídla, zamezit výstavbě měřítkem a vztahy se vymykajícím objektům na celém území, začlenit mohutný vzhledem cizorodý areál úpravny pitné vody nad Švařcem do krajinného rámce vhodnou úpravou objektu i jeho okolí

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

- Respektovat historický obraz tradičních usedlostí a typický obraz zástavby v historických fragmentech jednotlivých sídel a jejich tradiční prostor s loukami, zahradami a sady
- Respektovat dominantu kostela s věží ve Štěpánově
- Zachovat a respektovat prostory štol, zachovat jejich historický charakter, zechovat a respektovat venkovský prostor krytého mostu ve Švařci, charakter samot a osad a zabránit jejich zastavování a nevhodnému rozvoji
- Respektovat nerušené výhledy z Kopicova vrchu ke Štěpánovu do údolí řeky Svratky a zachovat nerušené horizonty zalesněných vymezujících vrchů
- Respektovat a zachovávat prostory v okrajích sídel s loukami a sady
- Zachovat úvozové cesty v krajině a obnovovat je

7.14.9 Úkoly pro územní plánování

- Nevymezovat plochy zástavby v nezastavěné krajině bez kontaktní návaznosti na sídlo, nezahušťovat proluky typické pro charakter rozptýlené a rozvolněné zástavby, zafixovat zastavěné prostory, zamezit vzniku další rekreační zástavby ve volné krajině
- V uspořádání krajiny ochránit sady ve volné krajině, dochované meze, kamenice, remízky i úvozové cesty
- Zachovat charakter dochovaných fragmentů původní zástavby a jednotlivých historických objektů s typickými prostory, zachovat a respektovat historickou centrální část Štěpánova v prostoru návsi s kostelem, zachovat sídla ve stávajícím plošném vymezení bez dalšího rozšiřování do krajiny a zamezit výstavbě, která uspořádáním hmot, orientací, umístěním i architektonickým výrazem nerespektuje převládající charakter sídla
- Respektovat a zachovávat převažující podlažnost zástavby vycházející z charakteru tradičních objektů, respektovat při vymezování funkčních ploch pro výstavbu prostorové uspořádání sídla a převažující charakter zástavby, zachovávat a obnovovat doprovodnou zeleň v okraji sídla a zachovat její poměr vůči sídlu, zachovat stávající poměr nezastavěných a zastavěných ploch
- Respektovat charakter rozvolněné zástavby v okrajích sídel a v krajině, charakter samot a zachovat jej, nezastavovat tzv. proluky a nezahušťovat tuto zástavbu

7.14.10 Cílové charakteristiky krajiny z pohledu krajinného rázu

- Dochované a udržované historicky cenné objekty a objekty zemědělských usedlostí
- Nerušené zalesněné horizonty, přírodě blízké lesy ve stráních se skalisky
- Obhospodařovaná krajina se zachovalými vztahy sídla a jeho krajinného rámce
- Četná stromořadí podél silnic s ovocnými dřevinami, sady v krajině, remízky a meze se zelení
- Přírodní květnaté louky v krajině, pastviny s jalovcem
- Zvelebené a udržované prostory v sídlech
- Malebné výhledy do údolí Svratky bez narušení
- Začleněný areál úpravny pitné vody nad Švařcem
- Dochované a udržované historické sady v okolí sídel a ve stráních nad údolím
- Respektované přírodní a historické památky
- Řeka Svratka v přírodním korytě, přirozená břehová společenstva a skalky u vody, respektovaný přírodní charakter údolí

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

7.15 Údolí Nedvědičky

Malebný prostor krátkého zaříznutého údolí pravostranného přítoku Svratky říčky Nedvědičky s několika drobnými sídly a dominantou gotického hradu Pernštejn.

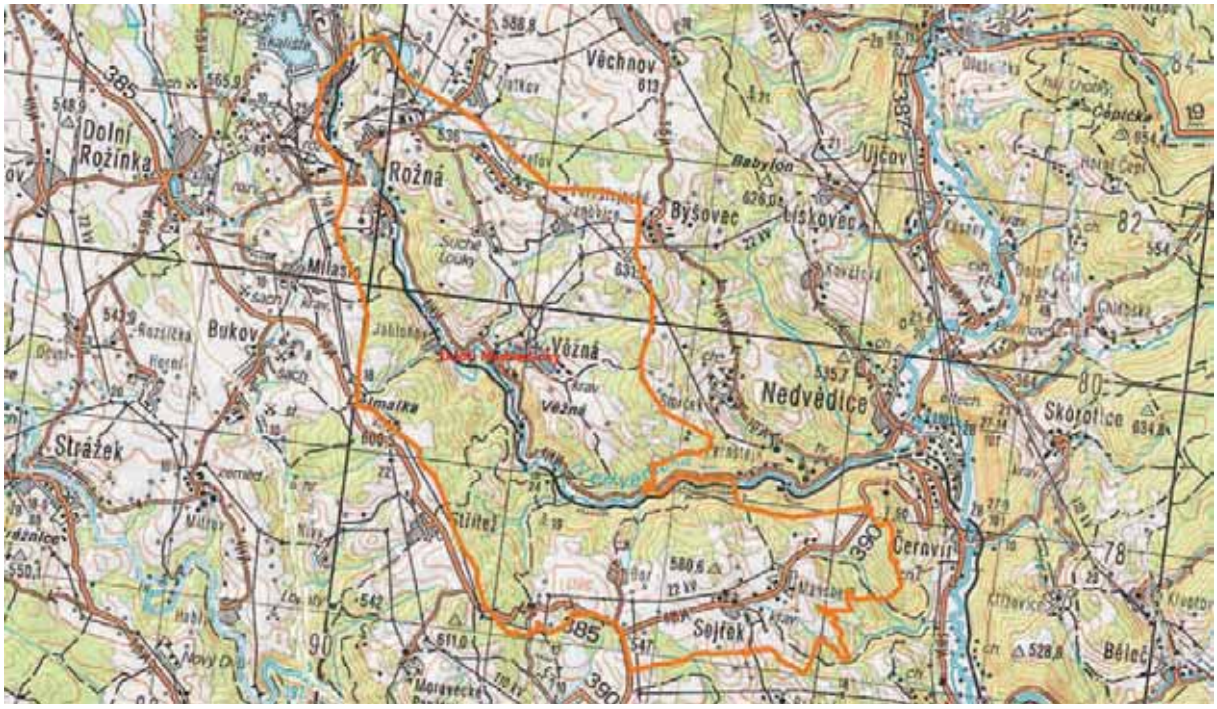

Území Nedvědicky utváří především Pernštejnská vrchovina rozčleněná četnými údolími a zejména hluboce zaříznutým údolím řeky Svratky. Údolí Nedvědičky je bočním údolím pravostranného přítoku drobné říčky, která zde vytvořila malebný, zalesněnými vysokými stráněmi vymezený prostor. Vrchovina je složena ze svorů, rul a ambfibolitů svrateckého krystalinika. V údolí je ve stráních mnoho skalních výchozů v lesích a místy přímo nad řekou (Věžná, Kopaniny). Území odvodňuje říčka Nedvědička, s jejími krátkými přítoky, z nichž nejvýznamnějším je Janovický potok. Meandrující Nedvědička na dně údolí vytvořila místy poměrně úzkou nivu, která se mezi Jabloňovem a Věžnou a pod vrchem Věžná rozšiřuje. Říčka je lemována břehovými porosty především z olše a různě podmáčenými převážně kulturními loukami, z nichž velká část je udržována sečením. Zajímavým přírodním fenoménem místa je vodopád pod Kopaninami na jednom z přítoků Nedvědičky. Převážná část strání nad údolím je zalesněna především smrkovými porosty s vtroušenými listnáči a místy s borovicí. Odlesněné enklávy v okolí Rožné a Věžné tvoří nepravidelná mozaika polí a luk místy scelených do rozsáhlých bloků, v údolí pak převládají především kulturní louky a jen místy drobná pole. Místy zejména ve svažitých prostorech se dochovaly linie mezí, které doprovází lemy vzrostlé zeleně a zarostlé remízky. Vzrostlá zeleň významně doplňuje obrazy sídel Jabloňov, Věžná, ale zejména samotu Suché Louky, Pernštejnské Janovice a Josefov. Tradiční usedlosti jsou často doprovázeny vysokými kmeny mnohdy věkovitých listnáčů a v okrajích sídel v

místech dochovaných humen jsou stále sady s ovocnými vysokokmeny. Prostor mezi věžnou a Býšovcem tvoří pestrá drobnná mozauka mezí a kamenic s lesíky a remízky, jež doprovází vzrostlá zeleň.

Nejstarším sídlem v prostoru je pravděpodobně Rožná. Ve druhé polovině 13. století stával na kopci Hradisko v severovýchodní části Rožné tvrz či hrádek, o kterém se uvažuje jako o možném nejstarším sídle pánů z Medlova, pozdějších Pernštejnů v tomto kraji. Nejsou o něm žádné písemné zprávy, podle nálezů se předpokládá vznik v polovině 13. století a zánik na přelomu 13. a 14. století. Pozůstatky hrádku zčásti smazala pozdější těžba, do dnešní doby se zachoval val s příkopem. Zhruba do stejné doby jako hrádek je datován i kostel sv. Havla, který tvoří dominantu obce. První zpráva o vsi pochází z poloviny 14. století (1349), její název souvisí velmi pravděpodobně s rozžínáním strážních ohňů na staré cestě z Brna vedoucí přes Bystřici a Jimramov do Poličky a dále do Čech. Osídlování zdejšího území bylo úzce spjaté s nedalekým hradem Pernštejnem, jehož existence je potvrzena k roku 1285, kdy členové rodu zubří hlavy poprvé použili přídomek z Pernštejna. V souvislosti s tímto hradem byly poprvé zmíněny vsi Bor, Jámy, Sejřek, Býšovec (1350). S Pernštejny je spojen také Jabloňov (první zmínka 1361), který společně s Rožnou měl vazbu na Pyšolec a společně s ním se téměř na několik desítek let stal markraběcím majetkem. Ten byl propůjčován či zastavován různým pánům, z nichž nejvýznamnější byli páni z Kunštátu. Většina sídel v prostoru měla ve 14. a v první polovině 15. století více majitelů. Vedle Pernštejnů a Kunštátů tu měl majetek Jan z Křižanova (podíl v Boru) a drobná místní šlechta. V roce 1376 je zmíněn Albert z Věžné, který později používal přídomek z Vojetína, místní šlechta byla v Boru (zmínky 1351 - 1466), v Byšovci (zmínky 1398 - 1521), ve Střítěži (první zmínka 1356). Členové rodu Vrchoslavů ze Střítěže žili ještě v průběhu 16. století, kdy už žádný majetek v této vsi nedrželi. Také (Pernštejnské) Janovice (první zmínka 1406) byly v 15. století rozdrobené na více vlastnických podílů a probíhaly zde četné majetkové přesuny. Teprve ve druhé polovině 15. století došlo ke sjednocení území v rukou pánů z Pernštejna. Severní část prostoru spadající k bývalému pyšoleckému zboží (Jabloňov, Rožná) začlenili do mitrovské části svého panství, zbytek pak do části pernštejnské. Sjednocení majetku umožnilo Pernštejnům zaměřit se na jeho rozvoj. Poskytli svým osadám řadu výsad - 1487 vsi v okolí Pernštejn byly osvobozeny od konání hlásky na hradě - Bor, Býšovec, Sejřek; 1500 osvobodil Vilém z Pernštejna všechna sídla od povinnosti šenkovat panské víno a 1515 od bezplatného vožení panských ryb. Byly zakládány rybníky (Rožná - připomínán rybník Kuchyna, Sejřek), na Nedvědičce vznikaly mlýny (Rožná, Jabloňov, Věžná - Spálený mlýn, Bor, Pernštejn). Mlýn byl také u nově založené osady Dvořiště u Rožné (první zmínka 1500). Někdy v té době naopak asi zanikla ves Janovice (Pernštejnské), v závěru 15. století zprávy o ní mizí; snad tu zůstal jen dvůr. Podobný osud postihl o století později také ves Jámy. Ještě v průběhu 16. století byla zmiňována v souvislosti se zákupní rychtou v Sejřku a při prodeji pernštejnského panství (1596), ale v roce 1605 už je zde zmíněn pouze dvůr (Nový Dvůr). Svobodné rychty byly také ve Věžné (patřil k ní Býšovec) a v Rožné (patřil k ní Jabloňov). Fara v Rožné existovala už v 15. století, tehdy ji však vlastnili nekatolíci. Znovu se připomíná roku 1573, ale už v roce 1590 byla Rožná pouhou filiálkou k Bystřici a fara postupně chátrala. S touto situací pravděpodobně souvisí výstavba kostela sv. Martina ve Věžné koncem 16. století. V roce 1589 zadlužení Pernštejnové zastavili mitrovské panství, v roce 1596 jej společně se sousedním pernštejnským panstvím prodali moravskému zemskému purkrabímu Pavlu Katarynovi z Kataru.

Nastartovaný rozvoj přerušila třicetiletá válka, během níž došlo ke zpustošení sídel i krajiny a značnému úbytku obyvatel. Pro prostor bylo zřejmě nejtěžší období okolo roku 1645, kdy Švédové neúspěšně obléhali hrad Pernštejn, na což krutě doplatilo městečko Nedvědice v podhradí. Z válečných útrap se celý region vzpamatovával jen velmi zvolna a k oživení došlo až ve 2. polovině 18. století.

Už před vypuknutím války (1618) se osudy pernštejnského a mitrovského panství oddělily. Mitrovské panství pak v průběhu 17. století prodělalo řadu změn. V roce 1624 bylo novým majitelem připojeno k moraveckému panství. Od něj byl v roce 1656 oddělen a prodán roženecký statek, který tvořila Rožná s Dvořištěm, Jabloňovem, Milasínem a Bukovem. V roce 1661 došlo k dalšímu prodeji a roženecký statek byl začleněn do pernštejnského panství, kde setrval až do roku 1848. Nakrátko byla ještě osamostatněna Rožná s Rodkovem a

dvěma dvory ve Vojetíně, kterou si na 10 let (1710-20) ponechal bývalý majitel pernštejnského panství (František Antonín z Lichtenštejna-Kastelkornu) po jeho prodeji. Pak se tento celek vrátil k pernštejnskému panství. Bývalý pernštejnský majetek získal v první polovině 18. století rod Mitrovských z Nemyšle. Mitrovští se starali o rozvoj svých panství a udrželi si na zde prestižní postavení až do období první republiky.

Roku 1710 se v místě Pernštejnských Janovic zmiňuje jako jediná budova vrchnostenský dvůr, ve 2. polovině 18. století byl však zrušen a jeho polnosti byly rozprodány poddaným. To vedlo k obnovení původní vesnice, která od 2. poloviny 19. století tvoří součást obce Věžná. Zhruba ve stejné době jako Pernštejnské Janovice vznikla na části pozemků zrušeného panského dvora osada Josefov, pojmenována po tehdejším majiteli pernštejnského panství Josefu Stockhammerovi. Součástí obce byla i skupina domků postavených za vrškem a nazvaných Suché Louky. V roce 1803 tehdejší majitelka pernštejnského panství Josefína Schröfflová z Mansberka darovala několika panským dělníkům půdu k vystavění domků v sousedství Nového Dvora (v místě zaniklé osada Jámy). K dosavadním dvěma domům přibylo dalších osm. Kolonie dostala název Mansberk a dnes je součástí obce Sejřek. V provozu je zde pila a chovatelská stanice koní, která nabízí projížďky v sedle i v kočáru.

V 17. a 18. století došlo k řadě změn v uspořádání farností, které se nakonec ustálilo tak, že většina sídel patří do farnosti Rožná, jižní část prostoru k farnosti Doubravník (Sejřek) a farnosti Olší (Bor). Bývalá fara v Rožné během třicetileté války zanikla, nová byla zřízena až roku 1665 z opuštěného stavení a teprve v roce 1765 byla vystavěna jednopatrová budova. Po vydání tolerančního patentu se část zdejších obyvatel přihlásila k evangelickému vyznání, nicméně většina zůstala katolická.

V 17.století se v okolí Sejřku v lese „Mokřa“ těžila železná ruda. Ta se těžila také v okolí Rožné; zdejší doly koupily v roce 1860 štěpánovské železárny. Vrch Hradisko u Rožné je nalezištěm řady vzácných nerostů (turmalín, opály, topasy, beryl, triplit, zirkon, hematit, pyrit). V roce 1785 zde byl objeven a popsán nový minerál lepidolit (slída bohatá na lithium, které způsobuje její zbarvení), který se používal pro výrobu lithných sloučenin, pro pyrotechnické účely a v kamenářství. Lepidolit se zde těžil od roku 1792 a těžba pokračovala s několika přestávkami až do roku 1944. Po dolování se zachovaly tři zakonzervované chodby.

K oživení nepochybně přispěla železniční trať spojující Žďár a Tišnov (stoupání až 23%), která byla zprovozněna v roce 1905. Stanice měla v Bystřici a Rožné, v roce 1907 byla zřízena železniční zastávka ve Věžné. Lokálním centrem prostoru se stala Rožná, kde v první polovině 20. století pracovaly dvě cihelny, dva mlýny, dvě pily a byla zde v provozu výroba cementového zboží. Byla zde záložna, hotel, pošta, a železniční stanice. V okolí bylo několik rybníků, které dnes slouží k rybolovu, některé i k rekreaci a koupání.

V roce 1945 byly na základě prezidentského dekretu veškeré majetky Mitrovským zkonfiskovány a hrad Pernštejn připadl státu. V jeho vlastnictví se tato mimořádně významná památka nalézá dodnes.

V poválečných letech vzhled krajiny ovlivnila kolektivizace zemědělství - slučování pozemků do velkých celků, budování rozsáhlých družstevních areálů na okrajích vesnic. Zemědělské budovy lze najít u většiny vsí dodnes, rozsáhlý areál je např. u Rožné.

Významnou změnu kraji přinesl nález ložisek uranu v oblasti Dolní Rožínka - Rozsochy - Bukov (ROŽNÁ) a v oblasti Olší - Drahonín - Bor (OLŠÍ). Po geologickém průzkumu (1954-6), při němž bylo bylo objeveno také ložisko mramoru u Sejřku, zde byla zahájena těžba. V roce 1968 byl v sousedství dolů zahájen provoz úpravny rud DIAMO.

V některých vesnicích v prostoru se zachovaly zbytky lidové architektury (např. Bor). Ve většině sídel stojí kapličky - Josefov (kaple Panny Marie Lurdské z roku 1895), Sejřek (kaplička sv. Anny z roku 1876 byla pro zchátralý stav odstraněna a v roce 1998 nahrazena nedaleko nově vystavěnou kaplí Panny Marie), Bor (1998), Jabloňov (zrekonstruovaná kaplička sv. Andělů Strážných s funkční zvonicí).

Z bývalého Šiborova statku (čp. 13) v Sejřku byla vytvořena terapeutická farma pro léčbu drogové závislých, která zahájila provoz v roce 1999.

Krajina v okolí Jabloňova v údolí Nedvědičky

Krajinu celého prostoru tvoří hluboce zaříznuté údolí, jehož prudké stráně jsou převážně zalesněny. Odlesněným částem místy dominují scelené bloky orné půdy v plošších částech na okraji údolí. V řadě míst však se stále zachovala tradiční struktura i textura krajiny, jíž dominuje uspořádání jednotlivých tratí omezených liniemi mezí, kamenic, úvozových cest a remízků. Jedná se především o poměrně velký prostor mezi Věžonu, Pernštejnskými Janovicemi a Smčkem, drobné prostory s fragmenty mezí na svažitějších místech u Rožné, Boru a pod Sejřkem. Sídla jsou zasazena buď přímo do údolí Rožná, Jabloňov, Věžná, Pernštejn (mimo území), nebo na jeho okraj Josefov, Pernštejnské Janovice, Bor, Sejřek, osady Mansberk, Nový dvůr. Tato sídla jsou usazena do závěrů údolí krátkých přítoků Nedvědičky, Sejřek pak Svratky. Převážná většina sídel si zachovala historická jádra s tradičními objekty zemědělských usedlostí v původním prostorovém uspořádání, avšak řada z usedlostí byla v nedávné minulosti necitlivě přestavěna nebo dostavována ve smyslu novodobých staveb rodinných domků městského charakteru. Sídla Rožná a Věžná byli v nedávné minulosti doplněna výstavbou novostaveb bez kontextu k sídlu a zejména Rožná změnila díky tomu tvář. Navzdory tomu si většina sídel v území zachovává svůj typický venkovský charakter, který umocňují mnohde dochovaná humna s loukami a sady s vysokokmeny. Věžné a Rožné dominují kostely s věží. V území na okraji vsí chybí všudypřítomné zemědělské areály, jen u Rožné je umístěn k silnici do Zlatkova poměrně rozsáhlý zěmědělsko výrobní areál s halovými objekty. Krajina je protkána úvozovými a lesními nezpevněnými cestami vedenými po vrstevnicích a spojují řadu prostorů. Typickou kulturní dominantou celého údolí je monument starobylého gotického hradu Pernštejn. Údolním prostorem kromě komunikace je vedena železnice s jedinou tratí vedoucí do Nedvědice a dále do Tišnova. Nad Rožnou je situován stožár mobilního operátora.

Prostoru dominuje výrazně se uplatňující údolní osa, spojující jak prostory uvnitř údolí, tak i na jeho okraji, kde jsou převážně situována drobné vsi. V okolí sídel jsou odlesněné plochy, které utváří nepravidelná mozaika luk polí, pastvin a drobných lesů v členitém reliéfu. Tato mozaika je místy značně nepravidelná, neboť v rovinatějších částech byly v minulosti sceleny plochy do větších bloků orné půdy. Mezi Věžnou, Pernštejnskými Janovicemi a Býšovcem, kde se hojně zachovaly prvky historického členění krajiny jsou plochy menší a mozaika krajiny pestřejší. V ostatních částech se meze dochovaly jen z části a převažuje zde krajina se scelenými bloky orné či kulturních luk. Prostor údolí sevřen stráněmi v zalesněném horizontu, zatím co okrajové vrcholové části údolí jsou otevřené a dovolují průhledy po krajiny v okolí údolí. Výraznou kulturní dominantou celého území je gotický hrad Pernštejn, jehož obraz se opírá o ničím nerušené kulisy zalesněných vrchů čímž vzniká harmonický vztah v krajině i harmonické měřítko v krajině. Dominantu hradu je možné zahlédnout z vyvýšených míst jižně od Smrku, v okolí Sejřku a z některých průhledů nad Věžnou. Prostoru v okolí Věžné dominuje kostel sv. Martina umístěný na okraji vsi do vyvýšeného, malebného a zachovalého prostoru humen se sady a ve svahu na okraji historického jádra Rožné je položen kostel sv. Havla s věží. Harmonické vztahy v krajině tvoří především soulad přírodních podmínek s umístěním sídel i s jejich vnitřním uspořádáním, vedení komunikací údolím i v jeho okraji respektující údolní osu. Měřítko krajiny určuje především prostor údolí, proporce tradiční zástavby a velikost ploch. Harmonické měřítko lze spatřovat na úrovni zástavby v souladu proporcí jednotlivých objektů v zastavěných prostorech a v souladu proporcí ploch vůči krajinnému rámci.

Krajina v okolí Suchých luk směrem k údolí Nedvědičky

7.15.1 Významné znaky přírodní charakteristiky místa

členitý reliéf Pernštejnské vrchoviny s prostory hluboce zaříznutého údolí Nedvědičky a jejích krátkých přítoků, zalesněné svahy se smrkovými porosty s příměsí listnáčů a místy se skalami borovice, svahy se strukturními hřbety a suky, a místy se skalními výchozy, meandrující říčka Nedvědička a její drobné přítoky v přírodním korytě doprovázená břehovými porosty, údolní niva vyplněná kulturními loukami, místy podmáčenými loukami, drobný vodopád na jednom z přítoků Nedvědičky, vzrostlá zeleň doprovázející liniové objekty v krajině (místní komunikace, meze, remízky, hranice scelených bloků, zeleň doprovázející tradiční objekty zemědělských usedlostí a obrazy venkovských sídel, louky a pastviny ve stráních, kulturní louky udržované sečením v údolní nivě Nedvědičky, dochované ovocné sady se starými vysokokmeny v okrajích sídel v prostoru humen, travnaté pásy a louky v okrajích sídel a podél komunikací, drobná prameniště v lesích

7.15.2 Významné znaky historické charakteristiky místa

pozůstatky historické těžby v prostoru Hradiště a v lesích (štoly, odvaly), místy hojně dochované prvky historického uspořádání krajiny středověké plužiny (meze, remízky, kamenice, lesíky, úvozové cesty), zejména mezi Věžnicí a Pernštějnskými Janovicemi a Smrčkem, venkovská sídla situovaná k Nedvědičce a zástavba nad údolím položená podél jeho osy, dochované uzavřené dvory a zemědělské usedlosti v původním prostorovém uspořádání (zejména Pernštejnské Janovice, Josefov, Suché Louky, Jabloňov, historické jádro Věžnice, Bor, Sejřek), dochovaná humna s loukami a sady s vysokokmeny, kostely ve Věžné a v Rožné, kaplička v Josefově, místní komunikace vedené v historické stopě, železnice v údolí vedená v tradiční trase, dochované mlýny na Nedvědičce

7.15.3 Významné znaky kulturní charakteristiky místa

hospodářské lesy s pasekami a pravidelnou sítí cest a místy i okraji, venkovská sídla s typickými zemědělskými usedlostmi v tradiční struktuře i uspořádání, komunikace respektující přírodní podmínky a měřítko krajiny místa mající místní rámec, scelené bloky orné v okolí Věžné, Boru, Sejřku, Josefova a Rožné v plošších částech území, kulturní louky položené do údolní nivy, lom a doprovodná zařízení, zemědělské a výrobní areály s halovými objekty bez začlenění do krajiny v Rožné, zástavba bez kontextu v Rožné, Věžné, Josefově, u Sejřku narušující interiér sídla i jeho obraz v krajině, štoly po těžbě rud, lom na lithium nad Rožnou, železnice Žďár nad Sázavou - Tišnov procházející údolím, hlavní komunikace sledující údolní osu se stromořadím, místní komunikace v okolí sídel a v sídlech

7.15.4 Významné znaky pohledové a prostorové charakteristiky

nerušené vymezující horizonty zalesněných okrajů údolí s vrchy patrné z prostorů údolí, členité horizonty patrné z okrajů údolí, výrazně se uplatňující přírodní osa údolí Nedvědičky, průhledy do údolí v okolí Věžné a Pernštejnu, nerušené dílčí horizonty zalesněných svahů, pestrá mozaika polí, luk a pastvin mezi Věžnou a Pernštejnskými Janovicemi, četné malebné kouty v území dané pestrou mozaikou krajiny se vzrostlou zelení v členitém reliéfu, kulturní dominanta gotického hradu Pernštejn nadregionálního významu, dominanty kostelů ve Věžné a Rožné uplatňující se v krajinném rámci sídla, nerušené pohledové osy na dominanty krajiny,

rozhledová místa na dominantu hradu Pernštejn v okolí Sejřku a Smčku, rozhledy ke Zlatkovu a k Bystřicku od Josefova

7.15.5 Významné pozitivní kulturní dominanty místa

gotický hrad Pernštejn dominující krajině, kostel sv. Martina ve Věžné s věží, kostel sv. Havla v Rožné s věží

7.15.6 Znaky snižující krajinný ráz místa

halové objekty zemědělských a výrobních areálů u Rožné ve volné nezastavěné krajině bez začlenění, scelené bloky orné v plošších částech krajiny v okolí Rožné, Josefova, Věžné, Sejřku a Boru, místy patrné odvodnění krajiny a technické úpravy vodních toků, lom a jeho zařízení, stožár mobilního operátora nad Rožnou, novostavby bez kontextu v sídlech, četné necitlivé přestavby a dostavby tradičních usedlostí

7.15.7 Zajímavosti a významné prvky místa

gotický hrad Pernštejn dominující krajině, štoly po těžbě rud, malebná dominanta kostela v okraji Věžné s navazující krajinou s hojně dochovanými mezemi a remízky

7.15.8 Ochranné podmínky

- Respektovat a zachovat přírodní charakter Nedvědičky i jejích břehů, chránit břehové prostory se zelení a loukami
- Respektovat a zachovat nerušené členité okraje lesních porostů a smíšený charakter lesních porostů
- Zachovat charakter přírodních scenérií v krajině
- Zachovat nerušené horizonty zalesněných vymezujících vrchů
- Zachovat a respektovat dochované prvky historického uspořádání krajiny, zachovat úvozové cesty v krajině se zelení a obnovovat je
- Respektovat vzrostlou zeleň doprovázející liniové objekty v krajině, včetně stromořadí podél hlavní komunikace
- Respektovat a zachovat nerušené výhledy z prostorů v okolí Sejřku, v okolí Smrčku na dominantu hradu Pernštejn
- Dbát na měřítko zástavby a její harmonický vztah ke krajinnému rámci, zamezit výstavbě měřítkem a vztahy se vymykajícím objektům na celém území
- Zamezit výstavbě v doposud nezastavěné krajině, chránit před dalším rozšiřováním samot zemědělských dvorů a mlýnů v údolí
- Začlenit výrobní areály u Rožné do krajiny
- Respektovat a zachovávat historický obraz tradičních usedlostí a typický obraz sídla, zejména Pernštejnských Janovic, Josefova, Sejřku, Boru, Jabloňova, historické části Věžné
- Respektovat dominanty kostelů v Rožné a Věžné a jejich nerušený prostor
- Respektovat a zachovávat dochované charakteristické prostory humen v okrajích sídel s loukami a sady

7.15.9 Úkoly pro územní plánování

- Zachovat charakter vsí s převahou tradičních objektů zemědělských usedlostí a chalup v původním prostorovém uspořádání, zejména Pernštejnské Janovice, Jabloňov, Sejřek, Bor, historické jádro Věžné, zástavbu nerozšiřovat do volné krajiny, a zamezit výstavbě, která uspořádáním hmot, orientací, umístěním i architektonickým výrazem nerespektuje charakter sídla
- Respektovat a zachovávat převažující podlažnost zástavby vycházející z charakteru tradičních objektů, respektovat při vymezování funkčních ploch pro výstavbu prostorové uspořádání sídla a převažující charakter zástavby
- Zachovávat a obnovovat doprovodnou zeleň v okraji sídla a zachovat její poměr vůči sídlu

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

- Zachovat stávající poměr nezastavěných a zastavěných ploch v sídlech
- Nevymezovat plochy zástavby v nezastavěné krajině bez kontaktní návaznosti na sídlo
- Respektovat charakter rozvolněné zástavby v okrajích sídel a v krajině, charakter samot a zachovat jej, nezastavovat tzv. proluky a nezahušťovat tuto zástavbu
- Zafixovat zastavěná území sídel
- Zamezit vzniku individuální rekreační zástavby v sídlech a rekreačních staveb v krajině v celém území

7.15.10 Cílové charakteristiky krajiny z pohledu krajinného rázu

- Venkovská sídla s charakteristickými prostory harmonicky začleněná do krajinného rámce
- Udržované historické objekty zemědělských usedlostí v sídlech v původním prostorovém uspořádání
- Obhospodařovaná krajina se zachovalými vztahy sídla a jeho krajinného rámce
- Četná stromořadí s ovocnými dřevinami, sady v krajině, remízky a meze se zelení
- Přírodní květnaté louky v krajině a podmáčené louky v okolí potoků a na prameništích
- Zvelebené a udržované prostory v sídlech
- Malebný prostor kostela ve Věžné s pozadím tradiční krajiny
- Dochované a udržované historické sady v okolí sídel a ve stráních nad údolím
- Respektované přírodní a historické památky

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

7.16 Rovečné

Malebný prostor zahrnující krajinný rámec Rovečného a okolních vsí na okraji údolí řeky Svratky vymezený lesy, vyznačující se četnými chlumy a remízky.

Území Rovečného zahrnuje vrchovinný prostor nacházející se na rozhraní dvou vrchovin Sulkovecké a Vírské. Obě tyto vrchoviny jsou součástí Nedvědické vrchoviny a náleží ke Svratecké vrchovině, která má místy ráz hornatiny. Sulkovecká vrchovina zaujímá severozápadní část území a představuje ji členitá vrchovina v okolí Horního lesa a Javorova kopce složená hlavně z rul, svorů a migmatitů, zejména věstínského komplexu a svrateckého krystalinika. Její okraj je na jihozápadní straně rozřezán údolím Svratky a jejími krátkými přítoky. Do území vstupuje Rovečného zasahuje dominujícími zalesněnými vrchy Horní les, Bukovce a Javorův kopec a jejich odlesněnými svahy rozřezanými drobnými přítoky Svratky. Na hřbetech jsou drobné kryogenní tvary (např. Koňáskova skála, skály v okolí Bukovce, skalky u Chlumu), nejvyšší bod je Horní les 774 m, kam je instalována rozhledna s technologiemi mobilního operátora. Vírská vrchovina zaujímá prostor jihovýchodní a vchází do území vrchy Kopaniny, Na Dědkovském a Dubovice, jejichž svahy jsou v nižších částech odlesněny a zatravněny. I zde jsou četné výskyty kryogenních tvarů na hřbetech a ve vrcholových partiích, zejména mezi Na Dědkovském a Kopaninami. Území je vymezeno zalesněnými hřbety s výraznými vrcholy s dominantou vrchu Horní les. lesní porosty tvoří komplexy, které vchází do území okraji zalesňujícími svažitější prostory, zejména drobných údolí. Celý prostor se uklání k jihovýchodu a jeho základní osou je hřbet oddělující údolí Rovečenského a Tresenského potoka, která se rozbíhají od Rovečbného do rýzných stran. Tyto potoky odvodňují spolu s jejich drobnými přítoky celé území v okolí Rovečného, Teresenský vytváří postupně se zařezávající údolí, které obchází z jihovýchodu masiv Na Dědkovském a pod Bolešínem vchází do Svratky, Rovečenský směřuje přímo krátkým údolím do Svratky mezi Bukovcemi a Sokolí skálou. V odlesněných částech krajiny spoluurčuje ráz krajiny vzrostlá zeleň, která je místy bohatě zastoupena především jako doprovod četných linií mezí,úvozových cest, v podobě stromořadí doprovází silnice. Specifické jsou v území časté remízky chlumy na návrších s borovicí. V lesích převažuje smrk, vtroušeny jsou místy duby, javory, význačné jsou porosty s borovicí na skalách i v chlumech. Místy v okolí sídel jsou zachovány sady s vysokokmeny (zejm. Bolešín, Rovečné, Věstínek). V území převažují druhově chudé kulturní louky a jen místy se zachovaly květnaté louky a prameniště s typickou vegetací. K nejvýznamnějším prostorům patří zachovalý fragment prameništních luk s

typickou květenou a populací zvláště chráněného prstnatce májového pod Javorovým kopcem, který byl vyhlášen jako přírodní památka Javorův kopec. Na okraji území je další významná lokalita s výskytem střevíčníku pantoflíčku a populace dalších druhů organismů, vyskytujících se v podrostu lesního společenstva, která byla vyhlášena jako přírodní památka Dědkovo. U Velkého Tresného se nachází významná lokalita vlhkých luk louky s vyvinutým břehovým porostem na pravém břehu potoka, která je chráněna jako přírodní památka Nyklovický potok. Harmonická kulturní krajina je součástí přírodního parku Svratecká hornatina.

První zmínka o sídlech v tomto prostoru pochází vesměs ze 14. století. Území se nacházelo na rozhraní sféry vlivu pánů z Pernštejna a pánů z Kunštátu, byla však ve 14. století vlastnicky dosti roztříštěná. Většina obcí byla rozdělena na podíly, které patřily různým majitelům. Majetky zde měl kromě obou rodů také doubravnický klášter (Chlum, Rovečné, Tresné, Věstínek) a drobná místní šlechta (Bolešín, Chlum, Rovečné, Tresné). Zmiňován je např. rod z Chlumu (2. polovina 14. století) a z Rovečného (od poloviny 14. do poloviny 15. století). Část zdejších sídel měla vazbu k hradům Zubštejn a Pyšolec a společně s nimi se v půli 14. století dostala k markraběcímu zboží (Rovečné, Tresné), které bylo udělováno různým majitelům, z nichž nejvýznamnější byl zřejmě Heralt z Kunštátu. Jako zajímavost lze uvést, že zdejší osady se často objevují ve věnném zboží pro ženy pernštejnských pánů (už ve 14. století Chlum, Rovečné, Věstín a Věstínek, v roce 1447 i Tresné). O majetek, který dostala Klára z Tasova, vdova po Štěpánovi z Pernštejna, a který tvořil malé panství s centrem v Dalečíně (Chlum, Rovečné, Věstín), byl veden spor, ukončený roku 1358, kdy Pernštejnové Dalečín s okolními vesnicemi (včetně Rovečného a Věstína) vykoupili jako dědičné zboží. Teprve v průběhu 15. století se vlastnicky rozdrobená oblast postupně soustředila v rukou pánů z Pernštejna; převzali zboží doubravnického kláštera po jeho zániku v husitských dobách (1437), získali zubštejnské a pyšolecké panství (spor o něj s pány z Lomnice byl ukončen majetkovým vyrovnáním při svatbě Jana z Pernštejna s Bohunkou z Lomnice v roce 1446) a vykoupili majetkové podíly místní šlechty. V závěru 15. století koupili Pernštejnové také panství Louka s Olešnicí (1496), do nějž byla začleněna všechna sídla z prostoru. Páni z Pernštejna se snažili o zvelebení území a poskytli svým osadám řadu výsad (1500 je osvobodil Vilém z Pernštejna od povinnosti šenkovat panské víno a 1515 od bezplatného vožení panských ryb). Na potocích vznikly mlýny (Velké Tresné, 2 mlýny Rovečné), které však později zanikly, v obou vsích jejich existenci připomíná už jen název trati Na Mlejniskách. V 16. století jsou zmiňovány rychty v Chlumu a Brťoví (k ní náležel Bolešín a Věstínek). Nejpozději v polovině 16. století stál v Rovečném kostel s farou, kterou ve 2. půli 16. století drželi nekatoličtí kněží. V prostoru či jeho blízkém sousedství, pravděpodobně někde poblíž dnešní Lhoty u Olešnice, stávaly dvě později zaniklé osady. V roce 1349 je společně s Bolešínem a Brťoví zmiňována Lhota, která byla již roku 1398 pustá. Není vyloučeno, že dnešní ves Lhota stojí v místě této zaniklé osady. Někde v širším okolí Prosetína stávala v 15. století ves Hanebnice, kterou se zatím nepodařilo spolehlivě lokalizovat. V dokladech bývá uváděna společně s vesnicemi z prostoru. Poprvé byla zmíněna v roce 1447 jako součást věnného majetku Bohunky z Lomnice (společně s Rovečným a Tresným), roku 1500 je uváděna mezi vesnicemi, které Vilém z Pernštejna osvobodil od povinnosti šenkovat panské víno, a později v souvislosti s rychtou v Brťoví. Zanikla zřejmě někdy v průběhu 16. století. Ve druhé polovině 16. století prodali zadlužení Pernštejnové loucké zboží Hanuši Fridrichu hraběti z Hardeka. Ještě v průběhu 16. století bylo toto zboží připojeno ke kunštátskému panství (1590).

Rozvoj území přerušila třicetiletá válka, která celý region postihla velice těžce. Zdejší sídla utrpěla zejména v závěrečných letech války - v roce 1643 nedaleko táhlo císařské vojsko proti Švédům na Moravu a roku 1645 švédské vojsko vracející se od Brna. Jakýkoli průchod většího vojska, a zejména v závěrečných letech války, se neobešel bez plenění. Švédové dle pověstí zcela zničili osadu Kamenec, ležící východně od Nyklovic.

Katolickým centrem se stalo Rovečné. Zdejší fara byla znovu obsazena v roce 1667, od roku 1766 zde byla katolická expozitura podřízená Olešnici, z níž v roce 1785 vznikla samostatná farnost. Pod ní spadají všechny zdejší obce s výjimkou Bolešína (farnost Prosetín) a Chlumu (farnost Sulkovec). V souvislosti s postupným oživením farnosti došlo v roce 1721 k podstatné barokní přestavbě kostela sv. Martina v Rovečném. Po vyhlášení tolerančního patentu (1781) se většina zdejšího obyvatelstva přihlásila k evangelickému vyznání. Přispěl k tomu nepochybně významný evangelický kazatel Tomáš Juren, který v letech 1774-1784 pobýval v nedalekém Ubušínku a stal se prvním zdejším evangelickým církevním správcem. Rovečné se pak stalo i

evangelickým centrem, pod jehož správu spadá většina zdejších sídel. Evangelíci si zde už v roce 1784 vystavěli modlitebnu. Současná pseudorenesanční budova evangelického kostela, která je významnou dominantou vsi i širokého okolí, byla vybudována v letech 1897–1898 na místě původní modlitebny. Rovečné je tedy zároveň centrem pro zástupce obou vyznání a jsou zde v provozu současně katolický i evangelický kostel. Po delší dobu zde také souběžně fungovala katolická (od roku 1767) i evangelická (od roku 1784) škola. Další evangelická škola byla roku 1849 otevřena v Bolešíně, jež jako jediné sídlo z prostoru má pod evangelickou správu v nedalekém Prosetíně.

V roce 1854 bylo u Velkého Tresného objeveno poměrně velké grafitové ložisko o mocnosti až 14 m. Od té doby zde byl s menšími přestávkami grafit těžen a zpracováván až do roku 1967. Značný rozmach v těžbě nastal v 80. letech 19. století a za první republiky se zde těžilo asi 3 000 tun grafitu ročně pro slévárenské účely. Po rekultivaci provozu zde vyrostla továrna na výrobu ocelových konstrukcí. Továrna stojí dodnes a vlastní ji soukromá společnost. Kromě grafitu se v okolí těžil také vápenec a pyrit. Lokalita bývala s oblibou navštěvována sběrateli minerálů. Zdejší území si však udržovalo převážně venkovský ráz a v řadě sídel se zachovaly objekty lidové architektury: Malé Tresné (stavení čp. 7), Věstín (roubené stavení čp. 7. a venkovská usedlost čp. 1), Věstínek.

Vzhled sídel ovlivnily změny v zemědělství ve 2. polovině 20. století - slučování pozemků do velkých celků, budování rozsáhlých družstevních areálů na okrajích vesnic. Zemědělské budovy lze najít u většiny vsí dodnes, rozsáhlý areál je např. u Věstína.

Mezi Chlumem a Rovečným na vrcholu Horní les stávala už za první republiky rozhledna Rakušanka, její následovnice jsou zde doloženy v letech 1936-1954 (21 m) a 1968-1974, (38 m, zbytky odklizeny v roce 2000). V roce 2001 zde byla postavena a o rok později otevřena nová telekomunikační věž Eurotelu s vyhlídkovou plošinou.

Prostor Rovečného je vymezen okolními zalesněnými hřbety, které jej pohledově i vztahy definují, jde o hřbety Kamencem Horního lesa, Javorova kopce, Na Vrších, Dubovice, Na Dědkovském, Kopaniny, Na Babě, Klusákův. Krajinu celého prostoru utváří místy spojité odlesněné enklávy v okolí sídel, které jsou členěny na menší plochy polí a luk oddělených mezemi a remízky, místy selskými lesy. Na mnoha místech jsou až hojně dochovány prvky tradičního členění plužiny sídla do dlouhých záhumenic, což díky doprovodné zeleni dělá krajinu pohledově atraktivní. V celém prostoru se uplatňuje nepříliš nápaditá rozhledna na vrchu Horní les, která je ve vrcholové částí až nápadně označena technologiemi mobilního operátora. Krajina sama o sobě utrpěla scelováním záhumenic do velkých bloků jen místy, zejména v okolí Rovečného. Severovýchodně nad Věstínem nad údolím Rovečenského potoka se v krajině nachází rozsáhlý zemědělsko výrobní areál s kravínem a skladovacími halami a jámami rozdělený do dvou prostorů. Areál je z jedné strany zakryt lesem, avšak z prostorů v okolí Věstína je dobře patrný. V lese u Velkého Tresného se nachází výrobní areál s halovými objekty, ten je však celý pohledově zakryt lesem. Těžištěm celého území je lánová ves Rovečné, která je zasazena do závěru údolí Teresenského potoka a jejíž zástavbě dominují věže dvou kostelů, evangelického a katolického sv. Martina. Krajina v okolí Rovečného je uspořádána do dlouhých záhumenic uspořádaných podle reliéfu závěru údolí. Záhumenice jsou stále dobře patrné i přestože na části území v okolí sídla došlo ke zcelování tratí do bloků. Jejich tvar je však v celém území podřízen základní osnově plužiny sídla. V okolí Rovečného jsou zachovany četné prvky historického členění krajiny, zejména linie mezí, úvozových cest, remízky a kamenice, jež doprovází vzrostlá zeleň. Sídlo samotné utrpělo značnou škodu výstavbou z druhé poloviny minulého století, která nerespektuje charakter tradičních objektů zemědělských dvorů a usedlostí ani jejich původní prostorové uspořádání. Sídlo bylo necitlivě dostavováno v zahradách a humnech, která se dochovala jen ve fragmentech především ve východní části sídla. Na okraji Rovečného je několik halových objektů zemědělského areálu. Podobně lze charakterizovat Velké Tresné, kde však zůstává dochováno téměř nedotčené historické jádro se zemědělskými dvory. V okraji Velkého Tresného je umístěn zemědělský areál, který obraz tohoto jádra pohledově mírně potlačuje. Ostatní sídla v území představuje kompaktní zástavba lesních vsí s návsí s tradičními zemědělskými uzavřenými dvory nebo chalupami uspořádanými kolem návsi, které byly někdy

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

rozvíjeny rozvolněnou zástavbou do okrajů podél příjezdové komunikace. Charakter sídel si zachoval venkovský ráz, avšak řada objektů tradičních usedlostí vzala za své díky nevhodným úpravám fasád, oken či přístavbami a přestavbami. Několik sídel bylo v nedávné minulosti necitlivě dostavováno v zahradách a humnech novostavbami, kromě Rovečné, kde došlo k velkému rozvoji sídla, jde o Velké Tresné, Bolešín, Věstínek s novostavbou v okraji sídla, Věstín. Všechna sídla jsou doplněna vzrostlými stromy, které doprovází jejich okraje či tradiční usedlosti a v okraji řady sídel jsou zachována nebo alespoň částečně zachována tradiční humna s loukami a sady. Nejvíce prostoru se sady v navazujícími na sídlo je u Bolešína, Rovečného a Věstína. Sady jsou situovány místy i ve volné krajině. Výjimečné postavení v krajině má prostor samoty Dudkovice se zemědělským dvorem obklopeným typickými prostory se sady, zahradou a poli a prostor Dudkovické hájenky v okraji lesa pod Horním lesem,

Harmonické vztahy a měřítko místa utváří soulad zasazení sídel do krajiny s přírodními podmínkami, zejména reliéfem a klimatickými podmínkami, kdy sídla jsou zasazena do údolí a zástavba žádného z nich se díky tomu neuplatňuje na horizontu, dále je lze spatřit i v souladu proporcí jednotlivých stavebních objektů a navazujících záhumenic, který vyplývá nejen z přírodních podmínek v území, ale zejména ve funkčním vztahu velikosti zemědělské usedlosti a obdělávané plochy. Tento vztah vytváří i v harmonické měřítko krajiny. Dochované prvky historického členění krajiny tvoří významné krajinné prvky. Krajina celého území se jeví díky reliéfu a vzrostlé zeleni pestrá a členitá a její měřítko je spíše malé až místy drobné díky velikosti prostoru i převažující velikosti ploch v něm. Pohledově je prostor vymezen okolními zalesněnými svahy a vrcholy navazujících hřbetů a to v podstatě ze všech stran, jen severně se prostor otevírá k bystrému a směrem ke Svitavské brázdě. Z prostoru z vyvýšených míst je možné přehlédnout část malebné krajiny údolí řeky Svratky v okolí Víru a Štěpánova v ose k Bolešínu.

7.16.1 Významné znaky přírodní charakteristiky místa

členitý reliéf závěru údolí potoků Tresenského a Rovečenského na rozhraní Sulkovecké a Vírské vrchoviny, krátká hluboce zaříznutá údolí potoků Tresenského a Rovečenského, zalesněné svahy se smíšenými porosty, svahy se strukturními hřbety a suky, a se skalními tvary, okraje hluboce zaříznutého údolí řeky Svratky, zachované břehové porosty podél vodotečí, podmáčené louky a prameniště s typickými druhy rostlin a živočichů, květnaté louky s výskytem vzácných druhů rostlin a živočichů, vzrostlá zeleň doprovázející liniové objekty v krajině (komunikace, fragmenty mezí, hranice scelených bloků, zeleň bohatě doprovázející tradiční objekty zemědělských usedlostí a obrazy venkovských sídel, louky a pastviny ve stráních, kulturní louky udržované sečením, četné chlumy s borovicí a listnáči, četné dochované ovocné sady se starými vysokokmeny v okrajích sídel a místy ve volné krajině v okolí Věstínku a Rovečného, travnaté pásy a louky v okrajích sídel a podél komunikací, drobná prameniště v lesích a v jejich okrajích

7.16.2 Významné znaky historické charakteristiky místa

četné dochované prvky historického uspořádání krajiny středověké pluziny (meze, remízky, kamenice, lesíky, úvozové cesty) v celém území, ze kterých je patrné původní supořádání krajiny, převážně drobná venkovská sídla situovaná v závěrech údolí potoků nebo nad údolími, hojně dochované uzavřené dvory a zemědělské usedlosti v původním prostorovém uspořádání často však upravené, přestavěné nebo dostavěné, dva kostely v Rovečném, evangelický a sv. Martina dominující sídlu i území, komunikace vedené v historické stopě, dochované sady v okolí vsí a v krajině

7.16.3 Významné znaky kulturní charakteristiky místa

hospodářské, převážně smrkové lesy s pasekami a pravidelnou sítí cest a okraji, venkovská sídla s typickými zemědělskými usedlostmi v tradiční struktuře i uspořádání, místy dostavěná novostavbami v humnech a zahradách, komunikace respektující přírodní podmínky a měřítko krajiny místa mající místní rámec, scelené bloky orné v okolí Rovečného, zemědělské a výrobní areály s halovými objekty u Rovečného, Věstína a Velkého Tresného bez začlenění do krajiny, zástavba bez kontextu v Rovečém a v menší míře u ostatních sídel narušující

interiér sídla i jeho obraz v krajině, přírodní památky a rezervace, historické prvky prostorového uspořádání krajiny, rozhledna s prvky mobilního operátora na vrchu Horní les

7.16.4 Významné znaky pohledové a prostorové charakteristiky

převážně nerušené vymezující zalesněné horizonty obklopující místo, dominanta vrchu Horní les se stožárem mobilního operátora a rozhlednou, pohledově exponovaný prostor Rovečného se dvěma dominantami kostelů, respektovaná osa paralelních údolí dvou potoků Rovečenského a Tresenského, navazující údolí řeky Svratky s průhledy do jeho malebných prostorů, nerušené vyhlídky do údolí Svratky a ke Svojanovu, místy pestrá mozaika polí, luk a pastvin a drobnných lesů, četné malebné kouty v území dané vzrostlou zelení doprovázející četné meze, remízky a úvozové cesty v krajině, malebný krajinářswky cenný prostor samoty Dudkovice a prostor dudkovické hájenky, oddělený prostor Chlumu v malebném rámci u vírské nádrže

7.16.5 Významné pozitivní kulturní dominanty místa

kostel sv. Martina v Rovečném, evangelický kostel v Rovečném

7.16.6 Znaky snižující krajinný ráz místa

halové objekty zemědělských a výrobních areálů u Rovečného a Věstína, výrobní areál v lese u Velkého Tresného, scelené bloky orné v okolí Rovečného, místy patrný vliv odvodňování krajiny a technických úprav vodních toků, narušený zalesněný horizont Horního lesa technicistní rozhlednou s technologiemi mobilního operátora, novostavby bez kontextu narušující tradiční obraz sídla v krajině, místy četné necitlivé přestavby a dostavby tradičních usedlostí

7.16.7 Zajímavosti a významné prvky místa

katolický kostel sv. Martina v Rovečném, evangelický kostel v Rovečném postavený v novorenesančním stylu, přírodní památky Javorův kopec, Dědkovo

7.16.8 Ochranné podmínky

- Zachovávat přírodní charakter drobných vodních toků doprovázených loukami a břehovými porosty
- Respektovat vzrostlou zeleň doprovázející liniové objekty v krajině
- Dbát na měřítko zástavby a její harmonický vztah ke krajinnému rámci
- Zamezit novostavbám v krajině
- Zamezit výstavbě měřítkem a vztahy se vymykajícím objektům na celém území
- Respektovat historický obraz sídel s typickými uzavřenými dvory a zemědělskými usedlostmi s navazujícími humny se sady a zahradami
- Respektovat dominanty kostelů v Rovečném a jejich nerušené uplatnění v krajině
- Respektovat pohledové osy v krajině s výhledy do údolí řeky Svratky a ke Svojanovu a zachovat nerušené horizonty zalesněných vymezujících vrchů
- Respektovat prostory v okrajích sídel s loukami
- Zachovat úvozové cesty a obnovovat je
- Zachovat charakter přírodních scenérií v krajině, zejména té, která doprovází prvky historického členění krajiny

7.16.9 Úkoly pro územní plánování

- V uspořádání krajiny respektovat venkovský charakter zemědělské krajiny, vycházet z původního prostorového uspořádání plužiny sídla, respektovat přírodní podmínky, zejména orientaci podél přírodní osy krajiny, reliéf a údolní nivy s potokem v přírodním korytě a zaplavovaná území či prameniště, přírodě blízké lokality, respektovat a zachovat dochované prvky historické uspořádání krajiny včetně doprovodné zeleně

- Zachovat charakter dochovaných vsí s převahou tradičních usedlostí v původním prostorovém uspořádání, zamezit výstavbě, která uspořádáním hmot, orientací, umístěním i architektonickým výrazem nerespektuje charakter sídla, zamezit výstavbě městského typu
- Zachovávat a obnovovat doprovodnou zeleň v okraji sídla a zachovat jejich poměr vůči sídlu
- Zachovat stávající poměr nezastavěných a zastavěných ploch
- Nevymezovat plochy zástavby v nezastavěné krajině bez kontaktní návaznosti na sídlo, zafixovat zastavěná území sídel
- Respektovat charakter samoty Dudkovice a její okolní krajinný rámec, respektovat prostor i charakter Dudkovické hájenky, ponechat místo bez další zástavby, zamezit nevhodným přestavbám a dostavbám obou míst
- Chránit před znehodnocením historické části sídel s uzavřenými dvory a zamezit zastavění proluk, humen či zahrad, které jsou důležitou součástí obrazu sídla v krajině
- Zachovávat a obnovovat doprovodnou zeleň v okraji sídla a zachovat její poměr vůči sídlu

7.16.10 Cílové charakteristiky krajiny z pohledu krajinného rázu

- Historicky cenné prostory sídel s převahou tradičních objektů dvorů a usedlostí
- Obhospodařovaná krajina se zachovalými vztahy sídla a jeho krajinného rámce
- Četná stromořadí s ovocnými dřevinami, sady v krajině, remízky a meze se zelení
- Přírodní květnaté louky v krajině a podmáčené louky v okolí potoků a na prameništích
- Zvelebené a udržované prostory v sídlech
- Malebný prostor kolem sakrálních staveb v Rovečném a jejich nerušené pohledové uplatnění v krajině, ikona krajiny
- Dochované a udržované historické sady v okraji sídel
- Respektované přírodní a historické památky
- Ukázka tradiční venkovské zástavby s drobnými sídly

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

7.17 Prosetínsko

Členitý odlesněný prostor nad údolím řeky Svratky a jejího přítoku Hodonínky s těžištěm v sídle Prosetín s dominantami dvou kostelů.

Území je utvářeno především vrchy Vírské vrchoviny a jen okrajově v prostoru v údolí Hodonínky pod Hodnínem okrajovými svahy Sýkořské hornatiny. Oba tyto geomorfologické okrsky jsou součástí rozsáhlé Nedvědické vrchoviny. Pro Vírskou vrchovinu je typický členitý reliéf, který má místy charakter hornatiny, je utvářena krystalickými břidlicemi svrateckého, poličského a letovického krystalinika. Území je sevřeno mezi tři údolí Hodonínky, Svratky a Tresenského potoka. Samotný prostor tvoří náhorní místo, jehož okraje jsou odvoňovány drobnými přítoky hlavních toků (potoky Záskalský, Brťovský a Prosetínský). Území je omezeno zalesněnými členitými okrají údolí Svratky v okolí Sokolí hory, Hodonínky v prostoru Bednářova kopce a U Knoflíčka a Brťovskou strání nad údolím Tresenského potoka. Lesy jsou zde převážně smíšené. místy smrkové s okraji s vysokým podílem listnáčů. Tyto lesní porosty vytváří prvoplánový horizont, který se však místy otevírá a dovoluje nahlédnout do navazujících míst, zejména k údolí Svratky směrem k Víru a k Nedvědici. Mimolesní vzrostlá zeleň v území doprovází především fragmenty dochovaných prvků historického členění krajiny (zejména meze a úvozové cesty), které jsou místy srostké do drobných lesíků a místy okraje sídel, kde však převládají především sady přecházející do krajiny. Louky jsou v území zastoupeny především v plochách na okraji sídel v prostoru humen se sady, dále ve svažitějších částech území, kde se dochovaly meze, mezi lesy a na okraji lesů jsou trvale zatravněné plochy kulturních luk a pastvin, které jsou převážně udržované sečením. V území se nachází lokalita s trávobylinnými společenstvy s výskytem sasanky lesní. V území je několik drobných rybníků, které jsou doprovázeny loukami a vzrostlou zelení.

První zmínka o Brťoví (1349), jehož název souvisí pravděpodobně s chovem včel (brtě), a Prosetíně (1390) pochází ze 14. století, ves Čtyři Dvory je mladší (první zmínka 1482). Jak naznačuje název, tvořily základ této vsi dvory, které zde mohly stát už dříve. Prostor se nacházel na rozhraní sféry vlivu pánů z Pernštejna a pánů z Kunštátu, významný podíl tu ve 14. a 15. století měla také drobná místní šlechta, zejména páni z Prosetína (zmiňováni v 15. století). V Prosetíně stávala tvrz, která bývá spojována právě s tímto rodem, ačkoli písemně je doložená až v roce 1610. Tvrz se snad nacházela někde v místech dnešních usedlostí čp. 23 a 25. Jako pustá byla poprvé označena v roce 1631. Část Prosetína patřila pánům z Pernštejna; Prosetín často tvořil součást věnného zboží pro jejich ženy (1390, 1406, 1447). Ze začátku 15. století pochází zpráva o samostatné faře v Prosetíně,

což potvrzuje i existenci kostelíku, který byl tehdy ještě dřevěný. Někde poblíž Prosetína stávala v 15. století ves Hanebnice, kterou se zatím nepodařilo spolehlivě lokalizovat. Poprvé zmíněna byla v roce 1447 jako součást věnného majetku Bohunky z Lomnice (společně s Prosetínem). Ještě roku 1500 je uváděna mezi vesnicemi, které Vilém z Pernštejna osvobodil od povinnosti šenkovat panské víno, a později v souvislosti s rychtou v Brťoví. Zanikla zřejmě někdy v průběhu 16. století. Pravděpodobně někde poblíž dnešní Lhoty u Olešnice stávala ves Lhota, poprvé zmíněná v roce 1349 společně s Bolešínem a Brťovím. Již roku 1398 byla označena jako pustá. Až v závěru 15. století se zdejší sídla sjednotila pod jediným vlastníkem - pány z Pernštejna. Zatímco vesnice Čtyři Dvory náležela k panství pernštejnskému, Prosetín, Brťoví a Hanebnice byly začleněny do louckého panství, které Pernštejnové koupili v roce 1496. Páni z Pernštejna se snažili o zvelebení území a poskytli svým osadám řadu výsad (1482 Vilém a Vratislav propustili poddaným ve Čtyrdvorech a Prosetíně právo odúmrti, 1500 osvobodil Vilém z Pernštejna vsi na svém panství od povinnosti šenkovat panské víno a 1515 od bezplatného vožení panských ryb, 1557 Vratislav z Pernštejna dovolil obyvatelům Prosetína brát si dle potřeby stavební a palivové dříví dle potřeby v panském lese). Na Hodonínce (Olešnický potok) vznikla řada mlýnů; 2 mlýny byly v Křtěnově (Kčenov), Louce, Prosetíně, Hodoníně. Některé z budov stojí dodnes - Podhrázský Mlýn (Křtěnov), Chudobův Mlýn (Prosetín), Valcha (Prosetín). Už ve středověku se v okolí Čtyř Dvorů se těžila železná ruda a stříbro. Poddolované území a stopy po těžbě se nachází jižně od krajské silnice mezi Čtyřmi Dvory a Švařcem a také poblíž samoty Hrachovce. Těžba zde byla ukončena pravděpodobně už v 16. století. Železná ruda se dobývala také v okolí Prosetína, zdejší magnetit má vysoký železa (66%). Už v roce 1483 existovala rychta ve Štěpánově, pod níž spadaly i Čtyři Dvory, v 16. století je zmíněna rychta v Brťoví. Ve druhé polovině 16. století prodali zadlužení Pernštejnové loucké zboží Hanuši Fridrichu hraběti z Hardeka. Pak zde docházelo k častým změnám majitelů. V roce 1590 bylo loucké zboží připojeno ke kunštátskému panství a v letech 1610-1622 byl Prosetín dočasně oddělen jako samostatný statek. Tehdy zde byla tvrz, fara, dvůr, pivovar, mlýn, rybník, ovocné zahrady a chmelnice. Čtyři Dvory společně s pernštejnským panstvím získaly nového majitele v roce 1596 (moravský zemský purkrabí Pavel Kataryn z Kataru).

Rozvoj území přerušila třicetiletá válka, během níž došlo k jeho devastaci a velkému úbytku obyvatel, z nějž se region vzpamatovával jen zvolna. V Prosetíně byla už roku 1631 třetina usedlostí pustých. Sídla v prostoru byla postižena i v závěrečných letech války - v roce 1643 nedaleko táhlo císařské vojsko proti Švédům na Moravu a roku 1645 švédské vojsko vracející se od Brna, což se neobešlo bez plenění.

Rekatolizace prostoru, který měl poměrně dlouho nekatolickou tradici (na faře v Prosetíně seděli v 16. století nekatoličtí kněží), postupovala jen ztěžka, stejně jako obnova katolických farností. Prosetín byl po bitvě na Bílé Hoře nejprve filiálkou Kunštátu, od roku 1667 filiálkou Olešnice a teprve roku 1785 zde byla obnovena samostatná katolická farnost. Původní dřevěný kostelík sv. Markéty v roce 1738 nahradila barokní stavba. Po vyhlášení tolerančního patentu (1781), k jehož vydání dle místní tradice přispěla i císařova rozmluva s prosetínským rodákem Řehořem Jakubcem, se většina zdejšího obyvatelstva přihlásila k evangelickému vyznání. Zdejší úsloví hlásá: Drží to jak helvítská víra v Prosetíně. V letech 1781-1782 byl v Prosetíně postaven tzv. toleranční dům, který sloužil jako evangelická modlitebna, nejstarší na Vysočině. K jeho důkladné přestavbě došlo v roce 1847 a v roce 1898 k němu byla přistavěna věž. Od té doby stojí v Prosetíně dva kostely - katolický kostel sv. Markéty a takzvaný „dolní“ kostel evangelický. Oddělené jsou i hřbitovy, v 19. století zde souběžně fungovaly starší katolická a novější evangelická (zřízena v roce 1813) škola. Až dodnes spolu katolíci i evangelíci vycházejí ve vzorné toleranci. Území procházelo poklidným vývojem a zachovávalo si převážně venkovský, zemědělský charakter. V Brťoví se dochovaly lidové dvorce z 18. a 19. století. Jako zajímavost lze připomenout tradiční výrobu šindelů v okolí Prosetína.

Vzhled zdejších sídel ovlivnily změny v zemědělství ve 2. polovině 20. století - slučování pozemků do velkých celků, budování rozsáhlých družstevních areálů na okrajích vesnic. Zemědělské budovy lze najít u většiny vsí dodnes, rozsáhlejší areál je např. u Prosetína nebo u Čtyř Dvorů. Ve svahu nad Hodonínkou v katastru Hodonín byla ve 2. polovině 20. století vybudována sjezdovka.

Uspořádání krajiny je podřízeno konfiguraci terénu, která je dána třemi údolími, jež prostor obklopují. V okrajích je místo utvářeno členitými svažitějšími partiemi s okraji lesů, na které navazuje členitě uspořádaná mozaika často zatravněných ploch střídajících se s drobnými lesíky, které často vznikly zarůstáním mezí, a drobnými poli nebo okraji navazujících bloků orné půdy. V těchto místech se dochovaly meze a úvozové cesty a doplněné místy kamennými snosy. Centrální část prostoru tvoří zarovnanější povrch, kde převládá hrubá mozaika velkých bloků polí a kulturních luk a pastvin (zejména v okolí Prosetína), které mění významně měřítko tohoto malebného koutu. Sídla v území jsou zasazena do závěrů drobných údolí krátkých přítoků Hodonínky a Svratky. Prosetín je těžištěm celého prostoru a nachází se v pohledově exponovaném místě. Dominují mu věže dvou kostelů, evangelického a katolického zasvěceného sv. Markétě. Oba kostely uzavírají obraz sídla v krajině, ten však je z východní části značně narušen velkým areálem zemědělského družstva s velkými halovými objekty. Sídlo si zachovalo historické jádro, které tvoří uzavřené dvory uspořádané kolem velké návsi formou lánové vsi, ta byla později zastavěna dalšími objekty chalup a domů. V okrajích tohoto jádra v prostoru humen se na západní straně nachází katolický kostel sv. Maréty se zvonicí a na severovýchodě evangelický kostel s věží. Jádro si ponechalo okraje se zahradami přecházejícími humny se sady do volné krajiny. Obec se rozvíjela podél komunikace vycházející z historické části směrem k Hodonínu, avšak později zde byly provedeny dostavby proluk a humen novou výstavbou a v okrajích tímto směrem byl umístěn zemědělský areál, který obraz sídla značně ovlivňuje. Zástavba místy trpí necitlivými přestavbami tradičních usedlostí, dostavbami v prolukách a ve východním okraji zástavbou umístěnou bez kontextu. K Prosetínu náleží dvě menší vsi Brťoví a Čtyři Dvory. Jejich prostorové uspořádání připomíná radiální vsi, avšak spíše lze uvažovat o lesních lánových vsích s návsí. Obě sídla jsou doplněna halovými objekty zemědělských areálů. Zástavba tvoří dodnes čitelné historické jádro podobně jako u Prosetína a obě sídla si zachovala tradiční prostory humen. Avšak i zde došlo k pozdějším dostavbám bez kontextu a místy k nevhodným přestavbám tradičních usedlostí. Humna v okrajích sídel tvoří louky a sady. I ta jsou však místy zastavěna novostavbami. Sídla jsou propojena drobnou komunikací, která vychází z prostorů napojením na hlavní komunikaci I. třídy č. 19 na Boskovice. Územím pod Čtyřmi dvory prochází souběžně dvě nadzemní elektrická vedení 110 kV, vrchu nad PP Kocoury je osazen pohledově se uplatňujícím stožárem mobilního operátora.

Celý prostor je obklopen ze tří stran údolími a vymezen lesy v jejich okrajích. harmonické vztahy v celém území jsou dány především souladem kulturních prvků s přírodním rámcem území. V území se neuplatňuje žádná osa, ale je dáno spíše orientací ne jeho těžiště, které se nachází v Prosetíně. Proto dominanty a zástavba Prosetína jsou pohledově i z hlediska vztahů důležitým pólem v krajině. Oba kostely pak tvoří významné kulturní dominanty. Harmonické měřítko krajiny tkví v převažujícím souladu stavebních objektů a zastavěného území a v souladu velikosti ploch v krajině.

7.17.1 Významné znaky přírodní charakteristiky místa

reliéf náhorního prostoru mezi údolími Hodonínky, Svratky a s odlesněnými kopci a členitými okraji rozřezanými drobnými přítoky Svratky a Hodonínky, členitý reliéf Sýkořské hornatiny s vysokými zalesněnými kopci prostory, potoky odvodňující území vycházející z okrajů sídel Záskalský, Brťovský, Prosetínský, zalesněné svahy se smíšenými porosty, svahy se strukturními hřbety a suky, a se skalními tvary, lesní porosty ve svazích nad údolím, vzrostlá zeleň doprovázející liniové objekty v krajině (komunikace, fragmenty mezí, hranice scelených bloků, zeleň doprovázející tradiční objekty zemědělských usedlostí a obrazy venkovských sídel, louky a pastviny ve stráních, kulturní louky udržované sečením v okolí Prosetína, hojně dochované ovocné sady se starými vysokokmeny v okrajích sídel a místy ve volné krajině v okolí, travnaté pásy a louky v okrajích sídel a podél komunikací, drobná prameniště potoků v okraji sídel

7.17.2 Významné znaky historické charakteristiky místa

pozůstatky historické těžby rud (železné rudy a stříbra) v okolí (odvaly), dochované sady v okolí vsí, zejména Prosetína, místy četné dochované prvky historického uspořádání krajiny středověké plužiny (meze, remízky, kamenice, lesíky, úvozové cesty), venkovská sídla situovaná do závěrů údolí, dochované uzavřené dvory a

zemědělské usedlosti v původním prostorovém uspořádání, barokně přestavěný kostel sv. Markéty a evangelický kostel v Prosetíně, komunikace vedené v historické stopě

7.17.3 Významné znaky kulturní charakteristiky místa

hospodářský charakter lesů v okrajích území s pasekami a pravidelnou sítí cest, venkovská sídla s typickými zemědělskými usedlostmi v tradiční struktuře i uspořádání, komunikace respektující přírodní podmínky a měřítko krajiny místa mající místní rámec, kostely v Prosetíně, scelené bloky orné v okolí Prosetína, zemědělské a výrobní areály s halovými objekty bez začlenění do krajiny na okraji Prosetína, u Brťoví a Čtyřech dvorů, zástavba bez kontextu narušující interiér sídla i jeho obraz v krajině, přírodní památka, pozůstatky po těžbě rud v lesích, souběžné nadzemní elektrické vedení 110 kV procházející prostorem u Čtyřech Dvorů, stožár mobilního operátora nad Prosetínem, samota Hrachovce s typickými prostory se sady

7.17.4 Významné znaky pohledové a prostorové charakteristiky

blízké vymezující horizonty zalesněných okrajů údolí s vrchy a dominantou Sokolí hory, nerušené průhledy do údolí řeky Svratky k Víru a Nedvědici, nerušené dílčí horizonty zalesněných svahů okrajů údolí, pestrá mozaika polí, luk a pastvin ve svažitých prostorech s hojně dochovanými mezemi, četné malebné kouty v okrajích lesů nad údolím dané pestrou mozaikou krajiny se vzrostlou zelení v členitém reliéfu, sídlo prosetín vytvářející těžiště území s typickým obrazem sídla v krajině se dvěma kostely

7.17.5 Významné pozitivní kulturní dominanty místa

barokně přestavěný kostel sv. Markéty s chrámovým okrskem a zděnou zvonicí, evangelický kostel s věží

7.17.6 Znaky snižující krajinný ráz místa

halové objekty zemědělských a výrobních areálů v okrajích sídel, zejnména na okraji Prosetína, scelené bloky orné v okolí prosetína, narušený zalesněný horizont nadzemním elektrickým vedením 110 kV u Čtyřech Dvorů, novostavby bez kontextu v sídlech, četné necitlivé přestavby a dostavby tradičních usedlostí, stožár mobilního operátora v pohledově exponovaném místě mírně potlačující dominanty kostelů v Prosetíně

7.17.7 Zajímavosti a významné prvky místa

barokně přestavěný kostel sv. Markéty s chrámovým okrskem a zděnou zvonicí, evangelický kostel s věží, přírodní památka Kocoury

7.17.8 Ochranné podmínky:

- Respektovat a zachovat přírodní charakter okrajů navazujících údolí a potoků v území, respektovat dochované remízky a jejich přírodní charakter, zejména v prostoru Kocoury, zachovat charakter přírodních scenérií v krajině
- Respektovat a zachovat členité okraje lesních porostů a smíšený charakter lesních porostů
- Zajistit ochranu nerušeného prostoru významných vyvýšených míst, zejména pak Švábův kopec, Kopaniny, vrchy nad Čtyřmi Dvory, Chocholík, Kocoury, zamezit výstavbě výstavbě výškových staveb či nevhodně architektonicky koncipovaných rozhleden, respektovat jejich nenarušený ráz a pohledovou exponovanost
- Respektovat nerušené výhledy do okolních údolí a zachovat nerušené horizonty zalesněných vymezujících vrchů
- Zachovávat přírodní charakter drobných vodních toků doprovázených loukami a břehovými porosty
- Respektovat a zachovat dochované prvky historického uspořádání krajiny, jako jsou meze, remízky, úvozové cesty, kamenice včetně jejich zeleně
- Dbát na měřítko zástavby a její harmonický vztah ke krajinnému rámci
- Zamezit výstavbě v doposud nezastavěné krajině, zamezit dostavování samoty Hrachovce nebo jejímu nevhodnému přestavění, které může narušit harmonický charakter daného místa

- Zamezit výstavbě měřítkem a vztahy se vymykajícím objektům na celém území
- Začlenit výrobní areály u Prosetína do krajiny
- Respektovat historický obraz tradičních usedlostí a typický obraz zástavby a zamezit jejich nevhodným přestavbám a dostavování typických proluk, zahrad a prostorů humen
- Respektovat dominanty kostelů v Prosetíně a celý jejich krajinný prostor
- Respektovat a zachovávat prostory v okrajích sídel s loukami a sady
- Zajistit registraci prvků historického uspořádání krajiny jako VKP dle zákona č. 114/92 Sb.

7.17.9 Úkoly pro územní plánování

- V uspořádání krajiny respektovat a zachovat dochované prvky historického uspořádání krajiny, harmonické měřítko krajiny a vztahy v krajině dané umístěním zástavby do závěrů údolí, respektováním přírodním podmínek a charakteristickými vymezujícími kopci v okrajích navazujících údolí
- Zachovat charakter venkovských sídel, zejména jejich historických center a zamezit výstavbě, která uspořádáním hmot, orientací, umístěním i architektonickým výrazem nerespektuje charakter daného sídla, rozvoj směřovat do čitelných transparentních formací s důrazem na respektování harmonického vztahu sídla a krajinného rámce a harmonického vztahu s typickým obrazem sídla
- Respektovat a zachovávat typickou převažující podlažnost zástavby vycházející z charakteru tradičních objektů, respektovat při vymezování funkčních ploch pro výstavbu prostorové uspořádání sídla a převažující charakter zástavby
- Respektovat charakter rozvolněné zástavby v okrajích Brťoví a Čtyřech dvorů, charakter samot a zachovat jej, nezastavovat tzv. proluky a nezahušťovat tuto zástavbu
- Zachovávat a obnovovat doprovodnou zeleň v okraji sídla a zachovat jejich poměr vůči sídlu, zejména respektovat prostory humen se sady a loukami a nazastavovat je
- Zachovat stávající poměr nezastavěných a zastavěných ploch v sídle
- Zafixovat zastavěné prostory sídel, zamezit rozšiřování samot v území, vzniku nových samot nebo chatové zástavby
- Respektovat prostory dominant sídla a ponechat je bez zastavění, zamezit změnám využití pozemků v jejich okolí
- Nevymezovat fukční plochy pro výškové stavby v celém prostoru
- Nevymezovat plochy zástavby v nezastavěné krajině bez kontaktní návaznosti na sídlo

7.17.10 Cílové charakteristiky krajiny z pohledu krajinného rázu

- Historicky cenné objekty zemědělských usedlostí
- Obhospodařovaná krajina se zachovalými vztahy sídla a jeho krajinného rámce
- Četná stromořadí s ovocnými dřevinami, sady v krajině, remízky a meze se zelení
- Přírodní květnaté louky v krajině a podmáčené louky v okolí potoků a na prameništích
- Zvelebené a udržované prostory v sídlech
- Malebný prostor Prosetína s dominantami dvou kostelů
- Dochované a udržované historické sady v okolí sídel a ve stráních nad údolím
- Respektované přírodní a historické památky
- Začleněné zemědělské areály do krajiny pomocí zeleně
- Zachované vztahy sídla a jeho krajinného rámce

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

7.18 Strážecko

Malebný prostor na okraji území ORP Bystřice položený podél údolí Bobrůvky s významným sídlem Strážek, nad níž se vypíná dominanta kostela.

Území Strážecka se nachází na rozhraní dvou významných geomorfologických celků Křižanovská vrchovina a Hornosvratecká vrchovina. Utváří jej především Bobrovská pahorkatina jež je částí Bítešské vrchoviny a zahrnuje území na pravém břehu Bobrůvky od Jemnice a Strážku k Meziboří a Borkům. Dále Novoměstská pahorkatina, která se do území vkliňuje v okolí Mitrova, Habří a pokračuje v úzkém výběžku k Moraveckým Janovicím. Členitý prostor v okolí Střítěže a Moraveckých Pavlovic zaujímá jihozápadní okraj Pernštejnské vrchoviny, která náleží rozsáhlé Nedvědické vrchovině. Jižně od Meziboří do území zasahuje severovýchodní výběžek Libochovské sníženiny, která je též součástí Bítešské vrchoviny. Území leží na rozhraní pahorkatiny a vrchoviny což je dobře patrné v ose Bukovského potoka, která pokračuje dále podél Bobrůvky. Pro Bobrovskou pahorkatinu jsou typické ruly s pruhy amfibolitů, místy se vyskytují neogenní sedimenty. Bobrůvka zde vytváří spolu s přítoky hluboko zařízntutá údolí. Přírodní charakteristiku zde tvoří především smrkové lesní komplexy v okolí Baršovice a Strážnice vymezující řadu prostorů, vzrostlá zeleň doprovázející místy hojně dochované linie mezí a úvozových cest, četná stomořadí podél silnic a též sídla a jejich okraje, pro prostory údolí jsou typické louky, louky jsou součástí mozaiky zemědělské krajiny v okolí sídel Strážek, Jemnice a Krčma. U Meziboří se na Libochovce nachází velký rybník Mezibořský, který lemuje pás břehových porostů, břehové porosty vytváří lem podél Libochovky, Bobrůvky. Místy se zde dochovaly podmáčené lokality s typickou vegetací (zejména v okolí Libochovky). Novoměstská pahorkatina je tvořena lenkokrátními biotickými migmatity monotónní skupiny strážeckého moldanubika s pruhy amfibolitů a erlanů. V řešeném prostoru náleží k Novoměstské pahorkatině území na levém břehu Bobrůvky v okolí Mitrova, Habří a na pravém břehu v okolí Moraveckých Janovic. Převážně smrkové lesy zde tvoří široké pásy doprovázející údolí bobrůvky a Bukovského potoka a jejich

drobných přítoků. Typické jsou též břehové porosty doprovázející Bukovský potok a Bobrůvku spolu s loukami, dlouhá stromořadí doprovázející komunikace, a v okolí Moravských Janovic dochované meze. Pernštejnská vrchovina je typická četnými hluboce zařízntutými údolími, z nichž nejvýznamnějším je údolí řeky Svratky. Do tohoto místa zasahuje její západní okraj položený po levém břehu Bukovského potoka a dále Bobrůvky, která se dále jmenuje Loučka. Zahrnuje tak území v okolí Střítеže, Moraveckých Pavlovic, které je celé rozřezáno paralelními krátkými přítoky Bukoveckého potoka a Loučky. Vrchovina je složena ze svorů, rul a ambfibolitů svrateckého krystalinika. Údolní prostory jsou omezeny vysokými, převážně zalesněnými stráněmi, zalesněný je též vrch nad Moraveckými Pavlovicemi. Vzrostlá zeleň se v území uplatňuje jako doprovod fragmentů mezí, místy komunikací, ale především sídel, jejich okrajů. Významně se v krajině uplatňují břehové porosty řady drobných vodních toků složené především z listnatých dřevin. Loukly se zachovaly nad údolím ve svažitějších prostorech v okolí potoků, sídel, avšak ve volné krajině díky sceleným blokům orné jsou spíše potlačeny. V údolí Bobrůvky pod Strážkem je řada skalních výchozů (Vlaštovší skály, Mitrovské skály, Haberské skály, v ostatních částech údolí i přítoků jsou místy drobná skaliska.

První zmínka o většině sídel v tomto prostoru pochází ze 14. století, nicméně osídlován byl už ve 13. století. Jedním z nejstarších sídel byl Bukov s kostelem a nedalekým stejnojmenným hradem (byl nazýván též Lísek), který byl spojený s kolonizační činností Demetera z Bukové, člena rodu z Lomnice. Zřejmě ještě ve 13. století jeho potomci vybudovali nad říčkou Bobrůvkou (Loučkou) hrad Mitrov, který Bukov postupně nahradil. Bukov přestal být užíván jako panské sídlo zřejmě již počátkem 14. století. Jako pustý byl uváděn od roku 1564. Z hradu je dodnes je patrný příkop, zbytek věže, paláce, hradeb a hospodářských budov. V sousedství leží ještě hrad Víckov, stojící rovněž už ve 13. století. V roce 1351 se po hradě psal Bohuslav z Víckova, který vlastnil také Mitrov a prováděl na víckovském zboží kolonizační činnost. Oba hrady s panstvím později získal ještě ve 14. století markrabě Jan Jindřich. Roku 1407 daroval markrabě Jošt hrad Mitrov s přilehlým zbožím, k němuž náležel Strážek, Boleboř (tato ves zanikla někdy začátkem 16. století, naposled je zmiňována v roce 1500, dnes jde o stejnojmennou část Strážku), část Meziboří a Janovice, Janovi řečenému Hlaváč z Ronova. Záhy se mezi majiteli objevili také Pernštejnové, v jejichž zájmové sféře mitrovské zboží leželo. V průběhu 15. století vedli oba zmíněné rody o toto zboží spory, ve kterých byli úspěšnější páni z Pernštejna; roku 1448 Jan z Pernštejna získal panství Mitrov jako alodní. Hrad Mitrov pro Pernštejny neměl valný význam, byl málo využíván a postupně chátral; urbář z roku 1588 jej uvádí jako pustý. Roli správního centra pravděpodobně převzala pozdně renesanční tvrz v podhradí, ponejprv doložená roku 1603. Víckovské zboží dostal nebo koupil od moravských markrabat Hašek Ostrožský z Valdštejna, který byl původně přívržencem husitů. Jeho přechod na Zikmundovu stranu měl za následek, že v roce 1425 husité vypálili ves Holánkov na víckovském panství a pravděpodobně se zmocnili i hradu. Nedlouho poté zřejmě víckovské zboží obsadil prohusitsky orientovaný Jan z Pernštejna. Určitě jej vlastnil v roce 1436, kdy je postoupil Janu Vojnovi z Litavy. Do pernštejnského vlastnictví se víckovské zboží s tehdy už pustým hradem vrátilo v roce 1490. Největším a nejvýznamnějším sídlem v prostoru je Strážek, jehož původ spadá podle tradice až do doby velkomoravské říše, spolehlivě je jeho existence doložena ve 13. století. Zpráva o zdejším kostele pochází z roku 1239 a je spojená s pány z Křižanova, kteří zde měli majetky. Původní kostel byl snad součástí opevněného hradiska, na jehož existenci poukazují dosud zachovalé náspy. Ve 14. století náležel Strážek, který byl roku 1375 (dle jiných zdrojů dokonce už 1358) poprvé označen jako městečko, k hradu Mitrov. Pravděpodobně už ve 13. století byly založeny na území, které kolonizoval Demeter z Bukova, Pavlovice. V roce 1349 (první zmínka) náležela část vsi pánům z Pernštejna. Vlastnický podíl zde měl v té době i místní rod (z Pavlovic), jehož členové jsou zmiňováni až do konce 16. století. Předpokládá se, že tento rod, který v průběhu 14. a 15. století vytvořil v okolí Pavlovic drobné panství, sídlil ve zdejší tvrzi. Ta se nacházela pravděpodobně na parcele č. 38. Spolehlivá písemná zmínka o její existenci však chybí. Roku 1481 koupil pavlovické zboží Vratislav z Pernštejna, ale v následujícím desetiletí o něj vedl spory s členy rodu z Pavlovic. Poslední známý člen tohoto rodu (Jan Káče) se v dokumentech objevuje naposledy v záznamu k roku 1502. Další podíl v Pavlovicích vykoupili Pernštejnové v roce 1497 od Čeňka ze Zvole. Stejný znak jako páni z Pavlovic (štít se třemi jablky) používal pravděpodobně také rod z nedaleké Střítеže (první zmínka 1356). Členové rodu Vrchoslavů ze Střítеže žili ještě v průběhu 16. století, kdy už žádný majetek v prostoru neměli. Ač není

spolehlivě doložena, předpokládá se i ve Střítěži existence zemanské tvrze či opevněného dvorce, nalézající se pravděpodobně v místech dnešního statku čo. 1. Střítež byla stejně jako většina sídel v prostoru rozdělena mezi více vlastníků; v roce 1452 většinu vesnice drželi Pernštejnové. Meziboří bylo dlouho rozděleno na 2 části. Východní část, na pravém břehu Libochovky, sdílela osudy mitrovského zboží. Západní část patřila ve 14. století pánům z Osové, držel ji mj. Vrchoslav ze Střítěže, který používal i přídomek z Meziboří. V roce 1468 ji jako odúmrť udělil král Vladislav manželce Jana z Lomnice a na Meziříčí. Od jeho synů koupili meziříčské panství s polovinou Meziboří v roce 1528 Pernštejnové. Ještě v letech 1589 a 1608 se jako součást mitrovského panství uvádí jen část Meziboří, celá ves do něj patřila až v roce 1618. Dodnes je obec rozdělena do dvou farností; hranici tvoří rybník. Část Meziboří, ležící na severovýchodní straně rybníka, náleží k farnosti Strážek, menší část jihozápadně od rybníka k farnosti Heřmanov. Jemnice (první zmínka 1374) měla jako jediné ze sídel v prostoru dlouhodobou vazbu na Moravec. Část vsi však držel až do konce 16. století rod používající přídomek z Jemničky. Ten sídlil zřejmě na tvrzi, která se v dokumentech uvádí v roce 1514. V roce 1560 už byla pustá a dodnes se po ní nedochovaly žádné památky; její přesná poloha je nejasná. Majetkové podíly zde měli ve 14. a 15. století i další zástupci drobné šlechty. Mezi vlastníky se objevují také páni s přídomkem z Habří (1360-1466), ze Strážku (1350-1465), z Olešničky a další. Na přelomu 15. a 16. století ovládali podstatnou část prostoru páni z Pernštejna, většina náležela do mitrovského panství, Střítež připojili k pernštejnskému panství. Až v průběhu 16. století získali Pernštejnové i okrajové části - Jemnici jako součást moraveckého panství (1531), které Pernštejnové začlenili do správního celku s centrem v Křižanově, a polovinu Meziboří jako součást panství meziříčského (1528). Sjednocení majetku umožnilo Pernštejnům zaměřit se na jeho hospodářský rozvoj. Poskytli svým osadám řadu výsad - 1482 bratři Vilém a Vratislav z Pernštejna udělili některým zdejším sídlům právo odúmrti; 1500 osvobodil Vilém z Pernštejna všechna sídla od povinnosti šenkovat panské víno a 1515 od bezplatného vožení panských ryb. Byly zakládány rybníky; Mezibořský rybník v se zachoval dodnes, zatímco Zaplaťkužský rybník u dnešní osady Krčma připomíná dnes pouze název trati (Zaplaťkůže), množství rybníků bylo na panství Moravec. Na Bobrůvce (Loučce) stálo několik mlýnů: Zábršův Mlýn (existuje dodnes), mlýn u Bolibořе (poprvé zmíněn už 1385), mlýn s pilou ve Strážku a v Mitrově, Základníkův mlýn u Habří, mlýn v Meziboří (poprvé zmíněn už 1447), v Moraveckých Janovicích (Skalní mlýn dnes připomíná trať u Skalního mlýna). Ve 2. polovině 16. století byli zadlužení Pernštejnové nuceni rozprodávat svůj majetek. Po roce 1560 prodali křižanovské panství, včetně Jemnice a Strážku, který byl oddělen od mitrovského zboží, Zdeňku Lhotskému ze Ptení. Ještě v průběhu 16. století byla z křižanovského panství vyjmuta moravecká část s Jemnicí a Strážkem jako samostatný statek. V Moravci byla v souvislosti s ním obnovena tvrz, za vlády Pernštejnů zpustlá. V roce 1595 moravecké panství koupil evangelík Jan Munka z Ivančic. Roku 1616 za jeho dědiců byl ve Strážku vystavěn na místě starého katolického nový kostel pro nekatolíky v renesančním slohu. Vilém Munka zúčastnil stavovského povstání a jeho majetek byl po bitvě na Bílé Hoře konfiskován. V roce 1589 zastavili Pernštejnové mitrovské panství (Matyáš Žalkovský ze Žalkovic) a v roce 1596 jej společně se sousedním pernštejnským panstvím prodali moravskému zemskému purkrabímu Pavlu Katarynovi z Kataru (prodej se týkal celého prostoru s výjimkou Jemnice). Po jeho smrti vznikly vlastnické spory, které vedly k tomu, že mitrovské (většina zdejších sídel) a pernštejnské (Střítež) panství měla různé majitele. Mitrovské panství své majitele na začátku 17. století dost často měnilo. Za zmínku stojí Petr Čížovský, který byl v roce 1608 úkladně zavražděn, a Jindřich Mitrovský z Nemyšle, který se účastnil stavovského povstání, následkem čehož byl jeho majetek po bitvě na Bílé Hoře konfiskován. V roce 1624 bylo moravecké panství (s Jemnicí a Strážkem) prodáno Janu Jakubovi Magnisovi, který k němu přikoupil i panství Mitrov.

Celý region byl těžce zasažen třicetiletou válkou, jednak v letech brzy po bitvě na Bílé Hoře (1620 průjezd Poláků, 1622 průchod císařského vojska) a zejména po švédském vpádu na Moravu. Nejhorší byl pravděpodobně rok 1645, kdy byl celý kraj silně vypleněn švédskými vojsky, která neúspěšně obléhala nedaleký hrad Pernštejn. Došlo k devastaci území a velkému úbytku obyvatel, z čehož se kraj jen zvolna vzpamatovával. Po válce byla na mitrovském panství pustá více než polovina domů. Ve Strážku se uvádí ještě v roce 1674, že obsazená byla jen polovina domů a obdělávána jen třetina polností. K významnějšímu oživení došlo až v 18. století.

Osudy Střítеže byly spojené s pernštejnským panstvím; od roku 1637 náležela pod pravomoc zákupní rychty v Sejřku a pod farnost v Rožné (fara byla obnovena 1665). Zbývající část prostoru sdílela osudy jako součást moraveckého panství. Jeho do značné míry samostatnou část tvořil mitrovský statek, k němuž náležel Mitrov, Radňoves, Meziboří, Janovice, Nová Ves, Habří a Pavlovice. V letech 1674 - 1713 a znovu v letech 1746 - 1757 bylo mitrovský statek od moraveckého panství dočasně oddělen. K definitivnímu osamostatnění mitrovského statku došlo po jeho prodeji v roce 1894. V těchto obdobích vzrostl význam mitrovské tvrze, která po pobělohorských konfiskacích sloužila pouze jako správní budova statku, a byla přestavěna na zámek. Často opakovaný údaj o výstavbě nového zámku v roce 1779 tehdejším majitelem mitrovského statku (Josef Toussaint) není spolehlivý, vychází pouze z druhotně osazené tabule, umístěné v průčelí zámku při přestavbě na konci 19. století a s dějinami zámku nesouvisející. V sedmdesátých letech 19. století byl na mitrovském zámku krátce zřízen řeholní dům sester sv. Karla Boromejského, který byl později přeložen do Moravce. Zchátralou budovu koupil roku 1890 továrník Adolf Skene, který ji nechal přestavět v historizujícím novogotickém duchu. Navazující hospodářský dvůr, umístěný jižně od zámku, byl přitom zbořen a nahrazen novostavbou severně od zámku. Kolem zámku byl zřízen anglický park. Ve třicátých letech 20. století připadl objekt statkáři Mořici Klimešovi z nedalekého Mirošova, který proslul svým kladným vztahem k německé říši. Z téhož důvodu propůjčil zámek v průběhu 2. světové války k užívání Hitlerjugend. Po válce byl zámek upraven k sociálním účelům a až do začátku padesátých let byl ve správě Katolické charity. Po jejím zrušení byl zestátněn a nadále využíván jako domov pro přestárlé. Toto využití trvá i v současné době. V devadesátých letech 20. století byl zámek rozšířen o nové křídlo. Centrem území zůstávalo nadále městečko Strážek; od roku 1662 zde byl škola, zmiňován je pivovar, k obnovené katolické farnosti (1672) ve Strážku náležela většina zdejších sídel (Habří, Janovice, Meziboří, Jemnice, Strážek). Později byly přifařeny ještě Mitrov, Podmitrov a nově založená osada Krčma. Ta vznikla v polovině 18. století snad v místě staršího panského dvora a hospody Zastavilka, která se zmiňuje v roce 1744. Na sever od Krčmy je kolonie Nový Dvůr, vzniklá pravděpodobně někdy ve stejné době. Do strážecké farnosti nepatřily Pavlovice (farnost Olší) a část Meziboří s vazbou na meziříčské panství (farnost Heřmanov). Po vydání tolerančního patentu se část zdejších obyvatel přihlásila k evangelickému vyznání, nicméně většina zůstala katolická.

V okolí Strážku se vyskytují zrnité vápence, které bývaly těženy a zpracovávány jako mramor. Nachází se zde rovněž hadec, jehož ostrovy jsou nalezištěm nerostů.

Výrazné změny se v těsném sousedství odehrály v 50. letech 20. století, kdy byla geologickým průzkumem nalezena významná ložiska uranových rud v oblasti Dolní Rožínka - Rozsochy - Bukov a následně zde byla zahájena těžba. S kolektivizací zemědělství ve 2. polovině 20. století došlo k významným změnám v krajině - slučování pozemků do velkých celků, budování rozsáhlých družstevních areálů na okrajích vesnic. Zemědělské budovy lze najít u většiny vsí dodnes, rozsáhlejší areál je např. u Strážku či Střítеže. Ze stejné doby pravděpodobně pochází chaty a rekreační objekty podél Bobrůvky mezi Habřím, Moravskými Pavlovicemi a Janovicemi, severně od Strážku či jižně Střítеže.

V některých zdejších vesnicích se zachovaly zbytky lidové architektury; rázovité dřevěné stavby se zachovaly v Habří, z nejstarší zástavby se ve Střítеži zachoval roubený dům čo. 4. Uprostřed Střítеže stojí kaplička se zvonicí, zasvěcená Duchu svatému, která nese stopy tzv. selského baroka. V Janovicích stávala kaplička z 18. století, po požáru v roce 1890 byla postavena nová.

Krajinu celého prostoru dnes v základním schématu tvoří lesy a poměrně nestejnorodá mozaika luk se sady, polí, pastvin, která je místy značně potlačena poli scelenými do velkých pravidelných bloků, zejména nad Mitrovem a Strážkem a údolní osa zaříznutého údolí Bobrůvky. Uspořádání prostoru je touto osou dáno, což je patrné na rozmístění sídel i komunikací, které je spojují. Lesy vymezující místo ze západní i východní strany tvoří především hospodářské monokulturní smrkové porosty členěné lesními průseky a cestami. Pole jsou scelená do nevelkých bloků v prostoru mezi Strážkem a Mitrovem, ale také podél komunikace č. 389 mezi Mezibořím, Krčmou a Strážkem. V okolí Jemnice, Strážku, Moravských Janovic se hojmě dochovaly prvky historického členění krajiny, především meze a remízky s úvozovými cestami lemované vzrostlou zelení. Krajinu zde tvoří

mozaika drobných polí, luk a pastvin a malých lesíků. Sídla jsou situována buď v údolí Bobrůvky (Strážek, Habry, Meziboří, Nivy) v závěrech údolí drobných potoků (Mitrov, Moravecké Janovice, Moravecké Pavlovice, Střítež, Jemnice). Kromě strážku se jedná o drobná venkovská sídla, s převažující formací lesních lánových vsí. Strážek je pravděpodobně nejstarším sídlem, v posledním století prošel značným rozvojem zástaveb rodinných domů, které postupně obsadily stráně pod kopcem Strážnice. Na Strážnici, Kraví hoře a pod Bašovicí jsou umístěny stožáry mobilních operátorů, které jsou patrné v řadě pohledů do území, v okolí Moravských Pavlovic a Střítěže prochází územím nadzemní elektrické vedení VVN 110 kV.

Krajina v okolí Strážku s dominantou kostela

Úspořádání celého místa je dáno osou řeky Bobrůvky, která zásadním způsobem tvoří celý krajinný prostor, jeho uspořádání, členění i reliéf. Údolní ose je podřízeno uspořádání řady prvků, včetně uspořádání sídel. Haronické vztahy v krajině tkví v celém území v přirozeném souladu uspořádání kulturních prvků v krajině s přírodními podmínkami, ale také v řadě kulturních hodnot v krajině. Dominantou Strážku je kostel sv. Šimona a Judy, v jehož interiéru se dochovala pozdně renesanční štuková a fresková výzdoba. Byl postaven Vilémem Munkou z Ivančic v roce 1616 pro nekatolíky, o čemž svědčí nápis nad jižním bočním vchodem. Kostel je umístěný do návrší nad údolí a sídlo, avšak jeho pohledové uplatnění značně utrpělo ve druhé polovině minulého století díky novodobé výstavbě bez kontextu k historii místa, která překročila horizont uzavírající historickou část sídla a změnila tak významně obraz sídla v krajině. Za kulturní dominanty místa lze považovat zámek Mitrov a jeho areál, ale také zříceniny hradů Lísek a Mitrov. Harmonické měřítko krajiny tkví především v souladu proporcí stavebních objektů sídel, který je stále dobře patrný především v jejich historických částech, a v souladu velikosti ploch s proporcemi krajinného rámce. Přitom je nutné vnímat i rytmus střídání ploch a uspořádání vycházející z přírodních podmínek. Řada vyvýšených míst poskytuje výhledy do okolní krajiny, zejména jsou to prostory v okolí Strážnice, nad Střítěží.

7.18.1 Významné znaky přírodní charakteristiky místa

členitý reliéf okraje Pernštejnské vrchoviny a údolí Bukovského potoka s jeho přítoky, reliéf údolí Bobrůvky s významnými zalesněnými hřbety ohraničujícími prostory, zalesněné svahy údolí a lesní komplexy nad údolím, skalní tvary v údolích a ve vrcholových partiích nad údolím, řeka Bobrůvka (Loučka) a její drobné přítoky v přírodním korytě doprovázené břehovými porosty, vzrostlá zeleň doprovázející liniové objekty v krajině (komunikace, fragmenty mezí, hranice scelených bloků, zeleň doprovázející tradiční objekty zemědělských usedlostí a obrazy venkovských sídel, louky a pastviny ve stráních, místy podmáčené louky v údolních nivách, kulturní louky udržované sečením, ovocné sady podél polních tratí a v okrajích sídel se starými vysokokmeny, travnaté pásy a louky v okrajích sídel a podél komunikací, drobná prameniště v lesích, dominanty kopců Střážnice, Baršovice, aleje a stromořadí u cestu Mitrova, podél silnic, zejména mezi Strážkem a Krčmou

7.18.2 Významné znaky historické charakteristiky místa

pozůstatky historické těžby mramoru v okolí Strážku, zříceniny hradů Lísek, Mitrov, zámek Mitrov a jeho areál, dochované prvky historického uspořádání krajiny středověké plužiny (meze, remízky, kamenice, lesíky, úvozové cesty) u Strážku, Moraveckých Janovic, nad Jemnicí, v okolí Střítěže, venkovská sídla situovaná do závěrů

drobných údolí a do údolí Bobrůvky, malebný prostor Jemnické hájovny s charakteristickými prostory zahrad, sadu a polí v okolí, dochované uzavřené dvory a zemědělské usedlosti v původním prostorovém uspořádání, kostel sv. Šimona a Judy ve Strážku, komunikace vedené v historické stopě, kapličky na návsích většiny sídel, soustava mlýnů na řece Bobrůvce, pozůstatky po těžbě mramoru v nedalekých lesích

7.18.3 Významné znaky kulturní charakteristiky místa

hospodářské monokulturní lesy s pasekami a pravidelnou sítí cest a okraji, venkovská sídla s typickými zemědělskými usedlostmi v tradiční struktuře i uspořádání, komunikace respektující přírodní podmínky a měřítko krajiny místa mající místní rámec, scelené bloky orné v rovinatějších částech území mezi Strážkem a Mitrovem, v okolí Krčmy, zemědělské a výrobní areály s halovými objekty bez začlenění do krajiny v okraji Střítеže, u Strážku, u Krčmy, turisticky významná místa zříceniny hradů Mitrov a Lísek, údolí Bobrůvky, rekreační objekty u Bobrůvky (letovisko Podmitrov, tábořiště, chaty), chaty a chatové kolonie v krajině bez kontextu (zejména v údolí Bobrůvky), nadzemní elektrické vedení 110 kV procházející prostorem u Střítеže, stožáry mobilního operátora na Strážnici, u Baršovice, na Kraví hoře

7.18.4 Významné znaky pohledové a prostorové charakteristiky

blízké vymezující horizonty zalesněných okrajů údolí s vrchy, významný vrch Strážnice, Baršovice vytvářející dominantní exponovaný pohledový prostor s typickými jedlovými výstavkami, výrazně se uplatňující přírodní osa údolí řeky Bobrůvky, průhledy do údolí řeky Bobrůvky, nerušené dílčí horizonty zalesněných svahů vymezujících prostor, místy pestrá mozaika polí, luk a pastvin (zejména v okolí Moravských Janovic, Střítеže, Strážku, Habří), zalesněné horizonty, četné malebné kouty v území dané pestrou mozaikou krajiny se vzrostlou zelení v členitém reliéfu, četné vyhlídkové prostory z vyvýšených míst v okolí Střítеže a vrchu Strážnice do okoolních prostorů a údolí bobrůvky

7.18.5 Významné pozitivní kulturní dominanty místa

kostel sv. Šimona a Judy ve Strážku

7.18.6 Znaky snižující krajinný ráz místa

hospodářský charakter lesů, zástavba bez kontextu narušující charakter a obraz sídla v krajině, scelené bloky orné v rovinatějších částech území mezi Strážkem a Mitrovem bez začlenění do krajiny narušující měřítko krajiny, zanedbané usedlosti a prostory v sídlech, v okolí Krčmy, zemědělské a výrobní areály s halovými objekty bez začlenění do krajiny v okraji Střítеže, u Strážku, u Krčmy, rekreační objekty u Bobrůvky (letovisko Podmitrov, tábořiště, chaty) potlačující přírodní charakter údolí, chaty a chatové kolonie v krajině bez kontextu (zejména v údolí Bobrůvky), nadzemní elektrické vedení 110 kV procházející prostorem u Střítеže, stožáry mobilního operátora na Strážnici, u Baršovice, na Kraví hoře narušující dílčí vymezující horizonty a pohledově exponovaná místa

7.18.7 Zajímavosti a významné prvky místa

pohledově exponovaný kostel areál sv. Šimona a Judy ve Strážku z roku 1616 s renesančními portály ve věži a na jižní straně lodi, zříceniny hradů Mitrov, Lísek, dochované areály mlýnů na Bobrůvce, naleziště mramoru

7.18.8 Ochranné podmínky

- Respektovat a zachovat přírodní charakter řeky Bobrůvky a jejích břehů
- Respektovat a zachovat okraje lesních porostů a smíšený charakter lesních porostů s borovicí v údolí
- Zajistit ochranu nerušeného prostoru významných pohledově exponovaných míst u Strážku a Střítеže a v okrajích údolí, zamezit výstavbě v celém jejím území a výstavbě výškových staveb či rozhleden
- Zachovat charakter přírodních scenérií v krajině
- Zachovávat přírodní charakter drobných vodních toků doprovázených loukami a břehovými porosty

- Respektovat vzrostlou zeleň doprovázející liniové objekty v krajině, zejména stromořadí podél hlavní komunikace, zachovat a respektovat stromořadí
- Dbát na měřítko zástavby venkovských sídel a její harmonický vztah ke krajinnému rámci, respektovat dochované kvality historického jádra Strážku
- Zamezit výstavbě v doposud nezastavěné krajině
- Zamezit výstavbě měřítkem a vztahy se vymykajícím objektům na celém území
- Začlenit výrobní zemědělské areály do krajiny
- Respektovat a zachovat historický obraz tradičních usedlostí a typický obraz sídel v krajině
- Respektovat dominantu kostela ve Strážku a celý její krajinný prostor
- Respektovat nerušené výhledy ze strání Strážnice nad Strážkem a vyvýšených prostorů v okolí Střítеže, zachovat nerušené horizonty zalesněných vymezujících vrchů
- Respektovat a zachovávat prostory v okrajích sídel s loukami a sady
- Zachovat úvozové cesty a obnovovat je
- Respektovat prostory nesoucí historickou hodnotu v krajině (zříceniny hradů, mlýny, dochované prostory po těžbě rud apod.) a zachovat jejich charakter a začlenění do krajiny
- Respektovat a zachovat historickou kvalitu zámku Mitrov
- Zajistit ochranu prostorů sídel s převahou dochovaných tradičních objektů v původním prostorovém uspořádání (Habří, Moravecké Janovice, Moravecké Pavlovice, Nivy, Krčma, Meziboří, historické jádro Střítеže)
- Vymezit významné krajinné prvky v celém území související se vzrostlou zelení doprovázející prvky historického členění krajiny a silnice a místní komunikace v krajině

7.18.9 Úkoly pro územní plánování

- V uspořádání krajiny respektovat dochované prvky historického uspořádání krajiny u Strážku, Střítеže, Moravských Pavlovic, Moravských Janovic, Habří, a vzrostlou zeleň doprovázející tyto prvky, zachovávat, respektovat a obnovovat stromořadí v celém území
- Respektovat a zachovat charakter vsí s převahou převahou dochovaných tradičních objektů v původním prostorovém uspořádání (Habří, Moravecké Janovice, Moravecké Pavlovice, Nivy, Krčma, Meziboří, historické jádro Střítеže), zamezit výstavbě, která uspořádáním hmot, orientací, umístěním i architektonickým výrazem nerespektuje charakter daného sídla
- Respektovat a zachovávat nižší podlažnost zástavby vycházející z charakteru tradičních objektů, respektovat při vymezování funkčních ploch pro výstavbu prostorové uspořádání sídla a převažující charakter zástavby
- Respektovat areál zámku Mitrov i jeho obraz v krajině a zamezit jeho znehodnocení nebo potlačení nevhodnou výstavbou či změnami v krajině
- Zachovávat a obnovovat doprovodnou zeleň v okraji sídla a zachovat její poměr vůči sídlu
- Zachovat stávající poměr nezastavěných a zastavěných ploch
- Nevymezovat plochy zástavby v nezastavěné krajině bez kontaktní návaznosti na sídlo
- Respektovat charakter rozvolněné zástavby v okrajích sídel a v krajině, charakter samot a zachovat jej, nezastavovat nevhodně tzv. proluky a nezahušťovat tuto zástavbu

7.18.10 Cílové charakteristiky krajiny z pohledu krajinného rázu

- Užívané a opravené historicky cenné objekty zemědělských usedlostí venkovských sídel
- Obhospodařovaná krajina se zachovalými vztahy sídla a jeho krajinného rámce
- Četná stromořadí s ovocnými dřevinami, remízky a meze se zelení

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

- Přírodní květnaté louky v údolích a na svažitých místech a podmáčené louky v okolí potoků a na prameništích
- Zvelebené a udržované prostory v sídlech
- Malebný prostor kostela ve Strážku a jeho nerušené uplatnění v krajinném rámci
- Nerušené výhledy do údolí Bobrůvky a Bukovského potoka
- Respektované přírodní a historické památky v území

8 Sídla

8.1 Kategorizace sídel dle zachovanosti k historickému vývoji

Tabulka vyjadřuje hodnocení sídel z hlediska jejich obrazu v krajině a jejich vnitřního obrazu a harmonického uspořádání objektů v sídle a jednotlivých stavebních hmot ve vztahu k historickému charakteru sídla.

Prostorové uspořádání, vypovídá o dochovanosti a čitelnosti původního prostorového uspořádání sídla odpovídajícího k jednotlivým etapám, reflektuje na nevhodně situované dostavby v sídle (především v zahradách a humnech), novostavby v okraji sídla v nevhodně provedeném prostorovém uspořádání nerespektující tradiční charakter sídla a jeho tradiční obraz v krajině.

Kvalita, vypovídá o architektonické a estetické kvalitě vnitřního i vnějšího obrazu sídla a harmonii zástavby, reflektuje na přítomnost rušivých prvků v zástavbě a jednotlivých objektech jako jsou přestavby, které změní nebo naruší charakter tradiční usedlosti, měřítkem i vztahy neodpovídající zástavba městského typu ve venkovském prostředí apod..

Začlenění do krajiny, ukazuje na estetickou a funkční kvalitu začlenění do krajinného rámce, má souvislost především s vnějším obrazem sídla v krajině, vypovídá o přítomnosti rušivých prvků uplatňujících se v obrazu sídla v krajině.

Krajinný rámec, vypovídá celkové kvalitě krajinného rámce sídla, jeho přírodní a estetické hodnotě, reflektuje na přítomnost harmonických vztahů v krajině a harmonické měřítko krajiny a též na přítomnost významných pozitivně chápaných kulturních dominant v krajině.

Katastr / Hodnocení	Prostorové uspořádání	Kvalita	Začlenění do krajiny	Krajinný rámec	Kategorie sídla
Albrechtice u Rozsoch	😐	😐	🙂	😐	B+
Blažejovice u Rozsoch	🙂	😐	🙂	😐	B+
Blažkov	🙂	😐	😐	😐	B+
Bohuňov	😐	😐	😐	😐	B
Bolešín	😐	😐	😐	🙂	B
Bor u Nedvědice	🙂	😐	🙂	🙂	B+
Borovec	😐	😐	🙂	🙂	B+
Branišov nad Pernštejnem	😐	😐	😐	😐	B
Bratrušín	😐	😐	😐	😐	B
Brťoví	🙂	😐	😐	🙂	B+
Bukov na Moravě	😐	😐	🙂	😐	B+
Bystřice nad Pernštejnem	☹	😐	🙂	😐	C
Býšovec	🙂	😐	🙂	🙂	B+

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

Čtyři Dvory	😐	😐	😐	🙂	B
Dalečín	☹	😐	😐	🙂	B
Divišov	😐	😐	😐	😐	B
Dolní Čepí	🙂	😐	😐	🙂	B+
Dolní Rozsíčka	🙂	😐	🙂	☹	B+
Dolní Rožínka	☹	☹	☹	😐	C+
Domanín u Bystřice nad Pernštejnem	😐	😐	😐	😐	B
Domanínek	☹	☹	☹	😐	C+
Dvořiště u Bystřice nad Pernštejnem	😐	😐	😐	😐	B
Habří	🙂	😐	🙂	🙂	B+
Hluboké u Dalečína	🙂	🙂	🙂	🙂	A-
Horní Čepí	🙂	😐	🙂	🙂	B+
Horní Rozsíčka	🙂	🙂	🙂	😐	A-
Horní Rožínka	😐	😐	😐	😐	B
Hrdá Ves	😐	😐	🙂	🙂	B+
Chlébské	🙂	😐	🙂	🙂	B+
Chlum	🙂	😐	😐	🙂	B+
Jabloňov	🙂	🙂	🙂	🙂	A-
Janovičky u Bohuňova	🙂	😐	😐	😐	B+
Jemnice u Moravce	🙂	🙂	😐	😐	B+
Josefov u Rožné	🙂	😐	😐	😐	B+
Karasín	😐	😐	😐	🙂	B+
Kobylnice nad Svratkou	😐	🙂	🙂	🙂	B+
Korouhvice	-	-	-	-	-
Koroužné	😐	😐	🙂	🙂	B
Kovářová	🙂	😐	🙂	🙂	A-
Kozlov u Lesoňovic	🙂	😐	🙂	🙂	A-
Kundratice u Rozsoch	🙂	😐	😐	😐	B

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

Lesoňovice	😐	🙂	🙂	😐	B+
Lhota u Lísku	😐	😐	😐	🙂	B
Lísek	🙂	😐	😐	🙂	B+
Lískovec u Nedvědice	☹	☹	🙂	😐	B+
Malé Tresné	😐	😐	🙂	🙂	B+
Meziboří	🙂	😐	😐	🙂	B+
Milasín	🙂	😐	🙂	😐	B+
Mitrov	😐	😐	😐	😐	B
Moravecké Janovice	🙂	😐	🙂	🙂	B+
Moravecké Pavlovice	🙂	😐	🙂	🙂	A-
Nyklovice	😐	😐	😐	🙂	B
Olešínky	🙂	😐	🙂	🙂	B+
Olešnička	😐	😐	🙂	🙂	B
Písečné	😐	😐	😐	😐	B
Pivonice u Lesoňovic	😐	😐	😐	🙂	B+
Polom u Sulkovce	🙂	🙂	😐	🙂	A-
Prosetín u Bystřice nad Pernštejnem	🙂	😐	😐	😐	B
Radkov u Moravce	😐	😐	🙂	😐	B
Rodkov	🙂	😐	🙂	😐	B+
Rovečné	☹	☹	😐	🙂	B-
Rovné	😐	😐	😐	😐	B
Rozsochy	😐	☹	☹	😐	B-
Rožná	😐	☹	☹	🙂	B-
Sejřek	🙂	😐	😐	😐	B+
Skorotice	😐	😐	🙂	🙂	B+
Smrček	😐	😐	😐	🙂	B+
Strachujov	😐	😐	😐	🙂	B
Strážek	☹	☹	☹	😐	C+

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

Střítež u Bukova	😐	😐	😐	🙂	B
Sulkovec	🙂	🙂	😐	🙂	B+
Štěpánov nad Svratkou	😐	😐	😐	🙂	B
Švařec	😐	😐	😐	🙂	B
Ubušínek	🙂	🙂	😐	🙂	A-
Ujčov	☹	😐	😐	🙂	B
Unčín	☹	😐	😐	🙂	B
Věchnov	☹	😐	😐	😐	B
Velké Janovice	😐	😐	🙂	🙂	B+
Velké Tresné	😐	😐	🙂	🙂	B+
Veselí u Dalečína	🙂	🙂	🙂	🙂	A-
Věstín	🙂	😐	😐	🙂	B+
Věstínek	🙂	🙂	🙂	🙂	A-
Věžná na Moravě	😐	😐	😐	🙂	B+
Vír	☹	😐	😐	🙂	B
Vítochov	🙂	😐	😐	🙂	B+
Vojetín u Rozsoch	🙂	😐	🙂	😐	B+
Vojtěchov u Lísku	😐	😐	😐	🙂	B
Vrtěžíř	🙂	🙂	🙂	🙂	A
Zlatkov	🙂	😐	😐	🙂	B+
Zvole nad Pernštejnem	😐	😐	😐	😐	B
Ždánice u Bystřice nad Pernštejnem	☹	😐	☹	😐	B-

☹ - dochovaný (pozitivní, zvyšující hodnotu krajinného rázu)

😐 - částečně dochovaný, zachovalé historické jádro (neutrální, bez snižujícího vlivu na hodnotu krajinného rázu)

☹ - nečitelný nebo nedochovaný nebo z velké části narušený (rušivé, snižující hodnotu krajinného rázu)

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

8.2 Albrechtice u Rozsoch

rok založení: první písemná zmínka 1384

počet obyvatel: 96 (2001)

typ sídla: ves

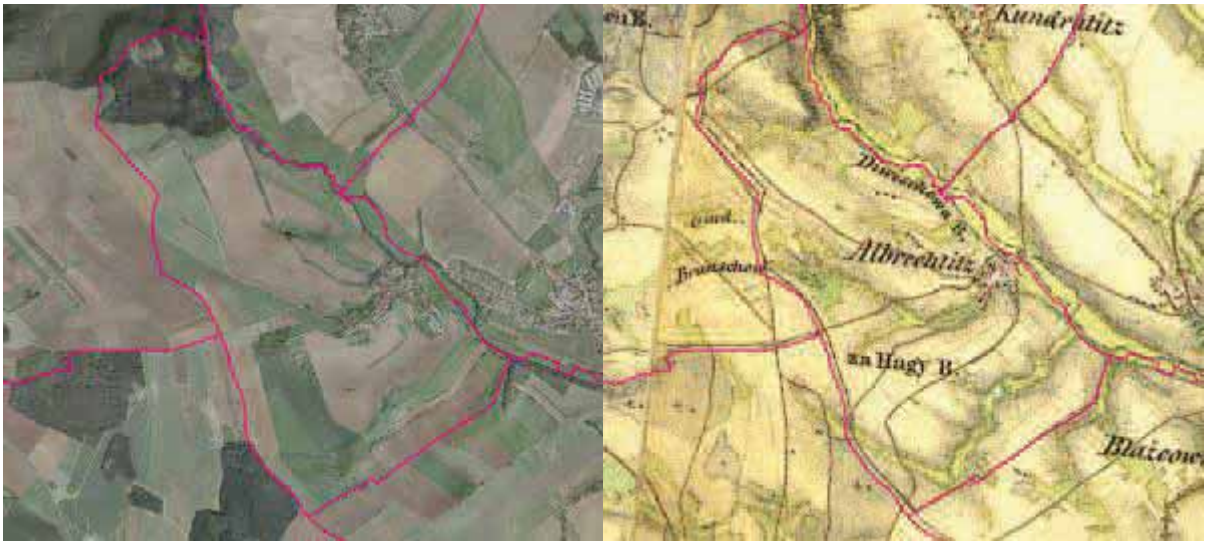

Obraz sídla

- Rušivé objekty a atributy: necitlivé přestavby a dostavby tradičních usedlostí, novostavby bez kontextu nerespektující proporce a měřítko tradiční zástavby, budovy zemědělského areálu znehodnocující obraz sídla v krajině v okraji sídla
- Pozitivní hodnota obrazu sídla: dochované objekty tradičních chalup a zemědělských usedlostí stále patrná humna s ovocnými stromy a loukami, vzrostlá zeleň v okrajích sídla spoluurčující jeho obraz v krajině

Krajinný rámec

- Rušivé objekty a prvky: zemědělský areál v okraji nivy, scelené převážně zorněné bloky nerespektující tradiční uspořádání plužiny, patrné odvodnění krajiny, technické úpravy vodotečí
- Pozitivní hodnota krajinného rámce: stále dochovaný prostor údolí Nedvědičky s patrnou údolní nivou, s linií břehových porostů a kulturními loukami udržovanými sečením, několik dlouhých linií břehových porostů upozorňující na fragmenty prvků historického členění krajiny – meze s vegetací, sady v krajině, dvě samoty se sady oplocenými plaňkovými ploty, zeleň doprovázející místní komunikace

Významné objekty, památky

- návesní kaple svatého Cyrila a Metoděje se zvoničkou z roku 1863

Ochrana v rámci územního plánování

- zachovat prostorové uspořádání sídla
- případný rozvoj směřovat podél hlavní komunikace směrem k Blažejovicím formou ulicovky
- dodržovat rytmus zástavby v okrajích s přechodem zahrad do krajiny
- zamezit dostavbě zahrad a humen

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

- respektovat přírodě blízký charakter prostoru údolní nivy Nedvědičky

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

8.3 Blažejovice u Rozsoch

rok založení: první písemná zmínka 1371

počet obyvatel: 46 (2001)

typ sídla: ves

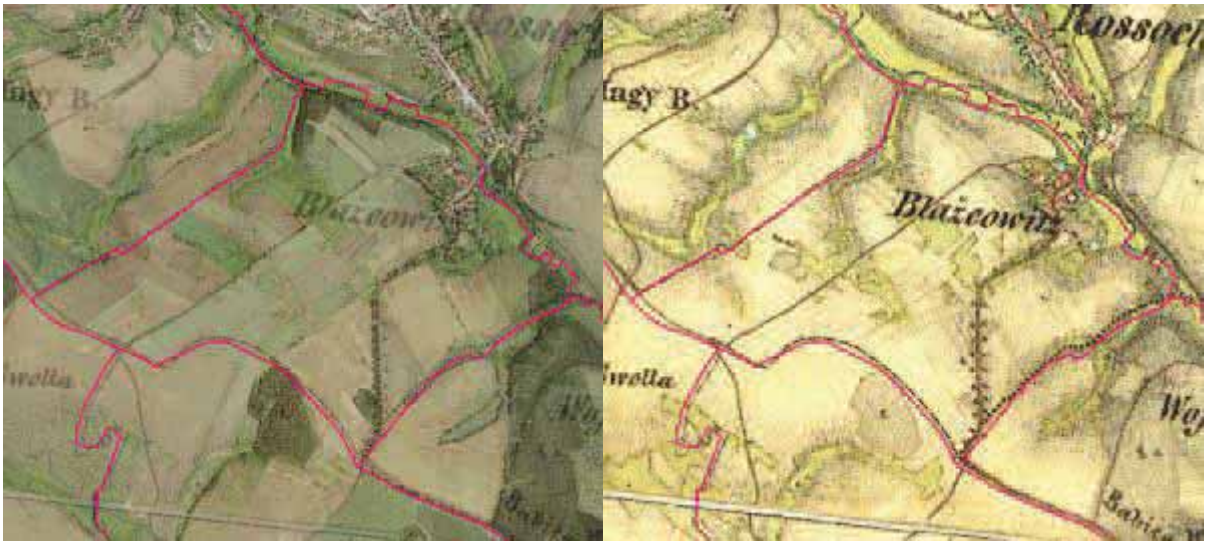

Obraz sídla

- Rušivé objekty a atributy: nevhodně situované novostavby bez kontextu v okrajích sídla
- Pozitivní hodnota obrazu sídla: dochované zemědělské dvory v původním prostorovém uspořádání

Krajinný rámec

- Rušivé objekty a prvky: scelené plochy orné půdy
- Pozitivní hodnota krajinného rámce: louky v okrajích zástavby, sady, vzrostlá zeleň v okrajích sídla, drobný rybníček, stromořadí podél hlavní komunikace

Ochrana v rámci územního plánování

- respektovat prostorové uspořádání tradičních objektů sídla
- případný rozvoj směřovat podél hlavní komunikace směrem k Dolní Rožínce formou ulicovky a dodržovat orientaci střešního hřebene
- zachovat humna v okraji sídla a nezastavovat jejich prostor
- zamezit výstavbě ve volné krajině v okolí sídla
- respektovat pohledovou osu na kostel v Rozsochách
- respektovat přírodě blízký charakter prostoru údolní nivy Nedvědičky

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

8.4 Blažkov

rok založení: první písemná zmínka 1348

počet obyvatel: 293 (2010), 304 (2001, Blažkov+Dolní Rozsíčka), 185 (2001, pouze Blažkov)

typ sídla: ves

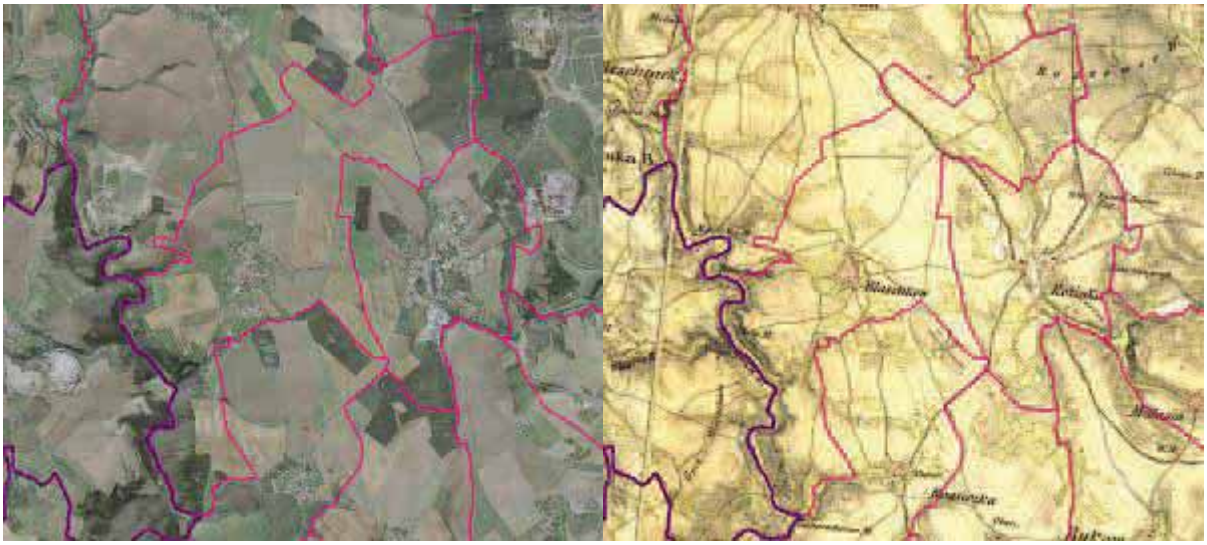

Obraz sídla

- Rušivé objekty a atributy: zemědělský areál v okraji zástavby narušující obraz sídla, ulicová zástavba nových domů bez návaznosti na historické jádro měnící obraz sídla bez charakteristických humen, místy přestavby tradičních useldostí nerespektujících jejich charakter, necitlivé úpravy tradičních prvků a fasád u některých usedlostí, místy patrný rekreační charakter
- Pozitivní hodnota obrazu sídla: dochované historické jádro s tradičními objekty zemědělských dvorů a usedlostí, patrné a čitelné uspořádání lesní návesní vsi, dochované prostory s humny navazujícícmi bezprostředně na zahrady usedlostí s ovocnými sady přecházejícími do krajiny, na sucho skládané opěrné zídky, typické plaňkové ploty, otevřený prostor návsi s okružní komunikací a domy štíty orientovanými k návsi, kaplička u hlavní cesty,evangelická motlitebna

Krajinný rámec

- Rušivé objekty a prvky: scelené bloky orné půdy, dominantní stavba zemědělského areálu v okraji sídla narušující obraz sídla v krajině, cizorodě vypadající rekreační areál v okolí Šiklova mlýna s parkovištěm a neuspořádanými prostory, geometricky pravidelné okraje lesíků, výrazně se uplatňující odvodnění v krajině a regulace drobných vodních toků
- Pozitivní hodnota krajinného rámce: stromořadí podél komunikací do Dolní Rožínky a do Zvole s ovocnými stromy, sporadicky dochované meze s vegetací na Travní cestě, drobný rybníček, za hranicí katastru ovlivňuje místo specifická turistická atrakce Šiklův mlýn, údolí Bobrůvky doprovázené lemem vzrostlé zeleně a kulturními loukami s typickými historickými objekty mlýnů

Ochrana v rámci územního plánování

- respektovat prostorové uspořádání tradičních objektů v historickém centru sídla včetně charakteru plocha a jejich poměru zastavěných ploch vůči plochám nezastavěným
- respektovat podíl zeleně v sídla a její typický autochtonní charakter
- případný rozvoj směřovat k citlivému doplnění uliční formace nových domů v okraji sídla, zamezit však dalším rozšiřování zástavby do krajiny podél stávajících příjezdových komunikací
- respektovat a zachovat humna v okraji sídla a nezastavovat jejich prostor
- zamezit výstavbě ve volné krajině v okolí sídla
- respektovat vnitřní interiér návsi a orientaci jednotlivých usedlostí
- respektovat přírodě blízký charakter prostoru údolní nivy Bobrůvky a zamezit dalšímu zastavování prostorů v údolí, chránit břehovou zeleň

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

8.5 Bohuňov

rok založení: první písemná zmínka 1384

počet obyvatel: 235 (2010), 245 (2001, Bohuňov+Janovičky), 190 (2001, pouze Bohuňov)

typ sídla: ves

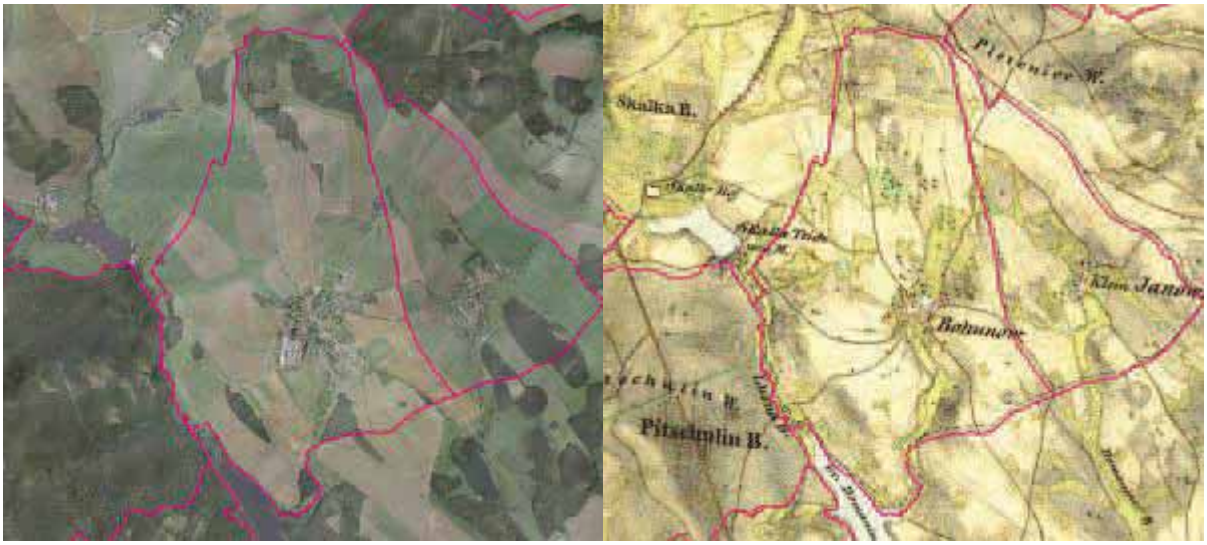

Obraz sídla

- Rušivé objekty a atributy: výrazově se odlišující novostavby evokující městský charakter zástavby, novostavby nerespektující původní uspořádání sídla v prolukách a humnech, zemědělský areál v okraji sídla s halovými objekty narušující obraz sídla v krajině, novostavby v okraji sídla v uličním uspořádání bez začlenění do krajiny a k sídlu, návesní prostor s městkými prvky, mírně narušený vztah sídla a jeho krajinného rámce měřítkem obdělávaných ploch a zrušením úvozových cest vedoucích do krajiny, četné necitlivé přestavby historických objektů, místy zandebanost ploch a objektů
- Pozitivní hodnota obrazu sídla: dochované objekty zemědělských dvorů a chalup, čitelné historické jádro sídla, návesní prostor s kaplí, vzrostlá zeleň doprovázející okraje historické zástavby a tradiční usedlosti, rybníček v okraji sídla místy s břehovými porosty

Krajinný rámec

- Rušivé objekty a prvky: dominantní stavba zemědělského areálu v okraji sídla narušující obraz sídla v krajině, scelené bloky orné půdy, rekreační areál u Domanínského rybníka, regulace vodního toku, odvodnění krajiny, místní komunikace vytvářející bariéru přechodu sídla do krajiny
- Pozitivní hodnota krajinného rámce: Bohuňovský potok doprovázený zelení a kulturními loukami, Domanínský rybník, stromořadí podél komunikací do Domanína a do Lhoty s ovocnými stromy, drobný rybník severně od obce a rybník v intravilánu obce, sady, drobné lesy

Významné objekty, památky

- Zemědělský dvůr č. p. 14

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

Ochrana v rámci územního plánování

- respektovat charakter zemědělských usedlostí a jejich tradiční prostor
- případný rozvoj směřovat podél hlavní komunikace směrem k Bystřici nad Pernštejnem formou oboustranné ulicovky se zahradami do krajiny, dbát na poměr nezastavěných ploch a stanovit podíl zeleně
- v uspořádání krajiny respektovat charakter a osnovu plužiny sídla a dochované prvky historického uspořádání sídla
- zamezit dostavbě zahrad a humen v okrajích sídla
- respektovat prostor návsi s kaplí a zachovat jeho venkovský ráz

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

8.6 Bolešín

rok založení: první písemná zmínka 1349

počet obyvatel: 85 (2001)

typ sídla: ves

Obraz sídla

- Rušivé objekty a atributy: nevhodné úpravy fasád a detailních prvků tradičních usedlostí, místy necitlivé přestavby a dostavby tradičních usedlostí, novostavby bez kontextu v okraji sídla, uliční zástavba podél příjezdové komunikace bez začlenění, zemědělský areál v okraji sídla bez začlenění, prodejna Jednoty
- Pozitivní hodnota obrazu sídla: dochované tradiční zemědělské usedlosti a dvory v původním prostorovém uspořádání, četné sady v okraji sídla, vzrostlá zeleň doprovázející tradiční dvory a okraje sídla, dochovaná humna

Krajinný rámec

- Rušivé objekty a prvky: dominantní stavba zemědělského areálu v okraji sídla narušující obraz sídla v krajině bez začlenění do krajiny,
- Pozitivní hodnota krajinného rámce: výrazně členitý reliéf utvářející krajinný rámec, drobné členění ploch v krajině respektující přírodní podmínky, místy dobře patrné prostorové uspořádání tradiční plužiny, okraje navazujících lesů údolí a vrchů, komunikace doprovázené zelení, četné skály, balvany a kamenná pole, Tresenský potok vytvářející údolní osu na hranici katastrálního území

Ochrana v rámci územního plánování

- v uspořádání krajiny respektovat prostory údolní Tresenského potoka s lesy a jejich nerušenými okraji, respektovat dochované prvky historického členění krajiny včetně doprovodné zeleně a zajistit jejich ochranu, zafixovat zastavěné území sídla a zamezit jeho nevhodnému rozvoji do krajiny, který by změnil stávající venkovský charakter sídla a jeho krajiny
- respektovat a zachovat bez narušení prostorové uspořádání tradičních objektů sídla
- případný velmi extenzivní rozvoj směřovat k příjezdové komunikaci ve formě ulicovky, ve které jsou respektovány jednotící prvky (uliční čára, orientace hřebene, uspořádání hmot, poměr zastavěného území vůči nezastavěnému, uspořádání pozemku v okolí a směrem do krajiny apod.), které reflektují na a respektují tradiční objekty sídla
- respektovat a zachovat humna se sady v okraji sídla a nezastavovat jejich prostor

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

- zachovat a respektovat vzrostlou zeleň v sídle na jeho okraji
- zamezit rozšiřování sídla do krajiny, zamezit výstavbě ve volné krajině a v prostorech samot mimo současné stavební parcely
- vhodně začlenit zemědělský areál a novou výstavbu do krajiny a prostoru sídla
- respektovat přírodě blízký charakter prostorů údolí a mezí nad údolími, zachovat polokulturní trvalé travní plochy
- respektovat nerušené horizonty a okraje lesa a zamezit nevhodné výstavbě výškových objektů v území sídla

Ochrana v rámci působnosti zákona o ochraně přírody a krajiny

- zaregistrovat dochované prvky historického uspořádání krajiny se zelení jako VKP

8.7 Bor u Nedvědice

rok založení: první písemná zmínka 1350

počet obyvatel: 48 (2001)

typ sídla: ves

Obraz sídla

- Rušivé objekty a atributy: text
- Pozitivní hodnota obrazu sídla: text

Krajinný rámec

- Rušivé objekty a prvky: scelené bloky orné půdy, přístupová komunikace bez doprovázející zeleně
- Pozitivní hodnota krajinného rámce: četné prvky historického členění krajiny, dobře patrné prostorové uspořádání tradiční plužiny, sady, obytná samota ve volné krajině, četné meze a remízky, drobné rybníčky a kulturní louky, řeka Nedvědička vytvářející výraznou údolní osu na hranici katastrálního území

Ochrana v rámci územního plánování

- respektovat charakter zemědělských usedlostí a jejich tradiční prostor
- případný rozvoj směřovat podél hlavní komunikace směrem k Bystřici nad Pernštejnem formou oboustranné ulicovky se zahradami do krajiny
- v uspořádání krajiny respektovat charakter a osnovu plužiny sídla a dochované prvky historického uspořádání sídla
- zamezit dostavbě zahrad a humen v okrajích sídla
- respektovat prostor návsi s kaplí a zachovat jeho venkovský ráz

8.8 Borovec

rok založení: první písemná zmínka 1358

počet obyvatel: 36 (2001)

typ sídla: ves, osada

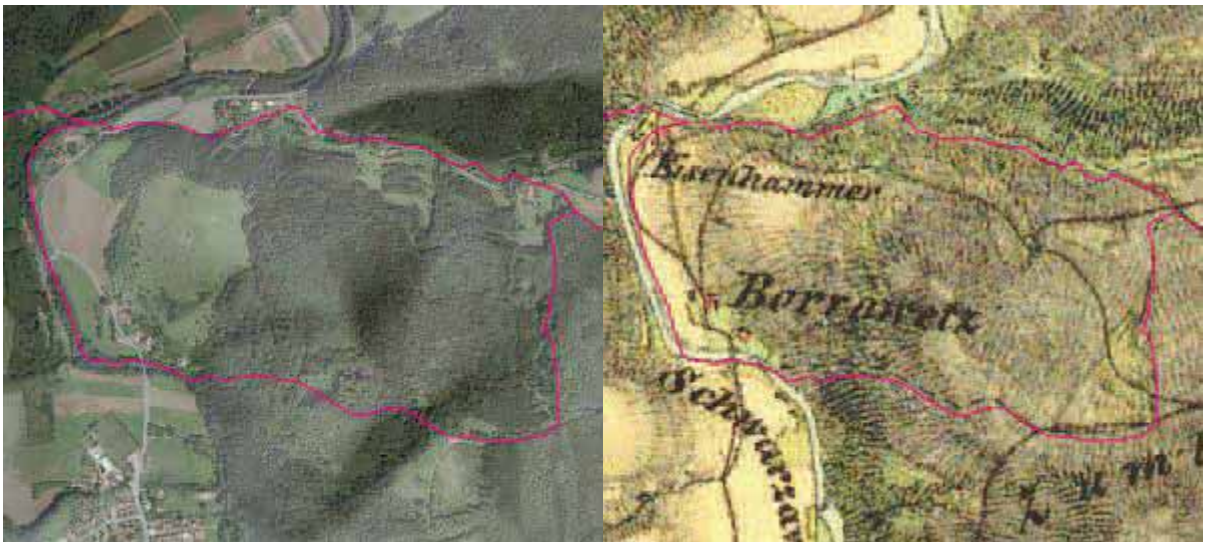

Obraz sídla

- Rušivé objekty a atributy: nevhodné dostavby sídla bez kontextu
- Pozitivní hodnota obrazu sídla: dochované zemědělské usedlosti a uzavřený dvůr v prostorovém původním uspořádání, sady v zahradách a na okraji sídla, vzrostlá zeleň doprovázející okraj sídla a tradiční usedlosti

Krajinný rámec

- Rušivé objekty a prvky: částečně regulovaný tok řeky Svratky, místy scelené bloky orné půdy a kulturních luk
- Pozitivní hodnota krajinného rámce: řeka Svratka tvořící výraznou údolní osu a doprovázená vzrostlou zelení, výrazně členitý reliéf utvářející krajinný rámec, okraje navazujících lesních porostů vymezujících prostor, kulturní louky v údolní nivě, dochované úvozové cesty a meze, remízky, sady v krajině, přírodě blízké louky a pastviny s jalovcem hájené PP U Hamrů, obora Borovec, četné skalky, balvany a kamenná pole v přilehlých lesích, historické štoly jako připomínka na rudné doly ukryté v přilehlých lesích

Ochrana v rámci územního plánování

- v uspořádání krajiny respektovat pastviny s jalovcem a jejich okolní prostor, respektovat a zachovat dochované prvky historického uspořádání krajiny, respektovat a zachovat sady v krajině i v okrajích sídla, respektovat prostor obory, zajistit ochranu vyhlášených krajinných prvků
- respektovat uspořádání tradičních usedlostí a jejich prostorů zahrad a sadů
- zamezit výstavbě ve volné krajině v okolí sídla
- respektovat podíl zeleně v sídle a její druhové autochotnní složení
- zamezit dalšímu rozšiřování zástavby do krajiny podél stávajících příjezdových komunikací, zafixovat zastavěné území, zachovat stávající poměr nezastavěných a zastavěných ploch
- respektovat a zachovat sady a louky v okraji sídla a nezastavovat jejich prostor
- respektovat a zachovat zeleň břehových porostů a louky v údolní nivě

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

8.9 Brťoví

rok založení: první písemná zmínka 1349

počet obyvatel: 85 (2001)

typ sídla: ves

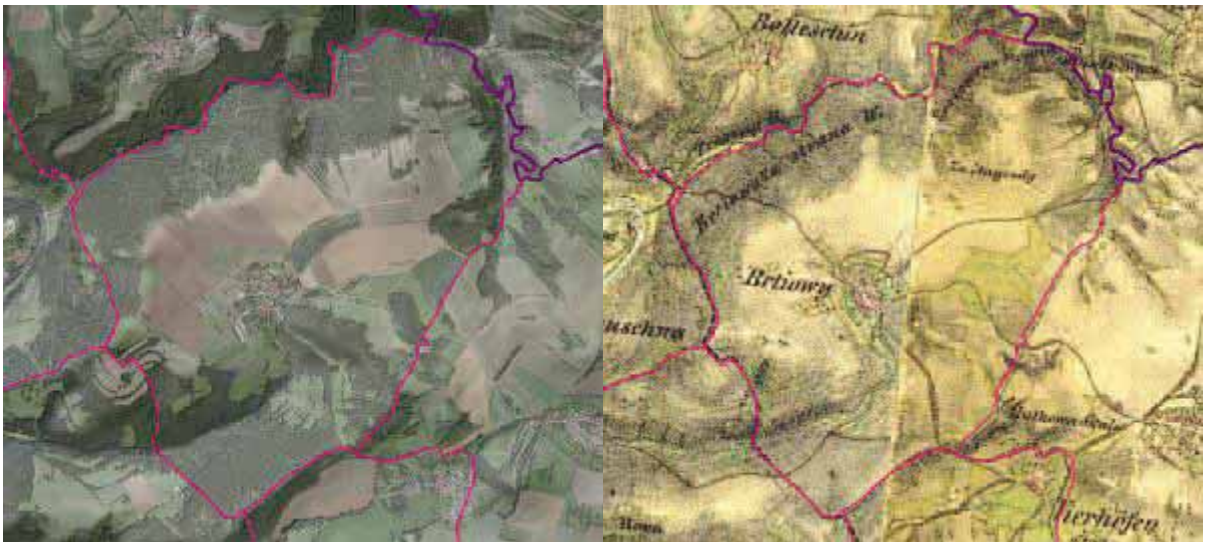

Obraz sídla

- Rušivé objekty a atributy: místy nevhodné přestavby tradičních usedlostí a chalup, zanedbané objekty a prostory v sídle a v okrajích, zemědělský areál v okraji sídla narušující jeho malebný obraz v krajině, dům v prostoru humen bez kontextu
- Pozitivní hodnota obrazu sídla: dochované usedlosti a dvory v původním prostorovém uspořádání, zahrady se sady v sídle a jeho okrajích, dochovaná humna s loukami a sady, věkovité dřeviny doprovázející některé usedlosti, vzrostlá zeleň v okraji sídla, rybníček v okraji sídla s břehovými porosty a podmáčenými loukami, okraje lesa vymezující zastavěný prostor

Krajinný rámec

- Rušivé objekty a prvky: místy scelené bloky orné půdy, dominantní stavby narušující obraz sídla v krajině (zemědělský/průmyslový areál), odvodnění krajiny, regulace vodního toku, potlačený vztah sídla a jeho krajinný rámce odstraněním tradičních úvozových cest vycházejících ze sídla do krajiny
- Pozitivní hodnota krajinného rámce: Brťovský potok s úzkou údolní nivou doprovázený vzrostlou vegetací, dominantní okraje navazujících lesních porostů na sídlo, komunikace doprovázené zelení, jen místy dochované meze a remízky, rybníček, balvany a kamenná pole v lesích

Ochrana v rámci územního plánování

- zamezit zastavování krajiny, zafixovat stávající zastavěné území s možností rozvoje uvnitř mimo historickou část sídla
- zamezit zastavění proluk v historické části sídla
- případný extenzivní stavební rozvoj sídla směřovat do logicky a čitelně uspořádané uliční formace k příjezdové komunikaci, avšak respektovat obraz sídla v krajině a respektovat reliéf i ostatní přírodní podmínky a výskyt přírodě blízkých či přírodních stanovišť
- zamezit stavebnímu rozvoji sídla mimo komunikace do volné krajiny či prostorů zahrad a humen
- respektovat volný krajinný prostor kulturní dominanty kostela nad sídlem se zahradami, sady a drobnými poli a zamezit jeho zastavění

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

- respektovat charakter sídla zamezit výstavbě vymykající se tomuto charakteru měřítkem, uspořádáním objektů a členěním jejich hmot
- při výstavbě i rekonstrukcích respektovat charakter tradičních historických objektů sídla a jejich typické související prostory i prostorové uspořádání a orientaci i uspořádání ploch v jejich okolí
- respektovat dochovaná humna i zahrady v okrajích sídla a zamezit jejich zastavění
- v uspořádání krajiny respektovat charakter a osnovu plužiny sídla a dochované prvky historického uspořádání sídla, vzrostlou zeleň a přírodní charakter okraje navazujícího údolí, respektiovat vyhlídkový prostor Radušky

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

8.10 Bratrušín

rok založení: první písemná zmínka 1384

počet obyvatel: 86 (2001)

typ sídla: ves

Obraz sídla

- Rušivé objekty a atributy: výrazově se odlišující novostavby evokující městský charakter zástavby v okraji sídla a novostavby podél silnice na Bystřici, novostavby nerespektující původní uspořádání sídla v prolukách a humnech, zemědělský areál v okraji sídla s halovými objekty, novostavby v okraji sídla v uličním uspořádání bez začlenění do krajiny a k sídlu, četné přestavby tradičních objektů sídla, místy zanedbanost
- Pozitivní hodnota obrazu sídla: dochované historické objekty zemědělských usedostí, návesní prostor s kaplí, vzrostlá zeleň doprovázející tradiční usedlosti, selské lesíky v okraji sídla

Krajinný rámec

- Rušivé objekty a prvky: scelené bloky orné půdy, dominantní stavby průmyslových budov v okraji sídla narušující obraz sídla v krajině, místní komunikace vytvářející bariéru přechodu sídla do krajiny, betonová plocha mimo intravilán
- Pozitivní hodnota krajinného rámce: Věchnovský potok vytvářející přírodní osu v krajině doprovázený vegetací a loukami, drobné rybníčky, četné lesíky, PP Svratecká hornatina, obytné samoty, jen místy zachované meze a remízky, místy dobře parná osnova historického členění krajiny záhumenicemi

Ochrana v rámci územního plánování

- respektovat charakter zemědělských usedlostí a jejich tradiční prostor
- případný rozvoj směřovat podél hlavní komunikace směrem k Bystřici nad Pernštejnem formou oboustranné ulicovky se zahradami do krajiny
- v uspořádání krajiny respektovat charakter a osnovu plužiny sídla a dochované prvky historického uspořádání sídla
- zamezit dostavbě zahrad a humen v okrajích sídla
- respektovat prostor návsi s kaplí a zachovat jeho venkovský ráz

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

8.11 Branišov nad Pernštejnem

rok založení: první písemná zmínka 1493 (1360)

počet obyvatel: 202 (2001)

typ sídla: ves

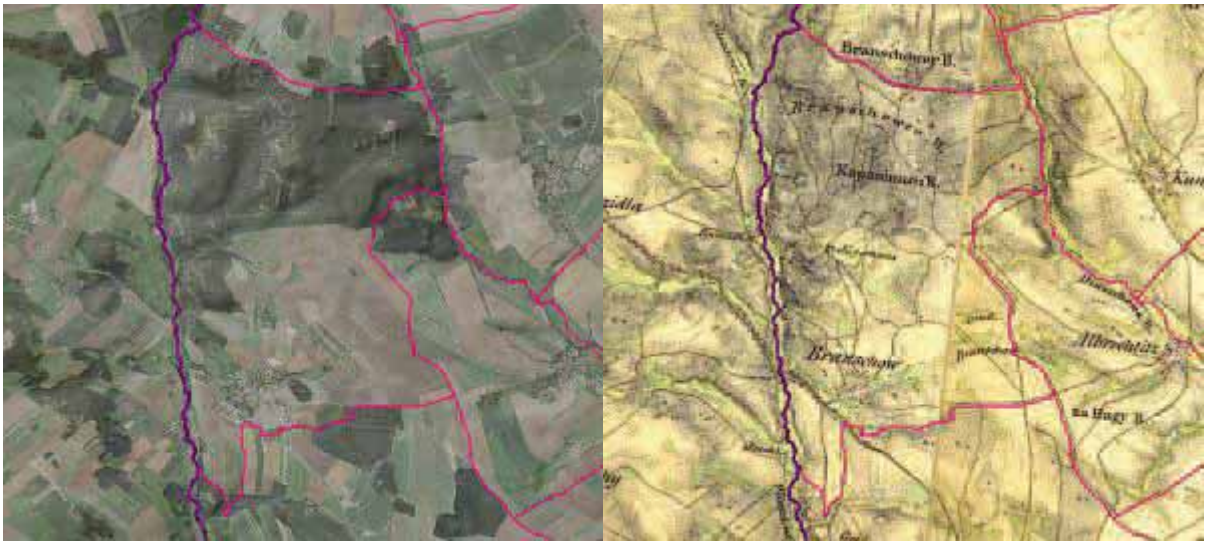

Obraz sídla

- Rušivé objekty a atributy: četné dostavby v prolukách a humnech, novostavby v okraji sídla bez kontextu k sídlu a jeho obrazu v krajině, zanedbanost a neuspořádanost některých ploch v okraji sídla
- Pozitivní hodnota obrazu sídla: dochované objekty tradičních usedlostí a dvorů, areál mlýna na Olešné,

Krajinný rámec

- Rušivé objekty a prvky: scelené bloky orné půdy, dominantní stavba zemědělského areálu v okraji sídla narušující obraz sídla v krajině, narušený vztah sídla a krajinného rámce, zástavba přecházející do krajiny bez začlenění, novostavby ve volné krajině bez začlenění a kontextu k uspořádání krajiny s rybníky
- Pozitivní hodnota krajinného rámce: dobře patrná osnova tradiční plužiny sídla udávající základní uspořádání krajiny, řeka Olešná vytvářející přírodní osu v krajině doprovázená vzrostlou zelení s úzkou údolní nivou s loukami, několik rybníčků, zeleň podél komunikace do obce Křídla a Zvole, sady, sporadicky dochované meze, mlýn, hájovna v okraji lesa, samota s několika domy v zahradě s ovocnými a vzrostlými stromy

Významné objekty, památky

- budova mlýna

Ochrana v rámci územního plánování

- zachovat prostorové uspořádání historické části sídla
- případný rozvoj navázat na stávající novostavby nad obcí a zamezit výstavbě ve volné krajině
- respektovat dochovaná humna a zamezit jejich dostavbě
- respektovat přírodě blízký charakter prostoru údolní nivy Olešné

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

8.12 Bukov na Moravě

rok založení: první písemná zmínka 1285

počet obyvatel: 180 (2010), 190 (2001)

typ sídla: ves

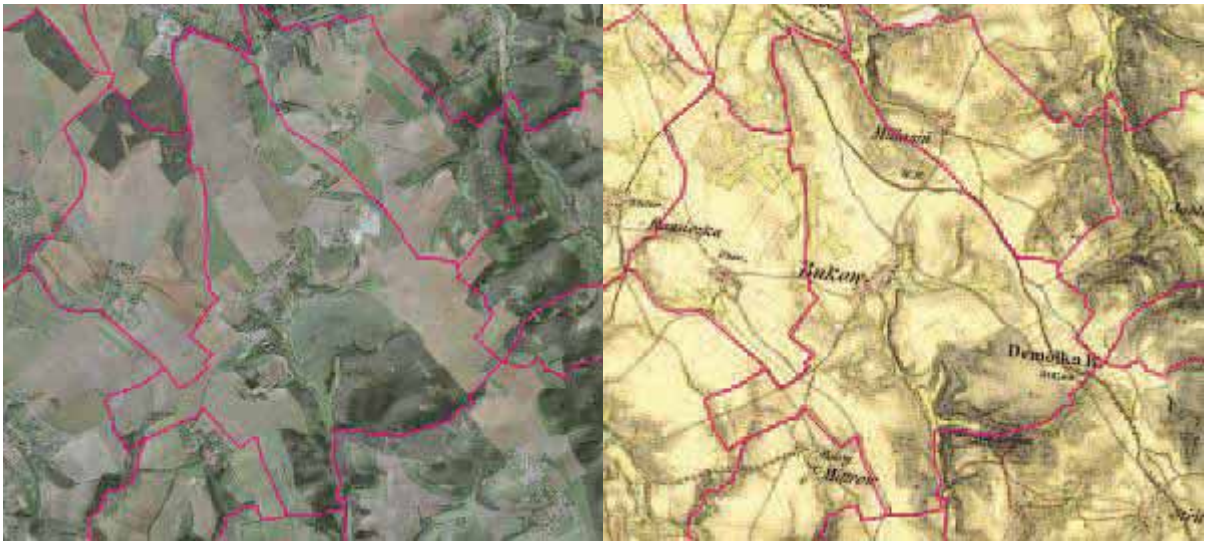

Obraz sídla

- Rušivé objekty a atributy: dostavby a novostavby bez kontextu, nevhodné přestavby tradičních usedlostí, zanedbané usedlosti, místy zastavěná tradiční humna
- Pozitivní hodnota obrazu sídla: dochované tradiční zemědělské usedlosti v původním prostorovém uspořádání lánové vsi, dochované chalupy a domky v okraji sídla podél komunikace, komunikace vytvářející hlavní osu sídla, kostel sv. Jakuba na návsi, dochovaná humna a venkovské zahrady s ovocnými stromy

Krajinný rámec

- Rušivé objekty a prvky: dominantní stavby těžebních věží severně od sídla narušující krajinný ráz a rozsáhlá výsypka nedaleko jedné z věží, dominantní stavba zemědělského areálu v okraji sídla narušující obraz sídla v krajině, scelené bloky orné půdy
- Pozitivní hodnota krajinného rámce: komunikace doprovázené ovocnými stromy, Bukovský potok doprovázený zelení a loukami, četné drobné lesíky, drobné rybníčky, jen místy meze a remízky, zřícenina hradu Lísek, obytné samoty

Významné objekty, památky

- kostel sv. Jakuba Staršího
- zřícenina hradu Lísek

Ochrana v rámci územního plánování

- respektovat přírodní osu údolí Bukovského potoka
- respektovat přírodní charakter území Bukovského potoka, zachovat břehové porosty podél Bukovského potoka
- zachovat nerušené zalesněné horizonty
- chránit přírodní charakter navazující lesní krajiny se zříceninou hradu

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

- respektovat původní prostorové uspořádání tradičních objektů sídla
- rozvoj situovat k hlavní komunikaci protažením sídla k Bukovské nebo k Mitrovu
- při stavebních úpravách tradičních objektů respektovat jejich tradiční proporce, uspořádání hmot i materiály a celkový charakter
- zachovat vzrostlou zeleň v sídle i okrajích
- zamezit výstavbě ve volné krajině v okolí sídla, nevymezovat nové plochy směrem k údolíčku Bukovského potoka

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

8.13 Bystřice nad Pernštejnem

rok založení: první písemná zmínka 1298

počet obyvatel: 8699 (2010), 9068 (2001, všechny katastry), 7789 (2001, pouze Bystřice nad Pernštejnem)

typ sídla: město

Obraz sídla

- Rušivé objekty a atributy: sídlištní zástavba bez kontextu, průmyslové zóny v okraji sídla, zastavěný obraz historického jádra sídla, zástavby v okrajích sídla bez jejich začlenění do krajiny, zanedbanost ploch v okrajích sídla
- Pozitivní hodnota obrazu sídla: osa říčky Bystřice, přírodní charakter údolní nivy Bystřice v okraji sídla, vzrostlá zeleň v sídle, historické jádro s měšťanskými domy a dominantou kostela, stromořadí

Krajinný rámec

- Rušivé objekty a prvky: průmyslové zóny jižně od sídla a v západní části sídla tvořící výraznou dominantu narušující obraz sídla v krajině, scelené bloky orné půdy, ve volné krajině stojící průmyslové budovy, narušený vztah sídla a krajinného rámce, zástavba přecházející do krajiny bez začlenění
- Pozitivní hodnota krajinného rámce: řeka Bystřice doprovázená vzrostlou zelení a mimo sídlo i loukami, většina komunikací doprovázená zelení, sporadicky dochované meze a remízky, ve volné krajině stojící obytné budovy, drobné rybníčky, zahrádkářské kolonie na okrajích sídla

Významné objekty, památky

- kostel sv. Vavřince z 13. stol.
- kostel sv. Trojice z roku 1615
- mariánský sloup z roku 1727

Pozn.: Hodnocení sídla, viz rozbor města

8.14 Býšovec

rok založení: první písemná zmínka 1350

počet obyvatel: 137 (2010), 140 (2001, Býšovec+Smrček), 89 (2001, pouze Smrček)

typ sídla: ves

Obraz sídla

- Rušivé objekty a atributy: místy výrazově se odlišující novostavby evokující městský charakter zástavby nerespektující původní uspořádání sídla v prolukách a humnech, halový objekt v okraji sídla, přestavby tradičních objektů sídla, místy zanedbanost, požární nádrž bez začlenění, zastavěný prostor návsi
- Pozitivní hodnota obrazu sídla: dochované historické objekty zemědělských usedlostí v původním uspořádání, drobné rybníky v sídle, návesní prostor s kaplí a s rybníkem, vzrostlá zeleň doprovázející tradiční usedlosti, selské lesíky v okraji sídla, dochovaná humna se zahradami a četnými sady ovocných dřevin, meze a úvozy vycházející ze sídla

Krajinný rámec

- Rušivé objekty a prvky: nevelká stavba zemědělského areálu v okraji sídla mírně narušující obraz sídla v krajině
- Pozitivní hodnota krajinného rámce: drobné členění ploch v krajině respektující přírodní podmínky, dobře patrné prostorové uspořádání tradiční plužiny s četnými prvky historického uspořádání krajiny (meze, remízky, kamenice, úvozové cesty vycházející ze sídla do krjainy), komunikace do obcí Věchnov a Smrček doprovázené stromořadím, četné drobné lesíky, okraje lesů vytváří výrazný horizont, četné sady, drobné rybníčky, Žlebský potok doprovázený vzrostlou zelení, obytné samoty zachovávající charakteristický prostor

Ochrana v rámci územního plánování

- respektovat charakter zemědělských usedlostí a jejich tradiční prostor i uspořádání a zamezit dostavbám sídla obytnými objekty v přirozených prolukách a v prostoru zahrad a humen
- případný rozvoj citlivě směřovat podél komunikace směrem k Věchnovu formou oboustranné ulicovky se zahradami do krajiny

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

- v uspořádání krajiny respektovat charakter a osnovu plužiny sídla a dochované prvky historického uspořádání sídla, rybníky v krajině a prostor údolí Žlebského potoka
- respektovat bohatě se uplatňující vzrostlou zeleň doprovázející liniové objekty v krajině, remízky a sídlo
- respektovat prostor návsi s kaplí a zachovat jeho venkovský ráz a zamezit jeho dalším dostavbám

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

8.15 Čtyři Dvory

rok založení: první písemná zmínka 1482

počet obyvatel: 121 (2001)

typ sídla: ves

Obraz sídla

- Rušivé objekty a atributy: nevhodné přestavby a dostavby tradičních usedlostí, dostavby v zahradách a místy v okrajích sídla, uliční zástavba v okraji sídla městského charakteru bez kontextu k sídlu podél nové asfaltové komunikace bez kontextu krajinnému rámci, asfaltová plochy na návsi
- Pozitivní hodnota obrazu sídla: dochované tradiční usedlosti v původním prostorovém uspořádání okolo návsi v centrální části sídla, zeleň doprovázející tradiční usedlosti, sady v zahradách, charakteristické proluky, místy dochovaná humna se sady, vzrostlá zeleň na návsi

Krajinný rámec

- Rušivé objekty a prvky: přerušený vztah sídla a jeho krajinného rámce, dominantní stavba zemědělského areálu vedle sídla narušující obraz sídla v krajině halovými objekty, scelené bloky orné půdy v okolí sídla oddělující sídlo od krajiny
- Pozitivní hodnota krajinného rámce: členitý reliéf v okolí sídla vytvářející krajinný rámec, drobné členění ploch v krajině respektující přírodní podmínky, četné drobné lesy, četné meze, skalky a remízky doprovázené zelení, dominantní okraje navazujícího lesního porostu na sídlo, obytné samoty, komunikace na Prosetín doprovázená vzrostlou zelení, Záskalský potok doprovázený vzrostlou vegetací, studánky, četné skály, balvany a kamenná pole

Ochrana v rámci územního plánování

- zamezit zastavování krajiny, zafixovat stávající zastavěné území s možností rozvoje uvnitř mimo historickou část sídla
- zamezit zastavění proluk v historické části sídla s dochovanými humny a zahradami se sady
- případný stavební rozvoj sídla směřovat ke stávající uliční formaci na západní straně sídla, avšak respektovat obraz sídla v krajině a respektovat reliéf i ostatní přírodní podmínky a výskyt přírodě blízkých či přírodních stanovišť
- zamezit stavebnímu rozvoji sídla mimo komunikace do volné krajiny či prostorů zahrad a humen
- respektovat charakter zástavby historického jádra sídla a zamezit výstavbě vymykající se okolní obytné zástavbě měřítkem, uspořádáním objektů a členěním hmot

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

- při výstavbě i rekonstrukcích respektovat charakter tradičních historických objektů sídla a jejich typické související prostory i prostorové uspořádání
- respektovat dochovaná humna i zahrady v okrajích sídla a zamezit jejich zastavění
- v uspořádání krajiny respektovat charakter a osnovu plužiny sídla a hojně dochované prvky historického uspořádání sídla, vzrostlou zeleň i drobné lesy a přírodní charakter okraje navazujícího údolí

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

8.16 Dalečín

rok založení: první písemná zmínka 1349

počet obyvatel: 663 (2010), 723 (2001, Dalečín+Hluboké+Veselí), 577 (2001, pouze Dalečín)

typ sídla: ves

Obraz sídla

- Rušivé objekty a atributy: v podstatě setřená původní urbanistická struktura sídla, četné prostory s novou zástavbou bez kontextu, výraznější uplatnění zástavby městského typu hmotově a uspořádáním nerespektující výraz tradičních usedlostí, výrobní areál nad řekou, zemědělský areál v okraji sídla, technicky upravené koryto řeky, regulace, četné prostory bez jednoznačné identity, nejednoznačné centrum sídla, potlačená dominanta kostela, dominanta zříceniny hradu nad zámečkem
- Pozitivní hodnota obrazu sídla: dochované objekty tradičních usedlostí, místy tradiční dřevěnice, kamenné zídky a opěrné zdi naskládané "na sucho", dominanta kostela sv. Jakuba Většího, budova zámečku, Jaroškova vila významný architektonicky cenný objekt, přírodní prostory v okolí řeky utvářené břehovými porosty a navazujícími loukami a zelení (zejména u jezu a mlýna), břehové porosty zeleň, doprovázející tradiční usedlosti v okrajích sídla, zachované úvozové cesty vycházející ze sídla do krajiny, zachovaný kontakt sídla a krajinného rámce

Krajinný rámec

- Rušivé objekty a prvky: místy scelené polní hony, objekty sjezdovky nad obcí mírně narušující ráz harmonické kulturní krajiny, patrná regulace řeky, zarůstající tradiční záhumenice
- Pozitivní hodnota krajinného rámce: výrazně členitý reliéf utvářející krajinný rámec, hluboké údolí řeky Svratky v místě velkého meadru vytvářející amfiteátr vymezený lesy jež tvoří horizont, drobné členění ploch v krajině respektující přírodní podmínky, charakteristické urpořádání zástavby i prvků respetující oheb řeky Svratky v němž je situováno sídlo, četné prvky historického členění krajiny (meze, remízky, úvozové cesty, kamenice) doprovázené zelení, místy stále dobře patrné prostorové uspořádání tradiční záhumenicové plužiny, četné drobné lesy, jejichž uspořádání zvýrazňuje reliéf v okolí ohebu řeky a posilují dojem amfiteátru, dominantní okraje navazujících lesních porostů nad údolím (navazujících na sídlo), nerušené zalesněné horizonty, zeleň v okrajích sídla, začleňující sídlo do krjainného rámce, stromořadí, zeleň doprovázející dochované meze, remízky, břehové porosty lemující řeku a náhony, řeka Svratka jako významná páteř území vytvářející výraznou přírodní osu velkého prostoru (sounáležitost s dalšími místy k Jimramovu, drobné skalky nad řekou a na návrších, drobné komunikace (vedené v historické stopě), (četné) úvozové cesty

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

Významné objekty, památky

- kostel sv. Jakuba Většího
- zámek Dalečín
- zřícenina hradu Dalečín
- Jaroškova vila
- Svratecká vodohospodářská NS

Ochrana v rámci územního plánování

- respektovat prostor s převahou tradičních objektů sídla a prostor v okolí zámečku a jeho protažení ke zřícenině hradu
- případný rozvoj realizovat nenápadným rozšířením stávajících zastavěných lokalit s novou zástavbou a při tom ctít dílčí vynezující horizonty a dominantu kostela a hradu, nepřekračovat stávající převažující hladinu zástavby a její podlažnost, stanovit citlivý poměr zastavěného vůči nezastavěnému
- zachovat vztah sídla a jeho krajinného rámce a charakter navazující harmonické kulturní krajiny
- zamezit výstavbě ve volné krajině v okolí sídla
- respektovat přírodní prostory v okolí řeky a přírodní charakter zazeleněných kulturních prvků v krajině
- respektovat charakter krajinné scenérie s dominantou kostela reprezentující těžiště sídla

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

8.17 Divišov

rok založení: první písemná zmínka 1484

počet obyvatel: 67 (2001)

typ sídla: ves

Obraz sídla

- Rušivé objekty a atributy: necitlivě provedené přestavby tradičních usedlostí, zemědělský areál s halovými objekty a zanedbanými prostory bez začlenění do krajiny a sídla, náves s převahou asfaltových zpevněných ploch, uliční zástavba rozšiřující sídlo do krajiny podél původní meze bez kontextu k sídlu, novostavby v okrajích sídla a zahradách bez provázání se sídlem a v odlišném členění hmot a proporcích, zanedbané objekty v sídle, regulace Nedvědičky v sídle
- Pozitivní hodnota obrazu sídla: dochované historické usedlosti a chalupy v původním prostorovém uspořádání lesní lánové vsi s návsí, dřeviny doprovázející tradiční objekty sídla, vzrostlá zeleň v okrajích sídla navazující na břehové porosty Nedvědičky, která sídlem prochází, dochovaná humna s četnými sady, úvozové cesty vystupující ze sídla do krajiny lemované dřevinou vegetací

Krajinný rámec

- Rušivé objekty a prvky: scelené bloky orné půdy, dominantní stavba průmyslového/zemědělského areálu na okraji sídla narušující obraz sídla v krajině, nová zástavba nerespektující vztah sídla a okolní krajiny, hlavní komunikace do obce Rovné a Olešná bez stromořadí, geometrizované plochy a okraje lesů bez přechodů, dvě trasy nadzemního elektrického vedení 110 kV procházející nad sídlem
- Pozitivní hodnota krajinného rámce: údolní niva řeky Nedvědičky doprovázená vzrostlou zelení a loukami tvořící přírodní osu krajiny, drobné samoty se zahradami bez plotů, se sady, ovosné sady vstupující do krajiny, drobné rybníčky, fragmenty dochovaných prvků historického členění krajiny (zejm. úvozové cesty, meze a remízky) doprovázené vzrostlou zelení, četné soliterní dřeviny a keře v krajině, železnice respektující reliéf krajiny

Ochrana v rámci územního plánování

- respektovat tradiční usedlosti a jejich prostor v sídle
- případný rozvoj směřovat do proluk a zejména v nižších partiích sídla
- zamezit dalšímu protahování zástavby v uličním uspořádání podél cesty do Benátek, zejména zabránit jejímu uplatnění v obrazu sídla v krajině

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

- zamezit výstavbě ve volné krajině či v okrajích sídla, odkud se bude pohledově významněji projevovat v obrazu údolí
- zachovat prvky historického členění krajiny a jejich doprovodnou zeleň (zejména kamenice, meze, remízky, úvozy) a jejich charakter
- respektovat přírodě blízký charakter prostoru údolní nivy řeky Svratky
- zamezit výstavbě v zátopové zóně řeky

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

8.18 Dolní Čepí

rok založení: první písemná zmínka 1360

počet obyvatel: 87 (2001)

typ sídla: ves

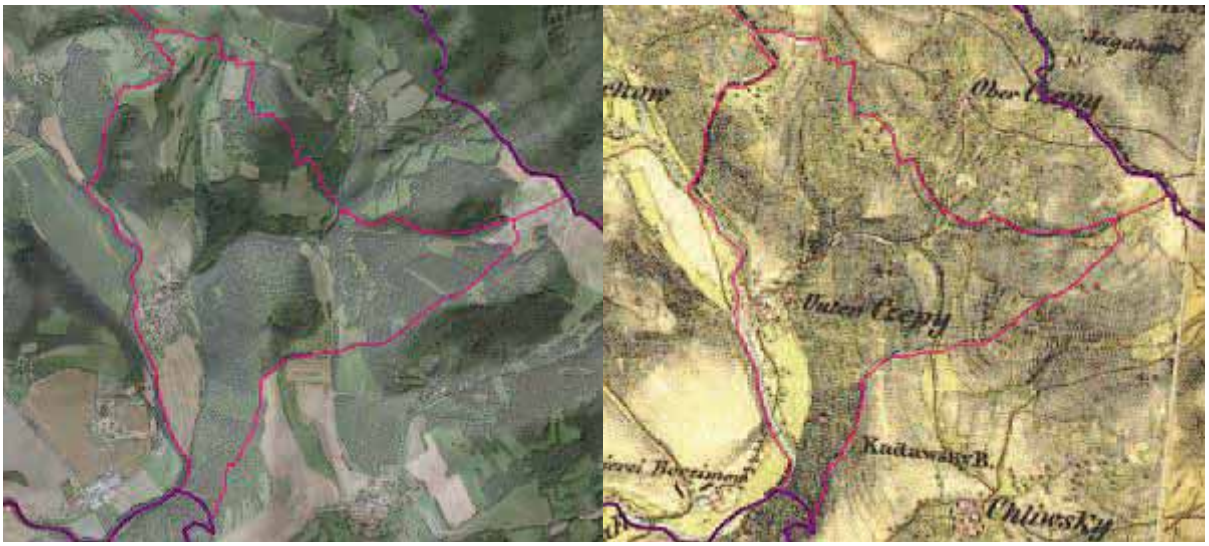

3.3.11.1 Obraz sídla

- Rušivé objekty a atributy: přestavěné objekty tradičních chalup a usedlostí, neupravené vyasfaltované prostory, místy novostavby v v humnech a nevhodné dostavby v prolukách, prostor zemědšělského areálu v okrají sídla s neupravenými halovými objekty
- Pozitivní hodnota obrazu sídla: původně gotický kostel Svatého Václava tvořící dominantu sídla, dochované usedlosti v původním prostorovém uspořádání a tradičním pojetí, dochovaná humna se sady a loukami, vzrostlá zeleň v okrajích sídla a v okolí kostela, řeka Svratka s břehovými porosty vymezující zastavěný prostor,

3.3.11.2 Krajinný rámec

- Rušivé objekty a prvky: dominantní stavby průmyslových a zemědělských areálů na okrajích sídla narušujících obraz sídla v krajině, místy scelené bloky orné půdy, chatová osada situovaná východně od sídla
- Pozitivní hodnota krajinného rámce: údolí řeky Svratky doprovázené vzrostlou zelení představující výraznou přírodní osu v krajině, členitý reliéf tvořící krajinný rámec, okraje lesů utvářející výrazný horizont, četné balvany a kamenná pole, v severní části malebný prostor s dochovanými prvky historického členění krajiny (meze, remízky, kamenice, úvozové cesty) doprovázené zelení, partyzánský památník

3.3.11.3 Významné objekty, památky

- kostel sv. Václava

3.3.11.4 Ochrana v rámci územního plánování

- respektovat a chránit prostor dominanty kostela, zachovat jej ve stávající velikosti se sady a loukami až k okraji lesa a zabránit nové výstavbě v celém tomto prostoru, vymezit tento prostor v územním plánu, jako prostor ochrany kulturní dominanty
- regulovat podlažnost a respektovat výšku tradiční zástavby
- zabránit nové výstavbě v záplavové zóně řeky Svratky

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

- respektovat a zachovat dochovaná humna se sady a zachovat jejich prostory, ponechat bez výstavby
- případný rozvoj směřovat podél cesty pod zemědělským areálem formou uliční výstavby s respektováním převažující orientace objektů k ulici, podlažnosti a členění hmot v kontextu tradiční zástavby
- zabránit rozšiřování zástavby severním, východním a jihovýchodním směrem a podél řeky
- zamezit výstavbě výškových staveb v celém území krajinného rámce sídle i uvnitř zastavěného území
- v uspořádání krajiny respektovat prostory s dochovanými prvky historického uspořádání krajiny
- nezastavovat volnou krajinu

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

8.19 Dolní Rozsíčka

rok založení: první písemná zmínka 1358

počet obyvatel: 119 (2001)

typ sídla: ves

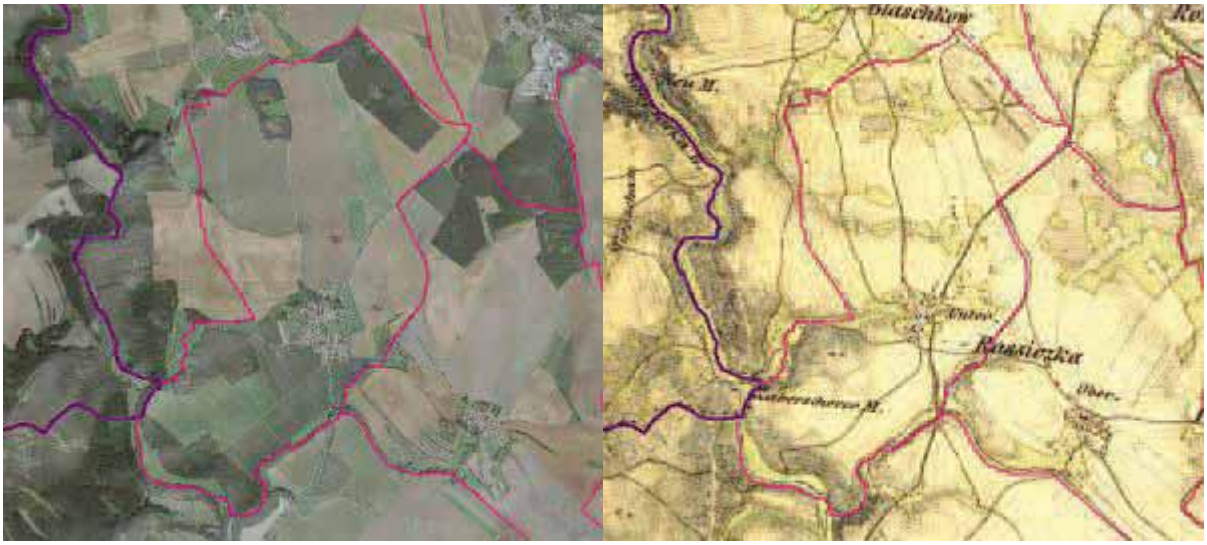

Obraz sídla

- Rušivé objekty a atributy: novostavby v okraji sídla bez začlenění do krajiny, zanedbané objekty, novostavby mírně měnící typický obraz návsi, halové objekty v okraji sídla
- Pozitivní hodnota obrazu sídla: dochovaná náves se zemědělskými dvory, se štíty orientovanými do návsi a s návesní kaplí, dochované prostorové uspořádání historické části sídla zřetelně oddělené od nové výstavby, zeleň doprovázející tradiční historické usedlosti, louky, sady a zeleň v okrajích sídla

Krajinný rámec

- Rušivé objekty a prvky: scelené bloky orné půdy, narušený vztah sídla a krajinného rámce, zástavba přecházející do krajiny bez začlenění, patrné odvodnění krajiny
- Pozitivní hodnota krajinného rámce: potok tekoucí jižně od sídla doprovázený vzrostlou zelení a podmáčenými loukami, komunikace do Dolní Rožínky doprovázená zelení, obytné samoty, sady, drobné rybníčky

Ochrana v rámci územního plánování

- v uspořádání krajiny respektovat osnovu uspořádání tradiční plužiny sídla
- respektovat prostorové uspořádání tradičních objektů v historickém centru sídla včetně charakteru plocha a jejich poměru zastavěných ploch vůči plochám nezastavěným
- zamezit výstavbě ve volné krajině v okolí sídla
- respektovat a zachovat prostor návsi a prostor kaple na návsi
- respektovat podíl zeleně v sídle a její druhové autochotnní složení
- případný rozvoj směřovat k citlivému doplnění formací nových domů v okraji sídla, zamezit však dalším rozšiřování zástavby do krajiny podél stávajících příjezdových komunikací
- respektovat vnitřní interiér návsi a orientaci jednotlivých usedlostí
- respektovat a zachovat sady a louky v okraji sídla a nezastavovat jejich prostor

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

- respektovat zeleň sledující drobný potok vycházející z okraje sídla

8.20 Dolní Rožínka

rok založení: první písemná zmínka 1349

počet obyvatel: 668 (2010), 661 (2001, Dolní Rožínka+Horní Rozsíčka), 616 (2001, pouze Dolní Rožínka)

typ sídla: ves

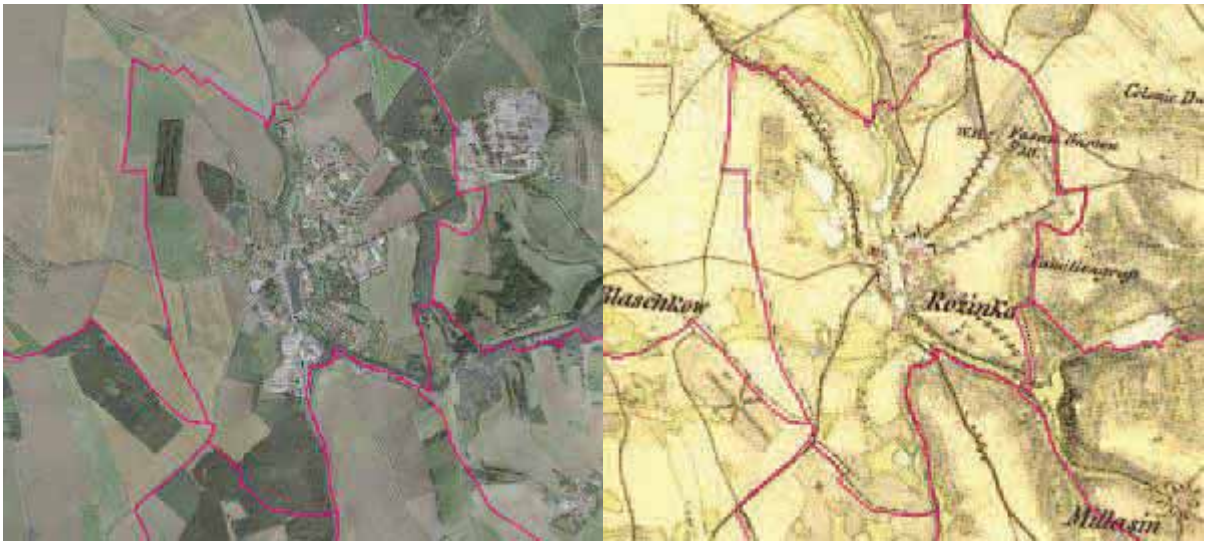

Obraz sídla

- Rušivé objekty a atributy: výrobní areály v okraji sídla narušující jeho obraz v krajině, bytové domy uspořádané do sídliště městského typu měnící vesnický charakter sídla, četné novostavby v okraji sídla městského charakteru, potlačená původní podoba vsi, zanedbané budovy a prostory v okolí zámku
- Pozitivní hodnota obrazu sídla: dochovaný areál zámku s parkem, návesní rybník s ostrůvkem, dochované budovy tradičních usedlostí a domů, zeleň doprovázející rybník na návsi a v zámeckém parku

Krajinný rámec

- Rušivé objekty a prvky: rozsáhlý areál uranových dolů, průmyslové areály na okraji sídla výrazně narušující obraz sídla v krajině, narušený vztah sídla a krajinného rámce, zástavba přecházející do krajiny bez začlenění, scelené bloky orné půdy, geometrizace krajiny, regulace vodního toku
- Pozitivní hodnota krajinného rámce: přírodní osu tvořící říčka Rožínka doprovázená vzrostlou zelení, drobné lesy a lesíky, četné vodní plochy (rybníky, rybníčky), zatopený vápencový lom, komunikace doprovázené stromořadím, dochované části komponovaných úprav krajiny navazující na areál zámku Mitrovských, krajinářský areál Templ

Významné objekty, památky

- zámek Dolní Rožínka
- hájenka Mitrovských (dnes už jen zřícenina)
- kaple s hrobkou (v lese)
- obelisk v lesoparku Templ
- bývalá zámecká sípka - dnes strašidelný zámek Draxmoor

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

Ochrana v rámci územního plánování

- zachovat lesní porosty v okolí sídla a jejich nerušený ráz a nerušené horizonty
- respektovat a obnovovat komponované úpravy krajiny (Templ, zámecký park, stavby v krajině)
- respektovat a zachovávat prostor zámku a související objekty
- případný rozvoj směřovat do stávajících zastavěných lokalit
- zamezit výstavbě ve volné krajině v okolí sídla
- respektovat přírodě blízký charakter prostorů údolní nivy Rožínky, zatopeného lomu v okraji sídla

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

8.21 Domanín u Bystřice nad Pernštejnem

rok založení: první písemná zmínka 1348

počet obyvatel: 301 (2001)

typ sídla: ves

Obraz sídla

- Rušivé objekty a atributy: místy výrazově se odlišující novostavby evokující městský charakter zástavby nerespektující původní uspořádání sídla v prolukách a humnech, zejména pod Jilmovou podél nové ulice do krajiny, zemědělský areál s halovými objekty v okraji sídla bez začlenění do krajiny se zanedbanými prostory, četné přestavby tradičních objektů sídla měnící typický obraz sídla v krajině a jeho vnitřní interiér, místy zanedbanost (návesní prostor, okraje u zemědělského areálu, některé dvory v okraji sídla), prostor rekreačního areálu jednoty Orel v Borovince bez začlenění do krajiny
- Pozitivní hodnota obrazu sídla: čitelně dochovaná struktura lánové vsi s typickými zemědělskými dvory v okrajích, dochované historické objekty zemědělských usedlostí, dvorů a chalup v původním uspořádání, návesní prostor s kaplí a s rybníkem, vzrostlá zeleň doprovázející tradiční usedlosti, místy dochovaná humna se zahradami a četnými sady ovocných dřevin, místy fragmenty mezí a úvozových cest vycházející ze sídla

Krajinný rámec

- Rušivé objekty a prvky: scelené bloky orné půdy, dominantní stavby zemědělského areálu na okraji sídla, rozsáhlá obytná stavba severně od sídla a nedaleká upravená plocha fotbalového hřiště bez začlenění do krajiny, nová zástavba nerespektující harmonický vztah sídla a okolní krajiny a přírodní podmínky místa vystupující do krajiny mimo údolní osu, rekreační areál u Domanínského rybníka a chatová kolonie, technicky upravený tok Domanínského potoka
- Pozitivní hodnota krajinného rámce: přírodní osa Domanínského potoka doprovázeného loukami a místy vzrostlou zelení, na několika místech přerušeného drobnými rybníky, selské lesíky, fragmenty dochovaných prvků historického členění krajiny (úvozy, meze a remízky doprovázené zelení), významně se uplatňující osa údolí Bystřice na okraji katastrálního území

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

tvořící, malebný prostor Domanínského rybníka v lesích doprovázeného vzrostlou zelení, drobné prameniště v lesíku nad Maděrovým vrchem

Ochrana v rámci územního plánování

- respektovat původní prostorové uspořádání lánové vsi
- respektovat charakter zemědělských usedlostí a jejich tradiční prostory
- případný rozvoj směřovat podél hlavní komunikace směrem k Bystřici nad Pernštejnem formou oboustranné ulicovky se zahradami do krajiny, zamezit rozvoji sídla do volné krajiny mimo údolní osu respektovanou hlavní komunikací
- v uspořádání krajiny respektovat charakter a osnovu plužiny sídla a dochované fragmenty prvků historického uspořádání sídla
- zamezit dostavbě zachovaných zahrad a humen v okrajích sídla
- respektovat prostor návsi s kaplí a zachovat jeho venkovský ráz

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

8.22 Domanínek

rok založení: první písemná zmínka 1373

počet obyvatel: 136 (2001)

typ sídla: ves

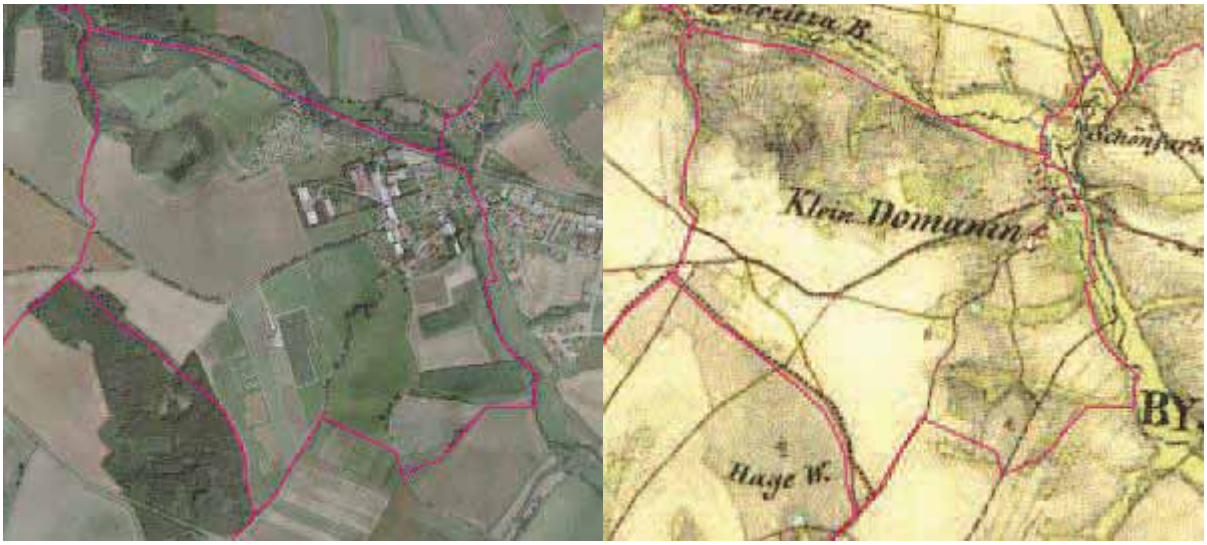

Obraz sídla

- Rušivé objekty a atributy: zemědělsko průmyslovým areálem značně narušený prostor původně lánovky se zámečkem s četnými halovými objekty (mnohdy zanedbanými) připomínajícími průmyslovou zónu, novostavbami narušená samota Na Pile
- Pozitivní hodnota obrazu sídla: dochované zemědělské usedlosti v tradičním uspořádání, sady v travnatých prolukách, údolní niva říčky Bystřice doprovázená břehovými porosty

Krajinný rámec

- Rušivé objekty a prvky: scelené bloky orné půdy, dominantní stavby průmyslového/zemědělského areálu na okraji sídla výrazně narušující obraz sídla v krajině, budovy u letiště LKBYST pro ultralehká letadla bez začlenění do krajiny, zahrádkářská kolonie západně od sídla, střelnice na Chocholouši
- Pozitivní hodnota krajinného rámce: přírodní osa podél řeky Bystřice doprovázená vzrostlou zelení, stromořadí, drobné komunikace, drobné fragmenty mezí a remízky doprovázené vzrostlou zelení

Ochrana v rámci územního plánování

- respektovat prostor s dochovanými usedlostmi a jejich zahrady
- respektovat a zachovávat prostory samot a jejich charakteristický výraz, zamezit dalšímu rozšiřování zástavby samoty Na Pile
- respektovat travnaté proluky se sady a zelení
- respektovat přírodní charakter údolní nivy Bystřice
- případný rozvoj směřovat do sanovaných halových objektů (loftové bydlení) s využitím zelených ploch jako otevřených zahrad apod.
- v uspořádání krajiny respektovat dochované úvozové cesty a stromořadí podél nich

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

8.23 Dvořiště u Bystřice nad Pernštejnem

rok založení: první písemná zmínka 1474

počet obyvatel: 93 (2001)

typ sídla: ves

Obraz sídla

- Rušivé objekty a atributy: dostavby a novostavby bez kontextu v okraji sídla v humnech a zahradách (zejména uliční zástavba k hlavní silnici), časté necitlivé přestavby tradičních usedlostí, helové objekty zemědělského areálu v okraji sídla s výrazně se uplatňujícím objektem moderního kravína narušující obraz sídla v krajině i vyhlídku na kulturní dominantu sídla kostel, místy zanedbanost a neuspořádanost prostorů, narušené původní uspořádání sídla
- Pozitivní hodnota obrazu sídla: dochované historické objekty tradičních usedlostí a dvorů v původním prostorovém uspořádání lesní lánové vsi, obecní rybník obklopený zelení, dochované zahrady s ovocnými stromy, sady v okraji sídla v prostoru dochovaných humen, požární zbrojnice v centru sídla se zvoničkou, zeleň doprovázející tradiční usedlosti a centrální prostor návsi

Krajinný rámec

- Rušivé objekty a prvky: dominantní stavba zemědělského areálu na okraji sídla narušující obraz sídla v krajině, scelené bloky orné půdy, dobře patrné dopady přeměněné krajiny intenzifikace zemědělské výroby ze 70. let minulého století (odvodňování krajiny, scelení polních honů, odstraněné meze, geometrizace prostoru, technické úpravy vodotečí a jejich zatrubňování, zemědělské areály s halovými objekty v měřítku odpovídajícím přeměněné krajině)
- Pozitivní hodnota krajinného rámce: drobné “selské” lesíky v okolí sídla, hluboce zaříznuté členité údolí řeky Bystřice doprovázené četnými loukami a lesy, členitý reliéf utvářející krajinný rámec, četné rybníčky, sady v krajině (nad Křepelákem, v okolí sídla), hlavní komunikace č. 388 doprovázená převážně stromořadím ovocných stromů, obytná samota Vírská, tábor Jitřenka s chatami, zříceniny hradu Aušperk v lesích, sporadicky dochované meze a remízky doprovázené zelení, PP Svratecká hornatina, drobné rybníčky v krajině doprovázené loukami a místy břehovými porosty s dřevinami

Významné objekty, památky

- Aueršperk- zřícenina

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

Ochrana v rámci územního plánování

- respektovat původní prostorové uspořádání tradičních objektů sídla
- případný rozvoj směřovat podél hlavní komunikace směrem k Bystřici nad Pernštejnem v čitelném ulicovém uspořádání v jednotné orientaci, uspořádání, členění hmot se zahradami do krajiny, předzahrádkami a dostatečným odstupem od hlavní komunikace
- při rozvoji trvat na zachování převažujícího obdélníkového půdorysu hlavní budovy, požadovat dostatečný odstup jednotlivých hlavních obytných objektů a jejich podlažnost i měřítko a celkový charakter citlivě přizpůsobit sídlu, střešními hřebeny nepřesáhnout dílčí horizont nad sídlem, zástavbu zakrýt vhodnou zelení (zamezit plodům z tůje), stabilizovat intravilán sídla
- zachovat dochovaná humna v okraji sídla a nezastavovat jejich prostor
- zamezit výstavbě ve volné krajině
- respektovat malebný harmonický prostor údolí Bystřice a nenarušovat jej rekreačními zařízeními trvalého nebo déle dočasného charakteru, respektovat přírodě blízký charakter míst v okolích rybníků i v údolí
- zamezit výstavbě výškových staveb v celém katastru vzhledem pohledové exponovanosti místa
- respektovat zeleň v sídle a její charakteristické uspořádání a vztah s usedlostmi i s návsí

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

8.24 Habří

rok založení: první písemná zmínka 1342

počet obyvatel: 24 (2001)

typ sídla: ves

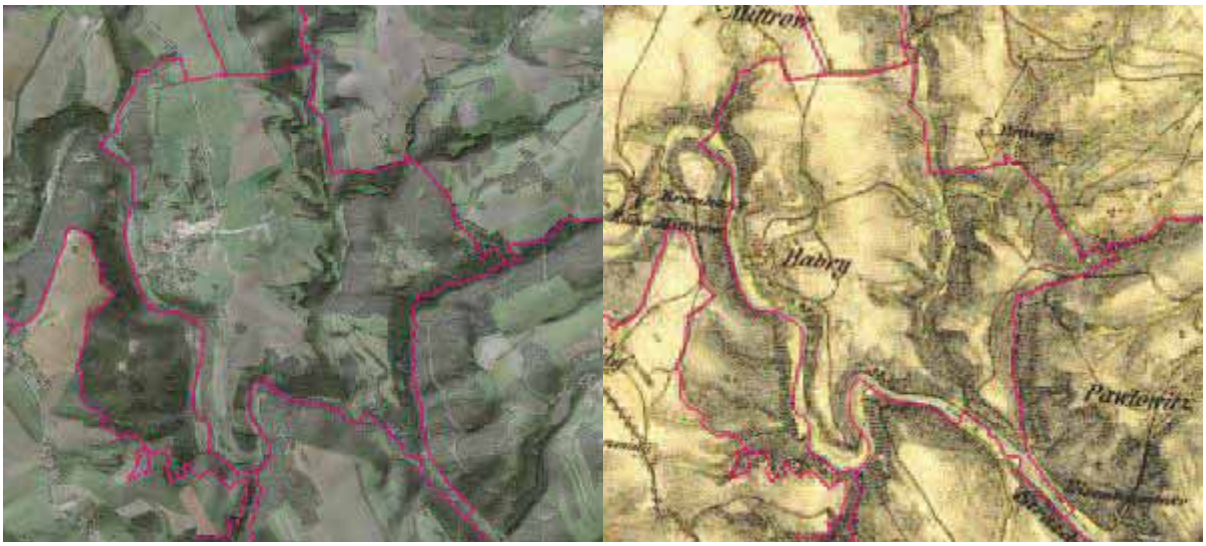

Obraz sídla

- Rušivé objekty a atributy: místy nevhodné přetavby, úpravy fasád a dostavby tradičních usedlostí, mírně rušivá dominantní obytná stavba (penzion) s širším zázemím sloužící pro turistiku a zemědělství odlišného měřítka
- Pozitivní hodnota obrazu sídla: dochované usedlosti v původním prostorovém uspořádání rozvolněné zástavby s dochovanými sady v okraji sídla a v zahradách,

Krajinný rámec

- Rušivé objekty a prvky: scelené bloky orné půdy
- Pozitivní hodnota krajinného rámce: hluboce zaříznuté členité údolí řeky Bobrůvky doprovázené lesy a loukami, výrazně členitý reliéf utvářející krajinný rámec, dominantní okraje navazujících lesních porostů vytváří výrazný horizont, obytné samoty, četné skály, drobné rybníčky a studánky, četné lesíky a meze doprovázené zelení, komunikace do obce Mitrov doprovázená zelení, údolí Bukovského potoka s členitými porosty a údolní nivou

Významné objekty, památky

- zřícenina hradu Mitrov

Ochrana v rámci územního plánování

- v uspořádání krajiny respektovat prostory údolní nivy Bobrůvky a Bukovského potoka s břehovými porosty a vzrostlou zelení ve stráních a loukami a stanovit jejich ochranné pásmo, respektovat dochované prvky historického členění krajiny včetně doprovodné zeleně v okolí sídla a zajistit jejich ochranu, zafixovat zastavěné území sídla a zamezit jeho nevhodnému rozvoji, který by změnil stávající venkovský charakter sídla a jeho krajiny
- respektovat a zachovat bez narušení prostorové uspořádání tradičních objektů sídla
- zamezit nevhodnému rozvoji, v případě potřeby rozvoje sídla zajistit vypracování regulačního plánu, který klad důraz na zachování dochované historické a krajinářské kvality sídla
- respektovat a zachovat humna se sady v okraji sídla a nezastavovat jejich prostor

- zachovat a respektovat vzrostlou zeleň v sídle na jeho okraji
- zamezit rozšiřování sídla do krajiny, zamezit výstavbě ve volné krajině a v prostorech samot mimo současné stavební parcely
- respektovat přírodě blízký charakter prostorů údolí a mezí nad údolími, zachovat polokulturní trvalé travní plochy
- respektovat nerušené horizonty a okraje lesa a zamezit nevhodné výstavbě výškových objektů v území sídla

Ochrana v rámci působnosti zákona o ochraně přírody a krajiny

- zaregistrovat dochované prvky historického uspořádání krajiny se zelení jako VKP

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

8.25 Hluboké u Dalečína

rok založení: první písemná zmínka 1349

počet obyvatel: 44 (2001)

typ sídla: ves

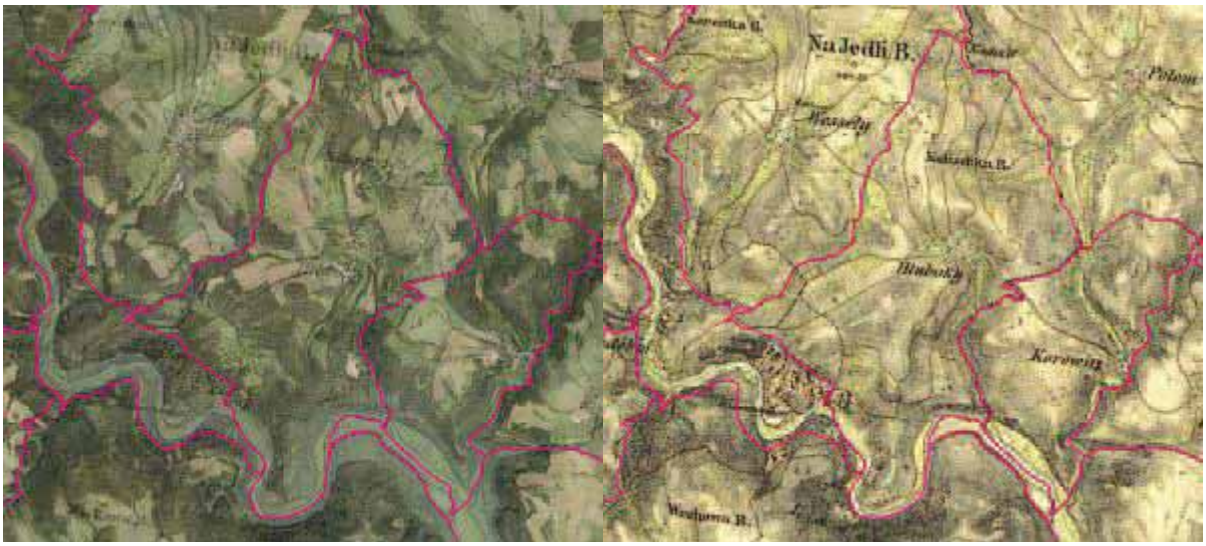

Obraz sídla

- Rušivé objekty a atributy: nevhodně situovaná novostavba v okraji sídla, zanedbané objekty usedlostí, dominantně pohledově se uplatňující areál zemědělského družstva s halovými objekty nad vsí
- Pozitivní hodnota obrazu sídla: téměř intaktně dochované objekty zemědělských dvorů a chalup v původním prostorovém uspořádání i architektonickém výrazu, volné proluky s typickými loukami a sady, zahrady, objekty sídla i místní komunikace podřízené reliéfu krajiny,

Krajinný rámec

- Rušivé objekty a prvky: dominantní stavba zemědělského areálu na okraji sídla narušující obraz sídla v krajině
- Pozitivní hodnota krajinného rámce: drobné členění ploch v krajině respektující přírodní podmínky, charakteristické uspořádání zástavby i prvků respektující výrazně členitý reliéf, četné prvky historického členění krajiny, dobře patrné prostorové uspořádání tradiční plužiny, četné drobné lesy, meze a remízky doprovázené vzrostlou zelení, hluboce zařízlé a členité údolí řeky Svratky resp. vodní nádrže Vír a přilehlých potoků vlévajících se do ní, komunikace doprovázené vzrostlou zelení, četné skály, drobné rybníčky, PP Ostražka, četné sady, obytné samoty

Ochrana v rámci územního plánování

- respektovat dochované prvky historického členění krajiny včetně doprovodné zeleně a zajistit jejich ochranu, zafixovat zastavěná místa samot a zamezit jejich nevhodnému rozvoji, který by změnil jejich stávající venkovský charakter typický pro daný prostor
- respektovat nerušené horizonty a okraje lesa a výhled do údolí Svratky
- respektovat a zachovat bez narušení prostorové uspořádání tradičních objektů sídla, taktéž respektovat a zachovat uspořádání rozptýlené zástavby a typické prostory kolem jednotlivých usedlostí
- zamezit nevhodnému rozvoji, v případě potřeby rozvoje sídla zajistit vypracování regulačního plánu, který klad důraz na zachování dochované historické a krajinářské kvality sídla
- respektovat a zachovat humna se sady v okraji sídla a nezastavovat jejich prostor

- zachovat a respektovat vzrostlou zeleň v sídle na jeho okraji
- zamezit rozšiřování sídla do krajiny, zamezit výstavbě ve volné krajině a v prostorech samot mimo současné stavební parcely
- respektovat trvale zatravněných ploch vůči orné

Ochrana v rámci působnosti zákona o ochraně přírody a krajiny

- zaregistrovat dochované prvky historického uspořádání krajiny se zelení jako VKP

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

8.26 Horní Čepí

rok založení: první písemná zmínka 1360

počet obyvatel: 10 (2001)

typ sídla: ves

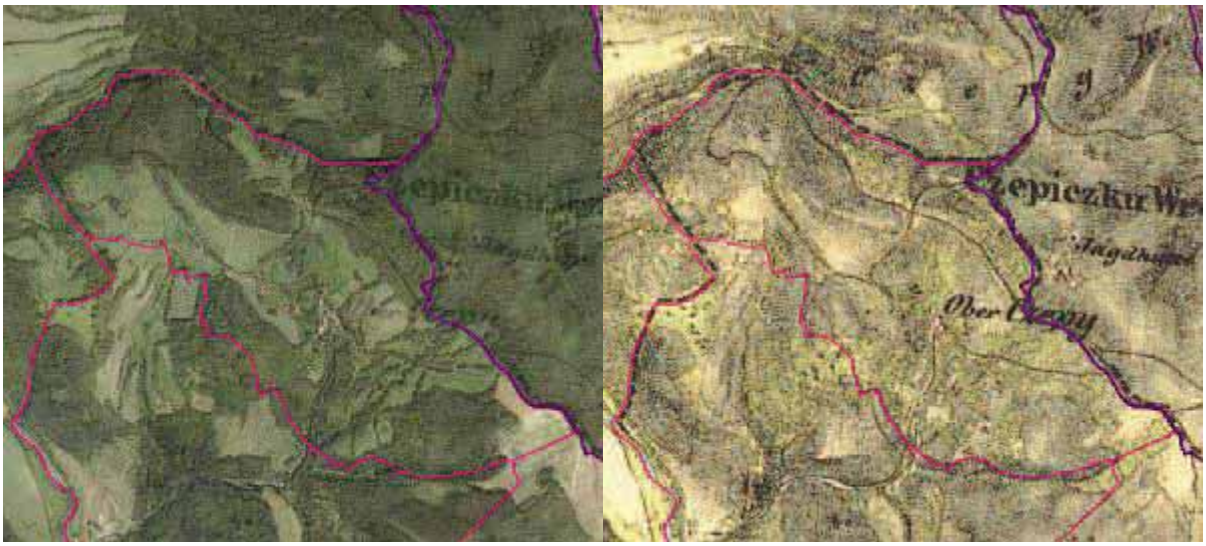

Obraz sídla

- Rušivé objekty a atributy: místy nevhodné dostavby a přestavby tradičních usedlostí, chaty v okraji sídla, místy zanedbané usedlosti a prostory
- Pozitivní hodnota obrazu sídla: dochované zemědělské usedlosti a dvory v původním prostorovém uspořádání rozvolněné lesní lánové vsi,

Krajinný rámec

- Rušivé objekty a prvky: chatové kolonie bez kontextu ke krajinnému rámci
- Pozitivní hodnota krajinného rámce: drobné členění ploch v krajině respektující přírodní podmínky, charakteristické uspořádání zástavby i prvků respektující výrazně členitý reliéf, četné prvky historického členění krajiny, místy dobře patrné prostorové uspořádání tradiční plužiny, četné drobné lesy, okraje lesů vytváří výrazný horizont, přírodní osa potoka Čepenka doprovázená vzrostlou zelení, četné meze, kamenice, remízky a úvozové cesty doprovázené vzrostlou zelení, četné balvany a kamenná pole, sady

Ochrana v rámci územního plánování

- v uspořádání krajiny respektovat dochované prvky historického uspořádání krajiny, respektovat a zachovat sady v krajině, meze s ovocnými dřevinami a sady v okrajích sídla, zajistit ochranu vyhlášených krajinných prvků, respektovat členité okraje lesů
- respektovat prostorové uspořádání tradičních objektů sídla, včetně charakteru ploch, které je obklopují, respektovat a zachovat poměr zastavěných ploch vůči plochám nezastavěným
- zamezit výstavbě ve volné krajině v okolí sídla
- zafixovat zastavěné území sídla
- respektovat podíl zeleně v sídle a její druhové autochotnní složení
- zamezit nevhodnému rozvoji sídla
- respektovat a zachovat sady a louky v okraji sídla a nezastavovat jejich prostor
- zamezit další výstavbě rereačních objektů v celém území

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

8.27 Horní Rozsíčka

rok založení: první písemná zmínka 1353?

počet obyvatel: 45 (2001)

typ sídla: ves

Obraz sídla

- Rušivé objekty a atributy: nevhodně situované novostavby v okraji sídla, zanedbané objekty
- Pozitivní hodnota obrazu sídla: převaha tradičních usedlostí v dochovaném prostorovém uspořádání, četné sady a samoty zemědělských statků

Krajinný rámec

- Rušivé objekty a prvky: rozsáhlé scelené bloky orné půdy, dominantní stavba zemědělského areálu na okraji sídla narušující obraz sídla v krajině
- Pozitivní hodnota krajinného rámce: přírodní osa místního potoka doprovázená vzrostlou zelení, jen místy patrné prostorové uspořádání tradiční plužiny, sporadicky dochované meze a remízky především v blízkém okolí sídla bohatě doprovázené zelení a loukami, obytná samota, s velkými sady, drobné rybníčky v krajině se zelení a loukami

Ochrana v rámci územního plánování

- v uspořádání krajiny zachovat a obnovovat sady v okolí samot na okraji sídla a ve volné krajině, respektovat prostorové uspořádání tradičních objektů sídla
- respektovat prostory nad sídlem jako pohledově exponované
- zamezit dalšímu rozvoji v lokalitě
- při stavebních úpravách objektů respektovat jejich tradiční proporce, uspořádání hmot i materiály a celkový charakter
- zachovat vzrostlou zeleň v sídle i okrajích a břehové porosty podél drobného potoka vycházejícího z okraje sídla
- zamezit výstavbě ve volné krajině v okolí sídla, nevymezovat nové plochy k zastavění

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

8.28 Horní Rožínka

rok založení: první písemná zmínka 1366

počet obyvatel: 87 (2010), 100 (2001)

typ sídla: ves

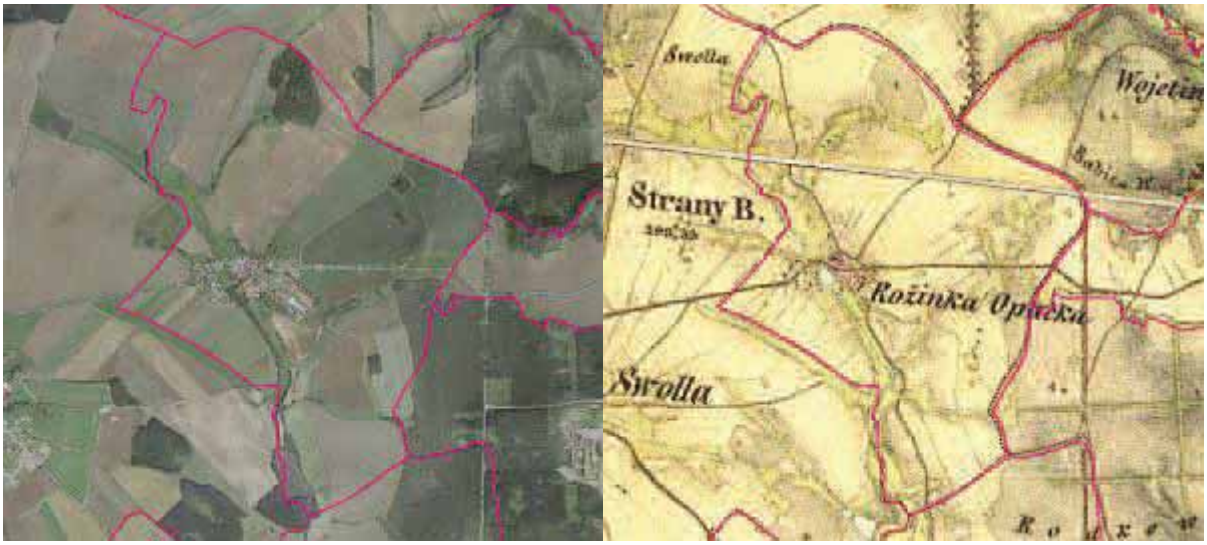

Obraz sídla

- Rušivé objekty a atributy: potlačené původní prostorové uspořádání a nečitelná struktura sídla, četné novostavby v humnech a prolukách sídla bez kontextu, nevhodné přestavby tradičních usedlostí, zemědělský areál v okraji sídla
- Pozitivní hodnota obrazu sídla: dochované objekty tradičních usedlostí, místy venkovské zahrady a tradiční humna se sady, zvonička na návsi

Krajinný rámec

- Rušivé objekty a prvky: scelené bloky orné půdy, dominantní stavba zemědělského areálu na okraji, technicky upravený tok potoka Rožínka, sídla narušující obraz sídla v krajině, zástavba přecházející do krajiny bez začlenění, geometrizace
- Pozitivní hodnota krajinného rámce: přírodní osa potoka Rožínka doprovázená zelení, četné rybníčky, komunikace doprovázené stromořadím ovocných stromů, jen místy meze a remízky doprovázené zelení, rybníky na Rožínce

Významné objekty, památky

- zvonička na návsi

Ochrana v rámci územního plánování

- zachovat prostorové uspořádání tradičních usedlostí
- případný rozvoj směřovat podél komunikace k Rodkovu
- respektovat hmoty a členění zástavby a jejích okrajů s přechodem zahrad a sadů do krajiny v historické části sídla a zamezit zde dostavbě zahrad a humen
- respektovat prostor původní návsi se zvoničkou
- respektovat přírodě blízký charakter břehových porostů Rožínky a rybníčků ve vsi

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

8.29 Hrdá Ves

rok založení: první písemná zmínka 1582

počet obyvatel: 160 (2001)

typ sídla: ves

Obraz sídla

- Rušivé objekty a atributy: necitlivé úpravy fasád a dostavby či přestavby tradičních chalup a zemědělských usedlostí, dostavby bez kontextu, zástavba městského typu v okraji sídla
- Pozitivní hodnota obrazu sídla: dochované chalupy, zemědělské usedlosti, ojediněle dřevěnice, vzrostlá zeleň bohatě doprovázející jednotlivé stavební objekty tradičních usedlosti, okraje lesa s listnáči vymezující zastavěný prostor, říčka Bystřice protékající sídlem, zahrady s ovocnými stromy,

Krajinný rámec

- Rušivé objekty a prvky: regulace dolního toku řeky Bystřice, na hranici katastrálního území (v těsně navazujícím sídle Vír) dominantní stavba průmyslového areálu narušující obraz sídla v krajině
- Pozitivní hodnota krajinného rámce: podélná orientaci prvků v krajině podél údolní osy řeky Bystřice (hluboce zaříznuté a členité údolí) doprovázené vzrostlou zelení a loukami, charakteristické uspořádání zástavby a četné prvky historického členění krajiny, výrazně členitý reliéf utvářející krajinný rámec, okraje navazujících lesních porostů s listnáči vymezující prostor sídla a okolní lesy vytvářející výrazný horizont, Vírská skála uplatňující se v krajinném rámci sídla i jeho interiéru

Ochrana v rámci územního plánování

- v uspořádání krajiny respektovat polokulturní louky v údolí, členité okraje lesů s listnáči, přírodní charakter údolí s vodním tokem Bystřice, respektovat a zachovat dochované prvky historického uspořádání krajiny, respektovat a zachovat sady v okrajích sídla, zajistit ochranu vyhlášených krajinných prvků
- respektovat prostorové uspořádání tradičních objektů sídla
- zamezit výstavbě ve volné krajině v okolí sídla a v navazujícím údolí, zamezit rozšiřování samot v údolí, zamezit další výstavbě chat a rekreačních objektů
- respektovat podíl zeleně v sídle a její druhové autochotnní složení
- případný rozvoj směřovat k citlivému doplnění formací nových domů v okraji sídla, zamezit však dalším rozšiřování zástavby do krajiny podél stávajících příjezdových komunikací
- respektovat a zachovat sady a louky v okraji sídla a nezastavovat jejich prostor

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

- respektovat vzrostlou zeleň sledující Bystřici

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

8.30 Chlébské

rok založení: první písemná zmínka 1351

počet obyvatel: 90 (2001)

typ sídla: ves

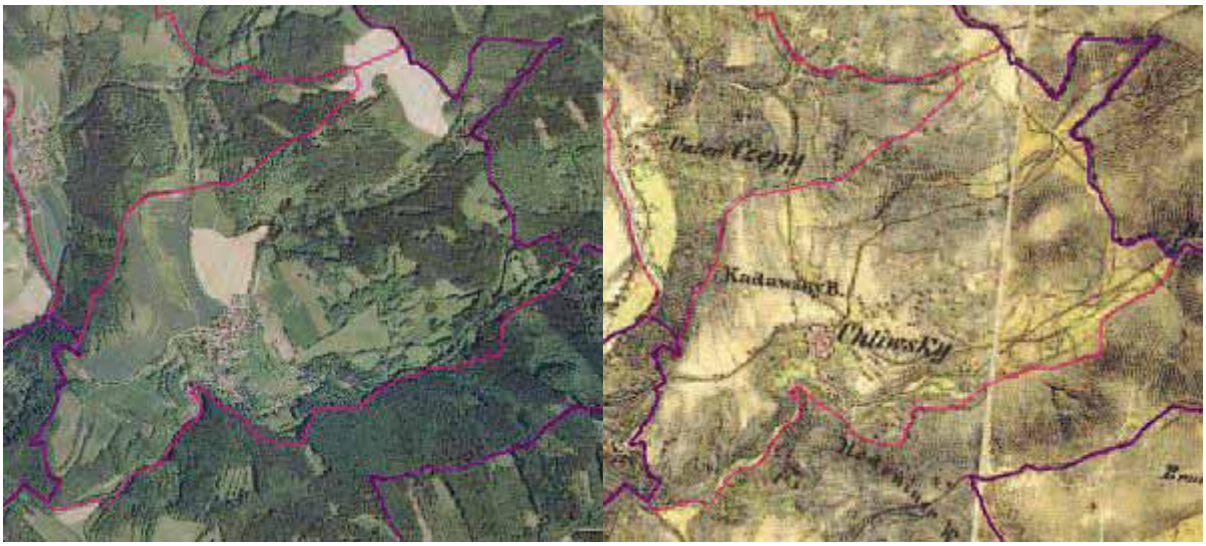

Obraz sídla

- Rušivé objekty a atributy: text
- Pozitivní hodnota obrazu sídla: text

Krajinný rámec

- Rušivé objekty a prvky: dominantní zemědělská budova navazující na sídlo narušující obraz sídla v krajině, místy scelené bloky orné půdy
- Pozitivní hodnota krajinného rámce: drobné členění ploch v krajině respektující přírodní podmínky, charakteristické uspořádání zástavby i prvků respektující výrazně členitý reliéf, přírodní osa Chlébského potoka doprovázená vzrostlou zelení a loukami, četné prvky historického členění krajiny, jen místy patrné prostorové uspořádání tradiční plužiny, dominantní okraje navazujících lesních porostů (navazujících na sídlo), okraje lesů vytváří výrazný horizont, obytné samoty, skály, balvany a kamenná pole, četné meze a remízky doprovázené zelení, komunikace doprovázené ovocnými stromy

Ochrana v rámci územního plánování

- v uspořádání krajiny respektovat dochované prvky historického uspořádání krajiny, respektovat a zachovat sady ve stráních nad Chlébským potokem, zajistit ochranu vyhlášených krajinných prvků, respektovat členité okraje lesů, respektovat přírodní charakter v údolí Chlébského potoka
- respektovat prostorové uspořádání tradičních objektů sídla v obou jeho částech (lesní lánová ves, , včetně charakteru plocha v jejich okolí, respektovat a zachovat poměr zastavěných ploch vůči plochám nezastavěným
- zamezit výstavbě ve volné krajině v okolí sídla
- zafixovat zastavěné území sídla
- respektovat podíl zeleně v sídle a její druhové autochotnní složení
- případný rozvoj směřovat velmi extenzivně ke komunikaci podél Čepenky za dodržení jednotné orientace zástavby, proporcí a uspořádání hmot odpovídající tradičním usedlostem
- respektovat a zachovat sady a louky v okraji sídla a nezastavovat jejich prostor

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

8.31 Chlum

rok založení: první písemná zmínka 1349

počet obyvatel: 44 (2010), 50 (2001, Chlum+Korouhvice), 43 (2001, pouze Chlum)

typ sídla: ves

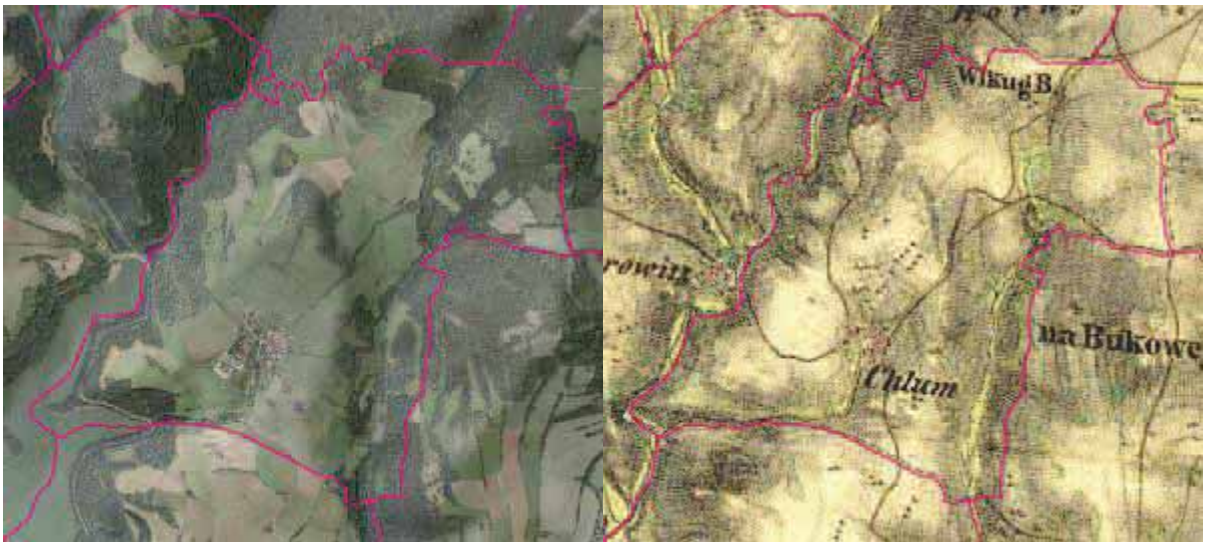

Obraz sídla

- Rušivé objekty a atributy: zemědělský areál s halovými objekty v okraji sídla bez začlenění, nevhodné úpravy fasád a detailních prvků tradičních usedlostí, místy necitlivé přestavby a dostavby tradičních usedlostí, zanedbanost některých usedlostí
- Pozitivní hodnota obrazu sídla: dochované tradiční zemědělské usedlosti a dvory v původním prostorovém uspořádání, sady v zahradách a v okraji sídla

Krajinný rámec

- Rušivé objekty a prvky: dominantní stavba zemědělského/průmyslového areálu na okraji sídla narušující obraz sídla v krajině, místy scelené bloky orné půdy, částečně narušený vztah sídla a okolní krajiny
- Pozitivní hodnota krajinného rámce: drobný potok doprovázený zelení a loukami, okraje lesů vytvářející výrazný horizont, na hranici katastrálního území údolí Nyklovického potoka v lesích vlévajícího se do vodní nádrže Vír, členité okraje lesů, lesíky, meze a remízky doprovázené zelení, rybníčky, skálky, balvany a místy pole s kameny

Ochrana v rámci územního plánování

- v uspořádání krajiny respektovat prostory údolní nivy Chlumského potoka s břehovými místy zapojenými porosty a rybníčkem, respektovat dochované prvky historického členění krajiny včetně doprovodné zeleně a zajistit jejich ochranu, zafixovat zastavěné území sídla a zamezit jeho nevhodnému rozvoji do krajiny, který by změnil stávající venkovský charakter sídla a jeho krajiny
- respektovat a zachovat bez narušení prostorové uspořádání tradičních objektů sídla
- zamezit nevhodnému rozvoji, v případě potřeby rozvoje sídla zajistit vypracování regulačního plánu, který klad důraz na zachování dochované historické a krajinářské kvality sídla
- respektovat sady a zahrady v okraji sídla a nezastavovat jejich prostor
- zachovat a respektovat vzrostlou zeleň v sídle na jeho okraji
- zamezit rozšiřování sídla do krajiny, zamezit výstavbě ve volné krajině
- vhodně začlenit zemědělský areál dominující sídlu i místu do krajiny a prostoru sídla

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

- respektovat přírodě blízký charakter prostoru údolí a okolních lesních porostů, zachovat polokulturní trvalé travní plochy
- respektovat nerušené horizonty a okraje lesa a zamezit nevhodné výstavbě výškových objektů v území sídla

Ochrana v rámci působnosti zákona o ochraně přírody a krajiny

- zaregistrovat dochované prvky historického uspořádání krajiny se zelení jako VKP

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

8.32 Jabloňov

rok založení: první písemná zmínka 1361

počet obyvatel: 40 (2001)

typ sídla: ves

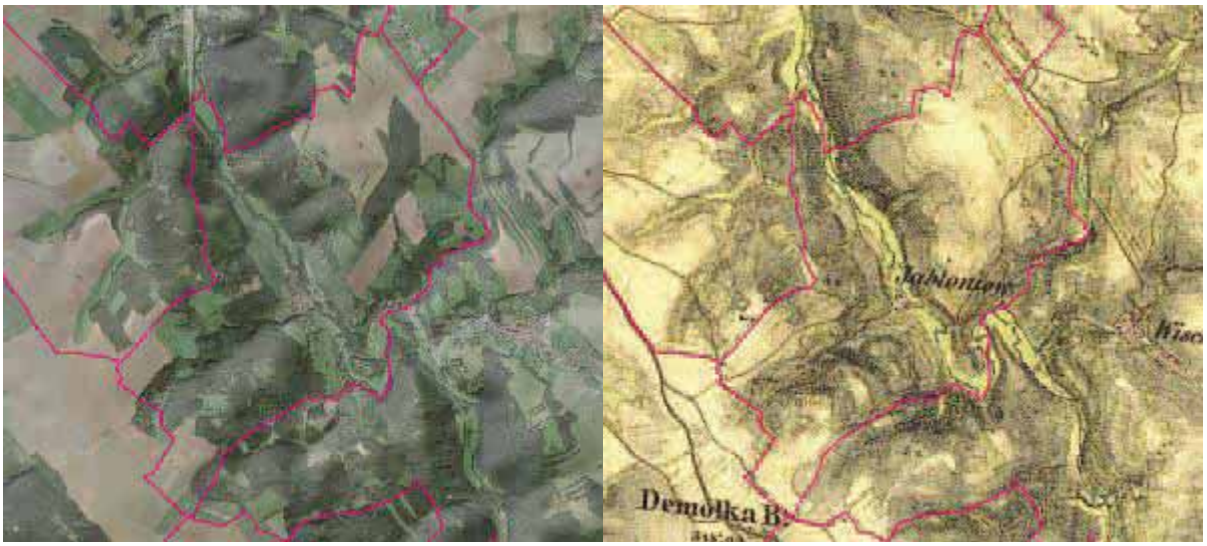

Obraz sídla

- Rušivé objekty a atributy: text
- Pozitivní hodnota obrazu sídla: text

Krajinný rámec

- Rušivé objekty a prvky: místy scelené bloky orné půdy nenavazující přímo na sídlo, železnice nedoprovázená zelení
- Pozitivní hodnota krajinného rámce: přírodní údolní osa řeky Nedvědička doprovázená vzrostlou zelení a loukami, výrazně členitý reliéf, okraje lesů vytvářející výrazný horizont, četné lesíky, meze a remízky doprovázené vzrostlou zelení, silnice doprovázené vzrostlou zelení, obytná samota

Ochrana v rámci územního plánování

- respektovat charakter zemědělských usedlostí a jejich tradiční prostor
- případný rozvoj směřovat podél hlavní komunikace směrem k Bystřici nad Pernštejnem formou oboustranné ulicovky se zahradami do krajiny
- v uspořádání krajiny respektovat charakter a osnovu plužiny sídla a dochované prvky historického uspořádání sídla
- zamezit dostavbě zahrad a humen v okrajích sídla
- respektovat prostor návsi s kaplí a zachovat jeho venkovský ráz

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

8.33 Janovičky u Bohuňova

rok založení: první písemná zmínka 1390

počet obyvatel: 55 (2001)

typ sídla: ves

Obraz sídla

- Rušivé objekty a atributy: několik novostaveb evokujících městský charakter zástavby nerespektujících původní uspořádání sídla, zemědělský areál s halovými objekty v okraji sídla bez začlenění do krajiny se zanedbanými prostory, místy necitlivě provedené přestavby tradičních objektů sídla měnící, zanedbanost u zemědělského areálu
- Pozitivní hodnota obrazu sídla: dochované historické objekty zemědělských usedlostí, uzavřených dvorů a chalup v původním uspořádání, vzrostlá zeleň doprovázející tradiční usedlosti, dochované rozvolněné okraje sídla s loukami a ovocnými stromy, zelený lem v severovýchodní části, fragmenty úvozových cest vycházející ze sídla lemovaných zelení

Krajinný rámec

- Rušivé objekty a prvky: scelené bloky orné půdy, dominantní zemědělská budova na okraji sídla narušující obraz sídla v krajině, narušený vztah sídla a krajiny a přechodů mezi nimi
- Pozitivní hodnota krajinného rámce: přírodní osa Domanínského potoka doprovázená zelení a loukami, drobné rybníčky, místy meze a remízky se vzrostlou zelení, obytné samoty, selské lesy a lesní prosty na návrších, zeleň doprovázející staré úvozy

Ochrana v rámci územního plánování

- respektovat charakter zemědělských usedlostí a jejich tradiční prostor
- zamezit rozvoji sídla do volné krajiny a případný rozvoj směřovat k zemědělskému družstvu k cestě do Bohuňova formou jednostranné krátké ulicovky se zahradami do krajiny,zamezit dostavbě zahrad a humen v okrajích sídla
- v uspořádání krajiny respektovat charakter a osnovu plužiny sídla a dochované prvky historického uspořádání sídla, respektovat mozaiku luk, polí a lesů
- respektovat poměr zastavěných prostorů vůči nezastavěným

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

- zachovat a respektovat obraz sídla v krajině, začlenit vhodným způsobem zemědělský areál do krajiny

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

8.34 Jemnice u Moravce

rok založení: první písemná zmínka 1374

počet obyvatel: 99 (2001)

typ sídla: ves

Obraz sídla

- Rušivé objekty a atributy: dostavby a novostavby v okraji sídla bez kontextu, místy necitlivé úpravy fasád či přestavby tradičních usedlostí, zemědělsko-výrobní areál v okraji sídla, zanedbané neuspořádané prostory v okrajích sídla
- Pozitivní hodnota obrazu sídla: převaha dochovaných objektů zemědělských usedlostí a dvorů v původním prostorovém uspořádáni, hojně dochované sady s vysokokmeny v okrajích sídla v humnech a zahradách utvářející typické proluky, rybníček s břehovými porosty a loukou, věkovité stromy doprovázející tradiční usedlosti, vzrostlá zeleň v okraji sídla

Krajinný rámec

- Rušivé objekty a prvky: scelené bloky orné půdy, mírně se uplatňující dominanty zemědělského a průmyslového objektu na okraji sídla a narušující obraz sídla v krajině, stavba bez kontextu v krajině
- Pozitivní hodnota krajinného rámce: charakteristické uspořádání zástavby i prvků historického členění krajiny, místy dobře patrné prostorové uspořádání tradiční plužiny, drobné lesy a rybníčky, okraje lesů vytváří výrazný horizont, četné křížky a boží muka, komunikace doprovázené vzrostlou zelení, místy meze a remízky doprovázené zelení

Ochrana v rámci územního plánování

- respektovat stromořadí a zeleň doprovázející místní komunikace, členité okraje lesů, zafixovat zastavěné území sídla a zamezit jeho nevhodnému rozvoji, který by změnil stávající malebný venkovský charakter sídla
- respektovat a zachovat bez narušení prostorové uspořádání tradičních objektů sídla
- zamezit nevhodnému rozvoji, v případě potřeby rozvoje sídla zajistit vypracování regulačního plánu, který klad důraz na zachování dochované historické a krajinářské kvality sídla
- respektovat a zachovat humna s hojnými sady v okraji sídla a nezastavovat jejich prostor, zachovat sady s vysokokmeny v krajině
- zachovat a respektovat vzrostlou zeleň v sídle na jeho okraji

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

- zamezit rozšiřování sídla do krajiny, zamezit výstavbě ve volné krajině a v prostoru Jemnické hájovny a samoty mimo současné stavební parcely
- respektovat nerušené horizonty a okraje lesa a zamezit nevhodné výstavbě výškových objektů v území sídla

Ochrana v rámci působnosti zákona o ochraně přírody a krajiny

- zaregistrovat dochované sady a aleje jako VKP

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

8.35 Josefov u Rožné

rok založení: první písemná zmínka 1757

počet obyvatel: 56 (2001)

typ sídla: ves

Obraz sídla

- Rušivé objekty a atributy: text
- Pozitivní hodnota obrazu sídla: text

Krajinný rámec

- Rušivé objekty a prvky: dominantní stavba zemědělského areálu na okraji sídla narušující obraz sídla v krajině, scelené bloky orné půdy, místy zástavba přecházející do krajiny bez začlenění
- Pozitivní hodnota krajinného rámce: charakteristické uspořádání zástavby respektující prvky historického členění (části Josefov a Suché Louky), mělká údolní niva sporadicky tekoucího potoka s četnými rybníčky doprovázená loukami, místy meze a remízky s vzrostlou zelení, četné lesíky, obytné samoty

Ochrana v rámci územního plánování

- respektovat charakter zemědělských usedlostí a jejich tradiční prostor
- případný rozvoj směřovat podél hlavní komunikace směrem k Bystřici nad Pernštejnem formou oboustranné ulicovky se zahradami do krajiny
- v uspořádání krajiny respektovat charakter a osnovu plužiny sídla a dochované prvky historického uspořádání sídla
- zamezit dostavbě zahrad a humen v okrajích sídla
- respektovat prostor návsi s kaplí a zachovat jeho venkovský ráz

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

8.36 Karasín

rok založení: první písemná zmínka 1494

počet obyvatel: 82 (2001)

typ sídla: ves

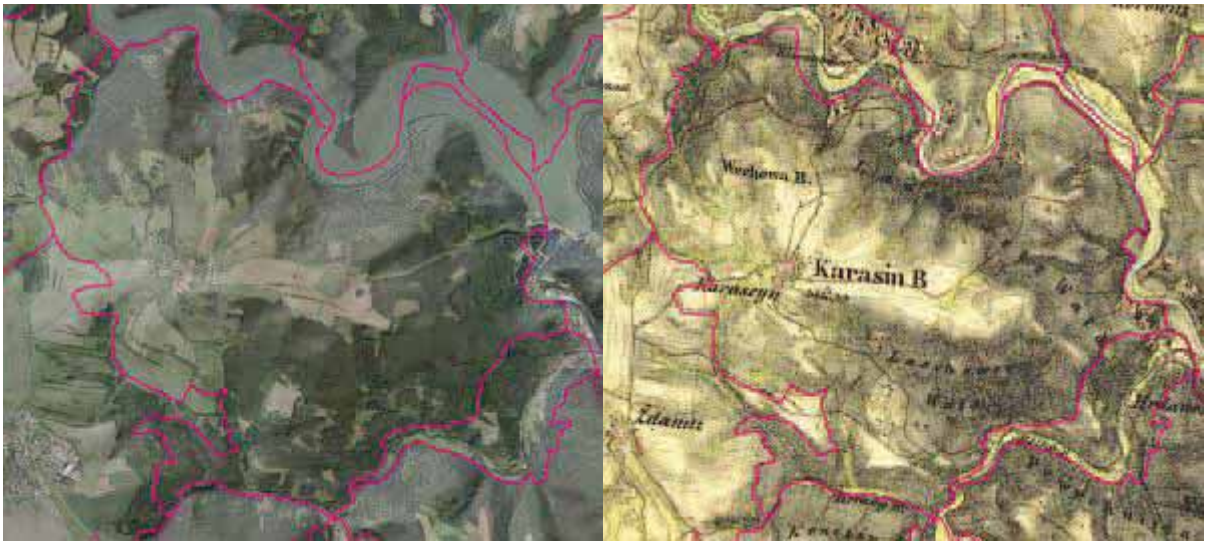

Obraz sídla

- Rušivé objekty a atributy: narušený četné novostavby městských rodinných domů v humnech, prolukách a v okraji sídla narušující venkovský charakter sídla a nerespektující původní prostorové uspořádání, zemědělský areál s halovými objekty na návrší v okraji sídla bez začlenění do krajiny se zanedbanými prostory, necitlivé přestavby tradičních objektů zemědělských usedlostí, zastavěný návesní prostor
- Pozitivní hodnota obrazu sídla: dochované historické objekty zemědělských usedlostí, dvorů a chalup v původním uspořádání, vzrostlá zeleň doprovázející tradiční usedlosti, místy dochovaná humna se zahradami a četnými sady ovocných dřevin, místy fragmenty mezí a úvozových cest vycházející ze sídla, rozhledna

Krajinný rámec

- Rušivé objekty a prvky: dominantní stavby průmyslového/zemědělského areálu, rozhledny a sjezdovky na okraji sídla narušující obraz sídla v krajině
- Pozitivní hodnota krajinného rámce: výrazně členitý reliéf utvářející krajinný rámec, výrazné údolní osy Karasínského potoka, vodní nádrže Vír I, řeky Bystřice a Končínského potoka vymezující téměř celou hranici katastrálního území, podélná orientaci prvků a relativně drobné členění ploch v krajině respektující přírodní podmínky, četné prvky historického členění krajiny, místy dobře patrné prostorové uspořádání tradiční plužiny, lesy vytvářející výrazný horizont, četné meze a remízky s vzrostlou zelení, komunikace doprovázené zelení, drobné rybníčky, skály, boží muka, obytné samoty

Významné objekty, památky

- myslivna
- rozhledna Karasín

Ochrana v rámci územního plánování

- respektovat charakter dochovaných zemědělských usedlostí a jejich tradiční prostor i uspořádání
- zamezit rozvoji sídla do volné krajiny a případný rozvoj extenzivně směřovat podél komunikace na Ždánice v krátké uliční formaci s dodržením poměru zastavěných a nezastavěných ploch typického pro sídlo, dbát na začlenění okrajů do krajiny, zamezit dostavbě dochovaných zahrad a humen v okrajích sídla
- v uspořádání krajiny respektovat charakter a osnovu plužiny sídla a dochované prvky historického uspořádání sídla a zamezit jejich zastavování, respektovat mozaiku luk, polí a lesů
- respektovat poměr zastavěných prostorů vůči nezastavěným, převažující podlažnost, barevnost střech a podélnou orientaci ke komunikaci
- zachovat a respektovat obraz sídla v krajině, začlenit vhodným způsobem zemědělský areál do krajiny

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

8.37 Kobylnice nad Svratkou

rok založení: první písemná zmínka 1544

počet obyvatel: 45 (2001)

typ sídla: ves

Obraz sídla

- Rušivé objekty a atributy: nevhodné novostavby a dostavby, přestavby tradičních usedlostí v okraji sídla, zanedbaný prostor před dílnou, zanedbané stavební objekty
- Pozitivní hodnota obrazu sídla: dochované objekty tradičních usedlostí v původním prostorovém uspořádání se zahradami a sady v okrajích sídla, vzrostlá zeleň doprovázející tradiční usedlosti

Krajinný rámec

- Rušivé objekty a prvky: místy scelené bloky orné půdy, chata v okraji lesa
- Pozitivní hodnota krajinného rámce: výrazně členitý reliéf utvářející krajinný rámec, přírodní osa hluboce zaříznutého a členitého údolí řeky Svratky na hranici katastrálního území, dominantní okraje navazujících lesních porostů (navazujících na sídlo), okraje lesů vytvářející výrazný horizont, dochované meze a remízky doprovázené vzrostlou zelení, samoty s typickými prostory zahrad a sadů

Ochrana v rámci územního plánování

- v uspořádání krajiny respektovat dochované dochované prvky historického uspořádání krajiny, respektovat a zachovat sady v krajině, meze s ovocnými dřevinami a sady v okrajích sídla, zajistit ochranu vyhlášených krajinných prvků, respektovat členité okraje lesů
- respektovat prostorové uspořádání tradičních objektů sídla, včetně charakteru plocha v jejich okolí, respektovat a zachovat poměr zastavěných ploch vůči plochám nezastavěným
- zamezit výstavbě ve volné krajině v okolí sídla
- zafixovat zastavěné území sídla
- respektovat podíl zeleně v sídle a její druhové autochotnní složení
- případný rozvoj směřovat velmi extenzivně k příjezdové komunikaci před dílnu s podmínkou dodržení proporcí a vzhledu vycházejícího z tradičních objektů sídla, zamezit však rozšiřování zástavby do krajiny k údolí a na konci sídla, kde je nejcennější část
- respektovat a zachovat sady a louky v okraji sídla a nezastavovat jejich prostor

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

8.38 Korouhvice (sídlo zatopené údolní nádrží, fragment okraje sídla)

rok založení: první písemná zmínka 1349

počet obyvatel: 44 (2010), 50 (2001, Chlum+Korouhvice), 7 (2001, pouze Korouhvice)

typ sídla: ves

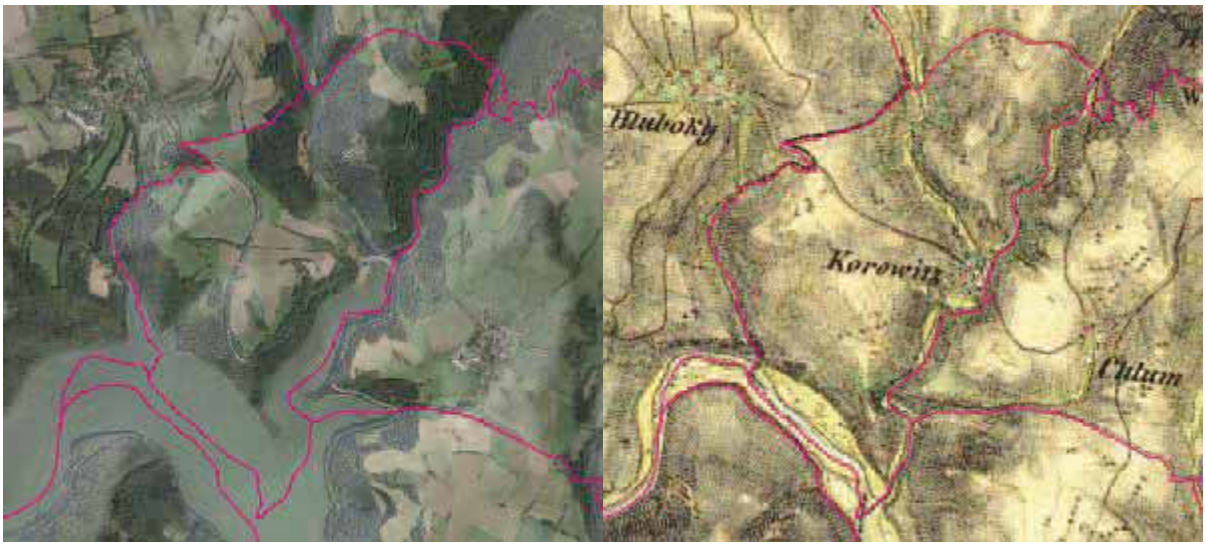

Obraz sídla

- Rušivé objekty a atributy: přehnaně velká asfaltová plocha v okolí administrativní budovy, přestavěné objekty, novostavba bez kontextu, chybí kontext k sídlu stále patrný vliv zatopení sídla
- Pozitivní hodnota obrazu sídla: dochované sady a louky původních humen v okraji sídla

Krajinný rámec

- Rušivé objekty a prvky: místy scelené bloky orné půdy
- Pozitivní hodnota krajinného rámce: výrazně členitý reliéf, přírodní osy údolí Korouhvického potoka, Nyklovického potoka a vodní nádrže Vír I doprovázené vzrostlou zelení a loukami, komunikace doprovázené stromořadím, četné meze a remízky doprovázené vzrostlou zelení, obytné samoty, skály a kamenná pole

Ochrana v rámci územního plánování

- respektovat dochované prvky historického členění krajiny včetně doprovodné zeleně a zajistit jejich ochranu, zafixovat zastavěné území fragmentu sídla
- zamezit nevhodnému rozvoji, v případě potřeby rozvoje sídla zajistit vypracování regulačního plánu, který klad důraz na novou tvář fragmentu sídelního útvaru, která reflektuje na tradiční venkovskou zástavbu a zachování dochované historické a krajinářské kvality v okolí
- zachovat a respektovat vzrostlou zeleň v sídle na jeho okraji
- zamezit rozšiřování sídla do krajiny
- respektovat přírodě blízký charakter prostorů údolí a mezí nad údolími, zachovat polokulturní trvalé travní plochy
- respektovat nerušené horizonty a okraje lesa a výhledy do údolí Svratky

Ochrana v rámci působnosti zákona o ochraně přírody a krajiny

- zaregistrovat dochované prvky historického uspořádání krajiny se zelení jako VKP

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

8.39 Koroužné

rok založení: první písemná zmínka 1377(1346)

počet obyvatel: 246 (2010), 290 (2001, Koroužné+Kobylnice+Švařec), 175 (2001, pouze Koroužné)

typ sídla: ves

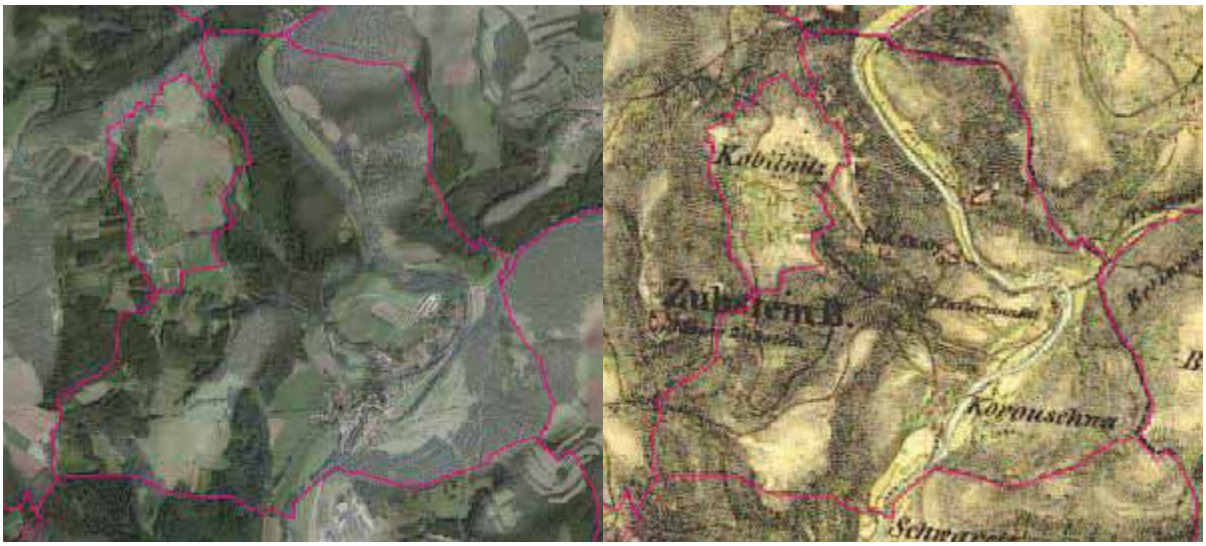

Obraz sídla

- Rušivé objekty a atributy: hojné novostavby a dostavby, nevhodné přestavby tradičních usedlostí v sídle, zanedbané stavební objekty tradičních usedlostí, zemědělský areál s nauspořádanými prostory v okolí
- Pozitivní hodnota obrazu sídla: dochované objekty tradičních usedlostí v původním prostorovém uspořádání s typickými prostory zahrad a sadů, malebné centrum sídla v okolí kapličky se zemědělskými dvory, vzrostlá zeleň doprovázející tradiční usedlosti, sady v zahradách i okrajích sídla

Krajinný rámec

- Rušivé objekty a prvky: dominantní stavby průmyslových/zemědělských areálů na okrajích sídla narušující obraz sídla v krajině
- Pozitivní hodnota krajinného rámce: výrazná členitý reliéf utvářející krajinný rámec, hluboce zaříznuté a členité údolí řeky Svratky představující výraznou přírodní osu, kolem které je situováno sídlo, okraje lesů vytvářející výrazný horizont, obytné samoty, četné meze a remízky doprovázené vzrostlou zelení, četné skály, balvany a kamenná pole, pozůstatky po těžbě rud v území v podobě štol a odvalů hlušiny v lesích

Významné objekty, památky

- zvonička zasvěcená sv. Antonínu Paduánskému z roku 1856 na návsi
- zříceniny hradů Pyšolec a Zubštejn

Ochrana v rámci územního plánování

- v uspořádání krajiny respektovat pastviny a louky v okolí sídlla s ovocnými stromy doprovázejícími meze a úvozové cesty, respektovat a zachovat dochované prvky historického uspořádání krajiny, respektovat a zachovat sady v krajině i v okrajích sídla, zajistit ochranu vyhlášených krajinných prvků
- respektovat prostorové uspořádání tradičních objektů v části v okolí kapličky a jednotlivé usedlosti v rozvolněné zástavbě podél řeky v údolí včetně charakteru plocha a jejich poměru zastavěných ploch vůči plochám nezastavěným

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

- zamezit výstavbě ve volné krajině v okolí sídla a rozšiřování sídla do strání nad sídlem, zafixovat zastavěný prostor sídla
- respektovat prostor s kaplí a jeho obraz
- respektovat podíl zeleně v sídle a její druhové autochotnní složení
- případný extenzivní rozvoj směřovat ke komunikaci č 387 v údolí s podmínkou respektování proporcí a uspořádání tradičních usedlostí
- respektovat a zachovat sady a louky v okraji sídla a nezastavovat jejich prostor
- respektovat zeleň sledující řeku Svratku

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

8.40 Kovářová

rok založení: první písemná zmínka 1437

počet obyvatel: 42 (2001)

typ sídla: ves

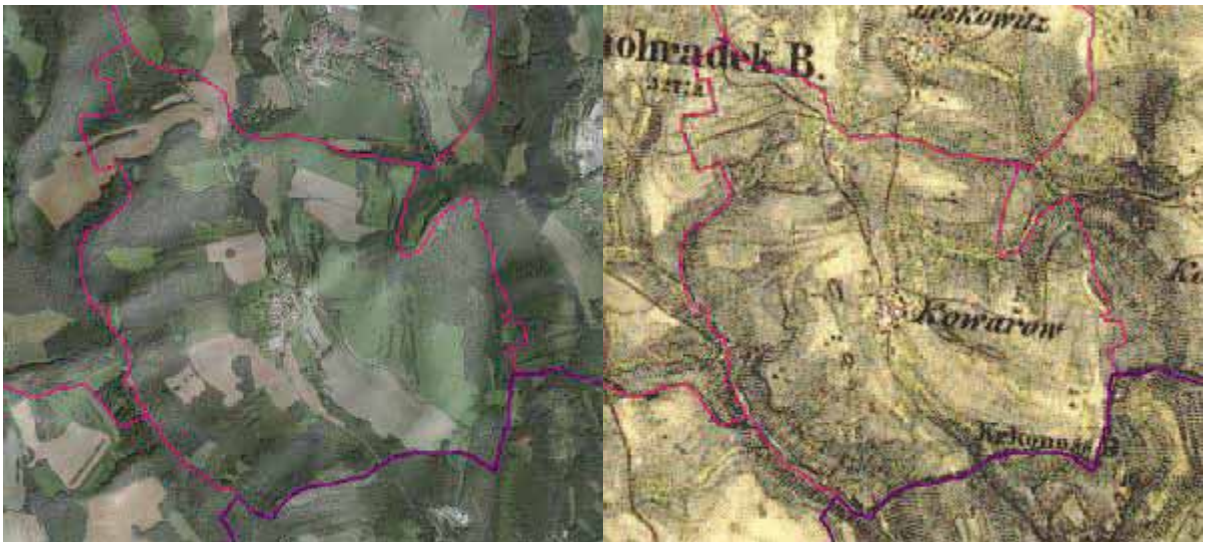

Obraz sídla

- Rušivé objekty a atributy: dostavby a novostavby bez kontextu v okraji sídla, v humnech a zahradách (zejména příjezd s nevhodně situovanou dřevěnicí), necitlivé přestavby tradičních usedlostí, jen místy zanedbanost
- Pozitivní hodnota obrazu sídla: převaha dochovaných historických objektů tradičních usedlostí v původním prostorovém uspořádání, dochované zahrady s ovocnými stromy v sídle, sady v okraji sídla v prostoru dochovaných humen (zejména západní část), zděná kaplička se zvoničkou se šindelovou střechou v centru drobného návesního prostoru, místy na sucho skládané kamenné zídky, dochované tradiční stodoly, zeleň v okrajích sídla a věkovité dřeviny místy doprovázející tradiční usedlosti, volné prostory v sídle vytvářející dojem přehledného zastavěného prostoru s charakteristickými průhledy do krajiny směrem k údolí Kovářovského potoka se zalesněnými vzdálenými kopci

Krajinný rámec

- Rušivé objekty a prvky: jen místy scelené bloky orné půdy, mírně dominantní stavba sloužící zemědělství na okraji sídla, zástavba chat v krajině, místy zarostlá tradiční plužina sídla zapojenými porosty, samostatný prostor hotelu Myslivna se architektonicky nevhodně řešenou stavbou v kontextu tradiční zástavby v území
- Pozitivní hodnota krajinného rámce: členitý reliéf utvářející krajinný rámec s četnými průhledy do údolí Kovářovského potoka a navazujícího prostoru údolí Svratky, přírodní osa tvořená údolím Kovářovského potoka doprovázená vzrostlou zelení a loukami, místy dobře patrné prostorové uspořádání tradiční plužiny, členité okraje lesů vytvářející horizont, hojně dochované prvky historického uspořádání krajiny (četné meze, kamenice, remízky, úvozové cesty doprovázené vzrostlou zelení), obytné samoty, sady, boží muka u úvozových cest

Ochrana v rámci územního plánování

- respektovat původní prostorové uspořádání tradičních objektů sídla
- případný rozvoj je možný k příjezdové komunikaci z Nedvědice naproti stávajícím novostavbám s rozsahem cca tří stavebních objektů v čitelném uličním uspořádání respektujícím charakter původního

uspořádání tradičních objektů sídla v jednotné orientaci, uspořádání, členění hmot se zahradami do krajiny

- při rozvoji trvat na zachování převažujícího obdélníkového půdorysu hlavní budovy, požadovat dostatečný odstup jednotlivých hlavních obytných objektů a jejich podlažnost i měřítko a celkový charakter citlivě přizpůsobit sídlu, střešními hřebeny nepřesáhnout dílčí horizont nad sídlem, zástavbu zakrýt vhodnou zelení (zamezit plodům z tůje), stabilizovat intravilán sídla
- zachovat dochovaná humna v okraji sídla a nezastavovat jejich prostor
- zamezit výstavbě ve volné krajině
- respektovat malebný harmonický prostor údolí Kovářovského potoka a nenarušovat jej rekreačními zařízeními trvalého nebo déle dočasného charakteru, respektovat přírodě blízký charakter míst v údolí
- zamezit výstavbě výškových staveb přesahujících vymezující zalesněný horizont
- respektovat zeleň v sídle a její charakteristické uspořádání a vztah s usedlostmi i s návsí
- respektovat a zachovávat nerušené průhledy do údolí jak ze sídla, tak i z krajiny
- v uspořádání krajiny respektovat a zachovat dochované prvky historického uspořádání krajiny a jejich zeleň a vést je jako významné krajinné prvky

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

8.41 Kozlov u Lesoňovic

rok založení: první písemná zmínka 1394

počet obyvatel: 34 (2001)

typ sídla: ves

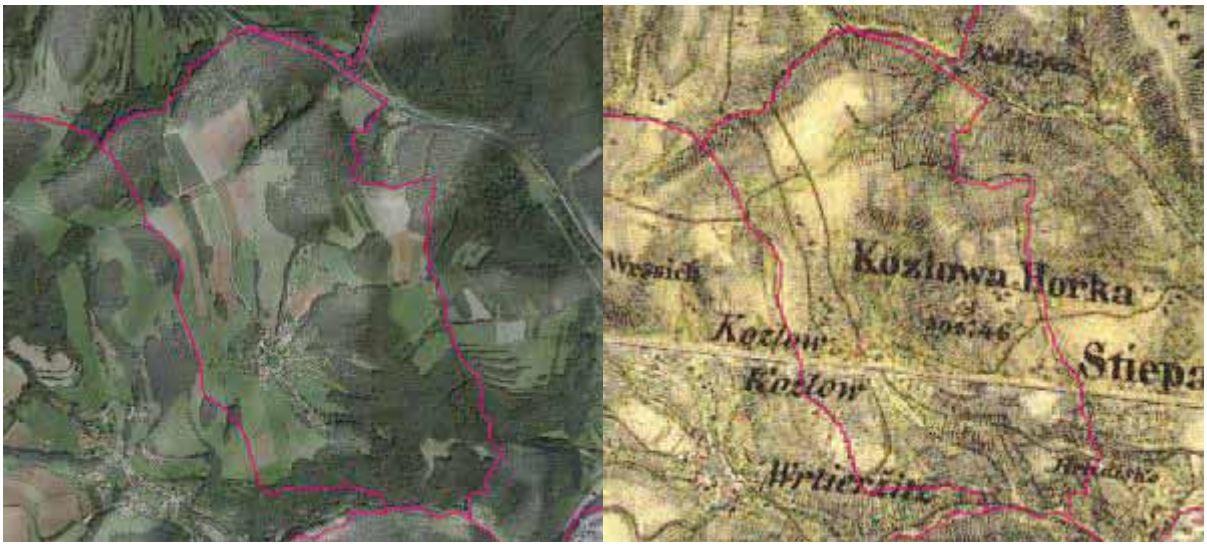

Obraz sídla

- Rušivé objekty a atributy: několik dostaveb a novostaveb bez kontextu v humnech a zahradách, mírně necitlivé přestavby tradičních usedlostí, místy zanedbanost prostorů a objektů
- Pozitivní hodnota obrazu sídla: dochované historické objekty tradičních usedlostí a dvorů v původním prostorovém uspořádání okolo návsi připomínající radiální vsi, návesní rybník s udržovaným trávníkem a dřevinami, hojně dochované zahrady s ovocnými stromy v okrajích sídla vytvářející humna, čitelná uliční formace domků při cestě lesem ke Štěpánovu v jednotném uspořádání doprovázené vzrostlými dřevinami

Krajinný rámec

- Rušivé objekty a prvky: mírně se uplatňující scelené bloky orné půdy, hojně zarostlá tradiční plužina zapojenými porosty (zejména východním směrem od sídla), chaty v krajině
- Pozitivní hodnota krajinného rámce: členitý reliéf utvářející krajinný rámec, nenápadná údolní osa Kozlovského potoka, smíšené lesní porosty s převahou listnáčů v okrajích uzavírající krajinný rámec sídla, hojně se vyskytující prvky historického členění krajiny (meze, kamenice, úvozové cesty, remízky doprovázené vzrostlou zelení), dobře patrná osnova prostorového uspořádání krajiny - původní plužiny, hojně se vyskytující sady v krajině, drobné rybníčky a studánky v krajině zvyšující malebnost míst, členité okraje lesů vytvářejících nerušené vymezující hoizonty, balvany a kamenná pole

Ochrana v rámci územního plánování

- respektovat a zachovávat původní prostorové uspořádání tradičních objektů sídla
- zachovat sídlo v současném uspořádání, rozvoj je možný pouze u stávajících objektů v citlivých úpravách spojených s agroturistikou či zemědělským využitím krajny
- zachovat hojně dochovaná humna v okraji sídla se sady a nezastavovat jejich prostor
- zamezit výstavbě ve volné krajině
- respektovat malebný harmonický prostor údolí Kovářovského potoka a nenarušovat jej rekreačními zařízeními trvalého nebo déle dočasného charakteru, respektovat přírodě blízký charakter míst v údolí
- zamezit výstavbě výškových staveb přesahujících vymezující zalesněný horizont

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

- respektovat zeleň v sídle a její charakteristické uspořádání a vztah s usedlostmi i s návsí
- respektovat a zachovávat dílčí nerušené průhledy do údolí jak ze sídla, tak i z krajiny
- v uspořádání krajiny respektovat a zachovat dochované prvky historického uspořádání krajiny a jejich zeleň a vést je jako významné krajinné prvky

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

8.42 Kundratice u Rozsoch

rok založení: první písemná zmínka 1490

počet obyvatel: 96 (2001)

typ sídla: ves

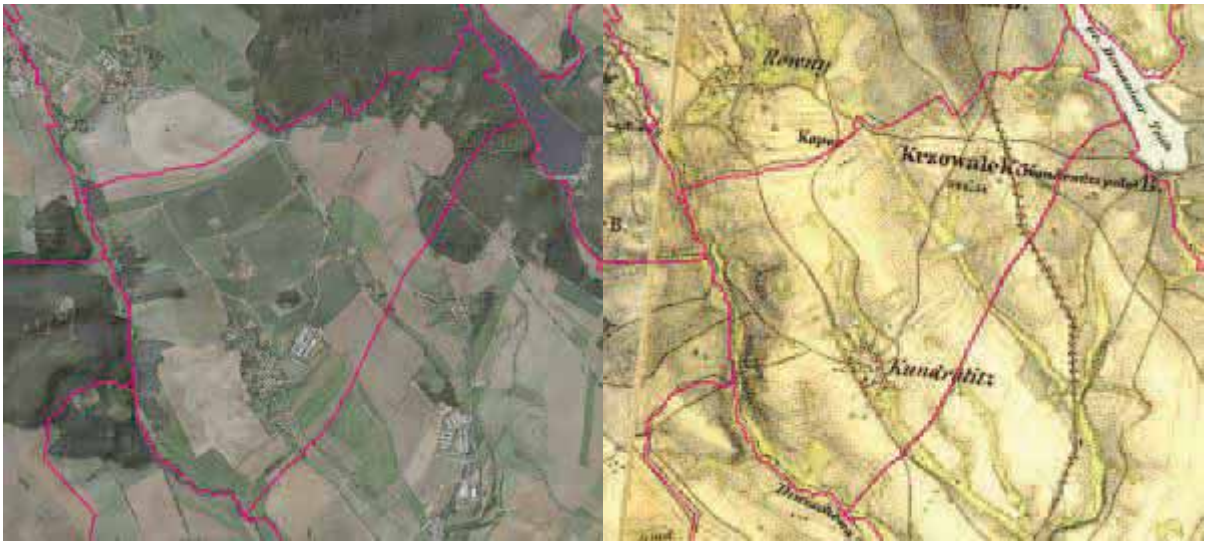

Obraz sídla

- Rušivé objekty a atributy: necitlivé přestavby a dostavby tradičních usedlostí
- Pozitivní hodnota obrazu sídla: dochovaná náves s kaplí a převahou tradičních usedlostí

Krajinný rámec

- Rušivé objekty a prvky: zemědělský areál v okraji sídla v pohledově exponovaném místě, výrazně scelené bloky orné půdy a patrné odvodnění krajiny
- Pozitivní hodnota krajinného rámce: stromořadí, drobné lesy vytvářející vymezující horizont, lesík na kopci Strážnice s loukami v okrajích, drobné rybníčky v údolí s břehovými porosty

Ochrana v rámci územního plánování

- respektovat prostorové tradičních objektů uspořádání sídla
- případný rozvoj směřovat podél hlavní komunikace do Rozsoch formou ulicovky a dodržovat jednotnou orientaci střešního hřebene a upřednostnit dostavbu volného prostoru u komunikace vlevo (stojíme li zády k sídlu) v návaznosti na zahrady
- zachovat humna v okraji sídla a nezastavovat jejich prostor
- zachovat významný podíl vzrostlé zeleně doprovázející tradiční usedlosti
- zachovat charakter návsi jako veřejného prostoru s dominující kaplí
- zamezit výstavbě ve volné krajině v okolí sídla

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

8.43 Lesoňovice

rok založení: první písemná zmínka 1348

počet obyvatel: 87 (2001)

typ sídla: ves

Obraz sídla

- Rušivé objekty a atributy: dostavby a vestavby bez kontextu v zahradách a v severním okraji sídla v humnech, místy necitlivé přestavby tradičních usedlostí, místy zanedbanost prostorů a usedlostí, frekventovaná hlavní komunikace I. třídy č. 19 tvořící bariéru nepřirozeně rozdělující sídlo na dvě části, chaty v krajině bez kontextu
- Pozitivní hodnota obrazu sídla: uspořádání výrazně podřízené reliéfu závěru údolí Lesoňovického potoka, dochované historické objekty tradičních usedlostí a dvorů v původním prostorovém uspořádání lesní lánové vsi a navazující uliční formace, dochované samoty v okrajích lesa tvořící typické prostory se sady, políčky a zahradami, dochované zahrady s ovocnými stromy v sídle i v jeho okrajích a navazující krajině, místy hojné sady v okraji sídla v prostoru dochovaných humen, kaplička se zvoničkou, úvozové cesty lemované zelení vycházející ze sídla, nerušené průhledy do údolí Lesoňovického potoka

Krajinný rámec

- Rušivé objekty a prvky: pohledově dominantní halové objekty zemědělského areálu severně od sídla narušující obraz sídla v krajině, scelené bloky orné půdy v severní části krajinného rámce, souběh nadzemních elektrických vedení procházející severní částí krajinného rámce sídla
- Pozitivní hodnota krajinného rámce: členitý reliéf závěru údolí utvářející krajinný rámec, výrazná přírodní osa tvořená údolím Lesoňovického potoka doprovázeného vzrostlou zelení a loukami, četné meze a remízky doprovázené vzrostlou zelení navazující až na okraje sídla, vymezující okraje navazujících lesních porostů (navazujících na sídlo), okraje lesů vytváří výrazný zalesněný horizont, komunikace doprovázené vzrostlou zelení, samoty s charakteristickými prostory, v severní části krajinného rámce uplatňující se okraje hluboko zaříznutého údolí řeky Bystřice, stopy po dolování rud

Ochrana v rámci územního plánování

- respektovat původní prostorové uspořádání tradičních objektů sídla v historické části i pozdější uliční formaci nad hlavní silnicí

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

- případný a velmi extenzivní rozvoj sídla směřovat do vhodných předem vybraných proluk s podmínkou, že bude respektováno prostorové uspořádání sídla, vzrostlá zeleň, prvky historického členění krajiny, podlažnost, členění hmot tradičních objektů, nenápadnost staveb a zůstane zachováno čitelné prostorové uspořádání sídla v daném místě
- při rozvoji trvat na zachování převažujícího obdélníkového půdorysu hlavní budovy, požadovat dostatečný odstup jednotlivých hlavních obytných objektů a jejich podlažnost i měřítko a celkový charakter citlivě přizpůsobit sídlu, střešními hřebeny nepřesáhnout dílčí horizont nad sídlem, zástavbu zakrýt vhodnou zelení (zamezit plodům z tůje), stabilizovat intravilán sídla
- zachovat dochovaná humna v okraji sídla a nezastavovat jejich prostor
- respektovat prostory a charakter stávajících samot i sadů v krajině a zachovávat jej bez narušení a nové výstavby
- zamezit výstavbě ve volné krajině
- respektovat malebný harmonický prostor údolí Bystřice a Lesoňovického potoka a nenarušovat jej nevhodnými zásahy bez respektování harmonického rázu místa
- zamezit výstavbě výškových staveb v okrajích údolí Lesoňovického potoka a vyvýšených místech nad údolími Svratky a Bystřice vzhledem ke značné pohledové exponovanosti místa
- respektovat zeleň v sídle a její charakteristické uspořádání a vztah s usedlostmi i s navazujícím krajinným rámcem

Okraje historické části Lesoňovic sídla se stodolami

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

8.44 Lhota u Lísku

rok založení: první písemná zmínka 1360

počet obyvatel: 323 (2001)

typ sídla: ves

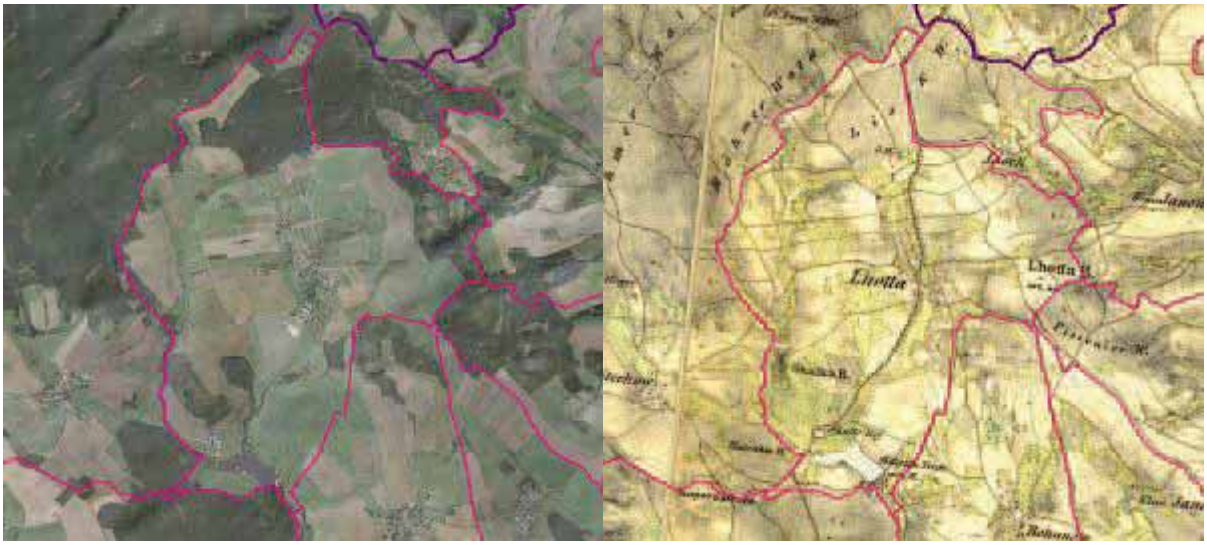

Obraz sídla

- Rušivé objekty a atributy: dostavby a novostavby bez kontextu v okraji sídla v humnech a zahradách (zejména severovýchodní okraj), časté necitlivé přestavby tradičních usedlostí, zemědělský areál v okraji sídla, místy zanedbanost, na mnoha místech zaniklá humna, neuspořádaný prostor návsi
- Pozitivní hodnota obrazu sídla: zasazení do závěru údolí Skalského potoka, dochované historické objekty tradičních usedlostí a dvorů v původním prostorovém uspořádání, místy dochované zahrady s ovocnými stromy v okolí tradičních usedlostí, místy sady v okraji sídla, dominanta kostela sv. Mikuláše na návrší požární v okraji sídla. zeleň doprovázející tradiční usedlosti

Krajinný rámec

- Rušivé objekty a prvky: dobře patrný vliv intenzifikace zemědělské výroby z období 70. let minulého století (odvodnění krajiny, technicky upravené vodní toky, scelené orné do bloků, velkoplošné hospodaření, budovy zemědělského areálu), geometrizace ploch, dominanta stožáru retranslační stanice mobilního operátora na Pletenici
- Pozitivní hodnota krajinného rámce: údolní osa paralelních údolí Líseckého a Skalského potoka, okraje lesů vymezující prostor, prvoplánový nerušený zalesněný horizont, dominanta odlesněného svahu kopec soliterní zeleň se vzrostlými stromy v okolí usedlostí, drobné rybníčky v okrajích sídla, kulturní louky v okolí P, dominanta vrchů Kopes se skalkami a Pletenice, místy dochované prvky historického členění krajiny (záhumenice, meze, úvozové cesty), několik drobných lesíků,

Ochrana v rámci územního plánování

- zamezit výstavbě v krajinném rámci sídla, stabilizovat intravilán sídla

- respektovat a zachovávat tradiční usedlosti a jejich dochované uspořádání, zamezit dalšímu zastavování zahrad a zbývajících prostorů humen v okraji sídla
- zachovat fragment s rozptýlenými tradičními dvory v jihovýchodní části sídla a zamezit zahušťování zástavby v celé této části sídla, respektovat a zachovat uzavřené dvory a jejich prostor v sídla a zejména na styku sídla s krajinou
- zamezit dalšímu protahování zástavby v uličním uspořádání podél cesty do Jimramovských Pavlovic
- respektovat kulturní dominantu kostela a zachovávat její nerušené uplatnění v krajině
- případný rozvoj extenzivně a citlivě směřovat do severní části sídla v navázání na novostavby, respektovat však okolní dochované usedlosti, při rozvoji respektovat převažující podlažnost, charakter tradičních objektů sídla, obraz sídla v krajině s dominantou kostela, čitelné uspořádání zástavby
- respektovat a zachovat zeleň v sídle a jeho okrajích, chránit sady v okrajích sídla
- v uspořádání krajiny respektovat zachovat prvky historického členění krajiny a jejich doprovodnou zeleň a jejich charakter, podpořit výsadbu břehových porostů a revitalizaci potoků, respektovat přírodě blízký charakter krajiny v okrajích lesa
- zamezit výstavbě výškových staveb v dominantních prostorech, zejména na Pletenici, Kopci, Na Kopci

Dominanta kostela ve Lhotě u Lísku

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

Lísek

rok založení: první písemná zmínka 1746

počet obyvatel: 370 (2010), 366 (2001, Lísek+Lhota+Vojtěchov), 11 (2001, pouze Lísek)

typ sídla: osada

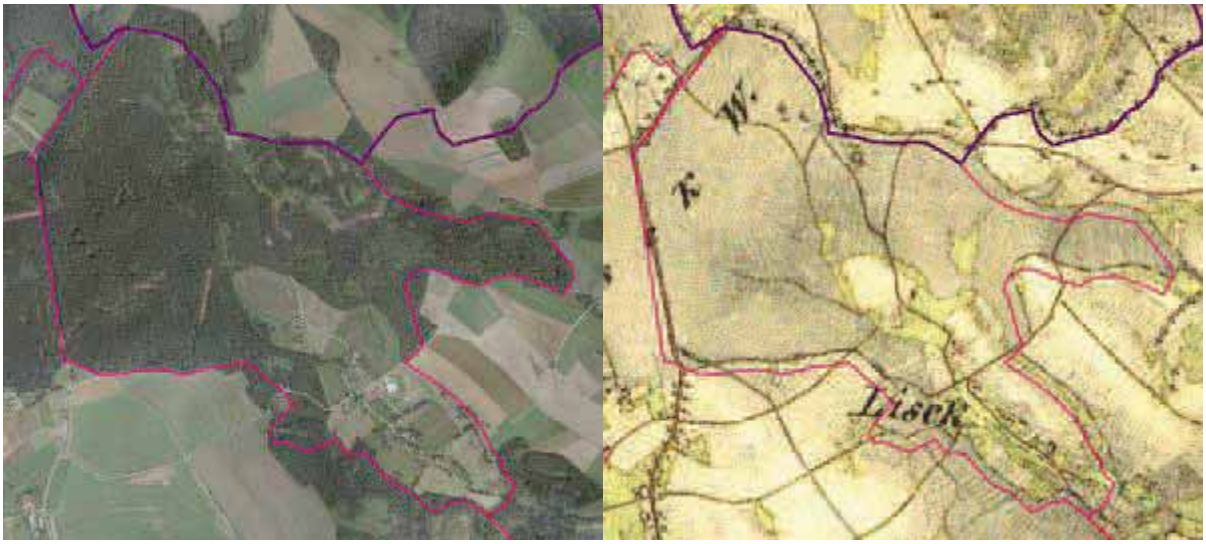

Obraz sídla

- Rušivé objekty a atributy: nevhodně přestavěný zanedbaný objekt statku s halovým objektem kravína a se zanedbanými a neuspořádanými prostory v okolí, zanedbané prostory v okolí statku na konci sídla, technické úpravy vodního toku, odvodnění v krajině
- Pozitivní hodnota obrazu sídla: dochované zemědělské dvory v uspořádání připomínajícím potočnici, tradiční proluky mezi usedlostmi s loukami a zelení, Janovický potok v přírodním korytě, drobné rybníčky s loukami v okolí, zahrady se sady v okolí usedlostí, louky podél potoka procházejícího sídlem

Krajinný rámec

- Rušivé objekty a prvky: patrné znaky intenzifikace zemědělské výroby z období 70. let minulého století (odvodnění krajiny, scelené orné do bloků, velkoplošné hospodaření apod.
- Pozitivní hodnota krajinného rámce: údolní osa Janovického potoka, okraje lesů vymezující prostor, prvoplánový nerušený zalesněný horizont, soliterní zeleň se vzrostlými stromy v okolí usedlostí, drobné rybníčky, Jankovický potok doprovázený loukami, sady v okolí usedlostí, kulturní louky
- Pozitivní hodnota krajinného rámce: údolí Janovického potoka doprovázeného loukami a místy vzrostlou zelení, drobné rybníčky, meze a remízky doprovázené vzrostlou zelení, okraje lesů vytváří horizont

Ochrana v rámci územního plánování

- respektovat nerušené okraje lesů a přírodní charakter v území
- v uspořádání krajiny respektovat provázání sídla a závěru údolí Janovického potoka respektovat tradiční usedlosti a jejich prostor v sídle
- případný rozvoj směřovat do proluk a zejména v nižších partiích sídla
- zamezit dalšímu protahování zástavby v uličním uspořádání podél cesty do Benátek, zejména zabránit jejímu uplatnění v obrazu sídla v krajině
- zamezit výstavbě ve volné krajině či v okrajích sídla, odkud se bude pohledově významněji projevovat v obrazu údolí

- zachovat prvky historického členění krajiny a jejich doprovodnou zeleň (zejména kamenice, meze, remízky, úvozy) a jejich charakter
- respektovat přírodě blízký charakter prostoru údolní nivy řeky Svratky
- zamezit výstavbě v zátopové zóně řeky

Zemědělský statek v Lísku s doprovodnou zelení a loukami

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

8.45 Lískovec u Nedvědice

rok založení: první písemná zmínka 1371

počet obyvatel: 106 (2001)

typ sídla: ves

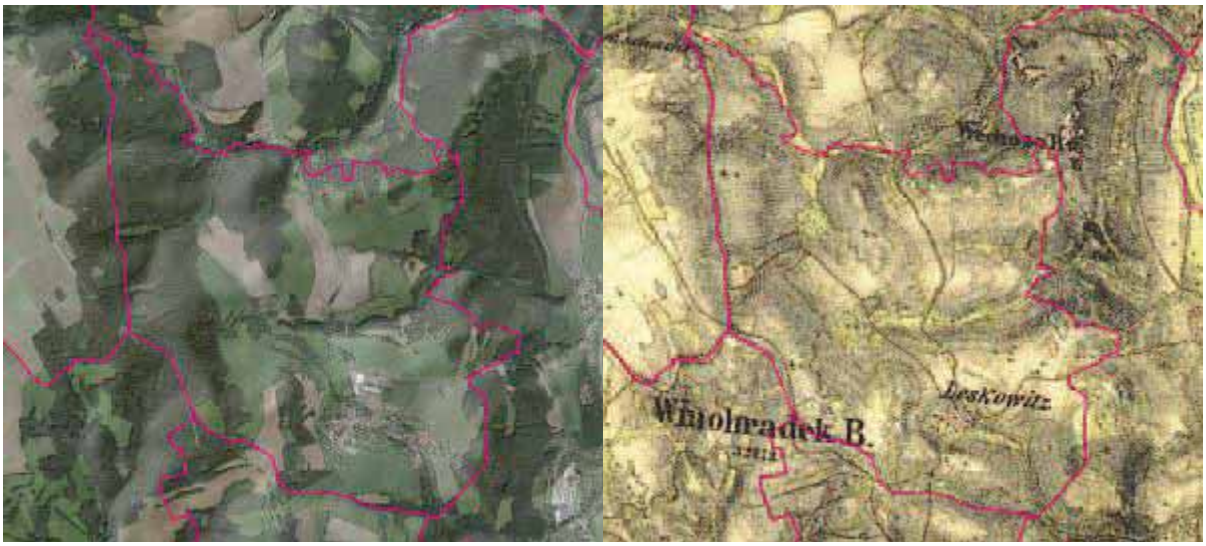

Obraz sídla

- Rušivé objekty a atributy: narušené původní prostorové uspořádání sídla, nevhodně situované dostavby uvnitř i v okrajích sídla v prolukách a humnech, novostavby bez kontextu rozšiřující sídlo do krajiny, časté necitlivé přestavby tradičních usedlostí, zemědělský areál v okraji sídla uplatňující se dominantně ve volné krajině, velká asfaltová plocha a nevhodně upravený prostor návsi
- Pozitivní hodnota obrazu sídla: dochované historické objekty tradičních usedlostí a dvorů, dochované zahrady s ovocnými stromy, sady v okraji sídla v prostoru dochovaných humen (zejména ve východní části), kaplička na návsi se zvoničkou, na sucho skládané kamenné zídky, věkovité stromy doprovázející místy tradiční usedlosti, zeleň v okraji sídla

Krajinný rámec

- Rušivé objekty a prvky: pohledově dominantní halové objekty zemědělského areálu severně od sídla narušující obraz sídla v krajině, neuspořádané a zanedbané plochy v okolí areálu, místy scelené bloky orné půdy, nevhodně situované stavby v okrajích sídla vcházející do krajiny, místy regulace vodních toků a odvodnění krajiny, kolonie chat v okrajích lesa jihozápadně od sídla bez vztahu ke krajině a k sídlu
- Pozitivní hodnota krajinného rámce: členitý reliéf údolí dvou potoků Lískoveckého s drobným pravostranným přítokem a "Ujčovského" (název není známý, je odvozen od toho, že se u Ujčova vlévá do řeky Svratky) a jejich závěru utvářející krajinný rámec, členité okraje lesních porostů, hojně se vyskytující prvky historického uspořádání krajiny (meze, úvozové cesty, kamenice, remízky) respektující reliéf krajiny, výrazně se uplatňující přírodní osy obou údolí, potoky doprovázené vzrostlou zelení a břehovými porosty, drobné rybníčky v horní části obou potoků, vzrostlá zeleň bohatě doprovázející liniové objekty v krajině, jako jsou meze, kamenice, úvozové cesty, místní komunikace

Ochrana v rámci územního plánování

- zachovat charakter krajinného rámce jako harmonické kulturní krajiny s typickými prvky historického uspořádání krajiny
- respektovat původní prostorové uspořádání tradičních objektů sídla v historické části

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

- respektovat zeleň v sídle a její charakteristické uspořádání a vztah s usedlostmi i s návsí
- případný rozvoj směřovat ke spojovací cestě v okraji sídla k zemědělskému družstvu na západní straně sídla nebo omezeně podél příjezdové komunikace od Ujčova v čitelném sjednoceném uspořádání v jednotné orientaci, se zahradami otevřenými do krajiny
- při rozvoji trvat na zachování převažujícího obdélníkového půdorysu hlavní budovy, požadovat dostatečný odstup jednotlivých hlavních obytných objektů a jejich podlažnost i měřítko a celkový charakter citlivě přizpůsobit sídlu, zástavbou reflektovat v uspořádání hmot, rozmístěním i architektonickým výrazem na tradiční výstavbu tak, aby byl posílen tradiční charakteristický obraz sídla v krajině, zástavbu doplnit vhodnou zelení (zamezit však cizorodým plodům z tůje apod.), stabilizovat intravilán sídla a zamezit jeho rozvoji do volné krajiny
- zachovat dochovaná humna se sady navazující na historické jádro sídla a nezastavovat jejich prostor
- zamezit výstavbě ve volné krajině, zamezit nevhdonému rozvoji zemědělského areálu do okolní krajiny, zamezit rozvoji rekreační výstavby ať již v nových lokalitách nebo u stávajících
- respektovat malebný harmonický prostor údolí potoků a nenarušovat jej rekreačními zařízeními trvalého nebo déle dočasného charakteru, respektovat přírodě blízký charakter v okolí vodních toků
- zamezit výstavbě výškových staveb v celém katastru vzhledem pohledové exponovanosti místa

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

8.46 Malé Tresné

rok založení: první písemná zmínka 1351

počet obyvatel: 75 (2001)

typ sídla: ves

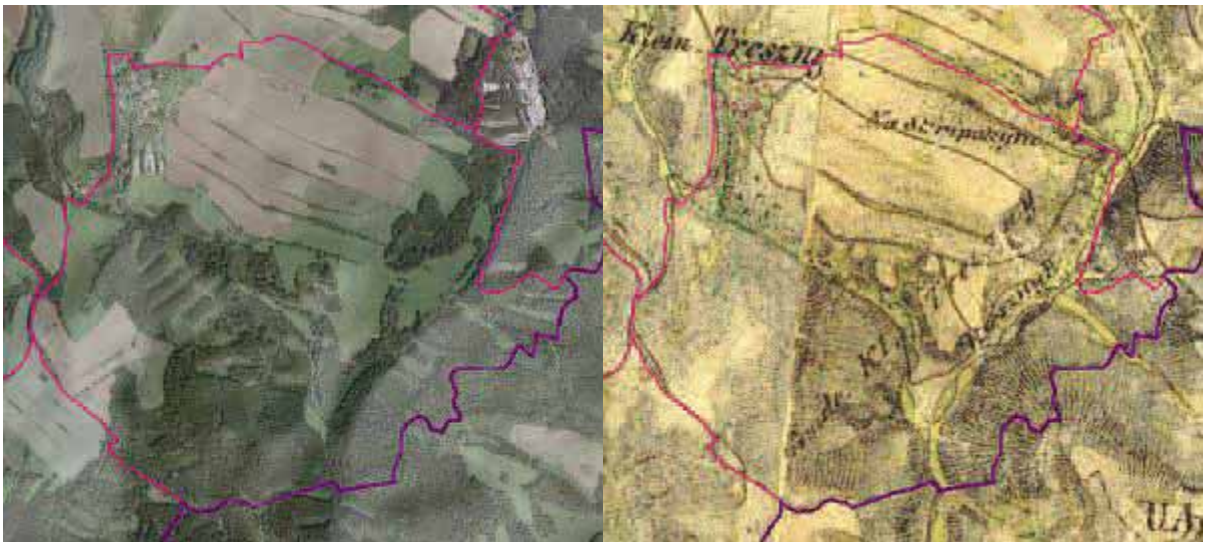

Obraz sídla

- Rušivé objekty a atributy: nevhodné úpravy fasád a detailních prvků tradičních usedlostí, místy necitlivé přestavby a dostavby tradičních usedlostí, novostavby bez kontextu v okraji sídla v prostoru humen, halový objekt v okraji sídla, místy neuspořádané plochy, zanedbanost některých usedlostí
- Pozitivní hodnota obrazu sídla: dochované tradiční zemědělské usedlosti a dvory v původním prostorovém uspořádání, sady v okraji sídla, vzrostlá zeleň doprovázející tradiční dvory a okraje sídla, místy dochovaná humna

Krajinný rámec

- Rušivé objekty a prvky: halový objekt na okraji sídla, místy scelené bloky orné půdy
- Pozitivní hodnota krajinného rámce: členitý reliéf utvářející krajinný rámec, dochované prvky historického členění krajiny, dochovaná osnova tradiční plužiny, výrazná přírodní osa tvořená údolím Tresenského potoka doprovázeného vzrostlou zelení a loukami, drobné rybníčky, meze a remízky doprovázené vzrostlou zelení, blízký nerušený zalesněný horizont vymezující krajinný rámec, místy skalky a kamenná pole v navazujícím lesním porostu

Ochrana v rámci územního plánování

- v uspořádání krajiny respektovat prostory údolní nivy Tresenského potoka se zelení a loukami a stanovit jejich ochranné pásmo, respektovat dochované prvky historického členění krajiny v okolí sídla, včetně doprovodné zeleně a zajistit jejich ochranu, zafixovat zastavěné území sídla a zamezit jeho nevhodnému rozvoji, který by změnil stávající venkovský charakter sídla a jeho krajiny
- respektovat a zachovat bez narušení prostorové uspořádání tradičních objektů sídla
- zabránit dalšímu zastavování humen a zahrad a tím nerespektovat harmonické vztahy v krajině
- zamezit nevhodnému rozvoji, v případě potřeby rozvoje sídla zajistit vypracování regulačního plánu, který klad důraz na zachování dochované historické a krajinářské kvality sídla
- respektovat a zachovat humna se sady v okraji sídla a nezastavovat jejich prostor
- zachovat a respektovat vzrostlou zeleň v sídle na jeho okraji

- zamezit rozšiřování sídla do krajiny, zamezit výstavbě ve volné krajině a v prostorech samot mimo současné stavební parcely
- respektovat přírodě blízký charakter prostorů údolí a mezí nad údolími, zachovat polokulturní trvalé travní plochy
- respektovat nerušené horizonty a okraje lesa

Ochrana v rámci působnosti zákona o ochraně přírody a krajiny

- zaregistrovat dochované prvky historického uspořádání krajiny se zelení jako VKP

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

8.47 Meziboří (zahrnuje prostor Krčma, Borky, Nový dvůr)

rok založení: první písemná zmínka 1375

počet obyvatel: 89 (2001)

typ sídla: ves

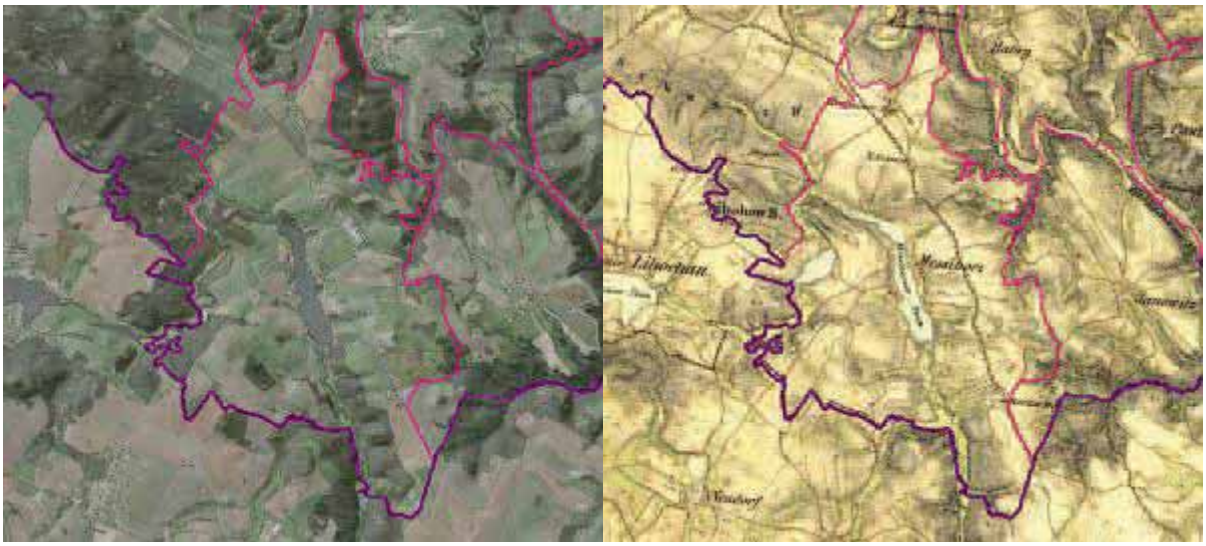

Obraz sídla

- Rušivé objekty a atributy: novostavby bez kontextu k sídlu u Krčmy, nevhodné přestavby a úpravy fasád tradičních usedlostí a chalup, zanedbanost některých usedlostí, zemědělský areál bez začlenění do krajiny v Krčmě, zemědělský areál bez začlenění do krajiny, neuspořádané prostory v okolí velkých zemědělských usedlostí v okraji sídla v Meziboří, neuspořádané a zanedbané prostory a zemědělský dvůr v Borkách, místy zanedbané a neuspořádané prostory v sídle i v okrajích, neupravený prostor před kaplí
- Pozitivní hodnota obrazu sídla: dochované zemědělské usedlosti a tradiční objekty chalup v původním atypickém prostorovém uspořádání při březích mezibořského rybníka, ulicové zástavby v tradičním uspořádání v Krčmě a Borkách, rozvolněná zástavba Nového Dvora se zahradami, sady a dochovaným zemědělským dvorem, břehové porosty Mezibořského rybníka uplatňující se v sídle, mezibořský rybník a osa údolí Libochovky ovlivňující uspořádání zástavby i vedení komunikací v sídle, zahrady se sady, vzrostlá zeleň v okraji sídla, kaplička, dochované tradiční stodoly v okraji sídla, areál mlýna v údolí pod rybníkem

Krajinný rámec

- Rušivé objekty a prvky: dominantní stavby halových objektů zemědělského areálu narušující obraz krajiny v Krčmě, scelené bloky orné půdy podél hlavní komunikace a mezi lesy, narušený vztah sídla a krajinného rámce, místy zástavba přecházející do krajiny bez začlenění, regulace vodních toků a patrné odvodnění krajiny
- Pozitivní hodnota krajinného rámce: členité okraje lesa vymezující prostor, fragmentárně dochované prvky historického členění krajiny (meze, remízky, úvozové cesty doprovázené zelení), Mezibořský rybník a řeka Libochovka doprovázené břehovými porosty vzrostlé zeleně a četnými, místy podmáčenými, loukami, osa osídlení daná údolím Libochovky s rybníkem, obytné samoty v okolí rybníka a v údolí s typickými prostory zahrad, luk a sadů, areál mlýna v údolí pod rybníkem se specifickými objekty

Významné objekty, památky

- *kaple svat*ého Cyrila a Metoděje

Ochrana v rámci územního plánování

- v uspořádání krajiny respektovat prostory údolní nivy Libochovky se zelení a loukami a stanovit její ochranné pásmo, respektovat dochované prvky historického členění krajiny včetně doprovodné zeleně a zajistit jejich ochranu, zafixovat jednotlivá zastavěná území sídelních útvarů a zamezit jejich nevhodnému rozvoji do krajiny, který by změnil stávající venkovský charakter sídla, malebný ráz okolí rybníka a údolí a rázovitost jednotlivých zastavěých prostorů i okolní krajiny
- respektovat a zachovat bez narušení prostorové uspořádání tradičních objektů sídla Meziboří, historické části Krčmy a Borků
- případný velmi extenzivní rozvoj směřovat k hlavní komunikaci č. 389 ve formě ulicovky, ve které jsou respektovány jednotící prvky (uliční čára, orientace hřebene, uspořádání hmot, poměr zastavěného území vůči nezastavěnému, uspořádání pozemku v okolí a směrem do krajiny apod.), které reflektují na a respektují tradiční objekty sídla a zahrady jsou orientovány delší stranou do krajiny
- zamezit výstavbě chat v celém území a rekreačních areálů v údolí a u rybníka
- respektovat a zachovat zahrady se sady a nezastavovat jejich prostor
- zachovat a respektovat vzrostlou zeleň v jednotlivých sídelních útvarech, zejména pak břehové porosty Mezibořského rybníka
- zamezit vzniku další zástavby v krajině a zamezit rozšiřování sídla do krajiny, zamezit výstavbě v prostorech samot mimo současné stavební parcely
- respektovat přírodě blízký charakter prostorů údolí a mezí a lesních porostů nad údolími, zachovat polokulturní trvalé travní plochy
- respektovat nerušené horizonty a okraje lesa a zamezit nevhodné výstavbě výškových objektů v území sídla

Ochrana v rámci působnosti zákona o ochraně přírody a krajiny

- zaregistrovat dochované prvky historického uspořádání krajiny se zelení jako VKP
- zaregistrovat vhodné objekty v údolí a rybník jako VKP

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

8.48 Milasín

rok založení: první písemná zmínka 1348 (1335)

počet obyvatel: 51 (2010), 50 (2001)

typ sídla: ves

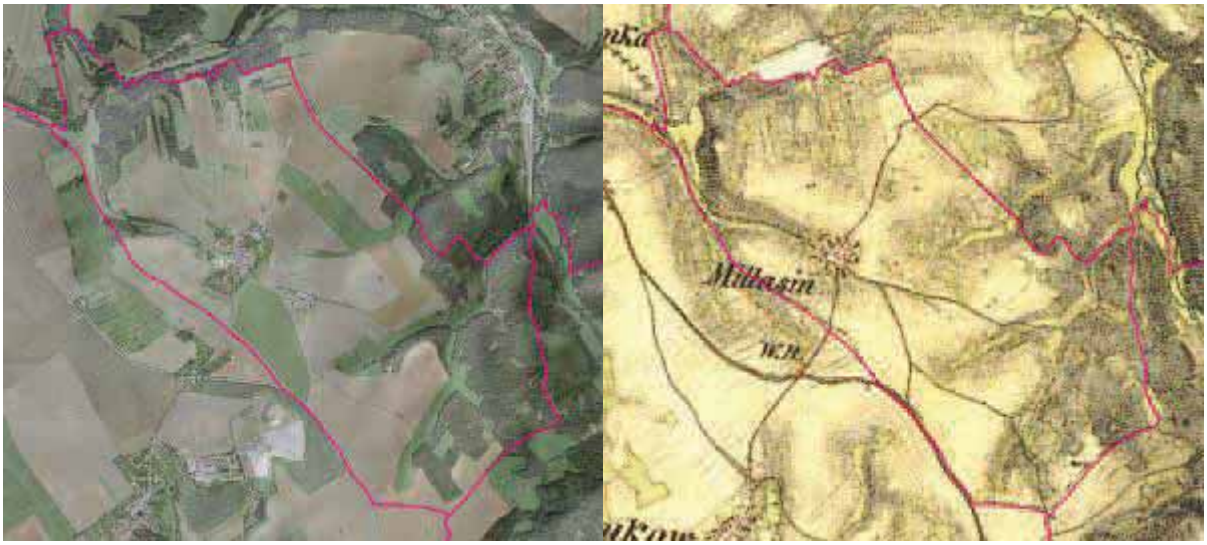

Obraz sídla

- Rušivé objekty a atributy: přestavby tradičních usedlostí, vestavby a novostavby bez kontextu měnící tvář sídla i jeho návsi, zanedbané objekty
- Pozitivní hodnota obrazu sídla: dochovaná okrouhlá náves s typickými zemědělskými usedlostmi se šťítovou orientací k návsi připomínající charakterem radiální ves, dochované objekty zemědělských usedlostí, humen s ovocnými stromy a plaňkovými ploty

Krajinný rámec

- Rušivé objekty a prvky: halové objekty zemědělského areálu v krajině, scelené bloky orné půdy
- Pozitivní hodnota krajinného rámce: lesíky vymezující prostory a vytvářející místy nerušený zalesněný horizont, mozaika polí lesů a luk, dochované prvky historického členění krajiny (meze se zelení, drobné remízky, kamenice)

Ochrana v rámci územního plánování

- zabránit zastavování krajiny, zachovat zeleň v krajině, remízky i meze
- respektovat a zachovat prostorové uspořádání tradičních objektů zemědělských usedlostí vytvářejících okrouhlou náves
- respektovat podíl zeleně v sídla a její typický autochtonní charakter
- případný rozvoj směřovat k citlivému doplnění uliční formace nových domů v okraji sídla, zamezit však dalším rozšiřování zástavby do krajiny podél stávajících příjezdových komunikací
- respektovat a zachovat humna v okraji sídla a nezastavovat jejich prostor
- zamezit výstavbě ve volné krajině v okolí sídla
- respektovat vnitřní interiér návsi a orientaci jednotlivých usedlostí

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

8.49 Mitrov (včetně areálu zámku)

rok založení: první písemná zmínka 1358

počet obyvatel: 148 (2001)

typ sídla: ves

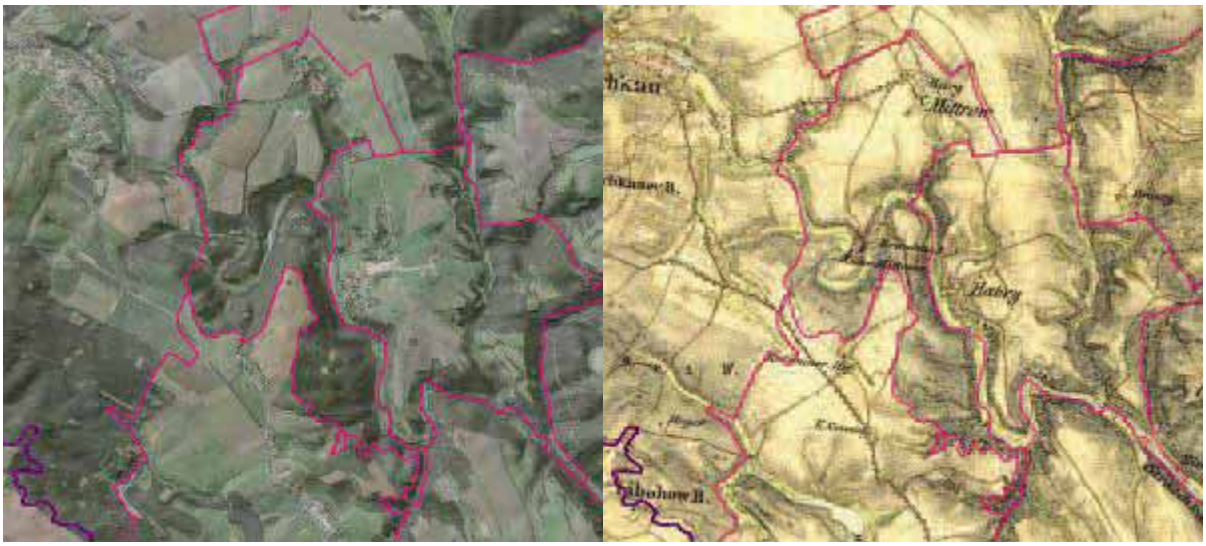

Obraz sídla

- Rušivé objekty a atributy: zanedbanost panského dvora, nevhodné dostavby s neuspořádanými prostory
- Pozitivní hodnota obrazu sídla: zámecký areál se zahradou, dochovaný areál panského dvora, aleje s věkovitými dřevinami, vzrostlá zeleň lemující sídlo, zámecký park s dřevinami v okraji lesa

Krajinný rámec

- Rušivé objekty a prvky: v severní části katastrálního území scelené bloky orné půdy, letovisko Podmitrov narušující přírodní charakter údolí Bobrůvky, osamocená zemědělská budova na jižním okraji sídla bez kontextu, rekreační chaty v údolí bez kontextu snižující přírodní hodnotu v území
- Pozitivní hodnota krajinného rámce: výrazná přírodní osa údolí, mohutný meandr řeky Bobrůvky se zříceninou zřícenina hradu Mitrov upomínkou na historický vývoj území, lesy v údolí a jeho okrajích, údolní niva s břehovými porosty, vzrostlou zelení v okrajích a loukami, stromořadí věkovitých dřevin doprovázející komunikace, skály a balvany v údolí, areál zámku s parkem a okolními komponovanými úpravami krajiny

Významné objekty, památky

- zřícenina hradu Mitrov
- zámek Mitrov

Ochrana v rámci územního plánování

- v uspořádání krajiny respektovat prostory údolí Bobrůvky s lesy a zelení, loukami v okrajích lesů a v údolní nivě, stanovit ochranné pásmo údolí, respektovat a zachovávat stromořadí v krajině i histrické trasování cest, zajistit ochranu zeleně, zafixovat zastavěné území sídla a zamezit jeho nevhodnému rozvoji, který by změnil stávající charakter sídla a jeho krajiny spjatý se zámeckým areálem
- respektovat a zachovat bez narušení prostorové uspořádání tradičních objektů sídla, včetně komponovaných úprav v krajině

- zamezit nevhodnému rozvoji, v případě potřeby rozvoje sídla zajistit vypracování regulačního plánu, který klad důraz na zachování dochované historické a krajinářské kvality sídla
- respektovat a zachovat sídelní zeleň obklopující zastavěné území a respektovat zámecký park a jeho uplatnění v krajině i krajinné vztahy
- zamezit výstavbě ve volné krajině a v prostorech samot mimo současné stavební parcely
- respektovat přírodě blízký charakter prostorů údolí, zachovat trvalé travní plochy
- respektovat nerušené horizonty a okraje lesa a zamezit nevhodné výstavbě výškových objektů v území sídla

Ochrana v rámci působnosti zákona o ochraně přírody a krajiny

- zaregistrovat dochované prvky historického uspořádání krajiny se zelení, alejemi a zámeckým parkem jako VKP

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

8.50 Moravecké Janovice

rok založení: první písemná zmínka 1358

počet obyvatel: 35 (2001)

typ sídla: ves

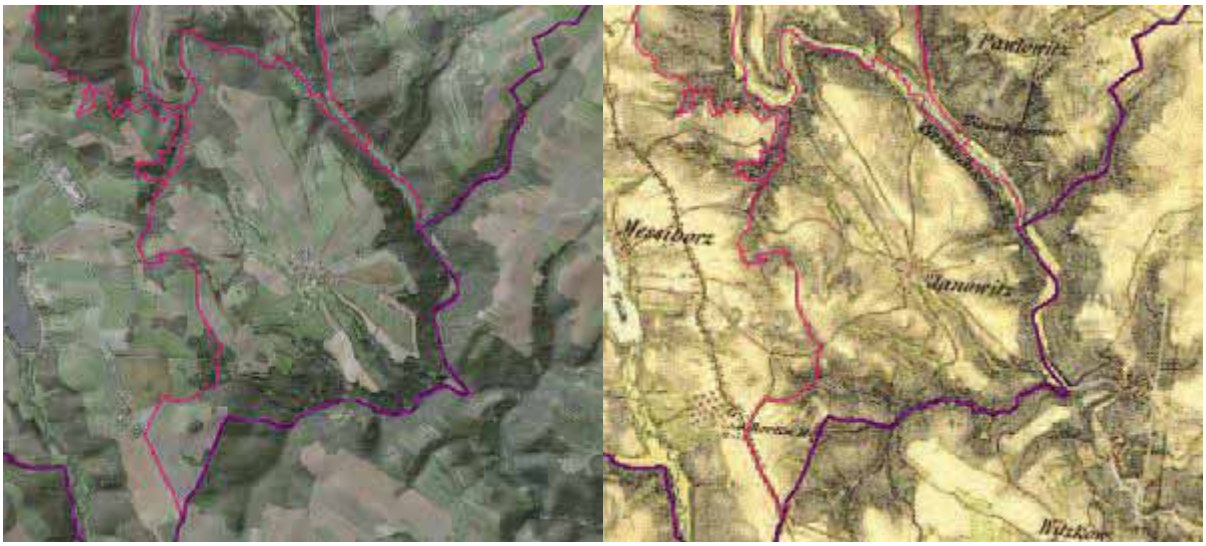

Obraz sídla

- Rušivé objekty a atributy: zanedbané objekty a plochy v sídle a jeho okrajích, četné necitlivé úpravy fasád a detailních prvků a přestavby tradičních usedlostí, neuspořádaná náves
- Pozitivní hodnota obrazu sídla: dochované objekty zemědělských usedlostí a chalup v původním prostorovém uspořádání, zahrady se sady uvnitř sídla

Krajinný rámec

- Rušivé objekty a prvky: místy neuspořádané a zanedbané okraje sídla, místy scelené bloky orné, chaty doprovázející údolní nivu Bobrůvky snižující přírodní hodnotu v území
- Pozitivní hodnota krajinného rámce: výrazně dochovaná základní osnova radiální plužiny sídla, přírodní osa údolí řeky Bobrůvky ovlivňující prostory v okraji krajinného rámce, drobné potoky doprovázené zelení, lesy a jejich okraje vymezující prostor, louky v okrajích lesa, četné prvky historického členění krajiny (meze, úvozové cesty a drobné remízky) doprovázené vzrostlou zelení, drobné rybníčky v krajině s loukami a břehovými porosty, členité okraje lesů vytvářející horizont

Ochrana v rámci územního plánování

- v uspořádání krajiny respektovat prostory údolní nivy Bobrůvky a drobné přítoky doprovázené zelení a lesy a stanovit jejich ochranné pásmo, respektovat dochované prvky historického členění krajiny včetně doprovodné zeleně a zajistit jejich ochranu, zafixovat zastavěné území sídla a zamezit jeho nevhodnému rozvoji, který by změnil stávající venkovský charakter sídla a jeho krajiny
- respektovat a zachovat bez narušení prostorové uspořádání tradičních objektů sídla
- zamezit nevhodnému rozvoji, v případě potřeby rozvoje sídla zajistit vypracování regulačního plánu, který klad důraz na zachování dochované historické a krajinářské kvality sídla
- respektovat a zachovat humna se sady v okraji sídla a nezastavovat jejich prostor
- zachovat a respektovat vzrostlou zeleň v sídle na jeho okraji
- zamezit rozšiřování sídla do krajiny, zamezit výstavbě ve volné krajině a v prostorech samot mimo současné stavební parcely
- respektovat přírodě blízký charakter prostorů údolí, zachovat polokulturní trvalé travní plochy

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

- respektovat nerušené horizonty a okraje lesa a zamezit nevhodné výstavbě výškových objektů v území sídla

Ochrana v rámci působnosti zákona o ochraně přírody a krajiny

- zaregistrovat dochované prvky historického uspořádání krajiny se zelení jako VKP

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

8.51 Moravecké Pavlovice

rok založení: první písemná zmínka 1349

počet obyvatel: 49 (2010), 55 (2001, Moravecké Pavlovice+Habří), 31 (2001, pouze Moravecké Pavlovice)

typ sídla: ves

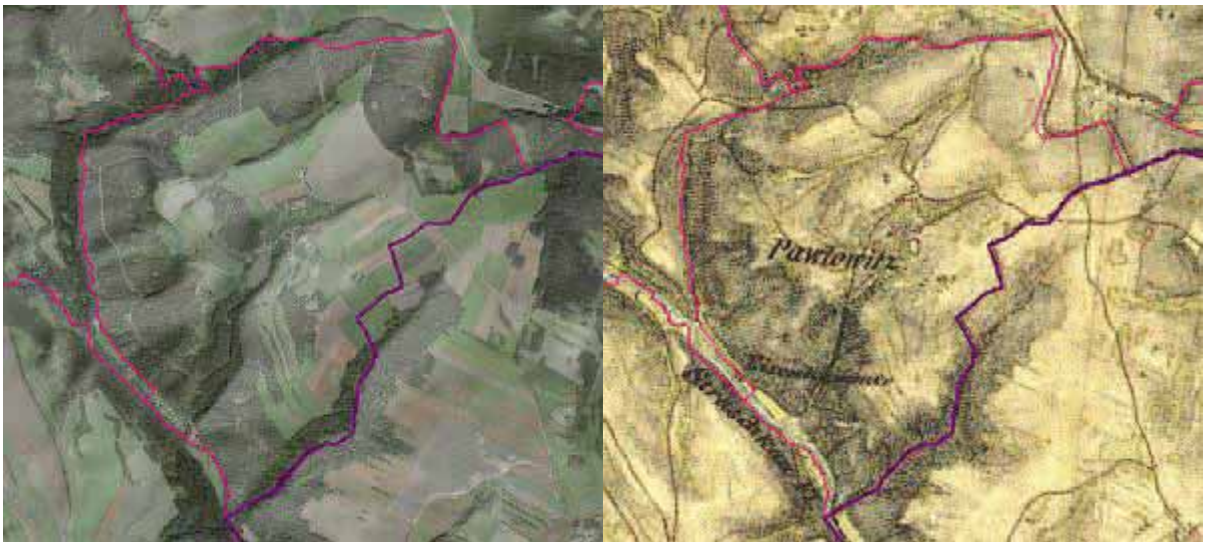

Obraz sídla

- Rušivé objekty a atributy: necitlivé úpravy fasád a přestavby tradičních usedlostí, zanedbané prostory v okraji sídla
- Pozitivní hodnota obrazu sídla: dochované tradiční zemědělské usedlosti a chalupy v původním prostorovém uspořádání obklopené zahradami a loukami se sady s vysokokmeny, vzrostlá zeleň a břehové porosty Pavlovického potoka procházejícího sídlem, lesní porost vymezující sídlo, návesní kaple se zvonicí, tradiční stodoly

Krajinný rámec

- Rušivé objekty a prvky: místy scelené bloky orné půdy především v severní části katastrálního území. chatová oblast v údolí řeky Bobrůvky a chaty v okraji lesa
- Pozitivní hodnota krajinného rámce: členitý reliéf několika paralelních údolí drobných přítoků Bobrůvky, lesní porosty doprovázející Bobrůvku a její přítoky, zalesněný vrch Kraví hory vymezující prostor krajinného rámce, osa Pavlovického potoka v níž je položené sídlo, přírodní osa údolí řeky Bobrůvky vymezující drobné prostory, údolní niva Bobrůvky doprovázená břehovými porosty, vzrostlou zelení a loukami, místy dochované prvky historického členění krajiny (meze, remízky a úvozové cesty doprovázené vzrostlou zelení) a dobře patrná základní osnova tradiční plužiny, drobné rybníčky na potocích doprovázené vzrostlou zelení a loukami, pásy luk u lesa a v údolích drobných potoků, samota hamru a mlýna na Bobrůvce s dochovanými objekty

Ochrana v rámci územního plánování

- v uspořádání krajiny respektovat prostory údolní nivy Bobrůvky i paralelní údolí drobných přítoků drobných potoků s lesy, se zelení a loukami a stanovit jejich ochranné pásmo, respektovat dochované prvky historického členění krajiny včetně doprovodné zeleně a zajistit jejich ochranu, zafixovat zastavěné území sídla a zamezit jeho nevhodnému rozvoji, který by změnil stávající venkovský charakter sídla a jeho krajiny
- respektovat a zachovat bez narušení prostorové uspořádání tradičních objektů sídla

- zamezit nevhodnému rozvoji, v případě potřeby rozvoje sídla zajistit vypracování regulačního plánu, který klad důraz na zachování dochované historické a krajinářské kvality sídla
- respektovat a zachovat humna se sady v okraji sídla a nezastavovat jejich prostor
- zachovat a respektovat vzrostlou zeleň v sídle na jeho okraji
- zamezit rozšiřování sídla do krajiny, zamezit výstavbě ve volné krajině a v prostorech samot mimo současné stavební parcely
- respektovat přírodě blízký charakter prostorů údolí a mezí nad údolími, zachovat polokulturní trvalé travní plochy
- respektovat nerušené horizonty a okraje lesa a zamezit nevhodné výstavbě výškových objektů v území sídla

Ochrana v rámci působnosti zákona o ochraně přírody a krajiny

- zaregistrovat dochované prvky historického uspořádání krajiny se zelení jako VKP
- po dohodě s obcí zaregistrovat humna se sady jako VKP

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

8.52 Nyklovice

rok založení: první písemná zmínka 1335

počet obyvatel: 170 (2010), 165 (2001)

typ sídla: ves

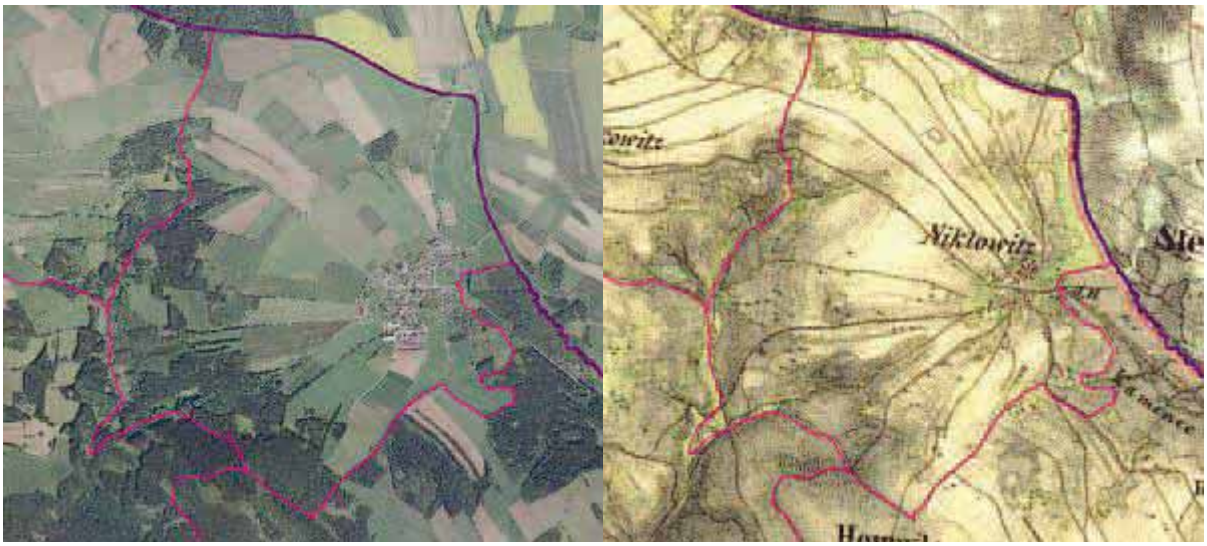

Obraz sídla

- Rušivé objekty a atributy: četné novostavby bez kontextu k uspořádání a k členění hmot tradičních objektů sídla, patrná zanedbanost některých ploch v sídle a některých objektů sídla, nevhodné přestavby tradičních usedlostí, zemědělské areály s halovými objekty v okraji sídla, četné prostory bez jednoznačné identity, nejednoznačné centrum sídla, zastavěná humna a proluky v okrajích sídla
- Pozitivní hodnota obrazu sídla: dochované objekty tradičních uzavřených dvorů se zastavěným nárožím, tradiční zemědělské usedlosti a chalupy, návesní kaple Povýšení sv. Kříže

Krajinný rámec

- Rušivé objekty a prvky: dominantní stavby zemědělského areálu na okraji sídla narušující obraz sídla v krajině, scelené bloky orné půdy, zástavba v okraji sídla bez vazby na krajinu, regulace vodního toku
- Pozitivní hodnota krajinného rámce: členitý reliéf utvářející krajinný rámec, údolí řeky Hodonínka a Nyklovického potoka doprovázené lesy, vzrostlou zelení a loukami, prvky historického členění krajiny, četné meze a remízky, balvany a kamenná pole

Významné objekty, památky

- kaplička sv.Jana Nepomuckého z roku 1864 na návsi
- kaple Povýšení sv. Kříže z roku 1934

Ochrana v rámci územního plánování

- v uspořádání krajiny respektovat dochovanou osnovu tradiční plužiny sídla a fragmenty dochovaných prvků historického členění krajiny včetně vzrostlé zeleně a zajistit jejich ochranu
- respektovat a zachovat bez narušení prostorové uspořádání tradičních objektů sídla, taktéž respektovat a zachovat uspořádání rozptýlené zástavby a typické prostory kolem jednotlivých usedlostí
- případný velmi extenzivní rozvoj zajistit citlivým doplněním stávající formace v okraji sídla, kde již k doplnění došlo (k zemdělskému areálu), respektovat však jednotící prvky (uliční čára, orientace

hřebene, uspořádání hmot, poměr zastavěného území vůči nezastavěnému, uspořádání pozemku v okolí a směrem do krajiny apod.), které reflektují na a respektují tradiční objekty sídla

- respektovat a zachovat dochovaná humna se sady v okraji sídla a nezastavovat jejich prostor
- zamezit výstavbě ve volné krajině a v prostorech samot mimo současné stavební parcely
- respektovat nerušené horizonty a okraje lesa

Ochrana v rámci působnosti zákona o ochraně přírody a krajiny

- zaregistrovat dochované prvky historického uspořádání krajiny se zelení jako VKP

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

8.53 Olešínky

rok založení: první písemná zmínka 1368

počet obyvatel: 108 (2001)

typ sídla: ves

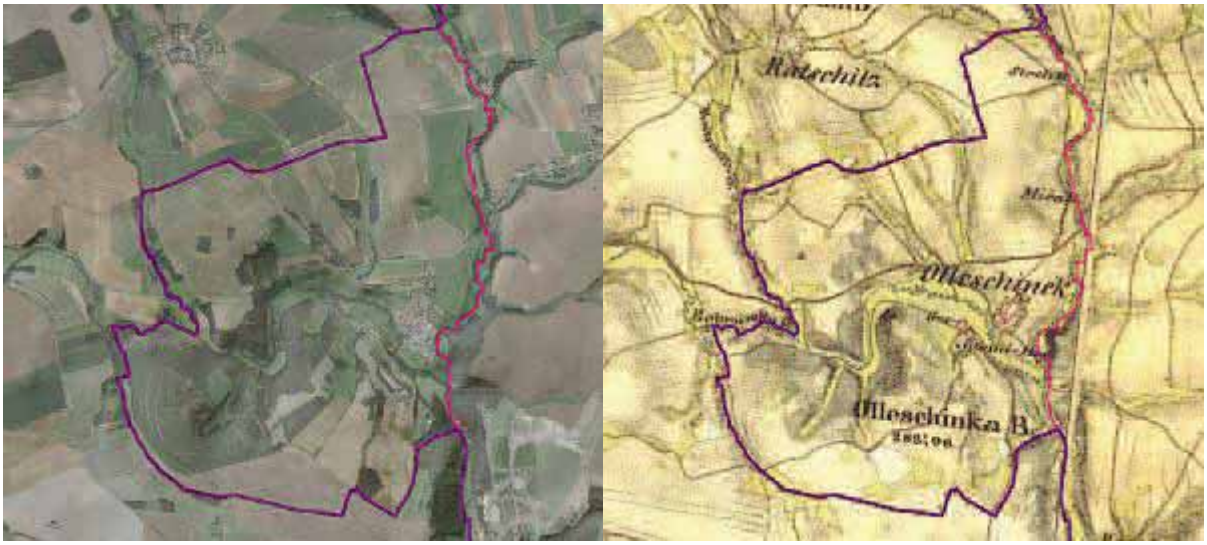

Obraz sídla

- Rušivé objekty a atributy: zanedbané stavební objekty v sídla, necitlivé přestavby tradičních usedlostí a dvorů, nevhodně umístěné halové objekty v krajině v okolí sídla narušující jeho obraz v krajině
- Pozitivní hodnota obrazu sídla: dochované objekty dvorů a usedlostí v původním prostorovém uspořádání kolem obdélníkové návsi, dochované objekty panského dvora a samoty s mlýnem, stále patrná provázanost sídla s krajinou

Krajinný rámec

- Rušivé objekty a prvky: dominantní stavby zemědělského areálu na okraji sídla narušující obraz sídla, zástavba přecházející do krajiny bez začlenění, scelené bloky orné půdy v navazujícícm krajinném rámci mimo údolí
- Pozitivní hodnota krajinného rámce: přírodní osa údolí řeky Bobrůvky a jejího přítoku Olešné doprovázených vzrostlou zelení a loukami, v blízkém okolí intravilánu drobné členění ploch v krajině respektující přírodní podmínky, drobné lesíky v krajinném rámci sídla, místy dochované meze a remízky doprovázené vzrostlou zelení

Ochrana v rámci územního plánování

- v uspořádání krajiny respektovat prostory údolní nivu drobných potoků se zelení a loukami a stanovit jejich ochranné pásmo, respektovat prvky dochované historického členění krajiny a zajistit jejich ochranu, zafixovat zastavěná místa samot a zamezit jejich nevhodnému rozvoji, který by změnil jejich stávající venkovský charakter typický pro daný prostor
- respektovat a zachovat bez narušení prostorové uspořádání tradičních objektů sídla, taktéž respektovat a zachovat uspořádání rozptýlené zástavby a typické prostory kolem jednotlivých usedlostí

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

- případný velmi extenzivní rozvoj směřovat k příjezdové komunikaci (ze silnice č. 388) ve formě ulicovky, ve které jsou respektovány jednotící prvky (uliční čára, orientace hřebene, uspořádání hmot, poměr zastavěného území vůči nezastavěnému, uspořádání pozemku v okolí a směrem do krajiny apod.), které reflektují na a respektují tradiční objekty sídla
- respektovat a zachovat humna se sady v okraji sídla a nezastavovat jejich prostor
- zamezit výstavbě ve volné krajině a v prostorech samot mimo současné stavební parcely
- respektovat přírodě blízký charakter prostorů údolí a mezí nad údolími, zachovat polokulturní trvalé travní plochy

Ochrana v rámci působnosti zákona o ochraně přírody a krajiny

- zaregistrovat dochované prvky historického uspořádání krajiny se zelení jako VKP

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

8.54 Olešnička

rok založení: první písemná zmínka 1348

počet obyvatel: 124 (2001)

typ sídla: ves

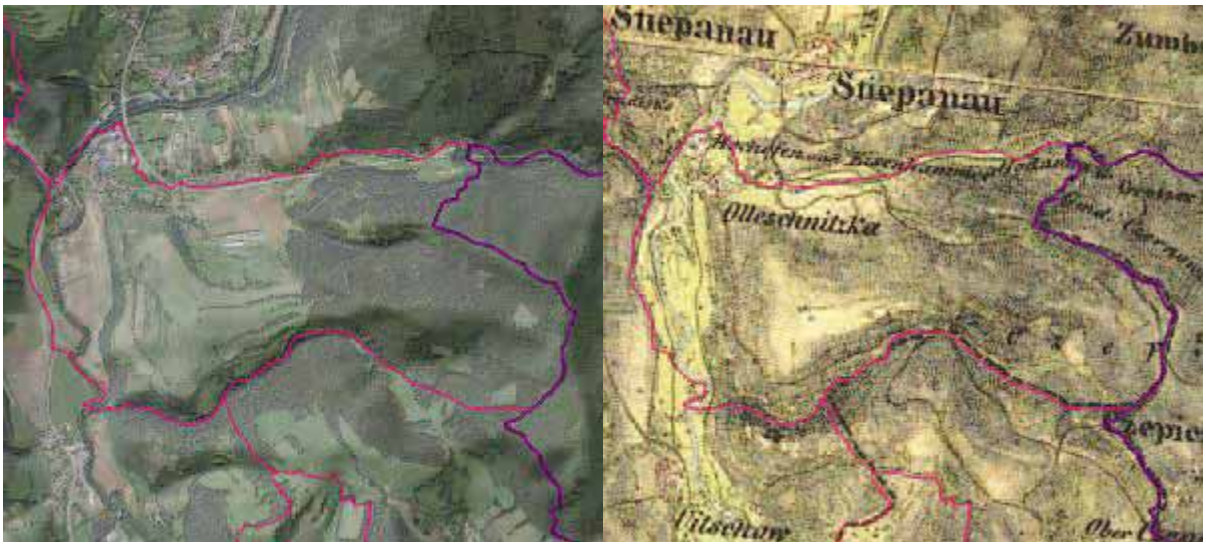

Obraz sídla

- Rušivé objekty a atributy: nevhodné dostavby a úpravy fasád tradičních usedlostí, průmyslový podnik železáren s halovými objekty, novostavby bez kontextu a čitelného uspořádání
- Pozitivní hodnota obrazu sídla: dochované tradiční usedlosti v tradičním prostorovém uspořádání

Krajinný rámec

- Rušivé objekty a prvky: dominantní stavby průmyslového areálu v severní části sídla a zemědělského areálu na jihovýchodním okraji sídla narušující obraz sídla, komunikace vytvářející výraznou bariéru v krajině, scelené bloky orné půdy podél řeky
- Pozitivní hodnota krajinného rámce: výrazně členitý reliéf utvářející krajinný rámec, výrazná přírodní osa široké údolní nivy řeky Svratky a Hodonínky doprovázená vzrostlou zelení a loukami, drobné členění ploch v krajině respektující přírodní podmínky, hojně dochované prvky historického členění krajiny, dobře patrné prostorové uspořádání tradiční plužiny, velká mez se zelení nad údolní nivou, četné meze a remízky doprovázené vzrostlou zelení, četné sady a drobné lesy, okraje lesů vytváří výrazný horizont, četné skály a balvany

Ochrana v rámci územního plánování

- v uspořádání krajiny respektovat pastviny a louky se sady, respektovat a zachovat dochované prvky historického uspořádání krajiny, respektovat a zachovat sady v krajině i v okrajích sídla, zajistit ochranu vyhlášených krajinných prvků
- respektovat prostorové uspořádání tradičních objektů sídla včetně charakteru ploch, respektovat poměr zastavěných ploch vůči plochám nezastavěným
- zamezit výstavbě ve volné krajině v okolí sídla
- respektovat podíl zeleně v sídle a její druhové autochotnní složení
- případný rozvoj směřovat k nové zástavbě ke Štěpánovu
- respektovat a zachovat sady a louky v okraji sídla i volné krajině a nezastavovat jejich prostor
- respektovat břehovou zeleň doprovázející Svratku

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

8.55 Písečné

rok založení: první písemná zmínka 1349 (1297)

počet obyvatel: 200 (2010), 212 (2001)

typ sídla: ves

Obraz sídla

- Rušivé objekty a atributy: novostavby charakterem připomínající městské zástavby rodinných domů bez kontextu nerespektující původní prostorové uspořádání sídla v prolukách a místy humnech, velké zemědělsko-výrobní areály v okraji sídla s halovými objekty v okraji sídla bez začlenění do krajiny, četné necitlivé přestavby tradičních objektů sídla měnící jejich typický ráz
- Pozitivní hodnota obrazu sídla: dochované historické objekty zemědělských usedlostí, dvorů a chalup v původním uspořádání, návesní prostor s rybníkem, vzrostlá zeleň bohatě doprovázející tradiční usedlosti, místy dochovaná humna se zahradami a četnými sady ovocných dřevin, místy fragmenty mezí a úvozových cest vycházející ze sídla, drobné údolí Písečského potoka doprovázené vzrostlou zelení, břehovými porosty a loukami, louky v okraji sídla, místy velké sady

Krajinný rámec

- Rušivé objekty a prvky: scelené bloky orné půdy, dominantní stavby zemědělských/průmyslových areálů na okraji sídla narušující obraz sídla, místy narušený přechod sídla do volné krajiny, motokrosový areál s přidruženými budovami bez začlenění do krajiny
- Pozitivní hodnota krajinného rámce: členitý reliéf a údolí Písečenského potoka doprovázené zelení a loukami vytváří krajinný rámec, prvky historického členění krajiny a místy dobře patrné prostorové uspořádání tradiční plužiny, četné meze a remízky doprovázené vzrostlou zelení, četně rybníčky a lesíky, přírodní osa vodní nádrže Vír I na hranici katastrálního území, vzrostlou zelení doprovázené komunikace, uplatňující se dominanta vítochovského kostela

Významné objekty, památky

- písečská zmole

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

Ochrana v rámci územního plánování

- respektovat charakter dochovaných zemědělských usedlostí a jejich tradiční prostor i prostorové uspořádání
- zamezit rozvoji sídla do volné krajiny a případný rozvoj extenzivně směřovat podél komunikace do Bystřice n.P. v krátké uliční frontě s dodržením poměru zastavěných a nezastavěných ploch typického pro sídlo, dbát na začlenění okrajů sídla do krajiny, zamezit dostavbě dochovaných zahrad a humen v okrajích sídla
- v uspořádání krajiny respektovat charakter a osnovu plužiny sídla a dochované prvky historického uspořádání sídla a zamezit jejich zastavování, respektovat mozaiku luk, polí a lesů
- respektovat poměr zastavěných prostorů vůči nezastavěným, převažující podlažnost, barevnost střech a podélnou orientaci ke komunikaci
- respektovat obraz sídla v krajině, začlenit vhodným způsobem zemědělský areál do krajiny v údolí
- respektovat prostor návsi s rybníkem s přírodními břehy

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

8.56 Pivonice u Lesoňovic

rok založení: první písemná zmínka 1358

počet obyvatel: 75 (2001)

typ sídla: ves

Obraz sídla

- Rušivé objekty a atributy: dostavby a novostavby v okraji sídla bez začlenění, místy necitlivé přestavby tradičních usedlostí a několik nevhodně situovaných dostaveb v zahradách, výrobní areál v okraji sídla bez začlenění se zanedbanými prostory v okolí
- Pozitivní hodnota obrazu sídla: hojně dochované historické objekty tradičních usedlostí a dvorů v původním prostorovém uspořádání lesní lánové vsi obklopené zahradami se sady, návesní rybník, dochované zahrady se sady uvnitř sídla, sady v okraji sídla v prostoru dochovaných humen, dochované proluky s pastvinami, sečenými loukami a ovocnými stromy v historické části zvýrazňující charakter sídla, kaple se zvoničkou

Krajinný rámec

- Rušivé objekty a prvky: scelené bloky orné půdy v jižní části, patrné prvky odvodňování krajiny, stavba na návrší Chrástky
- Pozitivní hodnota krajinného rámce: členitý reliéf ukloněný severozápadním směrem s malebnými výhledy k údolí řeky Svratky, sečené a pasené louky, lesy vymezující celý prostor a jejich členité okraje navazující na sídlo, hojně dochované prvky historického členění krajiny, zejména meze a úvozové cesty jež jsou hojně doprovázeny vzrostlou zelení, skály a skalky, místy balvanitá moře v lesích, dva zazemněné drobné rybníčky v okolí sídla, kulturní dominanta krajiny zřícenina hradu Zubštejn, dominanta kaple se zvoničkou uplatňující se v obrazu sídla

Významné objekty, památky

- hrad Zubštejn

Ochrana v rámci územního plánování

- zachovat charakter krajinného rámce jako harmonické kulturní krajiny s typickými dochovanými prvky historického uspořádání krajiny zvýrazněnými vzrostlou zelení

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

- přísně respektovat a zachovávat původní prostorové uspořádání tradičních objektů historické části sídla a především zamezit výstavbě v prolukách a humnech či zahradách, zvýšenou pozornost ochraně architektonické kvality této části a zamezit nevhodným přestavbám
- případný rozvoj směřovat v omezeném množství stavebních objektů podél příjezdové hlavní komunikace v čitelném ulicovém uspořádání v jednotné orientaci, uspořádání, členění hmot se zahradami, předzahrádkami a dostatečným odstupem jednotlivých objektů se zachováním průhledů do historické části sídla v ose komunikace, zástavbou nepřesáhnout výšku 595 m n.m.
- při rozvoji trvat na zachování převažujícího obdélníkového půdorysu hlavní budovy, požadovat dostatečný odstup jednotlivých hlavních obytných objektů a jejich podlažnost i měřítko a celkový charakter citlivě přizpůsobit sídlu, střešními hřebeny nepřesáhnout dílčí horizont nad sídlem, zástavbu zakrýt vhodnou zelení (zamezit plodům z tůje), stabilizovat intravilán sídla
- zachovat proluky v historické části se zahradami a sady, zachovat dochovaná humna v okraji sídla a nezastavovat jejich prostor
- respektovat uvolněný návesní prostor s kaplí
- zamezit výstavbě ve volné krajině
- zamezit výstavbě výškových staveb v celém katastru vzhledem pohledové exponovanosti místa
- zachovat a respektovat malebné nerušené průhledy ke Karasínu a do údolí řeky Svratky

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

8.57 Polom u Sulkovce

rok založení: první písemná zmínka 1348

počet obyvatel: 61 (2001)

typ sídla: ves

Obraz sídla

- Rušivé objekty a atributy: novostavby bez kontextu k uspořádání a k členění hmot tradičních objektů sídla v některých okrajích sídla, patrná zanedbanost některých ploch v sídle a některých objektů sídla, halový objekt v okraji sídla bez začlenění
- Pozitivní hodnota obrazu sídla: dochované objekty tradičních uzavřených dvorů se zastavěným nárožím, tradiční zemědělské usedlosti a chalupy (dřevěnice) v původním prostorovém uspořádání, humna se sady a loukami, vzrostlá zeleň doprovázející tradiční usedlosti, vzrostlá zeleň v okrajích sídla dotvářející harmonický obraz sídla v krajině

Krajinný rámec

- Rušivé objekty a prvky: dominantní stavby zemědělského areálu na okraji sídla a dominantní stavby zemědělského areálu na severní hranici katastrálního území narušující obraz sídla, místy scelené bloky orné půdy
- Pozitivní hodnota krajinného rámce: výrazně členitý reliéf utvářející krajinný rámec, přírodní osa údolí Polomského potoka doprovázená vzrostlou zelení a loukami, drobné členění ploch v krajině respektující přírodní podmínky, četné drobné lesy, četné meze a remízky doprovázené vzrostlou zelení, okraje lesů vytváří výrazný horizont, drobné rybníčky, obytné samoty

Ochrana v rámci územního plánování

- v uspořádání krajiny respektovat prostory údolní nivy Polomského potoka se zelení a loukami a stanovit jejich ochranné pásmo, respektovat prvky dochované historického členění krajiny a zajistit jejich ochranu, zafixovat zastavěný prostor sídla a zamezit jeho nevhodnému rozvoji, který by změnil stávající venkovský charakter a intaktní dochovanost sídla
- respektovat a zachovat bez narušení prostorové uspořádání tradičních objektů sídla, taktéž typické prostory kolem jednotlivých usedlostí
- zamezit nevhodnému rozvoji, v případě potřeby rozvoje sídla zajistit vypracování regulačního plánu, který klad důraz na zachování dochované historické a krajinářské kvality sídla
- respektovat a zachovat humna se sady v okraji sídla a nezastavovat jejich prostor,

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

- zachovat a respektovat vzrostlou zeleň v sídle na jeho okraji
- zamezit výstavbě ve volné krajině
- respektovat přírodě blízký charakter prostorů údolí a mezí nad údolím, zachovat polokulturní trvalé travní plochy

Ochrana v rámci působnosti zákona o ochraně přírody a krajiny

- zaregistrovat dochované prvky historického uspořádání krajiny se zelení jako VKP
- po dohodě s obcí zaregistrovat humna se sady jako VKP

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

8.58 Prosetín u Bystřice nad Pernštejnem

rok založení: první písemná zmínka 1390 (1349)

počet obyvatel: 403 (2010), 428 (2001, Prosetín+Brťoví+Čtyři Dvory), 222 (2001, pouze Prosetín)

typ sídla: ves

Obraz sídla

- Rušivé objekty a atributy: výrazně se uplatňující halové objekty rozsáhlého zemědělského výrobního areálu v okraji sídla, neuspořádané plochy v okolí areálu, nevhodné přestavby a dostavby tradičních usedlostí, dostavby v okrajích sídla bez kontextu, náves s prvky městského charakteru
- Pozitivní hodnota obrazu sídla: dominanty kostelů v okrajích sídla propisující se do obrazu krajinného rámce i vnitřních scenérií v sídle - katolického sv. Markéty a evengelického a jejich prostory chrámového okrsku se hřbitovem, zelení a loukami v okolí, uvolněný návesní prostor v sídle, dochované tradiční usedlosti zemědělských dvorů a chalup v původním prostorovém uspořádání lesní lánové vsi s dochovanými okraji humen, charakteristický prostor humen obklopující sídlo s loukami a sady, otevřené zahrady v sídle se sady, dochované úvozové cesty vycházející ze sídla do krajiny

Krajinný rámec

- Rušivé objekty a prvky: dominantní stavby poměrně rozsáhlého zemědělského/průmyslového areálu na východním okraji sídla výrazně narušující obraz sídla, scelené bloky orné půdy měnící měřítko krajiny, regulace toku Hodonínky a Prosetínského potoka, typické znaky intenzifikace zemědělské výroby z období socialismu (odvodnění krajiny, scelení polí do bloků, odstranění mezí aj.), souběžné nadzemní elektrické vedení 110 kV procházející jižní částí území
- Pozitivní hodnota krajinného rámce: charakteristické uspořádání zástavby a její přechod do krajinného rámce, dochované prvky historického členění krajiny, zejména remízky a meze doprovázené vzrostlou zelení, drobné lesíky v okraji území a navazující zalesněné stráně údolí bez narušení, členitý reliéf na okraji údolí řeky Hodonínky na hranici katastrálního území, četné skály a kamenná pole v jižní částí katastrálního území

Významné objekty, památky

- kulturní dominanty kostelů sv. Markéty a evangelického kostela v Prosetíně

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

Ochrana v rámci územního plánování

- zamezit zastavování krajiny, zafixovat stávající zastavěné území s možností rozvoje uvnitř mimo historickou část sídla směrem k zemědělskému areálu
- zamezit zastavění proluk v historické části sídla i v jeho okrajích
- případný stavební rozvoj sídla směřovat do čitelně uspořádané uliční formace k příjezdové komunikaci, avšak respektovat obraz sídla v krajině a respektovat reliéf i ostatní přírodní podmínky a výskyt přírodě blízkých či přírodních stanovišť
- zamezit stavebnímu rozvoji sídla mimo komunikace do volné krajiny či prostorů zahrad a humen
- respektovat volný krajinný prostor kulturní dominanty kostela sv. Markéty a stejně tak evangelického kostela v prostoru humen se zahradami, sady a drobnými poli a zamezit jeho zastavění
- respektovat charakter zástavby jednotlivých částí sídla zamezit výstavbě vymykající se okolní obytné zástavbě měřítkem, uspořádáním objektů a členěním hmot
- při výstavbě i rekonstrukcích respektovat charakter tradičních historických objektů sídla a jejich typické související prostory i prostorové uspořádání a proluky
- respektovat dochovaná humna i zahrady v okrajích sídla a zamezit jejich zastavění
- v uspořádání krajiny respektovat charakter a základní osnovu plužiny sídla a dochované prvky historického uspořádání sídla, vzrostlou zeleň a přírodní charakter okraje navazujícího údolí

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

8.59 Radkov u Moravce, zahrnuje Radkovičky

rok založení: první písemná zmínka 1368

počet obyvatel: 169 (2010), 178 (2001)

typ sídla: ves

Obraz sídla

- Rušivé objekty a atributy: dostavby sídla bez kontextu v humnech a v prolukách, místy zanedbanost objektů a prostorů sídla, necitlivé přestavby tradičních objektů chalup a dvorů; Radkovičky - necitlivé přestavby tradičních objektů osady
- Pozitivní hodnota obrazu sídla: dochované zemědělské dvory a chalupy v původním prostorovém uspořádání, návesní kaple, středověká soustava rybníků, místo se zbytky tvrze, panský dvůr; Radkovičky - dochované objekty tradičních usedlostí v původním uličním uspořádání

Krajinný rámec

- Rušivé objekty a prvky: scelené bloky orné půdy, dominantní stavba zemědělského areálu na okraji sídla narušující obraz sídla
- Pozitivní hodnota krajinného rámce: přírodní osa údolí Radkovského potoka a hustá síť rybníků doprovázené vzrostlou zelení, drobnými lesíky a loukami utváří krajinný rámec, četné prvky historického členění krajiny, četné kříže a boží muka, místy meze a remízky doprovázené zelení

Významné objekty, památky

- kaple sv. Anny a sv. Floriána

Ochrana v rámci územního plánování

- v uspořádání krajiny respektovat prostory s rybníky a zajistit ochranu jejich prostoru i navazujícího okolí
- respektovat a zachovat bez narušení prostorové uspořádání tradičních objektů sídla v centrální Radkova i formaci jednostranné ulicovky v Radkovičkách

- případný rozvoj směřovat podél komunikace k Rodkovičkám v ulicové zástavbě navázané ne stávající novou zástavbu na okraji sídla a dodržovat jednotnou orientaci a uspořádání objektů i členění základních hmot
- respektovat a zachovat humna v okraji sídla a nezastavovat jejich prostor
- zamezit výstavbě ve volné krajině
- respektovat přírodě blízký charakter prostorů s rybníky v okolí sídla a zachovat jejich břehové porosty i louky v jejich okolí

Ochrana v rámci působnosti zákona o ochraně přírody a krajiny

- zaregistrovat rybníky s okolními prvky jako VKP
- po projednání s obcí zaregistrovat prostory dochovaných humen jako VKP

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

8.60 Rodkov

rok založení: první písemná zmínka 1436

počet obyvatel: 97 (2010), 93 (2001)

typ sídla: ves

Obraz sídla

- Rušivé objekty a atributy: četné přestavby tradičních usedlostí a novostavby v sídle bez kontextu, neuspořádanost některých ploch a zanedbanost některých objektů, potlačená tradiční struktura sídla sestávajícího ze dvou částí
- Pozitivní hodnota obrazu sídla: dochované historické objekty zemědělských dvorů a usedlostí i chalup, panský statek, dochovaná humna se zahradami, vzrostlá zeleň doprovázející tradiční usedlosti

Krajinný rámec

- Rušivé objekty a prvky: scelené bloky orné půdy, zědělský objekt v okraji sídla
- Pozitivní hodnota krajinného rámce: údolní niva Nedvědičky v přírodním korytě doprovázená loukami a břehovými porosty, dochované fragmenty prvků historického členění krajiny, zejména meze navazující na sídlo doprovázené zelení, sady v okraji sídla, lesní porosty bohatě ohraničující krajinný rámec sídla, železnice respektující přírodní podmínky, stromořadí podél hlavní komunikace

Ochrana v rámci územního plánování

- respektovat přírodní charakter údolní nivy Nedvědičky
- respektovat prostorové uspořádání tradičních objektů obou historických částí
- rozvoj směřovat podél komunikace k Bystřici n. P.
- při stavebních úpravách objektů respektovat jejich tradiční proporce, uspořádání hmot i materiály a celkový charakter
- zachovat vzrostlou zeleň v sídle i okrajích a břehové porosty podél Nedvědičky
- v uspořádání krajiny zachovat a obnovovat sady na okraji sídla a lesy v jeho okolí
- zamezit výstavbě ve volné krajině v okolí sídla, nevymezovat nové plochy k zastavění mimo přirozený rámec stávající ulicovky

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

- respektovat nezastavěnou přírodní osu údolí Nedvědičky
- respektovat a chránit humna v okraji sídla a jejich přechod do krajiny

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

8.61 Rovečné

rok založení: první písemná zmínka 1335

počet obyvatel: 634 (2010), 660 (2001, Rovečné+Malé Tresné), 585 (2001, pouze Rovečné)

typ sídla: ves

Obraz sídla

- Rušivé objekty a atributy: nevhodné úpravy fasád a detailních prvků tradičních usedlostí, místy necitlivé přestavby a dostavby tradičních usedlostí, četné novostavby bez kontextu v okraji sídla v humnech a zahradách a v uličních formacích vycházejících do krajiny, zemědělský areál v okraji sídla bez začlenění, narušený nečitelný prostor návsi, technicky upravený potok
- Pozitivní hodnota obrazu sídla: dochované tradiční zemědělské usedlosti a uzavřené dvory v původním prostorovém uspořádání lánové vsi, četné sady v okraji sídla, vzrostlá zeleň doprovázející tradiční dvory a okraje sídla, dochovaná humna, katolický kostel sv. Martina s věží, novorenezanční evangelický kostel s věží, dominanty obou kostelů vytvářejících obraz sídla v krajině

Krajinný rámec

- Rušivé objekty a prvky: dominantní stavby zemědělského areálu na okraji sídla narušující obraz sídla, regulace vodního toku, místy scelené bloky orné půdy, telekomunikační vysílač a současně rozhledna Horní Les vyčnívající nad lesní porost
- Pozitivní hodnota krajinného rámce: závěr údolí Tresenského potoka doprovázené loukami a vzrostlou zelení, členitý reliéf a podélná orientaci prvků v krajině podél údolní osy, četné prvky historického členění krajiny, místy dobře patrné prostorové uspořádání tradiční plužiny, četné meze, remízky a úvozové cesty doprovázené vzrostlou zelení, drobné rybníčky, okraje lesů a zelesněný horizont vymezující krajinný rámec, komunikace doprovázené stromořadími ovocných stromů

Ochrana v rámci územního plánování

- v uspořádání krajiny respektovat prostory údolní nivy Tresenského potoka se zelení a loukami a stanovit jejich ochranné pásmo, respektovat dochované prvky historického členění krajiny včetně doprovodné zeleně a zajistit jejich ochranu, zafixovat zastavěné území sídla a zamezit jeho nevhodnému rozvoji, který by změnil stávající venkovský charakter sídla a jeho krajiny
- respektovat a zachovat bez narušení prostorové uspořádání tradičních objektů sídla a zabránit dalšímu zastavování typických zahrad a dochovaných fragmentů humen

- případný velmi extenzivní rozvoj pojmout jako doplnění míst s novou zástavbou po jednotlivých stavebních objektech ve formě ulicovky, ve které jsou respektovány stávající jednotící prvky (uliční čára, orientace hřebene, uspořádání hmot, poměr zastavěného území vůči nezastavěnému, uspořádání pozemku v okolí a směrem do krajiny apod.), které reflektují na a respektují tradiční objekty sídla
- respektovat a zachovat humna se sady ve východním okraji sídla a nezastavovat jejich prostor
- zachovat a respektovat vzrostlou zeleň v sídle na jeho okraji
- respektovat uplatnění dominant kostelů a zajistit jejich nerušené uplatnění v krajinném rámci i v prostoru sídla
- zamezit rozšiřování sídla do krajiny, zamezit výstavbě ve volné krajině a v prostorech samot mimo současné stavební parcely
- respektovat přírodě blízký charakter prostorů údolí Tresenského potoka a mezí nad údolími, zachovat polokulturní trvalé travní plochy
- respektovat nerušené horizonty a okraje lesa

Ochrana v rámci působnosti zákona o ochraně přírody a krajiny

- zaregistrovat dochované prvky historického uspořádání krajiny se zelení jako VKP

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

8.62 Rovné

rok založení: první písemná zmínka 1351

počet obyvatel: 208 (2001)

typ sídla: ves

Obraz sídla

- Rušivé objekty a atributy: necitlivě provedené přestavby tradičních usedlostí, zemědělský areál s halovými objekty a zanedbanými prostory bez začlenění do krajiny a sídla, najsný prostor návsi s vysokým podílem asfaltových zpevněných ploch, zástavba domků navazující na hlavní komunikaci vstupující do krajiny, novostavby v zahradách bez kontextu k uspořádání sídla a v odlišném členění hmot i proporcích, zanedbané objekty v sídle, zanedbané prostory uvnitř sídla i v okrajích
- Pozitivní hodnota obrazu sídla: dochované historické usedlosti a chalupy v původním prostorovém uspořádání lesní lánové vsi, dřeviny doprovázející tradiční objekty sídla, vzrostlá zeleň v okrajích sídla, sady v sídle a místy v okrajích, zahrady přecházející do krajiny bez plotů se zelení, úvozové cesty vystupující ze sídla do krajiny

Krajinný rámec

- Rušivé objekty a prvky: dominantní scelené bloky orné půdy místy nerespektující původní uspořádání krajiny, místy narušený vztah sídla a krajinného rámce, uliční zástavba přecházející místy do krajiny bez začlenění, dominantní stavba zemědělského areálu narušující obraz sídla, hlavní komunikace do Bystřice n. P. bez stromořadí, geometricky pravidelné okraje lesů, kontrast okrajů lesů se zemědělskou krajinou
- Pozitivní hodnota krajinného rámce: kulturní louky a pastviny, jen místy meze doprovázené zelení, okraje lesů vytváří výrazný horizont, obytné samoty v údolí řeky Nedvědičky, železnice respektující reliéf krajiny, drobný rybníček v okraji lesa, drobné selské lesíky

Ochrana v rámci územního plánování

- respektovat tradiční usedlosti a jejich prostor v sídle
- případný rozvoj směřovat do proluk a zejména v nižších partiích sídla
- zamezit dalšímu protahování zástavby v uličním uspořádání podél cesty do Benátek, zejména zabránit jejímu uplatnění v obrazu sídla v krajině
- zamezit výstavbě ve volné krajině či v okrajích sídla, odkud se bude pohledově významněji projevovat v obrazu údolí

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

- zachovat prvky historického členění krajiny a jejich doprovodnou zeleň (zejména kamenice, meze, remízky, úvozy) a jejich charakter
- respektovat přírodě blízký charakter prostoru údolní nivy řeky Svratky

zamezit výstavbě v zátopové zóně řeky

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

8.63 Rozsochy

rok založení: první písemná zmínka 1285

počet obyvatel: 704 (2010), 698 (2001, všechny katastry), 437 (2001, pouze Rozsochy)

typ sídla: ves

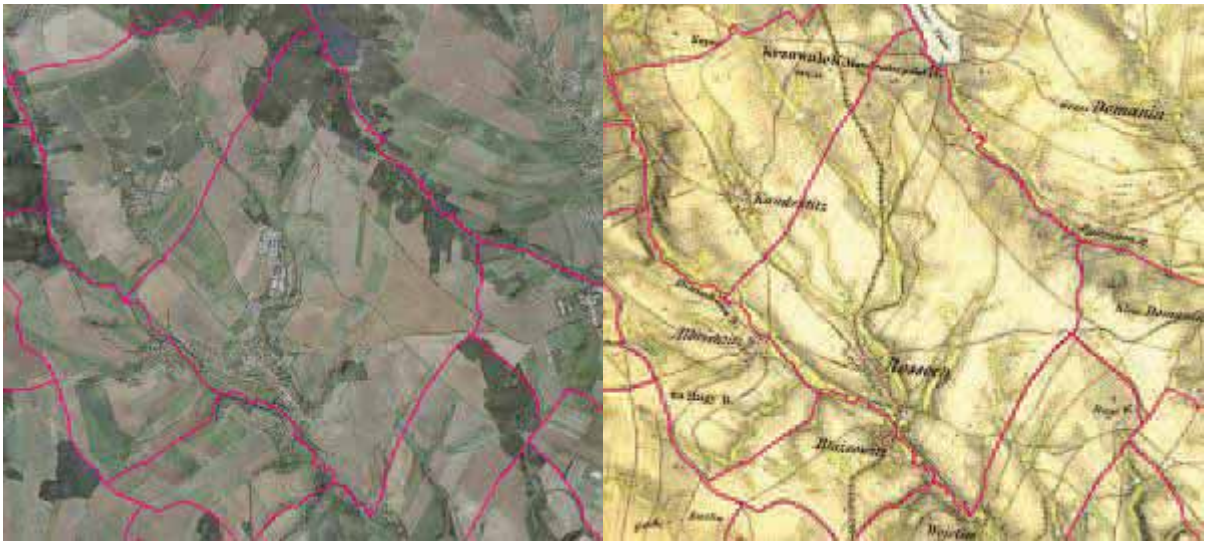

Obraz sídla

- Rušivé objekty a atributy: zemědělský areál narušující měřítko zástavby a obraz sídla v krajině, zástavba bez kontextu rozšiřující sídlo, měřítkem cizorodé objekty
- Pozitivní hodnota obrazu sídla: jednoznačně čitelné odlišně urbanizované části (lánová ves, shluková zástavba, novodobá uliční zástavba, ulicovka u trati), dominanta kostela, dochované historické jádro sídla v okolí kostela, zeleň v sídle doprovázející tradiční usedlosti, zeleň v okrajích sídla navazující na údolní nivu Nedvědičky a jejího levostranného přítoku za vsí

Krajinný rámec

- Rušivé objekty a prvky: zemědělsko-výrovní komplex v krajině, elektrické vedení 110 kV procházející územím, rozsáhle scelené bloky orné půdy, patrné odvodnění krajiny a technicky upravené vodoteče (často zatrubněné)
- Pozitivní hodnota krajinného rámce: prostor uranového dolu nad vsí jako historický artefakt těžby uranu v území, fragmenty mezí v okrajích nivy Nedvědičky a Rozsošského potoka doprovázené liniovou zelení, břehové porosty doprovázející Nedvědičku, krátké meze na návrší nad sídlem, železniční trať respektující reliéf, stromořadí doprovázející drobné komunikace, komunikace vedené v historické stopě malého měřítka a respektující reliéf

Významné objekty, památky

- kostel sv. Bartoloměje

Ochrana v rámci územního plánování

- zachovat prostorové uspořádání objektů historického jádra sídla a jejich tradiční členění hmot i orientaci
- případný rozvoj směřovat podél komunikace do Kundratic formou ulicovky

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

- zachovat rytmus tradiční zástavby a jejích okrajů s přechodem zahrad a sadů do krajiny v historické části sídla a zamezit zde dostavbě zahrad a humen
- respektovat dominantu kostela a její pohledové uplatnění
- respektovat přírodě blízký charakter prostoru údolní nivy Nedvědičky i Rozsošského potoka

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

8.64 Rožná

rok založení: první písemná zmínka 1349

počet obyvatel: 770 (2010), 737 (2001, Rožná+Josefov+Zlatkov), 547 (2001, pouze Rožná)

typ sídla: ves

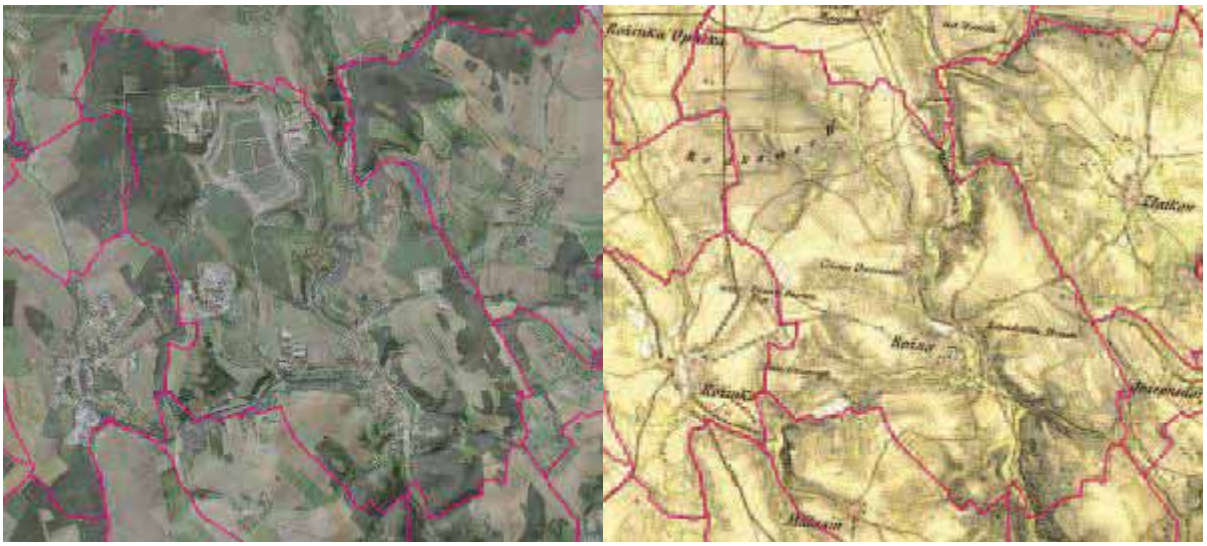

Obraz sídla

- Rušivé objekty a atributy: text
- Pozitivní hodnota obrazu sídla: text

Krajinný rámec

- Rušivé objekty a prvky: rozsáhlé areály uranových dolů a přilehlých obslužných budov nedaleko sídla výrazně narušují obraz sídla v krajině, dominantní stavby zemědělského areálu na okraji sídla s problematickým přechodem do krajiny, místy scelené bloky orné půdy
- Pozitivní hodnota krajinného rámce: přírodní osa údolní nivy řeky Nedvědičky a řeky Rožínky doprovázených loukami a vzrostlou zelení a členitý reliéf utvářejí krajinný rámec, prvky historického členění krajiny, místy dobře patrné prostorové uspořádání tradiční plužiny, četné lesy a dominantní okraje navazujících lesních porostů, četné meze a remízky doprovázené zelení

Významné objekty, památky

- kostel sv. Havla
- hrad Rožná

Ochrana v rámci územního plánování

- respektovat charakter zemědělských usedlostí a jejich tradiční prostor
- případný rozvoj směřovat podél hlavní komunikace směrem k Bystřici nad Pernštejnem formou oboustranné ulicovky se zahradami do krajiny
- v uspořádání krajiny respektovat charakter a osnovu plužiny sídla a dochované prvky historického uspořádání sídla
- zamezit dostavbě zahrad a humen v okrajích sídla
- respektovat prostor návsi s kaplí a zachovat jeho venkovský ráz

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

8.65 Sejřek

rok založení: první písemná zmínka 1350

počet obyvatel: 159 (2010), 159 (2001, Sejřek+Bor), 111 (2001, pouze Sejřek)

typ sídla: ves

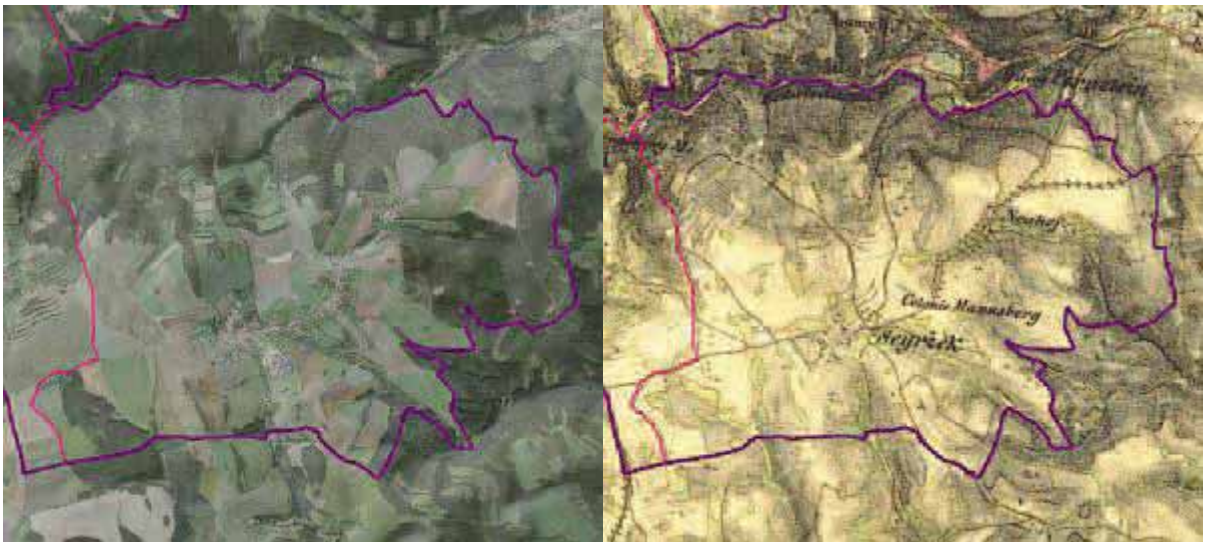

Obraz sídla

- Rušivé objekty a atributy: text
- Pozitivní hodnota obrazu sídla: text

Krajinný rámec

- Rušivé objekty a prvky: dominantní stavby zemědělského areálu na okraji sídla narušující obraz sídla, scelené bloky orné půdy, 2 telekomunikační vysílače na SV katastrálního území vyčnívající nad lesní porost
- Pozitivní hodnota krajinného rámce: četné prvky historického členění krajiny - sídlo Sejřek a samostatné osady Mansberk a Nový Dvůr , místy patrné prostorové uspořádání tradiční plužiny, četné meze a remízky doprovázené vzrostlou zelení, četné drobné rybníčky, okraje lesů vytváří výrazný horizont, údolí místních potoků doprovázených vzrostlou zelení tekoucích do hluboce zaříznutých údolí řeky Svratky a Nedvědičky, které jsou na hranicích katastrálního území, komunikace doprovázené vzrostlou zelení

Významné objekty, památky

- kaple sv. Anny

Ochrana v rámci územního plánování

- respektovat charakter zemědělských usedlostí a jejich tradiční prostor
- případný rozvoj směřovat podél hlavní komunikace směrem k Bystřici nad Pernštejnem formou oboustranné ulicovky se zahradami do krajiny
- v uspořádání krajiny respektovat charakter a osnovu plužiny sídla a dochované prvky historického uspořádání sídla
- zamezit dostavbě zahrad a humen v okrajích sídla
- respektovat prostor návsi s kaplí a zachovat jeho venkovský ráz

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

8.66 Smrček

rok založení: první písemná zmínka 1353

počet obyvatel: 51 (2001)

typ sídla: ves

Obraz sídla

- Rušivé objekty a atributy: potlačené původní prostorové uspořádání sídla, četné dostavby a novostavby bez kontextu v okraji sídla v humnech a zahradách, necitlivé přestavby tradičních usedlostí, zanedbaný výrobní areál pily v okraji sídla obklopený zanedbanými prostory, místy zanedbanost tradičních usedlostí, kontrast sakrálního prostoru kaple se zvoničkou a výrobního areálu pily
- Pozitivní hodnota obrazu sídla: dochované historické objekty tradičních usedlostí a dvorů v rozvolněné zástavbě, dochované zahrady s ovocnými stromy, sady v okraji sídla v prostoru dochovaných humen, kaplička se zvoničkou, věkovité stromy doprovázející tradiční usedlosti, proluky se zelení v sídle

Krajinný rámec

- Rušivé objekty a prvky: rozptýlená zástavba okrajů sídla zasahující do volné krajiny bez funkčního vztahu k ní
- Pozitivní hodnota krajinného rámce: členění ploch v krajině respektující přírodní podmínky, údolí Smrčeckého potoka doprovázené vzrostlou zelení a loukami, hojně dochované prvky historického členění krajiny umocňující místy dobře patrné prostorové uspořádání původní plužiny sídla, četné meze a remízky doprovázené vzrostlou zelení, členité okraje lesů s vysokým podílem listnatých dřevin vytvářející vymezující horizonty, drobné rybníčky

Ochrana v rámci územního plánování

- zachovat charakter krajinného rámce jako harmonické kulturní krajiny s typickými dochovanými prvky historického uspořádání krajiny zvýrazněnými vzrostlou zelení
- zamezit dalšímu rozšiřování sídla do volné krajiny stabilizovat intravilán sídla
- respektovat tradiční objekty historických budov zemědělských dvorů a chalup a jejich prostorové uspořádání, případný rozvoj citlivě směřovat ke komunikaci k Býšovci v omezeném množství stavebních objektů podél komunikace v čitelném ulicovém uspořádání v jednotné orientaci, uspořádání, členění hmot se zahradami, předzahrádkami a dostatečným odstupem jednotlivých objektů

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

- při rozvoji trvat na zachování převažujícího obdélníkového půdorysu hlavní budovy, požadovat dostatečný odstup jednotlivých hlavních obytných objektů a jejich podlažnost i měřítko a celkový charakter citlivě přizpůsobit sídlu, střešními hřebeny nepřesáhnout dílčí horizont nad sídlem, zástavbu zakrýt vhodnou zelení (zamezit plodům z tůje), stabilizovat intravilán sídla
- zachovat proluky v historické části se zahradami a sady, zachovat dochovaná humna v okraji sídla a nezastavovat jejich prostor
- respektovat prostor s kaplí, revitalizovat jej a citlivě začlenit do prostoru sídla
- zamezit výstavbě ve volné krajině
- zamezit výstavbě výškových staveb v celém katastru vzhledem pohledové exponovanosti místa
- zachovat a respektovat malebné nerušené průhledy k Pernštejnu

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

8.67 Skorotice

rok založení: první písemná zmínka 1309

počet obyvatel: 138 (2010), 138 (2001, Skorotice+Chlébské), 48 (2001, pouze Skorotice)

typ sídla: ves

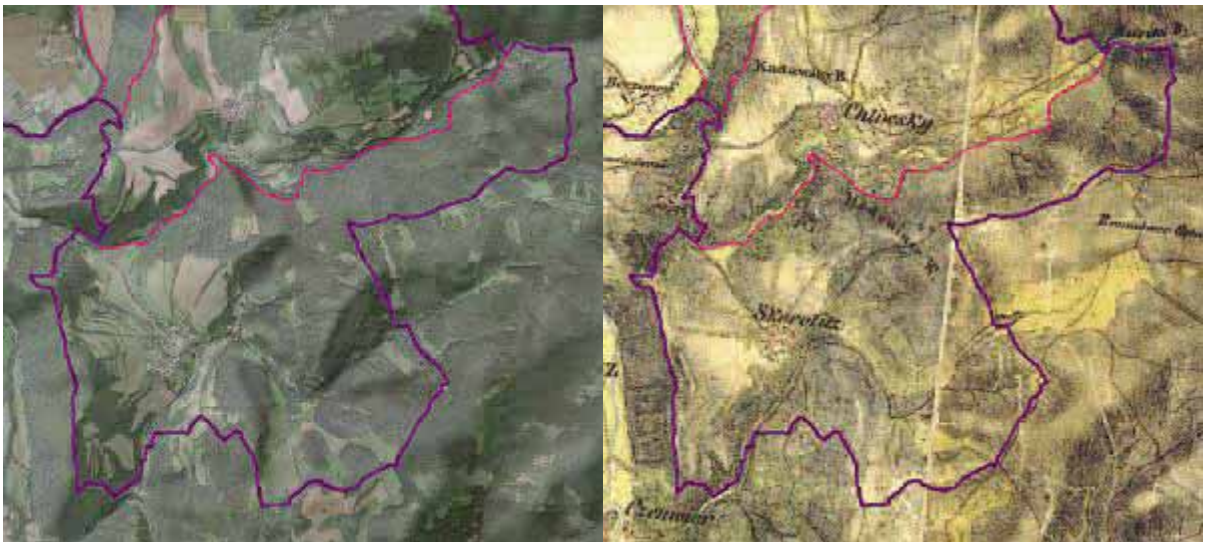

Obraz sídla

- Rušivé objekty a atributy: text
- Pozitivní hodnota obrazu sídla: text

Krajinný rámec

- Rušivé objekty a prvky: dominantní stavby zemědělského areálu na okraji sídla narušující obraz sídla,
- Pozitivní hodnota krajinného rámce: hluboce zaříznuté údolí Skorotického potoka doprovázeného loukami a vzrostlou zelení a výrazně členitý reliéf utvářejí krajinný rámec, drobné členění ploch v krajině respektující přírodní podmínky, četné prvky historického členění krajiny, dobře patrné prostorové uspořádání tradiční plužiny, dominantní okraje lesních porostů navazujících na sídlo, okraje lesů vytváří výrazný horizont, četné meze, remízky a úvozové cesty, četné skály a balvany, četné obytné samoty

Významné objekty, památky

- kaplička sv. Jana Nepomuckého na návsi

Ochrana v rámci územního plánování

- v uspořádání krajiny respektovat hojně dochované prvky historického uspořádání krajiny, respektovat a zachovat sady v krajině, meze s ovocnými dřevinami a sady v okrajích sídla, zajistit ochranu vyhlášených krajinných prvků, respektovat členité okraje lesů
- respektovat prostorové uspořádání tradičních objektů sídla, včetně charakteru plocha v jejich okolí, respektovat a zachovat poměr zastavěných ploch vůči plochám nezastavěným
- zachovat prostor návsi s kaplí s venkovským charakterem
- zamezit výstavbě ve volné krajině v okolí sídla
- zafixovat zastavěné území sídla
- zajistit začlenění zemědělského areálu do krajiny
- respektovat podíl zeleně v sídle a její druhové autochotnní složení

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

- případný rozvoj navrhnout urbanistickou studií, která analyzuje možnosti tohoto rozvoje v kontextu kvality dochovaného prostoru sídla i jeho krajinného rámce s reflexí na obhospodařování krajiny, zamezit výstavbě objektů individuální rekreace
- respektovat a zachovat sady a louky v okraji sídla a nezastavovat jejich prostor

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

8.68 Strachujov

rok založení: první písemná zmínka 1360 (1269)

počet obyvatel: 145 (2010), 154 (2001)

typ sídla: ves

Obraz sídla

- Rušivé objekty a atributy: četné nevhodné přestavby a dostavby tradičních usedlostí, nevhodně situované dostavby rodinných domků bez kontextu k tradičním objektům sídla, zemědělský v okraji sídla s pohledově se uplatňujícími halovými objekty v krajině, nejednoznačné centrum sídla, potlačený prostor návsi, kamenné zdi z lámané žuly s drátěnými ploty, místy zanedbané prostory, nevhodně umístěný a architektonicky nevhodně pojatý objekt prodejny Jednota
- Pozitivní hodnota obrazu sídla: dochované objekty tradičních usedlostí a uzavřených dvorů a zděných chalup s dřevěnými podlomenicemi, v okrajích místy kamenné zídky a opěrné zdi naskládané "na sucho", přírodní prostory v okolí sídla a řeka v jeho okraji s břehovými porosty a navazujícími loukami a zelení, vzrostlá zeleň doprovázející tradiční usedlosti a okraje sídla často s věkovitými dřevinami, zachované úvozové cesty vycházející ze sídla do krajiny, zachovaný kontakt sídla a krajinného rámce

Krajinný rámec

- Rušivé objekty a prvky: dominantní stavby zemědělského areálu na okraji sídla a telekomunikační vysílač nedaleko od sídla narušující krajinnou scenérii
- Pozitivní hodnota krajinného rámce: výrazná přírodní osa údolí řeky Svratky doprovázené loukami a vzrostlou zelení, členitý reliéf, potok Loučka bohatě doprovázený břehovými porosty s dřevinnou vegetací a loukami, drobné členění ploch v krajině respektující přírodní podmínky, četné drobné lesy, meze a remízky doprovázené vzrostlou zelení, okraje lesů vytváří výrazný horizont, komunikace doprovázené stromořadím, obytné samoty, místy podmáčená prameniště s typickými společenstvy

Ochrana v rámci územního plánování

- respektovat tradiční usedlosti a jejich prostor v sídle
- případný rozvoj směřovat podél hlavní komunikace směrem k zemědělskému areálu
- zamezit dalšímu protahování zástavby v uličním uspořádání podél cest vedoucích do krajiny k Jimramovským Pavlovicím, Dalečínu přes kopec
- zamezit výstavbě ve volné krajině či v okrajích sídla v prostorech zahrad a humen

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

- v uspořádání krajiny respektovat prostorové uspořádání původní plužiny sídla a respektovat a zachovat prvky historického členění krajiny a jejich doprovodnou zeleň (zejména kamenice, meze, remízky, úvozy) a jejich charakter
- respektovat a posilovat přírodě blízký charakter prostoru údolní nivy řeky Svratky a prostory v okolí jejího přítoku Loučky se vzrostlou zelení a loukami
- zamezit výstavbě v zátopové zóně řeky
- začlenit zemědělsko-výrobní areál v okraji sídla do krajiny
- stabilizovat, vymezit a respektovat prostor návsi

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

8.69 Strážek

rok založení: první písemná zmínka 1338 (1158)

počet obyvatel: 899 (2010), 980 (2001, všechny katastry), 537 (2001, pouze Strážek)

typ sídla: ves

Obraz sídla

- Rušivé objekty a atributy: nově urbanizované plochy v okraji sídla bez provázání s historickou částí sídla s četnými novostavbami městského charakteru bez kontextu měnící venkovský charakter sídla a snižující nerušené uplatnění dominanty kostela, nákupní centrum odlišného ztvárnění i uspořádání hmot připomínající sídliště v okraji města, neuspořádané a zanedbané plochy v sídle, velká asfaltová plocha v centrální části, regulovaná řeka Bobrůvka
- Pozitivní hodnota obrazu sídla: dochované objekty tradičních domů, statků a chalup uspořádaných podél komunikací vedených ve směru údolní osy po obou březích Bobrové, dochované uzavřené dvory v okraji údolí, dominanta kostela na návrší nad historickou částí sídla s chrámovým okrskem a vzrostlou zelení ve strání a v okolí kostela, vzrostlá zeleň a zapojené porosty v okrajích sídla, dochované břehové porosty bobrůvky v okrajích sídla, dochovaný areál mlýna s typickými objekty a náhonem nad sídlem, dochované typické pilířové stodoly

Krajinný rámec

- Rušivé objekty a prvky: scelené bloky orné půdy v severovýchodní části katastrálního území, 2 telekomunikační vysílače nedaleko sídla a stavba zemědělského areálu na okraji sídla představují dominanty narušující obraz sídla, regulace vodního toku, chaty v údolí a v okrajích lesa
- Pozitivní hodnota krajinného rámce: přírodní osa údolí řeky Bobrůvky doprovázené vzrostlou zelení a loukami, charakteristické uspořádání zástavby i prvků respektující tok řeky Bobrůvky, četné prvky historického členění krajiny, místy dobře patrné prostorové uspořádání tradiční plužiny, četné meze a remízky doprovázené zelení, okraje lesů vytváří výrazný horizont, četná boží muka, drobné rybníčky, komunikace doprovázené stromořadím, významně se uplatňující dominanta kostela

Významné objekty, památky

- kostel sv. Šimona a Judy

Ochrana v rámci územního plánování

- v uspořádání krajiny respektovat prostory údolní nivy Bobrůvky doprovázené břehovými porosty se zelení a loukami a stanovit jejich ochranné pásmo, respektovat dochované prvky historického členění krajiny pod vrchem Strážnice a v místě Mořanky včetně doprovodné zeleně a zajistit jejich ochranu, zafixovat zastavěné území sídla a zamezit jeho nevhodnému rozvoji do krajiny, který by změnil venkovský charakter jeho krajiny
- respektovat a zachovat nerušené uplatnění kulturní dominanty kostela s věží, zachovat zeleň ve stráních pod kostelem
- zamezit dalšímu rozvoji sídla nad horizont u kostela
- respektovat a zachovat bez narušení dochované prostorové uspořádání tradičních objektů sídla v uličních formacích a samostatných usedlostí
- případný rozvoj sídla směřovat ke stavájícícm novostavbám podél komunikací tak, aby byl respektován prostor kostela a uplatnění této dominanty a dochované okraje sídla, zajistit rozvoj tak, aby nedocházelo k dalším atakům volné krajiny
- respektovat a zachovat zahrady se sady v okraji sídla a v sídle a nezastavovat jejich prostor
- zachovat a respektovat vzrostlou zeleň v sídle na jeho okraji
- zamezit rozšiřování sídla do krajiny, zamezit výstavbě ve volné krajině a v prostorech samot mimo současné stavební parcely
- respektovat přírodě blízký charakter prostorů údolí bobrůvky
- respektovat nerušené horizonty a okraje lesa a zamezit nevhodné výstavbě výškových objektů v území sídla

Ochrana v rámci působnosti zákona o ochraně přírody a krajiny

- zaregistrovat dochované prvky historického uspořádání krajiny se zelení jako VKP

Dochovaná tradiční stavba pilířové stodoly ve Strážku

Regulovaný tok Bobrůvky ve Strážku, uliční zástavba při jejím břehu

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

8.70 Střítež u Bukova

rok založení: první písemná zmínka 1356

počet obyvatel: 94 (2010), 94 (2001)

typ sídla: ves

Obraz sídla

- Rušivé objekty a atributy: místy četné přetavby a nevhodné úpravy fasád tradičních usedlostí a chalup, neuspořádané a zanedbané skladovací plochy a objekt prodejny s rovnou střechou v okraji sídla, místy dostavby v zahradách a humnech se sady
- Pozitivní hodnota obrazu sídla: převaha dochovaných zemědělských usedlostí a chalup v původním prostorovém uspořádání, typické rozvolněné prostory se sady a zahradami v sídle, dochované sady a zahrady v okrajíchsídla, vzrostlá zeleň doprovázející tradiční usedlosti a okraje sídla, dlážděná silnice, kaplička se zvonicí, místy dochované kamenné zídky

Krajinný rámec

- Rušivé objekty a prvky: dominantní stavby zemědělského areálu na okraji sídla narušující obraz sídla, scelené bloky orné půdy, elektrické vedení vysokého napětí narušující krajinný rámec
- Pozitivní hodnota krajinného rámce: údolí Střítěžského a Bukovského potoka, údolní nivy doprovázené loukami a břehovými porosty vzrostlé zeleně, údolí Nedvědičky vymezující lesními porosty v okrajích krajinný rámec sídla, údolní niva Nedvědičky doprovázené loukami a lesy, okraje lesů vytváří výrazný horizont, prvky historického členění krajiny - sídlo Střítěž a samostatně stojící osada Nivy, skály a balvany, místy meze a remízky doprovázené zelení, četná malebná zákoutí

Významné objekty, památky

- kaplička Ducha svatého

Ochrana v rámci územního plánování

- v uspořádání krajiny respektovat prostory údolních niv drobných potoků se zelení a loukami a stanovit jejich ochranné pásmo, respektovat dochované prvky historického členění krajiny včetně doprovodné zeleně a zajistit jejich ochranu, zafixovat zastavěné území sídla a zamezit jeho nevhodnému rozvoji, který by změnil stávající venkovský charakter sídla a jeho krajiny
- respektovat a zachovat bez narušení prostorové uspořádání tradičních objektů sídla

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

- zamezit nevhodnému rozvoji, v případě potřeby rozvoje sídla zajistit vypracování regulačního plánu, který klad důraz na zachování dochované historické a krajinářské kvality sídla
- respektovat a zachovat humna se sady v okraji sídla a nezastavovat jejich prostor
- zachovat a respektovat vzrostlou zeleň v sídle na jeho okraji
- zamezit rozšiřování sídla do krajiny, zamezit výstavbě ve volné krajině a v prostorech samot mimo současné stavební parcely
- respektovat přírodě blízký charakter prostorů údolí a mezí nad údolími, zachovat polokulturní trvalé travní plochy
- respektovat nerušené horizonty a okraje lesa a zamezit nevhodné výstavbě výškových objektů v území sídla

Ochrana v rámci působnosti zákona o ochraně přírody a krajiny

- zaregistrovat dochované prvky historického uspořádání krajiny se zelení jako VKP

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

8.71 Sulkovec

rok založení: první písemná zmínka 1459

počet obyvatel: 186 (2010), 207 (2001, Sulkovec+Polom), 146 (2001, pouze Sulkovec)

typ sídla: ves

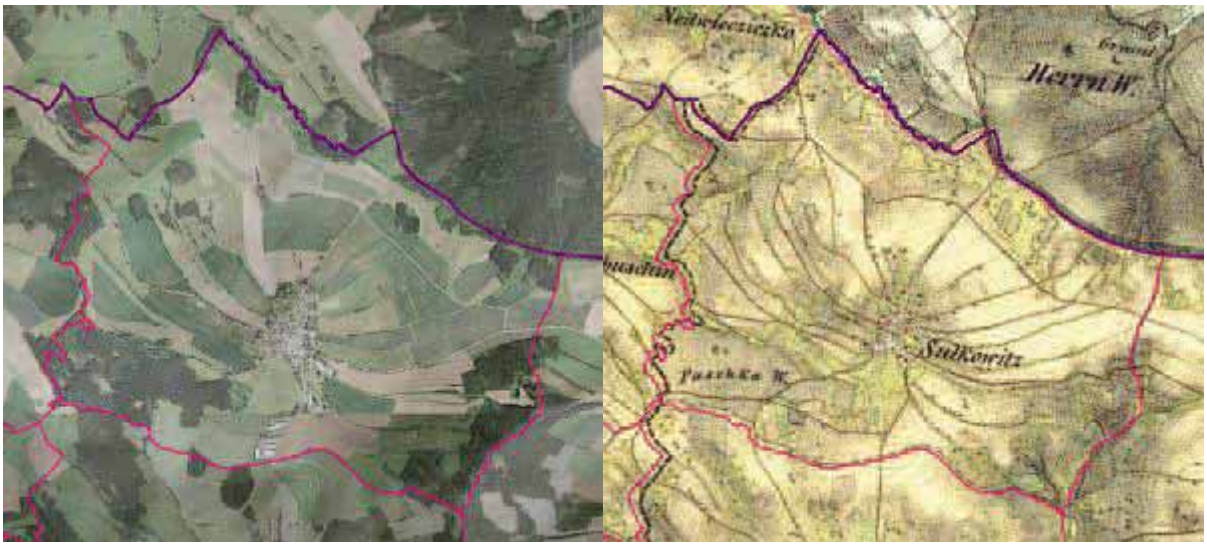

Obraz sídla

- Rušivé objekty a atributy: novostavby bez kontextu k uspořádání a k členění hmot tradičních objektů sídla umístěné v prolukách nebo zahradách a humnech, necitlivé přestavby tradičních usedlostí, patrná zanedbanost některých ploch v sídle a některých objektů sídla, zemědělský areál v okraji sídla s halovými objekty
- Pozitivní hodnota obrazu sídla: dochované objekty tradičních uzavřených dvorů se zastavěným nárožím, tradiční zemědělské usedlosti a chalupy (dřevěnice) v původním prostorovém uspořádání, kostelík sv. Havla, prostor tradiční návsi, humna se sady a loukami, vzrostlá zeleň doprovázející tradiční usedlosti, vzrostlá zeleň v okrajích sídla dotvářející harmonický obraz sídla v krajině

Krajinný rámec

- Rušivé objekty a prvky: dominantní zemědělské budovy na okraji sídla a zemědělský areál jižně od sídla narušující obraz sídla i krajiny, scelené bloky orné půdy, regulace vodního toku
- Pozitivní hodnota krajinného rámce: členitý reliéf utvářející krajinný rámec, prvky historického členění krajiny, místy dobře patrné prostorové uspořádání tradiční plužiny, četné meze a remízky doprovázené vzrostlou zelení, komunikace doprovázené vzrostlou zelení, četné kříže a boží muka, údolí potoka Hrabovec doprovázeného zelení

Významné objekty, památky

- kostel sv. Havla

Ochrana v rámci územního plánování

- respektovat a zachovat dochovanou osnovu původního uspořádání krajiny a respektovat a zachovat prvky dochované historického členění krajiny a zajistit jejich ochranu, zamezit jejich nevhodnému rozvoji, který by změnil stávající venkovský charakter sídla a krajiny
- respektovat a zachovat bez narušení prostorové uspořádání tradičních objektů sídla, taktéž typické prostory kolem jednotlivých usedlostí

- případný velmi extenzivní rozvoj směřovat ke komunikaci k zemědělskému družstvu ve formě čitelné ulicovky, ve které jsou respektovány jednotící prvky (uliční čára, orientace hřebene, uspořádání hmot, poměr zastavěného území vůči nezastavěnému, uspořádání pozemku v okolí a směrem do krajiny apod.), které reflektují na a respektují tradiční objekty sídla
- respektovat a zachovat dochovaná humna se sady v okraji sídla a nezastavovat jejich prostor
- zamezit výstavbě ve volné krajině

Ochrana v rámci působnosti zákona o ochraně přírody a krajiny

- zaregistrovat dochovanou osnovu plužiny sídla a dochované prvky historického uspořádání krajiny se zelení jako VKP

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

8.72 Štěpánov nad Svratkou (zahrnuje samotu Pod Horou)

rok založení: první písemná zmínka 1285

počet obyvatel: 725 (2010), 712 (2001, všechny katastry), 507 (2001, pouze Štěpánov)

typ sídla: ves

Obraz sídla

- Rušivé objekty a atributy: nevhodně situované novostavby bez kontextu do prostoru zahrad a humen a plužiny sídla, v sadech nad sídlem, urbanizované plochy bez přirozené návaznosti na sídlo, nevhodné přestavby tradičních usedlostí, četné chatové kolonie v okolí Svratky a Hodonínky, zanedbané prostory, nákupní centrum bez čitelného vztahu s okolní zástavbou připomínající okraje měst, tovární areál u Olešničky, školní komplex v okraji sídla bez začlenění do krajiny, zanedbaný centrální prostor
- Pozitivní hodnota obrazu sídla: dochované zemědělské usedlosti, chalupy a uzavřené dvory v historické části sídla s výraznou dominantou kostelní věže se zvonicí a kostelem sv. Petra a Pavla, dochované budovy rychty a fary v barokním slohu, městský charakter návsi s náznakem měšťanských domů - upomínka na městečko, sady v zahradách a v okraji sídla, řeka vymezující prostor sídla se zelení, vzrostlá zeleň v sídle doprovázející tradiční usedlosti

Krajinný rámec

- Rušivé objekty a prvky: dominantní stavby průmyslového areálu železáren na jižní hranici katastrálního území narušující obraz sídla, státní komunikace vytvářející výraznou bariéru v krajině, těžební doly ukryté v přilehlých lesích (v současnosti mimo provoz), zapojené porosty mezí směrem ke Kozlovu
- Pozitivní hodnota krajinného rámce: výrazně členitý reliéf a přírodní osa údolí řeky Svratky doprovázené loukami a vzrostlou zelení utváří krajinný rámec, drobné členění ploch v krajině respektující přírodní podmínky, četné prvky historického členění krajiny, dobře patrné prostorové uspořádání tradiční plužiny, četné meze a remízky doprovázené vzrostlou zelení, dominantní okraje lesních porostů navazujících na sídlo, okraje lesů vytváří výrazný horizont, četné skály (známá Vysoká skála), balvany a kamenná pole, četné sady, obytné samoty

Ochrana v rámci územního plánování

- v uspořádání krajiny respektovat pastviny, sečené louky a jejich okolní krajinný prostor, respektovat a zachovat dochované prvky historického uspořádání krajiny, respektovat a zachovat sady v krajině i v okrajích sídla, zajistit ochranu vyhlášených krajinných prvků
- respektovat centrum sídla, prostorové uspořádání tradičních objektů v historickém centru

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

- respektovat charakter návsi s dominantou kostela s věží a měšťanskými domy, jako upomínky na městečko Štěpánov, upravit budovu hostince a volných asfaltových prostorů jako náves či venkovské náměstí,
- zachovávat v centrální části poměr zastavěných ploch vůči plochám nezastavěným
- zamezit další výstavbě ve volné krajině v okolí sídla a fixovat zastavěné prostory a zachovat proluky mezi nimi
- pro další rozvoj sídla zpracovat dostatečný urbanistický rozbor a směřovat rozvoj do pohledově neutrálních lokalit s ohledem na charakter krajinného rámce s respektováním dochovaných kulturních a přírodních hodnot v centru sídla i v okolní krajině
- respektovat podíl zeleně v sídle a její druhové autochotnní složení
- případný rozvoj směřovat k citlivému doplnění formací nových domů v okraji sídla k hlavní komunikaci ke stávajícím novodobým formacím, zamezit však dalším rozšiřování zástavby do krajiny a do prostorů se sady a pohledově exponovaných míst
- respektovat vnitřní interiér návsi a orientaci jednotlivých usedlostí
- respektovat a zachovat sady a louky v okraji sídla a nezastavovat jejich prostor
- respektovat břehové porosty a přírodní koryto řeky Svratky

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

8.73 Švařec (zahrnuje osady Záskalí, Újezd)

rok založení: první písemná zmínka 1346 (1335)

počet obyvatel: 70 (2001)

typ sídla: ves

Obraz sídla

- Rušivé objekty a atributy: objemově naddimenzovaný areál úpravny vody, nevhodně upravené fasády a detailní prvky tradičních usedlostí, zanedbanost některých objektů, neuspořádané novostavby a dostavby bez kontextu v Záskalí
- Pozitivní hodnota obrazu sídla: dochované objekty zemědělských usedlostí dvorů a chalup v původním prostorovém uspořádání v nejstarší části sídla, dochovaný historický objekt kryté lávky, sady a zahrady s ovocnými stromy v humnech na okrajích sídla, sady ve stráních nad Záskalským potokem, retenční nádrže s břehovými porosty

Krajinný rámec

- Rušivé objekty a prvky: výraznou dominantou jsou stavby areálu Vírského oblastního vodovodu a úpravny vody na okraji sídla narušující obraz sídla i krajiny, rekreační chaty v území, nepřehledná zastavěnost prostoru
- Pozitivní hodnota krajinného rámce: přírodní osa údolí meandrujícího toku řeky Svratky doprovázené loukami a vzrostlou zelení a členitý reliéf utváří krajinný rámec, charakteristické uspořádání zástavby rozmístěné v údolí řeky Svratky, Záskalského a Brťovského potoka, meze a remízky doprovázené vzrostlou zelení, dominantní okraje lesních porostů navazujících na sídlo, okraje lesů vytváří výrazný horizont, četné skály, balvany a kamenná pole, pozůstatky po těžbě rud v podobě odvalů a štol v lesích

Významné objekty, památky

- kaple Nejsvětější Trojice
- historicky cenný krytý dřevěný most

Ochrana v rámci územního plánování

- v uspořádání krajiny respektovat pastviny s jalovcem a jejich okolní prostor, respektovat a zachovat dochované prvky historického uspořádání krajiny, respektovat a zachovat sady v krajině i v okrajích sídla, respektovat a zachovat louky v údolí, zajistit ochranu vyhlášených krajinných prvků
- respektovat a zachovat prostorové uspořádání tradičních objektů v nejstarších částech sídla

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

- zamezit výstavbě ve volné krajině v okolí sídla a zamezit rozšiřování sídla do krajiny
- respektovat a zachovat nerušený venkovský prostor kaple Nejsvětější Trojice a prostor zakrytého mostu přes řeku Svratku
- respektovat podíl zeleně v sídle a její druhové autochotnní složení a přirozenou návaznost na volnou krajinu
- případný rozvoj směřovat k citlivému doplnění ulicové formace v Záskalí podél hlavní komunikace, avšak ne na stranu k řece, zamezit však dalším rozšiřování zástavby do krajiny
- respektovat jednotnou orientaci jednotlivých usedlostí v jednotlivých částech a převažující uspořádání hmot v dané části
- respektovat a zachovat sady a louky v okraji sídla a nezastavovat jejich prostor
- respektovat zeleň sledující drobné potoky procházející sídlem a řeku Svratku

Areál úpravny pitné vody nad Švařcem

Krytá lávka most ve Švařci

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

8.74 Ubušínek

rok založení: první písemná zmínka 1390

počet obyvatel: 88 (2010), 100 (2001)

typ sídla: ves

Obraz sídla

- Rušivé objekty a atributy: novostavby bez kontextu k uspořádání a k členění hmot tradičních objektů sídla umístěné v prostoru humen a v okrajích sídla, necitlivé přestavby tradičních usedlostí, patrná zanedbanost některých ploch v sídle a některých objektů sídla, zemědělský areál v okraji sídla s halovými objekty, halový objekt v okraji sídla bílé barvy
- Pozitivní hodnota obrazu sídla: dochované objekty tradičních uzavřených dvorů se zastavěným nárožím, tradiční zemědělské usedlosti a chalupy (dřevěnice) v původním prostorovém uspořádání, humna se sady a loukami, vzrostlá zeleň doprovázející tradiční usedlosti, vzrostlá zeleň v okrajích sídla dotvářející harmonický obraz sídla v krajině, drobné rybníčky v okraji sídla se zelení

Krajinný rámec

- Rušivé objekty a prvky: dominantní stavby zemědělského areálu na okraji sídla narušující obraz sídla, scelené bloky orné půdy v severní části, místy nová zástavba přecházející do krajiny bez začlenění
- Pozitivní hodnota krajinného rámce: mělké údolí potoka Hrabovec doprovázené vzrostlou zelení a loukami, četné drobné lesy, meze a remízky doprovázené zelení, drobné rybníčky, komunikace doprovázené vzrostlou zelení

Významné objekty, památky

- historické jádro obce je vesnickou památkovou zónou

Ochrana v rámci územního plánování

- v uspořádání krajiny respektovat prostory údolní nivy Hrabovce se zelení a loukami a stanovit její ochranné pásmo, respektovat prvky dochované historického členění krajiny včetně doprovodné zeleně a zajistit jejich ochranu, zafixovat zastavěné území sídla a zamezit jeho nevhodnému rozvoji, který by změnil stávající venkovský charakter prostoru i sídla
- respektovat a zachovat bez narušení prostorové uspořádání tradičních objektů sídla, taktéž respektovat a zachovat uspořádání rozptýlené zástavby a typické prostory kolem jednotlivých usedlostí

- zamezit nevhodnému rozvoji, v případě potřeby rozvoje sídla zajistit vypracování regulačního plánu, který klad důraz na zachování dochované historické a krajinářské kvality sídla
- zamezit rozšiřování sídla do krajiny, zamezit výstavbě ve volné krajině a v prostorech samot mimo současné stavební parcely
- respektovat přírodě blízký charakter prostorů údolí a mezí nad údolími, zachovat polokulturní trvalé travní plochy

Ochrana v rámci působnosti zákona o ochraně přírody a krajiny

- zaregistrovat dochované prvky historického uspořádání krajiny se zelení jako VKP

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

8.75 Ujčov

rok založení: první písemná zmínka 1360

počet obyvatel: 494 (2010), 488 (2001, všechny katastry), 243 (2001, pouze Ujčov)

typ sídla: ves (původně osada, rozvolněná uliční zástavba a samoty)

Obraz sídla

- Rušivé objekty a atributy: četné dostavby bez kontextu, halové objekty výrobních areálů a samostatných provozů, nečitelná struktura sídla, kontrast obrazu kaple na pozadí objektů výrobního provozu, zanedbané prostory, objekty pstruhařství, bilboard v sídle, řada přestaveb tradičních objektů, místy neudržované objekty, poničený prostor původního dvora Bořínov zemědělským areálem s halovými objekty bez začlenění do krajiny, zemědělský areál s halovými objekty v prostoru humen mezi sady bez začlenění do krajiny
- Pozitivní hodnota obrazu sídla: dochované zemědělské usedlosti v kompaktní zástavbě, dochované partie rozvolněné uliční zástavby, humna se sady v okraji sídla, dochovaná tradiční stavba pilířové stodoly, zvonička, dochovaný prostor samoty se třemi usedlostmi severovýchodně nad Bořínovem

Krajinný rámec

- Rušivé objekty a prvky: dominantní stavby dvou zemědělských a jednoho průmyslového areálu narušující obraz sídla, místy scelené bloky orné půdy, pozůstatky po těžbě mramoru, nadzemní elektrické vedení procházející krajinným rámcem sídla 110kV, areál těžby grafitové hlíny s halovými objekty
- Pozitivní hodnota krajinného rámce: přírodní osa široké údolní nivy řeky Svratky doprovázené loukami a vzrostlou zelení a členitý reliéf utvářejí krajinný rámec, místy dochované prvky historického členění krajiny (meze a remízky) doprovázené vzrostlou zelení, patrná historicky daná existence jednotlivých částí sídla Ujčov, Kasany a Bořínov, lesy vymetzující krajinný rámec sídla, a vytvářející výrazný horizont, komunikace doprovázené vzrostlou zelení, hojné sady v okolí sídla, místy skály a balvany v lesích a v krajině, obydlené samoty s charakteristickými prostory zahrad, polí a sadů s typickými usedlostmi

Ochrana v rámci územního plánování

- v uspořádání krajiny respektovat prostory s dochovanými prvky historického uspořádání krajiny
- nezastavovat volnou krajinu
- zachovat a respektovat dochovaný prostor samoty se třemi usedlostmi severovýchodně nad Bořínovem a zabránit jeho zastavění

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

- rozvoj sídla směřovat k hlavní komunikaci formou uliční zástavby
- respektovat převažující podlažnost a podélnou orientaci objektů v uliční formaci
- zamezit znehodnocení objektů dochovaných usedlostí a architektonicky cenných památek (pilířová stodola) a jejich prostorů
- zabránit výstavbě výškových staveb v prostoru krajinného rámce i v sídle

Dochovaná tradiční stavba pilířové stodoly v Ujčově

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

8.76 Unčín

rok založení: první písemná zmínka 1379

počet obyvatel: 204 (2010), 191 (2001)

typ sídla: ves, původně rozptýlená zástavba zemědělských dvorů, později zahuštěná v uliční formace

Obraz sídla

- Rušivé objekty a atributy: četné novostavby bez kontextu k původnímu uspořádání, necitlivé přestavby tradičních usedlostí, výrobní provoz pily a zemědělské družstvo,
- Pozitivní hodnota obrazu sídla: dochované zemědělské dvory v tradičním uspořádáním, vzrostlá zeleň v okrajích sídla a doprovázející tradiční usedlosti, řeka procházející sídlem v přírodním korytě doprovázená loukami

Krajinný rámec

- Rušivé objekty a prvky: rekreační chaty v okrajích lesních porostů a nad řekou mírně potlačují přírodní charakter prostorů
- Pozitivní hodnota krajinného rámce: pestré členění krajiny na drobné plochy vytvářející drobné měřítko krajiny a harmonické vztahy v krajině, zalesněná návrší drobnými lesíky s listnátými dřevinami a členitými okraji, dochované četné úvozové cesty doprovázené vzrostlou zelení vytvářející hranice drobných prostorů a zelené linie v krajině, členité okraje lesů a četné lesíky s vyšším podílem listnatých dřevin, místy dochované historické prvky historického členění krajiny (úvozové cesty, remízky, meze, kamenice), komunikace vedené v historické stopě a drobném měřítku, nerušený horizont

Ochrana v rámci územního plánování

- respektovat tradiční usedlosti a jejich prostor v sídle
- případný rozvoj směřovat do proluk a zejména v nižších partiích sídla
- zamezit dalšímu protahování zástavby v uličním uspořádání podél cesty do Benátek, zejména zabránit jejímu uplatnění v obrazu sídla v krajině
- zamezit výstavbě ve volné krajině či v okrajích sídla, odkud se bude pohledově významněji projevovat v obrazu údolí
- zachovat prvky historického členění krajiny a jejich doprovodnou zeleň (zejména kamenice, meze, remízky, úvozy) a jejich charakter
- respektovat přírodě blízký charakter prostoru údolní nivy řeky Svratky
- zamezit výstavbě v zátopové zóně řeky

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

8.77 Velké Janovice

rok založení: první písemná zmínka 1364

počet obyvatel: 126 (2010), 129 (2001)

typ sídla: ves

Obraz sídla

- Rušivé objekty a atributy: dostavby a novostavby bez kontextu v okraji sídla v humnech a zahradách, necitlivé přestavby tradičních usedlostí, zanedbanost, na mnoha místech zaniklá humna díky dostavbám, neuspořádaný zastavěný prostor návsi, regulovaný tok
- Pozitivní hodnota obrazu sídla: zasazení do údolí Janovického potoka, dochované historické objekty tradičních usedlostí a uzavřených zemědělských dvorů v původním prostorovém uspořádání, kaplička Panny Marie Lurdské, dochovaná řada franských dvorů na pravém břehu potoka, dochované zahrady v okolí tradičních usedlostí a dochovaná humna s ovocnými stromy, sady v okraji sídla, návesní rybník se zelení, zeleň doprovázející tradiční usedlosti

Krajinný rámec

- Rušivé objekty a prvky: dominantní stavby zemědělského areálu na okraji sídla narušující obraz sídla, scelené bloky orné půdy, soubor rekreačních objektů v krajině
- Pozitivní hodnota krajinného rámce: členitý reliéf a údolní niva Janovického potoka doprovázená loukami a vzrostlou zelení utvářejí rámec krajiny, prvky historického členění krajiny, místy patrné prostorové uspořádání tradiční plužiny, četné meze, remízky a úvozové cesty doprovázené vzrostlou zelení

Významné objekty, památky

- kaplička Panny Marie Lurdské, dochované franské dvory na pravém břehu

Ochrana v rámci územního plánování

- zamezit výstavbě v krajinném rámci sídla
- v uspořádání krajiny respektovat zachovat prvky historického členění krajiny, respektovat a chránit zeleň doprovázející meze, úvozové cesty, kamenice a remízky, podpořit výsadbu břehových porostů a revitalizaci potoků, respektovat přírodě blízký charakter krajiny v okrajích lesa
- stabilizovat intravilán sídla a zamezit rozvoji sídla do volné krajiny

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

- respektovat a zachovávat tradiční usedlosti a jejich dochované uspořádání i jejich charakter, zamezit dalšímu zastavování zahrad a zbývajících prostorů humen v okraji sídla
- zachovat fragment s franskými dvory v původním uspořádání u členění pozemků, zachovávat jejich charakter i charakter jejich okolí, zamezit novostavbám v celé této části sídla a zamezit jejich nevhodnému přestavění,
- respektovat a zachovat tradiční objekty se zahradami bez výrazně se uplatňujícího oplocení se sady na styku sídla s krajinou
- respektovat prostor návsi, revitalizovat jej, respektovat kapličku a její pohledový prostor
- případný rozvoj extenzivně a citlivě směřovat k příjezdové komunikace směrem ke kravínu formou čitelné uliční formace s rozvolněnou zástavbou, kde objekty respektují orientaci, uliční čáru, čáru zastavitelnosti, členění hmot, podlažnost i poměr zastavěného a nezastavěného prostoru včetně koeficientu zeleně vycházejícího z obrazu sídla, a případná zástavba svým charakterem respektuje obraz tradičních usedlostí a tradiční obraz sídla v krajině
- respektovat a zachovat zeleň v sídle a jeho okrajích, chránit sady v okrajích sídla
- zamezit výstavbě výškových staveb v dominantních prostorech, zejména na vrchy nad údolím Svratky, prostory v okolí Loučného a Panského kopce

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

8.78 Velké Tresné

rok založení: první písemná zmínka 1351

počet obyvatel: 117 (2010), 126 (2001)

typ sídla: ves

Obraz sídla

- Rušivé objekty a atributy: nevhodné úpravy fasád a detailních prvků tradičních usedlostí, místy necitlivé přestavby a dostavby tradičních usedlostí, novostavby bez kontextu v okraji sídla, zemědělský areál v okraji sídla bez začlenění, místy zanedbané objekty, uliční zástavba bez kontextu k sídlu a bez sjednocení
- Pozitivní hodnota obrazu sídla: dochované tradiční zemědělské usedlosti a dvory v původním prostorovém uspořádání, četné sady v okraji sídla, vzrostlá zeleň doprovázející tradiční dvory a okraje sídla, dochovaná humna, malebně udržované objekty tradičních usedlostí

Krajinný rámec

- Rušivé objekty a prvky: dominantní stavby areálu průmyslového závodu jižně od sídla a stavby zemědělského areálu na okraji sídla výrazně narušující obraz sídla v krajině, regulace vodního toku především v prostoru průmyslového závodu jižně od sídla, místy scelené záhumenice do bloků
- Pozitivní hodnota krajinného rámce: přírodní osa údolí místního potoka doprovázeného vzrostlou zelení a členitý reliéf utvářejí krajinný rámec, místy dobře patrné prostorové uspořádání tradiční plužiny, dochované četné meze a remízky doprovázené vzrostlou zelení, okraje lesů vytvářející vymezující horizont

Ochrana v rámci územního plánování

- v uspořádání krajiny respektovat prostory údolní nivy drobných potoků se zelení, rybníčky a loukami a stanovit jejich ochranné pásmo, respektovat dochované prvky historického členění krajiny včetně doprovodné zeleně a zajistit jejich ochranu, zafixovat zastavěné území sídla a zamezit jeho nevhodnému rozvoji, který by změnil stávající venkovský charakter sídla a jeho krajiny
- respektovat a zachovat bez narušení prostorové uspořádání tradičních objektů v historické části sídla
- případný velmi extenzivní rozvoj směřovat ke komunikaci k závodu formou ulicovky, ve které jsou respektovány jednotící prvky (uliční čára, orientace hřebene, uspořádání hmot, poměr zastavěného území vůči nezastavěnému, uspořádání pozemku v okolí a směrem do krajiny apod.), které reflektují na a respektují tradiční objekty sídla

- respektovat a zachovat humna se sady v okraji sídla a nezastavovat jejich prostor
- zachovat a respektovat vzrostlou zeleň v sídle na jeho okraji
- zamezit rozšiřování sídla do krajiny, zamezit výstavbě ve volné krajině a v prostorech samot mimo současné stavební parcely
- respektovat přírodě blízký charakter prostorů údolí a mezí nad údolími, zachovat polokulturní trvalé travní plochy
- respektovat nerušené horizonty a okraje lesa
- začlenit vhodným způsobem zemědělský areál do krajiny i prostoru sídla

Ochrana v rámci působnosti zákona o ochraně přírody a krajiny

- zaregistrovat dochované prvky historického uspořádání krajiny se zelení jako VKP

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

8.79 Veselí u Dalečína

rok založení: první písemná zmínka 1349

počet obyvatel: 102 (2001)

typ sídla: ves

Obraz sídla

- Rušivé objekty a atributy: místy necitlivé přestavby tradičních usedlostí, značná zanedbanost některých dvorů, zanedbaná místa v sídle a v okrajích
- Pozitivní hodnota obrazu sídla: převaha dochovaných objektů tradičních usedlostí v původním prostorovém uspořádání se zahradami, mohutné uzavřené dvory v tradičním pojetí členění hmot i pozenmků a prostorovém uspořádání, sady a doprovodem věkovitých dřevin, toleranční evangelický kostel v barokním slohu,

Krajinný rámec

- Rušivé objekty a prvky: dominantní stavby zemědělského areálu na okraji sídla narušující obraz sídla, translatační stanoce mobilního operátora v dominantním prostoru kopce Na Jedli
- Pozitivní hodnota krajinného rámce: drobné členění ploch v krajině respektující přírodní podmínky, výrazně členitý reliéf utvářející krajinný rámec, podélná orientaci prvků v krajině podél údolní osy místního potoka vlévajícího se do vodní nádrže Vír, která se nachází na hranici katastrálního území, četné prvky historického členění krajiny, dobře patrné prostorové uspořádání tradiční plužiny, četné drobné lesy, četné meze a remízky doprovázené vzrostlou zelení, úvozové cesty, drobné rybníčky, skály

Významné objekty, památky

- toleranční evangelický kostel

Ochrana v rámci územního plánování

- v uspořádání krajiny respektovat prostory údolní nivy Veselského potoka se zelení a loukami a stanovit ochranné pásmo, respektovat dochované prvky historického členění krajiny včetně doprovodné zeleně a zajistit jejich ochranu, zafixovat zastavěné území sídla a zamezit jeho nevhodnému rozvoji, který by změnil stávající venkovský charakter sídla a jeho krajiny
- respektovat a zachovat bez narušení prostorové uspořádání tradičních objektů sídla

- zamezit nevhodnému rozvoji, v případě potřeby rozvoje sídla zajistit vypracování regulačního plánu, který klad důraz na zachování dochované historické a krajinářské kvality sídla
- respektovat a zachovat humna se sady v okraji sídla a nezastavovat jejich prostor
- zachovat a respektovat vzrostlou zeleň v sídle na jeho okraji
- zamezit rozšiřování sídla do krajiny, zamezit výstavbě ve volné krajině a v prostorech samot mimo současné stavební parcely
- respektovat přírodě blízký charakter prostorů údolí a mezí nad údolími, zachovat polokulturní trvalé travní plochy
- respektovat nerušené horizonty a okraje lesa

Ochrana v rámci působnosti zákona o ochraně přírody a krajiny

- zaregistrovat dochované prvky historického uspořádání krajiny se zelení jako VKP

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

8.80 Věstín

rok založení: první písemná zmínka 1349

počet obyvatel: 160 (2010), 188 (2001, Věstín+Bolešín+Věstínek), 54 (2001, pouze Věstín)

typ sídla: ves

Obraz sídla

- Rušivé objekty a atributy: nevhodné úpravy fasád a detailních prvků tradičních usedlostí, místy necitlivé přestavby a dostavby tradičních usedlostí, několik novostaveb bez kontextu v okraji sídla v humnech, místy zanedbané objekty
- Pozitivní hodnota obrazu sídla: dochované tradiční zemědělské usedlosti a dvory v původním prostorovém uspořádání, sady v zahradách a prolukách a v okraji sídla, vzrostlá zeleň doprovázející tradiční dvory a okraje sídla, dochovaná humna, dřevěnice a typické stodoly

Krajinný rámec

- Rušivé objekty a prvky: dominantní stavby dvou zemědělských areálů severovýchodně od sídla výrazně narušující obraz sídla v krajině, obytná zástavba bez kontextu u zemědělských areálů, neuspořádaná oddělená zástavba v údolí Rovečenského potoka
- Pozitivní hodnota krajinného rámce: přírodní osa údolí Rovečenského potoka tekoucího na hranici katastrálního území a členitý reliéf utvářejí krajinný rámec, četné meze, remízky a úvozové cesty doprovázené vzrostlou zelení, dominantní okraje navazujících lesních porostů navazujících na sídlo, komunikace doprovázené vzrostlou zelení, četné balvany a místy skály

Významné objekty, památky

- kulturní památky venkovská usedlost č.p.1 a roubené stavení č.p.7

Ochrana v rámci územního plánování

- v uspořádání krajiny respektovat prostory údolní nivy drobných potoků se zelení a loukami a stanovit jejich ochranné pásmo, respektovat dochované prvky historického členění krajiny včetně doprovodné zeleně a zajistit jejich ochranu, zafixovat zastavěné území sídla a zamezit jeho nevhodnému rozvoji, který by změnil stávající venkovský charakter sídla a jeho krajiny
- respektovat a zachovat bez narušení prostorové uspořádání tradičních objektů sídla
- případný velmi extenzivní rozvoj směřovat k příjezdové komunikaci (ze silnice č. 388) ve formě ulicovky, ve které jsou respektovány jednotící prvky (uliční čára, orientace hřebene, uspořádání hmot,

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

poměr zastavěného území vůči nezastavěnému, uspořádání pozemku v okolí a směrem do krajiny apod.), které reflektují na a respektují tradiční objekty sídla

- zamezit nevhodnému rozvoji, v případě potřeby rozvoje sídla zajistit vypracování regulačního plánu, který klad důraz na zachování dochované historické a krajinářské kvality sídla
- respektovat a zachovat humna se sady v okraji sídla a nezastavovat jejich prostor
- zachovat a respektovat vzrostlou zeleň v sídle na jeho okraji
- zamezit rozšiřování sídla do krajiny, zamezit výstavbě ve volné krajině a v prostorech samot mimo současné stavební parcely
- respektovat přírodě blízký charakter prostorů údolí a mezí nad údolími, zachovat polokulturní trvalé travní plochy
- respektovat nerušené horizonty a okraje lesa

Ochrana v rámci působnosti zákona o ochraně přírody a krajiny

- zaregistrovat dochované prvky historického uspořádání krajiny se zelení jako VKP

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

8.81 Věstínek

rok založení: první písemná zmínka 1378

počet obyvatel: 49 (2001)

typ sídla: ves

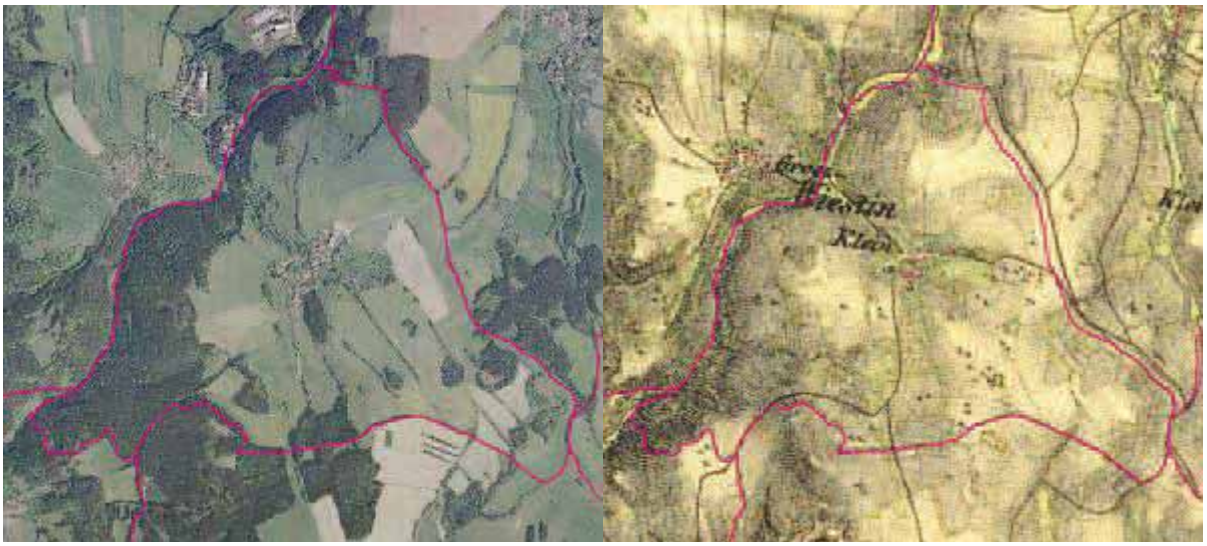

Obraz sídla

- Rušivé objekty a atributy: místy nevhodné úpravy fasád a detailních prvků tradičních usedlostí, místy necitlivé přestavby tradičních usedlostí, novostavba bez kontextu v okraji sídla, zanedbané plochy v okraji sídla bez začlenění
- Pozitivní hodnota obrazu sídla: dochované tradiční zemědělské usedlosti a dvory v původním prostorovém uspořádání, dřevěnice, četné sady v zahradách a na okraji sídla, vzrostlá zeleň doprovázející tradiční dvory a okraje sídla, lesíky v okraji sídla, dochovaná humna

Krajinný rámec

- Rušivé objekty a prvky: místy scelené bloky orné půdy
- Pozitivní hodnota krajinného rámce: údolí Rovečenského potoka tekoucího na hranici katastrálního území vytvářející přírodní osu krajiny, členitý reliéf utvářející krajinný rámec, drobné lesíky a členité okraje lesních porostů, meze a remízky doprovázené vzrostlou zelení vycházející ze sídla, četné balvany v okolí Rovečenského potoka, četné pohledově oddělené malebné kouty

Ochrana v rámci územního plánování

- v uspořádání krajiny respektovat prostory údolní nivy a strání Rovečenského potoka se zelení a loukami a stanovit jeho ochranu, respektovat dochované prvky historického členění krajiny včetně doprovodné zeleně a zajistit jejich ochranu, zafixovat zastavěné území sídla a zamezit jeho nevhodnému rozvoji, který by změnil stávající venkovský charakter sídla a jeho krajiny
- respektovat a zachovat bez narušení prostorové uspořádání tradičních objektů sídla a zamezit další zástavbě bez kontextu v zahradách a humnech
- případný velmi extenzivní rozvoj směřovat k příjezdové komunikaci formou jednostranné uliční zástavby k zemědělskému areálu, kde jsou respektovány jednotící prvky (uliční čára, orientace hřebene, uspořádání hmot, poměr zastavěného území vůči nezastavěnému, uspořádání pozemku v okolí a směrem do krajiny apod.), které reflektují na a respektují tradiční objekty sídla
- respektovat a zachovat humna se sady v okraji sídla a nezastavovat jejich prostor
- zachovat a respektovat vzrostlou zeleň v sídle na jeho okraji

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

- zamezit rozšiřování sídla do krajiny, zamezit výstavbě ve volné krajině a v prostorech samot mimo současné stavební parcely, zamezit další zástavbě v údolí Rovečenského potoka
- respektovat přírodě blízký charakter prostorů údolí a mezí nad údolími, zachovat polokulturní trvalé travní plochy
- respektovat nerušené horizonty a okraje lesa

Ochrana v rámci působnosti zákona o ochraně přírody a krajiny

- zaregistrovat dochované prvky historického uspořádání krajiny se zelení a prostory se solitérní zelení jako VKP

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

8.82 Věchnov

rok založení: první písemná zmínka 1325

počet obyvatel: 332 (2010), 310 (2001)

typ sídla: ves

Obraz sídla

- Rušivé objekty a atributy: četné novostavby městských rodinných domků a pozdějších "katalogových domů" nerespektující původní prostorové uspořádání sídla umisťované do prostorů přirozených proluk a humen, okrajů sídla podél nové komunikace, kontrast rytmu a uspořádání tradiční zástavby zemědělských usedlostí vůči odlišnému uspořádání a prostorovému členění nové zástavby, zemědělský areál s halovými objekty v okraji sídla s místy se zanedbanými prostory, četné přestavby tradičních objektů sídla měnící jejich typický ráz
- Pozitivní hodnota obrazu sídla: dochované historické objekty zemědělských usedlostí, dvorů a chalup v původním uspořádání, návesní prostor s rybníkem s přírodními břehy a kaplí, vzrostlá zeleň doprovázející tradiční usedlosti, četné fragmenty humen se zahradami a četnými ovocnými sady, místy fragmenty mezí a úvozových cest vycházející ze sídla

Krajinný rámec

- Rušivé objekty a prvky: rozsáhlé scelené bloky orné půdy, dominanty budov zemědělského areálu a fotovoltaická elektrárna na okraji sídla narušující obraz sídla, místy nová zástavba přecházející do krajiny bez začlenění, prostor řízené skládky komunálního odpadu
- Pozitivní hodnota krajinného rámce: dobře patrná osnova záhumenic s četnými dochovanými prvky historického členění krajiny, údolí Věchnovského potoka doprovázené loukami a drobné rybníčky, četné drobné lesíky s členitými okraji a meze a remízky doprovázené vzrostlou zelení, na okrajích lesních porostů obytné samoty, místní komunikace doprovázená stromořadím ovocných stromů

Významné objekty, památky

- kaple sv. Antonína na návsi

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

Ochrana v rámci územního plánování

- respektovat charakter dochovaných zemědělských usedlostí a jejich tradiční prostor i prostorové uspořádání, respektovat a zachovat dochované prostory humen se sady
- zamezit rozvoji sídla do volné krajiny (např. formou pravoúhlého nasedání komunikace s uliční zástavbou, "kobrecová zástavba apod.) a případný rozvoj extenzivně směřovat podél komunikace do Bystřice n.P. v krátké uliční frontě s dodržením poměru zastavěných a nezastavěných ploch typického pro sídlo, dbát na začlenění okrajů sídla do krajiny, zamezit dostavbě dochovaných zahrad a humen v okrajích sídla
- v uspořádání krajiny respektovat charakter a osnovu plužiny sídla a dochované prvky historického uspořádání sídla a zamezit jejich zastavování či narušení jednotlivých záhumenic, respektovat pestřejší mozaiku luk, polí a lesů v krajině
- respektovat poměr zastavěných prostorů vůči nezastavěným, převažující podlažnost, barevnost střech a podélnou orientaci ke komunikaci
- respektovat obraz sídla v krajině, začlenit prostor skládky vhodným způsobem do krajiny
- respektovat prostor návsi s kaplí a zachovat jeho venkovský ráz, respektovat přírodní charakter břehů návesního rybníka

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

8.83 Věžná na Moravě

rok založení: první písemná zmínka 1376

počet obyvatel: 209 (2010), 206 (2001, Věžná+Jabloňov+Pernštejnské Janovice), 166 (2001, pouze Věžná)

typ sídla: ves, (pravděodpobně lesní lánová)

Obraz sídla

- Rušivé objekty a atributy: zástavba bez kontextu v okrajích sídla v zahradách nerespektující jeho původní uspořádání, četné přestavby a dostavby tradičních usedlostí v historické části sídla znehodnocující nevhodnou formou zpracování, členěním hmot, orientací jeho vnitřní obraz a uspořádání, zemědělský areál s halovými objekty v okraji sídla mírně narušující obraz sídla v krajině, nečitelný nevhodně zastavěný návesní prostor, regulace potoka
- Pozitivní hodnota obrazu sídla: potok procházející sídlem místy doprovázený loukami a břehovými porosty, areál původně gotického kostela sv. Martina ze 14. stol. poději přestavěného koncem 16. stol. s chrámovým okrskem dominující sídlu a okolní krajině, zejména navazujícímu prostoru bez pohledového narušení, dochovaná humna se sady vytvářející přirozený přechod sídla do jeho krajinného rámce, dochované tradiční zemědělské usedlosti a chalupy v původním prostorovém uspořádání se zahradami doprovázené vzrostlými věkovitými dřevinami, četné sady v sídle i okrajích, vzrostlá zeleň uzavírající obraz sídla

Krajinný rámec

- Rušivé objekty a prvky: dominantní budovy zemědělského areálu na okraji sídla narušující obraz sídla, scelené bloky orné půdy v jihovýchodní části krajinného rámce nerespektující původní prostorové uspořádání krajiny a měřítko jednotlivých ploch
- Pozitivní hodnota krajinného rámce: pestrý členitý reliéf utvářejí krajinný rámec, malebné údolí Nedvědičky procházející jižní částí krajinného rámce, drobná paralelně položená údolí přítoků Nedvědičky potoků Věžná a Janovický, bohatě doprovázených vzrostlou zelení, která v krajině vytváří pás zeleně, hojné prvky historického uspořádání krajiny vytvářející drobné členění harmonické kulturní krajiny, četné meze, kamenné snosy a remízky doprovázené vzrostlou zelení, lesní porosty s členitými okraji, dobře patrný soulad zástavby, využití území s přírodními podmínkami, v krajinném rámci se nerušeně uplatňující kulturní dominanta starobylého kostela

Významné objekty, památky

- kostel sv. Martina s chrámovým okrskem

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

Ochrana v rámci územního plánování

- zamezit zastavování krajiny, zafixovat stávající zastavěné území s možností rozvoje uvnitř mimo historickou část sídla
- zamezit zastavění proluk v historické části sídla
- případný stavební rozvoj sídla směřovat do logicky a čitelně uspořádané uliční formace k příjezdové komunikaci a k hlavní silnici, avšak respektovat obraz sídla v krajině a respektovat reliéf i ostatní přírodní podmínky a výskyt přírodě blízkých či přírodních stanovišť
- zamezit stavebnímu rozvoji sídla mimo komunikace do volné krajiny či prostorů zahrad a humen
- respektovat volný krajinný prostor kulturní dominanty kostela nad sídlem se zahradami, sady a drobnými poli a zamezit jeho zastavění
- respektovat charakter zástavby jednotlivých částí sídla zamezit výstavbě vymykající se okolní obytné zástavbě měřítkem, uspořádáním objektů a členěním hmot
- při výstavbě i rekonstrukcích respektovat charakter tradičních historickýách objektů sídla a jejich typické související prostory i prostorové uspořádání
- respektovat dochovaná humna i zahrady v okrajích sídla a zamezit jejich zastavění
- v uspořádání krajiny respektovat charakter a osnovu plužiny sídla a dochované prvky historického uspořádání sídla, vzrostlou zeleň a přírodní charakter údolí

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

8.84 Vír

rok založení: první písemná zmínka 1364(1047)

počet obyvatel: 732 (2010), 759 (2001, Vír+Hrdá Ves), 599 (2001, pouze Vír)

typ sídla: ves

Obraz sídla

- Rušivé objekty a atributy: četné chaty v okrajích sídla a navazujícím krajinném rámci v návaznosti na sídlo, značná přestavěnost a velké množství dostaveb v údolní části sídla bez kontextu, objemově odlišné stavby bývalého zařízení staveniště údolní nádrže Vír, neuspořádádané prostory, kontrast dochovaných míst s venkovskou zástavbou a zástavbou městského charakteru, neuspořádané plochy, znedbané objekty, regulace řeky potlačující její přírodní charakter, kontrastní zahrada s antickou výzdobou
- Pozitivní hodnota obrazu sídla: dochované objekty tradičních usedlostí, chalup, mlýnů v původním prostorovém uspořádání, dřevěnice, malebná zákoutí v tradiční zástavbě, řeka a její břehy

Krajinný rámec

- Rušivé objekty a prvky: stavby průmyslových areálů na SZ okraji sídla, hráz vodní nádrže Vír I a obslužné budovy v bezprostředním okolí tvoří výrazné dominanty narušující obraz sídla, četné chaty v krajině bez kontextu
- Pozitivní hodnota krajinného rámce: výrazně členitý reliéf utvářející krajinný rámec s přírodní osou údolí řeky Svratky a vodní nádrže Vír a vodní nádrže Vír I, drobné členění ploch a podélná orientace prvků v krajině respektující přírodní podmínky, charakteristické uspořádání zástavby i prvků respektující tok řeky Svratky a Rovečenského potoka v nichž je situováno sídlo, dominantní okraje navazujících lesních porostů, okraje lesů vytváří výrazný horizont, četné skály, balvany a kamenná pole, PR Vírská skalka

Významné objekty, památky

- hrad Pyšolec - zřícenina
- vodní nádrž Vír I., II.

Ochrana v rámci územního plánování

- v uspořádání krajiny respektovat pastviny a louky v krajině sídla, nerušené členité okraje lesů, přírodní prvky a nerušené horizonty, respektovat a zachovat dochované prvky historického uspořádání krajiny,

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

respektovat a zachovat sady v krajině i v okrajích sídla, respektovat prostor obory, zajistit ochranu vyhlášených krajinných prvků

- respektovat prostorové uspořádání tradičních objektů v historické části sídla, respektovat historické objekty a jejich prostor a zachovat jej, respektovat prostorové uspořádání a sjednocující prvky v jednotlivých částech sídla
- zamezit výstavbě ve volné krajině v okolí sídla a zafixovat zastavěné území
- zvelebit a respektovat prostor v okolí kaple
- respektovat podíl zeleně v sídle a její druhové autochotnní složení, sad v okraji sídla i v sídle
- případný rozvoj směřovat k citlivému doplnění formací nových domů v okraji sídla, zamezit však dalším rozšiřování zástavby do krajiny podél stávajících příjezdových komunikací
- respektovat vnitřní interiér návsi a orientaci jednotlivých usedlostí
- respektovat a zachovat sady a louky v okraji sídla a nezastavovat jejich prostor
- respektovat zeleň sledující řeku Svratku, respektovat její přírodní charakter

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

8.85 Vítochov

rok založení: první písemná zmínka 1297

počet obyvatel: 138 (2001)

typ sídla: ves

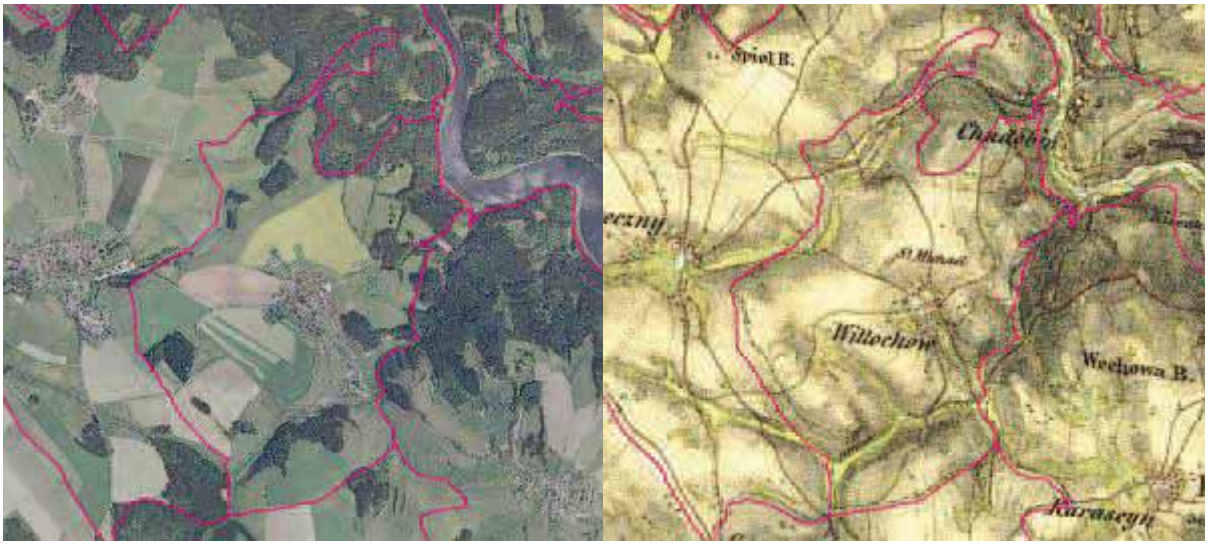

Obraz sídla

- Rušivé objekty a atributy: novostavby uvnitř původní návsi, několik novostaveb městských rodinných domů v zahradách v okraji sídla nerespektujících původní uspořádání sídla, místy necitlivé přestavby tradičních objektů
- Pozitivní hodnota obrazu sídla: dochované historické objekty zemědělských usedlostí, dvorů a chalup v čitelném původním uspořádání, drobný rybníček s přírodními břehy, vzrostlá zeleň doprovázející tradiční usedlosti, místy dochovaná humna se zahradami a četnými sady ovocných dřevin, místy fragmenty mezí a úvozových cest vycházející ze sídla, sady v jihovýchodním okraji sídla

Krajinný rámec

- Rušivé objekty a prvky: scelené bloky orné půdy nad vsí, hřbitov bez začlenění do krajiny
- Pozitivní hodnota krajinného rámce: dochované prvky historického členění krajiny (meze, úvozové cesty, remízky, kamenice) směrem k údolí Svratky doprovázené vzrostlou zelení, zeleň v okrajích sídla s četnými ovocnými sady, romantický prostor dominanty gotického kostela sv. Michaela s chrámovým okrskem a alejí ze vsi

Významné objekty, památky

- poutní hřbitovní kostel sv. Michaela ze 13. století

Ochrana v rámci územního plánování

- respektovat charakter dochovaných zemědělských usedlostí a jejich tradiční prostor i prostorové uspořádání, respektovat a zachovat dochované prostory humen se sady
- zamezit rozvoji sídla do volné krajiny (např. formou pravoúhlého nasedání komunikace s uliční zástavbou, “kobrecová zástavba apod.) a případný rozvoj extenzivně směřovat podél komunikace do Ždánice v krátké uliční frontě s dodržením poměru zastavěných a

nezastavěných ploch typického pro sídlo, dbát na začlenění okrajů sídla do krajiny, zamezit dostavbě dochovaných zahrad a humen v okrajích sídla

- v uspořádání krajiny respektovat charakter a osnovu plužiny sídla a dochované prvky historického uspořádání sídla a zamezit jejich zastavování či narušení jednotlivých záhumenic, respektovat pestřejší mozaiku luk, polí a lesů v krajině
- respektovat poměr zastavěných prostorů vůči nezastavěným, převažující podlažnost, barevnost střech a orientaci ke komunikaci
- respektovat obraz sídla v krajině
- respektovat přírodní charakter břehů rybníka v sídle
- respektovat prostor a pohledové osy na dominantu kostela sv. Michaela nad vsí

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

8.86 Vojetín u Rozsoch

rok založení: první písemná zmínka 1349

počet obyvatel: 23 (2001)

typ sídla: ves

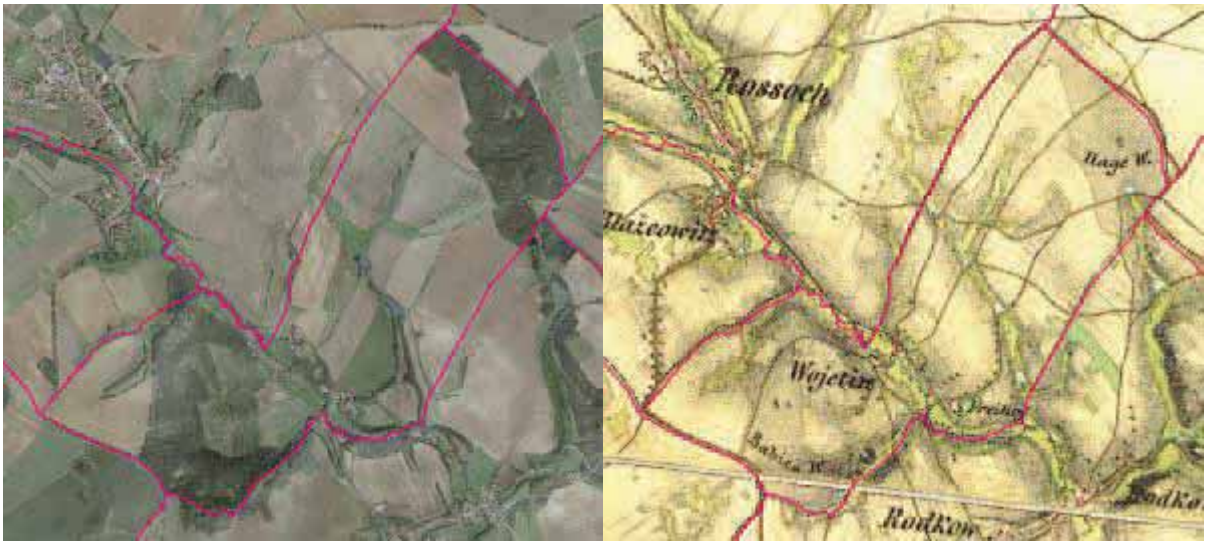

Obraz sídla

- Rušivé objekty a atributy: nevhodně koncipované novostavby nerespektující ráz sídla, zanedbanost některých usedlostí a chalup a prostorů kolem nich, zbor zemědělské usedlosti
- Pozitivní hodnota obrazu sídla: struktura osady připomínající potočnici, dochovaný soubor zemědělských usedlostí a domků, kolem"franského" dvora, bohatě zastoupená vzrostlá zeleň

Krajinný rámec

- Rušivé objekty a prvky: scelené bloky orné půdy vytvářející severní a severovýchodní část krajinného rámce sídla
- Pozitivní hodnota krajinného rámce: Nedvědička v přírodním korytě s břehovými porosty a loukami vytvářející přirozenou osu území, dochované prvky historického členění krajiny doprovázené vegetací a vzrostlou zelení, velký sad mezi lesy, lesní porosty vytvářející nerušený zalesněný horizont

Ochrana v rámci územního plánování

- respektovat přírodní charakter území
- respektovat prostorové uspořádání tradičních objektů sídla podél osy potoka
- zamezit dalšímu rozvoji v lokalitě, výstavbu směřovat na stavební parcely zborů
- při stavebních úpravách objektů respektovat jejich tradiční proporce, uspořádání hmot i materiály a celkový charakter
- zachovat vzrostlou zeleň v sídle i okrajích a břehové porosty podél Nedvědičky
- v uspořádání krajiny zachovat a obnovovat sady ve stráni nad osadou a lesní porosty, které je chrání
- zamezit výstavbě ve volné krajině v okolí sídla, nevymezovat nové plochy k zastavění
- respektovat přírodní osu údolí Nedvědičky

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

8.87 Vojtěchov u Lísku

rok založení: první písemná zmínka 1363

počet obyvatel: 47 (2001)

typ sídla: ves

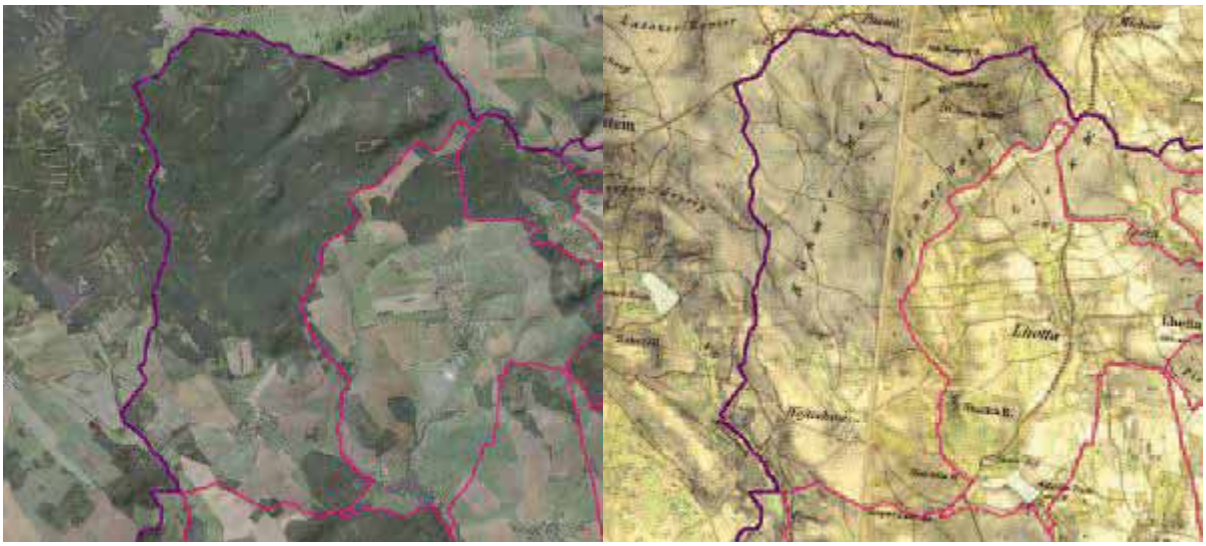

Obraz sídla

- Rušivé objekty a atributy: místy necitlivě provedené přestavby tradičních usedlostí, halový objekt kravína v okraji sídla, četné dostavby novostaveb rodinných domků uvnitř sídla, v jeho okrajích a v zahradách bez respektování původního uspořádání sídla a členění hmot a architektonické podoby tradičních usedlostí
- Pozitivní hodnota obrazu sídla: dochované historické usedlosti a chalupy v původním prostorovém uspořádání lesní lánové vsi, dřeviny doprovázející tradiční objekty sídla, harmonie poměru zástavby a nezastavěných ploch se zahradami a četnými sady s vysokokmeny, vzrostlá zeleň v okrajích sídla, drobný rybníček v okraji se zelení, louky v sídle a v okrajích, dochované úvozové cesty vystupující ze sídla do krajiny některé lemované dřevinou vegetací

Krajinný rámec

- Rušivé objekty a prvky: scelené bloky orné půdy v bezprostředním okolí sídla, dominantní stavba zemědělského areálu na okraji sídla narušující obraz sídla v krajině, chatové kolonie a rekreační areál s chatkami v okolí rychtářova kopce v okraji lesa
- Pozitivní hodnota krajinného rámce: rozsáhlý lesní porost severně od sídla uzavírající horizont, dochované úvozové cesty místy doprovázené vzrostlou zelení, drobné rybníčky v krajině s břehovými porosty, harmonický prostor s hájovnou Lhotského polesí s loukami, rybníkem, úvozovou cestou s se stromořadím, osamocené budovy a chatová oblast severozápadně od sídla sloužící k rekreaci, starý sad na Vojtěchově kopci

Ochrana v rámci územního plánování

- respektovat tradiční usedlosti a jejich prostor v sídle
- případný rozvoj směřovat do proluk směrem ke kravínu s respektováním tradičního uspořádání sídla, orientace objektu a členění jejich hmot
- zamezit dalšímu protahování zástavby v uličním uspořádání podél cesty k Zubří, zejména zabránit jejímu uplatnění v obrazu sídla v krajině

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

- zamezit výstavbě ve volné krajině či v okrajích sídla, odkud se bude pohledově nevhodně projevovat v obrazu sídla v krajině
- v uspořádání krajiny respektovat hranice související s osnovou původní plužiny, zachovat úvozové cesty a vzrostlou zeleň, která je doprovází a jejich venkovský charakter (povrch s kameny a udusanou hlínou)
- v uspořádání krajiny vymezit stávající rekreační areály jako konečné a zamezit výstavbě rekreačních objektů v celém území katastru sídla, začlenit stávající rekreační plochy vhodným způsobem do krajiny
- zachovat a respektovat stávající harmonický prostor hájovny Lhotského polesí, zamezit další výstavbě v tomto prostoru

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

8.88 Vrtěžíř

rok založení: první písemná zmínka 1346

počet obyvatel: 45 (2001)

typ sídla: ves

Obraz sídla

- Rušivé objekty a atributy: místy necitlivé přestavby a dostavby tradičních usedlostí
- Pozitivní hodnota obrazu sídla: dochované historické objekty tradičních usedlostí a dvorů v původním prostorovém uspořádání rozptýlené zástavby v závěru Lázovského a Vrtěřížského potoka, dochované zahrady s ovocnými stromy bez oplocení, četné sady uvnitř i v okraji sídla v prostoru dochovaných humen, kaplička se zvoničkou ve stráni se samostatným prostorem, kamenné opěrné zídky skádané na sucho, plaňkové ploty

Krajinný rámec

- Rušivé objekty a prvky: nadzemní vedení 110 kV procházející nad sídlem, místy (v okrqajích severním, severozápadním a západním směrem) scelené bloky orné půdy, patrná regulace vodního toku
- Pozitivní hodnota krajinného rámce: lesní porosty vymězující členitými okraji odlesněnou enklávu, sídla přírodní osa údolí Lázovského a Vrtěžířského potoka doprovázeného vzrostlou zelení a členitý reliéf utvářejí krajinný rámec, drobná mozaika krajiny, členění ploch v krajině respektující přírodní podmínky, hojě se vyskytující prvky historického uspořádání krajiny, zejm. meze, kamenice a remízky doprovázené zelení, úvozové cesty vycházející ze sídla do krajiny, zalesněné prvoplánové hosrizonty, průhledy do údolí Vrtěžířského potoka k údolí Svratky

Ochrana v rámci územního plánování

- zachovat charakter krajinného rámce jako harmonické kulturní krajiny s typickými dochovanými prvky historického uspořádání krajiny zvýrazněnými vzrostlou zelení s rozptýlenou zástavbou se zahradami a sady bez oplocení
- přísně respektovat a zachovávat původní prostorové uspořádání tradičních objektů historické části sídla, stávající proluky jako nezastavitelné charakteristické prostory sídla s poli, se sady, loukami a zahradami
- zamezit výstavbě v celém území zahušťující stávající rozptýlenou zástavbu, věnovat zvýšenou pozornost ochraně architektonické kvality objektů sídla a zamezit nevhodným přestavbám tradičních dvorů a usedlostí

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

- stabilizovat zastavěné území sídla
- případný extenzivní rozvoj sídla podmínit zpracováním regulačního plánu, zamezit však snahám budování výstavby víkendových chalup a rekreačních objektů jakéhokoliv druhu
- v případném rozvoji požadovat výstavbu zemědělských dvorů k obhospodařování krajiny respektujících charakter sídla i jeho stavebních objektů a přírodní podmínky, zejm. reliéf krajiny (zamezit velkým terénním úpravám)
- při výsadbě používat jen autochtonní tradiční prvky zeleně, zamezit výsadbě exotických dřevin, zejména tůjových plotů
- v uspořádání krajiny respektovat stávající prostorové uspořádání krajiny vycházející z historického uspořádání plužiny sídla a zachovat meze, kamenice, remízky
- zachovat proluky se zahradami a sady, zachovat dochovaná humna v okraji sídla a nezastavovat jejich prostor
- respektovat uvolněný prostor s venkovskou kapličkou s loukami v okolí
- zamezit výstavbě ve volné krajině
- zamezit výstavbě výškových staveb v celém katastru vzhledem pohledové exponovanosti místa
- zachovat a respektovat malebné nerušené průhledy k údolí řeky Svratky

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

8.89 Zlatkov

rok založení: první písemná zmínka 1335

počet obyvatel: 134 (2001)

typ sídla: ves

Obraz sídla

- Rušivé objekty a atributy: novostavby uvnitř původní návsi, novostavby rodinných domů v zahradách v okraji sídla nerespektujících původní uspořádání dané části sídla, místy necitlivé přestavby tradičních objektů, místy neuspořádanost zástavby, místy zanedbané objekty, zemědělský areál s halovými objekty v okraji sídla, nová zástavba místy bez začlenění, cizorodá architektura obchodu Jednoty v prostoru návsi
- Pozitivní hodnota obrazu sídla: dochované historické jádro sídla s historickými objekty zemědělských usedlostí, dvorů a chalup v čitelném původním uspořádání s původní návsí (dnes zastavěnou), drobný rybníček s přírodními břehy, vzrostlá zeleň doprovázející tradiční usedlosti, místy dochovaná humna se zahradami a četnými sady ovocných dřevin, místy úvozové cesty vycházející ze sídla a nasedající meze oddělující pozemky doprovázené vzrostlou zelení, kaplička se zvoničkou na návsi, dochované zemědělské usedlosti v okolí rybníka, čitelné uliční formace jednostranných ulicovek vycházející z prostoru zástavby u rybníka

Krajinný rámec

- Rušivé objekty a prvky: zemědělský areál v okraji sídla vstupující do krajiny, odkalovací nádrž na Zlatkovském potoce, scelené bloky orné nerespektující původní prostorové uspořádání krajiny ve východní a jihovýchodní části území
- Pozitivní hodnota krajinného rámce: dobře patrné uspořádání pluziny v západní části území, četné dochované prvky historického členění krajiny (meze, úvozové cesty, remízky, kamenice), doprovázené vzrostlou zelení a ovocnými stromy, zeleň v okrajích sídla s ovocnými dřevinami, údolí Zlatkovského potoka v přírodním korytě přerušeného několika rybníky s přírodními břehy doprovázené zelení s loukami a břehovými porosty v údolní nivě, lesy v okraji katastru pohledově vymezující prostor

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

Ochrana v rámci územního plánování

- respektovat charakter historického jádra sídla a původní zástavby v okolí rybníka sestávající především z dochovaných zemědělských usedlostí, respektovat jejich tradiční prostor i prostorové uspořádání, respektovat a zachovat dochované prostory humen se sady a úvozy
- zamezit rozvoji sídla do volné krajiny (např. formou pravoúhlého nasedání komunikace s uliční zástavbou, "kobrecová zástavba apod.) a případný rozvoj extenzivně směřovat podél komunikace v krátké uliční frontě s dodržením poměru zastavěných a nezastavěných ploch typického pro sídlo, dbát na začlenění okrajů sídla do krajiny, zamezit dostavbě dochovaných zahrad a humen v okrajích sídla
- v uspořádání krajiny respektovat charakter a osnovu plužiny sídla a dochované prvky historického uspořádání sídla a zamezit jejich zastavování či narušení jednotlivých tratí, respektovat pestřejší mozaiku luk, polí a lesů v západní části katastru
- respektovat poměr zastavěných prostorů vůči nezastavěným, převažující podlažnost, barevnost střech a podélnou orientaci ke komunikaci
- respektovat přírodní charakter údolí Zlatkovského potoka a břehů rybníků v krajině

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

8.90 Zvole nad Pernštejnem

rok založení: první písemná zmínka 1349 (1307)

počet obyvatel: 629 (2010), 631 (2001, Zvole+Branišov+Olešínky), 321 (2001, Zvole)

typ sídla: ves

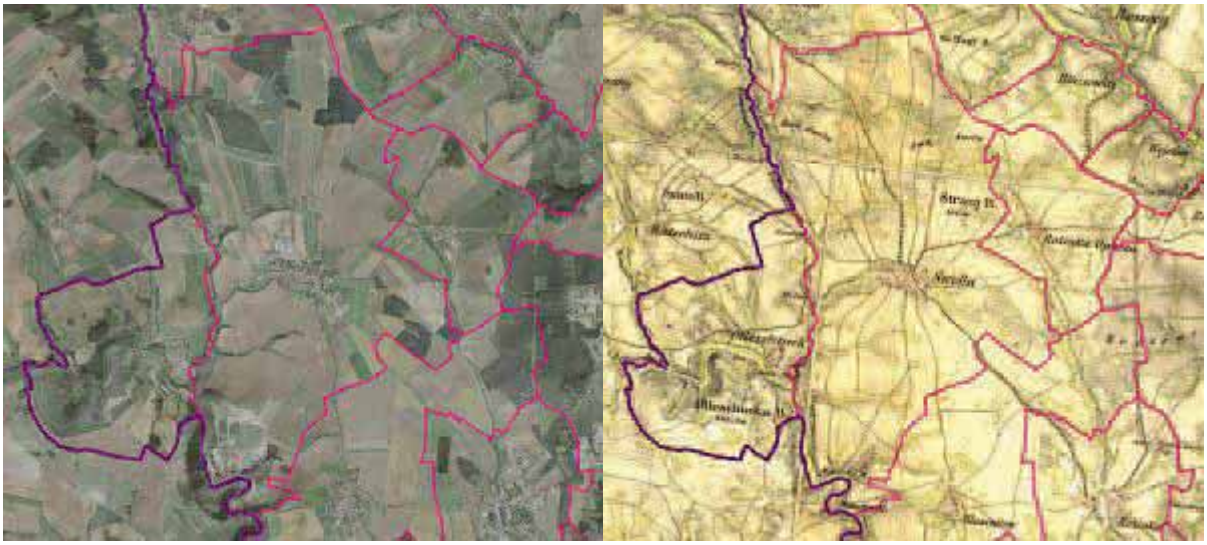

Obraz sídla

- Rušivé objekty a atributy: novostavby bez kontextu k sídlu v nevhodném uspořádání v okraji sídla narušující jeho obraz v krajině, mohutný zemědělský areál v okraji sídla potlačující tradiční obraz sídla v krajině, nevhodné vestavby v sídla
- Pozitivní hodnota obrazu sídla: historické jádro s převahou tradičních objektů zemědělských usedlostí se zahradami, výrazná dominanta kostela sv. Václava v provedení dle návrhu arch, J. B. Santiniho, barokní fara

Krajinný rámec

- Rušivé objekty a prvky: scelené bloky orné půdy, zemědělský areál Zvole
- Pozitivní hodnota krajinného rámce: údolí Olešné s údolní nivou s loukami a břehovými porosty s drobnými přítoky, prostory mlýnů s typickými objekty (mlýny Bačkův, Strchův a Míčův) na Olešné, patrné záhumenice na členění orné půdy a dochovaná základní osnova plužiny, stromořadí podél komunikací, drobné selské lesíky

Významné objekty, památky

- kostel sv. Václava dle projektu J.B. Santiniho-Aichela

Ochrana v rámci územního plánování

- zachovat a respektovat prostorové uspořádání v historické části sídla
- respektovat pohledové osy na dominantu kostela a její pohledový prostor a vnitřní areál v navesním prostoru sídla
- respektovat charakter tradiční zástavby v historické části sídla a její prostorové uspořádání
- respektovat a zachovat vzrostlou zeleň v sídle i jeho okrajích, a pás břehových porostů Zvolského potoka
- zamezit dostavbě dochovaných zahrad a humen

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

- respektovat přírodě blízký charakter prostoru údolní Olešné s typickými samotami s mlýny

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

8.91 Ždánice u Bystřice nad Pernštejnem

rok založení: první písemná zmínka 1287

počet obyvatel: 183 (2010), 187 (2001)

typ sídla: ves

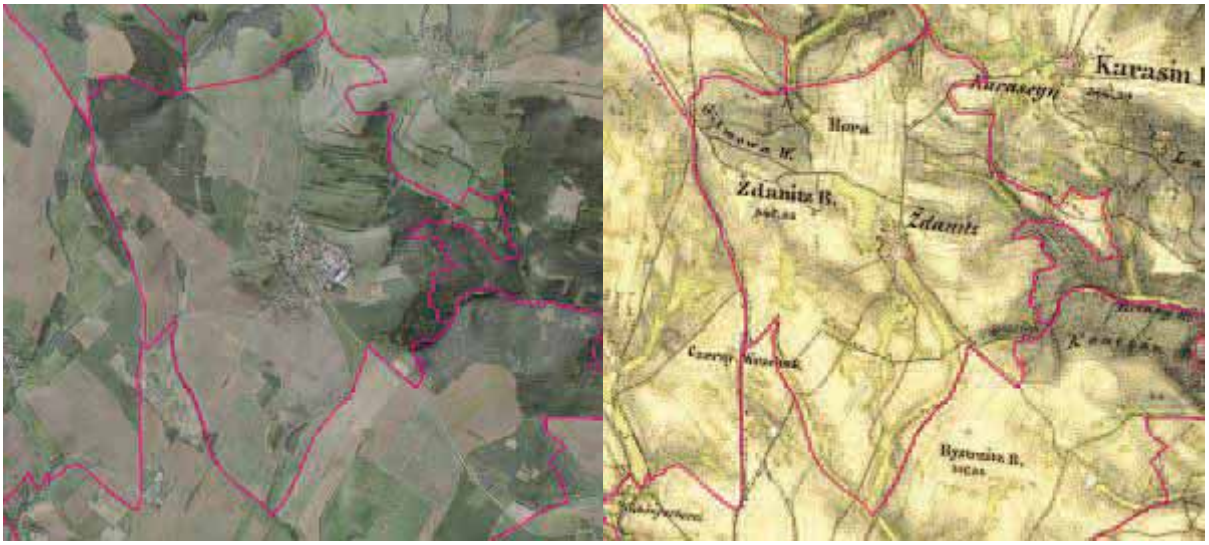

Obraz sídla

- Rušivé objekty a atributy: četné novostavby městských rodinných domů a novostavby umístěné bez respektování původního prostorového uspořádání sídla, nová kontrastní zástavba v okraji sídla, v prolukách a humnech, rozsáhlý dominantní zemědělský areál s halovými objekty v okraji sídla bez začlenění do krajiny se zanedbanými prostory, četné přestavby tradičních objektů sídla měnící typický obraz sídla v krajině, nečitelný prostor centrální části sídla
- Pozitivní hodnota obrazu sídla: dochované historické objekty zemědělských usedlostí, travnaté plochy se zelení, rybník s přírodními břehy, vzrostlá zeleň doprovázející tradiční usedlosti, místy dochovaná humna se zahradami a sady ovocných dřevin, místy fragmenty mezí a úvozových cest vycházející ze sídla

Krajinný rámec

- Rušivé objekty a prvky: zemědělský areál v okraji sídla vstupující do krajiny, rozsáhlé scelené bloky orné půdy nerespektující původní prostorové uspořádání krajiny
- Pozitivní hodnota krajinného rámce: dochované prvky historického členění krajiny (meze, úvozové cesty, remízky, selské lesíky) doprovázené vzrostlou zelení, lesy s členitými okraji

Ochrana v rámci územního plánování

- respektovat charakter dochovaných zemědělských usedlostí a jejich tradiční prostor i prostorové uspořádání, respektovat a zachovat dochované prostory humen se sady
- zamezit rozvoji sídla do volné krajiny s,ěrem ke Karasínu (např. formou pravoúhlého nasedání komunikace s uliční zástavbou, “kobrecová zástavba apod.) a případný rozvoj extenzivně směřovat podél komunikace do Bystřice n.P. v uliční frontě s dodržením poměru zastavěných a nezastavěných ploch typického pro sídlo, dbát na začlenění okrajů sídla do krajiny, zamezit dostavbě dochovaných zahrad a humen v okrajích sídla

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

- v uspořádání krajiny respektovat charakter krajiny a osnovu plužiny sídla a dochované prvky historického uspořádání sídla a zamezit jejich zastavování, respektovat pestřejší mozaiku luk, polí a lesů v krajině směrem ke Karasínu
- respektovat poměr zastavěných prostorů vůči nezastavěným, převažující podlažnost, barevnost střech a podélnou orientaci ke komunikaci

9 Využití analytického podkladu v územním plánování, aktualizace podkladů

Předložený analytický podklad byl zpracován ve smyslu ustanovení §12 zákona č. 114/92 Sb. o ochraně přírody a krajiny a zákona č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu a prováděcí vyhlášky č. 500/2006 Sb., o územně analytických podkladech, územně plánovací dokumentaci a způsobu evidence územně plánovací činnosti. Zde je stanoveno jako součást Územně analytických podkladů zpracování dvou jevů krajinného rázu:

- JEV 17: Oblast krajinného rázu a její charakteristika
- JEV 18: Místo krajinného rázu a jeho charakteristika

Materiál zahrnuje vymezené prostory oblastí a míst krajinného rázu řešeného území, předkládá jejich charakteristiku a ve smyslu uvedených ustanovení uvádí ochranné podmínky k zajištění ochrany pozitivních hodnot vymezených územních jednotek.

Předložený materiál je zpracován tak, aby bylo možné jej využít jako součást ÚAP v rámci územního plánování v rámci řešeného správního prostoru ORP Bystřice nad Pernštejnem. Je zpracován podle citovaných metodik a je zpracován v takové formě, že je možné jej bez nutnosti nového přepracování pravidelně aktualizovat.

Literatura a podklady

ANONYMUS 2006: *Přírodní parky na Táborsku*, Website Města Tábor www.taborsko.cz, URL: http://www.taborsko.cz/cs/obcan/zivotni-prostredi/prirodni-parky-na-taborsku/

ALBRECHT J. a kol. 2003: *Českobudějovicko in: Mackovčin, P. a Sedláček, M. (eds.): Chráněná území ČR, svazek VIII.*. Praha : Agentura ochrany přírody a krajiny ČR a EkoCentrum Brno. 807 s. ISBN 80-86064-65-4.

BUKÁČEK R., MATĚJKA P. 1997: *Hodnocení krajinného rázu*. SCHKO ČR 1997.

BUKÁČEK R., MATĚJKA P. 1997-98: *Preventivní hodnocení krajinného rázu – metodika*, SCHKO ČR (současná AOPKČR) Praha

CULEK M. (ed.) 1996: *Biogeografické členění České republiky.* Enigma, Praha 1996.

Dějiny dolování stříbrných rud Ratibořických hor url: http://www.hornictvi.info/

DEMEK J. (ed.) 1987: *Hory a nížiny. Zeměpisný lexikon České socialistické republiky.* Academia, Praha.

Evropská úmluva o krajině, Florencie 2000 (http://www.env.cz)

Hložek J., Menšík P. 2010: Pravěké a raně středověké osídlení na malšicku u Tábora, Archeologické výzkumy v jižních Čechách 23, 143 - 154.

Kol. 1986: Hrady, zámky a tvrze v Čechách na Moravě a ve Slezsku - Jižní Čechy, Nakladatelství Svoboda, Praha 1986, aktualizováno

VOREL I., BUKÁČEK R., MATĚJKA P., CULEK M., SKLENIČKA P. 2004: *Metodický postup posouzení vlivu navrhované stavby, činnosti nebo změny využití území na krajinný ráz,* Praha.

Vorel I. a kol. 2009: *Generel krajinného rázu Jihočeského kraje.* depon. Krajský úřad Jihočeského kraje, České Budějovice, p. 183.

WEBER M. a kol. 2004: *Zajištění realizace Evropské úmluvy okrajině v další činnosti MŽP, závěrečná zpráva a výstup řešení projektu VaV 640/6/02*. VÚKOZ Průhonice.

Internetové zdroje:

Statistické informace, Český statistický úřad, URL: http://www.csu.cz

Historie hornictví, URL: http://www.hornictvi.info/histhor/histhor.htm

Oficiální internetové stránky města Tábor, URL: http://www.taborsko.cz/, http://www.taborcz.eu/

Internetové stránky měst a obcí ORP Bystřice nad Pernštejnem

Mapový portál Cenia, URL: http://geoportal.cenia.cz

Mapový portál ČÚZK, URL: http://archivnimapy.cuzk.cz

Seznam kulturních nemovitých památek, URL: http://monumnet.npu.cz

Státní archeologický seznam ČR, URL: http://www.npu.cz/pp/pridruz/sas

Ústav pro hospodářskou úpravu lesů, URL: http://www.uhul.cz

Ústřední seznam ochrany přírody, URL: http://drusop.nature.cz

Vodohospodářský informační portál, URL: http://www.voda.gov.cz/portal/cz

Wikipedia, otevřená encyklopedie, URL: http://www.wikipedia.org

Studio B&M
Na Úvoze 720/32,
59101, Žďár nad Sázavou
http://www.studiobm.cz,

Poznámky: